ב״ה

אין ליכט פון תורה

ספר

שבט מוסר

חלק א׳

בלשון הקודש ואידיש

39

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשל״ב לפ״ק

ספר

שבט מוסר

חברו החכם השלם הדיין המצויין הרב כמהורר **אליהו הכהן** זצ"ל מתושבי ק"ק אזמיר יע"א • אשר פעל ועשה ורבים השיב מעון ושבט פושעים וחטאים הניע לפרשת דרכים סלולה לרבים ליראי ה' ולחושבי שמו פתח לדם פתח פתוח כפתחו של אולם להחזיק בתורת מוסר ה' ודרכיו הישרים • זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו •

גם עשיט פירוש על כמה מלות חסורות וענינים קשי ההבנה מדי שיהא יד הכל ממשמשין בו

ולתועלת רבים אשר לא יביט בטוב שפת קדשנו .

נעתק ללשון עברי דיוטש נקי • כפי שידובר בין אתב"י

חלק ראשון

הקדמת הרב המחבר

אמר הנעזר אליהו בן החכם השלם המופלג בחסידות כמהר"ר שלמה אברהם הכהן זצ"ל · זה ספר שבט מוסר תפר מפחתי ורציתי הוא לייסר לה עצמי ולתחרים כמוני · לוגי בהיותי מחכם לתחרים עמי ירחם הקב"ה עלי לקבלני בתשובה שלימה לפניו · ולא הגמחני דבר גדול וקטן שלא כללתי בהוכו למוסר החדש המכניע נפש ההוצאת לשוב לבוראו להכהופף תחת כנפי התשובה · ולכן מלבד פרקי כמוסר הוספתי לעשות ג' דברים · ח') להניח תיקוני עבירות מפי סופרים ומפי ספרים וקצת ממה שהקב"ה נדעתי כי הנה לפכר מסיעין לחוהו · (ב) הבאתי מלחמים מכוחרים מדברים בענין התשובה · דכיון שהלוקח מוכר שב בתשובה כדי שידע עצייח התשובה כיצד יתקן התשוח וגם שידע מעלת התשובה והעוצה לחוהו מה מעלתו · ועוד כל אח הם דברים של התנה ובקשה שייך לכל שב בתשובה · גם בחבתי בסוף הספר הידועים מופלאים שבממנו מספר המופלא מדרש הלפיוח שחבתי · והמלח בספר הזה נ"ן פרקים כמספר תליכו · והלל שיזכני לכוונת לחור תעלומות הספר הלז · כי חבתי להניח הספרים תפר כוכנו ידי בעזר השחר · ותלה שמוחם · ספר מדרש החחמתן פירוש על החלים ולח עוד חלח העתלח בחלמוד בבלי וירושלמי ובכל המדרשים · ספר סמופים לעד · ספר לחור לתיכו · ספר מנחת תליכו פירוש על פרקי חבות · פירוש ההגדה · ספר טעמי המטעמ · ספר שחלות ותשובות · פיעה על מסכח ע"ג · ניחור על כל הדברים הקשים ממסכח חעניח · ניחור על הגדוה הירושלמי · ספר ניחור ההשגרות · ספר מילושים נפרדים · ספר ידו נכל · ספר מעלה לפטה שלשה מהדורות בניחור על התורה ותלמוד חז"ל תין חקר · ניחור על שיר השירים ורוח ותחשורוש · ספר מיגל נדקה · ספר מדרש חלפיות · ספר פירוש התיכות · וניחור על פרקי רבי תליעזר ועל תורות דרבי עקיבא · ועל מסכת כלה ומסכת סמחות ומגלת דבי תליהו · וניחור על מסכחא דרך ארץ רבח וזעטא · ובתורה דרחציח חכמה ירחח כ' שבט מוסר יצח רחשונה יען מניח ירחח ס' של סטרא נו לזכות הרמים חתן וחתן · נאזה חבותי הקדושים לחבר הוליחו ימיהם לאזה לח כרניס אמסם יען עלי ועל כל ישראל · חתן ·

מפתח ותוכן ענינים

הנדפס בדפוס הראשון שיצא לאור ע"י המחבר ונשמט מהרבה
דפוסים שנדפסו אח"כ והדפסנוה כאן עם קצת תיקונים

חלק ראשון

— • —

פרק א. — דף ב' ע"א

מבואר בו ענין בריאת האדם וחסד שעושה הקב"ה עם האדם — רשם בצורתו שמותיו הקדושים — כל אבר ואבר שברא באדם למה משתמש — כל מה שברא בעולם ברא באדם — פגם שעשה אדה"ר בחטאו — ביאור מאמר אחטא ואשוב — שיתרחק אדם מן התענוגים — ילמוד במה שלבו חפץ יותר, גמרא או דרוש או סוד שוודאי על זה נתגלגל, גם במצוה שיצרו מנגדו יותר עליה, יתגבר לקיימה כי זאת בא לקיים — מי שלא למד בבחרותו, ובזקנותו תכפוהו הטרדות, יתקן הדבר על ידי שירדוף לשמוע דברי חכמים, ויעסוק עם בניו שילמדו תורה, או יתן לעוסקים בה ממונו כזבולון עם יששכר — מוסר לעשיר — מעלת אשה הכשרה — על מה נשתבח שלמה המע"ה — מעלת המגיע למקיים המצוות — ביד האדם לעשות החומר צורה, ולקנות מעלת חנוך ואליהו ואותם שמנו חכמים שנכנסו חיים בגן עדן.

פרק ב. — דף ט' ע"ב

כולל בו מעלות נח הצדיק ורשעת דורו — כמה מאריך הקב"ה עם הרשע כדי שישוב ואל ימות חייב — ביטול סברת כת המינין האומרים שברא הקב"ה את האדם להנקם ממנו ח"ו — גודל ענותנותו יתברך — שילמוד האדם ממדותיו כדי לעבוד לבורא — שיקנה אדם מדרגת המלאכים — ט"ו דברים המרחקים הגאוה — כמה תועלת מגיע לדכא ושפל רוח — תוכחת מגולה על השותים במזרקי יין — שלא יתגאה אדם שהקב"ה משפיע עליו מטובו — מעלת השפלים שממלא הקב"ה תאותם אעפ"י שלא התפללו על זה — פסוק ואנכי תולעת ולא איש — השפלות המגיע לגאה, וכל ימיו מכאובים, והצער המגיע לו בחלייו.

פרק ג. — דף ט"ז ע"א

כולל בו לימוד המוסר שילמוד האדם מהמקריות הנופלים בגופו ליישר דרכיו — כיצד יוכל האדם להתפאר ביופיו ולהתגאות בממונו, וכן בכל המדות הנראות רעות לעשותם על צד ההיתר שיקבל שכר עליהם — לימוד מוסר מיום שעבר — שיכול להכין כל טוב לנפשו ע"י מחשבה — שלא יבעוט מנסיונות או יסורין הבאים עליו, וילמד מאברהם אבינו עליו השלום.

פרק ד. — דף י"ט ע"א

כולל בו שיזכור האדם החסדים שהקב"ה עשה עמו מיום שנוצר ועד עתה — ירתת ויחזור לאחוריו מלחטוא לו — דברים נכוחים שיביא לפני הקב"ה כדי שיכפר לו — ענין עצה

מפתח ותוכן ענינים

שיקח החוטא בנפשו — לעשות ענויים מקבילות לתקן אשר עיוה — לימוד מדור המבול ומסדום חסדיו יתברך — אמונת יום דין וחשבון מעכב לאדם מלחטוא — דברים שיחשוב אדם בדעתו כדי לבטל יצרו — שאין לו לאדם להתהלל כי אם להדמות עצמו ליוצרו — גם שלעולם ישים האדם נגד עיניו העתיד בהווה — כמה דברים של אוי ואבוי לאדם — כמה דברים שאשרי לאדם.

פרק ה. — דף כ"ג ע"א

כולל בו נחמה על המתייאשים מחייהם — ז' תשובות על מה עשה אלהים ככה בעולמו לברוא עניים — ענין כמה מצות מקיים האדם בכל יום ויום והוא חושב שאינו מקיים — תנחומים לעני ואביון — מוסר על עני שחזר מזלו לטובה והעשיר ומואס בחבריו העניים מקודם — מוסר על מי שמשתדל לתת בתו לעם הארץ בעבור שאביו עשיר — מעלת בן עני החכם — ענין עצת אשה הרעה בענינים אלו — ענין נשואי יצחק ברבקה — ענין החטא הגדול מהחפצים למות מתוך צערם ודוחקם — צריך להיות אדם שמח תמיד בזוכרו איזה מצוה מקיים — ענין דופי הבטלה.

פרק ו. — דף כ"ח ע"ב

כולל בו המקריות הבאות על האדם מדופי הזמן — ענין שבגדולי הדורות נמצאו בהם ממקריות הזמן, כלתי נאמן, כדי שאם יקרה מהם לדורות הבאים אחריהם יקחו נחמה עמהם כי לא טוב הוא מאבותיו — משל למי שהי' חייב לאוהבו — שיש כת אנשים שסוברים שכיון שאין מכין לשום אדם, ואין מחרפין ואין מגדפים ומתעסקים כל היום במלאכתם ומתפללים שחרית ומנחה וערבית ובאים לביתם ואוכלים וישינים שעם זה קונים עוה"ב ושכר גדול מוכן להם — ענין מי הוא הנקרא טיפש, ומי הוא הנקרא שוטה וכו' ומי הוא פקח, ומי הוא חכם — אופן להציל ממוקשי מות — ענין איך נשלם האדם על ידי קיום המצות מכל מה שחסר ממנו — ענין מרקחת לרפואת נפש — ענין למה אסר לנו הקב"ה מה שאסר — ענין שלמדנו תשובה מהקב"ה — תוכחה ממלחמת יצר הרע עם האדם — ענין מי שמתודה אין דינו מסור אלא בידו של הקב"ה לשוב לו — ענין שלא יאמר האדם עדיין יש לו זמן לשוב מחטאיו.

פרק ז. — דף ל"ה ע"א

כולל כתר מלכות של ה"ה מהר"ר דוד בן זמרא — תוכחת מוסר של ר"י החסיד — מרגניתא דבי רב — איזהו בן העוה"ב — זכרון יום המות.

פרק ח. — דף ל"ח ע"א

כולל בו לעשות אופנים להבריח אדם יצרו — משל למי שנטע כרם — משל הקונה עבד — ויכוח אדם עם אבריו וגידיו — קישוט האברים עם המצוה — העונש המגיע לאברי החוטא — גוף האדם היכל ה' הוא — ענין שאל יבטח האדם שלא יגיע לו עונש על שנשמתו מתחת כסא כבוד חצובה — ענין העונש המגיע למרגיזי אל — ענין הרשע מתחזק ברשעתו בראות שאין מגיע לו רע כשחוטא, גם בראות צדיק במצור ובמצוק — ענין שישים אדם נגד עיניו חסדיו יתברך שמו עמו בעבר ובהווה — העובד את בוראו אחרים נלחמים עם קטרוגיו והדבר בהפכו — ענין הרוצה מנוח לנפשו כיצד ימצאנה.

מפתח ותוכן ענינים

פרק ט. — דף מ"ג ע"א

כולל בו תחינה שיסדר החוטא לפני הקב"ה — שבעה מדורי גיהנם — ענין אש של גיהנם — סיפור מגדולותיו יתברך ע"ד אלפא ביתא — שיתפלל האדם להקב"ה להכניע יצרו שלא לחטוא לפניו אע"פ שלא יהי' לו שכר — לימוד מן השמים ואילני הארץ שאין להם שכר ואין משנין את תפקידם — סיבת בריחת הרשע מלשמוע דברי תורה — פסוק כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך — באור משנה אוי להם לבריות מעלבונה של תורה — טענות היצר לאדם כדי להחטיאו — ענין הצער המגיע לעני ביום ו' לבקש להוצאת שבת בימי החורף ויום סגריר — מוסר לעשיר שילמוד מהעני — גם ישים החוטא נגד עיניו כל מקריות הרעות שאפשר להיות בעולם הנפסד — ענין יעקב עם יוסף.

פרק י. — דף מ"ט ע"א

כולל בו ראי' לסתור על מאמר הרשעים האומרים הקב"ה וותרן — טעם למה הקב"ה מוותר לאדם עד שלשה ולא עד ד' עונות — ענין צדדי ההיתר שמבקש היצר לאדם כדי להחטיאו — החוטאים מתחלקים לעשרים כתות, וסתירה לכל אחד ואחד — כלל להכיר את הרשע — ענין התורה נקראת מאכל וכן העבירה — ההפרש בין מאכל למאכל — ענין מ"ד אוי על המחליף טוב ברע.

פרק יא. — דף י"ג ע"ב

כולל בו שילמוד האדם מיום הגשם — הצער שיגיע לו בהולך מן העולם — ענין כיצד עם התורה ניצול מכל צרה — משל נאה על ת"ח עניים — ענין כל זמן שמתפרק הגוף מתגדל אור הנשמה, נמשל לסכין — ענין כשמבזין ת"ח אם הוא עני או בעל מום ומשל נאה ע"ז — ענין עמי ארצות שמתחרטים לשעבר על שלא עסקו בתורה — ענין כראות ת"ח עם הארץ שאינו מכבד לומדי תורה לא יחניף לו — ענין כראותם נשי עמי הארצות שאין מכבדין החכמים לבעליהן משתדלות עם בניהם שילמדו התורה — טעם למה עמי הארצות שונאים ת"ח וסתירה לסברתם — ענין עמי הארצות חסידים וסיבה על שהם חסידים — מעלת חכמת החכמים ודברים סגוליים — ענין יוסף הצדיק באומרו לאחיו אל תרגזו בדרך — תיקון לעם הארץ.

פרק יב. — דף נ"ז ע"ב

כולל בו סדר הנהגת העולם בסדר הנהגת האברים — יחשוב אדם בלבו הבזיון המגיע ביום הדין — ילמוד אדם לעבוד לבוראו ממה שאינו רוצה לעצמו — כשאדם חפץ לעסוק בתורה או לעשות מצוה מזדמנין לו מונעים הרבה — עצה להבריח היצר מעליו — דבר המועיל לביטול היצר — הסיבה כשאין אדם יכול לבטל יצרו בשום דבר סבת השתרשות הגאוה — טעם הגאוה שמביא לאדם לעשות מה שלבו חפץ — הסיבה העיקרית שהרשע מתחזק בטומאתו — ענין הלוחם משלים וכו' — ענין לידע מי נתגלגל בגלגול ראשון בבהמה או חיה וכדומה — משל מהזכוכית לבנה שממשיך האש מלמעלה למוד מהשבטים הקדושים לטהר אדם מעשיו.

פרק יג. — דף ס' ע"א

מבואר בו הדברים שיתנהג בהן האדם להכניע לבבו הערל — הנהגות של רבינו אשר — עוד קל"ב הנהגות.

מפתח ותוכן ענינים

פרק יד. — דף ס"ה ע"א

מבואר בו כ"ו דברים שיעשה אותם האדם וחי בהם ונכללים בהם דברים הרבה ויתבאר בהם פסוק עונותיו ילכדונו את הרשע — פסוק ברית כרתי לעיני — פסוק אל תהי בסובאי יין — פסוק כי בעד אשה זונה עד ככר לחם — פסוק בית ישראל יושבים על אדמתם — פסוק ויבואו אל הגוים אשר באו שמה — פסוק וזכרתם את דרככם הרעים — פסוק ויבואו המצורעים האלה — פסוק אבותינו חטאו ואינם — פסוק אולת שמחה לחסר לב — פסוק מה אנוש כי תזכרנו — פסוק לב חכם לימינו — פסוק ולרש אין כל כי אם כבשה — פסוק אור צדיקים ישמח — פסוק אשרי האיש אשר לא הלך — פסוק למה יתן לעמל אור — פסוק כי חיים הם למוצאיהם — פסוק אגר בקיץ בן משכיל — פסוק שש הנה שונא ה' — פסוק שאול ואבדן נגד ה' — פסוק פוקד עון אבות — טעם אומרו והאלהים נסה את אברהם ואינו אומר ליצחק — פסוק רודף צדקה וחסד — פסוק חנוך לנער על פי דרכו — פסוק על מה תוכו — פסוק אל תקנה באנשי רעה, הנמשכים — ענין גלגולים בבהמה וכדומה — פסוק לתאוה יבקש נפרד — ענין יסתכל האדם בפרעה שהקשה ערפו ונלקה.

פרק טו. — דף ע' ע"א

מבואר בו ויכוח הנפש עם הגוף — ויכוח הגוף עם היצר — ענין הפטירה — תפילה שירגיל בה האדם בכל יום — ויכוח אדם עם האדמה, ותשובת האדמה לו — שאין שליטה לארץ לבלות גוף הקדושים.

פרק טז. — דף ע"ג ע"א

מבואר בו צוואת ר"א הגדול להורקנוס בנו — עוד פ"ג אזהרות שסידרתי.

פרק יז. — דף פ"א ע"ב

מבואר בו הדרכת הבנים קטנים בדרכי ה' — הנזק המגיע מהגאוה — מעלת הענוה — איך החיים נמשכים מהענוה — מקריות יום המיתה — ענין מליץ טוב לאדם — ענין מעלת העבד בעבור היותו עבד — ענין חבוט הקבר — ז' דינין שעוברים על האדם — ביאור בפסוקים ואלה המשפטים עד סוף הענין.

פרק יח. — דף ס"ז ע"א

מבואר בו תחנה להקב"ה — גודל חסדו בעולמו — מגיד בשפלות ופחיתות האדם — מקצת שבחו יתברך — בקשה מהקב"ה שהוא יטהרנו ויקרבנו אצלו — תערומות האדם במזלות וכדומה ואח"כ רואה שאין לו מקום עם מי להתרעם — שאין אבר באדם שלא הכעיס בו לבוראו — דיני האדם ותולדותיו ופעולות הנפש והרוח והמלבוש שמתלבש הנפש לעמוד בג"ע — ענינים אחרים רבים — ענין הרוחות הנכנסות בגופות — מעשה בעשיר שהי' מגלח פאות זקנו — מעשה בנפש שנכנס בשור ובא אל בנו בחלום.

פרק יט. — דף צ' ע"א

מבואר בו לבקש רפואה בדמים קלים כיון שחולי הנפש כחולי הגוף — בו ו' סגולות לרפואות הנפש — מסורה ג' ונשמע — ענין עון הגזל — עיקרי התשובה עשרים — תיקוני העבירות והדברים השייכים לבעל תשובה — מליצת מטטרו"ן — ענין לת"ח שחטא במקום סיגופים יעסוק בתורה — העולם נמשל לים סוער ונשמת אדם כתל שעומד עליו —

מפתח ותוכן ענינים

צריך שלא להכביד התשובה לכל שואל אותה — הכל הולך אחר ההרגל וענינים הקלים והכבדים לתשובה.

פרק כ. — דף צ"ה ע"ב

מבואר בו לקנות שלימות הנפש לא יזוז מדעתו לחשוב באחרית כל דבר ויראה כי הבל הוא — יחשוב דבצאתו מן העולם אינו מוליך עמו שום דבר — ענין שאחר שחוטא האדם אינו יכול למצוא להקב"ה כי אם אחרי יגיעה רבה — חמשה דברים יתן האדם בלבו — דברי מוסר הנוגעים ללב האדם — מה שרואה הנפש בצאתה מן הגוף — שלשים וששה דברים מספר אזהרת הקדושה להרחיק האדם מן העבירה — רמז נכון על פסוק שמן זית זך כתית למאור.

פרק כא. — דף ק' ע"ב

מבואר בו שידמה אדם עצמו כאילו מוטל מת ועושים לו כל צרכי המת וכיצד אשתו ובניו בוכים עליו והולכים אחריו עד הקבר, וכיצד נפשו ראה בבזיון הגוף, וכיצד חוזרת מהקבר לבית ומהבית לקבר, וכיצד נמסרת ביד הדנין אותה וירגז ולא יחטא — מאמר יזכיר לו יום המיתה — ענין נורא דרך ודוי ותחינה לפני הקב"ה בכל אבריו והרגשותיו — דרך אלפא ביתא ותשר"ק וא"ת ב"ש מספורי מקצת הילוליו של מקום והשיר שאומרים בכל יום בכסא הכבוד — תפילה קצרה מחכם אחד — עצת הכליות לאדם — ענין נורא שיאמר אדם לפני המקום בחייו דרך תנאי — ענינים לביטול הכעס — תיקון בכללות לכל העבירות — ענין בפרשת ויקהל למה הזכיר שם שבת — ענין שידע האדם דההבל היוצא מפיו כמה כח בו להרע או להטיב.

פרק כב. — דף ק"ה ע"א

מבואר בו שילמוד האדם מוסר מהאילנות וצמח האדמה — ביאור פסוק אסוף אסיפם נאם ה' — כדי שיוכל לבא בניצוח עם יצרו ידמה עצמו לאבן יקרה — ביאור מאמר מה דסאני לך וכו' — גם מבאר לימוד מוסר מכל הנבראים כנזכר שם — גם שלא יקל בעיני האדם איזה דבר חידוש שחידש בתורה אפילו קטן ויעלהו על הספר בדיו פן ענוש יענש, שם מבואר התועלת הנולד מחידוש אפילו קטן — ענין עשר ספירותיו יתברך נכללו בד' אותיות שמו הגדול — מעלת האדם שבעבורו נבראו כל הנבראים — ענין שמכל הנבראים יש לאדם ללמוד לעבוד לבוראו — מעשה בחסיד — ענין דבקותו של חור עם הקב"ה, וענין פרו של אליהו וכו'.

פרק כג. — דף ק"ח ע"ב

מבואר בו י"ז תנאים שיזהר באדם בהם בכל מצוה ומצוה לעשות כהלכתה — כמה מוסרים שהביאם הרוקח בהקדמתו — מה שכבד בעיני האדם קיום המצות הוא פתוי היצר — אין טורח בעשיית המצות כי מן השמים מסייעים אותו — ביאור פ' אדם כי יקריב מכם קרבן לה' — ענין כל א' חייב לקיים מהמצות מה שיכול לקיים — להבין אדם קצת במה פגם בגלגול ראשון שבא בזה העולם — ענין בתלמיד שהיו שואלים במה היית נזהר — מאמר אין אדם לומד תורה אלא במקום שלבו חפץ אם במקרא אם במשנה.

יתברך הבורא ויתעלה העושה עולמו בששת ימים וברא חשך ומכמנה הוציא אור והבדיל ביניהם. ועשה רקיעים ותתקן בהם מאורות להאיר על הארץ. וקבע בי׳ששה ימים תהרות. ותזר עליה להוציא דשאים וכיני פרחים ועשב מזריע זרע ועץ עושה פרי מכל מאכל אשר יאכל משונים בטעמיהם ונפרדים בגוונים ומובדלים בריחם. ושם על הארץ בהמה וחיה ועוף יעופף וביצים ובנהרות דגים מינים מכינים שונים. הכל מוכן ובזומן לאדם אשר ברא מובהר מכל הבריאה. ונתן לו עילוי ומעלה על כל הנבראים כי בצלם אלהים ברא אותו. והשליטו על כל אשר עשה וקשט אותו והעמידו לפניו לעבדו ושישמור תורתו ומצותיו. כדי להיטיב עמו ולהעלותו על כל צבא מעלה שרפים ואופנים ומלאכים. ורמז בתבונת צלם תבניתו שמותיו הקדושים. דשם הוי״ה רמיז בפניו ושם שד״י על ידי המילה כנודע א והתקין בו רמ״ח איברים כמספר מצותיו של עשה ושס״ה גידים כמספר מציתיו של ל״ת. ורמז בכל איבריו כל הבריאה אשר ברא עליונים ותחתונים דכל מה שיש בעולם יש בארם כמשחז״ל להראות כי כל שהה תהת רגליו. ויכוננהו בחכמתו הרמה הנשאה בתיקון אבריו ובבנין נאה ומשובח כמ״ש הסמ״ג (דף נ״ו ע״ב) ברא בו נקבים נקבים וכיחוץ עשה לו נקבי עינים להביט ולראות בהם. עשר לאדם עפעפים לעצום עיניו ולישן ושלא להביט ברע כמ״ש (ישעיה ל״ג) יעוצם עיניו מראות ברע. עשה לו נקבי האזנים לשמיעה עשה לו נקבי ההוטם להריח ולהוריד בו עודפות (מותרות) ליהת הראש. עשה לו הפה למאכל

א פי׳ כ׳ עיניס כס כ׳ יודי״ן וכהופס נוקפו וה״י נימסרוס בלו כ״ו כמנין כוי״ס. ועיין כס׳ ל״ח שער סהדומס פ״ח מיך נעיין כהלס כנבד מהמז על כס כהוי״ס ומעבס מלכנס וכל ביעור קומס. וכס סד״י בנופו כסחוק סחלס כ׳ ידיו עד כעבד לחמו כוך כדמות שי״ן וכשפופס זהוע להד כוך כדמות ד׳וכהתגלות כעשרס ע״י מילס ופריעס ערלות כדמות יו״ד:

יתברך. ער זאל גילובט זיין דער בשעפר אוג זאל דער הויבן זיין וואם האט באשאפן זיי
ווילט אין זעקס טאג אוג האט באשאפין פינכטערניש. פון דער פינכטערניש האט ער
אוים גיצוגין ליכטיקייט אוג הט גימאכט אציוישען דר ליכטיקייט אוג דר פינכטרניש.
ובדא אוג האט באשאפין הימלען אוג האט אין זיא ניעצט ריא זון אוג דיא לבנה אוג שטערין זיא
זאלין ליכטין אויף דער ערד. אוג אויף דער בשה האט ער גימאכט ימים אוג טיכען. וגיזר אוג
האט בעפולין דער ערד זיא זאל אוים ציהן נראו אוג אלערליא מיני בליאונג אוג נעווינקם אוג בייטר
ואם ואקכט אויף זיא פירות צום עסן ואם איינער פון דעם אנדערן איז פאר ענדערט אין זיערע
שעמים אוג זענין פערשידען אין זיערע ריחי. ושם אוג האט באשאפי
אויף דער ערד בהמות אוג חיות עופות אוג פיינעל. אוג אין די ימים אוג טיכען הט ער באשאפן
פיש ואם איין מין איז פערשידען פון דעם אנדערן מין. הכל מוכן דאם אלין האט ער אן גיגריים
פון דעם מענטשן וענין ואם ער האט באשאפין ואם ער איז דער בעסטער פון אלע באשעפניש
אוג האט פיל מעלות איבער אלע באשעפניש. וארום ער האט אים באשאפין אין דעם פארעם
פון נאט אוג האט אים גימאכט ניוועלטיגן איבער אלעם ואם ער האט באשאפין אוג הם אים
גיצירט אוג האם אים גיבאטין ער זאל אים דינען אוג זאל היטן זיין תורה אוג מצות. כדי דאם הם
נאט ב״ה גיטאן פון וענין ער זאל דעם מענטש גוטם טאן אז ער יעט היטן זיין תורה אוג מצות
אוג אים זעצן העכער פון זיא שרפים אוג אופנים אוג מלאכים אוג האט אין אים באשאפין צוויי
הונדערט אוג אכט אוג פערציג אברים אזו פיל ויא די צאל פון דיא מצות עשה אוג דרייא הונדערט
אוג פינף אוג זעכציג אדערין אזו פיל ויא די צאל פון דיא מצות לא תעשה. ורמז אוג אין זיינע
אברים האט ער כרמז גיזיין אלע באשאפענעש ואם ער האט באשאפין אויף דעם היכל אוג אויף
דער ערד וארום דאם אלין ואם איז דא אויף דער ועלט איז דאם פאר דעם מענטשין אזו ויא די
פסוק ואגט אלין האכטו גיטאן אונטר זיינע פים. ויכוננהו אוג האט אים אן גיבריט כיט זיין נרוים
חכמה כיט שיינע אברים אוג כיט אין שיינע נעבייד ע אזו ויא עם שטויט אין סדר כס״ג נאם ב״ת
האט באשאפין אין דעם מענטשין פיל עפנונגן. ער האט אים באשאפין אוינען ער זאל כיט זיא
זעהן אוג האט אים גימאכט ברעמין בייא דיא אוינען ער זאל קענין צו מאכן דיא אוינען שלאפן
בדי ער זאל גיט קוקען אויף שלעכטע ואכן אזו ויא דער פסוק זאגט (עוצם עיניו מראות ברע) ער
מאכט ציא זיינע אוינין פון צו זעהן שלעכטם. עשה ער האט אים בשאפין אוינרן דאם ער זאל
מענין הערין. נאו לעבר דאם ער זאל שמעקן אוג זאל ארוים וארפין דיא איבערינע מאכטיקייט

דיבור · עשה לו השינים לשחק את המאכל · עשה לו הלשון ללוש המאכל בתוך הפה וכדי לחתך הדיבור · עשה לו בית הבליעה והושט לבלוע המאכל והמשקה · עשה לו גרגרת להעלות ולהוריד נשמת רוח חיים מן הלב מתוך הריאה אל הנחירים ואל הפה ולהוציא הברת קול הדבור היוצא מתוך סימפוני ב הריאה הבאה מנשמת רוח חיים · עשה לו הלב להיות לו בית מכון לרוח חיים ולחשוב מחשבות · עשה לו הקרב העליון היא האיצטומכא לקבל המאכל והמשקה בתוכו ולבלבל מטעם המאכל ומשקה כל דגוף להחיותו · עשה לו הכבד לצד ימין עם המרה האדומה והדם במקורות הכבד להכים דקרב העליון ומחום הכבד והמרה האדומה והדם מתבשל המאכל והמשקה בתוך הקרב העליון · ועשה לו מעיים לכבל פסולת המאכל והמשקה ומתגלגל בתוכם בעקמומיות לאט לאט עד שמגיע למקום הוצאת גרולים וקטנים · עשה לו שתי הכליות ימין ושמאל להכים הבטן התחתון בחומת להתיזו ולהזקו ולהוציא צרכיו הוץ לגוף בדרך הארם · ועור אמרו הכמינו ז"ל הלב מבין והכליות יועצות · עשה לו הטחול לצד שמאל עם המרה השחורה לקרר בקרותה הקרביים והמעיים והבטן שלא יתיבשו ויזדרבו המאכל והמשקה כפני הום ריתוח הקרביים המתחממים ומריתחים כחום הדם והכבד והמרה האדומה · ועוד אמרו ז"ל טחול שוחק · עשה לו עצמות של השדרה ושאר עצמות להיות בנין גופו חזק · שם בשר על העצמות כדי להכם קור עצמות · עשה לו גידי הדם הם הווריד להשקות הגוף והולכין מצד לצד וכפה לפה · עשה מיתרים ג שמחזיקים דבק העצמית והאברים · עשה אברים וקשרים ודבקים והוליות על השדרה וקשרי אצבעות ידים ורגלים וזרועות וירכים ושוקיסוקרסולים וכפות הרגלים והוליות הצואר ושכמי הכתפות כדי שיוכל ארם להתפשט ולכרוע ולזקוף ולעמוד ולישב · כרם לו עור מלמעלה לבשר ולעצמות ולגידיסולמיתרים כדי לכסות את הגוף להיות הם מלהתקרר ולהגיעל ליחות

ג כס ווחידים כנדולים : ג כס כמו לעומת והכניס לבניס (המרפלוקס) נ"ל וכס קוסרים העצמות וסהוליות יחד :

פון דעם קאפ · דאם מויל צוא עסין אוג ריירן · ציין צוא קאיען דאם עסן · דיא צונג צו קנעטי מיט איר דם עסין אין מויל אוג שארף צו ריירן · ער האט אים באשאפין דעם שלונג אוג דעם ווסט דער מיט אראפ צו שלינגען דאם עסן אוג טרינקען · ער האט אים גימאכט איין נארגיל ארויין צוא קענען אוג ארוים צו נעבין דעם אטום פון דאזיגן · פון דער ריאה אין דר נאז אוג אין מול ארויין אוג אויך ארוים צוא נעבין דאם קויל פון דער לונג · ער האט אים באשאפין דאם הארץ איין ארט צוא דעם לעבדגין אטום אוג אויך מהשבות צוא מראכטין · עשה ער האט אים באשאפין דעם מאגן דאם ער זאל אין אים פארדייען דאם עסן אוג טרינקען צוא שפייזען נאר דעם גוף בדי דר כענטש זאל קענן לעבין · עשה ער האט אים באשאפין פון זיין ערטר זייט דיא לעבער מיט דער ר"שער נאל אוג דאם בלוט אין דער לעבער צו ואריסען דעם מאגן אוג מהמת דער היץ ווערט גיזאכט דס עסין אוג טרינקען אין דעם מאגן · ער האט אים באשאפין גידערים דורך צו פירן דס פסולת פון דעם עסין אוג טרינקין · ער האט אים באשאפין צווייא נירין איינע אויך דער רעכטר אוג איינע אויך דער לינקע זייט צוא ואריסען דאם אונטר לייב אוג צו שמארקן בדי ער זאל קענין זיין צורך · אוג נאך האבן אונזערע הכמים ז"ל גיזאגט דאם הארץ מראכט אוים אוג דיא נירין נעבין דעם כענטש אלע עצות · עשה ער האט אים באשאפין אין זיין לינקע זייט דיא מילץ מיט דער שוואר"צער נאל צוא טרעפן דיא נידערים מיט דעם בוך דאם עסן אוג טרינקין זאלין ניט פאר דארט אוג פאר טרינקענם ווערין מהמת דער היץ פון דעם בלוט אין דער לעבער אוג נאך האבן אונזרע הכמים גיזאגט אז די מילץ צו מאלט דאם עסן · עשה ער האט אים באשאפין ביינער פון דער שדרה אוג דיא איבערינע ביינער בדי דר בגן פון זיין גוף זאל זיין שטארק · שם ער האט אים גימאכט פליש אויף די ביינער צו ואריסען דיא ביינער · ער האט אים באשאפין אדערין מיט בלוט צו בעפייכטען דעם גוף אוג דאם בלוט ניט פון אין זייט אין דער אנדרער · ער האט באשאפין דיא הער פלאקס צוא האלטין דאם דעפטונג פון דיא ביינער מיט די אברים · ער האט באשאפין גלידער אין דר שדרה אוג קנייפן ואם דיא הענט אוג די ארעם אוג דיא פים אוג די דיך אוג דיא קנייען את דיא שענקלין אוג די באלען פון דיא הענט אוג פים זיינען צו זאמען נעקנופט אוג דיא גלידער פון דעם האלו את דיא אקסלען בדי דער מענטש זאל זיך קענין אוים ציהען אוג קנייען אוג זיך אוף שטעלן אוג זעצין · קרם ער האט באצוינען איין הויט אוף דעם פליש אוג ביינער צוא בדעקן דעם גוף ער זאל ואריכ ין אוג זאל ניט פאר קילט ווערין אוג זאל שיסצען אוף דעם פייכטקייט פון דעם גוף אוג דיא

הגוף והאברים הפנימיים • עשה לו גלגולת הראש להיות מלך על כל האברים ומוח הראש ששם ישכון יישוב דעת הנשמה והחכמה • עשה לו כיחה מסביב למוח הראש כדי שלא יתיבשו המוח והעינים מחום הקרביים העולה מלמטה למעלה אל מקום הראש • עשה לו שערות הראש לחמם הראש שלא יתקרר על כי אין לו בשר בין העור ובין עצם הגלגולת • עשה לו שערות הזקן מפני תואר הדרת פניו ולהיות מובדל במראיתו מן הנשים • עשה לו לזכר ולנקבה טבור כדי לקבל מחיה בעודו בבטן אמו עד צאתו לאויר העולם• כי לא יוכל הולד לקבל מזון ומחיה בפיו שהוא סתום עד צאתו לאויר העולם • עשה לו ידים כדי למשמש ולתפוס ולאחוז ולהחזיק ולעשות מלאכה כדי להחזות את האדם • עשה לו רגלים כדי להעמיד עליהם את הגוף ולהוליכו ולהביאו בכל מקום • ואחר צאתו לאויר העולם מגדלו ועוזרו בכל מיני עזר :

וכיון שכן איך יוכל האדם לעשות מצות כ"כ שיוכל לגמול הטובות שעשה הקב"ה עמו כבר ומה שעושה עמו תמיד כל ימי חייו • ואיך יוכל יציד חומר לעבור על דבריו יתברך לבטל אחד ממצותיו שהוא כמחריב דבר אחד מהבריאה אשר ברא אלהים בעבורו ולתועלתו שהרי מספר תכוני צלם הבנית אבריו כמכפר מצותיו כל מצוה היא מיוחדת לאבר אחד ובפונם באותו אבר כאילו מחריב פרט אחד מן העולם הנרמז באותו אבר • כי כל מה שברא בעולם באדם כראמרינן באבות דרבי נתן (דף ה' ע"ב) וז"ל הקב"ה יהא שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים בחכמתו ובתבונתו ברא את העולם כולו וברא את השמים ואת הארץ עליונים ותחתונים ויצר באדם כל מה שברא בעולמו • ברא חורשים ד בעולם וברא חורשים באדם זה שערו של אדם • ברא חיה רעה בעולם וברא חיה רעה בארם זה בני מעיו של אדם • ברא קורצין ה בעולם ברא קורצין באדם זה

ד יעכוס : ה מערוס :

אינוויינ׳טטע אברים • עשה ער האט אים בשאפין איין קאפ ער זאל זיין איין רגירער איבער אלי אברים אוג אין קאפ האט ער אים בשאפין איין מוח ואם דארף זאל רוען דער שכל אוג דיא חכמה פון דער נשמה • עשה ער האט אים באשאפין פאכטקייט ארום דעם מוח כדי דער מוח אוג די אויגין זאלן ניט פאר טריקינט ווערין פון דער היץ פון די גירערים ואם נייט ארויף פון אינוויינ׳ג צום קאפ • ער האט אים בשאפין האר אויף דעם קאפ צו וארימען דעם קאפ ער זאל ניט פאר קילט ווערין ויייל עם איז ניט נא־קיין כלייש צווישען דער הוט אוג צווישען דעם ביין פון קאפ קען ער גיך פר קילט ווערין • ער האט אים בשאפין דיא האר פון כארד כדי ער זאל האבין איין הרדת פנים אוג זאל זיין אף גישטאלט אין גישטאלט פון די וייבר • ער האט בשאפין איין נאפיל כדי בשעת אז ער איז נאך אין זיין מוטערס בויך בין ער נייט ארום אויף דער ווען זאל ער דארף ארום מקבל זיין נערונג וואדום אין זיין מוטערס בויך איז אים דאם מויל פאר מאכט • ער הט אים בשאפן הענט ער זאל קענין טיט זיא האלטן אוג אכלאבה טאן • ער האט אים בשאפין פים דער גוף זאל שטיין אויף זיא צוא פירן אוג ברייגען אים אויף אלע ערטיר וום ער בדארף • אוג נאך דעם אז דער מענטש נייט ארום אוף דער ווען מאכט ער אים ואקסין אוג העלפט אים אין אלערלי הילף : וכיון אוג אז עם יוא אזו וי קען דר מענטש אזו פיל מצות טאן ער זאל בצאלן די טובות ואסן נאט ברוך הוא האט אים שוין לאנג גיטאן אוג ואם ער טוט מיט אים תמיד צייט ער לעבט • אוג וי קען ער עובר זיין נאטם רייד מבטל צו זיין אפילו אין מצוה פון זיינע ער איז גליך וי ער מאכט חרוב אין זאך פון די בשעפנישׁ וום נאט ב"ה האט בשאפין פון זיינט ווענין וארום די צאל פון זיינע אברים זיינען דאך אזו ויא דיא צאל פון די מצות אימליכע כיצוה איז בעשטימט צוא אין אבר אוג אז ער איז פונם אין אבר איז גליך ער איז מחריב אין מין בשעפנישׁ פון דער ועלט ואם איז מרמז אין דעם אבר וארום אלץ וום נאט האט בשאפין אין דער ועלט האט ער בשאפן אין דעם מענטש וי עם שמייט אין (אבות דרבי נתן) נאט ב"ה האט בשאפין דיא ועלט מיט חכמה אוג מיט פאר שמאנד אוג האט בשאפין היכל אוג ערד אוג אייבערשטע בשעפנישׁ מלאכים אוג אלע בשעפנישׁ פון דער ערד אוג האט בשאפין אין דעם מענטש אלץ ואם ער האט בשאפן אין זיין ועלט • כיא ער האט באשאפן ועלדר אויף דער ועלט אוג הט בשאפין ועלדר אין דעם מענטש דם איז די האר • ער הט בשאפין איין היה רעה אויף דער ועלט אוג האט בשאפן איין חיה רעה אין דעם מענטש ראם זענין זיא ווערים אין לייב • ער האט בשאפן היילין אין דער ועלט אוג האט בשאפין היילין אין דעם מענטש

אזניו של אדם. ברא ריח בעולם ברא ריח באדם זה חוטמו של אדם. ברא חמה בעולם ברא חמה באדם זה אורו של אדם. מים מרוחים בעולם מים מרוחים באדם זה הוא מי חוטמו של אדם. מים מלוחים בעולם מים מלוחים באדם זה הדמעות של עינים. נחלים בעולם נחלים באדם זהו הדמעות. חומות בעולם חומות באדם אלו שפתותיו ו של אדם. דלתות בעולם דלתות באדם זה שיניו של אדם. ברא רקיטין ז בעולם ברא רקיטין באדם זה לשונו של אדם. ברא מים מתוקים בעולם ברא מים מתוקים נם כן באדם זה רוקו של אדם. ברא לסתות בעולם ברא לסתות באדם זה לחייו של אדם. מגדלים בעולם מגדלים באדם זה צווארו של אדם. ברא סתידראות ח בעולם ברא סתידראות באדם זהו זרועותיו של אדם. ברא יתידות בעולם ברא יתידות באדם זה אצבעותיו של אדם. ברא רחיים בעולם ברא רחיים באדם זהו קרקבנו ט של אדם. ברא נסמים. בעולם ברא נסמים באדם זה הוא טחולו של אדם. אשפתות בעולם אשפתות באדם זה הוא כריסו של אדם. ברא בורות בעולם ברא בורות באדם זה טבורו של אדם. ברא מים חיים בעולם ברא מים חיים באדם זה מי רגליו של אדם. חיים בעולם כ חיים באדם זה בניו של אדם. עצים בעולם עצים באדם זהו עצמותיו של אדם. גבעות בעולם גבעות באדם זהו עגבותיו של אדם. עלי ומכתשת בעולם ל עלי ומכתשת באדם ארכבותיו של אדם.סוסים בעולם סוסים באדם זה שוקיו של אדם. מלאך המות בעולם מלאך המות באדם זה עקביו ם של אדם. הרים ובקעות בעולם הרים ובקעות באדם עומד דומה להר נופל דומה לבקעה. הא למדת שכל מה שברא הקב"ה בעולם ברא באדם עכ"ל. טעמו של דבר להודיעו כי הוא כל העולם כולו ובשבילו ברא הכל ובהיותו פוגם באחד מאבריו פוגם הוא בחלק העולם הנרמז בו ואם עובר על כל המצות דאז פוגם בכל אבריו נמצא פוגם ומחריב כל העולם כאשר אירע בדור המבול שאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו שפרקו מעליהם עול אלהותו ועול מצותיו ונמצא כל פרט ופרט שבעולם פגום ונחרב העולם. ומה יענה האדם

ו שכם כתומות לבנון על פלטון: ז ע"ל שניי רקיטים ומפ ניעוריות כתוליכים מים וכן פלטון מוליך כמלכל ומשקה אל כוושם ח בוגה וחוגב תכנים: ט שבוח עוהן כל מלכל: י ע"ל שבוח מלבון וחם כשמש וגמ': ופירוש דבר כגוכב נימות ושכא כעמוד לעורר תשוח שלכילם מפני טעם כתימון שבו כדאיתא בבבילי תמוגה נפיב ד': כ כלומר שמתילדים בתדמה מיני בעלי חיים כגון שרגים ותולעים: ל מכתשת סוח כלי שכוהשים בו ועלי סוח יד של כמכתשת: ם ע"ל שבוח ע"ד שתרגי"ל רבלוסי דבי"ע תיתון ערבין ביב וכו':

דִּיא אוֹיְרָן. עֶר הָאט בַּשַּׁאפָן אַיין רַיחַ אִין רָעד וָועלְט אוּנ הָאט בַּשַּׁאפִין אַיין רַיחַ אִין דָעם מָענְטְש דָאם אִיז דִיא נָאז. עֶר הָאט בַּשַּׁאפָען דִיא זִין אוֹיף רָעד וָועלְט אוּנ הָאט בַּשַּׁאפִין אַיין זִין אִין דָעם מָענְטְש דָאם וָענִין דִיא אוֹיגָן. עֶר הָאט בַּשַּׁאפִין אוּם רַיינָע וָואסָער אוֹיף דָר וָועלְט אוּנ אוּם רַיינָע וָואסָער אִין דָעם מָענְטְש וָואס נַיים אַרוֹים פוּן זַיין נָאז. עֶר הָט בַּשַּׁאפִין גִיזַאלְצָנָע וָואסָער אוֹיף דָעד וָועלְט אוּנ גִיזַאלְצָנָע וָואסָער אִין דָעם מָענְטְש דִיא טְרָעהרִין. עֶר הָאט בְּאשַׁאפִין מִיעֲרִין אִין דָעד וָועלְט אוּנ אִין דָעם מָענְטְש דִי לִיפִּין וָום וַייא שִׁיטָצָען אוֹיף דָעד צוּנג. טִירִין אִין דָעד וָועלְט אוּנ אִין דָעם מָענְטְש דִי צַיין וָואס שְׁלִיסָען דָם מוֹיל. בְּרֵא עֶר הָאט בַּשַּׁאפִין וִיסָע וָואסָער אִין דָר וָועלְט אוּנ אִין דָעם מָענְטְש דָם שְׁפַּאיְכְץ. עֶר הָאט בַּשַּׁאפִין טוֹרְמִים אוֹיף דָעד וָועלְט אוּנ בַּייא אַמָענְטְש דָעם הָאלְז. עֶר הָאט בְּשַׁאפִין הָאקָען אִין דָעד וָועלְט אוּנ בַּייא דָעם מָענְטְש דִיא פִּינְגָער. עֶר הָאט בְּשַׁאפִין מִיהְלִין אִין דָעד וָועלְט אֲנָּ אִין מָענְטְש דָעד מָאגִין וָואס צוּא מָאלְט עָסָן שְׁפַּייז. עֶר הָאט בְּשַׁאפִין קְוָועלִינְדִיגָע וָואסָער אִין דָעד וָועלְט אוּנ דָעם מָענְטְש זַיין הַשְׁתָּנָה. לָעבָּעדִיגִי בְּשָׁעפָנִיש אִין דָעד וָועלְט אוּנ דָאם גְלַייכִין אַמָענְטְש גִיוִוינְט לָעבָּעדִיגָע קִינְדָער. עֶר הָאט בַּשַּׁאפִין בָּעִרד אוֹף דָעד וָועלְט אוּנ בַּייא אַמָענְטְש דִיא שַׁיוִינְקִל. עֶר הָאט בְּשַׁאפִין אַמַלָאךְ הַמָּוֶת אִין דָעד וָועלְט אוּנ בַּייא אַמָענְטְש וַיינָע פִּים דִי פִּים פִּירָען אִים צוּא וָואס אַוּורְט עֶר בְּרֵאךְ דָארְט שְׁטַארְבִּין. בָּעֲרג מִים מָאלִין אִין דָעד וָועלְט אוּנ בָּעֲרג מִים מָאלִין בַּיי אַמָענְטְש דָאם אִיז אַז עֶר שְׁטַייט אִיז עֶר גְלַייךְ צוּ אַיין בָּאֲרג אוּנ אַז עֶר פָאלְט אִיז עֶר גְלַייךְ צוּ אַיין מָאל. פוּן דָאנִין קָענְטְש אִם לָערְנָען אַז אַלְץ וָואס נָאט בְּ"ה הָאט בְּשַׁאפִין אִין דָעד וָועלְט הָט עֶר בְּשַׁאפִין אִין דָעם מָענְטְש צוּא מָאכָן וִיסִין אַז דָעד מָענְטְש אַיז נָאר דִיא וָועלְט אוּנ פוּן זַיינָם וָועגָן אִיז נָאר דִיא וָועלְט בְּשַׁאפִין גִיוָוארִין אוּנ אַז עֶר אִיז פוֹגֵם אִין אַיין אַבָּר פוּן זַיינָע אַבְּרִים אִיז עֶר פוֹגֵם אִין דָעד וָועלְט אוּנ אַז עֶר אִיז עוֹבֵר אוֹף אַלָע מִצוֹת אִיז עֶר פוֹגֵם אוּנ מַחֲרִיב דִי גַאנְצָע וָועלְט אַזוֹ וִויא עֶם הָאט זִיךְ גִימַאכְט בַּייא דָעם דוֹר הַמַּבּוּל וָואס זַייא הָאבָּן גִיזַאגְט צוּ נָאט קָער זִיךְ אָפּ פוּן אוּנְז אוּנ זַיין וָועג וִוילָען מִיר נִיט וִויסִין דָאם זַייא הָאבָּן פוּן זִיךְ אַראָפּ גִיוָוארְפִין זַיין נָעמְלִיכָע יָאךְ פוּן זַיינָע מִצוֹת דְרוֹם אִיז דִי וָועלְט

ביום שיעמידהו הקב"ה לדין על מה שחטא לפניו וגרם חורבה בדבר שברא בעבורו לחשיב עמו משל למלך שנתן תרב חדה לאוהבו להיות נשמר עמה מכל הקם עליו להזיקו ובדבר שהטיב עמו השחית בהיכלו והכה בכותליו וכרת בעמודיו וחלזל כל מושב טוב שראה היש מספר לעונשים הראוים לנזור עליו · כן האדם כיון שתקנו בוראו בתכלית התיקון לשמירת חייו ורמז בו כל מה שברא בעולמו להיות הוא עיקר הכל בהיות כל העולם כלול בו כמדובר דלזה נקרא עולם קטן ובטוב אשר עשה עמו מכעיסו כלום יש כפרה לזה · ועם כל זה בחסדו הגדול חזר להיטיב עם האדם דבשובו בתשובה לפניו מוחל לו ומחזירו כבתחילה כשעה שיצא לאויר העולם וכנולד דמי · הבט ימין וראה באדם הראשון שהזמין מזונותיו קודם שברא אותו והכין שולחן לפניו ערוכה בכל ושמורה ואח"כ בראו ותיקן מכנו חוה וקשטה והעמידה לשמש לפניו כשפחה ונמצ נגבעדן מקדם מכל עץ טוב למאכל ונחמד למראה ותאוה לעינים שיהנה מהם והוריד מלאכי מרום לשמש לפניו והיו צולין לו את הבשר וסוננין לו את היין ואחר אשר השליטו על כל הטובות וכל עמלות צוהו צווי קל שלא יאכל מפרי עץ אחד בלבר ולא עמר על צוויו ושמע לעצת הנחש הקדמוני אשר חירף וגידף כלפי מעלה כאחז"ל הנחש מין חיה ואפר לחוה כל אומן שונא לחברו וכמנו אכל וברא עולמות ולכך מצוה אתכם שלא לאכול שלא תהיו כמוהו · ולא עוד אלא שאחר שאכל העיז פניו נגד המקום באומרו האשה אשר נתתי עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל ואכלתי אינו אומר אלא ואוכל ג ר"ל אכלתי ואוכל עוד היש עוות גדול מזה מלבר מה שבעט במה שהטיב עמו לברוא לו אשה לשמשו ובטוב זה שהטיב עמו בעט ואמר האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי

ג ואוכל קוץ עמיד כמכוסף לפכר משמע שאכל ועדיין עוסק באכילה ולימד רומה לנפסיק :

חרוב ניזואריז · ומה אוג וואם ווערט דער מענטש ענטפֿרין אין דעם מאג אז נאט ב"ה ווערט אים שטעלין צום דין אויף דעם ואם ער האט ניזינדיגט פאר אים אוג האט מחריב ניוועזין דיא זאכן ואם נאט ב"ה בשאפֿין פון זיינט ווענין אים צוא בניטזינן · משל דאם איז ניגלידין צו איין מלך ואם האט ניענבין צוא זיין ליב האבער אין שארפֿע שווערד דאם ער זאל מיט איר זיין ניהיט פון די ואם ווילען אים שלעכטין מאן איז ניגאנגין דער ליב האבער אוג האט מיט דער זעלבינער שווערד פאר דארבין דעם מלכות פאליין נישלאגין אין די ווענט אוג צוא האקט זיינע זיילן נוא איז דען פאר האנדין איין צאל צו דיא שמראף ואם דער מלך ניהער נוזר צוא זיין אויף אים אזוי איז דר מענטש וויל זיין בשעפֿר האט אים אלין גימאכט צוא היטען זיין לעבין אוג האט אים ניזעצט דאם ער זאל זיין דער עיקר פון אלעמין אזו וויי פריער איז נישמאנין דם דר מענטש איז אין עולם קטן אקלינע וחעלט אוג מיט דעם נוטם ואם נאט ב"ה האט אים ניטאן דער צערינט ער אים ניהער דען צוא זיין דרויף איין כפרה · תם אוג פון דעסט ווענין מיט זיין גרוים חסר טוט ער אים אויף נוטם אז דער מענטש טוט תשובה איז נאט ב"ה אים מוחל אוג ווערט ריין אזו ויא ער איז ניזונן בשעת אז ער איז ניבארין ניוואריז זעה בייא אדם הראשון ואם נאט ב"ה האט אים אן ניגרייט זיין שפֿייז אייער ער האט אים בעשאפֿין · אלערלייא נוטע שפֿייז אוג האט פון אים ארוים ניטמין ארים אוג האט בשאפֿין חוה אוג האט זיא אויס גענירט אוג האט זיא פר אים גישטעלט זיא זאל אים זיין הילף אוג האט ניפלאנצט אין ערן פון מזרח וייט איין נארטין מיט אלערלייא בייטער ואם דרוף ואקסט אזו איין עסין ואסר ואם איז נוט צו עסין אוג גלוסטיג אן צו זען ווען כדי ער זאל פון דיא הנאה האבין אין האט ארויף גישטקט מלאכים פון הימל זאלין אים בארינען האבין דיא אים ניבראטין פלייש אוג האבין אים זיין ניליטערט אוג נאך דעם אז ער האט אים ניטאכט ניזעלטינען איבער אלץ דם נוטם הט ער אים גבאטן נאר אקלייני מצוה ער זאל פון דעם עין הדעת ניט עסין אוג ער איז ניט בשטאנן אויף דעם ניבאטן אוג האט צוא ניהערט צוא דער עצה פון נחש הקדמוני ואם ער הט ניליעטערט קענען נאט ב"ה אזו ויא אונזערי חכמים ז"ל האבין ניזאגט דער נחש האט גיזאגט צוא תה דער חדר איז איטליכער בעל מלאכה האט פייגד זיין חבר אוג פון דעם בוים האטער ניגעסין אוג האט בשאפֿין ועלטין דרום זאגט ער אייך אז איר זאלט ניט עסין פרי איר זאלט ניט זיין אזו וי ער ולא אוג נאך מער האט אדם הראשון ניטאן דען נאך רעט אז ער האט ניגעסין פון עין הדעת הט ער מעיז ניזוין קענען נאט אוג הט גיזאגט דיא אשה ואם דיא האסט מיר ניגעבין הט מיר ניגעבין

גר • הפך עורף ולא פנים ועשה כל מה שלבו חפץ כשאחז"ל אדם הראשון מין היה כופר בעיקר זה מושך בערלתו היה ועשה פגם גדול בעולמות וגם בעולם שנתלבש בקליפה וגרם מות לכל באי עולם היש חוטא גדול מזה ועכ"ז בשובו בתשובה לפני בוראו מחל לו על כל מה שעשה וביטל ממנו את גזרת ביום אכלך ממנו מות תמות ולא המיתו ביום שאכל כאשר אמר • ראה כח התשובה כמה היא :

ואם אמור יאמר האדם כיון שאין הדבר שיעמוד נגד התשובה אחטא ואשוב • כבר אמרו חכמים ז"ל האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה וכו' • טעמו של דבר לפי שהתשובה היא בית מנוס לחוטא לנוס ולהסתופף בצלה וכיון שכן הוא סניגור שלו לפני המקום עד שימחול לו אך כשאדם חוטא על סמך התשובה נמצא עושה התשובה שורש החטאים ובהיות כך נעשית היא קטיגור שלו ואנה ינוס לעזרה כשירצה לשוב כי אין לו מקום שיוכל לנוס אל תשובה שהרי עמה חטא והיא קטיגור שלו אם כן האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה • הנה במקום שיתחכם האדם לבקש אופנים לחטוא ולהציל את עצמו אחר כך מן החטא באומרו אחטא ואשוב יחשוב אופנים שלא לחטוא כלל בשומו נגד עיניו שטעם החטא כמו רגע ועונשו שנים אי קמספר ומנזקו גם אחרים ניזוקים עמו•הבט וראה מה כתיב בחוה ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל הרי בעבור שהתאותה דבר אכילה שהנאתה כמו רגע גרם לה מיתה ולאישה ולכל הבאים אחריהם עד סוף כל הדורות וגם לכל בהמה חיה ועוף כל הקללות הנמרצות שנתקללו והנזקים שגרמו במציאות העולם עצמו שנתלבשו כל הדברים בקליפה ונתקללו צינורי ההשפעה • ראה

איך האב גיגענסיו אונ ועל ווייטער אויך עסען איז פאר האנדן אנגעפאנגען עזות דער פון • תיץ דעם איז ער נאך גיוועזן איין בפרי טובה ער האט גיואנט צוא נאט ווען דיא אשה ואם דיא האסט מיר גיגעבין היא האט מיר גיגעבין האסטו מיר דער מיט נאך ארעה גיטאן ואם דיא האסט מיר בשאפין דאם וויב • הפך ער האט נאט ב"ה ניט גיהערט אונ הט גיטאן ואם זיין האנדן בנערט אזוא ויא אונזערי חכמים האבין גיואנט אדם הראשון הט גיליקענט אין נאט אונ האט גימאכט אנדסין פגם אין אלע עולמות אונ האט גורם גיוועזן דעם טויט אויף דער ועלט איז דען פאר האנדן אנגעפאנגען חוטא דער פון אונ פון דעסט ועגין אז ער האט תשובה גיטאן פר זיין בשעפר האט ער אים מוחל גיוועזן אויף דעם אלטען אונ האט מבטל גיוועזן דיא גזרה ואם ער האט גוזר גיוועזן אז דעם טאג וס ועסט עסין פון ען הבעת ועסטו שטארבין אונ האט אים ניט גימייט דעם טאג ואם ער הט גיגעסין אצונד זעה ויא גרוים איז דער כח פון תשובה • ואם אונ אז דער טענטש ועט זאגין זייל קיין זאך איז ניט פאר האנדן ואם תשובה זאל ניט העלפין דרויף נוא ועל איך זינדיגן אונ ועל תשובה טאן • דרויף האבין אונזערי חכמים גיואנט ועז איינער זאגט איך ועל זינדיגן במזיד אונ ועל דרויף תשובה טאן שיקט מען איהם צו פון היטעל שטערנגען ראם ער זאל קיין תשובה טאן • דר טעם דער פון איז וואורום דיא תשובה איז אין אנטלוף הויז צוא דעם זינדיגער ראם ער זאל זיך דעסטן אונ דיא תשובה איז אין פיר שפרעביר אבער אז דער טענטש זינדיגט אונ פאר לאזט זיך דרויף ואם ער ועט תשובה טאן מאכט ער ראך דיא תשובה צוא איין שוורש פון זינע עבירות וואורום ער זאל זיך ניט ניוועז פאר לאזין אויף דער תשובה ואלט ער ניט גיוועז גיזינדיגט דרום ועדט דיא תשובה ועלבמט איין מקטרג אוף אים אונ ואו אהין ועט ער אנטלופן צו הילף אז ער ועט תעלין תשובה טאן • נון אויף דעם ארט ואם דער טענטש זאל זוכן אופנים ויא ער קאן זינדיגען אונ דער נאך זיך סציל זיין פון דער עבירה דזך תשובה לאו ער בעסער טראכטין אופנים אז ער זאל נאר ניט זינדיגען דאם ער זאל טאן קענין זיני אוינין אז דיא הנאה פון דער עבירה איז נאר איין רגע אונ זיין עונש דער פאר ועט זיין פיל יאהר ואם קען קען זייא נאר ניט צייטלין אויך דזך זיין שאדין שאט עם אנדרע • הכפ זעה ואם עם שמייט בייא חיה דיא אשה האט ניזעהן אז דער בוים איז ניט צו עסין אונ גלוסטיג צו אן זעהן אונ צו קלוגען האט ויא גינומען פון זיני פירות אונ האט גיגעסין אונ האט גיגעבין צוא איר מאן אויך אונ ער האט גיגעסין נמצא ויייל ויא הט גיגלוסט אין עסין ואזרג ואם זיין הנאה איז נאר איין רגע האט דאם גורם גיוועז איין טויט צו זיך אונ צו איר מאן אונ צו אלע מעגטשין בייז דער סוף פון אלי דורות אונ אויך צוא אלע בהמות חיות אונ עופות

בעיניך כמה חטא אחר גורם . ובשום האדם כל זה נגר עיניו יבא לחשוב דכפי גדל הנזק שגורם בחטאו כך עונשו ויפרוש מלחטוא ואם חטא יתקן את המעוות . ואם נתעצל בקיום המצות ישתדל בכל מאמצי כחו לקיימה ובפרט מצוה שנפשו מתאוה יותר פבאחרות שבוודאי על זו נתגלגל בזה העולם ואם לא יחזק בה לקיימה צריך להתגלגל פעמים אחרים עד שיקיים אותה מצוה ותמצא בכ"פ טיעם טעם מיתה וכמה מהצערות העוברות על הנשמה מביעתותא דמלאך המות וצער של היבוט הקבר והדומה ונפשו תובעת ממנו דין איך מביאה בכל פעם בצערות אלו כי נפשו לעולם נוטה לצד הטוב כיון שמקום קדוש הוצבה אדהאדם בבחירתו מכריחה לצד החומר ומכנים אותה בכלל העתשים. ואיך ולמה בעבור שעה אחת של קורת רוח להיות יושב ובטל ושלא לטרוח בקיום המצות מכנים נשמתו בתוך העונשים ודוחקים וצערות זמן רב לכן מי שחננו השם בעינים לראות ולב להבין במאורעות שאירעו לרשעים שעברו וחלפו מן העולם ומה נשאר בידם מן התענוגים אשר אחריהם רדפו ומן הבטחים אשר בהם חשקו ומן הטיולים אשר בהם דבקו ומיני דברי חשוקים והתולים ודברי ליצנות אשר שיניהם שרקו ומהמושבות זכי האייר אשר בהם דבקו וכרוב הון שקבצו ורטפי וגבי ועשקו האם נמצא באחד מהם שהוליך עמו דבר לקבר אך יצא יצא בפחי נפש בעיבו את המנוחות אשר בהם הורגל והולך לאנחות במקום עפר רמה ותולעה יזורה על גוהו נפרית יוצע רמה התחתיו ובכסהו תולעה ואיה כל העונגיו ונועם השקתו בהביטך בן ארם מה שעבר על אחרים למה תרדוף אתה אחר כל אלה הדברים הזרים להשביע נפש מרודים ולמוסרה ביד צרים הפה המקטרינים הצוררים . ולמה לא תחמול

אוג אַלע הֶלות וואם זענען פֿאר שׁאלטען גיוואַרען אוג די שׁאַרין וואם זיא האבען גנַרם גיוואַן אין די זאכען פון דער ווילט גוטא רען אלי זאכען זענען וואַרען פאר שאלטען . ראה זעה מיט דיינע אויגין וויא פיל אין עבירה איז גורם . אוג או איין כיענטש ווערט ראם אלץ טאן קענען דיינע אויגין ווערט ער בערעכנן או לויט ראם גרייסקויט פון דעם שׁארין וואם ער איז גורם מיט זיין זינד או גרוים איז זיין עונש דאן ווערט ער זיך היטען פון צו וינדיגן אוג אויב ער הט שוין גיזינדיגט ואל ער דרוף תשובה טאן אוג אויב ער האט זיך גיפוילט מקנים צוא זיין מצות ואל ער זיך פליסען מיט נאר זיין כח זיא מקנים צו זיין אוג בפרט או אמציה וואם ער גלוסט צו איר מער ויא צוא אננערע איז ער בודאי דרוף מנולגל גיוואַרין אוף דער ווילט ער ואל די מצוה מקנים זיין אוג או ער ווערט זיך ניט שטארקן זיא מקנים צוא זיין ווערט ער מוזן נאך עטלעכע מאל מגולגל ווערן בית ער ווערט מקנים זיין די מצוה נמצא אלע מאל פאר זוכט ער מעם מיתה אוג פיל צער ואם גייט איבער צוא דער נשמה פון דעם דער שרעקנש פון מלאך המות אוג צער פון חיבוט הקבר אוג נאך ועלכע גלייכן אוג זיין נשמה לאדינט אים פאר וים ער ברייגט זיא אלע מאל אין דעם צער וארום זיין נשמה ניגט תמיד נוטם צו מאן חייל זיא איז גינוטען גיוואַרין פון אהיליג ארט נאר דער טענטש מיט זיין בחירה ווילט זיך אדם דריגט ברייגט זיא ארניין אוג נאך טענטש וארום פון איין ווילט ער ווערט ער מוזן נאך עטלעכע מאל מגולגל ווערן בית ער ווערט מקנים זיין די מצוה איינצינע שעה ווענין ואם די האמט הנאה צוא וועצן לידיג אוג ניט מתרחיב צוא זיין זיך מקנים צו דער שרעקנש פון מלאך המות אוג צער פון חיבוט הקבר אוג נאך ועלכע גלייכן אוג זיין נשמה דרום דעם ויאם נאט האט גילייט ועלינט אוינין צוא ועהן אוג אהארץ צו פאר שטיין אין דעם ואם ניבלובען פון דיא תענוגים ואם זיא האבין נאך גינאט אוג פון דיא נוטע עמין וארג ואם זיא האבן אין זיא גיגלוסט אוג פון די שפאצירין ואם זיא האבין זיך דרינען בהנפט אוג אין די גלוסטינע רייד אוג שפעטרייא ואם זיא האבין מיט זייערי ציין נישמוצערט אוג פון דעם פיל נוסם ואם זיא האבין אין גיזאמלט אוג גיחאפט אוג גינגבת . איז דען גיפונגן גיוואַרין בי איינעם פון זיא אז ער זאל זיך מיט נעמין עפיס דער פון אין קבר נאר ער גייט אוועק פון דער ווילט מיט נדים צער אוג פר שעמונג דען ער פאר לאוט דיא רוואונג ואם ער איז מיט דעם גיוואנט גיוואַרין אוג גייט צוא מרוערקויט אוג אין אין ארט פון ערד אוג ווערם עם ווערט אונטער גיבעט ווערם אונטער אים אוג ווערם בדעקין אים אוג ואוי זענען אלע זיינע תענוגים אוג דם זיסקויט פון זיינע תאוות . ובהביטך רו מענטש או דוא טוקט קוקין ואם אויף אנערע איז איבר גינאנגן וואַרום טוסט נאך יאנן נאך

על נפשך ועל נועם תבניה צלם גופך לטוסרו בידם ולהשליכו בתוך גחלי רתמים בפיט היזן שלי ניהנם להשחירו ולהחיכו כאשר ניתך הוסת בפני האש · אשר על כן תן עצה אתה בנפשך לבדור בדרך החיים בעסק התורה והמצות ונם להצטער עצמך זמן קצוב הם חיי העולם הזה כדי שתתענג הזמן רב בלתי סוף ותבלית · ואל יעלה על דעתך כאשר עלה ברעת הרבה שנאבדו בידם באומרם כיון שמכיר אני בעצמי שאין ברעתי להבין ולהשכיל איני עוסק בתורה · פועה הוא ברבר שהרי הוא מחויב לעשות מה שנצטוה לעשות ואם יבין יבין שהרי והגית בו יומם ולילה כתיב ולא כתיב ותבין בו · וכן תמצא בדברי ההנא אם למרת תורה הרבה נותנין לך שכר הרבה ואינו אומר אם הבנת הרבה אלא למרת אמרו ·והשתדל להבין ואם תבין תבין ואם לא שכר ליסתך ביריך וכמאמר התנא לפום צערא אגרא ס ומה נם שאמרו האדם שאינו לומר מפני שאינו מבין הוא פיתוי היצר · יתסיר בלמודו וסוף הבינה לבא שבראות הקב"ה חשקו בתורתו ודבקותו בה פותח לו מעיני החכמה דכתיב ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה · והנני מוסר לך דבר אשר תרדוף אחריו ויהיה חיים לנפשך וענקים לנרגרותך · לעולם יהיה עקר ליסתך בדבר של תורה שלבך חפץ יותר אם בנסרא נמרא ואם בדרוש דרוש ואם ברמז רמז ואם בקבלה קבלה · ורמז לדבר כי אם בתורת ה' חפצו כלומר תורת ה' תלוי ברבר שלבו חפץ לעסוק · וכמ"ש האר"י ולה"ה (בספר דרושי הנשמות והגלנולים פרק נ') וז"ל · יש בני אדם שכל

ס נפי׳ מה שכתוב מנשר על לימוד כתורה כן ים נו שכר :

דיא אַלע זאכן צו אַן זעטן . די נשמה טיט בישטעדקייט אוז זיא איבער ענטפערן אין די הענט פון דיא מקטרינים אוז ווארום זאלסטו זיך ניט דר בארגן אזוף דיין נשמה אוף דעם יסטן נישטאלט פון דיין גוף צוא איבער ענטפרין אין זייערי הענט אוז אים ארייז צוא ואדפן אין די בדענינדינע קוילין אוז אין דעם צער פון ניהנם אין שוואדץ צוא מאכן אוז צוא צערשמעלצין אזו וי סאלע צו נייט פאר דעם סייער דרום ניב דיר אין עצה צו אוים קלויבן אין דעם לעבדינן וועג אין דעם לערנעג פון תורה אוז מצות אוז אוף אין דיינע מלאכה אוז מענסט זיך מצער יין אין אוים ניועצטע ציים דאס וענען דיינע יארן וואס דוא זאלסט פון וענין דיא זאלסט האבין התענג פיל ציים וואס האט נאר קיין עק ניט · ואל עם זאל ניט אוף ניין דיין דיעה ויא פיל מענטשין ואס ויא וענין דוך דעם פאר לארן ניוואדרין דען זיא האבין ניזאגט ויול אוך פאר שמייא אין מיר אז אוך האב קיין שכל צוא פאר שמיין אין דער תורה דרום וועל אוך ניט לערנען · דער אין זוך טועה דרינין וואדרום ער אין כחויב צו טאן ואס ער אין ניבאטין ניוואדרן אוז אויב ער ועט פאר שמיין ועט ער פר שמיין ואדרים עם שמייט דאך דיא זאלסט זוך מיהען אין דער תורה טאג אוז נאכט אוז עם שמייט ניט דוא זאלסט פר שמיין אין דער תורה אוז דער תנא האט אויך ניזאגט אויב דוא האסט נילערינט פיל תורה ועט מען דיר נעבין פיל שכר אוז ער זאגט ניט אויב דוא האסט פר שמאנען פיל תורה נאר זיי האבין ניזאגט זאלסט זוך פליסען צוא פאר שמיין אוז אויב ועסט פאר שמיין אין נוט אוז אויב ניט האסטו שכר פאר דיין לערנען ויא דער תנא האט ניזאגט לויט דעם צער ואס דוא ביקט זוך מצער דער תורה ועסטו האבין שכר · אוז אויך האבין יי ניזאגט דער מענטש ואס לערנט ניט ויול ער פאר שמייט ניט דאס רעט אים אן דער יצר הרע · ויא דען לאז ער לערנן טיט התמדה אוז צום סוף ועט ער בזודאי פאר שמיין ואדרם או נאט ב"ה ועט ועהן יין גלוסמונג אין דער תורה ועט ער אים עפנן די קוואלין פון חכמה אזו ויא עם שמייט אין פכוק דען נאט טוט נעבין קלוגשאפט אוים יין מויל ויסען שאפט אוז פאר שמאנר · הגני את אויך ועל דיר איבער ענטפערין איין זאך ואס דוא זאלסט עם האלטין את דאס ועט יין אלעבין צוא דיין נשמה אוז ויא ציירונג צוא דיין דאלו · מייבת ואל זיין דיין עיקר לערנין אין אזעליבעם ואס דיין הארץ גלוסט צוא לערנין · אויב דיר גלוסט זיך צוא לערנין גמרא זאלסטו לערנין דרוש זאלסטו לערנין דרוש אויב רמז זאלסטו לערנין רמז אוז אויב קבלה זאלסטו לערנין קבלה אוז איין ראיה דער צוא איז פון דעם פכוק (כי אם בתורת יי חפצו) נאר דוא זאלסט לערנין נאטס תורה ועליבע ואס דיר גלוסט זיך · אזו ויא דער הארי זל שריבט אין ספר ערדושי הנשמות) עם איז פר האנדין מענטשין ום נאר זייער בענער איז צו לערנין דעם פשוטן פשט

חפצם ועסקם בפשטי התורה ויש שעסקם ברמוז ויש ברמז ויש ג"כ בנימטריאות ויש בדרך האמת הכל כפי מה שעליו נתגלגל בפעם ההוא כיון שהשלים פעם אחרת בשאר הענינים אין צורך לו שבכל נגעול יעסוק בכלם עד כאן . ואל תבט ותשניח לדברי המנגדים על מה שחשקת לעסוק בתורה בגמרא או בפשט או ברמוז וכו' באומרם לך למה אתה מוציא כל יסיך בפרט זה של תורה ולא בפרט זה משום שעל מה שחשקת ללמוד על דבר זה באת לעולם ואם תשים דעתך לדבריהם יכריחוך להתגלגל בזה העולם פעם אחרת ולעבור נפשך בחרב חדה של מלאך המות ולטעום טעם מיתה ולכן לא תשמע לדברי המשחיתים נפשך הזה . כי רע שהשמן מתלבש באלו האנשים לראות ולהצטער ולהכאיב נפש הלימד ועוסק בתורה בהלק שְׁאוֹתָהּ נפשו לעסוק כדי להבדילו משם שלא ישלים נפשו על מה שבא להשליטה ולהצריכו גלגולים אחרים וכשם שבדבר שחושק יותר האדם ללמוד משם יבין שעל דבר זה נתגלגל להשלים כך צריך האדם שידע שורש נשמתו ומהיכן נמשך ועל מה בא לתקן ולהשלים כמ"ש בזוהר שיר השירים על הנידה לי שאהבה נפשי וכו' . וכדי שיבין יראה באיזה מציה תקוף יצרו יותר לב טלה יתחזק בה לקיימה כי בוודאי על מצוה זו נתגלגל וכדי שלא ישלים הזקן מנגדו יצרו לבטלה להוציאו בן העולם בידים ריקניות . וזהו שהמצא בחכמי התלמוד השלמים שברוב רכמהם היו משיגים על קיום איזה מצוה נתגלגל והיו מחזיקים בה יותר משאר המצות בראברינן בשבת (דף קי"ח) : שאל רבי יוסף לר' יוסף בר"ר אביך במה היה נזהר מפי השיבו במצות ציצית וכו'

ויש במצות אחרות . והטעם לפי שהיו מכירים בחכמה על מה באו להשלים :

ואם אירע לאדם שלא למד בבהרותו ונשא אשה והוא מטופל בבנים באופן שאין לו עוד פנאי לעסוק בתורה כל ימיו אל יתיאש חלילה לומר כיון שלא למדתי תורה שיב אין

פון דעד תורה אוג עם איז פר האנדען כענטשען ואם זייער לערנן איז אין דרוש אוג עלטיכע ויאם לערנען רמז אוג זעלטיכע ויאם זייער לערנן איז גימטריאות אוג זעלטיכע ויאם זייער לערנן איז דער עיקר אין קבלה דם איז אלץ אויף ועלכען לערנען ער איז אצונד מגולגל ניוואהרין דרויף ער ואל דאם לערנין דען אין ענע גלגולים האט ער משלים ניוזען ועגם לערנען בעראהף ער עם היינט שוין ניט לערנען אוג ער בעראהף ניט לערנין אין אימליכען גלגול אלץ נאר ועלכעם עם גלוסט זיך אים כער דם דאהף ער לערנען . ואל אוג זאלסט ניט הערין די רייד פון כענטשען ואם זייא פאלין ועסטו מוזן פאר ברייגנסטו אלע דיינע טעג טיט אייגערליי לערנען אוג אויב דיא ועסט זייא פאלין ועסטו מוזן נאך אמאל מגולגל ווערין אוג איבער פירען דיין נשמה טיט דער שארפער שטעדד פון בלאך המות אוג פר זוכין דעם מעם פון טויט אוג דרום זאלסטו ניט הערין צוא דיא רייד פון דעם ואם ויל דער טיט פאר ראבין דיין נשמה . כי דע דען דיא ואלסט ויסטן או דער שטן טום זיך אן קלידין אין דיא ראוינע מענטשין כדי אים אפ צוא שיידין פון דעם לערנען דאם זיין נשמה זאל ניט קענן פריכטען דאם ויאם זיא איז ארא ניקומין אויף דער ועלט צוא פאר ריכטין בדי ער זאל נאך אמאל מגולגל ווערין . וכשם אוג אז ואל אין דער זאך ואם דעם מענטש גדוסט זיך מער צו לערנען קען ער פאר שטיין אז ער איז אויף דעם מגולגל ניוואהרין דם צוא פר ריכטן אזו בעראהף ער ויסין דעם שורש פון זיין נשמה פון ואסער ארט זיא קומט אוג אויף ואם ער איז בשאפין ניוואהרין צוא פאר ריכטען זיין נשמה פר שטיין אז ער זאל דאם ועלכעד מציה שטארקט זיך דער יצה"ר בייא זיין ער ואל עם ניט פר שטיין אז ער זאל דאם פר איין מציה ועגין זייא זענין גימולגל ניוואהרין בדי זייער נרוים הכמה האבין זייא פר שמאנין פון ואם פר איין מציה ועגין זייא זענין מגולגל ניוואהרין בדי זיא מכים זיין האבין זייא די מציה ניהאלטין בעסיר פון אלע מצות ויא עם שטויט אין מכה שבת ר"ש האט ניואנט צוא ר"י דעם זון פון רבה אין ועלכער מציה איז דיין פאטער כיער ניוארעגט ניוען ר"ש האט ער ניואנט אין דער מצוה פון ציצית . אוג אטויל פון זיא זענין גיוואנט אין אקדרי מצות ויל זיא האבין ניוויסט מיט זייער חכמה אויף ום זיא זענין גיקומין אויף דר ועלט צי פר ריכטען ואם אוג אוב עם האט זיך ניטראפין אמענטש ואם ער האט ניט גילערנט אין זיין יוגנד אוג האט נענטען אנייב אוג איז אין קטופל מיט קינדער אוג האט ניט צייט צו לערנין זאל ער זיך נים

לי תקוה ואדע ואעשה מה שלבי חפץ וכאשר אבדתי אברתי אל יעלה לו ברעתו כך כי יש לאיש
תקוה על ידי שמיעה דשומע בקורא וברכתיב שמעו ותחי נפשכם ילך תמיד לשמוע דברי חכמים
ותדותם ובשעה שהחכם דורש יתמיד שמיעתו לרבריו לקבלה בחשק גדול ויאמר יהי רצון
מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתחשב השמיעה לי כקריאה כי כבר אני דואג על מה שלא
למדתי ותן לי בנים עוסקים בתורתך יומם ולילה כדי שישלימו מה שלא למדתי אני ויחשב לפניך
בעת למודם כאלו אני הלומד כי בני חלק ממני הוא וישתדל עם בניו שיעסקו בתורה ויתן נפשו
על זה ויאהב תלמידי חכמים לשמוע מפיהם כיצד קיום המצות · ואם עשיר הוא יתן מממונו
לת"ח לחלק עמהם בשכר הליטוד כזבולון עם יששכר · ואל יחום עיניו בממונו פן יצא מן העולם
בידים ריקניות ויעזוב לאחרים חילו ומה תועלת מניע לו שאחרים יתענגו ממה שטרח וקבץ והוא
בניהנם רובץ · ואם יאמר העשיר לא לחנם העשירני הקב"ה כי אם שאני אהוב לפניו ושאתענג
בממון שחנני בכל מיני תענוגים שברא בעולמו · ולמה לא אעשה מה שלבי חפץ שנראה
שאני בועט במה שהטיב עמי · ישים נגד עיניו כי טועה הוא דידע אינש בנפשיה ומכיר
הוא במעשיו הבלתי מהוגנים ואיך יתכן שבעבור שהקב"ה אהבו העשירו ואפשר שהעשירו בהיותו
שנוא לפניו על מעשיו ויש מצוה אחת בידו בלבר ובהיות שאינו מקפח שכר שום בריה משלם
לו בזה העולם כדי לטורדו מעולם הבא·או למה לא יאמר שהקב"ה ברוב חסדיו לרחם עליו העשירו
ובראותו שהוא משולל מכל מצוה והעוני מעכבו מלקיים המצות ולכך העשירו להיות העושר לו

מיאש זיין צו זאגן וייל איך האב ניט גילערינט האב איך שוין קיין האפנונג ניט ער זאל ח"ו אזוי ניט
טראכטין ויארום עם איז פאר האנדין צום מענטש איין האפנונג דורך דעם וום ער הערט תורה פון
איין ת"ח רען דער ואם הערט תורה איז גלייך ווי ער לערינט אזוי ווי עם שמייט אין פסוק (שמעו
ותחי נפשכם) הערט תורה פון דעם ת"ח ועט איהר בלי בין לעבין דרום זאל ער תמיד נין הערין
תורה פון דיא חכמים אוג אין דער צייט אז איין חכם דרשתי זאל ער עם תמיר צו הערין דם מקבל
צו זיין מיט גרום חשק אוג זאל זאגין אין הארצין עם זאל זיין דער ווילין פון נאט מיין נאט אוג דך
נאט פון מיינע עלטרין אז דאם ואם איך הער אצינד תורה זאל מיר נירעכינט זיין נלייך ווי איך
לערין אליין דען איך זארג שוין פון לאנג אויף דעם ואם איך האב ניט גילערינט אוג זאלטט מיר
נעבין זון ואם זאלין ויצין אוג לערנין טאג אוג נאכט כדי ויא זאלין פר רעכטין ואם איך האב ניט
גילערינט אוג בשעת זייא ועלין לערנין זאל פר דיר נאט נירעכינט זיין נלייך ווי איך לעבין ואוארום
מיינע זין ענין דאך אחלק פון מיר · וישתדל אוג ער זאל זיך פלייסין מיט זיינע זין אז זיי זאלען
עסק בתורה זיין אוג זאל ליב האבין תלמידי חכמים צו הערין פון ויא ווי אזו קען אין מקרים
די מצוה אוג אוב ער אין איין עושר זאל ער פון זיין נעלט נעבין צו די תלמידי חכמים כדי ער זאל זיך
מיילין מיט דעם שכר פון זייער לערנין ווי זבולן מיט יששכר האט ניטאן שבט יששכר האבן מאג
אוג נאכט גילערינט אוג שבט זבולן האבן ויא גינעבין פרנסה אוג האבין ניהאט אחלק אין זייער
לערנן · ואל אוג ער זאל ניט חס האבין אויף זיין נעלט ואוארום טאמר ועט ער אוועק פון דר ועלט מיט
ליידנע הענט אוג זיין גוטם ועט ער לאזין צוא אנדרי אוג ואם אהילף ועט אים זיין אז אנדרי ועלין
האבין תענוגים פון דעם גוטם ום ער הט מירא ניהאט אוג האט איין ניזאמלט אוג ער איז אין
ניהנם · ואם אוג אז דער עושר ועט ועלין ואנין ניט אום וזכט האט מיך נאט רייך נימאכט מן הסתם
פון איך גלויבט אוג מיט דעם נעלט ועל איך מיר אן מאן אלערליא תענוגים דען פאר ואם ניט נאט
הט מיר ניענבן פיל נעלט אוג איך ועל פון דעם קיין הנאה ניט האבין · ישים ער זאל אליין פרשטין
אז ער איז זיך טועה ואוארום ער וייסט דאך אין זיך ואם פר אשלעכטי מעשים ער האט ניטאן נוא וי
נישיקט זיך דאם אז נאט האט אים רייך נימאכט ויייל ער האט אים ליב ער וייסט דאך אליין אז ער
האט ניטאן פיל עבירות אוג עם איז מיגלין אז נאט ב"ה האט אים פיינט פר זייני שלעכטי מעשים
נאר ער האט ניטאן איין מצוה אוג נאט איז ניט מקפח שכר פון קיין בשעפניש דרום האט אים נאט
רייך נימאכט אוג האט אים בצאלט דעם שכר פון דער מצוה אויף דער ועלט כדי ער זאל ניט האבן
קיין עולם הבא · או אודר פר ואם זאל דער עושר אזו ניט זאגין אז נאט ב"ה מיט זיינע פיל חסדים
האט זיך איבר אים דער בארימט אוג האט אים רייך נימאכט ואוארום נאט האט גיזעהן אז ער האט
קיין שום מצוה ניט ניטאן מחמת זיין ארימקייט האט נאט ב"ה אים דרום רייך נימאכט כדי ער זאל

לעזר ולהתעיל לקנות עמה שלימות הנפש • נמצא שהעושר ניתן על אחד משני בחינות או לטורדו
או להשלימו לכן ידין העשיר בעצמו ויאמר אם לטורדני מעוה"ב העשירני ראוי לי להרבות עמו
בתורה ובמצות ולפדות נפשי מני שחת כרכתיב כופר נפש איש עשרו שפורה האיש את נפשו
על ידי עושרו ואם כדי להשלים נפשי עם העושר העשירני ראוי לי להשלים עצמי עמו לקיים
בעושרי תורה ומצות • גם ישים בלבבו שהקב"ה העשירו להשימו אפוטרופוס על העניים ואם
ימצא אפוטרופוס בלתי הגון שאוכל ממון העניים יסיר אותו וישים אחר תחתיו וכדאמרינן
בילקוט רות על פסוק יתן ה' את האשה מעשה בחסיד אחד שירד מנכסיו והיתה
אשתו כשרה לסוף נעשה שכיר פעם אחת היה חורש בשדה פגע בו אליהו ז"ל בדמות ערבי
א"ל יש לך שבע שנים טובות אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימיך אמר ליה קושם ע אתה
אין לי מה ליתן לך אלא הפטר מעלי לשלום וחזר אצלו עד שלשה פעמים • בפעם שלישית
א"ל אלך ואמלך ס באשתי הלך אצל אשתו ואמר לה בא אלי אחד והטריח אותי עד שלשה
פעמים ואמר לי יש לך שבע שנים טובות אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימיך אמר
לה מה את אומרת אמרה ליה לך אמור לו הבא אותם עכשיו • א"ל לך לביתך ואין אתה מגיע
לשער חצרך עד שתראה ברכה פרוסה בבית והיו יושבים בניו לחפש בירים בעפר ומצאו ממון
שניזונו בו ז' שנים וקראו לאמן ולא הניע לשער עד שיצאה אשתו לקראתו וכשראתה אותו מיד
הגידה לו ונחה דעתו עליו ומיד הודה להקב"ה מה עשתה אשתו הכשרה א"ל מ"ם כבר משך

ע בתכב בדעהו בתכשף כוח: פ ולתיעון :

מקנים זיין מיצות דורך דעם קענין פֿרעטטין זיין נשמה • נמצא ווערט גיפונען אז דאס עשירות ווערט
גינגעבין אויף איינם פון צוויויא אופּנים אדער כדי דער עושר זאל אפּ נעמין דעם שכר פון זיינע מיצות
אויף דער וועלט אוג זאל קיין עוה"ב ניט האבין אודר כדי ער זאל דורך דעם נעלט זיך קויפין עוה"ב
דרום זאל דער עושר זיך אליין משפּטין אוג זאל זאגין אויב דאס עשירות איז איך זאל אן ווערן דורך
דעם עולם הבא גיהער איך צוא מערין אין תורה אוג מיצות אוג צדקה ווען אוים צוא ליזען
מין לייב פון דעם גיהנם או ווייא עם שמייט אין פסוק (כופר נפש איש עשרו) אמענטש קען אוים
ליזין זיין לייב פון דעם גיהנם דורך זיין עשירות אוג אויב דאס עשירות איז גינגעבין ניוואהרין צוא
פרעטטין דורך דעם מין נשמה גיהער איך או צוא טאן צוא מקנים זיין דיא תורה אוג מצות מיט
מין עשירות • גם אויך זאל ער טראכטין אין זיין האנ"ן אז נאט ב"ה האט אים רייכ גימאכט צוא
מאכן אים פאר אפוטרופוס איבער אריטע לייט אוג אויב ער ווען ניט זיין קיין גוטער אפוטרופוס
אוג ווען אויף עסין די אריטע לייטם נעלט ווען נאט אים אף טאן פון אפוטרופוס אוג ווען כאבין
אנגעדרען פר אים או ווייא עם שמייט (אין ילקוט רות) אוף דעם פסוק (יתן ה' את האשה) עם רמ
דיך גיטראפין איין הסיד איז ניוואהרין איין ארום מאן אוג זיין וויב איז זייער ערליך גיוואן צום כוף איז
ער או ארום ניוואהרין ביי ער האט זיך פר רונגען צו אקדין אין פרעמדי פעלדר איין מאל הט ער
נייאקרט אין אפעלד האט זיך אליהו הנביא באווזין צוא אים אין גישטאלט פון איין ערבי אוג הט
אים גיזאגט עם איז פר האנדרין צוא דיר יבען גוטע יאר ווען ווילסטו זייא האבין אצונד אדער אוף דר
עלטער הט דר חסיד צו אים גיזאגט דיא ביסט איין כשוף מאכיר אוג ווילסט אפשר איך זאל דיר
ער גיקומין צו זיין וויב אוג האט איר גיזאגט איינער איז גיקומן צו מיר שון דריא מאל אוג האט מיר
ניוואהרין עם איז פאר האנדרין צוא דיר זיבען גוטע יאר ווען ווילסטו זייא האבין אצונד אדער אוף דיין
עלטער בכן וויא זאגסטו האט זי צוא אים גיזאגט גייא אוג זאג אים איך ווייל זייא אצונד האט
דער חסיד אים או גיזאגט האט אליהו צום חסיד גיזאגט גייא אהיים אוג איידער די וועסט נאך אן
קומין צוא דעם טויער פון דיין חצר וועסטו שון זען איין ברכה אין דיין שטוב דר ווייל האבן זיינע
קינדר זיך גיזעצט צו זוכין מיט די העגט אין ערד אוג האבין גיפונן נעלט ום האבין גיהאט צו שפּייזין
זיך זיבין יאר האבין זייא גירופן צו זייער מוטער אוג האבין איר עם דער ציילט האט דער חסיד איז
ניקומען איז דאס ווייב אים אקענין גינאנגין אוג האט אים דער ציילט האט דער חסיד תיקף גילובט

עלינו הקב"ה חוט של חסד ותתן לנו ממון מזון שבע שנים נעסוק בנמילות חסדים הללו שמא הקב"ה מוסיף לנו מאצלו וכן עשתה מה עשתה בכל יום ויום אמרה לבנה קטן כתוב כל מה שאנו נותנין וכן עשה • לסוף ז' שנים בא אליהו ז"ל א"ל כבר הגיע אעונה ליטול מל מה שנתת לך א"ל כשנטלתי לא נטלתי אלא ברשות אשתי אף כשאני מחזיר לא אחזיר אלא מרשת אשתי הלך אצלה א"ל כבר בא הזקן ליטול את שלו אמרה ליה אסור לו אם מצא בני אדם נאמנים ממנו תן להם פקדונך וראה הקב"ה את דבריהם וג"ה שעשו והוסיף להם טובה לקיים מה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום • עכ"ל • הרי לך בהדיא שהעשיר אפוטרופוס שמהו הקב"ה בינו ובין העניים ואם רואה הקב"ה שאוכל ממון העניים לוקח העושר מידו ונותנה ביד אחר לכן העשיר אשר חנני השם דעת ישים נגד עיניו שבממון העניים הניתן בידו יכול הוא להרויח לקנות מקומו לעוה"ב ולהסיר מעליו כל המקטריגים ולרחוץ נפשו כל כתמי העונות הדביקות בה ולנקות אותה וללבנה כשלג כמו שנאמר אפ יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו • ואיך ולמה יתגאה בממון שאינו שלו והעולם אשר הוא בו בצל עובר היום כאן ומחר לקבר יובל • ולמה לא ישים העשיר נגד עיניו חכמת שלמה המלך עליו השלום ועשירותו ומעלתו אשר נתכבד מכל האדם אשר על פני האדמה ונתרבה בעושר עד אשר אין כסף נחשב בימיו למאומה והשליטו הקב"ה על העליונים ועל התחתונים ומלך מסוף העולם ועד סופו וכל בהמות וחיות השדה ועוף השמים ושדין ורוחין ולילין מיכנעים לפניו לעובדו וכל מלכי ארץ ואומים משמשים לפניו וכמ"ש באורך גדולתו ומעלת משלתו בתרגום יב"ע באחשורוש • ועם כל המעלות האלו לא זחה דעתו עליו והושפל לפני בוראו לעבדו בכל לבבו ובכל נפשו וטרח להבירו כאשר צוה לו דוד אביו דע

נאם האט זין וייב ניזאגט צום מאן אז נאט ב"ה הט אונז אווי אחסך גימאן אונ האט אונז גינעבין נעלט לאמיד דער מיט טאן גמילות חסד דיא דאזיגי יארן טאמיר ועט אונז נאט ב"ה נאך שיינקין דאם נעלט אויף לענגערי יאר האט זיא ניזאגט צוא איר קליינים זון שריב אוף ויאם מיר גיבן צדקה צום סוף פון די זיבין יאר איז אליהו ניקומן אונ האט ניזאגט עם איז גיקומן דיא ציים אפ צוא נעמין דאם עשירות האט דר חסיד ניזאגט אז איך האב עם גינומן האב איך עם אנדרש ניט ניזאלט נעמי נאר מ"ש מיין וייבם ירעה אונ אצונד ועל איך ניט טוערן אן מיין וייבם ידיעה האט דר חסיד ניזאגט ציא זין וייב דער אלטער מאן איז גיקומן אפ נעמין זיין נעלט האט זיא ניזאגט זאג אים אויב ער הט גיפונן ערליכרי מענטשין פון אונז גיב וייא אפ דיין פקדון • האט נאט ב"ה ניזען ויי ער רייד אונ זיערי נמילות חסדים ואם זייא האבין נימאן אונ האט זיא נאך מער גוטם ניגעבן • הרי שמטיט דאך רא בפירוש אז דעם עושר האט נאט נימאכט פאר אפוטרופוס פיר דיא ארמי לייט אונ אז נאט ב"ה ועיט אן ער עמט אוף דאם נעלט נעמט ער דאם עשירות ביא אים צוא אונ גיט עם צו אנגדרין דרום דער עושר ואם נאט האט אים גילייט עליגט מיט שכל זאל ער טאן ניינקן אז מיט דעם נעלט ואם אי גיגעבין ניואארן אין זיינע העגט קען ער זיך קופין עולם הבא אונ אפ טאן פון זיך אלי מקטריגים אונ אפ ואשן פון זין נשמה אלע פלעקין עבירות ואם זענין בהעפט אין אים אונ זיא ויים מאכן אזו זיא שטיא ויא עם שמטיט אין פכוק (אם יהיו חטאיכם כשנים) ועין אייערי עבירות ועלין זין אזו זיא רוטי פארים (כשלג ילבינו) ועלין זייא ויים ועררין ויא שנייא • ואיך אונ ווארום זאל זיך דער מענטש בעל גאוה האלטען מיט אזו אגעלט ואם אי ניט זין אין דער ועלט ואם ער אי נאר ויא אין שאטין ואם נייט אוועק היינט אי דער מענטש רא אונ מארגין ווערט ער גיפירט אין קבר אונ וארום זאל דער עושר ניט טון קיינין זינע אויגין דיא חכמה פון שלמה המלך ע"ה אונ זין עשירות ואם ער אי קלינער גיוזען פון אלע מענטשין אויף דער ועלט אונ אי אזו רייך גיוזען אז דלבער אי נאר ניט חשוב גיוזען אין זיינע טעג אונ נאט ב"ה האט אים נימאכט גיוועלטיגן איבער דיא אייברשטי שרים אונ איבר דיא אונטרשטי בשעפנישן אונ האט גיקרעקט פון איין ענק ועלט ביו דעם אנדרין ענק ועלט אונ אלע בהמות אונ חיות אונ שדים אונ עופות אונ רוחות זענין אלי ניוזען אונטר טעניג צוא דינען אים אונ אלי מלאכים האבין אים ניהארכט אזו ויא אין תרגום שני שמטיט • אונ ויען שוין ער האט גיהאט דיא אלי מעלות האט ער זיך פארט ניט בגאוה גיהאלטין אונ איז אונטר טענית גיוזען פר זיין בייעפר צו דינען אים מיט נויר זין הארץ אונ מיט נאר זיין לייב אונ הט זיך מסרים גיוזען צוא דר קענין אים אזו ויא זין פאטר דוד הט אים ניבאטן ודע את אלהי אביך

את אלהי אביך ועבדהו והוציא כל ימיו במושכלות וחיבר ספרים וגילה בהם רזי דרזין וסתרי דסתרין וקיים כל המצות בלי חכר תג אחד . ומה שלקח נשים נבריות מעמו ונימוקו היה עמו כמבואר בספרים לכן אמרו רז"ל כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה . ועם כל העושר והמעלות שהשיג יצא מן העולם נקי מנכסיו ולא הוליך עמו כי עם שלימות נשמתו אשר השלימה בעושרו . האם זוכרים ומזכירים כל באי עולם חכמתו ועושרו ומברכים שמו כלום היה אלא בשביל שקטה עולמו ובנה שם בגן אלהים מושבות משכיות החכמה לתענוגי נשמתו ונשארו ספריו ומוסריו לתקן אחרים אחריו . שאם היה מוציא כל זמנו לתענוגי גופו בלי קניית שום שלימות לנפשו אף שנתעלה על כל המלכים ביפיו ונתחכם מכל החכמים והעשיר מכל העשירים בסופו מניח הבל ומי היה זוכר ממנו ומי היה מזכירו לטובה ומי היה מספר גדולותיו דמה איכפת לדורות הבאים בזכירת הדברים שעברו להעלותם לזכרו נגר עיניו כיון שמהם עולה תרם בידו ואין לו כי אם אבוד הזמן וחולשת המחשבה . לא כן בהיותו עוסק כל ימיו בשלמיות נפשיות הכתובים על ספר בריו בשלשה ספריו מטיבי הנשמות שכל הבא בעולם אוחז בהם ללמוד שלימות ותיקן לנפשו וזכרו ומברכו ברוך מי שהדריכני עד כה . ואתה האיש העשיר שים זאת נגד עיניך ואל יהיה המסחן שבידך קרדום לכרות עמו כל עצי יער להגדיל המדורה בגיהנם להבן אש בוער תמיד לצלות שם כל נתח טוב שבגופך ולהרבות עשנו לסמות בו עיניך ולהשחיר את תואר פניך . ואל תקנה עמו קטרונים לאברך שיעשו נקמות בנפשך מה שלא יכול שום מזיק ומחבל לעשות ולחפור עמו בורות עמוקות עד תהומא רבה מה שאין כח לחפור אם יתקבצו כל פועלים שבעולם ויעסקו בחפירתם כל ימי עולם להפיל עצמך בתוכה בצאתך מן העולם ולשוב דרך שם לצאת לים הרינים והמשפטים המשונים . ומה זכר תשאיר לבאים אחריך אם

וויים דעם נאט פון דיין קאטר או ער איז נאר אין נאט (ועבדהו) אוג דין אים אוג האט פר בראכט אלי זיני טעג אין חכמה אוג האט ניטאכט פיל קפרים אוג האט אין אנפלעקט פאר בארגני זאכן אוג האט מקיים גיוזען אלי מצות דרום האבן אונזערי חכמים גיזאגט דער וואס זאגט שלמה המלך האט ניזינדיגט דער איז זיך נאר טועה . ום אוג מיט זיין נאר עשירות אוג זיני מעלות איז ער פארט פון דער ועלט אזוערק אן דעם עשירות איז האט מיט זיך קיין ניט מיט ניפירט נאר דיין נאנצי נשמה וואס ער האט ויא מתקן גיזוען דורך זיין עשירות אוג פאר וואס ניידענקן אוג דר מאנין דען אלי מענטשין פון דער ועלט זיין חכמה אוג זיין עשירות אוג לובין זיין נאמין דם איז נאר פון ועגין וואס ער האט ויה גיקופט עולם הבא דורך דעם אוג האט זיך אן גיגרייט איין הוך אוך אין ען ערן אוג זיין פיל חכמה האט ער נאר ניניצט צוא זענטשינן זיין נשמה אוג זיני ספרים אוג זיין סוקר איז איבר גיבליבן צו מתקן זיין אנדרי מענטשין . שאם אבר ער זאל ניזען פר ברענגן דיין צייט אוף תענוגים פון גוף אוג ער זאל ניט גיזען קופין דער מיט שלמות צוא זיין נשמה האטשי ער איז גיזען קלינר פון אלי חכמים אוג רייכער פון אלי עשירים ויא ער איז גישטארבין האט ער דאך אלץ נמוש לאזין דא ויער ואלט פון אים ניידענקט אוג ועד ואלט אים דער מאנט צוא גוטן אוג ועד ויאלט דעו צייטלש זיין נדולה אז דער פון קענין זייא זעך ניט אף לערנין קיין שום גוטע זאך זייא ועלין אוס זכט פאר ברענגין די צייט אבר ניט אזו אז ער האט אלי זיני מעג עוסק גיוזען פאר זיין נשמה . ויא עם איז נישריבן אין זייני דרייא ספרים ויא סען זאל בגימטרין די נשמות ויא סען זאל האלטין די תורה אוג מצות דם איטליכער מענטש לערנט אין זיי אוג גידענקט אים אוג זאגט ניבענטש זאל זיין דער ואם האט אונז ניפירט אין רעכטין ועג . ואתה אוג רו רייכער מאן טוא דם אלץ קענין דיני אונין אוג לאז דיין נעלט ניט זין אין האק אף צוא האבן אלי בייטר פון ואלד ברוזט צוא מאכן רעם שייער אין ניהנם עם זאל ברענין תמיד צוא בראמין איטליכם שטיק פון דיין גוף אוג צוא מערין רוך דיר בלינד צוא מאכין דיני אונין אוג שוארץ מאכן ראם ניטאלט פון דיין פנים אוג זאלטם דיר ניט קופין מיט דעם נעלד מקטרוגים זייא זאלין אין דיר נקמות טאן ואם קיין מזיק אוג קיין פאר דארביר קען ניט טאן אוג צוא גראבין טיפע גרייבער פון דייגט ועגן זעלבם ביז אין דעם גרוסין תהום ארריין ואם עם זאלן זיך אפילו אין זאמלין אלע פועלים פון דער ועלט את זאלין גראבין ויא לאנג ויא ועלט שטייט ואלטין זייא ניט ניקאנט אז אמיקין גרוב גראבין את מיט דיין נעלט ועסמו עם ויא גראבין דוא זאלטם זיך אליין דרינען ארייין ואארפין אז דוא ועסט שמא־קנ

תאמר שיזכירך על מעיות שעשית ובניתים שבנית וכרמים שנטעת מלבושים יקרים שלבשת.
מה רועלת עולה לך באשפתו של גיהנם אשר אתה מושלך בו ככלב מוסרח האם יוכל הוכירה
הזאת להושיעך משם ולתת מנוחות לנפשך כי אז בווכרם שמך על הפעולות הגופניות אשר
בהם טרחת תחיל הזעק בחבלים נפשך בקול תאניה ואניה ואין לך מושיע תחת אשר טרח הקב"ה
עמך ליוצרך בבטן אמך ולשומרך תשעה חדשים שלא תצא נפל והוציאך לאויר העולם בשלום
והגיל עמך חסדיו כל ימי חייך והשפיע עליך מעושרו לגדלך ואתה לא טרחת לכבודו כלום
ובמוב שהטיב עמך הבעסת אותו ולא השנחת למצותיו ולא בעסק תפצו ורצונו להלוך בדרכיו
תנעימים ככתוב בתורת משה והלכת בדרכיו סה הוא חנון וכו' במקום אשר הכין לך על זאת
יותר מכל בני נילך צ בהעשיר אותך בעושר ובכסים. ולמה לא תקנה בעושרך בית מושב עיר
חומה בעולם הנצח במקום תרשישים ואופנים ותכין לך עבדים לשמשך שם הם מלאכי רום
תנעשים במעשיך הטובים ובהבל היוצא מפיך בנחום האבלים וברברי הפיוסים לעניים ונמוכי
הרוח ובקיום כל החיוב המוטל עליך להשלים לטוב לך כדי לצאת מעולם הזה ולעוף השמימה
לבית תענוגי נפשך אשר חצבת כמלך ההולך מהיכל להיכל יקר ממנו שאין שטן ופגע רע
בלכתו ממקום למקום כן לא ישיגוך פגע רע בצאתך מן העולם כי כולם יברחו מפניך מיראתם
שלא ישרפו משלהבת אש נשמתך הטהורה תחת אשר עבדת את ה' אלהיך שנמשל לאש בתורה:

ונחזור לטוסר הנוגע לכל אדם יחד עשיר ואביון האומרים פה אחד איך יוכל אדם אשר
מחומר קרוץ ומטפה סרוחה נוצר להזדכך עצמו לעלות במעלות עליונות ולהבין

צ נמי מוך

אוג דאָרט אַרוים וועקטו שׁוועבן צו ניין צוא דיא קירכטערליכע יסורים וואם מען וועט דיר אן טאן.
וסת אוג וואם פאר אזכר וועקטו איבער לאזן דיר וועקטו ועלין זאגין או מען וועט דיך גידייגקין פון
וענין דיא ברוגין וואם דו האקט גימאקט וענין די בגנים ום האקט גיבוים אוג ויינגערטנער וואם
האקט ניפאנאנצט אוג דיא מייערע קלייד וואם האקט אן גיקלייד וואם פאר אהילף וועט דיר דם
אבער זיין או דוא וועקט ליגין אין דעם גיהנם וואם דו וועקט דארט זיין גיוואלפין וועט דען דאם דיר
דען קענין העלפין פון דעם גיהנם צוא געבין רואונג צו דיין לייב. ניין דאם זעלבינע צייט ום מען
וועט דיך גידייגקין אויף די ליבלינע ועלך ום האקט דיך מסריח גיוועזן אין דיא דענאלט וועט דיין
לייב ויינען אוג שרייען מיט וויא טאג אוג קלאג אוג צוא דיר וועט ניט זיין קין העלפר דר פר וואם
נאט ב"ה האט דיך מיט דיר מסריח גיוועזן צו בשאפין דיך אין דיין מוסרם בויך אוג צוא היטן דיך
ניין תרשים דוא זאלסט ניט ארוים אין נעקל אוג האט דיך אוים גיצוגין אויף דער ועלט בשלום אוג
הט מיט דיר נרויסע תסרים נימאן אין אלע דיינע לעב טאג אוג האט דיר ניטעורט פון זיין דאקציט
דיך נרוים צוא מאכין אוג דוא האסט דיך פון דיין כבוד וענין נאר ניט מסריח גיוועזן אוג מיפו דעם
נוסם וואס ער האט דיך בגיטיגט האסטו אים דער מיט דער צערנט אוג האסט ניט גיפרעגט אוף
דיינע מצות צוא ניין אין דיינע וסע וענין וויא עם שמייט אין דער תורה אוג דוא זאלסט ניין אין דיינע
וענין אזו וויא ער איז אין דער באדמינער אזו זאלסטו דיך דער באדמין איבר אריסע ליט וויל
ער האט דיר מער אן גיבריט או אנדרע מיט עשירות אוג נכסים. ולמה אוג וואדום זאלסטו דיר ניט
קופין מיט דיין עשירות אין דעקט גימוערט הוין אויף דעם איבינין עולם כולמר וואדום זאלסטו דיר
מיט דיין עשירות ניט קופין עולם הבא אוג זאלסטו דיר אן גרייטין קנעקט וויא זאלין דיך בדינען
דאם וענין די מלייצים ישרים ואם ועדין בשאפין דיך דיינע גוטע מעשים אוג דיך דעם האב ום
נייט ארוים אוים דיין מויל בשעת דו ביקט מנחם אבלים אוג בשעת דוא דעדקט גוטע רייד צוא
אקבי לייט אוג צוא די ום האבין אנידערין נימט אוג או דוא האסט מקיים גיוועזן אלי די שולדקייט
ואם אויף דיר איז גיוואלפין צוא מאן פון דיין מוכה וענין קבי ארוים צוא נין פון דעם עולם אוג
צו שוועבין אין היכל ארין צו דעם הוין פון וענינפטיקייט צו דיין נשמה ועט דיך ניט גרייטין קיין שום
בייז בנענגיש אלי ועלין אנטלופין פאר דיר ויל ויא ועלין דיך פארבטין ויא זאלין ניט פאר ברענט
ועדין פון דעם פיערדינען פלאם פון דיין ריינע נשמה ויל דו האסט נידיגט נאט דיין נאט ואם
ער איז גינליכין צו איין ברענגיגריג פייער: ונחזור אוג לאמיר דיך אום קערין צו די שמראף רייד ואם
רדם אן אלע מענטשין גליך סיא דעם עושר סי דעם ארימאן ואם זיא אוג וי קען דר סענטש

במושכלות דברים נעלמים היושבים ברומו של עולם היאומן כי יסופר שהשחור יתהפך ללבן היהפך כושי עורו ונמר חברבורותיו ק ואם יעלה על לב שהעופרת יתהפך לזהב אופיר ואבן מקיר ליהלום וספיר אף שיעשו בהם כמה וכמה מהפעולות והשינויים · כך אי אפשר לאדם אשר מעפר יסודו ורוח חיותו להפך ההויתו לבחינת רוחניות ולשום כמלאכי שמים חיותו · כל זה פתוי היצר הרע המצירו הסותם עיני שכלו · דלא ראי זה כראי זה כי אדם נמשל לאבן נופך ספיר ויהלום שבעת שמסתכלים נחצבו אינן מאירות שעליהם החלודה והקליפות רבו ובהתעסק האומן בהם מעט מעט להסיר הקליפה מהם או הוא מגלה את הסתום היא האבן היקרה אשר התחתיה חתום ומבהיקה באורה בזוהר תפארה מתנוצץ לעינים כעצם השמים כן דומה ברומה האדם הנשמה שבו היא האבן היקרה והגוף המסבבה היא הקליפה והאומנים העוסקים לנקות הקליפה שהוא הגוף הם התורה והמצות עד שמגלין זוהר האבן הנגוה היא הנשמה הטהורה · הבט וראה בחנוך ואליהו ומשה רבינו ע״ה אשר עלו למרום בחיים חיותם ונכנסו בתוך להבית אש וניתן לחנוך להיות ראש המלאכים ולאליהו מלאך הברית ולמשה להלחם עם כת האבירים ולנצח האדירים והתורה לישראל הוריד · וכמה מהשלמים אשר מנו חכמים שנכנסו בגן עדן ונפש (כמו אליעזר עבד אברהם וריב״ל) ואף השלמים שלא נכנסו במותם והם קבורים בקבריהם אין הרקבון שולט בהם מסבת שנופם נהפך לאור בהיר ובנשמה מאיר · ואין הרקבון שולט כי אם בגוף בולט והם נהפכו לצורה ואיך יפול בהם צרה · הרי שביד האדם אף שהוא בשר ודם לזכך חומר שמו ולהעלות בבחינת רוחניות על עסקו בתורה ומצות כי במורת עסקו בהן מתמרק קליפת החומר מעליו כי הויעה שמזיע בעוסקו בהן ממחה את החומר · ומזכך אותו

ק כהמיס ים נעורו

וָאם עֶר אִיז אוים עֶרד אוים לַייטֶרן זיך צוּ אוֹף־דיא אַייבֶּרשטֶע מַעלות אוּן צוּ פַאר שְׁטַיין מיט שַׂכֶל פַאר הוילֶנע זאבין קֶנען דען שְׁוואַרץ פַאר קֶערְט וְערין צוּא ווַיים אַין שְׁטַיין זָאל פַאר קֶערְט וְערין צוּ אַדיסְענְט אַזוֹ אִיז ניט גיכְאלְט צוּא אַין סְענְטש וְאם פון עֶרד אִיז זַיין גרונְט צוּ פַר קֶערין זיך צוּ אַיין רוחני זאך וויא די מַלְאכים · דָאם אִיז אֶלְין נאר דָאם אִיבֶּר ריידונג פון דָעם יצה״ר וְאם עֶר פַאר שְׁטעלְט דיא אוינין פון זַיין שַׂכֶל · דלא דָען אַיינם צוּם אַנדערין אִיז ניט גְלַייך · דָען אסְענְטש איז גיגליכען צוּ איין דיסְענְט שְׁטַיין וְאם אין דָער צַיים וְאם זייא וְערין אוים גיהאקט פון זַייער אֶרט לַייכְטן זייא ניט וְוארום דָער זאוער לִיגְט אוֹיף זייא אִבֶּער אַז דָער בַּעל מְלאכה בָּעמִיט זיך מיט זייא צוּ אף טָאן דָעם זאוער אוּן דיא קְלִיפּה דָער פון דָענְמאלְט אַנפֶּלעקְט עֶר דָעם טַיינֶרן שְׁטַיין וְאם אִיז גיוויסען דרונְטר פַאר דָעקְט אוּן טוט לַייכְטין מיט איר שַׁיינְקייט אוּן עם טוט פונְקלין די אוינין · אַזוֹ אִיז גְלַייך דָער כָּעמִיקש די נְשָׁמה וְאם אין אים אִיז דָאם טַיינֶרע שְׁטַיינְדיל אוּן דָר גוף וְאם ריינגילט זיא ארום אִיז די קְלִיפּה אוּן די בַּעלי מְלאכות וְאם זָענין עוסק צוּא ריינקין די קְלִיפּה דָאם זָענין די תורה אוּן מִצות בִּיז מיין אַנפֶּלעקְט דָעם גְלַאנץ פון דָעם בַּהעלְטנים שְׁטַיין דם אִיז דיא ריינע נְשָׁמה · הבט זָעה אן הַנוך אוּן אַליהוּ אוּן משה רַבינו ע״ה וָם זָענין לָעבעדינֶר הַיים אין הימל אַריין אוּן זָענין אַריין גינאנגין אין פְלַאם פַייֶער אוּן צוּ חַנוך אִיז גינַעבין גיוואַרין די מַעלה עֶר זָאל זַיין אַיין ראש פון מַלְאכים אוּן צוּא אֵליהוּ עֶר זָאל זַיין אַמַלְאך הַבְּרית אוּן צוּ משה עֶר זָאל מְלחָמה הָאלְטין מיט די מַלְאכים אוּן די שְׁטאַרְקע מַלְאכים כְּנַצַח צוּ זַיין אוּן האט אַראפּ גיבראַכט צוּא דיא ישְׂרָאֵל די תורה אוּן פיל צַדיקים וְאם די הֶכְמים האבין גיצַיילט וְאם זָענין אַריין גינאנגין אין גַן עֶדן מיט זַייֶער גוף אוּן נְשָׁמה וויא אֶליעֶזֶר עֶבד אַבְרָהם אוּן ר׳ יְהושוּעַ בֶּן לֵוִי אוּן אוֹיך אִיז פַאר האנדן פיל צַדיקים וְאם זָענין ניט אַריין לָעבעדינֶר הַיים אין גַן עֶדן נאר זַיי זָענין בִּגרַאבין אין זַייערי קְבָרים אוּן קיין פולונְג גיוועלְטינְן ניט אין זַיי מַחְמת זַייֶער גוף אִיז פַר קֶערְט גיוואַרין צוּ אַיין קְלַאר לִיכְט אוּן טוט לַייכְטן אין דָער נְשָׁמה אוּן דָאם פולקַייט קֶען ניט גיוועלְפינְען נאר אין אַיין גוף אוּן זַייֶער גוף אִיז אֶבֶּער פַאר קֶערְט גיוואַרין צוּ אַיין רוחני זאך · הרי נוא אִיז דָאך גידרונְגין אַז דָר מָענְטש האסְטש עֶר אִיז בְּלוּט אוּן בְּלַייש הט עֶר אין דיא הענְט אוים צוּא לַייטֶרן זַיין גוף אוּן צוּא בָּרענְגין אים צוּא אַיין הוכר מַעלה וְאם אִיז נאר רוחני דָאם אִיז אַז עֶר וָעט עוסק זַיין אין תורה אוּן מִצות וְוארום מַהֶמת דָער טִירחָא וְאם עֶר אִיז עוסק אין דָער תורה אוּן מִצות וְערט אף גְרַיכְן פון אים דָאם שְׁלעכטִיקייט פון דָעם הומר דָען דָער שְׁוויים וְאם שְׁוויצט בַּייא אים בְּשָׁעת אַז עֶר אִיז עוסק אין תורה אוּן מִצות דָאם צוּ רַייבט דָאם גְרַאבְהייט פון דָעם גוף אוּן לַייטֶרט אים אוים אזוי

נשמש המכה ברוב חמימותו במחנות הזהב ומהפך העפר מן האדמה לעפרות הזב . ריש הזב שנעשה מחמימות השמש המכה בכח באותו מקום (עיין בספר שער השמים) כך נ"כ תחמימות עסק התורה שנמשלה לאש דכתיב אש דת למו ועסק מצותיה מהפכים את הגוף לצורה . כל זה ישים האדם נגד עיניו לא יסיר לבבו מלחשוב תמיד בדברים אלו הטובים והנעימים ויזכה להוות בנעם ה' ולבקר בהיכלו בארצות החיים . כי אוהב דעת אוהב מוסר והאוהב מוסר אוהב תורה והאוהב תורה אוהב יראה והאוהב יראה אוהב אהבה והאהבה מביאו לחקור בדרכי השם להדבק בו ולעבדו בכל לבבו ובכל נפשו ולמסור נפשו על קדושת שמו יתברך כי האהבה מקלקלת את השורה . וכיון שקושר אהבתו ביוצרו אינו חושש על בריאת גופו המחליש לעבדתו ולא על תואר יפיו להשחירו על עסק הורתו ולא על גיבה קומת גופו להשחית על קדושת שמו הגדול וארבה שמחה הוא לו לומר מתי יבא לידי ואקיימנה כר"ע שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל ונפשו שמחה עליו כאשר אוהבי נפשו כל ימי חייו למות כך על אהבתו יתברך כמו שאמרו חכמים זלה"ה . וכמה שלמים כמותו מת על קדושת שמו יתברך וזכו למחיצה שאין בריה יכולה ליכנס שם ובודאי שלא הביאם לכלל זה כי אם התשוקה שהיתה להם באהבתו יתברך מיום שעמדו על דעתם עד יום מותם זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן ואמן :

פרק ב ישמחו השמים ותגל הארץ כי צדיק מצרה נחלץ זה נח והוא יסוד עולם כי בלתו עמודי שמים ירופפו וכמעט כל הבריאה היתה הוזרת לתהו ובהו ברשעת פועלי און הם דור המבול שאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא הפצנו ועשו סניף לכל צבא השמים

ווייא די זון וואם מיט איר פיל היץ שלאגט ויא אין דיא ערטער וואם טען ניפינט דאדרט נאלד אין דר ערד אוג דיא זון פאר קערט מיט איר היץ דיא ערד צוא גאלד דען עם איז פאר האנדן אזו אגאלד וואם ועט רוקד דעם וואם דיא היץ פון דער זון שלאגט שטארק דארטין אויף דער ערד ווערט פון ערד נאלד אזו אויך דאם דער היצונג וואם קומט רוקד דער תורה וואם איז גינגליכען צוא פייער אוג רוקד דעם וואם ער איז עוסק אין מצות דאם פר קערט דעם גוף צוא איין רוחני . דאם אלץ זאל דער מענטש דענקען ער זאל ניט אפ טאן ניין האדץ פון צוא טראכטין תמיד אין דיא נוטע ואבין אוג ער ועט וזכה ניין צוא ועהן אין דעם זיקקייט פון נאט אוג זיצען אין ניין פאליש דם איז עולם הבא . כי וואורום דער וואם האט ליב הככוה דער האט ליב שטראף רייד אוג דער וואם האט ליב שטראף רייד דער האט ליב הורה אוג דער וואם האט ליב הורה דער וואם האט ליב יראה דער האט ליב אהבה אוג אהבה ברענגט אים צוא פארשטין אין נאטם ועג צוא בהעפטין זיך אין אים אוג צוא דינען אים מיט נאר ניין האדץ אוג מיט נאר ניין לייב אוג איבער צו ענטפרן ניין לייב אוף קדוש השם וואורום דאם ליבשאפט פערבייגט דיא ארדענונג אוג ווייל ער ועט בהעפטין ניין ליבשאפט אין בשעפר האט ער נאר קין זארג אויף דיא ניזונדהייט פון ניין גוף אוך ניט אוף דעם ואם ניין שיין גישטאלט ועדט שווארץ מהמת ער לעדינט תורה אוג אויך ניט אויף ניין גוף צו פאר דארבין אים אויף קדוש השם אדרבא דאם איז אים נאך איין שמחה אזו ויא ר' עקיבא מען האט ניקעמט ניין פלייש מיט אייזרני קאמען אוג ער האט זיך נאך ניפרייד דרויף אזוא ויא אונזערע חכמים האבן דער ציילט . נאך פיל צדיקים אזעלכי ואם זיי זענן אום ניקומן אויף קידוש השם אוג האבין זוכה ניווען צוא דאבין אין גן עדן אזוא איין הויך אדט ואם קין בשעפניש קען אהין ניט קומען אוג דאם איז ניווים נאר מחמת דעם גלוכטין ואם ויא האבין ניהאט אין דעם ליבשאפט פון נאט יתברך זינט ויא זענין ניקומן צום שכל ביו אין טוט . זייער זכות זאל מגן זין אויף אונז אוג אוף אלע ישראל אמן :

פ כ ישמחו עם זאל זיך פרייען דיא הימלען אוג דיא ערד ואם דער צדיק נח איז אוים ניצונגן ניוואורן פון דער צרה אוג ער איז דער יסוד פון דער ועלט ואורום ער זאל ניט זין קין צדיק ואלט ער ניט נצוגל ניווארין פון דעם מבול ואלטין אלע בשעפניש פאר קערט ניווארין צו ויסט מחמת די זונדי דאם זענין דער דור המבול ואם ויא האבין ניזאנט צו נאט קער דיך אפ פון אונז צו ויסן דייני ועגין ויילין טיר נישט . אוג האבין נימאכט דיא שטערן פאר אפ נעמער אוג האבין פון דיך אראפ ניווארפין דעם יאך פון דעם ואם האט ויא בשאפין אונז ענין נאך ניגאנגין נאך דעם

לפרוק מעליהם עול מי שבראם וילכו אחר שרירות לבם ויבחרו בבל רע ועלה בעצתם לדרבות במטעת כרמים לשרות כן היין להשתכר עצמם להמשיך תאות יצרם לכל אשר לבם תפץ לבא על הנשואה ועל הזכר ולהתערב זרעם שלא במינם עם בהמה חיה ועוף ועשו כל התועבות · והשם יתברך השפיע עליהם מרוב טובו אולי יחזרו ויתנו לב לשוב בחמדה שלא לאבד רוב השלוה והטוב אשר השליטם השם יתברך · כראותו כי לא היו שבים הרעיש עליהם את ההרים והגבעות אולי יכנס כורך בלבבם לשוב · וגם לזאת לא שמו לבם והעמיד עליהם כרוז להכריז עליהם הרע העתיד לבא עליהם זה נח וקבע להם זמן ק"ך שנים בעשיית התיבה שעשה נח אולי יתנו לב לשוב ויתנו כתף סוררת ועוד הטביפו לחטוא וחזר וקבע להם זמן עוד שבעה ימים מאבלו של מתושלח הצדיק והשמיע ממרום לכל יושבי הארץ ההספד שעשו למתושלח בשמים והיו יורדין דמעות של חיות הקדש למטה כמ"ש תכמים חז"ל הביאו הילקוט סדר נח) · וכוונתו יתברך היה שיבירו מעלת הצדיק כמה היא ואולי ישובו וכאשר ראה כי לא שבו מדרכם הרעה ויאמר ה' לנח קץ כל בשר בא לפני וכו' כלומר באתי ער קץ כל אחד ואחד מהם וראיתי שאין צדיק עתיד לצאת מאחד מהם ולכן הנני משחיתם מן הארץ · רק אותך ראיתי צדיק לפני ברוך הזה עשה לך תיבת עצי גופר להסתיר עצמך מהקטרוג והנך ניצול מכלם עם בניך הצדיקים כשותך ואשתך ונשי בניך עמך ומכל הבריאה שלא השחיתו ינצלו עמך וממך אני מיסר עולם כבתחלה :

ואתה בן אדם שים לבך לדבר הזה לראות ולהביר גודל רחמנותו יתברך עם האדם ועד כמה מאריכאפו שלא ימות חייב כדי להטיב עמו·הבט וראה כמה האריכעם אנשי דור

ווילין פון זייער האַרץ אוּן הָאבּין אוים דָער ווייל אוּן אַלץ דָאם בייז אוּן הָאבּין גיהַאלטין איין עצה צוּ מערין זיין געַרטינָער צוּ טרינקין ווין אָן צוּא שבערין זיך כּדי נָאך צוּא גיין דיא גלוסטיקייט פון זצה"ר צוּא אַלעמען וואם זייער הָארץ האט גיגלוסט אוּן גיטאן אַלערלייא אים וועדדיקייט אוּן גאט ב"ה האט זייא גיגעבין פון זיין פיל גוטץ טאמער ועלין זייא חרטה האבּין אוּן ועלין תשובה טאן כּדי זייא זאלין ניט פאר לירין דאם פיל שלוה אוּן גוטץ וואם גאט ב"ה האט זייא גימאכט דריבר גוטלטגין · וכראותו אוּן אז גאט ב"ה הט גיזעהן אז ויי האבּין קין תשובה ניטאן הט ער אוף זיי נעמאכט שטורקן דיא בערג טאמר ועלין זייא כורא קרינן אוּן ועלין תשובה טאן אבּער זייא האבּין צוּ דעם אוך זייער הָארץ ניט גיטאן · האט גאט ב"ה אוף זייא אוף גישטעלט נח ער זאל זייא אין זאגין דאם בייז וואם איז אין גבּריית צוּ קומען אוף זיא · אוּן האט זייא גיזעצט אצייט הונדרט אוּן צוואנציג יאר וואם נח האט גימאכט דיא תיבה האבּין זייא צייט תשובה צוּ טאן אוּן זייא האבּין זיך אויסגיקערט פון גאט אוּן האבּין נאך גיכיערט צוּא זינדיגין האט גאט זייא גיזעצט נאך אצייט דיא זיבּין טאג פון דעם אבּילות פון כּתוּשלח הצדיק אוּן האט גימאכט הערין פון דעם היכל צוּא אלי מענטשן פון דער ערד דעם הכפּד וואם מען האט גימאכט אין היכעל צוּ מתושלח הצדיק אוּן דיא טרערין פון דיא (חוות הקורש) האבּין אראפ גינידערט פון מתושלח ועגין אזו ויא ער ילקוט שרייבט · וכוונתו אוּן גאט האט עם דרום גישטאן כּדי זייא זאלין דער קענין דיא כּעלה פון איין צדיק ויא גרום עם איז בייא גאט אוּן טאמער ועלן זייא תשובה טאן · ויא גאט ב"ה האט גיזעהן אז זייא האבּין קין תשובה גיטאן האט גאט גיזאגט צוּ נח וקץ כל בשר בא לפני דער סוף פון אלע באשעפינישׂ איז גיקומין פאר מיר אוּן ויא זייטר שטייט כלומר איך האב גיזעהן דעם סוף פון זיי אז קין צדיק ועט ניט ארום קומין פון אייעם פון זייא דרום ועל איך זייא פאר דאבּרין פון דער ערד נאר דיך האב איך גיזעהן איין צדיק פאר מיר אין דעם דאזיגין דור מאך דיר איין תיבה פון פומסין האלץ דוא זאלסט דיך דארט פאר בּארגין פון דעם קטרוג אוּן פון דעם נאנצין דור אוּן דו ועסט נאר ניצול ועלין מיט דייני קינדר וואם זייא זיענן אזעלכי צדיקים ויא דו אוּן דיין זייב אוּן דייני זונם ווייבּר מיט דיר אוּן פון אלירלייא בשעפּנישׂ וואם האבּין ניט משחית דרכם גיוועזין ועלין מיט דיר נצול ועלין אוּן פון דיר ועל איך גרונד פעסטיגין איין ועלט אוו ויא פריער :

ואתה אוּן דוא מענטש טוא דיין הארץ צוא דער דאזיגער זאך צו זעהן אוּן דער קענין דאם גרוים רחמנות וואם גאט ב"ה האט אויף דעם מענטש אוּן בּיו ויא לאנג ער ואארט כּדי ער זאל ניט שטארבּיו אן תשובה · זעה וויפיל גאט ב"ה האט גיוואארט צו דיא ליים פון דוד המבול זייא זאלין ניט

שטארבּן

המבול כדי שלא ימותו חייבים וכל זה מכחיש סברת כת המינין האומרים שהאדם לא נברא אלא לנקמה כמו שכתב הרב ברוך ן' ברוך ז"ל (בספר קהלת יעקב פירוש על קהלת דף ל"ד ס"ג) וזה לשונו יש סברא מהאפיקורסים בראותם מקרי הומן ומאורעותיו הרעים והטובים שבו הוא מוזג במי ראש ולענה אמרו שהאדם לא נברא אלא לנקמה ממנו ואם נותנים לו גדולה לאדם הוא כדי להשפילו ולהשליכו משמי מרומים כדי שתכבד עליו הירידה ומצינו שהאדם בעולם הזה לא ישקוט ולא ינוח מרוגזו וכל ימיו ושנותיו מכאובים ויכלה ימיו בהבל ושנותיו בבהלה והוא מעותד אל המקריים הרעים העתידים לבא עליו הן מצד המערכה הן מצד הגלגלים המניעים את היסודות המחייבים רעות רבות והשחתות גדולות בזה המציאות הן מצד התחלתו הפחותה הוא ההיולי הראשון (וכבר אמרו עליו שהוא סיבת ההפסד והכליון לפי שהוא לובש צורה ופושט צורה) היותו בלתי עומד ומשתנה בכל רגע ורגע והכל בכח ולא בפועל ואם מצד השגותיו הם פחותות וחסרות שהם מן המאוחר אל הקודם א ואיך יאמר שיגבר ויעלה אל השלמות איש אשר כזה נגוע כוכה אלהים ומעונה ע"כ . והנה מכל מה שכתבנו ממה שהאריך הקב"ה עם דור המבול כדי שישובו מפיל ארצה הסברא הרשעה החשוכה והאפלה הזאת של האפיקורסים אלו ימח שמם והכתוב מכריז טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו ודרשו חז"ל ומרחמיו נותן לבריותיו כלומר מלבר שהוא רחמן נותן לבריותיו מרחמיו שיתנהגו כמדתו לרחם כל אחד על חבירו . והעולם לא נברא אלא להיטיב עם בריותיו ואדם צועק בצרתו ומציל אותו וכל התורה והנביאים מכריזים על גודל רחמנותו יתברך עם האדם . והתלמור והמדרש מספרים בכבוד אל מענותנותו יתברך שמו אשר כביכול כמה מצטער בהגיע רעה על רשע ואומר קלני מראשי כו' וכתיב עמו אנכי בצרה וכמה שמח בהיות משפיע וטוב כי כעסו עם הרשעים הוא מטעם שמונעים להשפיע טובו בעולם וצער גדול למי שטבעו ומדתו להיות ותרן ומונעים ממנו מלתת ולהרבות ולהיטיב . ועל

א כלומר שבשגת פחדם לכשיגיע בעליונים סוף קצם נפי סהוף סוף כל ממשה למעלה ע"י הקיזים כענכע ועי"ז נפ לידיעת כחל :

שְׁמַאַרְבִּין רְשָׁעִים . אוּן דָּאס אֶלְע לַיְיקְעֶנְט אֶפְּ דִיא סְבָרָא פוּן דִיא אַפִּיקוֹרְסִים וְוָאס זָאגִין אַז דָּער מָעֶנְטְשׁ אִיז נָאר בְּשָׁאפֶּן גִיוְואָרִין צוּא לַיידִין . אַזוֹ וויא עָם שְׁרַייבְּט רַבִּי בָּרוּךְ אִין דָּעם סֵפֶר קְהִלּוֹת יַעֲקֹב עָם אִיז פַּאר הָאנְדִין וְוָאס זָאגִין אַז דָּער מָעֶנְטְשׁ אִיז נָאר בַּשָּׁאפֶּן גִיוְואָרִין אַז נָאט ב"ה זָאל זִיךְ אֵין נוֹקם זַיין אוּן אוֹיב מָעֶן גִיט אַמְאל צוּם מָעֶנְטְשׁ גְדוֹלָה אִיז דָּאס נָאר כְּדֵי אִים דָּער נָאךְ אֲרָאפּ צוּ וַואלְפִין פוּן דָּער הוֹיכְע מַעֲלָה כְּדֵי דִי יְרִידָה וְוָאס עֶר וָועט דָּער נָאךְ הָאבֶּן זָאל פַּר אִים שְׁוֶוער זַיין אוּן מִיר גִיפִּינֶען אַז דָּער מָעֶנְטְשׁ אִיז נִיט גִירוֹעט אוּן גִישְׁטִילְט אוֹיף דָּער וָועלְט אוּן אַלְע זַיינֶע טָעג אוּן יָארִין זָענִין לוֹיטֶר וְוייטָאג אוּן דָּער שְׁרֶעקְנִיש אוּן אִיז אֵין גִיבְּרַייט צוּ שְׁלָעכְטֶע טְרָעפּוּנג אָדֶר זַיין סַוָּל בְּרֶענְגֶען דָּאס אַלֶּץ מִיט אִדָּער דִי גַלְגַלִים בְּרֶענְגִין שְׁלֶעכְץ אוּן גְרוֹסָע פַּר דַּארְבּוּנג אִין דָּער וָועלְט אוּן וויא קֵען מֶען זָאגִין אַז אַזוֹ אֶמֶעְנְטְשׁ וָום אִיז גִישְׁלָאגִין אוּן גִיפַּיינִגְט זָאל עֶר אוֹיף גִיין צוּא אִין הוֹכִי מַעֲלָה . אַזוֹ זָאגִין דִיא אַפִּיקוֹרְסִים . וְהִנֵּה אָבֶר פוּן דָּעם אַלֶּיעֶן וְוָאס מִיר הָאבֶּן גִישְׁרִיבֶּן וויא נָאט ב"ה הָאט אוֹיס גִיוְואָרְט דָּעם דוֹר הַמַּבּוּל זִייא זָאלִין תְּשׁוּבָה טָאן דָּאס וואַרְפְט וְועֶן זַיינֶע סְבָרָא דִי פִּינְסְטֶרָע פוּן דִי אַפִּיקוֹרְסִים יִמַּח שְׁמָם . אוּן דָּער פְּסוּק זָאגְט (טוב ה' לכל) נָאט אִיז נִיט צוּ אַלְע (ורחמיו על כל מעשיו) אוּן זַיין דָּער בַּאריְמְקֵייט אִיז אִיבֶּר אַלְע זַיינֶע בֵּשָׁעפְּנִישׁ . אוּן אוּנְזֶערִי חֲכָמִים הָאבֶּן דְרוֹיף אֲזוֹ גִידְרָשְׁתְּ אוּן פוּן זַיין רַחֲמָנוּת גִיט עֶר צוּ זַיינֶע בֵּשָׁעפְּנִישׁ כְּדֵי רַחֲמָנוּת זִייא זָאלִין זִיךְ אוֹיךְ פִּירִין אַזוֹ וויא זַיין מִדָּה דָּאס אִיטְלִיכֶר זָאל זִיךְ דָּער בַּאריְמֶען אֵיינֶר אִיבֶּר זַיין חֲבֵר אוּן דִי וָועלְט אִיז מָער גִיט בֵּשָׁאפֶּן גִיוְואָרִין נָאר עֶר זָאל בְּאַגִיטִינֶן מִיט זַיינֶע בֵּשָׁעפְּנִישׁ אוּן אַמֶּעְנְטְשׁ הָאט עֶפִּים ח"ו אַצָּרָה אוֹיף זִיךְ שְׁרַייט עֶר צוּא נָאט אִיז עֶר אִים מַצִּיל אוּן נָאר דִיא תּוֹרָה אוּן דִיא נְבִיאִים רוֹפִין אוֹיס אוֹיף דָּעם גְרוֹיס רַחֲמָנוּת וְוָאס נָאט ב"ה טוּט מִיט דָּעם מָעֶנְטְשׁ אוּן דִי נְמָרָא אוּן דָּער מִדְרָשׁ דָּער צֵיילִין נָאטָם כְּבוֹד פוּן זַיין עֲנָוות גִילוֹבְט אִיז עֶר וָואס עֶר אִיז זִיךְ כְּבֵיכוֹל מְצַעֵר אוּ עֶם קוּמְט עֶפִּים בֵּייו אוֹף דָּעם מָעֶנְטְשׁ אַזוֹ וויא עֶם שְׁטַייט (עמו אנכי בצרה) אוּ עֶם קוּמְט עֶפִּים אַצָּרָה אוֹיף אֶמֶעְנְטְשׁ אִיז עֶר זִיךְ כְּבֵיכוֹל אוֹיךְ מְצַעֵר דְרוֹף אוּן הָאט גְרוֹיס שִׂמְחָה אַז עֶר אִיז מַשְׁפִּיעַ אוּן בַּגִיטִינְט דִיא מָעֶנְטְשׁן וְוָארוּם דָּאס וָואס עֶר אִיז בְּרוֹגֶז אוֹיף דִיא רְשָׁעִים אִיז נָאר מַחֲמַת זַיי פַּר מַיידִין אִים פוּן צוּ מַשְׁפִּיעַ זַיין זַיין גוּטֶם אוֹיף דָּער וָועלְט אוּן דָּאס אִיז אוּנְזֶער צַעַר צוּ אַזָּעלְכִי וָום זַיין מִדָּה אִיז צוּ זַיין אַיין וַותְּרָן אוּן מָעֶנְטְשׁן פַּר מַיידִין אִים פוּן צוּא

זה כתיב נוקם ה' ובעל חימה ורז"ל פירשו מה שפירשו (עיין בע"ז פ"א) אך כפי דרכנו זה הפסוק מבריז על האמור דכין שמדתו ית' להיטיב תמיד · ויש רשעים העושים מסך מבדיל בעונותיהם מלעבור השפע מתמלא חימה עליהם לעשות נקמה בהם לאברם כיון שאינן שבים כדי שירד השפע ויתרבה טובתו לבריותיו ואדרבה עשה את האדם מפחד תמיד כדי שיהיה משועבד לעבדתו כלומר להטיב עמו ואם חטא לפניו מפחדו במקריות הזמן כדי שישוב לטוב לו · ובהיות כן היש ריע אהוב נאמן שיאהוב את רעהו וישתדל בטובו אף על פי שיצפה ממנו גמול שאיש את רעהו יעזורו · או היש אח שיחזיק לאחיו כל כך אע"פ שבשר אחד המה אשר מבטן אחד נוצרו ומצפה ממנו עזרה שלאחיו יאמר חזק · או שיש אב ואם שישתדלו כ"כ בטובת בנם אע"פ שמצפים ממנו כבוד והוד והדר ושיכלכלם לחם עד זקנה ועד שיבה כהקב"ה המשתדל כביכול להטיב עם בריותיו אע"פ שאינו מגיע לו כלום דכתיב אם צדקת מה תתן לו כו' ומה מידך יקה והוא מושל בכל מלכותו בכל משלה מלך מלכי המלכים וארוני הארונים בורא יוצר ועושה הכל וכתיב מי הקדימני ואשלם ועכ"ז ברא עולמו בלבד להטיב עם בריותיו היש רחמן גדול ממנו היש מרחם ומטיב כמוהו · ולמה לא יתבייש האדם ויכסהו בושה וכלימה לעבור על צוויו ולבטל אחת ממצותיו חלילה · ילמוד האדם ממדתו לעבוד ליוצרו · מדת האדם שלא יעברו על דברו ולמה לא ינהג כן בבוראו שלא לעבור על דברו כאשר הוא חפץ בעצמו · מדת האדם שיתרבה כבודו ולמה הוא ג"כ לא ירבה בכבוד קונו מדת האדם שיכבדו אותו בניו ולמה הוא לא ישתדל לכבוד האב של כלם ה' צבאות שמו ולמה לא יתקנא האדם בהמלאכים שהם שוכני מרום והוא בעפר מושבו בהיות לאל ידו · להתגבר על מעלתם ולעלות על גבי מדרגתם כי מה מועיל קנאת אדם על חבירו להתגבר לעלות על גבי חומר כמותו היתפאר טיט על טיט למעלה ממך היש שבח לאבן אשר בראש פינה על היותה על חברתה · אין לשבח כי אם יציר חומר נברא המתגבר במעשיו לעלות למעלה ממלאכי השרת ולהכין מושבו תחת כסא הכבוד · וכיון שבירך בן אדם לעלות

גָעבִין אוּנ גוּטֶם צוּ טָאן · אוּנ אוֹיף דָעם שְׁטַייט נָאט בְּ"ה אִיז אַיין רַייכָער אוּנ אַיין הָער פוּן צָאהלרַייכֶע דָאס מַיינְט דָער פְּסוּק אוֹיף דָעם שְׁלָעכְטִין מֶענְטְש וָאהרוּם זַיין מִדָּה אִיז דָאךְ תָּמִיד גוּטֶם צוּ טָאן · וויש אוּנ עָס אִיז דָא רְשָׁעִים וָם דוּרְךְ זַייעֲרֵי עֲבֵירוֹת מַאכִין זַייא אַצָוויישָׁן שַׁייד אַז דִי שְׁפַּע קָען נִיט אַרַאף קוּמֶן וָועְרט עָר פִּיל אוֹיף זַייא אִין בַּעַם עָר זָאל אִין זַייא טָאן אָנְקָמָה צוּ פַּר לִירִין זַיי וַויל זַייא טוּעָן נִיט קַיין תְּשׁוּבָה כְּדֵי דִי שְׁפַּע זָאל אַרַאף נִידֶרִין אוּנ זַיין גוּטֶם זָאל עָר מֶערִין צוּ זַיינֶע בֶּשֶׁעֶפְנִישׁ אַדֶרֶבָּא עָר הָאט בַּשַׁאפִין דָעם מֶענְטְש אַז עָר זָאל זִיךְ תָּמִיד פָּארְכְטִין פַּר אִים צוּ טוּעָן זַיין דִינְסְט בְּדֵי עָר זָאל מִיט אִים גוּטֶם טָאן אוּנ אַז דָער מֶענְטְש זִינדִיגְט פַּר אִים מַאכְט עָר אִים שְׁרֶעקִין מִיט יִסּוּרִים כְּדֵי עָר זָאל תְּשׁוּבָה טָאן אִיז דָאס אַלֶץ פּוּן דָעם מֶענְטְשִׁינְם טוּבָה וָועגִין ובהיות אוּנ אַז עָם אִיז יוא אַוו אִיז דָען פַּר הָאנְדִין אַז אִיין וָואהרְהַפְּטִיגֶר לִיבְּהָאבֶּר וָם זָאל לִיב הָאבִין זַיין חַבֶר אוּנ זָאל פָּלַייסִין אִים גוּטֶם צוּא טָאן חָאטְשָׁע עָר הָאפְט דָאךְ אַז יָענֶר זָאל אִים טוֹבוֹת אָפּ טָאן אָדֶער אִיז דָען פַּר הָאנְדִין אַוו אַבְּרוּדֶר עָר זָאל אַוו פִּיל לִיב הָאבִין שְׁטִיצָען דָעם אַנְדֶרִין בְּרוּדֶר חָאטְשׁי זַיינִין דָאךְ גְּבָארִין גִיוָואהרִין פּוּן אִיין מוּטֶר אוּנ דָאךְ הָאפְט עָר אַז דָער בְּרוּדֶר זָאל אִים אוֹיךְ אַמָאל הָעלְפִין אֶדֶר אִיז דָען דָא אַזָעלְכָע פָאטֶר אוּנ מוּטֶר וָואם זָאלִין זִיךְ אַוו פְּלַייסִין אִין דָעם גוּטֶם פּוּן זַייעֶרע קִינְדֶר חָאטְשָׁע זַייא הָאפִין דָאךְ צוּ הָאבִין פּוּן זַיי כָּבוֹד אוּנ נָחַת אוּנ זָאל שָׁפִּיזִין אוֹיף דֶר עָלְטֶר אִיז דָם דָען מִינְלִיךְ אַז דִי אַלֶע זָאלִין זִיךְ פְּלַייסִין אוֹיף דָעם וִי נָאט בְּ"ה דָאס פְּלַייסְט זִיךְ כַּבְּיכוֹל צוּ טָאן גוּטֶם דָעם מֶענְטְש וָען אוֹיךְ עָר הָט גָאר נִיט דֶר פּוּן · זִי אִין פְּסוּק שְׁטַייט (אִם צָדַקְתָּ מַה תִּתֶּן לו) וָען דוּ בִּיזְט גוּט אוּנ פְּרוּם טוּסְטוּ דִיר וָעלְכֶעם גוּט דָען נָאט בְּ"ה דָארְף עָם פַּר זִיךְ נִיט · עָר הָט אֶלֶץ בַּשַׁאפִין אוּנ מוּט יָעדֶען גוּטֶם וָען אוֹיךְ יָענֶר הָט נָאךְ בִּיז עָרְשְׁט קַיין גוּטֶם נִימָאן · אִיז דָען דָא אוֹיף דֶר וָעלְט אַוו אִיין בַּארִימְהַרְצִיגֶער וִי נָאט בְּ"ה · ולמה אוּנ וָאהרוּם זָאל דֶר מֶענְטְש זִיךְ נִיט שָׁעמִין עוֹבֵר צוּ זַיין אוֹיף נָאטֶם נִיבָּאט חָלִילָה · דָער מֶענְטְש נִיהָער זִיךְ צוּ נָעמִין אִיין בַּיישְׁפִּיל פּוּן זַיין פִּירוּנְג עָר זָאל זִיךְ אוֹיךְ אִין נָאטֶם דִינְסְט אַוו פִּירִין · לְמָשָׁל דָער מֶענְטְש וִיל דָאם קַיינֶע זָאל אִים נִיט זַיין דָער וִיבֶּער נוּא וִויא קָען עָר זַיין נָאט בְּ"ה דֶר וִיבֶּר · דֶר מֶענְטְש וִיל הָאבִין פִּיל כָּבוֹד וּבְפָרְט פּוּן זַיינֶע קִינְדֶר אוּנ וָאהרוּם זָאל עָר נִיט אָפּ נָעבִין נָאט בְּ"ה פִּיל כָּבוֹד · אוּנ וָאהרוּם זָאל זִיךְ דֶר מֶענְטְש מְתַקְנָא זַיין אִין אַנְדֶרֶע מֶענְטְשִׁין בָּעֶקֶר זָאל עָר זִיךְ מִתְקַנֵּא זַיין אִין מַלְאָכִים

בשולם זו איך ולמה תאחר עליתך ולא די לזה אלא שאתה משבר מדרגות הסולם בקרדומות ע"י מעשיך הרעים שהם משברים וכורתים כהרב חדה ואיך תוכל נשמתך לעלות דרך שם במותך כי ברצותך לעלות תפול ממרומים לארץ נפילה בלי קימה ואל מי תקרא לעזרה להקימך · האם העבירות שעשית יעזרוך או הקטרוגים שמהם עשיתם יקימוך · ואם תשים פניך לרעיך אשר יפתוך לחטוא שוישיעוך עוד מי יך פה שתוכל לדבר עמהם ואם יצוייר שישמעו קולך יברחו בהחבא מפחד שומעם קול כאוב אשר מארץ יצפצף ולמה בהיות היכולת בידך להנצל מכל זה לא תשתדל כדי לבקש ישועת נפשך כי הרשעים שנאבדו מן העולם קח אותם למראה וראה מה שהגיע להם ופרוש מדרכיהם·ראה דור המבול דשרש חטאתם היו הגאוה שנתגאו(כארז"ל במדרש פ' בראשיה) כי הגאוה הוא שורש לכל עבירות שבעולם עד שאומר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור במרור אחד כארז"ל ותחזק עצמך בדבר הזה שלא לשמוע בקול יצרך לפתותך על הגאוה ובנוצחך אותו על הדבר הזה תוכל לנצחו בכל כי כיון שנעקר השורש הענפים נופלים מאליהם :

והנני מלמדך שלא תכנס ותכשל בטומאת הגאוה · תחלה שים נגד עיניך שאינך בן חורין שיש מושל עליך נמצא אתה בחינת עבד היש צחוק גדול מזה לעיני השמש עבד מתגאה ולמה תהן מקום להזכיר שפלותך · שנית אם לבשת בגדי משי ובהם אתה מתגאה דע שאין פחיתות גדול מזה שאתה תתגדל בדבר היוצא מהתולעים ואם מה שיוצא מהם מעלים אותך נמצא שאתה טפל להם · ואם בגדי צמר לבשת ובהם נתגאית היאומן שהבהמה גדולה ממך שעמה

וואם האבין זייער איין גרויסע מעלה · אוג ווען דער מענטש טוט זיך שטארקין אין תורה ומצות קען ער קומען נאך צו איין העכערע מעלה · וכיון אוג וויל דו האסט יוא אין די הענט אויף צו גיין אויף אזוי איין הויכע מעלה וואורום זאלסטו שפעטינין דיין אויף גיין · אוג נאך מער דורך דייע שלעכטי מעשים צו ברעכסטו די שטאפלען פון דעם לייטר מיט איין האקדען די שלעכטי מעשים צו ברעכין אוג ווייא אשארפי שוועדד את ווי ועט דיין נשמה קענין דארט אדום ארוף גיין נאך דיין טוט ווארום אז זיא ועט ועלין אויף גיין ועט זיא ארואפ פאלין פון דער דייך אויף דר ערד אזו אפאל ויאם זיא ועט ניט קענין אויף שטיין אוג צו ועמן ועסטו רופין צו הילף אויף צוא שטעלין דיך · ועלין דיר דען העלפין די עבירות ואם דוא האסט גימאן אדר דיא מקטרינים ואם דו האסט בשאפין מיט דייני עבירות אוג אז דו ועסט ועלין רופין דייני חברים ויאם האבין דיך אן גיהעט צו זינדיגין נוא ועמין ועסטו דען דארט האבין אז דו זאלסט קענין ריידין מיט זייא אוג ווען זיי ועלין הערין דיין קול ואם דו ועסט דענמאלט שרייען דא ועלין זייא אנטלויפין אוג ועלין זיך בהאלטין מחמת דעם פחד ואם זייא ועלין הערין דיין ביטער קול · אוג ווען דו האסט יכולת ניצול ווערין זאלסטו זיך ניט פלייסין צו זוכין די הילף פון דיין נשמה נעם דיר פר אשפיגיל דיא רשעים וום זענין פר לארן נוארן פון דר ועלט אוג זעה וום הט זיי ניגרייכט אוג שייד זיך אף פון דיער ווענ · ראה זעה דעם דור המבול וום זיינר עיקר עבירה איז גיוועזן וום זיי האבן זיך בעל נאוה גיהאלטן וויא עס שטייט אין מדרש דען די נאוה איז ערר שורש פון אלע עבירות ביז נאט ב"ה זאגט אז כבוכול איך אוג ערר בעל נאוה קאנין ניט וואנען אין איין ארט אוג שטארק זיך אין ערר זאך אז דוא זאלסט ניט צו הערין דיין יצה"ר ואם ער רעט דיך אן צוא נאוה אוג אז דוא ועסט אים מנצח זיין אין ערר נאוה ועסטו אים קענין מנצח זיין אין אלי זאבין ואם ער ועט דיך אן ריידין וואורום אז ערר ווארציל ועלט אוים גרייסן דאס איז דיא נאוה פאלין שוין מסוללא די צוויינין דם איז דיא איביריני עבירוה :

והנני אוג נון איך ועל דיך לערנין וויא ארום דוא זאלסט ניט ארויין גיין אוג נשטראבילט ווערין אין ערר טומאה פון נאוה · צום ערשטן זאלסטו מאן פר דיינע אוגין אז עס איז רא איין גוועלטיגר איבר דיר אוג דוא בוקט אקנעקט איז דאך אגרוס גשפעט אז אקנעקט זאל זיך קנאוה האלטין · דאם אנדערי אוב דוא האסט אן נקלייד זיידינע קלייד אוג ניט ויא האלסטו זיך בעל נאוה זאלסטו ויסען אז עס איז נארישקייט דוא האלסט זיך בעל נאוה מיט אווא אזאך ואם קומט ארום פון ויערים אוג דאם מאכט דיך חשוב מסוללא מאכסטו דאך ויא ער חשוב פון דיר · ואם אוג אוב דיא בוסט אן נקלייד ועליני קלייד אוג מיט ויא האלסטו זיך בעל נאוה איז ערן צוא

שעמה אתה מתנאה • ואם בכמי פשתן היוצא השדה שנה שנה נתעסק דע כי הוא צומח ואתה
חי מרבר מי גדול ממי ואם כן איך תוכל להתנאות בכל זה • שלישית שים נגד עיניך שלא
תעמוד ביופיך וכחך כל הימים אשר אתה חי על האדמה ובבא ימי הזקנה לא תוכל לנהוג דרכי
הגיאות והיית צחוק לכל מכירך באמרם הזה האיש המשתבח איך נפל ונשבר והיה לקש •
רביעית חשוב בדעתך שדרכך כבהמה בשעה שאתה צריך לנקביך וגוף המהפך כל פרי טוב
הריח והגון לובל ולסרחון יש לו מקום שיהגאה • חמישית העלה על דעתך ימי החולאים הבאים
עליך אשר לבך נשבר בקרבך וכחך סר מעליך ולשונך לחכך דבקה וכמרורות פתנים בלשונך
ואתה כארמון נופל וכעי מפלה א נופל על ערש דוי והרוח נודף והקדחת מלהך ואפיסת הכחות
גוברות ודם שבלב מתמעט ומלאך המות לפתח רובץ • ששית אמור בלבך אדם אשר הדו
והדדו עוד דק אשר גופו מכסה ואם יסתלק ויתהפך מה שבפנים בחוץ כל רואו עיניו יכסה מלהביט
דבר מאום בזה ואיש אשר אלה לא יתגאה • שביעית תן דעתך באיש המנוגע מה מאוס לראותו
ומה חרפה להביטו וכיון שלאיש יקרה זאת מה מקום יש לו להתנאות • שמינית בשוכך נגד
עיניך כי לא לעולם הוסן ב היש מבטיחך שתתנהג כל ימיך בגאותך ואם היום או למחר נפול
תפול המצא כל העולם שונאים לך ואין מנחם ואין מרחם עליך וכאשר עשית כן יעשה לך • תשיעית
שים נגד עיניך כל הגאים שקדמוך מה עלה בידם כי היו לקלון ולחרפה לכל באי עולם • ראה מה
שאירע לנבוכדנצר שגאותו גרם לו להתהפך לבהמה והמן כרוב גאותו ירד לתחתיות ארץ ודור

א לשון תורכי ושמשי ניכשיס ר"ל וסיפר מעי משלו : ב סמטון וכנכסים :

ג

גַלייבין אַז דִיא בְּהֵמָה אִיז חֲשׁוּבָר פּוּן דִיר וְוַארוּם דוּא הַאלְטט זִיךְ בְּגַאֲוָה דוּרְךְ אִיר אוֹת אוֹב ד
בִּיסְט אֶן נִיקְלַיידִיט מִיט פְּלַאקְנִי קְלַיידַר זְאלְטוּ וִוייסָן אַז דְאס אִיז אַזַאךְ וְאם שְׁפְּרַאצְט אַרוּם פּוּן
דְּעָר עֶרְד אוֹג דוּא בִּיסְט אַיין מֶענְטש וְואם קְעָן רַיידְען נוּא בִּיסְטוּ דְאךְ בְּוַודַאי חֲשׁוּבָר מְמִילָא וִוי
קְעָנְסְטוּ דִיךְ בְּגַאֲוָה הַאלְטִין מִיט דָעם אַלְעמִין • שלישית דְאס דְרִיטְע דְענְקְע אַז דוּא וועסְט נִיט
בְּלַייבִּין בַּייא דַיין שַׁיינְקִייט אוֹג דַיין כַּח אֲלֵי טָעג וְואם וועסְט לְעבִּין אוֹג אַז עָם וְעלִין קוּמָעִן דַיינִי
אַלְטֶע טָעג וועסְטוּ דִיךְ גִיט קְעָנִין פִּירָן מִיט גַיאוּת אוֹג וועסְט וְעָרִין אַיין שְׁפְּעטוּנְג צוּא אַלֵי וִוס
קְעָנִין דִיךְ נַייא וְעלִין וְאנִין דְאס אִיז דְּעָר מֶענְטש וְואם עָר פְּלֶעגְט זִיךְ תָּמִיד לוּיבִּין אַצוּנְד זְעהְט וִוי
אִיז עָר אַרַאפּ גִיפַאלִין פּוּן זַיין מַעלָה • רביעיה דְאס פָּעדְרִי זְאלְסְטוּ זִיךְ מִיישֶׁב זַיין אַז בִּשְׁעַת דוּא
דְאךְפְּסְט גִיין דַיין צוֹרְךְ טָאן בִּיסְטוּ גְלַייךְ וִוייא אַבְּהֵמָה אוֹג אַזוֹא אַיין גוּף וְואם עָר פַּאר קֶעְרְט
אֶלְע גוּטִי אוֹג גְשְׁמַאקִי עָסִין וַארְג צוּא כּוֹסְט אוֹג מִיאוּסְקִייט הָאט עָר זִיךְ עָפִּיס בְּעַל נַאֲוָה צוּא
הַאלְטִין • חמישית דְאס פִּיפְּטָע לַיינ דִיר אִיבְּעָר דִיא קְרַאנְקְע טָעג וְואם קוּמָעִן אוֹף דִיר וְואם דַיין
הָאֲרְץ וועְרְט צוּא בְּרַאבִּין אוֹג דַיין כַּח וועְרְט אֶפּ גְטָאן פּוּן דִיר אוֹג דַיין צוּנְג וועְרְט בְּהֶעפְּט צוּ דַיין
נוֹמִין א וּנ אִין מוֹל אִיז דִיר בִּיסָעֶר אוֹג דוּא פַּאלְסְט אוֹף דַיין בָּעט פּוּן וַוייטָאג אוֹג דְּעָר אָטוּם
קְלַאפְּט אִין דְם בְּלוּט פּוּן דְעם הָארְצִין וְועְרְט מִינָער אוֹג דָער מַלְאךְ הַמָּוֶת רַגְעט אוֹף דַיין טִיר •
שישית דְאס זְעקְסְטִי טְרַאכְט אִין דַיין הָארְץ אַזוֹא אֲמַעְנְטְש וְואם נָאר זַיין שַׁיינְקִייט אִיז אַרַינְע הוּיט
וְואם בְּרֶעקְט זַיין גוּף אוֹג אוֹב דִיא הוּיט זְאל זִיךְ פַּאר קְעָרִין דְאס וְואם פּוּן אִינְווַיינִיג זְאל זַיין פּוּן אוֹסָן
וַיינִיג דְּעָר וְואם וְואלְט דְאס גִיזְעהֶן וְואלְט צוּא גְמַאכְט זַיינִי אוֹגָן פּוּן קוֹקָן אוֹף אַזוֹא אֲמִיאוּסִי זְאךְ
אוֹג אֲמַעְנְטְש וְואם הָאט דְאס דְאזִיגִי אִין זִיךְ וִוייא קְעָן עָר זִיךְ בַּעַל נַאֲוָה הַאלְטִין • שביעית דָם זִיבִּיסְטִי
שְׁטָעל דִיר פַּאר אַיין מֶענְטְשָׁן וְואם עָר אִיז מְצוֹרָע וְואם פַּאר אַיין מִיאוּסְקִייט עָם אִיז אִים צוּא וְעהֶן
אוֹג וְואם פַּאר אַרַךְפָּה עָם אִיז צוּא קִיקִין אוֹף אִים אוֹג וַייל אַז צִיא אֲמַעְנְטְש קְעָן זִיךְ מְרַעְפִּין דְאס
דְאזִיגִי נוּא וִוייא קְעָן עָר זִיךְ בַּעַל נַאֲוָה הַאלְטִין • שמינית דְאס אַכְטִי דוּא זְאלְסְט גְדֶענְקְן אַז נִיט אוֹף
אַיבִּיג אִיז דַיין שְׁמַארְקִייט אִיז דָעָן דָא אַזָעלְכִיר וְואם זְאל דִיר צוּא זָאגִין אַז דוּא וועסְט זִיךְ פִּירָעִן
מִיט דָער נַאֲוָה וַייל דוּא וועסְט לְעבִּין אוֹג אַז דוּא וועסְט הַיינְט אוֹדָער מָארְגִין אַרַאפּ פַאלִין פּוּן
דַיין מַעלָה וְעלִין אֶלְע לַייט דִיר שׁוֹנְאִים זַיין אוֹג קַיינָער וועט דִיךְ נִיט מְרַייסְטָעִן אוֹג קַיינָער וועם זִיךְ
אוֹף דִיר נִיט דָער בַּארְעקְן אוֹג אַזוֹא וִוייא דוּא הָאסְט גְטָאן אַזוֹא וְעלִין וִוייא דִיר טָאן • תשיעית דְאס
נַייגִי מוּא קְעָנִין דַיינָע אוֹגִין דִיא אֶלְע וְואם זָענָען גוּטָען פָּאר דִיר וְואם הָאבָּען זִיךְ בְּעַל נַאֲוָה
נִיהַאלְטָען וְואם אִיז דַיינָער סוֹף גוּטָען דָעָן דַיין זָענָען נִיטָען צוּא שָׁאנְד וּוא אֶלְע לַייט פּוּן דָער וְעלְט

ועת

המבול היו לקללה לכל באי עולם באומרם מי שפרע מדור המבול. עשירית שים תמיד נגד עיניך שנאותך אינך יכול לנהוג בה כי אם בהקיץ ובעת שתישן יכולים לסבבך צעירים ממך ליטים ועליך יצחקו ויתנו עליך רוק בפיהם ירימו קול בחרופים וגדופים ואתה מושלך כאבן דומם אין קול ואין עונה היש בזיון גדול מזה • הי"א אם תרעב היש כח בגאותך להחזיקך ולהעמידך בלי אכילה ושתיה לא כן כי פניך משתנים וכחך סר מעליך וכי איש אשר חייו תלויים על פת לחם יש לו מקום להתגאות • הי"ב אם המתגאה מתגאה בהכמתו ישים נגד עיניו חכמות הראשונים כגון ר"ע שהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ודוגא ואחיתופל שהיו שואלים על מגדל הפורח באויר ג שלש מאות שאלות וחכמת ריב"ז שלא הניח דבר שלא למד עד שיחת מלאכים שיחת שרין ושיחת תמרים כמו שהאריכו רז"ל בהפלאת תורתו וחכמתו ובן בחכמת כל חכמי התלמוד וכו' • ובהעלות כל אלו החכמים בדעתו יכיר הסרונו וריקותו ושפלותו ואפלתו וישפיל גאותו • ואם מתגאה בעושרו ישים נגד עיניו עושר המלכים ויועצי ארץ ויראה שהוא כלא חשוב • ואם מתגאה בגבירה יאמר ברעתו כיון שלא הגיעתי לגבורת יהודה ושמשון אשר מקולם נפלו ערים בצורות ויעתק ציר ממקומו מה גבורה יש לי כדי שאוכל להתגאות וגם יחשוב כי בזקנותו סר כחו מעליו • ואם ברוב בנים מתגאה וכי כלם הכמים כלם נבונים כלם עשירים כלם בלי מום הם ועוד וכי מובטח הוא שלא יכותו בחייו הרי רבי יוחנן היה סכרוז

ג מכנה ס"ד דתכלות • ופי' פיכס תכוכס כמנדל תלויס כמכליס • וי"מ רלמס שכ (מ"ד לעמ סיס גכוס מכל שלר סלוחיות : ד זס עלס שכ כן עשירי שמתו לו כל בניו :

זָעה וְאִם הָאט זִיךְ נִיטְרָאפִּין צוּא נְבוּכַדְנֶצַּר וְאִם זַיִן נֶאֱוָה הָאט אִים גּוֹרֶם גִּיווֹעֶן עֶר זָאל פַּאר קֶעֶרְט וְוַערֶן צוּא אַיין בָּעֶר אוּנ הָמָן מֹרְדֳכַי זַיִן פִּיל נֶאֱוָה הָאט עֶר גִּינִידֶעֶרְט אִין דֶעֶר הוּנְטֶרְשְׁטֶר גְּרִיבּ פּוּן נֵיהִנָּם אוּנ דֶעֶר דּוֹר הַמַּבּוּל אִיז גִּיוּוּאַרִין צוּא אַיין קְלָלָה צוּא אַלֶע לַייט וְוָאם קוּמֶען אוֹף דֶעֶר וְועלְט מִיט דֶעם וְוָאם מִיר שֶׁעלְטִין צוּא אַוֶעלְכֶן וָאם אִיז מְשַׁנֶּה דִיבּוּר (מי שפרע מדור המבול) דֶר וָאם אִיז וְוִאלִין גִּיצָאלְט פּוּן דֶעם דּוֹר הַמַּבּוּל דֶעֶר זָאל וָועלִין גִּיצָאלְט פּוּן דֶעם וָאם אִיז מְשַׁנֶּה דִיבּוּר • עשירית דָאם צֶעהֶנְטֶי טוּא קֶעגִין דַיינִי אוֹנְין אַז מִיט דַיין נֶאֱוָה קֶעגְנְטוּ מֶעֶר נִיט צוּא בְּרוֹכֶן נָאר אַז דוּא בִּיסְט וַאבִיךְ דִיג אֲבֶער אִין דֶעֶר צַייט אַז דוּא שְׁלָאפְסְט קֶעגִין דִיךְ אַרוּם רִינְגְלִין וְוִינֶעֶרִי מֶעֶנְטְשֶׁין שֶׁפֶּעטִין אוֹף דִיר אוּנ דוּא לִיגְסְט וְוִיא אַיין שְׁטִיין : אִיז דָא אַיֶּרעֶמֶרעֶר בְּזָיוֹן דֶעֶר פּוּן • האחד עשר דָם עֶלִיפְּסְט אַז דוּא וְעֶרְסְט הוּנֶעֶריג דָאט דַיין נֶאֱוָה קְרַאפְּט צוּ שְׁמַאֶרקֶן דִיךְ אוּנ צוּ דֶעֶר הַאלְטֶן דִיךְ אֶן עֶסֶן אוּנ טְרוּנְקֶן עֶם אִיז דָאךְ נִיט דַיין פָּנִים וְועֶרְט פַּאר עֶנֶדֶרְט אוּנ דַיין כֹּחַ וְגֶעֶרְט אֶפּ גִטָאן פּוּן דִיר נוּא אַז אֲמֶעֶנְטְשׁ וָם זַיִן לֶעבֶּן הֶעֶנְגְט אֶן אוֹף אַשְׁטִיקֶעל בְּרוֹט גִיהֶעֶר עֶר זִיךְ דֶען בְּנֶאֱוָה הַאלְטֶין • השנים עשר דָאם צוּועלִיפְּטֶע אוּב דֶעֶר וָאם הַאלְט זִיךְ בְּנֶאֱוָה אִיז דָאם מַחֲמַת זַיִן חָכְמָה זָאל עֶר בְּאֶרעֶמֶנֶען דִיא חָכְמָה פּוּן דִיא עֶרְשְׁטֶע תְּנָאִים דְּהַיְינוּ רַבִּי עֲקִיבָא וָאם אוֹף אִיטְלִיכֶן תַּג וָאם שְׁטַיִיט אִין דֶעֶר תּוֹרָה הָאט עֶר גִּירַשְׁת בְּעֶרְג הַלָּכוֹת אוּנ דוּאג אוּנ אֲחִיתוֹפֶל וָאם אוֹף דֶעֶר הֲלָכָה פּוּן (מגדל הפורח) הָאבֶּן זַיִא גִּיפְּרָעֶנְט דְרַיִיא הוּנֶדֶרְט שְׁאֲלוֹת אוּנ דִי חָכְמָה פּוּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וָם עֶר הָט נִיט נְלָאזְט קֶיין שׁוּם זָאךְ וָאם עֶר הָאט נִיט גִילֶעֶרְנְט דִיא רַייד פּוּן מַלְאָכִים פּוּן שָׂרִים פּוּן בֵּייסֶער אַזוֹא וְוִיא אוּנְזֶעֶרִי חֲכָמִים הָאבֶּען פִּיל גִּישְׁרִיבֶּן פּוּן דִיא וואוּנֶדֶער פּוּן זַיִן תּוֹרָה אוּנ אוֹךְ אִין דֶעֶר חָכְמָה פּוּן אַלֶע בַּעֲלֵי הַגְּמָרָא אוּנ אַז עֶר וָעט אוֹף בְּרֶעֶנְגֶן אוֹף זַיִן דַיעָה דִיא אַלֶע חֲכָמִים וָעט עֶר קֶעגִין זַיִן חֶסְרוֹן זַיִן נִידְרִיקִיט אוּנ זַיִן פֶּינְסְטֶעֶרקִיט אוּנ וָעט נִידֶעֶרִיג מַאכִין זַיִן נֶאֱוָה • ואם אוּנ אוּב עֶר הָאלְט זִיךְ בְּנֶאֱוָה מִיט זַיִן עֲשִׁירוּת זָאל עֶר זָעהֶן דָם עֲשִׁירוּת פּוּן דִי מְלָכִים פּוּן דֶעֶר וָועלְט דָךְ וָועט עֶר זָעהֶן אוּ עֶר אִיז נָאר נִיט חָשׁוּב מִיט זַיִן עֲשִׁירוּת • ואם אוּנ אוּב עֶר הָאלְט זִיךְ בְּנֶאֱוָה מִיט זַיִן גְּבוּרָה זָאל עֶר זִיךְ מְרַאכְטֶן וַייל אִיךְ הָאב נִיט גִּינְרַייכְט צוּא דֶעֶר גְּבוּרָה פּוּן יְהוּדָה אוּנ שִׁמְשׁוֹן דְגִבּוֹר וָאם פּוּן וַיֶּעֶר קוֹל אִיז אַיין גְּפַאלֶן פְּעסְטֶע שְׁטֶעט אוּנ אַשְׁטַאֶרקֶער פָּעלְזִין הָט זִיךְ אַוֶעק נְרוּקְט פּוּן זַיִן אֹרְט מַחֲמַת וַיֶּעֶר גְּשָׁרִיי נוּא וָאם פַּאר אַיין גְּבוּרָה הָאב אִיךְ אַז אִיךְ זָאל מִיךְ דֶר מִיט בַּעַל נֶאֱוָה הָאלְטֶן אוּנ אוֹךְ זָאל עֶר מְרַאכְטֶן אַז אוֹף דֶעֶר וָועלְט זִיךְ דֶר כֹּחַ פּוּן אִים אֶפּ טָאן • ואם אוּנ אוּב עֶר הָאלְט זִיךְ בַּעַל נֶאֱוָה מִיט פִּיל גְּבוּרָה זָאל עֶר מְרַאכְטֶן זָעהֶן זִיי דָעֶן אַלֶע חֲכָמִים אַלֶע עֲשִׁירִים אַלֶע אִין צַמּוּם אוֹךְ אִיז עֶר דָעֶן בָּטוּחַ אַז זַייא וָועלִין נִיט

ואמר דין גרמא דעשיראה ביר ד כאמז"ל ועוד אם יהיו כלם' מיתת עצמם היה לו לשמוח במיתתם דאפשר אחד יפיל במים ויחנק או יפול מן הגג וכאלה מאלה המקריות שמתגלגלים בעולם או יתקצצו בתופתם . ואם ביופיו מתגאה וכי יכול להיות יפה יותר מיוסף ולא נתגאה ואם היה בתכלית היופי ישים בדעתו כי ביומי הוקנה השיבה פניו משתנה וקסטיו מתרבים וצעירים ישתקו בו כי אז דומה לקוף כאחז"ל במדרש קהלת . הי"ג ישים דעתו תמיד בשורשו כי ילוד אשה הוא ועבר במקום השתן ב"פ א' כשהילידו אביו שנית כשיולדתו אמו ולאיש אשר אלה לו נשאר לו צד להתגאות . הי"ד גדולה כבולם יזכיר המיד יום המיתה ואז בלי ספק יכנע לבבו הערל ויחלש כחו ויסתלק גאותו . הט"ו יאמר בלבו מי שמקוה ברוב תאותו שיתהפך במותו מיד לרימה משום שאז בשרו עליו יכאב איך יוכל להתגאות כמו שפי' החסיד כמהר"ד יוסף יעבץ ז"ל על משנה מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רימה כלומר תקותו שיתהפך פיד לרימה . הרי ט"ו דברים כמנין גאוה שישים האדם נגד גאון עחו . גם ישים האדם נגד עיניו כי השפל לא יפול לעולם שכן תראה שכל יושב על הארץ אינו יכול ליפול כיושב על כסא שיפול וישבר מפרקתו וכן יסתכל באילן שהשורש המטמן בארץ המובחר שבו והענפים כל כך שמתפשטין ועולים מתרככים ונחלשים כי דקות המה . ישים דעתו בשמיר שמשבר הרים והלעים ושמירתו היה בחלוש שבמתכות תיבה של עיפרת שהוא דבר רך ולא היה יכול לשברו . הנה הבהמות והחיות אשר כח אבנים כחם נצורים ונלבדים ביד האדם והיתוש והשלשל מרוב דקותו ושפלותו אף על פי שמזיקין לאדם אינו יכול לעודם. הבט וראה בארזים הגבוהים שסבבת גובה קומתם קוצצים אותם לבנינים וחציר גנות הסמוכות לארץ אין מי שיגע בהם ראה העפר הדק והנוצה מרוב קלותם ושפלותם ברוח קימעא עולים למעלה וראשי האילנות הגבוהים נושים למטה . הבט בתורה וראה אברהם אבינו ע"ה שהמשיל עצמו לעפר ואפר דבר שלא

שטארבין בייא זיין לעבין מיר גיפונין רבי יוחנן האט אום גירופן אונ ניוויזין ראם איז ראם בייניריל פון כיין צעהנטין זון ואם בייא מיר איז גישטארבין . אונ אוך איז מינליך או אייגער ואל ארריין פאלין אין ואסיר ארריין אונ זאל דער טרונקען ווערן אודר ער זאל ארויפ פאלן פון איין ראך אונ ראם גליכן ויאם קען זיך טרעפין אוף דער ועלט . ואם אונ אוב ער האלט זיך בוואה מיט זיין פיל שיונקויט זאל ער זיך טראכטין קען איה ראן שענער זיין פון יוסף אונ ער האט זיך ראך ניט בעל נואה נהאלטין . אונ אוב ער איז זייער שיין זאל ער טאן אין זיין זייה או אוף דער עלטער ועט פאר ענדערט ווערין זיין פנים אונ זייני קניטשין ועלין זיך טערין אין יונג קינדר ועלין שפעטין אום אים ווארום דענסאלט ועט ער גליך זיין ויא אייין אף אווא ויא אונועדע חכמים האבין גיזאגט אין מדרש קהלת השישה עשר ראם דרייא צעהנטע זאל ער טאן תמיד זיין דייה אין שורש דען ער איז גיבארין פון איין אשה אונ איז איין בשר ודם אונ ויא גיהער אווא אמיענטש זיך בעל נואה צוא האלטין . הארבע עשר דיא פערצטי איז נרעטר פון אלי ער זאל תמיד גדענקין פון דעם טוט ועט ניוים אונטערטענינ ווערין זיין הארץ אונ זיין נאוה ועט אף גיטאן ווערן פון אים . החמשה עשר ראם סופצענטע זאל ער טראכטין אומלעבער ואם נאך זיין טוט ווערט ער פאר קערט צוא ויא כען אומלעבער זיך . בעל נואה האלטין . די נוא האבטו פופצעהן זאבין ויא (נארה) טרעפט אן פופצעהן דאם דר מענטש ואל טאן דיא פופצעהן ואבין אנטקענין זיינע אוגין צוא צוא ברעבין זיין שטארקע נואה . אוך זאל דער מענטש טאן דענקין או אייגער זיצט אוך דער ערד קען ער ניט פאלין ויא אומלעבער ואם זיצט אוך אין שטול . אונ אוך זאל ער קוקין או דער ואלכיל ואם איז אין דער ערד איז דם שטארקסטי אונ דיא צוויגין ואם ניין ארום פון אים זענין זייך אונ קענין אף נרישטין ווערין ; ער זאל דען דיא בהמות אונ חיות ואם זענין שטארק ווערין באצווינגין בייא דעם מענטש אין דיא העגט אונ פליגין ואם זענין נאר אוידיל אונ קליין קען ער זייא ניט האפין . הנם זעה דיא הויכי טענין בייטער כתפת זייער דזקקיוט האקט מען זייא אף צוא בנינים אונ ראם נראו פח דיא גערטנער ואם זייא זענין נידערינ רירט זייא קיינער ניט . זעה אין דער תורה אברהם אבינו ע"ה ואם ער האט זיך גיגליכין צוא ערד אונ אש האט ער זוכה ניוטין צוא זין מרכבה צוא דר שכינה . נבוכדנצר האט זיך בעל נואה גיהאלטין אונ האט גיוואגט איך ועל ארוף ניין אוף דעם היכל האט דר נבויא גיוואגט רו ועמט נידערין אין ניהנם אריין טה ייל ער הט זיך ניט בעל

נאוה

יזעיל לכל דעפר ואפר מעורב אין שום הנאה כמנו דכתיב ואנכי עפר ואפר זכה להיות מרכבה לשכינה מעלה שאין למעלה כמנו וסמא"ל שהיה בשמים ונתגאה ומרד בבוראו השליכו הקב"ה לארץ · נבוכדנאצר נתגאה ואמר אעלה על במתי עב אך אל שאול ירד · הרי כל המתגאה ירד והמשפיל עצמו עולה · ראה לנח על שלא נתגאה באנשי דורו זכה לעלות למדרגת אדם הראשון יציר כפיו הקב"ה להיות אב לכל באי עולם דכלם בשם בני נח מתכנים דכל המשפיל עצמו מגביהים אותו מן השמים כדאיתא בזוהר פ' חיי שרה (דף קכ"ג) תוספתא וכאה איהו מאן דאועיר גרמיה בהאי עלמא ה כמה איהו רב ועלאה בההוא עלמא והכי פתח רב מתיבתא מאן דאהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר דכתיב ויהיו חיי שרה וכו' מאה דאיהו חושבן רב כתיב ביה שנה ועירו דשנין חד אועיר ליה שבע דאיהו חושבי זעיר אסני ליה ורבי ליה דכתיב שנים · ת"ח דלא רבי קב"ה אלא לדאועיר ולא אועיר אלא לדרבי וכאה איהו מאן דאועיר נרמיה בהאי עלמא כמה איהו רב בעלויא דרהוא עלמא עכ"ל · ואל יאמר ארם הנני קטנה מדת השפלות כי רבה ויקרה היא ואלך בדרך שלבי חפץ אחר תענוגי בני אדם לשתות במזרקי יין ישפלותי יגן עלי · הבט וראה בנח אחר שהתירה העירה עליו מצדקתו ותמימותו דכתיב נח איש צדיק תמים וצדיק תמים בולל שפלותו ועוונותו ועכ"ז כיון שנמשך אחר היין כמה נהבזה עד שהכתוב קראו איש אדמה בלומר איש כולו אדמה כאחר הרקים מחובר להומר והכתוב מילל עליו דכתיב ויחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין וישכר ויתגל וכו' · י"ג ווי"ן נזכרים בענין היין לשון וי ויללה כאחז"ל · שא נא עיניך וראה מ"ש מוהר"ם אלשי"ך ז"ל במומר היין פ' נשא (דף רמ"ה ע"ג) וז"ל תוכחת מגולה לסובאי יין וזוללי בשר וגם בקרב ביהם ומה גם לכתקדשים ומתועדים אל החניות כי יקראו איש את רעהו אל החת הגפן ואל תחת התאנה ותחת כל עץ רענן נצב על עין המים באמור אליו לבה נרוה הדדים עד הבקר מיין הרקח נתעלסה באהבים באשישי ענבים ו כי במה יודע איפוא כי אנשים אחים אנחנו באהבה כמיהרת אם לא נגילה ונשמחה יחד ביין ישמח לבב אנוש כי כים ביתך מלא מסך אף שמריה אשתה למען ברייתך וגם עליך התעבור כוסי רויה ולקחתי מנהתי מידי למעני ויהי הקשר אמיץ ביני וביניך אהבת עולם מעתה ועד עולם כי נזכור אני ואתה עת יושבים צמדים שותים במזרקי יין כום מלא ברכת ה' מלא הין וגם אתה אלי על הין הין יפי פערתי ואשאפה פעם אחד ולא אשנה כי לואת יקרא חפצי בך וגם אתה את קבעת כום המתי שתית מיצית ומי כמינו ריעים אהובים אהבת עולם לא תשכח · וקומו ויעשו כן המה וריעיהם כיוצא בהם ויהמו בבואם לשתות ושתו ולעו וירם לבם

ה במכפיל עלמו נשולם כזה : ו כיסוה יין :

גַּאֲוָה גִיהַאלְטִין הָאט עָר זוֹכָה גִיוּוֹנֶן צוּא קִיכֶּען אוֹף דָּעָר מַעֲלָה פּוּן אָדָם הָרִאשׁוֹן אַווּא וַיִּא אָדָם הָרִאשׁוֹן וָאם אִיז גִיוֶיעֶן דָּר פָּאמֶעָר פּוּן אַלָע מְעַנְמֶשֶׁן אִיז אוֹךְ נַח וִיאַרוּם דָּר וָאם מַאכְט זִיךְ נִידָעריג הַיִיבְט מָען אִים אוֹף פּוּן דָּעם הִימֶל אַז וַיִא עָם שְׁטוֹיִים אִין זוֹהַר · זכאה וואול דָּעם וָאם מַאכְט זִיךְ קְלֵיין אוֹף דָּר חָעלְט דָּר אִיז וַיִיטֶר גְרוֹס אוֹף יְעֶנְיר וְיעלְט הָאט רַב כְּתִיבְתָּא נַיְיאָגְט דָּעָר וָאם אִיז קְלֵיין דָּעָר אִיז גְרוֹס אוּן דָּעָר וָאם אִיז גְרוֹס אִיז קְלֵיין נָאט ב"ה מַאכְט גְרוֹס דָּעם וָאם מַאכְט זִיךְ קְלֵיין אוּן מַאכְט קְלֵיין דָּעם וִים מַאכְט זִיךְ גְרוֹס וואל דָּעם וִים מַאכְט זִיךְ קְלֵיין אוֹף דָּר וָעלְט אִיז עָר גְרוֹס אוֹף יְעֶנְר וָעְט · ואי דָּעָר מְעַנְמֶשׁ זָאל נִיט זָאגִין אִיךְ וִיל מִיךְ שׁוֹין פִּירִין אִין דָּעָר מִדָּה פּוּן עַנְוָה וַיִיל זִיא אִיז וַיִיטֶר מַייעָר נָאר אִיךְ וִיל טָאן וָאם מִיין הָארְץ נְלוּסְט תַּעֲנוּגִים אוּן טְרִינְקֶן פִּיל וַיִין אוּן סִיין עַנְוָה וָעְט מֵגִין זַיין אוֹף כִּיר נָאט זָאל נִיט מִיךְ שְׁטְרָאפִין · לוֹג אָבֶר אוּן זָעה אִין נַח וָאם אִיז גִיוֶיעֶן אַיין אַנְנֶעָר צַדִיק אוּן זַייעָר נִידְרִיג בַּייא זִיךְ פּוּן דָּעְסְט וָעְנִיגְן אַז עָר הָאט נְטְרוּנְקֶן פִּיל וַיִין אִיז עָר מְבוּזֶה גִיוָארֶן בִּיז דָּעָר פָּסוּק רוּפְט אִים וְאִישׁ אַדְמָה עָר אִיז בְּהַעְפְּט צוּ דָּעָר עָרְד · זָעה וָאם ר' מֹשֶׁה אֶלְשֵׁיךְ שְׁרַייבְט · עָם אִיז אַיין כּוֹכָר צוּא דִיא וַיִין זוֹיפִירִם אוּן פְּלַייש פְּרַעְסָרם אִין אַייגְעני הַייזֶר נָאךְ מָעָר צוּ דִיא וָאם טוּעָן זִיךְ אִין וְאכְלִין אִין דִי נָאךְ קְעִכְן דָּעָן אַייגְיר טוּט רוּפְן דָּעָם אַנְדֶרִין אוּן זָאגְט צוּא אִים קוּם אוֹת לְאמִיר זִיךְ נַיין אָן זָעְטִין בִּיז אִין דָּעָר פְּרִיא מִיט וַיִין מִיר זָעלִין זִיךְ פְּרַייעָן מִיט בָּעכִיר וַיִין וָארוּם דוּרְךְ וָאם וַיְעְט כָּעָן וַיִיסִין אַז מִיר וָעְנִין פְּרַייגְר נָאר אַז מִיר וָעלִין בַּנָאנְד טְרִינְקֶן וַיִין וָאם עָר כַּאכְט פְּרַייליךְ דָּאם הָארְץ עָם וָעְט זַיין צְוִיטְשִׁין מִיר אוֹת דִיר אִין אַייבִיג לִיבְשַׁאפְט מִיר וָעלִין גִידְעְנְקֶן וויא מִיר וָעְנִין נְוָעְסִין אוּן הָאבִין גְטְרוּנְקֶן וַיִין וַיִיטֶר

והיו כל איש מהם כמיהו בפרעה חשוב בעינו כמלך כי תירוש יניבב ובין חמר אל מי תרמיתי ואשוה יאמר ובגובה לבו ישתרר גם ישתרר על השתיה כרת גבורים לשתות יין · והנה כאשר יראה הרואה אותם בראשיתם צידה ברך יברך כי יראה על כל כוס וכוס תילי תילים של ברכות זה יאמר בנטותו את ידו אל נביע הקצף ז כה לחי תעמוד חי בשמחתך ביום חתונתך וזה ישיב ויאמר גם את בדם בריתך כהנה וכהנה ק׳ ברכות הערוכות בפיהם ובשפתותיהם אף כמרעיתם וישבעו יצא לבם ויחלו לשתות בכלים מכלים שונים רבים ונכבדים מהראשונים וימלאו את כליהם כאשר יכלו שאת עד יגר מזה ואז יתהלל המתהלל באמת באמור מי כסתי גבור לשתות יין במדה טובה מרובה ובמדה שאדם מורד בו מודדין לכל אחד מהמסובין עד יצא מאפם ומכל היוצא מפיהם כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום · ואז למי אוי למי אבוי זה נופל כשוכב בלב ים וזה קם והכה את רעהו באבן או באגרוף וזה יצוא יצא ומקלל אשר שתה וישברו עמו עד ששמחה לתוגה נהפכה וגם אהבתם כבר אבדה וימירו את כבודם בפי חזיר בצואה עוברת ונחת שולחנם צואה בלי מקום עד אפס מקום והן זאת רעתם כי מר הרכה והענוגה שבערותיהם במנעמיהם · זולת שתים רעות אשר אלה ביין שגו בגזל ועריות · כי במשוך איש ביין את בשרו יבא עד ככר לחם ומלסטם את הבריות כי על כן צוה לנו יתברך להטית בן סורר ומורה כי מוטב שימות זכאי וכו׳ · וגם לץ היין הוסה זיסה כי מפנק ביין את בשרו האספסוף אשר בקרבו יתאוה תאוה ולגלות בשר ערוה כי בהשליך נפשו אחרי גוו נמשל כבהמות נדמה וכו׳ עד יחדו ירננו כי ישישו בני מעיהם בכל היוצא מפיהם כרבר אחת הנבלות וסה ירמזון עיניהם אשר הם זתים אהריהם כי יחמדו

ז כלומר שמניף קלף בקנ״ס על פשוטם :

פֿיל דאָס ליבשאפֿט ווָעט אייבּיג ניט פֿר נָעסטן ווָערן · אוג זיי דָר היצין זיך פּון דָעם ווַיין אוג ווָערן דוּל אוג טשוּנָע אוג זַיער האַרץ ווָערט דָער הוּבּין אוג אויטלִיכיר פּון זַייא ווָערט בַּייא זיך חָשוּב אַז ווַיא פֿרָעה ווָארום דָער ווַיין מַאכט אים ריידין אוג טוט זָאגן צו ווָעמען זָאל מָען זיך גְלַייכין · הגה אוג דָער ווָאם זָעהט זַייא אַז זַייא בָּענטשן אַיינם דָאס אַנדרי אוף אויטלִיכין כּוס ניט אַיינָר דָעם אַנדרן פֿיל בְּרכות דָער טוט זָאגן אוֹיף דָעם בָּעכיר ווַיין דו זָאלסט דָער לָעבּין איבָּר אַיאר זָאלסט ווַיין גיוגד אוג דָר אַנדָרָר ענפֿערט אים דו זָאלסט אוֹיך דָר לעבּין אוג פֿיל הונדרט בְּרכות דָר נָאך אַז זַייא ווָערן שוֹן זָאט פּון דָעם ווַיין גַייט שוֹן אַוועק זַייער האַרץ אוג הַייבּין אן צו טְרינקן אין גָרָעסְרי בָּעכָערם דָעמָאלט לוּבּין זַי זיך אַייגָער קָעגן דָעם אַנדרן אוג זָאגט ווָער איז אַז שְטאַרק ווַיא איך צו טְרינקן ווַיין מיט אַנדרָן כּוס בּיז דָר ווַיין ניכט פּון זַייער כזיל מיאוכי רַייד · ואז אוג דָאמָאלט דר׳אַפֿאלט אַנדר אוג דר שְטוּיט אוֹף אוג שְלָאגט זַיין הַבר מיט אַשטַיין אוֹדער מיט דָעם פּויסט אוג דָר גַייט ארום אוג שָעלט די וום האבּין גיטרונקין אוג הָאבּן זיך מיט אים אן גישיכָערם ביז ווי שְמָחה ווָערט פֿר קָערט צו טְרָאעָרִיט אוג זַייער ליבשַאפֿט איז אום אוג פֿר בַּייטן זַייער כָּבוד אין שאנר · חוץ וום דר פּון קוכט נָאך ארום עָרגָרי זָאכן גָעל אוג נַיאוף ווָארום.אז דָר מָענש פֿר בְּרָענגט זַיין צַייט אוג לָאזט זיך אין שְכּרות אַריין ווָערט עָר זַייער ארום בּיז עָר קוכט אוֹף בָּעטיל בְּרוט אוג עָר איז דָאך אָבּר גיוואָנט צו טְרינקן בַּגָלוֹתְ עָר ליט אוג דְרִיבָּער הָאט נָאט גיהַייסָן טַייטין אַין בָּן סוֹרר ומוֹרה ווַייל עָר איז גיוַוייגט פָּרָעסין אוג זויפין ווָעט עָר בְּוַוֹדאי צום סוֹף בַּגָלָגן ליט ווָעט עָר דָענסָמָאלט גיטַייט ווָערן דוֹך דָעם ב׳׳ד הָאט די תּוֹרה גָזָאגט לָאז עָר בָּעסָער גיטַייט ווָערן אז עָר איז נָאך זַכּאי אוג ניט אַז עָר ווָערט שוֹין זַיין חַייב מיתה אוג אויך זְנוּת קוכט ארום פּון שְכּרות ווָארום מַחֲמת עָר טְרינקט פֿיל ווַיין רַייכט אים אן דָער יצה״ר צו מְזַנֶה זַיין עָר איז דָאמָאלט גְלַייך וי אַבהמה וום הט קַיין בּושה ניט· כי דָעָן ווָער איז וום הט אַריין גילָאזט אין טְרינקן אוג איז ריין נְבָּליבָּן פּון אַיין עֲבֵירה · אוּנְזָר עָרשטָער פָאטָר אָדם הָרִאשון הָט גְוִינְרינגט דוֹך ווַיין וי דיא חַכָּמים זָאגין דָר עץ הַדַעת איז ניטען אַיין בּוים וום אוֹיף אים הָט גיוַואקסָן ווַיין טְרוּבָּן הָט חַוה אוים גיקוַוטשט דיא ווַיין טְרוּבּין אוג הָאט אים גיגָעבּין טְרינקן הָאט עָם גוֹרם ניטען דָעם טוט אוֹיף אַלָע מָענטשָען אוג נַח הָאט גְפוּנָען חַן אין דיא אויגין פון נָאט דָער נָאך הָאט עָר גישוּלדיגט מיט דָעם ווַיין ווָאם עָר הָאט גְטרונקין אוג איז גְשטְרָאפֿט גיוואָרן · אוֹך נָרב ואביהוא די קינדָר פון אַהָרן זָענין ארַיין גינַאנגן אין בֵּית הַמִקדָש אוֹף גְטרונקין ווַיין זָענין זַיא גישטְרָאפֿט נָעוואָרן · אוג אז אֶפֿילו די לַייט פֿאר

לבותם ויפעלו גיותם • כי מי שלח ידו ביין ינקה • כי אבינו הראשון חטא כאחז"ל נפן היתה והיה סהטה ענבים ונתנה לו ויטת הוא וכל זרעו • ונח מצא חן בעיני ה' ויאשם ביין ונפגע ואצילי בני ישראל (בני אהרן) שתויי יין נבנסו ועברו ונענשו ומורם מהם כיוצא בהם • והן אמת כי אשר שתי וישכרו ביטים ראשונים אשר היו לפנינו כאשר נכון היה בית ה' וארמון על משפטו חטאתם לא כבדה מאד כי רוב טובתם התעה אותם ועל כן רבים שתו נימא • אך עתה כי הנה בעו"ה רבים ישתו לא ניכא כי אל ישמח ישראל אל גיל כו' יראה כי אולת יד כי נפלה עטרת ראשינו וגלינו מארצנו ומי האיש החפץ חיים אוהב יטים לראות ברע ובושת הפנים כיום הזה כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו • ואף לזאת יחרד כל לב כי מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו יין להתהולל בו • ולו חכמנו נשכילה זאת קרעו את בגדנו ותלבש שק ואפר ונזעק זעקה גדולה וטרה ער פור התפוררה גויתנו ואדמתנו ויקרא זה אל זה ויאמר לכו ונשובה אל ה' בצום ושק ואפר ואל תתן פוגת לו עד יכונן ועד יקים את ככת דוד הנופלת ולא די שלא יעשה כן כי אם שתחת היותם כאבלי אם ח כל ימיהם ולבלתי מלא שחוק פיהם הלא יאמרו נקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר ולא אמרו איה ה' היש ה' בקרבנו אם אין • כי עונותינו היו מבדילים ביניגו ובין אלהינו הלא נכלם כי אוי לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה ואבחר דרכי ואתנה שכר לאובד ויין למרי נפש ואשבה משומם ואבכה בצום נפשי ואפר כלחם אוכל ושקויי בבכי עד ישקוף וירא ה' מן השמים לתקן עולם במלכות שדי וישמח ה' במעשיו וישראל ישמח בעושיו עכ"ל • גם שא נא עיניך וראה מ"ש הסמ"ג ז"ל (לך י"ד פ"ח) על מצות השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך בענייני נאוה וענוה ז"ל אזהרה שלא יתגאו בני ישראל כשהקב"ה משפיע להם טיבה ויאמרו שבריות שלהם ועמלם הרויחו כל זה ולא יחזיקו טובה להקב"ה מחמת גאונם שעל זה עונה זה המקרא ואומר בפרשת ואתחנן ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת וכו' ואכלת ושבעת השמר לך פן תשכח וכו' • וזה הפירוש שפירשתי מפורש בסמוך פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת

ח כמי שמחזקו על חמו :

צייטן האבען יוא נטרונקין ויין איז נאך דם בית המקדש נעשטאנען אוג זיי האבין פיל גוטם נהאט איז דיא עבירה נאך ניט אזו גרוים גיוועז מחמת זייער פיל גוטם האט זייא פאר פירט • אך אפער אצונד אז בעו"ה דאס בית המקדש איז חרוב גיהער מען בוידאי ניט צו טרינקן ניט אזו אן שיברין זיך ויאורים די קרון פון אונזר קאפ איז אראפ גיפאלין אוג מיר זענין פר טריבן גיוואלן אוג ועלכער ואס בערט עבין אוג האט ליב זיינע טעג דר דארף זעקן אין דעם בייז אוג די בושה ואס רט אונז ניגרייכט פר ציטטן דען אונזער לייב איז איין ניבונן ביז צו דר ערד עם איז באהעפט אונזר בוך צו דער ערד אוג אוך אוף דעם גיהער ציטרין איטלילכעם הארץ אוך די מענטשין ואס פריין זיך או זייא גפינגן ויין צו טרינקן אוג אן צו שיברין זיך טיט אים • ווי אוג הלואי ואלטין מיר ניטאי טיט רכמה אוג גואנט לאמיר וידער קערין צו נאט טיט פאסטין אוג תשובה דאס נאט ב"ה ואל אן ברייטן אוג אוף ריכטן דם בהמ"ק ניט גינוג וים זיי טוען ניט אזו ואנן זיי נאך לאמיר קופן ויין אוג לאמיר זיך אן טרינקן טיט אלטן ויין אוג דעם אנדרן טאג טוען זיי אוך אזו אוג פארכטן ניט פר נאט• כי דען אונזרי זינד האבן גימאכט אצוישן שייד צווישן אונז נאט פר ואר מיר ואלטן זיך גידארפט שעמן דען ואי איז צו דר בושה ואי איז צו דד שאנד נייערט כיין גיהער צו נעבין ויין צו אועלכין ואס האט אביטער נטיט אוג צו כיעורד רחמים זיין ביז נאט ועט זיך דער באריכן צו פארעכטין די ועלט דורך זיין אלטעכטינן קינגריך אוג נאט ועט זיך פריין טיט זיני ועדג אוג דיא ישראל ועלין זיך פריין טיט זייער בשעפר • גם אוך זעה וס דר (סמ"ג) שכריבט פון נאזה אוג ענזה אוף דער מציה (השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך) היט דיך טאמר ועטטו פאר נעטין נאט דיין נאט • שכריבט ער דאס איז איין פאר זאג או דיא ישראל זאלין זיך ניט בעל נאזה האלטין או נאט ב"ה ניט זייא פיל גוטם אוג זאלין ניט ואנין אז דורך זייער כח אוג מיר עקויט האבין זייא דם אלץ מרייט גיוועז אוג ועלין ניט מחזיק טובה זיין צוא הקב"ה רען אוף דעם שטייט אין פסוק ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת) אוג הייזר וס זענין פיל טיט גוטם וים רו האסט זייא ניט דער פילט ואכלת ושבעת השמר לך פן תשכח) אוג ועטט עסין אוג טריבקין היט דיך טאמר ועטטו פר נעטין נאט דיין נאט אוג דער פירוש שטייט אין פסוק (פן תאכל ושבעת) טאמיר ועטטו עסין אוג ועטט

ובקרך וצאנך ירביון וכסף וזהב ירבה לך וגו' ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך המוציאך מארץ מצרים וגו' ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. ומבאן אזהרה שלא יתגאה האדם במה שחננו הבורא הן במיפן הן ביופי הן בחכמה אלא שיש לו להיות עניו מאד ושפל ברך לפני ה' ואנשים תהודות לבוראו שחננו זה המעלה. ובמוסר השירה כתיב הלה' תגמלו זאת וגו' הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך. ושבח הכתוב הענוה שנאמר והאיש משה עניו מאד. ואמרינן בירושלמי דמסכת שבת פ"א מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסוליותה ס שנאמר ראשית הכמה יראת ה' וגו'. ונאמר עקב ענוה יראת ה' ואף שתשרה שכינה על הענוים שנאמר את דכא ושפל רוח. ודרשינן במסכת סוטה שכל המשפיל עצמו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כולן שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שתפלתו מקובלת שנאמר לב נשבר ונדכה וגו'. ואני דרשתי עוד כי אפילו משאלות לבם ותאוותם שומע הקב"ה ומפלא רצונם ואע"פ שלא התפללו על זה שנאמר תאות ענוים שמעת ה' תכין לבם תקשיב אזניך תפלת ענוים לא נאמר אלא תאות. תכין לבם כלומר מה שהושבים בלבם. צאו וראו מה שפירש דוד מלך ישראל ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם כלומר יש לי לדמות עצמי לתולעת שהוא תחת העפר בחרפה כך כשאדם מת העפר למעלה מראשו ולכך היה שפל לפני האלהים שהיה מפזז ומכרכר לפני בוראו כמו שאמר למיכל והייתי שפל בעיני ולפני אנשים כשקלל אותו שמעי בן גרא אמר הניחו לו וכל זה גרמה לו הענוה היתירה. והאריכו רבותינו בגנאי גסי הרוח במסכת סוטה שנקראו הועבה כדכתיב תועבת ה' כל גבה

כ פיסוק למנעלם :

לב וְעָרִין אוֹג וְעִקְּבְתָּ הָאֵבִין פִּיל גּוּטָם (ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה) אוֹג דּוּ וְעִקְּבְתָּ וְאֵגִין אִין דַּיִין הָאֲרָץ. סַיִין קְרַאפְּט אוֹג סַיִין שְׁמַארְקִי מַאכְט הָאט כִּיר אַיִן גִּישַׁאפְּט דָּאם גּוּטָם וְאִלְסְטוּ אָזוֹ נִיט וְאֵגִין נָאר דּוּ וְאִלְסְט גְּדַעֲנְקִין אָז נָאט הָאט דִּיר גִּינָעבֶּן קְרַאפְּט צוּ אַיִן זַאמְלִין גּוּטָם. מכאן פּוּן דַּאנְן אִיז אַיִן אַוְהָרָה אַז דָּעָר מְעַנְטְשׁ זָאל זִיךְ נִיט בְּגַאֲוָה הָאלְטִין מִיט דָּעם וְוָאם נָאט הָט אִים גִּינָעבֶּן נָעלְט מִיט שֵׁיינְקִייט מִיט קְלוּג שַׁאפְּט נָאר עַר גְּהָעֲרַ זַיין אַגְרוֹסְר עָנְיו אוֹג נִידְרִיג פַּר נָאט אוֹג לַייט אוֹג צוּ דַאנְקִין זַיין בַּשְׁעפִּיר וָואם עַר הָאט אִים גִּינָעבִּין דִּי מַעֲלָה. אוֹג דָּעָר פְּסוּק לוּבְּט דִּי מִידָה פּוּן עֲנָוָה (והאיש משה עניו מאוד) אוֹג מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אִיז זַייעֶר אַגְרוֹסְר עָנְיו גְּוֶוען. אִין וְרוֹשַׁלְמִי שְׁטֵייט וְוָאם דִּי חָכְמָה הָאט גְּמַאכְט פַּר אַקְרוֹן צוּ אִיר קָאפּ הָאט דִּי עֲנָוָה גְּמַאכְט פַּר אֵיין טָרִיט צוּ אִיר שׁוּךְ. עִם שְׁטֵייט אִין פְּסוּק (ראשית חכמה יראת ה') דִּי פָּארְבִּכְט פַּאר נָאט אִיז דִּי אֵין הַייב פּוּן הָכְמָה אוֹג בַּייא עֲנָוָה שְׁטֵייט (עקב ענוה יראת ה') דִּי פָּארְבִּכְט פּוּן נָאט אִיז דִּי טְרִיט פּוּן עֲנָוָה דִּי עֶרְשְׁטֶע אִיז פִּיל גְּרֶעסֶער פּוּן (יראת ה') אוֹג דִּי שְׁכִינָה רוּעט אוֹף דִּי עֲנָוִים דָּעָן אַז שְׁטֵייט אִין פְּסוּק אִיךְ וְוֹעל רוּעָן מִיט דָּעם וָואם הָאט אַנִידְרִיג גְּמִיט אוֹג אוֹיךְ דַּרְשָׁיתִי דִּיא גְּמָרָא אַז דָּעָר וָואם מַאכְט זִיךְ נִידְרִיג אִיז גְּלַייךְ וִויא עֶר אִיז מְקֻרִיב אֲלֵי קָרְבָּנוֹת וָארוּם עִם שְׁטֵייט (זבחי אלהים רוח נשברה) דָּעָר וָואם הָאט אַיִן צוּ בְּרָאכְטִין גְּמִיט אִיז גְּלַייךְ וִויא עֶר שָׁעְכְט קָרְבָּנוֹת צוּ נָאט אוֹג נָאךְ מְעֶר זַייעֶר תְּפִלָּה וָוערְט צוּ גִיהָערְט וִויא עִם שְׁטֵייט אִין פְּסוּק (לב נשבר ונדכה) אַיִן צוּא בְּרָאכְטִין אוֹג אַיִן צוּ שְׁטוֹסְטִין הָאָרְץ (אלהים לא תבוזה) טוּט נָאט נִיט מְבַזֶּה זַיין. ואני מְעַן קְעָן דַּרְשָׁנִין אַז נָאט הָעָרְט צוּ אֶפִּילוּ זַייעֶר גִּיבְּעט פּוּן דָּעם הָאָרְץ אוֹג דָּעָר פִּילְט זַייעֶר וִוילְן הָאטְשׁ זַי זָענִין נָאר נִיט מִהְפַּלֵּל דְּרוּיף וִוי עִם שְׁטֵייט (תאות ענוים שמעת ה') דָּאם גְּלוֹסְטִיקְייט פּוּן דִּי עֲנָוִים הָאטְשׁ נָאט צוּ גִיהָערְט כְּלוֹמַר הָאטְשׁ זַי בְּעטִין נָאר דְּרוּיף נִיט נָאר זַי גְּלוּסְטִין דָּעָר צוּ הָעָרְט עִם אוֹיךְ נָאט צוּ. צאו וראו זָעה וָואם דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָאט גִּיזָאגְט (ואנכי תולעת ולא איש) אִיךְ בִּין אַיִן וְוערְמִיל אוֹג קַיין מְעַנְטְשׁ גְּלַייךְ זִיךְ צוּ אַוְועֲרְמִיל וָום אִיז אוּנְטֶער דֶּר עֶרְד אַזוֹ אוֹךְ אַז דָּר מְעַנְטְשׁ שְׁמַארְבְּט אִיז דִּי עֶרְד הָעכֶער פּוּן זַיין קָאפּ אוֹג דְּרוּם הָאט עֶר זִיךְ נִידְרִיג גִּיהַאלְטִין פַּאר נָאט אַזוֹ וִויא עֶר הָאט גִּיזָאגְט צוּ זַיין וַוייב מִיכַל אוֹג אִיךְ בִּין נִידְרִיג אִין מַיינָע אוֹיגִין אַקְעגִין גָאט אוֹג אַקְעגִין לַייט אִיז עֶר אוֹיךְ נִידְרִיג גִּיוּוען וָארוּם אַז (שמעי בן גרא) הָאט אִים גִּישָׁאלְטִין הָאט עֶר גִּיזָאגְט לָאזְט אִים שָׁעלְטִין אוֹג הַרְגִּיתִּי אִים נִיט. והאריכו אוּנְזְרִי חוֹ"ל הָאבִּין זַייעֶר פִּיל גִּישְׁרִיבִּין אִין דָּעם גְּנַאי פּוּן גַּאֲוָה דָּעָן נִי וְעָרִין אַן גִּירוּפִין אוּם וִידְרִיג אוֹג וָעלִין נִיט וָעקֶן אִין דָּעָר נָחָמָה פּוּן צִיוֹן אוֹג אוּנְזְרִי חֲכָמִים זִ"ל

לב ולא יראו בנחמת ציון כדכתיב כי אז אסיר מקרבך עליזי גאותך ולא תוסיף לגבהה עוד בהר קדשי והשארתי בקרבך עם עני ודל והמו בשם ה' ואינו רוצה לומר עם עני ממש שהרי כתיב לי איים יקוו ואניות תרשיש בראשונה להביא בניך מרחוק כספם וזהבם אתם אלא ר"ל עם עניו וכן תרגם יונתן עם ענוותן . ואמר בספר משלי גאות אדם תשפילנו ושפל רוח יתמוך כבוד ואמרו רז"ל מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה ומותר האדם כן הבהמה אין כי אם עבודת הבורא יוצר הכל ולעשות לו נחת רוח עכ"ל . ולמה יתלבש האדם בגאוה שהוא לבוש מלכו דכתיב ה' מלך גאות לבש בהיות הדבר גלוי ומפורסם לכל מי שיש לו מוח בקדקדו שהלובש פורפירא של מלך מתהייב בנפשו ונמצא זה הורג עצמו בידיו ונדון במשפטי גיהנם עם חבריו המאבדים עצמם לרעת . נקט כלל זה בידך שכל המתגאה כל ימיו מכאובים ודאוגים כי הוא מרוב גאותו ורום לבבו כלם באין נגדו וכאלו חייבים לעבדו ולקום מפניו כעבד לפני רבו ולישב ראש על כל נשא ורם בן זקן ונשוא פנים בין כ"ג הנכנס לפני ולפנים . ובעיני כל רואיו חשוב כקליפת השום ואין כי שישגיח עליו לכבדו כנפל טמון ובבואו במקום אנשים אפילו קטן שביניהם לא קם ולא זע ואם ידבר אין שומע ובראותו בזיונו מחזיר עורף להלוך הלאה ואין אומר ואין דברים מאיש או תינוק לשלחו לשלום . ובראותו כך כליכה יכסה פניו וכראש פתנים בקרבו מרוב בושתו כי כפי גאותו וחשיבותו בעיני עצמו כל זה קוצים כסוחים בצדו . ונמצא שכל עת ורגע מתמלא עברה ולבו מלא דאגה ורוב שמחתו הוגה באומרו איך איש שר ואוהב חושבים אותו כאויב . ומאורעות אלו תמיד לו ערב ובוקר וצהרים עד שמרוב צערו נופל על ערש דוי . צועק אוי ואין עונה וכדי שירחמו עליו מודה ומכריז ואדם אין ואין עונה באומרם לא כן בדיו כ אלא מפני שקרקע עולם הזיקתו . והחיים הרחיקתו מידה ועיזב ובאמת הוא כחב . ואם יקום ממטתו ישוב לשטותו . ומניחים אותי סולד בחילה אולי יהיה לו מחילה. ואם ימות באולתו מיתתו כפרתו והוא משהומם

על

כ לת למה כזכין .

האבֿן גיזאגט זאיי זייער נידערעג בייא זיך וואורום דאם האפֿען פון אמענטשׁ איז ווערים אוג דאם וואם אמענטשׁ איז בעסר פון אבהמה איז גאר נישׁט נאר ווען ער דינט דעם בשׁעפיר אוג טוט אים אן נהת רוח . ולמה אוג וואורום זאל דער מענטשׁ זיך אן קלייידין מיט נאוה וום דאם איז דאם קלייד פון איין מלך וואורום עם שׁטייט נאט ב"ה קינינג ער איז אן ניקלייידיט מיט נאוה אוג די זאך וייסט דאך אימליכיר אז דער וואם קלייד זיך אן אין דעם מלכות קלייד איז חייב מיתה ממילא דער וואם האלט זיך בעל גאוה הרגיתי זיך אלין אוג ווען גימשפט ווערין אין ניהנם מיט אזעלכי וואם הארגינין זיך אלין . נקוט דעם כלל נעם דיר אז דער וואם האלט זיך בעל גאוה האט ער אלי זיני טעג קריינקונג אוג דאגות וואורום מחמת זיין גאוה אוג זיין שׁטאלץ ענין אלי מענטשׁן קענין אים וו נישׁט אוג ער דעט זיך איין גלייך וויא אלי ענין מרחיב אים צו דינין אוג אויך צו שׁטיין פאר אים אז וו אקנעכט שׁטייט אויף פאר זיין האר אוג זאל זיצין העכיר פון אלי גרויסי לייט אוג בפאמת איז ער חשוב בייא דעם וואם ווערט אים וו איין שׁאליכין פון קנאבּיל אוג עם איז ניט דא אזעלכיר וואם זאל פרענין אויף אים אוג אז ער קוקט צווישׁין לייט אוג טוט רייניר ווייל קיינר ניט צו הערין אוג אז ער זעט זיין בזיון קערט ער זיך אום אוועק צו גיין אוג קיינר זאגט אים ניט גייא נוזנד . וברואתו אוג אז ער זעט אזו ווערט בדעקט זיין פנים מיט שׁאנד אוג פון ווענין בושׁה איז אים אינוויינג אז בישׁער וויא נאל וואורום לוים בייא אים איז אף נישׁאצט זיין חשיבות אוג זיין נאוה איז דם אלין בייא אים וויא דערניר אזו איז ער אלי צייט פיל מיט צארין אוג זיין הארץ איז פיל מיט דאנה אוג דאם טרעפט אים אלי טאג ביז דאם ווענין זיין פיל צער פאלט ער אין איין קריינק אריין אוג ליגט אויף דעם קראנקין בעט . צועק ער שרייט וייא אוג קיינר ענטפערט אים איז ער מתודה אוג שרייט אוג קיינר קערט זיך צוא אים ניט וואורום זייא זאגין וואם ער איז מתודה איז ניט באמת נאר מיחמת ער איז קראנק איז ער מתודה אוג פאר לאזט אלע זיינע מעשׂים אבער אז ער וועט אויף שׁטיין פון זיין בעט ווען ער וידער קערין צוא זיין שׁטוות אוג לאזן אים לינין אין פארקט אוג ציטרניש . אוג ער פאר ווינדערט זיך אויף דעם וים ער זהרט דא. והוא אוג ער זאגט וויא זאל אזו אמענטש וויא איך לינין אלין אוג אז ער טוט זהר דעם וים ער זהרט זיך ניט צו אים שיקט ער נאך דאקטורים אוג אז ער האט קין נעלט ניט פאר קויפט ער זיין קלייד

מאכיר

על המראה איך איש כמוני בדד כאיש אשר שודד · ובראותו כן על ידי ממן כל רופא הוא דורשו ואין לו מיכר לבושו · אולי יעלה רפואה למחלתו אשר גרם בגאותו · ולמה אתה בן אדם בונה בגאותך בית מושב · רופאים ומשכנות וקנות המיזרות ל בלבנה · הבאות להרים קינה באוי ואבוי · על כל בית ומבוי · בהבל שבפיהן מקוננות ובלבן מלות שונות בוכות בעיניהן ושמיח שמחות בקרביהן · מצדיקות בפיהן ברוך סי שנזר כך לכל בריה ומתי יבא אבילת הבראה לקיים מצות מנחם אבלים באומרן להן האדם הבל הבלים קחו נחמה בלבבכם כי כך יארע לכם זקן ונער הכם ואיש בער :

פרק ג יבן הקורא ויסתבל השומע אתה בן אדם קח נא מפי מוסר ושים אמרי בלבבך שא נא עיניך וראה בתכונת גופך וממנו תלמוד ליישר אורחותיך יראו עיניך הליחה הניבעת מנחיריך והסיס הסרוחים המתהוים בגופך ומקור השתן והרעי היוצא ממנו בחיים חיותו ובהתגבר על חיים מבעי שבו קצת חמימות מטיני הקדחת המקריות המתגלגלות ובאות משנה פניו ותשלחהו לחרשות וארמון קומת הגוף תשפילהו לעי מפלה · ואם פרוח יפרח בעיד בשרו שאת או ספחת או אם יקרהו מפגעי הזמן פצע וחבורה ומכה טריה משימהו כנבלה מוסרחת אשר מריחו ינוסו למרחקים בהכרזה וטמא טמא יקרא ועליו ישרוק הזבוב ויתגבר הרימה חמרים המרים והבאש ערשו ועל ליבן סדיני מטתו בהרות בהרות בכתמי הנדה מדם הסרחון הגובע ממנו והוא כהלל דוכם בלי הרגשת הרבור וכגולם בלי צורה וכנוד נפוח מבלי שיוכל עין רואה להעיד על צירת פניו עם ההוטם והוא גונח בקרבו לצמאון המים מאש הקורתת בו כתנור בוער ואין נשיכתו נשמעת אפילו לקרובים אליו מרוב הולשתו ודקות הנשיכה כדי שימלאו שאלת תאותו ויכלה בהולה ולא יהמול עד שיצא נפשו חבל בחבל כחבלי היולדה · ואם יארוך בהילי יכים רבים על מטתו יראו עיניו כידו א וחמת שדי ישתה ביסים הרבים ההם ויצטמק גופו עד שיראו לחיץ בליטת עצמותיו ואבריו כאלו שתה מי המרים המארירים בסושה וישתנה צורתו ויתהפך כקוף בפני אדם וכל רואיו לא יכירוהו · ואפי׳ אשתו ובניו המורגלים עמו יבחשו בו לאמר אין זה אבינו אשר גדלנו ואשתו מיללת ואומרת אוי כי איננו כי כקטן הנולד

ל נכים פמתקנות לפוות לאור הלכם א שבתו :

טָאסיר וָעט עָר זיך דָער מיט קָענין הַייליִן וואם עָר הָאט גוּרם גיוָוען מיט יַין נַאָוה · אוּן דוא סָענטש וָאורום וָאלְקטוּ דורך יַיין נַאָוה בּוּיען אַיין הוּין דיא דָאקטורים וָאלין דָארט וִיצין אוּן דיא אַלטי וויבָּר וואם קומָן קָלאנין מיט וַייָער מוּיל אוּן אין הָארָץ הָאבין ויא אַנדרי דָייד מיט וַייערי אויגין וויינין ווי אוּן אינווויניג פָּרייאן ווי זיך אוּן זאגין ווָען וָעט עָר שוין שָטאַרבין מיר זָאלין פָּקוים זַיין דיא טצוה פון צוא טרייסטין אבלים מיר וָעלין צוא ויא זאגין דָער סָענטש איז גאר הָבל :

נָעכט אַטרייסטונג אין הָארָן · דרום גיהָער דָער סָענטש זיך ניט בּעל נַאָוה צוא הָאלטין :

פרק ג יבן הקורא עָר זאל פָּאר שטיין דָער וואם ליינָענט אוּן זָאלְקלוג וָוערין דָער וואם הָערט דוא סָענטש נָעם אן מַייני שטראף אוּן טוא מייני דייד אין דיין הָארָץ באטראכט דיין גוף וָעטטו דיך לָערנין גוט צו מאכין דייני וָענין לאזין זָעהן דיא ליתה וואם קומעלט פון דיין נאו אוּן דיא מיאום ואסיר וואם וָערט אין דיין גוף אוּן וואם עם נייט ארוים פון דיר בייא דיין לָעבין וכהתגבר אוּן וָען עם שטאַרקט זיך אבסיעל הין פון דיא מיני קַרתת וואם קומט אפט אוף דיא לייט וָערט שוין פָּאר ענדרט זיין פָּנים אוּן זיין גוף וָערט אין גיבוגין אדר וָען עם שטראצט אין זיין לייב אגישווילעכץ אוואונך אבייל אדר אמכה מאכט עם אים איין ריח רע אנטלויפין ריא סָענטשין פון אים אוּן דיא פלוגין טוָען אויף אים שמוצרין קלויבען זיך אויף אים אוּן זיין בָּעט וָערט פָּאר מיאוכט · והוא אוּן עָר וָערט אזו ווי אדער שלאנגער סָען פילט נארנט זייני רייד אוּן וָערט ויא אין שטיק ריים קיין סָענטש קָען אום ניט דָער קָענין אוּן עָר טוט זיפצין פון דָארשמיקיט פון דיא הין וואם בָּרענט אין אים אוּן זיין קול וָערט ניט נִיהָערט סָען קָען ניט הָערין זייני רייד מַחמת שלאפקיט אוּן זיין אמום נייט וַייער שטיל בּיו די נשמה נייט פון אים ארוים מיט נרוים וויא סָוג · אוּן אז זיין קרייגן נידעיָערט פיל טָעג זָעהם עָר זיין ברָאך אוּן וָערט אין גישרומפין ביו זייני בייניר וָערין ארוים גיוָעהן גליך אזו ויא אסומה אוּן זיין גישמאלט וָערט פר ענדרט אוּן זָעהם אוים וויא אין אף אוּן אלי ואם זָעהן אים דָער קָענין אים ניט אפילו אוּן אפילו זיין ווייב אוּן קינדער זואם ענין מיט אים גיוואונט גיהען לייקינין אין אים אוּן זאגין דאם אין ניט אוּן זיך ווייב קָלאגט אוּן זָאגט ויא גישרייגין עָר איז שוין גישטָא רען עָר איז גליך ויא שקינד אוּן האט שט

הגולד דמי ותואר פנים אין לו וכנפל טמון בתוך מטתו מיצנע וחדל אישים בבטול ההרגשות וסניעות החושים עד יקוצו מפני חייו ומרבים עליו בתפלה בארבע פינות הבית לפנות הבית ממנו ולבערו מן העולם ושישוב לעפר כמו שהיה · ולאיש אשר אלה לו ואשר כזה יקרה לו איך יתפאר בתואר צורתו ואיך יתרומם בנופו המפואר וברום קומתו ואיך יתגדל בזרוע עוזו לאמר ידי רמה וכח עוצם ידי עשה לי את החיל הזה · ואיך יתגאה ברוב עושרו ובבגדי החמודות שעליו ואיך ישמח בהתגברו על חבירו על שער בת רבים ואיך יגיל בטובו ורוב בניו ואיך ישיש בכבוד שמקבל מאחרים ואיך יתחזק בבריאותו ואיך ירים קול בבעם על חבירו ואיך ירגיל עצמו בטעימת המעדנים ובמשתה היין · ואיך יתאוה לשיולים בגנות ופרדסים תחת כל עץ רענן בשקתות המים במקום נהרים יאורים תחת צללי אלה ואלון לשמוע שריקות קול צפור כל כנף ואיך יתקן ערשו בסדיני פשתן הדקים ואיך יתעדן בשינת השחר ואיך יערב לנפשו קול שרים ושרות ואיך יתיפה בקשוטי היופי ואיך יסוך בשרו בשמן המור ומיני ריח הטוב ואיך ישמח בצחות לשונו ואיך יחליץ עצמותיו בקלות המרוצה אשר ברגליו כאחד הצבאים אשר בשדה ואיך ימלא שחוק פיהו · ביון שעל כל זה נופל הצער והדאגה והיגון והמניעה והביטול בנו"ל · ועתה שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך ויכלו בטוב ימיך ושנותיך בנעימים ותקבל שכר טוב בעמלך בעה"ז ובעולם שכלו טוב עולם שכלו ארוך בעשותך כל הכתוב לעיל על צד ההיתר והרצון השוב · יתפאר האדם בתואר צורתו ובצלם רמות תבניתו להלל לשבח ולפאר ליוצר יצורים אשר ברא את האדם מעין דוגמא של מעלה ויכוין על כל רואיו שיעלו צורתו ברעתם עלי משכב להיות להם בנים יפים כמותו לעמוד ביצרם כיוסף וכר' יוחנן דהוה יתיב בשערי טבילה על הכוונה הזאת כנודע · ויתרומם האדם בקומת גופו להיות עומד בפרץ על כל צרה שלא תבא על הצבור להראות קומה ולהטיל אימה על הקמים לצער רבים או יחיד ויתגדל ברוב עוזו להחזיק ביד נמוכי הרוח ולכל נרדף בצרה ולעזור עני ואביון וכל אלמנה ויתום . ויתגאה ברוב עושרו ובבגדי החמודות שעליו הכלת וארגמן בתתו פיזור לאביונים ולהיות

ער

מחזק ביד חשקי תורת ה' תמימה ולהרבות צדקה וג"ח ולהשיל בכים ת"ח ולהלביש ערום מבלי לבוש ולפדות שבוים ולעשות נדבות לכל כלי הקודש ולהוציא הוצאות לקנות ספרים ושילמדו אחרים ולזון ולפרנס לבל שואל ולקבוע ישיבות לחלוק עמהם כזבלן וישמכר · וישמח בהתגבר על חבירו בשער בת רבים אם כונתו לבטל דברי תועה אם דבר נגד עניי עמו או אם הבל יפצה פיהו ברבו דבר הגורם קלות בתורה בעצמו או איזה מהדופי ללומדיה וכדומה לדברים אלו · ויגיל ברוב בניו ובטובו על שחננו השם בבנים ותן בו היכולת לגדלם לתורה כדי שיעבדו אותו ויקדישו שמו בכל לבבם ובכל נפשם · וישיש בכבוד שמקבל לישר אודותיו באומרו ביני לבין עצמו מאמר הפיוטן חטאי אלו יריחון בם שכני אוי ברחו ורחקו מגבולי ואין מכבדים אותי כי אם בחושבם כי חסיד אני ואם ירגישו אחד מני אלף המעשים המכוערים יברחו למרחקים פן יזיק להם טומאת הבל פ · ונמצא הכבוד מביאו לתיקון מעשיו וראוי שישמח וישיש בו כיון שמרריכו אל היושר שלא יראו בו ערות דבר הגורם מניעת הכבוד · ויתחזק בבריאותו לקיים והגית בו יומם ולילה שהתורה מתשת כחו של אדם · ולעמוד על קיום המצות ולשמש תלמידי חכמים ולהלוך בשליחות מצוה · וירים קולו בכעס על חבירו למונעו מעבירה ולשבור זרוע רשע ולייכר לעוברים רצונו של מקום · ויתענג במעיסת המערנים והמשקים הערבים ניסוך יין בכים הקרים על נפש עיפה ודבש וחלב תחת לשונו לברך לבורא הכל על כל מין ומין מעין ברכתו · ולענג שבתות וימים טובים כאחו"ל קדשו במאכל ומשתה וכסות נקיה ולשתות במשתה היין בסעודה של מצוה לגמרה של תורה ובריח מילה וסעודת בת ת"ח להת"ח וכדומה · ויתאוה לסיולים בגנות ופרדסים לבקשת התבודדות ב לעיין ולהבין ולהשכיל במושכלות התורה להשיג סודותיה · ולשמוע שריקות קול צפור כל כנף לתת הודאה לבורא עולם ה' שהכל ברא לכבודו וכלם אומרים לפניו שירה בצפצוף פיהם לפרסם כי אין אלוה מבלעדי ה' · ויתקן ערסו בסדיני פשתן הרקין לנוח בהם בשבתות בחגים ובמועדים לכבוד השם ולכבוד

ב (סיוס במידות :

עֶר נֶעבִּין צְדָקָה צוא אָרוֹמָע לַיט אוּנ זָאל מַהֲזִיק זַיין דִיא וְאם לָעֶרנִין אוּנ צוא טָאן גְמִילוּת חֲסָדִים אוּנ בֶּקלַיידִין דָעם וָאם נִיט קֵין קְלַיידָ אוּנ קוּפִין סְפָרִים צוא בְּאֶרנִין אַנדֶרֶי צוּם לָעֶרנִין אוּנ צוא שְׁפַּייזִין דָעם וָאם בָּעט עָסִן אוּנ מַאכֶן יְשִׁיבוֹת צוא טַיילִין זִיךְ מִיט זַייא מִיט דָעם עוֹלָם הַבָּא פוּן זַיֶער לָעֶרנִין אַוֹוא וויא שַׁבָּט זְבוּלוּן מִיט יִשָּׂשכָר אוּנ צוא שְׁטַארקֶן זִיךְ אַז זַיין תּוֹרָה דָאם גֶרֶעט קֶעגִין דִיא אֶרמִי לַייט אָדֶר עֶר דָאם גֶירעט אַזעלכִי רַייד קֶעגִין דָעֶר תּוֹדָה אוּנ נָאךְ דָאם גְלַייכִין · ויגיל אוּנ זָאל זִיךְ פְרֵייעֶן מִיט וַייבִי פִיל קִינדֶר אוּנ מִיט זַיין גוּטֶם וָאם נָאט ב"ה הָאט אִים גלַייט זָעלִיגְט מִיט קוּגֶרער אוּנ הָאט אִים גֶהאלפֶן עֶר זָאל כְּנַרֵל זַיין זַייא זָאלֶן לָעֶרנֶן תּוֹרָה בְּדֵי וַיי זָאלֶן נָאט דִינֶן אוּנ זָאלֶן בַּייליגִין זַיין נָאכִין מִיט נָאר בַּייעֶר הָאֶרץ אוּת מִיט נָאר בַּייעֶר לַייב · אוּנ זָאל זִיךְ פְרֵייעֶן מִיט דָעם כָּבוֹד וָאם עֶר אִיז מְקַבֵּל בְּדֵי דוּרְךְ דָעם צוא רָעכְט פַּארמִינֶען זַייני וָעֶנֶען כְּדֵי לַייט זָאלֶן פוּן אִים נִיט וָעהֶן קֵין שְׁלֶעכְטָע כְּמַעֲשִׂים וָעלֶן זַייא אִים שׁוֹן נִיט וָעלֶן קֵין כָּבוֹד אֶן טָאן · ויתחזק אוּנ זָאל זִיךְ שְׁטַארקֶן מִיט זַיין גְיוּוּנְדֶרַייט מֶכָּנִים זַיין דָעם פָּסוּק והגית בו יומם ולילה) דו זָאלְסְט בַּייֶדן אוּנ טָראכְטֶן אִין דָעֶר תּוֹרָה מֵאוּ אוּנ נָאכְט אוּנ מְקַיֵּים צוא זַיין דִיא מִצוֹת וָאם כֶּען בַּאראַרף צוא זַייא שְׁכַּייעֶן · צוא בַּדַיינֶען תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּת צוא בַּיין אִין שְׁלִיחוּת מִצְוָה · אוּנ זָאל בַּייֶדן מִיט כַּעַס וְעֶן עֶר דָאךְ צוא פַּאר כַּייֶדן פוּן אַיין עֲבֵירָה אוּנ צוא בְּרֶעכֶן דָאם שְׁטַארקֶן פוּן דָעם רָשָׁע אוּנ צוא שְׁטָאפֶן דִיא וָאם וָעֶנֶען עוֹבֵר אוֹף נָאכְט רָצוֹן אוּנ זָאל זִיךְ וָעֶנִיקְמֶינֶען מִיט וִיקָּע שְׁפַּייז אוּנ וִיקָּע נְקַמְרָאנְק פוּן וָעֶנֶען צוא לִזבֶּן דָעם וָאם דָאם אַלֶץ בַּשׁאפֶן אוֹף אִיטְלִיכֶן מִין זַיין בְּרָכָה אוּנ צוא כְּעֶנג זַיין שַׁבָּת אוּנ יום טוב וויא אוּנזֶרי חֲכָמִים ז"ל הָאבֶן גִיזָאגְט דו זָאלְסְט חַיילִיגֶען שַׁבָּת אוּנ יום טוב מִיט עֶסִן אוּנ טְרִינְקֶן אוּנ קְלַיידֶר אוּנ צוא טְרִינְקֶן וַיין אוֹף אַסְעוּדַת מִצְוָה דְהַיְינוּ אוּם שְׁמְחַת הַתּוֹרָה אוּנ אוֹף אַסִיוּם מַסֶּכְתָּ אוּנ אוֹף אַבְּרִית מִילָה אוּנ אוֹף אָזוֹא אַתְרוֹגָה וָאם אַיין תַּלְמִיד חָכָם נָעכְט אַיין בֵּת תַּלְמִיד חָכָם אוּנ נָאךְ אַזָעלְכָע גְלַייכֶן · ויראה אוּנ זָאל גְלוֹסְטִין צוא שְׁפַּאצִירֶן אִין נָעֶרטֶנֶער דָאֶרְט צוא זַיין אַלֶיין עֶר זָאל כֶּענִין טְרָאכְטֶן אִין דָעֶר תּוֹרָה צוא גְרַייכִין אֵירֶע כּוֹדוֹת אוּנ צוא הָעֶרֶן דָאם שְׁמוּצֶן פוּן בַּייגִיל פוּן וָעֶנִין צוא גֶעבִּין אַלוּבִינְג צוּם בַּאשׁעפֶר פוּן דָעֶר וָעלְט וָאם עֶר הָאט אֵירֶע בַּשׁאפֶן פוּן זַיין כָּבוֹד וָעֶנִין אוּנ אַלֶע זְאכֶן דִיא אִים מִיט דָעם פִּיפְצִין פוּן זַייעֶר מוּיל אַז

היום המקודש · ויהגון בשינת השחר כשעמד עם העומדים בבתי ה' בלילות ונדד שינה סעיניו
כל הלילה על התורה ועל העבודה ויהי באשמורת הבוקר שנברה עליו השינה וגפל למשכב
או יישן וערבה שנתו · ויעדב לנפשו שורים ושירות לזמר ולהלל לפני בוראו בספור מקצה
נפלאותיו · ויתיפה בקשוטי היופי להיות מתוקן בהתפללו לפני בוראו על דרך הכתוב לקראת אלהיך
ישראל ולכוון שלא ימצא רבב על בגדיו ובכל עת יהיו בגדיו לבנים להתפלל בכסות נקיה ובגדים
מיוחדים לזה · וישמח בצחות לשונו להיות דורש ברבים דברים עדבים לשומעיהם ולהגיד לעם
את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון · ולנצח בצחות לשונו ונועם שפתיו ומתוצא
דבר למינין ואפקורסים אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו להפיל דבריהם
ארצה והבל הבלים שבפיהם ולהשיבם לרפש וטיט ויסך בשרו בשמן שרב ומיני הבושם שיעור
להעביר מעליו סרחון הויעה ובדוסה הגורם שלא יתקרב אדם אצלו בדברו אליו ויתרחק ממנו
ומאם בדברי תוכחתו וחידושי תורתו ומוסריו · ויחליץ עצמותיו בקלות המרוצה לרוץ בדבר
מצוה ואפילו קלה כדברי החנא הוי רץ למצוה קלה · ולמהר לברוח מן העבירה עד למרחקים
ולרוץ להציל נפש עשוק מהרודף ולמהר הליכתו בכל דרך מצוה · ולדלג בהרים לבער קוצים
מן הכרם · ומלא שחוק פיהו לשמח חתן וכלה ובשמעו ישועות השם ומפלת אויביו ובשמעו
שמועות מגאולתנו ומפדות נפשנו ושמועות חדושי התורה ודקדוקי מצות שנתחדשו · ואם כה
תעשה תרויח בעולם הזה ותקבל שכר טוב לעה"ב · הטה אונך ושמע ללמוד מוסר מיום
אתמול כי יעבור ליום שאתה עומד בו כי כל מה שעשית אתמול בתענוגי נופך מה בידך
תקח היום ואם גם היום העשה ככה גם זה יעבור למחר עד שבסוף ימיך יעלה חרם בידך
ונמצא הוצאת כל ימי חייך להבל וריק והבינו אבריך כלי מות לשאת בידך בצאתך מן העולם
לעשות נקמה בנפשך עמהם · פוק דין בנפשך ואמור בינך לבין עצמך היוכל ארץ לסבול לתקן
ולהכין בעצמי נקמות לי מה שאין צר ואויב יכול לשער לעשות בי תחת אשר בידי וברשות,

עם איז ניט דא קיין נאט חוץ אים · אוי זאל צוא דעמטין זיין בעט מיט דינע זייליגער אום שבת
אוג יו"ט פון נאטס ווענין אוג לכבוד דעם הייליגען שבת אוג יו"ט · ויתערן אוג זאל זיך ענעמטין
מיט דעם שלאף פון דער פריא דענמאלט אז ער האט אנאנצי באכט גילערינט אוג נאט גידינט
אוג אז ער ווערט אין דער פריא שלעפעריג אוג פאלט אניד ער אוג ווערט אנטשלאפען דענמאלט
זאל אים זים זיין זיין שלאף ויערב אוג עם זאל זים זיין צוא אים גיזאנג אוג שפילען צוא יונגען
אוג לובען זיין בשעפר צוא דער צייטן אמייל פון זייני ווינדער אוג זאל זיך צירען מיט דיינע
קלייד ער בשעת אז ער וויל תפלה טאן אוג זאל מכוין זיין עם זאל ניט גיפונען ווערין קיין פלעק
אוף זייני קלייד ער אוג זאל האבען בזונדערי קלייד ער דער צוא · וישמח אוג זאל זיך פרייען מיט
זיין לומער לשון אז ער זאל דרשנין פאר פיל לייט זיסע רייד פון דער תורה אוג צוא זאגין צום
פאלק דעם גומן ווען וואם זייא זאלין הירינען ניין אוג מיט זיין שיין לשון מנצח צוא זיין דיא
אפיקורסים ער זאל ווייזען אז זייערי רייד זענין גאר גישמט · ויסך אוג זאל שמירן זיין ליב מיט גומן
בוסם אוג בשמים קרי ענם זאל פון אים אראפ ניין דער שוויים אז מענטשין זאלין זיך ניט
ווייטערין פון אים אוג ווילין הערין זיינע שמראף רייד אוג זייני נייע זאכין וואם ער זאגט אין דר
תורה אוג זאל ניך לומן אין ארבר מצוה אוג זאל זיין גיאייבט צוא אנטלופען פאר איין ענירה
נאנץ ווייט · ולרוץ אוג זאל לומן מציל זיין אנפש פון איין רוצח וואם ויול אים ראבענוין · אוג אל
זיך לוסטיג מאכין צוא קשמח זיין חתן וכלה אוג אז ער ווענ הערין דיא היקף פון נאט אוג
חידושי תורה ווילכי ואם זענין באנייט דורך דיא חכמים · אוב דוא ווענט אוז טאן ווענטו זיך
קריין אוף דער ווילט אוג ווענט נעמן אנוטן שבר אוף יענער ווילט · הפה נייג דייני אוהרען
אוג פאר נעם צו לערנין זיך אליין מוסר פון דעם נעכטינין טאג אוף הייטינין טאג ווארום די אלע
תענוגים ואם דוא האמט דיר אן גיטאן נעכטינין טאג ואם קומט דיר הייגט דער פון ארום אוג אז
דוא ווענט הייגט אוך אוז טאן ווענ דיר מארגין דער פון אוך ניט ארום קומן ביז צום סוף פון
דיינע טעג ווענ דיר פון אלע פריערדיגי טעג ניט ארום קומן אזוא האמטו פאר בראכט אלע דייני
לעב טאג אין נארישקייט · פוק גייא אוג משפט מיט דיין לייב אוג זאג דיר אליין קען עם דש
דיא ערד טובל זיין אז איך זאל מיר אן גרייטין זעלבי נקמות ואם קין פיינט ואלט מיר זייא ניט

להזניא כל יום מחיי בתורה ובמצות ולקבץ על יד מעט כפי יכלתי והשגת דעתי • ואם איתי בבן בתורה לפחות לחשוב מחשבה לעשות ומחשבה תקב"ה מצרפה למעשה ומעשי ומחשבותי בספר נכתבים כמעשי ממש לקבל עליהן שכר משלם כמו מעשה ונמצא אני מרויח בכל יום ומסגל טוב אשר עין לא ראתה אלהים זולתך במקום שאין היד שולט בו להשביע בצחצחות נפשי בצאתי מן העולם ואני בירא מלאכים במעשי ומחשבותי הטובים ללוות אותי בצאתי מן העולם ולהציל מכל מזיק מהבל ומשטין להכריז לפני בברוך אתה בצאתך ובשלום בואך עד הביאני אל המקום אשר הכינותי במעשי הטובים התחת כסא כבוד בוראי להתעדן מזיו שכינת עזו • ואם כה התשוב כל יום לשים בדעתך דע באמת שתמאום בחטאתך ותבקש הדרך הניתן מנוחות לנפשך • וכיון שביר האדם וביכולתו לתקן ולהכין כל טוב לנפשו אפילו ע"י מחשבה טובה בלבד כמדובר והוא לא כן עושה היש קץ לרעתו המניע לנפשו בהתפרדה מן הגוף הנגוף אשר שמע לעצתו לטנפו במעשיו המכוערים להטותו אל דרכי העונג ורבוי המאכלים להרבות הזבל בקרבו ברוב אכילה ושתיה יום יום להעלות אידי ג העשן האף והחימה מהאכילה אשר הרבה הזבל והזוהמא למנף משכן המוח והלב ששם מושב הנשמה ולגרשה משם ולהמליך במקומה נפש חיוני כבהמה דמותר אדם מן הבהמה אין לבד הנשמה הטהורה • לכן בן אדם חמיל עליך כי אין שום בריה יכל להצילך ממשפט חרון אף והחימה אשר טפחת ורבית מיום היותך על האדמה עד אשר חשכו מאורי שמש אורך שהיא פרידת הנפש מהגוף • כי ההצלה בידך מסורה וברשותך נתונה לשוב יום אחד לפני מיתתך ולעשות לך הצלה אין כמוה כי בידך הכל ומידך נותנין לו שכר טוב מעמלך אשר עמלת בדברים בלבד באומרך השאתי עויתי פשעתי על כל מה שאמרתי ודברתי בשפתי חלקות ועל מה שעברתי על המצות • וכיון שבדברים בלבד יכול אתה להציל ממות נפשך כדכתיב קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אם נתרשלת

ג קיעוז :

גיקאנט טאן אן שטאט וואם איז בייא מיר אין דיא העלט אוג אין מיין רשות צוא פר ברענגן אלע מייני טעג מיט תורה אוג מצות אוג איין צוא זאכלען ביסלעך ווייס נאך מיין יכולת אוג נאך מיין פאר שטאנד • אוג אוב איך פאר שטייא ניט אין דער תורה קען איך טראכטין מחשבות צוא טאן מצות אוג גאט ב"ה איז מצרף איין מחשבה צוא איין מעשה אוג איך ועל פר די מחשבות מקבל זיין שכר ווייא פאר איין מעשה מכולא ועל איך אלע טאג מרויח זיין אוועלכים גוטם וואם קיין אוג האט עם נאך ניט ניין גיזעהן נאר גאט אלין אזוא איין ארט ואם קיין שום האנט הט ראורט קיין שליטה ניט צוא זעטין דארט מיין נשמה מיט לוטערקייט אז איך ועל אוועק גיין פון דר ועלט אוג ועט מיך מציל זיין פון איטליכין מזיק אוג משטין צוא אוס רופין פאר מיר גיבענטשט ביסטו אין דיין אוס גיין אוג מיט שלום איז דיין קומין ביז קען ועט מיך ברענגן צוא דעם ארט ואם איך האב מיר אן גיגרייט מיט מיינע מעשים אוג ועל זיין אונטער דעם כסא הכבוד פון מיין בשעפר אוג ועל זיך דארט זענפטיגען פון דעם לוטערקייט פון זיין שמארקע שכינה • אוג אז דו ועטט אזוא טראכטן ואלטו ויסען בפאה אז דוא ועטט זוכין דעם ועג ואם ועט געבן רוא צוא דיין נשמה • וכיון אוג ווייל אז עם איז בייא דעם מענטש אין דיא העלט אוג אין זיין יכולת אן צוא גרייטין זיך אלין דם גוטם אפילו דורך אנוטע מחשבה אלין אזו ווייא מיר האבן פריער ניזאגט אוג ער טוט ניט אזוא איז דען דא אין סוף צום בייז ואם ועט גרייכין צוא זיין נשמה דענמאלט או זיא ועט זיך שיידין פון דעם גוף ואם זיא האט צוא גיהערט זיין עצה אין ריכטען זיא מיט זיינע שלעכטע מעשים • לכן דרום דוא מענטש דער באארים זיך אוף דיר ואורום קיין שום ברירה ועט ניט קענן מציל זיין פון דיא משפטים אוג רוגזה ואם דוא האסט אוף דיר גיצוגן עין פון דעם טאג אן אז דוא ביסט גיוועזן אוף דער ערד בייז דיין נשמה שייד זיך פון גוף דען דאם איז אין דיין האנט אוג אין דיין רשות השובה צו טאן איין טאג פר דיין טוט דען עם איז אלץ אין דיינע האנט אוג מען גיט דיר גוטן שכר פאר דיין כידעקייט ואם דוא ניטיט מיט רייד אליין דער מיט ואם דוא זאגסט (חטאתי עויתי פשעתי) אוף דעם אלעמען ואם איך האב עובר גיוועזן אוף אלע מצות • וכיון אוג ווייל דוא קענסט מיט רייד אליין זיך מציל זיין פון דעם טוט אז ווייא עם שמייט אין פסוק (קחו עמכם דברים ושובו אל ה') נעמט מיט איך רייד אוג קערט ווידר צו נאט אוג אז דוא האסט זיך דער צו אוך גיפוילט איז דען דא איין צאל צוא דיא יסוריס ואם ענין אן

גם מזו היש קץ למשפטיך המוכנים לנפשך · הבט וראה באבינו הראשון אברהם ראש המאמינים אשר משלש שנים הכיר לבוראו וטרח ועמל כל ימיו לעשות רצון בוראו ומסר עצמו בכבשן האש באהבתו אותו ית' ונסיונות אחרים גדולים כמותו אשר גירשו מארצו וממשפחתו ומבית אביו ואע"פ שהבטיחו על המזון והשם והבנים שהדרך ממעטם לא קיים מאמרו ית' בעבור מה שהבטיחהו כי אם וילך אברם כאשר דבר אליו ה' לקיים דברו בלבד ולא ע"מ לקבל פרס ואף שאחר שהובטח הגיעו לו מהצרות רעב כי בא עליו וירד מצריכה והגיע למות נפשו באמרו והרגו אותי ואותך יחיו ונלקחה אשתו בבית פרעה הרשע ומשם הצילה השם בנסים גדולים · ואחר זאת לא שלו מרדיפת המלכים אשר רדפוהו והשם הציל איתו ומיד שמע צרה כי נשבה אחיו ורדף ונסתכן להצילו · ולא שקט מזו כי אחר הדברים האלה הודיעו לו מגרות בניו ועבדום ועגו אותם ד' מאות שנה ושם הוגר לו גליות אחרות שעתידין בניו לעבוד וידאג נפשו בקרבו טצרת זרעו · אחר זו נולד תורא ד בביתו משרה עם הגר וקשה וצער גדול מחלוקת בבית ממלחמת גוג ומגוג כארו"ל עד שבא לכלל ששרה אשתו מכרה עליו דינה לשמים באמרה לו חמסי עלך והוא סבל ושתק · על כל זאת בא אליו צווי הכילה להתוך בשר ערלתו וקבל באהבה ולא נתרשל אף שהכיר בצער הגדול אשר יעבור עליו להעביר על בשרו הרב חדה ועכ"ז לא בעט ולא הרהר אחר מדותיו יתברך כיון שכל זה היה הפך מה שהובטח ואדרבה הרבה אהבה על אהבתו ולא סר מדרכו יתברך כל ימי חייו וצוה כך לבניו אחריו · הבט וראה כמה טרח אברהם אע"ה להשיג השלימות ואתה אף שכל ימיך הלכת אחר ההבל אם תשיב בדברים להתוודות על עוונותיך אפילו באחרית ימיך תשלים נשמתך שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין

ד מתלוקת

גיבריט צו זיין לייב · הבט לוג אוו זעה אן אונזער פאטר אברהם דר ערשטר פון די גליבערש ווס ער האט רער קענט זיין בשעפר פון דרייא יאר אן אוו האט זיך מיטרמיה ווינטן צוא טון דעם ווילן פון זיין בשעפר אוו האט זיך איבר גיענטפרט אין קאלך אוירן מיטרמת ער האט זיך גיהאט אוו אנדרי גרויסי נסיונות ווס ער האט גהאט רען ער הט אים גהייסן אנטעק זיין פון זיין לאנד אוו פון זיין משפחה אוו פון פאטרם הויז אוו חאטשי ער הט אים מבטיח גווטן אז ער ועט האבן נעלד אוו איין שם אוו קינדר פון דעמט ועגין האט עם אברהם ניט גיטאן פון ועגין דעם נאר ער איז גנאנגן מקיים צוא זיין דיא רייד פון נאט אוו ניט פון ועגין נעמן דעם שכר דער פאר · ואף אוו אוך דער נאך אז נאט האט אים שון מבטיח גיווטן דאס ער גילישן גרוסי צרות דען ער האט גנידרט קיין מצרים אוו איז גיוועזן אין אכבנה אזו ויא ער האט גזאגט צו שרה אוך האב מורא אז מען ועט מיך הרגנין אוו זיין וויב איז גנוטן גיוואלן צו פרעה אוו נאט האט זיא מציל גיוועזן אוו האט פרעה גישלאגן גרוסע שלעג · ואחר אוו נאך דעם האט ער אוך קיין שלזה ניט גיהאט ער האט גהערט אזרה אז זיין פריינד לוט איז גפאנגין גיוואלן האט ער איין גשטעלט זיין לעבין אים מציל צו זיין אוו דער נאך האט אים נאט גלאזט ויסן אז זיני קינדר ועלין זיין אין גלות אוו מען ועט מיט זיא ארבטין אוו מען ועט זיא פיניגין פיר הונדרט יאר אוו דארט איז אים גזאגט גיוואלן אנדרי גלזות ואם זיינע קינדר ועלין האבין האט ער זיך גזאגט אוף דער צרה פון זיינע קינדר · אחר נאך דעם איז גיוואלן איין מחלוקת אין זיין הויז פון שרה מיט הגר אוו דער צער מחלוקת איז אין שטוב איז ערגר פון אלן אונדאס מחלוקת איז אז גרוס גוטן ביז עם איז גקומן דער צו אז שרה האט איר דין איבר געפרט צו נאט ויא הט אים גזאגט (המסי עליך) ביין אונרעכט ואם איך האב פון הגר איז אוף דיר דו ביסט שולדיג דריגן אוו ער האט גליטן אוו האט גשווינן נאך דעם אלימין האט נאט אים גיבאטן ער זאל זיך כל זיין אוו ער האט עם מקבל גוטן באהבה אוו האט זיך ניט גפוילט חאטשי ער הט גוואוסט אין דעם גרוסן צער ום ער ועט האבן דער פון אוו האט ניט מהרהר ניין נאך זינע מדות יתברך האטשע דאס אלץ איז דאך גוטן פאר קערט פון ואס נאט האט אים צו גיזאגט אדרבא עד האט נאך גוויזן ליבשאפט אוף זיין ליבשאפט אוו האט ניט אף גיקערט פון נאטם ועג ויל ער האט גלעבט אוו האט נאך גיבאטן צו זיני קינדער נאך אים אז זיא זאלן דינן נאט · הבט זעה ויא פיל אברהם אבינו האט זיך מיטרמיה גוטן צו דער פילען נאטם ויילען אוו דו מענטש חאטשע דוא ביסט אלי דייני טעג נאך גיבאנגן נאך דעם דאזיגן נארישקייט אז דו ועסט ווידר קערן מיט רייד צויא כיהדה זיין אוף דיינע קינדר אפילו צום סוף פון

צדיקים נסחדים יכולים לעמוד : אם לא תשמע לעצה זו דין בנפשך אם יש סקום לרחם עליך
ביום אשר יביאו אוהך במשפט :

פרק ד יוצר הרים ובורא הברואים צורי מחסי וגואלי בעלותי על לבבי החסדים והרחמים שהגדלת לעשות עמי סיום שיצרתני ועד עתה ואני הכלתי עשו לעבור על כל אשר צויתני לשמור הסמר שערת בשרי אהז לבבי פלצות ויהפרדו כל עצמותי אחזתני רעדה • ואסלדה בחילה באוכרי מה אשיב בעת שיביאני לדין לפניך וירשיעוני בבית דינך הצדק מה ששורת הדין נותן לקצוב עלי כמשפטי העונש בהיותי כפוי טובה עם כי שהרבה להטיב עמדי טובות אשר לא יוכל רעיון לסופרם כי רבו עד שאין באים לכלל מנין ובראותי הרע הגדול אשר עשיתי כת רוחי בקרבי • ובראותי שאין רפואה למכתי כמעט נתיאשתי מן הרחמים אך יעצוני כליותי לברוח ממך אליך קודם יחשכו כוכבי נשפי להסתופף ולהסתתר עצמי בצל כנפיך שתכפרני ברחמיך ותטבילני בים הסדך וטהרני בגודל חסדך והכין משכן נשמתי תחת כסא כבודך כי ידעתי שלא יצרתני כ"א להטיב עמדי כמדתך להטיב בלי הפסק רגע ועל זה בטחתי לברוח ממך אליך לכסר עצמי בידך כי ידעתי שתחשבני כשוגג או אנוס על עברי מצותיך כיון שכלי הנף האטום אשר מחומר קרוץ הם גרמו לי כל זאת • ונפשי א אשר בקרבי גולה וכורה לא יכלה לכנוע בחירתי ולהצילני בעת בואי לעבור רצונך כי לא יכלה לברוח ממני ולמנעני מהטיא לך כי חיוב צווי עליה להיות כגירה בקרבי עד וכן שגזרת עליה לשבת שכונה בי • ואני במעשי הכבוערים והמטינפים גרמתי לבת מלך ב לסבול טינוף מעשי כי הוצרכה לבא

א נכמתי : ב סנממס שסיפ כת מלכו של עולם :

דיינו טעג ועקטו נאנץ מאכין דיין נשמה וואס אוךט דעם אוךט וואס די בעלי תשובה שטייגן אין גן עדן קענן דעקטע צדיקים ניט שטיין • אוג אוב דו ועקסט ניט צו הערן צו דער דאזיגר עצה וגא אליין אוב מען גהער זיך אויף דיר דער באראסמן או מען ועט דיך ברענגין צו משפט :

פרק ד יוצר הרים דער ואס האט בשאפין די בערג אוג האט בשאפין אלי בשעפניש סיין בשעפיר סיין בשיצער אוג סיין אוים לייזיר ועלן איך טוא אויף ברענגין אוף סיין הארץ די נענאר אוג דער בארימקייט ואס דו האסט נמאן מיט מיר פון דעם טאג ואס דו האסט מיך בשאפין ביז אהער אוג איך האב נארישקייט גמאן צו עובר יין אוף דעם אלץ ואס דו האסט מיר גבאטין צוא היטן טוט זיך אויף שטעלין די הער פון סיין פליש פר פחד אוג סיין הארץ טוט אן האפין אציטרנש אוג מיני אלי ביינר ועררן צו שיט אוג עם האפט מיך אן אציטרנש • ואסלדה אוג איך טוא אים לובין מיט פארכט אין סיין טאן ואגין ואס ועל איך ענטפרין אין דער צייט אז מען ועט מיך ברענגן פר דיר צום דין אוג מען ועט מיך שולדיג מאכין אין דיין גרעכטין בית דין ואס דער משפט ועט מיט ברענגין אוים צו ועצין מיר שטראף ווייל איך האב גלייקינט אין דעם גוטץ ואס ער הט נמערט מיט מיר גוטס צו טאן זעלבי גוטס ואס קיין מחשבה קען עס ניט ציילן אוג אז איך זעה דאס שלעכץ ואס איז אין מיר שטארבט סיין נשמה אין מיר ווייל איך זעה אז צוא סיין כבה איז ניט אז קיין רפואה אוג האב מיך כמעט מיאש גיוועז פון גאטס רחמנות • אך נאר מיני ניריז האבין מיר איין עצה גינעבין צו אנטלופין פון דיר צו דיר איידר עם ועלין פינסטיר ועררן מיני שטערין צוא בשיצין זיך אוג צו פאר בארגין זיך אין דעם שאטין פון דיני פליגיל אז דו זאלסט מיר פר נעבין מיט דיין רחמנות אוג זאלסט מיך טובל זיין אין דעם ים פון דיני הקדים אוג זאלסט מיך רייגין אוג זאלסט אן גרייטין דאס רואוג פון סיין נשמה אונטער דיין כסא הכבוד וארום איך ויים אז דוא האסט מיך נאר בשאפין פון ועגין דו זאלסט מיט מיר גוטס מאן אז וויא דיין מדה איז גוטס צוא מאן אן אוף הערונג אוג אוף דעם האב איך מיך פר זיכרט צו אנטלופין צו דיר אוג זיך איבער צו ענפרין איז דיני הענט וארום איך ויים אז דו ועסט מיך רעכטין גלייך וויא איך האב נמאן דיא עבירות אום נערין אודר וויא אייגר איז גנייט עובר צו זיין אוף דייני מצות יארום ווייל דער גוף ואס איז פון ערד ער האסט מיר גורם גיוועז איך זאל זיגרעגין אוג סיין נשמה ואס איז אין מיר קען ניט אפ האלטין סיין בחירה אוג מיך מציל צו זיין אין דער צייט אז איך קום עובר צו זיין אוף דיין ווילן וארום זיא קען ניט אנטלופין פון מיר וארום זיא איז פר שלאסין אין מיר ביז דר צייט ום דו האסט נתך גיוועז זיא זאל רעדן אין מיר • ואני אוג דוגך מיני מעשים האב איך גורם גיוועז צוא דר נשמה

לבא עכי במצור ולהאיר באברי לחזקם ולאמצם לפעיל כפי רצוני ובחירת נפשי ואנסתיה והבנסיתה בחלאת טומאת עונותי וכיון שכך הרביתי לפשוע וכי יספיקו מימי הכביל הרותהין לטהרני ואם אש ששרף לסדום יכול להתיך עובי חלודי זוהסתי וכי מכות שבאו על המצרים יוכל למרק עונותי ואם מכת הטחורים והעכברים שבאו על הפלשתים יכפרו על פשעי וכי כל מכה וכל חולי שנברא בעולם אף שיבואו עלי בחרא מחתא ג יוכלו לטהר נאופי . ובראותי עצמי מלא אשמות לא אוכל מלט חשבתי מחשבות להתיעץ בנפשי עצמה אף שהרעותי עמה לטמאה במעשי ואומר לה . נשמתי נשמתי הטהורה וההכמה אשר ממרומים ירדת לעשות שכינה במשכן בתי חומר ד ולך נגלה תעלומות הכמה ושערי בינה מסורים בידך וממך לא נעלם מ״ש בתורה כי כתוב לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו ואעפ״י שעשו עמהם רעות כך גזרה הכמתו יתב׳ להטיב עמהם כיון שגרו בארצם גם אעפ״י שהגדלתי אני לעשות עמך רעה לא תתעב אותי לכנוע עצה כמני ליעצני בדרכי הישועה לשוב לקונו כי אין לי פנים לשוב בלתי עצתך לכן אל הכנע טוב ממני כי גר היית בארצי . ותען ותאמר לי אעשה כדבריך כיון שבקרבך ישבתי ובך נתישנתי עד שהורגלתי בעל כרחי להסכים ללכת במעגלותיך הכסוכנים ובדרכיך המקולקלים עד שהייבתי ראשי למלכו של עולם אבי שבשמים וגם אני כמוך בהצטרכות רפואות להעביר ולטהר החלודה שהבאת עלי וקודם שנתעוררת אתה גופי לבקש ממני עצה על ואת קדמתיך זמן רב בואת ונמרתי בעצמי ואמרתי כי הצרי והרטיה המצטרך על מכאובינו אינו אלא דבר קל . כי כפי רוב רחמי בוראנו כך גודל קלות תשובתנו אף שנתגדל כל אחד מעונותינו כרום המנדל שבנו פרשעי עולם אחר המבול ובלבל השם לשונם למנע פשעם ואולי ישובו להטיב באחריתם . ומשם למדתי רוב חסדיו כי חפץ ה׳ שיושיע אדם עצמו בצחות לשונו לומר לפניו ודוי דברים דכתיב קחו עמכם דבׄרים ושובו אל ה׳ . ועל העצה הזאת אנו כותבים וחותמים לעשות ובוא

ג כלומר נכנת מחת : ד כינ׳ משל על כנוף שמתומר קיון :

וָם זִי אִיז אַיין בֵּת מָלֶךְ צוּ לַיידין מַיינִי מַעֲשִׂים דָעַן זִיא מוּז קוּמִין מִיר צוּא לַייכְטָן אוּנ מַיינִי אֲבָרִים צוּא שְׂמַארְקִין אוּנ פָעְסְטִין אַז זַיִיא וָאלִין טָאן וויא מַיין וויליך אִיז אוּנ הָאבּ זִיא אַריין גְבְּראכְט אִין דִר קָרְעְנְק פוּן מַיינִי זִינְד . וכיון אוּנ וַייל אִיךְ הָאבּ אַזוּ פִיל גִיזִינְדִיגְט וָועט דָעַן גְנוּג זַיין אַלִי זִידִינְע וָאכְעָר פוּן מַבּוּל צוּ רַיינְקִין מִיךְ אוּנ דָם פַּיְינְד וָאם הָאט פַּאר בְּרָעְנְט סְדוֹם וָועט קָעְנָן רַיינְעְנָן דָעם וַאוִיר פוּן מַיינָע עֲבִירוֹת . ובראותי אוּנ וַייל אִיךְ זָעה אַז אִיךְ בִּין פּוּל מִיט זִינְד וָום אִיךְ קָעַן זַיי נִיט דָר טְרָאגִין הָאבּ אִיךְ גִיטְרַאכְט מִיר אַיין עֲצָה צוּ הַאלְטָן מִיט אִיר אַלַיין חָאטְשִׁי אִיךְ הָאבּ שְׂלָעכְט נָעהַאנְדִילְט מִיט אִיר וָום אִיךְ הָאבּ זִיא מְטַמֵּא גִיוָעזָן מִיט מַיינִי מַעֲשִׂים . אוּנ הָאבּ גִיזָאגְט צוּא אִיר מַיין נְשָׁמָה דִיא רַיינָע אוּנ דֵיא קְלוּגָע וָום בִּיזְט גְנוּמִין פוּן הִיכָל צוּ רוּעָן אִין דָעם גוּף אוּנ צוּ דִיר אִיז אַנְגִפְלָעְקְט דִי חָכְמָה אוּנ דִי טוּעָרִין פוּן פַּאר שְׂמַאנְד זָענִן אִיבָּר גָענַפְּרָט אִין דַיינָע הָענְט אוּנ וויִיסְט וָאם עָם שְׂטַייט אִין דָעָר הוֹרָה זָאלְסְט נִיט פַּר אוּם וָעָרְדִינָעָן קִיין מִצְרִי וָארוּם דוּא בִּיסְט גִיוָועָן אֵגֵר אִין זַיין לַאנְד אוּנ חָאטְשִׁי זִיי הָאבּן גִיטָאן שְׂלָעכְטְץ מִיט דִיא יִשְׂרָאֵל . אוּנ אַזוּ דוּ אוֹךְ חָאטְשִׁי אִיךְ הָאבּ דִיר גִיטָאן אַגְרוֹסָע רָעה זָאלְסְטוּ מִיךְ פַּארְט נִיט פַּר אוּם וָעָרְדָעְקְן צוּ פַּאר מַיידָן פוּן מִיר דַיין עֲצָה דוּא זָאלְסְט מִיר אִיין עֲצָה גָעבִּין וויא אַרוּם קָעַן אִיךְ וִידָער קָעָרִין צוּ מַיין בְּשָׁעְפָּר וָארוּם אִיךְ זִיים נִיט וויא אַרוּם וִידָר צוּ קָעָרִין אָן דַיין עֲצָה דְרוּם זָאלְסְטוּ נִיט פַּאר מַיידָן גוּטָם פוּן מִיר וָארוּם דוּא בִּיסְט גִיוָועָן אֵגֵר אִין מַיין לַאנְד . ותען עָנְפָּרָט דִיא נְשָׁמָה אוּנ זָאגְט אִיךְ וָעַל טָאן אַזוּ וויא דַיינִי רַייד וַייל אִיךְ בִּין בֵּייא דִיר גְזָעסִין אוּנ הָאבּ מִיךְ אַזוּ גִיעלְטָרְט בִּיז אִיךְ בִּין גְוַוייְנְט גִיוָואָרִין אִיבָּר דָאנָק צוּ נַיין אִין דַיינָע וָועגִין וָום זָענָן מְסוּכָּן בִּיז דוּ הָאסְט נָמַאכְט שׁוּלְדִיג כַּיין קָאף צוּ נָאט בִּיה מַיין פָאטָר אִין הִיכָל אוּנ אִיךְ בֵּדָארְף אוֹךְ הַיילִינְג צוּא רַיינְקִין דָעם זָאוִיר וָום דוּ הָאסְט אוֹיף מִיר נָבְּרָאכְט אִין גוּף נָאךְ אַיידָר דוּ הָאסְט בָּגָערְט פוּן מִיר אַיין עֲצָה הָאבּ אִיךְ דִיךְ גִיוָוארְעְנְט מִיט דָעם דָאס אִיז דָאס גְרִינְגְעְקִייט פוּן אוּנְזָר תְּשׁוּבָה חָאטְשָׁע אִיטְלִיכְע זִינְד פוּן אוּנְזָרָע אִיז זִייעָר גְרוֹים דָעָן נָאט וַייל אַז דָער מָעְנְטְש זָאל זִיךְ אַלַיין הָעלְפִין עָד זָאל זָאגָן וויִדוּי אַזוּ וִוי עָם שְׂטַייט אִיסְפָּסוּק נָעמְט אִיךְ דַייד אוּנ קָעָרְט צוּ נָאט אוֹן לָאמִיר בִּייִדִי קוּמָן פַּר אוּנְזָר בְּשָׁעְפָּר מִיט דַייד אִים אִיבָּר

נבא אני ואתה לפני בוראנו ברורון דברים לפייס לפניו וכה נאמר · רבון כל העולמים אביו אב הרחמן כשם שהכרנו גדל חטאתינו ועונותינו כך שמענו והכרנו וידענו גדל חסדך ורבו רחמיך ועוצם רחמנותך ועל זאת בטחנו להסיר מסוה הבושת מעל פנינו לבא לדפוק בשערי חסידותיך שתושיע ותשמע צעקת המבקשים ישועת המחילה ושואלים רחמים מבריכת החסד ה להשפיע אל היסוד לתת למלכות החסדים · מלך רחמן אתה ורצינך וחפצך לרחם ולחונן לשבים אליך כי עכ התשובה יסרת עולמך כי אינך חפץ במות המת ואם ח'ו לא יועיל לט התשובה נמצא ח'ו בראת דבר לבטלה כי לצדיקים העושים רצונך אין להם צורך בה · ובהתקבל אותנו יתפרסם על ידינו שאתה רחום וחנון ארך אפים כו' ואם חטאנו בגודל סבלותינו אנו פעלנו כחומר ואתה פעול כאלוה כי אין אלוה מבלעדיך למחול וכגודל פשעינו בכפלי כפלים גודל רחמיך · ואם ח'ו מחייבים עוונותינו לנעול רלתי דחמיך ממנו רבון העולמים איך תראה בנין הנוף אשר יצרת בצלם אלהימ והנשמה אשר מאצלך חוצבה טבוזים ומבוסים כמשרפות סיד במשפטי שאול ואבדון · וסה תקוה לנו לצאת משם לעולם בהיותנו הנורמים כל זאת · ע'כ על חסדך נסעדנו ועל רחמיך בטחנו שלא נשוב ריקם מלפניך בעשותנו הנוגע לנו לעשות כפי יכולתנו והשגת ידינו לתקן אשר העוינו והרשענו ואתה עשה כאשר אתה אלהינו אשר בראתנו · במקום אשר אכלנו ושתינו במשתאות אשר לא כרת אנו ממרקים אותה בתענית וסגופים עד שיתמעט הבשר שנתגדל מאותם המאכלים ויתך החלב שנתרבה בהם · ובמקום אשר ראו עינינו ראויה נכריות יראו עינינו באור תורתך ולהסתכל בצורות אותיות קדושיך המאירים את העינים תורת ה' תמימה מאירת עינים · ואם שמעו אזנינו דבר נוולים ודברים בטלים וכרומה תמורת זה נעשה אזנינו כאפרכסת ו לשמוע תמיד בקול תורה וברברי חכמים וחידותם : ואם הנדלנו לשוננו ברע ודברי חלקלקות תמורת זה אנו רודפים בשיח שפתותינו לשום שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו · ואם ידינו נגבו וגזלו תמורת זה אנו פושטים אותם לחונן דלים · ואם רגלינו רצו

פֿאַרמע לייטעווֹת מסתיעים מספירה לספירה · ו פּוּ כּוֹי שטל פֿאַריחיים כּוֹטהיין לחוכּה כּחיעין לעחון :

צו בְּעִמְּין · אוּנ אַוו וְעלין מִיר זָאנְין · רבּוֹן דָר הָאר פּוּן דָעָר נַאנְצָר וָעלְט אוּנְזָר פָּאטֶר דָר בְּאַרְמִינָר פָּאטֶר אַוו וואוּל וויא מִיר הָאבְּן דָר קָענְט דִי גְרַיִים פּוּן אוּנְזְרֵי זִינְד אַוו הָאבְּן מִיר נִיטְהָאלְט אוּנ דָער קָענְט אוּנ מִיר וַיִיקִין דַיין גְרוֹם גְנָאד אוּנ פִּיל רַחֲמָנוֹת אוּנ אוֹיךְ הָאבְּן מִיר זִיךְ פַּר זָעכְּערְט צו קוּמָן אוּנ צו קְלַאפְּין אִין דִי טוֹעָרָן פּוּן דַיין חֲסִידוֹת אַז דוּ זָאלְסְט הָעלְפָן אוּנ הָעָרָן דָאם גְשְׁרַיִיא פּוּן דִיא וָום בָּעמְּט דִיא הִילְף אַז דוּ זָאלְסְט זַיִיא מוֹחַל זַיין דִיא זִינְד וָארוּם דוּ בִּיסְט אַיין דָר בַּארְמִינָער קִינְד אוּנ דַיין וִילְן אִיז צו דָר בַּארִיכְּן אוּנ צו לַיִיט וָעלִינָן צו דִי וָום קָערִין וִוידָר צו דִיר רָעָן אוֹף דָר תְּשׁוּבָה הָאסְטוּ נִיכְּרוּנְד פָּעסְטִינְט דִי וָעלְט וָארוּם דוּ וִוילְסְט נִיט אַז דָר רְשָׁע זָאל שְׁמָארְבִּין אוּנ אוֹיב דִיא תְּשׁוּבָה וָעט אוּנְז ח'ו נִיט הָעלְפָן מְמִילָא הָאסְט בְּשָׁאפְּן ח'ו דִי תְּשׁוּבָה אוּם זוּסְט וָארוּם דִי צַדִּיקִים בְּדַארְפְּן זִיא דָאךְ נִיט אוּנ אַז דוּ וָעסְט אוּנְזָר תְּשׁוּבָה אִין נָעמְּן וָעט נְתְּפָרְסָם וָערִין דוּרךְ אוּנְז אַז דוּ בִּיסְט אַיין דָר בְּאַרְמִינָר אוּנ אַיין לַיִיט זָעלִינָר דוּ דָער לָענְנָרְסְט דַיין צָארִין · אוּנ אוֹב מִיר הָאבְּן גִיזִינְדִגְט מִיט אוּנְזָר גְרוֹם נָארִישְׁקִייט הָאבְּן מִיר נִיזָעְרְקְט וִויא אִזָעלְכָר וָום אִיז אוֹים לַיִים אוּנ דוּא טוּא וִויא אַיין נָאט גְהָער צו טָאן וָארוּם עָם אִיז נִיט דָא קִיין נָאט חוּץ דִיר אוּנְז מוֹחַל צו זַיין אוּנ אַז וִויא דִי גְרַיִים אִיז פּוּן אוּנְזֵרֵי זִינְד אַזוּ אִיז דַיין גְרוֹם רַחֲמָנוֹת פִּיל טָאפִּיל טָאל אַזוּ פִּיל · עֵל כֵּן דְרוֹם לְעַהֲנוּ מִיר זִיךְ אִין אוֹיךְ דַיין נָאד אוּנ דַיין רַחֲמָנוֹת אַז מִיר זָאלְן נִיט צוּזִיק קָערָן פּוּן דִיר לַייִדִיג אַז מִיר וָעלְן טָאן וִויא וַיִיט אוּנְזָר יְכוֹלֶת גְרַייכְּט צו פָּרְעכְּטִין וָאם מִיר הָאבְּן גִיזִינְדִגְט אוּנ דוּ וִוסְט נָאט אוּנְזָר בַּשְׁעָפָר · בִּמְקוֹם דָער פָּאר וָאם מִיר הָאבְּן נִיעָעמְּן אוּנ גִיטְרוּנְקִין נִיט וִויא רָעכְּט אִיז וָעלְן מִיר אוּנְז לַייִטָערִין מִיט הָעָנִיתִים בִּיז אוּנְזָר קְלַייש זָאל גְמִינָערְט וָעָרָן אוּנ דָם חֵלֶב זָאל נְמִינָערְט וָעָרִין · אַנְשְׁטָאט וָאם אוּנְזָער אוֹיגְן הָאבְּן נִיזָעהָן וָאם נִיט רָעכְּט וָעלִין מִיר זָעהָן אִין דִי לִיכְּט פּוּן דַיין הוֹרָה אוּנ אוֹיב אוּנְזֵרֵי אוֹיגָרִין הָאבְּן נִיטְהָערְט מִיאוֹסְע רַייד וָעלִין מִיר צו הָערִין תָּמִיד אִין דִיא רַייד פּוּן דִי חָכְמִים אִין הוֹרָה · אוּנ אוֹיב מִיר הָאבְּן מִיט אוּנְזָר זִינְג גִירְעט שְׁלֵעכְּטֵי זָאבְּן אוּנ שְׁמַייכְּלִידִיגְע רַייד דָער פָּאר וָעלִין מִיר מִיט דָעם רַיידִין פּוּן אוּנְזָר מוּיל מַאכְּן שָׁלוֹם צְוִישָׁן אַיין מֶענְטְש מִיט דָעם אַנְדֶרִין אוּנ צְוִישָׁן מַאן אוּנ וַייב · אוּנ אוֹיב אוּנְזֶרֶע הָעָנְט הָאבְּן גְנַנְבִּיתְ אוּנ גְנוּילְתְ וָעלִין מִיר אוּם שְׁמָרְעכְּן אוּנְזֵרֵי הָעָנְט צו גָעבְּן צְדָקָה צו אַרְמֵי לַיִים · וּאם אוּנ אוֹיב אוּנְזֶרֶע

לדעה ירוצו לכל דבר מצוה • ואם חשב לבנו מחשבות זרות לתקן זה נחשוב תמיד באלהותך
להדבק בך • ובדרך זה אנו מתקנים כל מה שהרשענו • ובהיותנו בתים כל מה שהרסנו אב
הרחמים תן מרחמיך עלינו והושיענו שאם כעבדים תחשבנו לפניך הננו כמו שחונן הרב את
עבדי ואם כבנים אנו רחמנו כרחם אב על בנים שאע"פ שמרבים פשע ואשמה מכסה על פשעיהם
לקרבם אצלו ובהתקבל אותי כי הרביתי לפשוע ממני יראו וילמדו לשוב כל חוטאים שבעולם •
גם כן בן אדם ראה גם ראה ענין סדום ועמורה ובזה תתחזק אל התשובה אף שהרבית לפשוע
כי לא תוכל להרבות בפשעים כאנשי סדום אשר העיזו להכריז בעריהם המחזיק יד עני ואביון
ישרף ועי"ז שרפו הנערה על שעברה על גזרתם • והיו באים על הזכר ועל הבהמה ועשו כל
תועבות שבעולם כמחו"ל בסנהדרין ועכ"ז לא אבדם הקב"ה מיד עד שגילה הדבר לאברהם
אולי יבקש להם וכות עד שאם היו בכולם ר' צדיקים היו נצולים ואם היו שבים היה מקבלם
אף שגדלה עונותיהם לשמים • ודע שאין ספק שידע הקב"ה שלא היה בסדום עשרה והיה יכול
לאברם מיד אך הודיעו לאברהם כדי לפרסם עד כמה מגיעים רחמיו על הרשעים כדי שילמדו
הדורות לשוב ואל יתיאשו בעבור רוע עונות אין דור רע בעולם כדור המבול אשר אמרו לאל
סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו ועשו רעות אשר לא יסופר בנודע ועכ"ז לא הרחיקם הקב"ה
מלקבלם עד שאמרו רז"ל שהיה מרעיש עליהם את ההרים אולי יראו וישובו • הרי שלעולם אין
דלתי התשובה ננעלים וידו פשוטה לקבל שבים • וכיון שכן איך ימצא החוטא מקום להתנצל
עצמו לאמר לא יכולתי לשוב כי יראתי שלא ירצה הקב"ה בתשובתי בראותו שדור המבול וסדום
אם היו שבים היה מקבלם תם עשה עמהם אופנים שישובו • איך ראוי לכל אדם ובפרט לשב
בתשובה כדי שלא יחזור לקלקולו להחזיק בלבו אמתת יום הדין הנורא שעתיד לתת דין וחשבון
על כל מעשיו ולחשוב בזה תמיד לא יסור ממחשבה זו עד שירגיל כ"כ שידמה בעיניו שהיום
או מחר מעותד לתת דין על חטאיו והוי מביאו שלא לחטוא ואם יחטא יאשם מסבת תוקף יצרו

פֿים וָענען גיליאפֿין צו שלעכטס וָעלין זייא לויפֿן צו אלי דבר מיצוה • אוג אוב אונזר האר וָאס
גיטראכט שלעכטע מחשבות וָעלן תמיד טראכטין אין דיין נעטליקייט צו בהעפֿטין זיך אן דיר
אוג אזו וָעלין מיר פֿאר ריכטין אלץ וָאס האבין פֿאר דארבין • אוג אז מיר וָעלן בוים וָאס מיד
האנדן צו פֿירט דער באלמיגער פֿאטר גיב פֿון דיין רחמנות אוף אונו אוג העלף אונז דען אוב מיד
וָענן בא דיר וויא קנעכט דער באדים זיך איבר אונז וויא אין הער דער באריכט זיך איבר יין
קנעכט אוג אוב מיר וָענן וויא זין דער באדים זיך איבר אונז וויא אפֿאטר אויבער זייגע זון וָען
אויך זייא זינדיגין בדעכט ער אויף זיערע וינד אוג אז דוא וָעכט מיין תשובה מקבל יין וָעלין
אלי זינדיגער ועזון אוג וָעלין זיך אויך לערנין תשובה טאן • גם אויך דוא מענטש זעה וויא
עם איז גינאנגין מיט סדום אוג עמורה וָאס נאט ב"ה האט גיזואלט זייא ואלין תשובה טאן אוג
דורך דעם וָעכטו זיך שמארקין צו תשובה האטשע דוא האכט פיל גיזינדיגט ואדום דוא קענכט
דאך ניט אזו פיל עבירות טאן וויא דיא ליט פון סדום וָאס זייא האבין אוים גירופֿין אין די שכעכט
או דער וָאס שטיצין איין אריטאן זאל פאר ברענכט וָערין אוג דריבר האבין זייא פר ברענכט
אין נעהרה וייל זיא האט עובר גיזוזן אויך זייער נזירה אוג זייא האבין גיטאן אלי אום וידרחקיים
אוג פון דעם וָענין האט זייא נאט פארט ניט גימאכט פארלירין היפֿף בין ער האט דאס כנלה גיזוזן
צוא אברהם טאטר וָעט ער אוים זוכין אין זכות אוג אויב עם וָאלט גיזוזן צענן צדיקים צוישן
זייא וָאלטין זייא ניצול גיזואדן אוג וָען זייא וָאלטן תשובה גיטאן וָאלט ער זי אן גינומן האטשע
זייערע זינד האט גיגרייכט בין אין היכל • אין עם איז ניט דא קין ערנידער דור אין דער וָעלט זייא
דער דור הכפול איז גיזוזן וויא האבין גיזאגט צו נאט קער דיך אפֿ פון אונז אוג פון דייני וָענין
וויליען מיר ניט זיכן אוג האבין גיטאן שלעכטס ואס איז ניט צו דר ציילן אוג פון דעכט וָענין
האט נאט זייא מעורד גיזוזן צו תשובה וויא אונזערי חכמים זל האבין גיזאגט עד האט אויך זייא
ניטאכט שטורקין דיא בערג טאטר וָעלין זייא מורא קריגן אוג וָעלין תשובה טאן פון דאנין איז
גידרונגן אז די טירין פון תשובה וָענן קין מאל ניט פאר שלאסין אוג זיין האנט איז אום נשמער עכט
צו מקבל זיין דיא ואס טוען תשובה • וכיון אוג וייל עם איז יוא אז וויא קען דער זינדיגער נאגן
איך האב ניט ניקאנט תשובה טאן וארום איך האב מיך נפארכטן טאטר וָעט נאט ב"ה ניט

המנהג מכרח שמיד יתתרט וידאג על עונו ביודעו באמת שעתיד לתת דין וחשבון על מה שעשה
ויבקש רפואת התשובה ויסתגף את עצמו בסגופים שהם קשים כמות ואם ישוב לחטוא ישוב
לחזור כי אמונת הדין והחשבון מכריחו לזה . ובראות עצמו פעם ושתים בצער התענית והסגופים
בעבור חטאיו יפרוש מן העבירות ויסאם בהן באמרו וכי בשביל תענת רגע או שעה של עבירת
אני מצטער בתעניות וסגופים שהם קשים כמות ימים ולילות מוטב לי לנעור ביצרי ולהצטער
עצמי מעט בהרחיק עצמי מתענג החטא שהוא מעט עד רגע מלהצטער עצמי זמן רב בסגופי
התשובה . גם כדי להרחיק האדם החטא ממנו ישקול ברעתו שאין עונג החטא כנגדל התרשה
שעתיד להתרט ממנה ולמאום בחייו איך ככה עשה . כיצד אם תושק באשה על רוב יופיה
ישים נגד עיניו כשתוקן ונתרבו בה הקמטים ופניה כקוף חורת ורום קומתה נבכפת ונעשית
כחטוטרת הגמל וליחות החושם נופלות מנחיריה תמיד ופיה עקומה ונמוכה בלי שינים וכשאוכלת
פיה מלא רוק . ואם ישכב עמה ביומי נעוריה בראותו אותה בזקנותה יקלל יומו ויסאם חייו איך
מלאו לבו להגיע גופו בגופה . גם ישים נגד עיניו שכל יופי האשה היא עור דק עד מאוד שעל
פניה ואם תתפשט עורה מחמת נגעים או מכה ותראה בשר חי תתיה כמה מהמיאום ליגע
באותו הבשר הלח אשר היד נרבק בה מעובי הליחה . ובשומו כל זה ברעתו בעת שיפתהו
יצרו על אשה תמאס בעיניו ויתרחק ממנה כמטחוי קשת :

ואם יצרו יפתהו לשכב עם זכר משכבי אשה ישים נגד עיניו כשיתמלא זקן הנרבע ובפרט
אם יפגעו שניהם יחד בזמן הזקנה כמה מהביוש והבושה והחרפה והבליסה והקלון
בזוכרם איך שכבו זה עם זה . ועוד אין שום אחד מהם יכול להתפאר ברבים בפני חבירו בעשית
מצותיו ואפילו עשה תשובה כי מניע לו מן הקלון להתפאר בפני מי שהכעים לבוראו עמו כי
עולה על זכרונו עת המעשה אשר נטמא לו ובליסה תכסה פניו . ובפרט אם הרובע עני והנרבע
עשיר איך יכול להתחנן לו שירחמהו דמה יכיר בפניו כדי שיכמרו רחמיו עליו שאין לו פנים
לזכור איזה זכות שבו שאדרבה מעורר זכירת מעשיו הרעים והעשיר סומיף עליו שנאה אשר
טמאו הבווי הזה . ואם הדבר בהפך שהרובע עשיר והנרבע עני בעת בחייו העשיר איך נגע
בגוף הנגוף הזה . ומה גם בראות עצמו תבלת וארגמן לבושו והעני הנרבע בבלואי הסחבות מעופף
מכסה את פניו ומעלים עיניו ממנו כי נפלים פניו ארצה מהביט בו וישלחהו לחרפות . ואיך
בשום האדם נגד עיניו מקריים אלו אשר הם תחת האפשר להיות וקרוב לודאי יתגבר יצרו
עליו לשכב עם זכר כי מיד בעלות על דעתו כל זה יקרש דמו בקרבו . ומה גם בחושבו נורל
הדופי והמיאום והזרות מהמעשה עצמו . ואם לבא על החיה וחבהמה יפתהו ישים נגד עיניו
איך ידמה צורתו אלהים לצורת שור או חמור שבהיותו מתאוה שביבה זו מתאוה להיות כמוה
ולהיות עליה כרוגמת חמור בחמורתא והוא מהגנות והדופי והזרוח והמיאום . ובפרט בחושבו
איך יחבק באהבת היצר עור מלא שערות ואם הוא עת להפיל גללים תמילם עליו בעת המעשה
זר מעשהו וישיפהו סביב מלא צואה ואידולמה סביא אני בעצמי לבזיונות אלו טוב למות בהיותי
אדם ולא להרמות עצמי כבהמה . והנה בן אדם בעשותך כל זה יתגבר ויסלק היצר הטוב בנחך
ויגרש הצר הצורר בקרבך באופן שלא יוכל עוד להדים ראש עד שיענה אמן בעל כרחו

וְעֶלְן מַיִן תְּשׁוּבָה אֵן נָעמֶן דָאם אִיז קַיין מַעֲנָה נִיט וַיֵיל עֶר וְעֶרְט דָאז אַז דַיא לַייט פוּן דוֹר
הַמַבּוּל אוּנ פוּן סְדוֹם וְאֵלְטֶין תְּשׁוּבָה נִיטָאן וְאֵלְטֶ עֶר יַיא אוּיךְ אֵן גְנוּטֶין . גם אוּיךְ בְּדִי דָר מַעֲנְטֶש
קֶאל וִיךְ דָר וַיימַעֲרְן פוּן צוּ זִיגְדִינֶן זָאל עֶר וִיךְ אִיבֶּעֶר לַיגִין . דָאם דָער פַעֲרְגַעֲנִין פוּן דָער עֶבְיָדת
אִיז נִיט וָעֶרְט דַיא קְרַייצִקְוָנְג אוּנ חֻרְטָה וְאם עֶר וָעט אוּיךְ דָעם הָאבֶּן עֶר וָעט וִיךְ דָאם לַעֲבֶן פַר
מַיאסִין וָאם עֶר הָאט אֲוַעלְכִים גִיטָאן אם אוּיב עֶר נָלוּסְט צוּ אֲשַייגִי אִשָה זָאל עֶר זִיךְ פַאר שְׁטַעלִין
אַז דַיא וָעט אַלְט וָעדִין אוּנ אִיר פְּנִים וָעט זַיין וִיא אַיין אַף אוּנ דַיא לַייהָה וָעט פַאלִין פוּן אִיר
נָאז אוּנ אִיר מוֹיל וָעט זַיין קְרוּם אֵן צַיין אוּנ אֵז עֶר וָעט דַיא וָעדְן וָעט עֶר פַר שְׁעַלְטֶין זַיין פַאנ
וָאם עֶר הָאט נָאר אֵן גְרִירְט אִין אִיר אוּנ אֵז זַיין יִצְהָ"ר דָעט אִים אֵן צוּא אַיין אִשָה אוּנ עֶר וָעט
דָאם אַלְץ נָאךְ דַיינְקֶין וָעט דַיא פַאר מִיאוֹסְתִ וָעדִין אֵן זַייני אוּיגִין אוּנ וָעט פוּן אִיר אַנְטְלִישִין וִי
אֲשַייל פוּן בּוּגִין . הִנֵה אוּנ דִיא מַעֲנְטֶש אֵז דִיא וָעט אֲלֵץ מַאן מִיט אִיבֶּעֶרְלַייגְנֶן וָעט דָער יֵצֶר
טוֹב וִיךְ שְׁטַארְקֶן אוּנ וָעט קִינִיגִין אִין דַיין נוּף אוּנ וָעט פַאר מְרַייבֶּן דָעם יִצְהָ"ר אֵז עֶר וָעט שְׁוִין
נִיט קֶענֶן קוּמֶן אוּיךְ הַייבֶּן בֵּיז עֶר וָעט מוּזִין מִיט נִיזַאלְר עֲנְפַרְן אֶמֶן אוּנ אֵז עֶם וָעט אַז
נִידְעֶרִין אַצַייט וָעט דָער יִצְהָ"ר אוּיךְ פַאר קְעֶרְט וְיעֶרְן צוּ נִטִין אוּנ דָאם וָעט וִיךְ בְּרַייגְנֶן צוּ אִיין

ובהמשך זמן יתהפך לטוב כי הצדיקים עושים החומר צורה . ויבואך זה לקנות דבקות נפשי בהקב"ה כאברהם אבינו ע"ה שקראו אוהבי דכתיב זרע אברהם אוהבי על הדבקות שהיה עמו עד שמלאו לבו להקריב בנו רך ויחיד קרבן לפניו ולא איחר על הדבר לעשותו אע"פ שהיה הביב לו מנפשו כי נגד אהבתו יתברך היה הכל לפניו אין . וביד האדם להיות כאברהם יצחק ויעקב אבותינו הקדושי'אשר בוראם מהפאר עמהם שהרי אין דור ודור שאין ל' צדיקים כאברהם אע"ה שעליהם העולם עומד כארז"ל הרי ביד האדם הוא להשלים מנין הל' . ודע שאין אדם יכול להתפאר ולהתגדל עצמו כ"א בעשות תורה ומצות להדמות ליוצרו ושמלאכי השרת ישמשו לפניו ולמלוך בש"י עולמות לזה יקרא אדם כי מה התהלל ברעה הרשע כי אין כוחו מניע כי אם לפעול מה שעקרב ונחש או חיה וכלב שוטה פועל או מה שפועל הדומם.שהרי פעולות הרשע להכות ולקלל אלה וכחש ורצוח וגנוב וזורם ובועט ומזיק לחבירו ובמה יתפאר על זאת . שגם אבן נופל על האדם ושוברו קוץ נכנם בו כאביבו עשב מר אוכל ומכרו או חתול נושכו ומכאבו כלב שוטה נובח אהריו וכבעתו חיה רעה דורסו וכטריפו נחש נושכו וכמית וצרעה עוקצו ותופרו יתושים ופרעושים מצערים אותו רפש טיט טובעו מים מחנקו אש שורפו אבן סוקלו שור מנגחו א"כ מה גדולה עושה הרשע להדמות א"ע לדומם ולצומח ולבעלי חיים המזיקים . בזאת יתהלל המתהלל להלל לשבח לפאר ולרוכם ליוצרו להדמות עצמו לשרפי מעלה להטיב עם הכל להדמות לבוראו הטוב וכטיב הוא . לעסוק בתורה להדמות לידידו לרדוף אחרי המצות להיות דומה להכידו . לעשות צדקה וג"ח להיות דומה ליראיו . לשמש ת"ח ולפזר כמונו להיות דומה לאוהביו לזה יקרא איש כעשות דברים שאין בכל הברואים יכולים לעשות זולת מן האדם . אוי לאדם שאין כשים כל זה נגד עיניו . או למי שהשעה משחקת לו ואוי למי שאינו חושב ביסורין . אוי למי שאינו חושב כי צל יכיו עלי ארץ . אוי למי שאינו חושב כי הוא נוד מלא ליחות . אוי למי שאינו חושב בחולאים ובצערים . אוי למי שאינו חושב כי עפר הוא ואל עפר ישוב . אוי

רַעכְט בַּהַעפְטונְג אִין נָאט בְּ־ה אַזוֹ וויא אַבְּרָהָם אָבִינוּ ע"ה וְואם נָאט הָאט אִים גְרופֶן מִיין לִיבְּהָאבִּיר סַהֲמַת דָעם בַּהַעפְטונְג וואם אַבְּרָהָם הָאט זִיךְ בַּהַעפְט צוּ אִים בִּיז עָר הָאט גְוואלְט מַקְריב זַיין זִין יִינְגְן אוּנ אֵייְנְצִינְן זון פַּאר אֵיין קָרְבָּן צוּ אִים אוּנ הָאט נִיט וויידֶר נַעְפְּעְנִיגְט פּוּן צוּ טָאן עָם הָאטְשֶׁי זַיין זון אִיז אִים לִיבְּער גְוועזֶן פּוּן זַיין לִייבּ נָאר קֶעְנְען זַיין לִיבְּשַׁאפְט הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרוּךְ הוּא אִיז בַּייא אִים אַלֶץ גְוועזֶן וויא נִישְׁט . וכיד אוּנ אִיטְלוכֶר כָּעְנְטְש הָאט אִין דִיא הָעְנְט צוּ זַיין וויא אַבְּרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אוּנְזֶרֵי חַיילִיגִי עֶלְטֶרִין וָם זַייֶער בַּשָׁעַפֶּר בְּאַרִיכְט זִיךְ טִיט זַייא וואורום עָם אִיז נִישְׁט דָא קֵיין דור אַז עָם זָאל נִיט זַיין דְרִינְן דְרַייסְטִיג צַדִיקִים וויא אַבְּרָהָם אָבִינוּ ע"ה וְואם אוֹךְ זַיי שְׁמַייט דִיא וָעלְט . וד"ת זָאלְטְ וויסֶן אַז קֵיין כָּעְנְטְש קָען זִיךְ נִיט בְּאַרִיכְטֶן נָאר טִים דָעם וואם עֶר אִיז מְקַנֵּים דִי תורה אוּנ מִצות וואורום קָען זִיךְ בַּאַרִיכְטֶן דָר רָשָׁע טִיט בַּייֶן דָעָן זַיין קְרַאפְט אִיז כָּעֶר נִיט וִוי אַשְׁלַאנְג אוֹדָר אַיין הַיָה רָעָה אוֹדָר אַיין שְׁטֵיין דָער כּחַ פּוּן דָעם רָשָׁע אִיז צוּ שְׁלַאנְען אוּנ שָׁעלְטֶן אוּנ פַּאלְש שְׁוועֶרִין אוּנ לִיגֶן זָאגֶן אוּנ גַנְבֶנִין אוּנ מַזִיק זַיין צוא זַיין רַבּ אוּנ וואם הָאט עֶר זִיךְ דָער טִים צוא בַּאַרִיכְטֶן דָעָן אַשְׁטַיין פַּאלְש אוֹךְ אוֹיךְ אַכְּעְנְטְשֶׁן אוּנ צוא בְּרָעכְט אִים זַייֶנִי אַבְּרִים אִין דָאנְץ נַיִט אַרַיין אִין אִים טוט אִים וַייא . אוֹדָער אִיין הַיָה נִיט אִים אַבִּים אוּנ מַאכְט אִים קְרַאנְק אַיין בֶּלֶב בִּילְט אוֹיךְ אִים אוּנ דָער שְׁרֶעכְט אִים אַשְׁלַאנְג נִיט אִים אַבִּים אוּנ טַייט אִים נוא וואם קָר אַנְדְרוֹלָה אִיז דָאם צוּם רָשָׁע עָר זָאל זִיךְ גְלַייכֶן צוא וָעלִיכִי זַאכֶן וָם וָענָן מְזִיק לַייטָען . בזאת נאמר דָער טִים נְהָעָר זִיךְ וויא בְּרִיכְן דָער וואם וויל צוּ לוּיבֶן אוּנ דָר הַייבֶן זַיין בְּשָׁעפֶּר עָר זָאל זִיךְ גְלַייכֶן מַאכֶן צוּ דִיא אַיינְעְרְשְׁטִי מַלְאָכִים צוּ בְּנִיטִינֶן טִיט אֵלִי צוּ גְלַייכֶן זִיךְ צוּ זַיין בְּשָׁעפֶּר צוּ לָעְרְנֶן תורה צוּ נָאךְ יָאנֶן נָאךְ מִצות צוּ טָאן צְדָקה אוּנ גְמִילות חֶסֶד צוא בְּרֶינְגֶן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּנ זַיי צוא שְׁטִי צֶען פּוּן זַיין וָעלְד צוא אַוועלְכִין כָּעֵג כָּעֶן רוּפֶן מָעְנְטְש וויל עָר טוט וָעלְכָע זָאכֶן אַזוֹ וִיךְ אַנְדֶרִי בַּשָׁעפְנִישׁ קָען דָם נִיט טָאן . אוי וויא צוא דָעם מָעְנְטְשֶׁן וואם עָר טְרַאכְט נִיט תַּיא אַלֶץ וויא אִיז צוא דָעם וואם עָר דָעָנְקְט נִיט יֵשׁ דִי יְסורִים וואם קֶעְנֶן אוֹךְ אִים קוּמֶן תַּיא אִיז צוא דָעם וואם עָר מְרַאכְט נִיט אַז עָר אִיז פּוּן עָרד אוּנ וָעט וויידֶר קֶעְרֶן צוא עָרד . וויא אִיז צוּ דָעם וואם עָר מְרַאכְט נִיט אַז עָר אִיז פּוּן עָרד אוּנ וָעט וויידֶר קֶעְרֶן צוא עָרד . וויא אִיז צוּ דָעם וואם

לפי שאינו חושב בבעתותא דמלאך המות • אוי לפי שאינו חושב ביציאת הנשמה • אוי לפי שאינו חושב בצער של חיבוט הקבר • אוי לפי שאינו חושב בצער הריפה והתולעה • אוי לפי שאינו חושב ביום הדין•או לפי שאינו חושב במשפטי גיהנם•אוי לפי שאינו חושב במיתות משונות ובגלגולי הנשמה אוי לאדם שאינו משים תמיד נגד עיניו העתוד כהוה ז כמאמר התנא שחכם יחשב הרואה הנולד והנולד היא שעתיד להיות ריפה ותולעה ומעותד לכל מכריות רעות • לכן כל איש הכם יהן נגד עיניו שאין בידו להשתמר עצמו מהמכריים היכולים לבא ובזה יעמוד באימה ופחד וביראת אלהים נגד עיניו שאפשר יבא עליו מיחוש הראש המבטל כחות גופו או אפשר שילקה בשחפת ובקדחת המיר או בירקון או בעורון או יהמלא כל גופו שחין פירח או שאר הואים שבעולם או יהזור עליו הגלגל לבא לידי הסרון עד בכר להם ולדפוק ברלתי שונאיו יען כי מזי דרעב בכריחו לזה• או אפשר יהיה מוכה אלהים כל ימיו על ערש דוי • א"כ איך יכול אדם להתגאות בהכמתו וגבורתו ועשרו ובבריאותו וביפיו וברוב בניו כיון שהוא מעיתד לכל מין הולי שבעולם מעותר לכל בושה וכלימה• מעותר לבזיונות מעותד להרופים וגדופים המעותד לשפלות המעותד לשכוע קללות מאנשים אשר ידם הקיפה עליו • המעיתד לבהור מות מהיים מהיך צער ודוהק• מעותד להיות שנוא מאשתו ובניו אם יהזור עליו הגלגל לרעה • המעותד לבית בניו בהייו מעותד לראות בניו ובנותיו מתים בהופתם• המעותד לפהדים• מעותד לתתוך כבשרו התיכות או איברים מחמת כבה או נגע • המעותד למות מיתה משונה סקילה שריפה הרג והנק או היה האכלהו או דני הים או קבורת המור יקבר • המעותד לשפטים ע"י בני אדם המעותד ליסורים קשים • המעותד לראות ביעתותא דמלאך המות • המעיתד למות • המעותד להיבוט הקבר הקשה • המעותד לריפה ותולעה • המעותד לחזור לעפר המעיתד לחזור באויר העולם אם הרבה בהטאות ואשמות • המעותד למשפטי גיהנם • המעיתד לגלגולים • וכיון שכן אוי לפי שאינו משתדל לעשות החופר צירה אוי מי שחפץ להיות בהינת בשר ודם נמשל כבהמה אוי להמהאוה לפעול בתוך מעיו ליחות סרוחות ורעי מההמדת רבוי אכילה ושהיה כבהמית יער וכשרץ השורץ על הארץ • אוי המהאוה להרבות בשינה להדמית לפגר כת אוי האוהב הבטלה שדומה לאבן דומם • אוי המהאוה השיהה בטלה להדמית כאיב ח מארץ מצפנף • אוי המהאוה למושב לציים ומיני הרולים אוי לנוף שיוצא מן העולם ריק מיכיות ומלא עונות • אוי לרגלים שלא הלכו ביושר אוי למעים שנהנו מן הגזל • אוי לידים שנהעסקו בדברי שקר • אוי לעינים שלא הלכו באמונה אוי לאונים שלא קבלו תוכחות אוי לפה שלא עסק בהורה אוי לבשר שלא

ז פי׳ יסיר נגד עיניו כעולה בקיוה : ח פוס׳ מבטן תוכ לו ידעוני וכך מבמיעים קול נמוך מהמת לחץ :

עֶר טְרַאכְט נִיט אִין דָעם שְׁרֶעקְנִישׁ פַּאר דָעם כַּלְאָךְ הַמָוֶת • וַוייא אִיז צוּ דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין צַעַר בְּשַׁעַת דִיא נְשָׁמָה גַיִיט אַרוֹים פּוּן כָּעְנְטָש וַוייא אִיז צוּא דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין צַעַר פּוּן הַיבּוּט הַקֶבֶר • וַוייא אִיז צוּ דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין דָעם צַעַר וָואם דָער כָּעְנְטָש וַיאט אִין קֶבֶר • וַוייא אִיז צוּא דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין דָעם יוֹם הַדִין • וַוייא אִיז צוּא דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין דִי יְסוּרִים פּוּן גֵיהִנָם • וַוייא אִיז צוּא דָעם וָואם טְרַאכְט נִיט אִין דִי כְּיהוּת מְשׁוּנוֹת וָואם קֶעְנֶן קוּכֶן אוֹף דָעם כָּעְנְטָשֶׁן • וַוייא אִיז צוּא דָעם וָואם בְּשַׁעַת אִז עֶר טוּט אַזַאךְ טְרַאכְט עֶר נִיט וָואם עֶס וָועט דָער פּוּן זַיין • לְכֵן דְרוֹם גִיהָעֶר אִיטְלִיכְער קְלוּגְער כָּעְנְטָש טְרַאכְטֶן אִי עֶר קֶען נִיט אֶפּ הִיטֶן זִיךְ פּוּן דִיא אוֹמְגְלִיקְן וָאם קֶעְנֶן אוֹף אִים קוּכֶן אוּג דוֹרְךְ דָעם וָועט נָאטָם פָּארְטְ זַיין קֶעְנֶן זַיינִי אוּגֶן דָעם עֶס אִיז מִיגְלִיךְ אַז עֶס זָאל אוֹף אִים קוּכֶן וְעלְכָע אוֹמְגְלִיךְ חַז כְּמִילָא וַוייא קֶען דָער כָּעְנְטָש זִיךְ בַּעַל נַאֲוָה הַאלְטֶן מִיט זַיין הָכְמָה אוּג גְבוּרָה אוּנְעִשְׁירוּת מִיט זַיין שַׁיינְקַיים אָדֶר מִיט זַיינֶע פִיל קִינְדֶר אַז עֶר אִיז גְרַייט צוּא אַלֶע אוֹמְגְלִיךְ פּוּן דָער וָועלְט צוּ שַׁאנְד צוּא לָעכְטָרוּנג צוּא נִידְעִרְקַיים צוּא דִי דִינְגֶם פּוּן גֵיהִנָם • וְכֵיון אוּג אַז עֶס אִיז אַזוֹ וַוייא צוּא דָעם וָואם קֶען זַיין אִין דָער כַּעלֶה פּוּן אַכָּעְנְטָש אוּג אִיז גִינְלִיכְען צוּא אַבְּהַכְּה וַוייא אִיז צוּ דָעם וָואם עֶר גְלוּכְט פִיל עֶכְטֶן אוּג כְּרִינְקֶען וַוייא דִיא בְּהֵמוֹת וַוייא אִיז צוּ דָעם וָואם גְלוּכְט פִיל שָׁלָאף יַיִיא צוּא דָעם וָואם הָט לִיב לַיידִיג צוּ נַיין וַוייא צוּ דָעם וָואם טוּט לַיידֶן דְבָרִים בְּטֵלִים וַוייא צוּ דָעם וְאם טוּט זַיין כִּיט דִי שְׁפַּעטֶרֶם • אוֹי וַוייא צוּ דָעם גוּף וָואם גַיִיט אַתָּק פּוּן דָער וָועלְט לַיידִיג פּוּן זְכִיוֹת אוּג פּוּל מִיט עֲבֵירוֹת וַיי דִיא קִים וָואם זָעגֶן נִים גִינַאנְגֶן מִיט רַעכְטְפַּארְטִיקִייט וַיי צוּ דִי גְרֵעְרִים וָואם הָאבֶן הַנָאָה נִיהַאט פּוּן גוּף • וַוייא דִיא הֶעְנְט וָואם הָאבֶן עוֹסֵק נִיוָען אִין פַּאלְשׁ וְאבֶן • וַוייא דִיא אוּגֶן וָואם הָאבֶן נִיזְעהֶן שְׁלֶעכְט וָואם כָּעֶן בְּרַאךְ נִיט • וַוייא דִיא אוֹעֶרֶן וָואם הָאבֶן נִיט

נתינע ביראה אוי ליצר שלא נבנע לפני בוראו · או ללב שלא עבד לבוראו שעתיד לעמוד
בנזיפה · אשרי הנותן יראת בוראו נגד עיניו תמיד · אשרי העוסק בקיום המצות ובג"ח · אשרי
המקיים והגית בו יומם ולילה · אשרי המדקדק במצות ודכיוון בכוונתם · אשרי המהוזק ידי
לומדי תורה ויד עני ואביון · אשרי האוהב לרדוף מצות · אשרי המשמש ת"ח דנדולה שימושה
אשרי המטיב עם כולם · אשרי מי שהוא עלוב · אשרי מי שהוא שפל ועניו · אשרי המעביר
על מדותיו · אשרי מי שאינו כועס · אשרי השובע הרפתו ואינו משיב · אשרי המאמין בתורה
שבע"פ ובתורה שבכתב · אשרי המטהר ומקדש עצמו כשרפי רום · אשרי המקשר נפשו ברוהו
ורוחו בנשמתו ונשמתו בהקב"ה · אשרי הראש שעליו הפלין ופאה · אשרי העינים המסתכלים
בתורה ובצוחות אוהיותיה הקדושות · אשרי החוטם המריח כדי לברך לבוראו · אשרי הפה ולשון
שאינן פוסקים תורה מהם ומרבים בדברי שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו · אשרי הגרון
שמרבה בהרמת קול בשירים והשבחות והלל לשבח ליוצרו · אשרי הלב החושב תמיד ביראת
בוראו · אשרי הכליות היועצות לעשות כל טוב · אשרי הגוף הלובש ציצית ותפלין בטלית ·
אשרי הזרוע שקושר הפלין · אשרי הרגלים ההולכים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ולבקר חולים
וללות את המת ולהכנים כלה לחופה · אשרי העקבות שמהנענעים לקדושה · אשרי הרעיון
והמחשבה החושבות אופנים להשיג השלימות · אשרי הידים העבלים בעבודה לעצוא להם
חוקם באמונה · אשרי האצבעות הכותבים חדושי התורה ומראין לתינוק ללמדו ספר · אשרי
אדם שבוראו משתבח ומהפאר בו · אשרי אדם שבוראו שואל בשלומו בכל יום כאבא אומנא
אשרי אדם שבוראו מבטל רצונו מפני רצונו הצדיק מושל יראת אלהים · אשרי אדם שבוראו
מבטל כל גזרות קשות ומכפר לדור בעבורו · אשרי לאדם שכביכול מצטער בסותו · אשרי אדם
שבמותו מלאכים יוצאים לעומתו בהכרות יבוא שלום כחתן הנכנס להופה · אשרי אדם שעליונים
ותחתונים מושפעים בזכותו וכלם בוכים ומתאבלים בהעדרו מן העולם · אשרי אדם שבוראו מתקן
לו חופה בג"ע · אשרי אדם שבוראו מטייל עמו כביכול בג"ע · והנה כיון שביד האדם להשיג
מעלות אלו איך לא ישים נגד עיניו שאין ראוי לעזוב הרבה בעבור המועט שהם הענוגי העה"ז

גיהעלט שמראף רייד ווייא דעם מויל וואם האט ניט גילעלנטזתורה · ווייא דעם גוף וואם האט ניט גמיט אין נאטם פארכט · ווייא דיא גדאנקין וום זענין ניט אונטר טענינ גוועין פאר דעם בשעפר מייא דעם הארץ וואם האט ניט גרינט נאט · אשרי ואל דעם וואם טוט די פארכט פאר זיין בשעפר קענין זיינע אוגין התמיד · וואל דעם וואם כטערט זיך מאג אוג נאכט אין דר הזרה · וואל דעם וום פעמיט זיך מקיים זיין כיצות אוג גמילות חסד · וואל דעם וואם איז מדקדק אוג טוט זייא כיט נוזה · וואל דעם וואם שטיצט לוכדים אוג ארמי ליט · וואל דעם וואם האט ליב נאך צוא וזכין מצות · וואל דעם וואם איז כשמש תלמידי החכמים · וואל דעם וואם האנדילט גוט כיט אלע מענטשין · וואל דעם וואם איז שעמעפטיג · וואל דעם וואם איז איין ענין · וואל דעם וואם ער צעדינט ניט · וואל דעם וואם הערט זיין שאנד אוג ענכרט ניט · וואל דעם וום גליבט אין דער תזרה · וואל דעם וואם רייגנט זיך אוג היילענט זיך · וואל דעם וואם כניבט אן זיין נפש רוחי אוג נשמה אן נאט · וואל דעם קאפ וואם ליגט הפילין אוג טראגט ביאות וואל דיא אוגין וואם קוקין אין דער תזרה וואל דער נאו וואם שמעכט בשכים צוא כאכין אברכה אוג לובן נאט · אשרי ואל דעם מויל אוג דיא צונג וואם לערנין · אוג מאכין שלום צווישן איין מענטש כיט דעם אנדרין אוג צוזשן מאן אוג ווייב · וואל דעם האלז וואם טוט לובין זיין בשעפיר · וואל דעם האדץ וואם טראכט אין פארכט פון נאט וואל דיא ניכין וואם נעבין עצות צוא טאן גוטם · וואל דעם גוף וואם קלייד אן ציצית אוג ותקעלט זיך אין כיט אטלית · וואל דעם ארום וואם טען ליגט צו הפילין אויף אים · וואל דיא פים וואם נייגן אין שול אוג בית המדרש אוג מכבר הולים זיין אוג כלה זיין אמת אוג פירין אין כלה אונטר דפר חופה · וואל דיא פים וואם שפרינגען קדושה · וואל דיא מחשבות וואם טראכטען גוטץ · וואל דיא הענד וואם בעמיהן זיך ערלוך צו ערנרין · וואל דיא פינגר וואם ווייזין אקינד אין אספר וואל דעם וואם זיין בשעפר ברכיט זיך כיט אים·אשרי ואל דעם וואם זיין בשעפר קאר ניט צוא דעם דור ניערי עבירות פון זיין זכות וענין · וואל דעם צדיק וואם דיא ועלט תערט נישטפייזט אין זיין זכות · והנה אוג וייל אז אסענטש קען גרייכן צוא דיא כעלות וויא ואל ער פאר

העוברים ואין בידו מאומה • ובמרס בראותו בחוש הראות המקריות הרעות המעותר לו בנוסף
ואין בכחו למנעם מלבוא עליו • לכן שמע עצה וקבל מוסר לעזוב כוונתו עה"ו שאין בהם קיום •
ויעבוד פרד היסורין על פניך למען תשחק ביום אחריתך כשתנוח נשמתך בצרור החיים שהיא
סנוחה ועידן אשר עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו :

פרק ה יודע הלבבות ובוחן הכליות המבין בכל דרכי איש החושבים עלי משכב על רוע מזלם ומתרעמים על מדותיהם ומחכים למות באומרם מה זאת עשה אלהים לנו לגרוע מדרגתנו ממדרגת עשירים זהב להם והמלאים בתיהם כסף ואנחנו בחוסר כל ואם אחד בראנו ולמה נשתנינו • אין מקום להתרעם ואין מקום להדדך על זה כי אין דעת שיוכל להשיג דעתו ית' ודרכיו כרכתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי והוא הארץ והוא בלבר היודע מה שעושה וכל אשר חפץ עושה בשמים ובארץ • אבל מה שאנו יודעים באמת שכל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא • גם ידענו נאמנה שכל מה שהוא עושה אע"פ שנראה רע בעינינו הוא להשיב עם האדם כי כל כונתו ית' שיעבדו אותו כדי להרבות בשכר ולהגיעו למדרגת המלאכים המקדשים שמו • וידיעה זו יביאנו לפתח התשובה כפי השגת שכלנו • כי האנשים אשר הם ענים אולי בגלגול אחר הרבו אשמה והחזירם בעה"ז שיסבלו צער העוני למרק כל מה שעשו לשעבר ולהטיב עמהם באחרונה ברב טוב הצפון לצדיקים • או הם אנשים שמכיר בהם בתבונת מבעם כפי חיוב המזל שנולדו שאם יהיו עשירים יתרחקו מן הישר ויבחרו ברוע לחטוא ולהחטיא אחרים עמהם עד שיחייב כובד עונותיהם למורדם מעולם הבא באפס תקוה לבן גזר להם העוני לטוב להם • או אפשר שהם נשמות עליונות הגונות להגין על הדור ומצערן בעניות כדי שיסבלו עונות הדור והדור אוכלים בעבורם • על דרך כל העולם ניתן בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מע"ש לערב שבת • או יהיה הסבה שהוא ית' חפץ לזכות את בריותיו ועשה עניים כדי שיזכו עמהם

לְאוּן דְאם פִּיל פּוּן וְעָנְיָן וַייניג דְאם אִיז דִיא תַּעֲנוּגִים פּוּן עוֹלָם הַבָּא וְעָנְיָן דִיא תַּעֲנוּגִים פּוּן עוֹלָם הַזֶּה וְאם גַייעָן אוֹנְעָק • דְרוּם הָעֶר צוּא דִי עֲצָה אוּנ פָּאר נָעם מוּסָר צוּ פָאר בֶּייגָן דִי תַּעֲנוּגִים פּוּן עוֹלָם הַזֶּה וְעָנְיָן דוּא וְאלְקְט זִיךְ קְרַייעָן אִין דַיין לֶעצְטָן קָאג אז דַיין נְשָׁמָה וָעט רוּעָן אִין גַן עֵדֶן וְאם דְאם אִיז אז אַנְעָנעָמְטַיקייט וְאם קַיין אוּיג הָאט עָם נִיט גִיזָעהָן נָאר נָאט אַלַיין דְאם וָעט עָר טָאן אוּנ נָעבָּן צוּא דִיא וָאם הָאפְן צוּא אִים :

פרק ה יודע הלבבות נָאט ב"ה וַייסְט דִיא הָעֶרצָער אוּנ פְּרוּבְט אוּיס דִיא גִירִין עָר וַייסְט וִים דִיא מְעַנְטְשִׁין מְרַאכְטִין אוֹיף דָעם וְאם דִיא הָאבָּן אַשְׁלָעכְט מֵזָל אוּנ זָענָן מִתְרָעם אוֹיף דָעם וְאם נָאט הָאט דִיא צוּ גְטַיילְט אוּנ זָאגָן וְאם הָאט עָם נָאט אוּנְז גִיטָאן מִיְענָרִין אוּנְז פּוּן דִי עֲשִׁירִים וְאם פִּילָן זַייעָרי הַייזָר גָאלְד אוּנ זִילְבֶּר אוּנ מִיר זָענָן זַייעָר אָרוּם אוּנ אַיין נָאט הָאט דָאנָן אוּנְז אֲלַע בִּשׁאפְן • עָם אִיז דְרוּף נִיט מִתְרָעם צוּא זַיין וְזָארוּם עָם אִיז נִיט צוּא גְרַייכָן דִיא זַייעָת פּוּן נָאט יְהִבָּרַךְ אַז דִיא עָם שְׁטַייט אִין פְּסוּק דָעָן מַיינָע אוּנ נָאר עָר אַלַיין זַייסְט אוּנ וָאם עָר וִיל דָאם מוּז עָר מְחַשָּׁבוֹת זָאגְט נָאט אוּנ עָר אִיז דָעָר הָעָר אוּנ נָאר עָר אַלַיין זַייסְט אוּנ וָאם עָר וִיל דָאם מוּז עָר אוֹיף דָעם הַיכָּל אוּנ אוֹיף דָעָר עֶרֶד אָבֶּר מִיר זַייסָן בֶּאֱמֶת אז אֲלַע זַייגִי וָענָן זָענָן מִיט דִין עָר אִיז אַבְּגָלַייבְּטָר נָאט צוּא בְּצָאלָן שָׂכָר אוּנ מוּט נִיט קַיין עַוְלָה ח"ו עָר אִיז אַיין גֶרֶעכְטָר נָאט • וּם אוֹיף וַייסָן מִיר גִיזִים אז וָאם עָר טוּט אִיז עָם נָאר צוּא בְּגִימְינָען מִיט דָעם מַעְנְטְשִׁין דָעָן נָאר דִין בְּחִנָּה אִיז מָעָן זָאל אִים זַייגָן קְרִי עָר זָאל דָעָר פָּאר דִיא מַעְנְטְשִׁין פִּיל שְׂכָר נָעבִּין אוּנ דָעָר מַעְנְטְש דְאַרְף תְּשׁוּבָה טָאן • דָעָן דִיא וָאם זָעָן אָרוּם הָאבִּין אָפְשַׁר אִין יָעָנָם גִלְגוּל זַייעָר פִּיל וִינְד גִיטָאן אוּדָר דִיא זָענָן אִין אַמֶּבָע גִיוָאכְן גִיוָארִין וָעָן אז זַיי וָאלִין זִין עֲשִׁירִים וְאלְטִין דִיא גְטַעָן שְׁלָעכְטִין אוּנ וִינְרָעָנָן אוּנ נָאוּ אַנְדְרִי אוֹיף כָאלִין וִינְרִיגָעָן דְרוּם אִיז נָאט ב"ה אוֹיף דִיא נָאר דְאם אָרוּמְקַייט פּוּן זַייעָר מוּבָה וְעָנְיָן • אוּדָר אִיז מִילְיוֹ אז דִיא הָאבִּין גְרוֹסָע נְשָׁמוֹת וָאם דְאַרְפִּין מֵגִין זִין אוֹיף דָעם דוֹר אוּנ זַיי וָאלָן לַייגִין דִי עֲבֵירוֹת פּוּן דוֹר אוּנ דָם דוֹר וָאלִין לֶעבָּן אוּנ גְשָׁפַייט וְעָרִין רִיכְטִ זַייעָר זְכוּת אז וִי עָם שְׁמַייט אַיין בַּת קוֹל הָט גִיזָאגְט נָאר דִי וְעָלְט וְעָרְט נִישְׁפַייט אִין זְכוּת פּוּן רַ חֲנִינָא בֶּן דוֹסָא אוּנ ר' חֲנִינָא בֶּגִיט זִיךְ מִיט אַיין קְלַייגָ מָאם בָּאקְסְרָן פּוּן אַיין עֶרֶב שַׁבָּת צום אֲנֶרֶן מְחָסֹת זִין נְרוּם אָרוּמְקַייט : אוֹדָר וַייל נָאט ב"ה וִיל מְזַכֶּה זַיין דִיא עַשִׁירִים דְרוּם

וינצלו מדין גיהנם כמו שהשיב ר' עקיבא לטורנוסרופוס הרשע בשאול לו אם הקב"ה אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסן וכו'. ובחר לנזור על אלו להיות עניים יותר מזולתם בהכיר בהם שאלו יסבלו העוני ולא יבחר מחנק נפשם משא"כ זולתם. והוא על דרך שאמרו רז"ל ראוי היה רעב לבא בימי שאול ובראותו יתברך שהיו גרופיות א של שקמה ולא יכלו שאת הביאם בימי דוד שיכלו לסבול. או עשה עניים להכין משכן לשכינה דמאנין תבירין ב דיליה הם דכתיב אני את דכא. ועשה עניים דוקא אלו בהיותם ראוים לפעולה זו כאשר הוא היודע. או אפשר שעשה עניים ועשירים לצורך ישוב וקיום העולם שיהיו עבדים ונעבדים שאל"כ מי יזרע ומי יקצור וכן כל מלאכת הישוב. וגם מתרבה הכבוד ובושת פנים בעולם כי העניים לעולם מכבדים לעשירים ומחביישים מהם מה שאין כן עשיר מעשיר דשניהם שוין ובזה לא יחדל כבוד מקרב הארץ. וגם מתרבה המוסר והיושר דאון ספק שעשיר לא יוכל להוכיח לעשיר כמותו אך כיון שיש מקום לייסר לעני על שאין ירו תקיפה מתפרסם מציאות המוסר בעולם ומרגילים בו. ובזה יש מקום לקצת עשירים לייסר עשירים אחרים אשר תעו מני דרך בסיוע קהל העניים המיוסרים. וגם עם זה עשירים מישרים אורחותם כדי שיוכל לייסר שלא ימצאו מקום לומר לו טול קורה מבין עיניך. ואין מקום להקשות ס"ם ומה חטאו אלו מאלו שלאלו עשה עניים ולאלו עשה עשירים. דלפי זה אין לדבר סוף וכיצד יהיה כיון שמוכרח להיות עניים ועשירים מהסבה שהזכרנו וטה נם שלאלו שעשה עניים לא אבדו כלום שבשביל העניות אינם רואים גיהנם כמרז"ל וגם מתרבה שכרם לעה"ב יותר מהעשיר ובזה נשתוה הרבר ביניהם שהרי העשיר בעבור עשירתו בעה"ז נחסר לו לעה"ב עני בעבור חסרונו בעה"ז מתרבה שכרו לעה"ב הרי שניהם שוין לטובה. וגם אם העשיר נהג בעה"ז כעני שעזב תענוגי ההבל ועסק בתורה ובג"ח ונרבק בעניים להחזיק ידם במזון לא יחסר לעה"ב מסבת עשירות. שהרי רבינו הקדוש שהיה עשיר גדול ולא נהנה מן העולם אפילו באצבע קטנה וכי נאמר שבעבור עשירותו חיסרו לו מעה"ב חלילה. או אפשר לומר מעין התשובה השלישית הוא שעשה עניים לתועלת שאר ההמון. דבר או רעב כי יבא בעיר או איזה מן הגזירות ויצעקו אל ה' בצר להם כיון שהעני רוחו נמוכה ודעתו שפלה ברעתו צועק בקול מר בנפש חפצה ובדבקות גדול ושומע אל אביונים ה' ותפלתם לא בזה

א פגיעיה כלפיה קפנס נקילפ כך · ב כלים נשברים וכוי מבל נשברי לב ·

בְּשׁאָפְּט עָר אָרְמֵי לַייט בְּרֵי דִיא עֲשִׁירִים זָאלִין נְעבִּין צְדָקָה אוּנ זָאלִין נִיצוּל וָועֶרִין פּוּן נַיהִנָּם וויא רַבִּי עֲקִיבָא הָאט גְעָנְטְפָּרְט צוּ טוּרְנוּסְרוּפּוּס הָרֶשַׁע אַז עָר הָאט אִים נִפְרָעגְט אוּיב הקב"ה הָט לִיבּ דִי אָרְמֵי לַייט פַּר וָואס אִיז עָר וַייא נִיט מְפַרְנֵם הָאט אִים רַבִּי עֲקִיבָא גִיעְנְפָּרְט בְּרֵי עָר זָאל מִיט זַייא מְזַכֶּה זַיין דִיא עֲשִׁירִים · אוּנ דְרוּם הָאט עָר גְמַאכְט דִי פָּאר אָרְמֵי לַייט אוּנ נִיט אַנְדֶרִי וַויל עָר וויסְט אַז זַייא וָועלִין קֶעגִין לַיידִין דָאס אֲרוּמְקִיט אֲבֶּער אַנְדֶרִי וָואלְטִין זִיךְ אֲפְּשַׁר אַמַּעשָׂה אָן נִישְׁאן מְחֻסָּרוֹת אֲרוּמְקִיט אוֹדֶר עָר הָאט דְרוּם גִימַאכְט אוּנ רַייכְע עִם זָאל זַיין אוֹיף דֶר וָועלְט קֶנֶעכְט אוּנ הָעֶרִין וָוארוּם זוֹנְסְט וָועֶר וָואלְט נְזִיעָט אוּנ וָועֶר וָואלְט נִישְׁנִימַן אוּנ אוֹיךְ אַלֶע קְלָאכוֹת פּוּן דֶעֶר וָועלְט אוֹיךְ וָועֶרְט דוּרְךְ דֶעם גִימְעֶרְט דֶעֶר כְּבוֹד אוּנ דִי בּוּשָׁה אוֹף דֶעֶר וָועלְט וָוארוּם דִי אָרְמֵי טוּעֶן אֵן כְּבוֹד דִי רַייכְע אוּנ שְׁעֶמְן זִיךְ פַּאר זַייא · ואין אוּנ זָאלְסְט נִיט פְּרָעגְן פַּר וָאס זְעגְן דִיא אָרוּם אוּנ דִיא זְעגְן רַייךְ דָאס אִיז קְלִין־קְשָׁיָא וָוארוּם אַז עָם וָועט זַיין פָּאר קֶעֶרְט וָועֶרְט פַּאר קֶעֶרְט פְּרָעגְן אוּנ וויא דָעֶן זָאל זַיין עָם מוּז דָאךְ זַיין אָרְמָע אוּנ רַייכְע מְחֻסָּרוֹת דֶעם עָם וָאס מִיר הָאבְּן קְרִיעֶר גִישְׁרִיבְּן אוּנ בְּפְרָט צוּ דִי אָרְמָע וָועֶרְט נַיעֶר שְׁבֶר גִימְעֶרְט אוֹף עוֹלָם הַבָּא מְעֶר פּוּן דֶעם עוֹשֶׁר אוּנ דֶעֶר מִיט וָועֶרְט גְלֵייךְ דִיא זָאךְ צְוַויישְׁן זַייא · אוּנ אוֹיךְ וָועֶן דֶעֶר עוֹשֶׁר הָאט אוֹיף דֶעֶר וָועלְט קֶר לָאזְט זַיינְע נַארִישְׁע הַעֲנוּגִים אוּנ הָאט גִילְעֶרְנְט תּוֹרָה אוּנ עוֹסֶק נִיטְעֶן אִין גְמִילוּת חֶסֶד וָועֶרְט נִיט גְמִינְעֶרְט זַיין שְׁבֶר אוֹף עוֹלָם הַבָּא · שחרי וָוארוּם רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ וָאס אִיז גִיוֶוען אַגְרוֹסֶר עוֹשֶׁר קֶען קֵין דֶעֶן זָאגִין אַז פּוּן וָועגִין זַיין עֲשִׁירוּת הָאט מֶען אִים חֲלִילָה גִימִינְעֶרְט זַיין שְׁבֶר פּוּן עוֹלָם הַבָּא · אִי אֶדֶער מֶען קֶען זָאגִין דָאס נָאט הָאט בְּשַׁאפְּן אָרְמָע לַייט פּוּן וָועגִין אַז עָם קוּמְט חֲלִילָה אַיין מְאוֹרֶר אֶדֶער אַיין הִינְגֶר אִין שַׁטְאט וַויל דֶעֶר אֲרִימַאן הָט אַנְדֶרְנְ נֶמִיט שְׁרַייט עָר צוּא נָאט מִיט אַבִּיסֶר קוֹל מִיטֶן נַאנְצִין הָאֹרֶץ אוּנ נָאט בְּ"ה הָעֶרְט צוּא דִיא אָרְמָע לַייט אוּנ דֶעֶרְבַּארִימְט זִיךְ אוּנ אוֹיף עוֹזֶה"ב גִיט נָאט בְּ"ה זַייא שְׁבֶר דֶעֶר פַּאר וָאס זַייא וָועֶן אוֹיף דֶעֶר וָועלְט וויא פּוֹעֲלִים וָאס אֶרְבֶּעטִין אוּנ נֶעמִין שְׁכִירוּת אַז נֶעמִן זַייא נַיעֶר שְׁכִירוּת

ומרחם על בריותיו בעבורם ולעה"ב נותן להם שכר פעולתם שהם בעה"ז כפועלים לפעול פעולת בע"ה ולערב יחלק שלל. ובמה מעלה להם שזכו היותם פועלים של מקום לפעול על ידם הצלת העולם. ואע"פ שמדת העני להתרעם כאשר שמעתי באומרו מה אני בעולם הריני בו כדבר המותר שאין בו צורך שהגני שקוע בכור העוני ואני כמכשול לפני העשיר וכאבן נגף. ואף גם זאת מלבר צער החסרון והשנאה נפשי עגומה ואוי לי מיוצרי מי מה אשיב ביום שיביאוני למשפט לפניו כי אין ביכולתי לקיים שום מצוה ויום הולך ויום בא ואיני מרויח לא ממון ולא מצוה והריני כרע לשמים ודע לבריות. דע העני שתועה אתה מדרך השכל בדבר הזה. דע כי אין אדם בישראל יחד עשיר ואביון שאינם שוין בכל יום במצוה אלו מאור הבוקר ועד לילה מיד שקם ממטתו אפילו עני שבעניים מברך אל בוראו מאשר יצר ואילך כי אין לזה מעצור בעבור העניות. גם בצאתו מביתו מקיים מצות מזוזה כי רבה היא בהיותו מעמידה בפתח ואינו בועט להסירה. גם מצות מעקה וציצית ותפלה ועניית קדיש וברכו וקדושה ושלית ותפילין. ואחר זה ליסוד תיקונו מקרא או משנה כפי ידיעתו. ונט"י לאכילה וברכת המוציא וברכת המזון ואיזה ג"ח אם בא לידו שהוא דבר שאין בו חסרון כיס והון את אשתו ובניו עושה צדקה בכל עת יחשוב לו כאמרו רז"ל. ואפילו על מה שהוא בעצמו אוכל חסיר על זו יתקרי רכתיב גומל נפשו איש חסד. כארז"ל על פסוק זה. וברכת אשר יצר כשעשה צרכיו וערבית ומנחה וגם מקיים בכל יום כל מצות ל"ת כיון שאין עובר עליהן. אלה המצות מקיים אפי' עני שבעניים בכל יום. ושאר מ"ע התלויים בממון בגלגל וכרומה מחשבתו לקיים נחשב למעשה. ובהיות כן מה מקום נשאר לעני לומר איני יכול לקיים שום מצוה בעבור עניותי וא"כ מה אני בעולם הרי מוסיף בכל יום ויום שכר העה"ב להיות חוזר כל יום לקיימם אלא כיון שהורגל בהן נראה לו כאלו אינו עושה כלום ומשולל ממצות הוא. ומה גם שאף שלא יוכל לקיים כל זה האמור מסבת תוקף עניותו המעכבו הרי מקיים אותו במחשבה בלבר דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה כארז"ל. ואתה העני כיון שבכל יום ויום בהיותך על האדמה אתה מוסיף מצות על מצות להרבות שכר עה"ב למה תקוץ בחייך אע"פ שהוא חיי צער ולמה לא תשמח עם הוספת המצות

אויף עולם הבא. וויא נרוים איז זייער מעלה ואס דורך זייא קומט הילף אויף דער ועלט: ואע"פ אוג האטשי דך אריסאן איז מתרעם ער ואנט איך בין אויך דער ועלט וויא אין איבערינע ואך איך בין אין גוזנקן אין ארומקייט איך בין וויא אין שטיין ואס פען שלאגט זיך אן אין אים אוג הוך דעם האב איך קיין יכולת ניט מקיים צו זיין קיין שום מצוה אוג דיא טעג נייען אוועק אוג איך בין ניט כדיהה קיין געלט אוג ניט קיין מצות אוג איך בין גלייך וויא אייגער ואס איז שלעכט פאר נאט אוג פר לייט. דע ואנט דער מחבר זאלסט ויסין דו ארימאן או דוא ביזט אין טעות דען אלע טענטשין צוויישן דיא ישראל איין עושר אוג איין ארימאן ווענין גלייך אין די מצות ואס איך ועל דא אוים רעבינן. דען הייפ וויא ער שטייט אויף פון שלאף דער ארומסטר טענטש לויבט ער צוא זיין בשעפר פון דער ברכה אשר יצר ביז אין סוף אלי ברכות וואורום דאס קען אין ארימאן זאגן גלייך מיטן עושר. אויך איז ער מקיים דיא מצוה פון מזוזה אויך דיא מצוה פון ציצית אוג דאבן אוג ענטפרין קרושה אוג ברכו אוג אמן יהא שמיה רבא אוג טלית אוג תפילין אוג דר נאך לערנין מקרא אוג משנה לויט זיין שכל אוג ואשין זיך צום עסן דיא ברכה פון המוציא אוג בענטשין אוג אז עם קומט אים צוא האנדין אנמילות חסד ואס בדארף קיין געלט קאסטין טוט ער עם אוג ואס ער שפייזט וויב אוג קינדער ועדט גירעכינט ויא ער טוט צדקה אלע צייט ויא אוגועדי הכתים זל האבין ניזאנט אוג אפילו ואס ער אליין עסט ועדט ער דרויף אן גירופן תמיד. אוג דיא ברכה פון אשר יצר אז ער טוט זיין צורך אוג מנחה אוג מעריב אוג אלי מצות לא תעשה ואס ער איז ניט עובר אויף וויא איז גלייך וויא ער איז מקיים. דיא דאזיגי מצות קען מקיים זיין אפילו דער גרעסטר אריסאן אוג דיא איבריגי מצות עשה ואס ער קען וויא ניט מקיים זיין אן געלט דהיינו לולב אוג צדקה. אוג דם גלייכן או ער האט אסחשבה זייא מקיים זיין איז ראס גרעכינט פאר נאט גלייך וויא ער איז מקיים. ובהיות אוג או עם איז יוא אוד ואל דר אריסאן ניט ואגן איך קען ניט מקיים זיין דיא מצות ועגין מיין ארומקייט אוג ואס בין איך אויף דער ועלט. ואורום ער טערט זיך נאך שכר דער טיט ואס ער זוכט אלי מאג דיא מצות מקיים זיין אוג

שאתה מרויח בכל יום אם בכל יום היית מרויח ממון הזית מצפה ליום מחר להוסיף עוד אע"פ שבמותך תניח הכל ואוכלים זרים חילך כל שכן וק"ו בנו של ק"ו שיש לך לשמוח תמיד ולהתפלל לפני המקום על אריכות ימיך להוסיף עוד על שכר הנצחי' וביודעך זאת ראוי שתסבול צער העתי באהבה. ושים בלבבך שצער העניות מעט בערך השכר שאתה מרויח בכל יום שאתה חי. ואם תצטער שעניותיך גורם לך מניעת כבוד הבריות ואף גם זאת בזיון ושנאה כדכתיב כל אחי רש שנאוהו. שים נא נגר עיניך שכל הכבוד שמור לך לעה"ב לפני רבי המעלה מלאכים צדיקים קושרים כתרים. מה שאין כן כבוד אנשי עירך שהוא כבוד ב"ו שהיום כאן ומחר בקבר ובפני אנשי חומר ומעוטים ומה בידך הקח מזה הכבוד. ואם ישנאוך מסבת עניותך מה בכך מה איכפת לך כיון שבוראך אוהב אותך ומשרה שכינתו עליך כדכתיב אני את דכא אם היית יודע שאהבת בוראך תלויה באהבה שלהם שאם הבריות אוהבים אותך גם הוא אוהבך ואם לאו לאו אז היה ראוי שתבחר מחנק לנפשך אבל אינו כן ולמה תצטער ממניעת כבוד ב"ו ושנאה ואהבה. ואם צערך שאין דבריך נשמעין דכתיב וחכמת המסבן בזויה שים נגד עיניך שהקב"ה שומע בקולך שנאמר כי שומע אל אביונים ה'. ואם צער שלך על שאין מתחברים עמך להביאך עמהם במסיבה ואתה יושב בדד. שים נגד עיניך ששכינה גבך ללותך דשכינה שורה על מאנין תבירין כנודע. ועוד יש ג"כ לשמוח שאם היית מיסב עמהן מרבים בשיחה וברוב דברים לא יחדל פשע ונמצא היותך בדד פרח ההטא ממך. ואם תצטער שאין מזמינין לך בשום סעודה כבדה או קלה. שים נגד עיניך תענוגי נ"ע המוכנים לך וביתר שאת על צער תאות המאכלים שלא יומינוך לאכול מהם. אך יש לחקור על מה שעינינו רואות מעשה בכל יום הלא תראה ב' עניים אהובים כשבת אחים גם יחד בהיותם בחסרון הלבנה. רצוני לומר בחסרון הלבנים ג ואם מתעשר אחד מהם שוב אינו משגיח באוהבו העני ואדרבא

ג סם מעכע כאהרן ישמעאל:

בייא נאט ב"ה איז דאס גיהעבינט גלייך ווייא עד איז מקוים נאר עם דאקט זיך אים עד טוט נאר קיין מצוה ניט ווייל עד קען ניט טאן אלי מצות אוג ווען עד קען אפילו ניט מקוים זיין אטיילן מצות ווענן זיין ארומקייט איז נאט ב"ה מצרף אנוסי מחשבה צו איין מעשה ווייא אוג'זערי הבמים ז'ל האבן גיזאגט. ואתה אוג דוא ארימאן תאמשי דוא לעבסט אין צער וארום זאלסטו זיך ניט דאריין גיזאגט וואם דו מערסט אלי טאג ווייא ואלט גיוואן דוא זאלסט מרויח זיין געלט איין שוין אפשיטא או דוא ברארפסט זיך צו פריין אוג צוא בעטין נאט ער זאל דיר דער ליינגערן דייני יארין כדי דוא זאלסט דיר נאך מערין שכר לעולם הבא. וביודעך אוג או דוא ווייסט דאס כדארפסטו צוא ליידין מיט ליבשאפט דאס ארומקייט אוג רעכין או דאס איז נאר וייניג קעגין דעם שכר עוה"ב ווען דוא ביסט מרויח אלי טאג. ואם אוג אויב דוא ביסט זיך מצער ווען דיין ארומקייט איז גורם או לייט גיבן דיר קיין כבוד ניט אפ אוג זענין דיך מבזה אוג האבן דיך פיינט. לייג דיר איבר או פיל כבוד איז דיר נהיט אויף עולם הבא אבער ווען איז דער כבוד פון איין בשר ודם אוג אויך ווען ווערסטו דיר מיט נעמין פון דעם כבוד. ואם אוג אויב זייא האבן דיך פיינט איבער דיין ארומקייט ווען האלט עם דיך גנוג או דיין בשעפר האט דיך ליב וויא עם שמייט אין פסוק איך טוא רצון מיט דעם ארומן אוג מיט דעם ווס הט אניידיג נמיט אוג וארום זאלסטו זיך מצער ווען ווס לייט גיבן דיר קיין כביד ניט אפ ארער ווס זיי האבן דיך פיינט. ואם אוג אויב דוא האסט צער ווייל ניט דייני ייד ווערן ניט ניהרט ווי עם שמייט (וחכמת המסכן בזויה) די הכמה פון ארימאן איז כבוזה זעה אבער או נאט ב"ה הערט דיין קול ווייא עם שמייט (שומע אל אביונים ה') נאט הערט צו ייא ארמע. אוג אויב דוא האסט צער ואם לייט בהעפטין זיך ניט מיט דיר זעה או דיא שכינה איז בייא דיר צוא בלייבין דיך אוג בראדפסט זיך פריין דוא זיצט ניט מיט ווייא ועדסטו ניט דאריין ווען דו ביסט מרויח אלי טאג דאס צוייא ארמי לייט האבן דיך אוג אויב דוא ביסט זיך מצער וויל מיטן פון ריידין להי"ר רכילות לינעמט דברים בטלים ואם אוג אויב דוא ביסט זיך מצער ווייל מען בעט דיך אויף קיין שום סעודה ניט בעטראכט ייא תענוגים פון דעם נן ערן ואם ענין דיר אן גיגרייט ווען דער תענוג איז זהר נרום. אך נור עם איז צוא קלערין אויף דעם ווען מיר זעהן עסק אלי טאג דאס צוייא ארמי לייט האבן זיך ווייער ליב או ווייא בדידר אוג או אייגר ועדסט

ריך

מאם בו ומתגבר עמו ועושה עצמו כאלו לא ידעו מעולם . במקום אשר היה ראוי להודות לשבח לבוראו שגדלו ורוממו ונתן יכולת בידו לרחם על אוהבו להחזיק בידו ולכסות חסרונו יען אשר מקודם יכתיקו סוד ואיש את רעהו יעזרו בחסרונם . ולמה לא יתן בדעתו שעכשיו שהעשיר לא נתחדש בו דבר מחודש ועדיין שוה לחבירו בכל דבר ועדיין שוה לחבירו בכל אבריו . וכי יעלו בו אבר כנשרים לעוף בהם השמים וכי נתחדש בגופו גבורת הארי וקלות הצבי וכי נתרבו שינוי ושאר אברי גופו . וכי אם היה פסח או סומא יתרפא מומיו וכי נתעלה וקנה שלימות המלאכים שלא לאכול ולשתות ושלא להוציא רעי ומי השתן כמעשה הבהמה . וכי קנה חכמה ורוח הקודש . וכיון שהוא משולל מכל זה אעפ"י שהעשיר וכמו או הוא עתה ואם יחזור וירד מנכסיו חזר לכמו שהיה א"כ מה מקום להתגאות על חבירו הרש בעבור דבר נפרד מסנו שבא לידו דרך השאלה שהוא הממין אף שבעניותם יושבים כשבת אחים גם יחד . אין זאת כי אם כרוע לב מסבת פתוי היצר המתחיל להרגילו אל המרידה בדברי חלקלקות לאמר הרחק מעל העני דרכך ואל יכנס לפתח ביתך מכמה סבות . חדא דצ"ט מתים מעין הרע ואחד מדרך ארץ כדרז"ל ועינו של העני הזה יכלה אותך ואת כל אשר לך . ובפרט מקנאתו לך ששניכם היתם במצב אחד ואתה עלית למרומים והוא בין הדומים* טוב לזה שלא תכיר פניו דחייך קודמים לחיי תבירך . סבה שניה שבכל משתה של שמחה שתזמינהו בראותך אותו תזכור ראשונות הדלות והעוני שהיית בו והאנח בשברון מתנים ויהפך שמתתך לתוגה . סבה ג' אם יארע פעם שלא תתן לו שלום מחמת טרדת שלוחך בממן לארץ מרחקים מיד צעוק יצעק בבכיה ומסור דינו לשמים בקול מרה ויגיע אליך רעה הלא טוב לך להתנכר עמו ולתת לו מתת יד ע"י אחרים . כל זה מפתהו יצרו לפתוח עמו בעבירה לשנוא מי שהקב"ה אוהב שהקב"ה אוהב עניים . ואחר זה מפתהו לכנוע ממנו מתן בסתר בפתוים אחרים וכיון שכבניכו ברשותו בעצת שנאה לעני הבירו מפתהו אה"כ בכל עון ופשע אשר מחייב יכולת

רל בפל מלמון כדם רנליו :

רייך פֿרעגט ער שוין ניט אויף דעם חבֿר אוג מאכט זיך גליידיק וויא ער האט אים נאר ניט ניקאנט פון איבֿיג אנשטאט וואס ער ואלט נקערט דאנקין אוג לובין זיין בשעפיר וואס האט אים יכולת גינעבין דער באמסין זיך אויף זיין ליב האבֿיר אים צוא העלפֿן וואורום נאל דער עושר ניט טראכטן ער איז נאך אצונד אויך גליידיק צום חבֿר אין אלי זיני אברים האט ער דען נקריגין פֿליגל איז ער דען נוואורין שטארק וויא אלייב אוג גרינג וויא אהירש . אוג אז ער איז אבֿעל מום זענן דען זיני מומים פאר היילט ניוואורן איז ער דען ניוואורין איין מלאך ער זאל ניט דארפֿין עסן אוג מריגקן האט ער דען זיך גישאפט הכמה אוג רוח הקודש . וכיון אוג ויייל ער האט דאך ניט דיא אלי זאכן ווידר זיין וויא פריער ממילא גיהער ער זיך בוודאי ניט בעל נאוה האלטין קענין זיין חבר דער ארום מאן פון וענין דם נעלט וום עם אים אים נאר אנטלינן . אבֿר דם איז נאר מחמת שלעכט האדץ וואס דער יצה"ר רעט אים אן דער וייטר דיך פון דעם ארום מאן אוג לאז ער ניט ארויין ניין איז האבֿין נהאט אוג רעט אים אן דער וייטר דיך פון דעם ארום מאן אוג לאז ער ניט ארויין ניין איז שמוב מחמת פיל טעמים . חדא איינם איבֿער ענין הרע דאס אוג פון דעם ארום מאן ועט דיך פאר לענדין מיט אלץ ואס דיא האסט דען ער ועט דיך מקנא זיין וואורום איר זענט בייד ענין איז איין איינשאנד אוג דוא ביסט דער הויבן גוואורין אוג ער איז ניבליבן ארום דרום איז בעסיר זאז דוא זאלסט זיין פֿרום ניט זעהן וואורום דיין לעבין איז דיר מיערער פון זיין לעבין . סבה ב' דער אנדר טעם איז וואורום אז רז ועטסט אים בעסין אוף דיין שמחה אוג ועטסט אים זעהן ועטמו זיך דער מאנין איז דיין ערשטי ארומקייט אוג ועטסט זיפצין ועט דיין שמחה פאר שטערט ועריין . סבה ג' דער דריטר טעם איז אז עם ועט זיך מרעפין איין מאל ואם דיא ועטסט אים ניט נעבן שלום מחמת דייני מירדות ועט ער תיכף שרייען אוג ועט זיין דין איבֿר ענפרין צו נאט ועט דיר דער פאר גרייכן שלעכטם דרום איז בעסער רז זאלסט זיך פרעמד מאכין פאר אים אוג נעבין אים איין נדבה חזק אנדרי . כל זה אבֿער ראם איז אלץ פון דיא איבֿר ריידונג פון יצה"ר ראם ער זאל סיינר האנדין דעם ואם נאט ב"ה האט ליב ואורום נאט ב"ה האט ליב ארמי ליים אוג דער נאך ועט

הממון לעשותם . לכן אחי שמע מוסרי ואל תקשיב לדברי יצרך תן הודאה לבוראך שתצליל עמך להעשירך מה שלא עשה עם חבירך ואמור בלבבך לא לחנם עשה אלהים ככה כ"א לנסות אותי לראות אם אני בועט בעניים כיון שהכרתי בצערם והדין נותן לרחם עליהם בכל יכולתי ולהראות להם תמיד פנים שוחקות בכל עת ולקרבם בכל שמחה שיחמין לי הקב"ה ולחזקם בדברים טובים ודברי נחומים ולהקריבם אל התועלת באופן שלא יגיע להם מהביוש כדי שיחזיק הקב"ה הממון בידי בהיותי בנסיון שהבניסני . כי בעשותי הפך זאת יראה ה' ורע בעיניו ויחזיר הגלגל לכמות שהיה להשפילני ויהרוסם מול העני חברי ומה פנים יהיה לי אחר כך לבא אצלו שירחמני מאחר שנתאכזרתי עמו ביום עלותי מארש מצרים . וגם שאר עשירים לא ירחמו עלי באומרם כאשר עשית כן יעשה לך . והנה בראותי דור הולך ודור בא ואיש אשר לו בת חביבה כבבת עינו שליפה בכל ושמורה ותדר שינה מעינו בלילה לא ישכב וביום לא ינוח מלסבב בשוקים וברחובות לדרוש על בן העשירים לתתה לו במהר ובמתן כל אשר יגזרו עליו סרסורי לדבר עבירה . לכן בני החכם אל תקנא לבך בבני העשירים באותם שהם מושללים מכל חכמה ורקים מכל דבר הנוגע לשלימות הנפש והגוף ובהם לא כתב ולא לשון ואפילו לשון צחות דברי בטלה ומלאים רשע ופשע עכ"ו תכלת וארגמן לבושם והולים זהב מכים למלאות תאותם על כל דבר פשע ככל אשר תאוה נפש החומאת ועכ"ז כל איש אשר לו בת יחידה יפה וברה מריבים עליו מי יזכה שיפול בחלקו הר האפל הזה ובמאזנים לעלות להרבות בממון ולהרבות עמו במנחות ובמתנות . ואתה אשר הלוך הלכת בדרכי השם ונכספת בעסק התורה והמצות ולא חסרת חכמה שלא לסרת ושלימות שלא קנית ועכ"ז סחובי הבלאות לבושיך ומלאי על גבי טלאי מנעליך ואין איש משניח עליך ואין מי יאמר מה מעשיך ואין מי יחמוד תכמתך הדבוקה בנפשך שאין יד שולט בה להסירה מעליך . ואפשר יסיתך יצרך להתרעם על מוכך לומר תהה ד על הראשונות למה לא במזל בן העשיר נולדתי

ד מתמרע

עַד אִים אֵן רַיידִין סִיט אַנְדֶרִי אִיבֶּר רַיידִנְג עָר זָאל אִים שׁוֹן גְאר קֶין גְרָבָה נִיט נָעבִּין אוּנ וִיא עָר וָעט אִים אַרַיין בְּרָעגִין אִין וַיין נָעמָן אוּנ אִין וַיין עַצָה אַז עָר זָאל פַּיינְד הָאבִּין וַיין אָרְמִין חֶבֶר חָעט עָר אִים דָעָר נָאךְ אִיבֶּר רַיידִן עָר זָאל מָאן אַלֵי עֲבִירוֹת וְאם קֶען קֶען סִיט גָעלט טָאן . לכן דרום סַיין פְּרַיינְד הָעָר צוּ מַיין סוּסֶר אוּנ הָעָר נִיט דִיא רַייד פוּן יצה"ר אוּנ גִיב אַלוּב צוּא גָאם וְאם הָאט דִיךְ רַייךְ גְמַאכְט אוּנ טְרַאכְט אִין הָאֶרץ נִיט אוּם וְוסט הָאט גָאט אַוּא גִימָאן גָאר פוּן וְעָגִין צוּ פְּרוּבִן סִיךְ צוּא זָעהֶן אוֹיב אִיךְ וָעל הָעלְפִין אָרְמֵי לַיים אוּנ אִיךְ גִיהָער סִיךְ מְרַחֵם צוּא זַיין אוֹף זַייא סִיט גָאר מַיין יְכוֹלֶת אוּנ תְּמִיד צוּא וַיזִין זַייא אַבְּרַיילִיךְ פְּנִים אוּנ וַייא מְקָרֵב צוּ וַיין אִין אַלֵי שִׂמְחוֹת וְאם גָאט בְּ"ה וָעט סִיר צוּא שִׁיקִין אוּנ צוּא שְׁמַארְקִין זַייא סִיט גוּטֵי רַייד אוּנ צוּ נָעבִּין זַייא סִיט אַז אַיין אוֹפֶן אַז זַי זָאלֶן נִיט מְבוּיש וְעַרִין כְּדֵי גָאט זָאל רָאם נָעלְט אִיבֶּר לְאוּן אִין סַיינָע הָעגְט וַייל אִיךְ וָעל בַּשְׂמַיין אִין דָעם נְסִיוֹן וְאם גָאט הָאט סִיךְ גִיבְּרַאכְט . כי אִבֶּר אַז אִיךְ וָעל טָאן פַּאר קֶערְט וָעט רָאם גָאט נִיט גִיפָעלֶן וָעט עָר סִיךְ וַיידָער מַאכִין אַרוּם אוּנ רָאם מְזַל פוּן סַיין חֶבֶר וָעט עָד דָעָר הַיִבֶּן אוּנ סִיט וְאם פַּאר אַיין פְּנִים וָעל אִיךְ דָעָר גָאךְ קוּמֶן צוּא אִים עָר זָאל זִיךְ אִיבֶּר סִיר דָעָר בְּאַרְמִין אַז אִיךְ בִּין אַקְעגִין אִים אַז אַיין אַכְזָר גִיוֹרֶן בְּשֵׁעת אַז אִיךְ מִין רַייךְ גְוֹרֶן אוּנ אוֹיךְ דִיא אִיבֶּרִיגִי עֲשִׁירִים וָעלֶן זִיךְ נִיט דָעָר בְּאַרְמִין אִיבֶּר סִיר וַייל זַייא וָעלֶן וָאנֶן צוּ סִיר אַוּ וְיא דוּ וְאסְט נְמָאן צוּא אָרְמֵי לַיים אַוּ וָעט סָען דִיד טָאן . והנה אוֹת נוּן וַייל אִיךְ זָעה אֶלָע טָאג דָעָר וְאם הָאט אַטָאכְטָעָר וְאם זִיא אִיז אִים גְלִיבְּט וְיא זַיין אוֹיג זוֹכְט עָר סִיר אִיר צוּ קְרִינֶן אַיין זוֹן פוּן אִיזָשָׁר צוּ נִיבֶּן אִים זַיין טָאכְטָעָר סִיט פִּיל גָעלְט נָרָן אוּנ מַתָּנוֹת אוּנ זוֹכְט גָאר נִיט אֶקְעֶגֶנְד וְאם קֶען לָעֶרְנֶן . לכן דְרוּם זָאג אִיךְ דִיר וְאלְסְטוּ נִיט סְקֶנָא זַיין אִין דִיא קִינְדֶר פוּן דִי עֲשִׁירִים זָעלְבִי וְאם זָעגִין לָעָר פוּן אַלֵי חָכְמוֹת אוּנ לַיידִיג פוּן תּוֹרָה אוּנ מִצוֹת טוֹבוֹת אוּנ קָעגִין נִיט שְׁרַייבֶּן אוּנ נִיט רָעכְט רַיידֶן נוּר זַייא זָעגִין שָׁעהֶן גְקְלַיידִים אוּנ פָּאר בְּרָעגִין נָעלְט צוּ דָד פִּילֶן וַיידֶרֵי הָאוֹת אוּנ פוּן רָעכְט וָעגִין וָעד עָם הָאט אַיין אַיינְצִינִי טָאכְטָר נִיט אִים פִּיל נָעלְט אוּנ סְחוֹרוֹת וּמתה אוּנ דוּא וְאם נַייסְט אִין נָאטֶם וָעג אוּנ גְלוּסְט אִין תּוֹרָה אוּנ מִצוֹת אוּנ עָם פָּעלְט דִיד נִיט קֶען חָכְמָה אוּנ פוּן רָעכְט וָעגִין נַייסְטוּ אִין נִיסַיינִי קְלַיידִיד אוּנ קֶין סָעגְטְט נִיט אוֹיף דִיד

אף שאהיה ריק כסוהו כיון שחסרגו מעלהו וחכמת שלימותו הורידני עד תהום רבה ולמה לא אבחר מחנק נפשי בראותי חמור עולה בסולם ואני בעמק הבכה · דע ההבדל בינו לבינך · ידוע הרע שיש כלי שיר עשוי כדלעת ובה שקוע עץ ארוך ומשערות של זנב הסוס סולכין זמביאין בה ותוליד נענוע ערב מאד לשומעיה ער שמעורר לב נשים וטף ואנשים משוללי הרעת אל הריקוד ולשמיעת באותו קול · בחושבם שקול הערב ונעימות התנועות הוא מהכלי עצמו · והריק השומע קול הברה שבו חומר וחושק בכלי זו ואומר בלבו מי יזכני שיהיה כלי זה לחלקי בתוך ביתי יומם ולילה כדי להתייחד עמו אני והוא יחד להודיע לי לשון נעימותו ועריבות דבריו ואשמחה ואגילה בשיריו ובזמריו · ומוציא הוצאות להניע לו השעה ומצפה העת שהמנגן יניח לנגן להתייחד עמה חדר בחדר מרוב חשק אהבת הקול ששמע בו · ויהי העת שהמנגן סיים לנגן והניח הכלי בזויות הבית תלויה נתן זה החומר ממון הרבה להביא כלי שיר זה אצלו והתחיל לנשקו ולחבבו וקרב לפניו יקר המנחות והתחיל לדבר עמו לשמוע נעימות דבריו ונועם אמריו ואין קול ואין עונה ואין כס"ף · ממשמש בכלי לעוררו פוגע ירו בשערות זנב הסוס הקשור בו ואז מתפרסם לו דדבר דומם הוא וכי אומרים לאבן ולעץ הקיצה לדבר · מיד ממרמ זקנו וטופח על פניו והולך ובוכה מצטער כל יומו לאמר איך אבר ממון וזמן וכח להלוך אחר דבר דומם ומצטער על זה כל ימי חייו עד שמת ביגון ואנחה · כך בן העשיר המשולל מכל הכמה דומה לכלי הניגון הזה שהמנגן מקיש ומנענע בו ואותו נענוע גורם להוליד נעימת קול הגורם הריקוד והשמחה כשם שאב הבן בעטפו בבגדים החמודות וכסף ווהב יכסהו ומושב הגרולים יניחהו ואל בית המשתה יביאהו וכל רואיו חומדים בו בחושבם כי ממנו הכל וכשלימות לבושו כך שלימות חכמתו ומדותיו · וכ"ז בעוד שאביו מנענעו בכח עושרו ובמות אביו או מאבד ממונו נתגלה חרפתו ומיעוט ידיעתו ונשאר כעץ שתול במקום אשר חרבו מימיו הולך ודל עד שעליו נשרות כלם ונשאר עץ יבש לא יועיל כ"א לבשל הקדירה להדליק המדורה והולך נע וגד · והיה כי ירעב בוחר להיות פחמי או בורסקי או נושא סבל · אוי לאב ואם שביד מי מסרו בתם ועל מי הוציאו ממון ורבוי הדורונות ומהן לרוב · בוכים כל ימיהם על צרת

ניט אַבְּטִינג אוּן קֵיינֶר גְלוּסְט ניט צוּ דַיין חָכְמָה אֶפְשֶׁר וְעט דִיר דָעָר יצה"ר אַן רַיכֶן צוּ מְהַרְעָם זַיין אויף דַיין סְוֹל וַייל דָעָר זוּן פוּן דָעם עוֹשֶׁר וָאם עָר אִיז אַיין נִישְׁט הָאט זַיינֶר גוּטֶם אוּן אִיךְ בִּין אין דָעם פִּינְסְטֶרִין סַוָל · דע זְאלְסְט וויסֶן דָעם חִילוּק צְווִישֶׁן דִיר אוּן אִים · עָם אִיז דָא אַיין כְּלֵי זֶמֶר אַיין פִּידֶל אוּן דָעָר שְׁמִיצִיק וָעֶרְט גִימַאכְט פוּן הָאר פוּן פֶּערְד אוּן אַז סָעֶן פִּירְט דָעָם שְׁמִיצִיק אויף דָעם פִּידֶל גַייט אַרוּם אַוִים קוֹל עָם דָעָר וְעקְט דָאם הַאֶרְץ פוּן וויבֶּער אוּן קְלֵייני קִינְדֶר צוּא מַאנְצִין אוּן צוּא פְרֵייעֶן זִיךְ מִיט דָעם קוֹל וַייא מֵיינֶן אַז דָאם זִיסֶע קוֹל אִיז פוּן דָעָר פִּידֶל אַלַיין אוּן גְלוּסְט צוּא דָעָר כְּלִי אוּן טְרַאכְט זִיךְ וָעֶר וְאָלְט מִיךְ מְזַכֶּה זַיין דִיא כְּלִי זְאל זַיין אִין מַיין הוּיז טָאג אוּן נַאכְט אִיךְ זְאל מִיךְ פְרֵייעֶן מִיט זַיין גִיזַאנְג · ויהי אוּן אַז דָעָר שְׁפִּילֶעָר הָאט אויף גִיהָערְט צוּא שְׁפִּילֶן אוּן הָאט אויף גִיהָאנְגֶן דָעם פִּידֶל אִין אַוויינְקֶעלְע אוּן דָעָר וָאם הָאט גִיגְלוּסְט דָעָר צוּ הָאט אַן גְהוּבֶן מִיט דָר פִּידֶל צוּ רַיכֶן כְּדֵי עָר זְאל הָעֶרֶן אִיר זִיסֶע רִייר וַארוּם עָר הָאט גְמֵיינְט אַז דִיא פִּידֶל שְׁפִּילֶעָר מַאכְט מִיט דִיא הֶעֶנְד אִין אִיר נִיט אַרוּם גִיגַאנְגֶן הָאט עָר פָּר שְׁמַאנְגֶן אַז נָאר דִיא הָאר פוּן פֶּעֶרְד מַאכֶן דָעם קוֹל אִיז עָר שׁוֹן גְיווָאר גִיוואָרֶן אַז דָעָר פִּידֶל הָאט קֵיין קוֹל נִיט · הָט עָר הַיפְּךְ חֲרָטָה גִיהָאט אויף זַיין נַארִישֶׁע כַּיינוּנְג וָאם עָר הָאט פְרִיעָר גְמֵיינְט · כך אַזוֹ אִיז דָעָר זוּן פוּן דָעם עוֹשֶׁר וָאם הָאט אִין זִיךְ קֵיין שוּם חָכְמָה נִיט עָר אִיז גְלֵייךְ צוּא דָעם פִּידֶל וָאם דָעָר שְׁפִּילֶעָר מַאכְט מִיט דִיא הֶעֶנְד אִין אִיר אוּן דָאם מַאכְט אַז דִיא פִּידֶל שְׁפִּילְט מִיט אַיין שַׁיין קוֹל אַזוֹ דָעָר עוֹשֶׁר בְּעִקְלִיכְט זַיין זוּן שַׁיינֶע קְלֵיידֶר אוּן בַּדַעֲקְט אִים מִיט נָאלְד אוּן בְּרִיינְגְט אִים אויף שִׁמְחוֹת אוּן דִיא וָאם זְעֶן אִים גְלוּסְטֶן אִין וָארוּם זַייא טְרַאכְטֶן אַז וַויא זַייֶנֶע קְלֵיידֶר אִיז זַיין חָכְמָה אוּן זַייני מִידוֹת · אָבֶּער אַז דָעָר פְאטֶער שְׁמַארְבְּט אָדֶער אַז עָר וָעֶרְט אַן דָאדָעָר בוּים וָאם נוּצְט מֶער נִיט נָאר צוּא קָאכֶן אָדֶער אַן צוּא צִינְדֶן אֲפַייעֶר פוּן אִים · והיה אוּן אַז דָר זוּן פוּן דָעם עוֹשֶׁר הָאט נִיט פוּן וַאנְן צוּא לֶעבֶּן וָעֶרְט עָד אַמֶּרֶעֶר דִיא שְׁוַוער אוּן שְׁוַוינֶער וָעֶרְן אִין וָעלְכֶע הֶעֶנְט זִי הָאבֶּן אִיבֶּער גִיעֶנְטֶפֶּרְט זַייֶער טָאכְטֶר אוּן אוֹף וָעמֶן זַייא הָאבֶּן זִיךְ גִילאוּט קָאסְטֶן אַז פִּיל נָעלְט אוּן סַחוֹנוֹת אויף דָעם אַז זַייֶער טָאכְטֶר זְאל הָאבֶּן צָרוֹת אוּן זַייֶער

הבת ועל איבוד ממונם ויאבדון נפש על שלא חשקו בת"ח כי אם לזה אשר עלה חרס בידם דאגה בעולם הזה ומכשול לעה"ב . והבת מיללת ולאביה ואמה מקללת כי בביתה אין לחם ואין שמלה אין קול קידוש והבדלה ובליל פסח אין הגדה בכל העדה . עד שכלים שניתיהם ביונן ואנתה ובאים עד עמוקה שוחה . אך עתה הבחור החכם השלם ודל דומה למרגניתא דלית לה טימי דומה כנופך ספיר ויהלום הנתון בתיבה של עץ קטנה מהקלים שבעצים מושלכת בטיט חוצות כל הרואה אותה עובר עליה ואם נכשל בה ירמסנה ברגליו ואין עולה על זכרונו מאמר התנא אל תהי בז לכל רבר עד שעבר אהד יראי אלהים וסר מרע וירם את התיבה לקיים אל תהי בז וכו' ובחיקו הניח אותה ולא חש לטיט שעליה כי לא חמד כי אם לראות מה בתוכה ויפתח את התבה ונתמלא הבית אורה והעשיר עושר רב עד שעלה למדרגת האדירים ובאותו עושר סיגל מצות ומעשים טובים ושמחו הוא ואשתו ובניו וכל משפחתו בעולם הזה בעושר ובשם טוב ומתו בשמחה להלוך לנחול שכר עה"ב . כן האיש הישר הנותן בתו לת"ח אף שלבושו קרעים ועטופי כלים רעים ואין משים לבו על זה באופרו כי אין אלו דברים דבוקים בגופו כי הוא רואה מה שבתוכו ובהסיר אותו עיטוף מעליו מראה תוארו ואור תורתו ובין נכבדים יושב ובקהל קדושים דורש ותזרת דינו בכל העולם הולך והוא יושב על כסאו כולם מוכנים לעיברו מכינים פרנסתו מלמד דרך את העם לעבוד לבוראם להנחילם עולם הבא אהוב למעלה ונחמד למטה . אשרי אשה שכבה לה . אשרי איש שכך בחר להלקו אף ע"פ שהיה ריק מכל . התנו החכם ירוממהו . ותורה ודרך ארץ ילמדהו . ובין חכמים וישיבתי . עד שנוהגים בו בבוד וקמים מפניו כהלמיד חכם . זהו בחייו . ובמותו דורש עליו בקבין רב ורב עם הדרת מלך מספר בשבחיו עד שבכח תירתו שאומר עליו מרחיק מעליו כל צר ומשטין ומוסרו ביד מלאכי שלום להוליכו למנוחות שאננות . אם כן אתה החכם כיון שאתה נמשל למרגלית שבתיבה כמרובר איך יש מקום לעלות על לבך קנאה בטי שהוא ריק מכל

נָעלט זאל נַיין לְאִיבּוּד אוּנ דִיא מָאכְטָר קְלָאגְט וָואם זַייא הָאבָּן אִיר גִינָעבִּין אָזוּ אִיין מַאן וָוארום אִין אִיר שְׁטוּבּ אִיז נִישְׁמָא קַיין בְּרוּיט אוּנ קַיין קְלַייד זִיא הָערְט נִיט קַיין קִידּוּשׁ אוּנ הַבְדָלָה אוּנ פֶּסַח הָערְט זִיא אַפִּילוּ דִיא הַגָּדה נִיט זָאגָן . יוא אָבֶּר דוא בְּחוּר דָער חָכָם וָואם קֶען יוא לָערְנָען אִיז גְלַייךְ צוא אֲפָעָרְיל וָואם הָאט קַיין שַׁאץ נִיט בִּיקְט גְלַייךְ וויא דִיקְעְנְטִין וָואם לִינְין אִין אַקְלַיין הִיוְ צָעָרִין קְעְסְטְלִי אַיין נִישְׁמִירְט אִין לַיים דָער וָואם זָאהט עָם גַייט דְרוּף אִיבָּר אוּנ טְרָעט עָם טִיט זַייני פִּים בִּיז אַיינָר אַקְלוּגְעָר אִיז פָּאר בַּייא גִיאָאנְגִין אוּנ הָאט אוֹיךְ גִיהוּיבִין דָאם קְעְסְטְלִי אוּנ הָאט עָם אַרַיין גִילַייגְט אִין זַיין שׁוּיס עָר הָאט גִיוואלְט זָאגָן וָאם לִיגְט אִינְווַיינִיג אוּנ עָר הָט גִיעָפָּנְט דָאם קְעְסְטְלָע אִיז גִיוואָרִין זַיין שְׁטוּבּ דָער פִּילְט מִיט לִיבְּטְוַיקַייט אוּנ אִיז וַייטָר רַייךְ גִיוואָרִין אוּנ מִיט דָעם עֶשִׂירוּת הָאט עָר פִּיל מִצות אוּנ מַעֲשִׂים טוֹבִים גִיטָאן אוּנ עָר מִיט זַיין מִשְׁפָּחָה הָאבִּין זִיךְ גִיפְרַייט מִיט דָעם עֶשִׂירוּת אוּנ מִיט דָעם גוּטִין שֵׁם אוּנ זָענִין גִישְׁטָארְבָּן מִיט שִׂמְחָה צוּ יָרְשָׁנָן שָׂכָר עוֹלָם הַבָּא . כָּךְ אַזוּ אוֹיךְ דָער עָרְלִיכְער מַאן וָואם גִיט זַיין טָאכְטָר צוא אַיין תַּ"ח הָאסְטוּ זַייני קַלַייד זָענִין צוא רִיסִין נָאר עָר זָאהט וָום אִין אִים אִיז אוּנ עָר טוּט אַפּ דִיא צוא רִיסִינִי קְלַייד עָר וַוייזְט עָר זַיין נִישְׁמַאלְט אוּנ דִיא לִיכְטָעְקַייט פּוּן זַיין תּוֹרָה אוּנ זִיצְט צְווִישָׁן אֲנָשִׁים נִכְבָּדִים אוּנ עָר דַּרְשָׁת אִין הֵיילִיגִי קְהָלוֹת אֲלָע זָענִין אִן גִיבְּרַייט צוא בָּאדִינִין אִים אוּנ אִים מְפָרֵנֵס צוא זַיין עָר לָערְנְט דָעם פְּאלְק דָעם וָועג וויא זַייא זָאלָן דִינָן זַייעָר בַּשָׁעְפִּיר עָר זָאל זַייא מַאכִּין אַרְבִּין עוֹלָם הַבָּא עָר אִז גִילוּבְט אִין הֵיכָל אוּנ אִז גְלוּכְטִ"ג בַּייא לַייט וואל דָער אֹשֶׁר וָואם זִיא הָאט אַוּ אִיין כַּאן וואל דָעם שְׁוַוייגְר וָואם הָאט זִיךְ אוֹיס דָער וויילְט אָזוּ זַיין אִידִים אוּנ הָאט שַׁי עָר אִז אִיין פְּרָאסְטִיר כְּעְנְטְש וָועט זַיין אִידִים דָר חָכָם אִים דָר הֵיבִּין אוּנ וָועט אִים לָערְנִין תּוֹרָה אוּנ דֶרֶךְ אֶרֶץ אוּנ נָאךְ אַזוֹיְנָע נוּטָע מִדּוֹת . אוּנ עָר וָועט אִים מַאכִּין זִיצִין צְווִישִׁין דִי חֲכָמִים בִּיז כָּעִין וָועט אִים אוֹיךְ נוּהַג כְּבוֹד זַיין אוּנ כָּעִין וָועט אוֹיךְ שְׁטִיין פָּאר אִים . זָהוּ דָאם אִז בַּייא זַיין לָעְבִּין אוּנ אַז עָר שְׁטַארְבְּט דִרְשׁוּת דָער אִידִים אִיבָּר אִים אוּנ דָער צִיט וָועט שְׁבָחִים בִּיז עָר דָער וַוייטָרט פּוּן אִים אִין כַּסְטִינִים דוּרְךְ דָעם כּחַ פּוּן זַיין תּוֹרָה אוּנ עָנְטְפָּערְט אִים אִיבָּר אִין דָער הָאנְד פּוּן דִיא מַלְאָכִי שָׁרוּם זַייא זָאלָן אִים פִּירָן צוּ רוּאוּנג אוּנ צוא שְׁטִילוּנג . א"כ אתה הוא בְּחוּר חָאם רוּא בִּיקְט אַתַּלְמִיד הֲכָם וַוייא זָאלְסְטוּ מְקַנֵּא זַיין דָעם בָּחוּר וָאם אִז לַייְדִיג פּוּן אַנָעְמִין וָעגִין

בעבור לבוש שעליו דבר שאינו דבוק עמו כחכמתך שדבוקה בנפשך ואם לשעה אין רושם לך האמת יוסה דרכו וסוף הכבוד לבא לא כן השקר שאין לו רגלים לנפילתו בלי תקומה על אחת כמה וכמה • ודע שהרע המר הזה שאין עשיר בוחר לתת בתו לת"ח היא עצת אשתו המפתתו לדבר הנראה לעינים דכיון שדעתן של נשים קלות עליהן אינן רואות את הגולל ובותרת שמתה לשעה אעפ"י שאחר כך אנחה ותלך ע"י זה לתרפות ולדראון עולם • ולכך אמרו רז"ל אל תרבה שיחה עם האשה שכל המרבה שיחה עמה גורם רעה לעצמו ובוטל מדברי תורה וסופו יורש גיהנם • עוד אמרו רז"ל כל ההולך אחר עצת אשתו יורד לגיהנם • והטעם מהסבה שאמרו דכל עצתן אינו אלא כי אם בדברים הנוגעים להנאת הגוף הנגוף ולכל מה שמתאוות החומר העכור ובכל דבר הקשה שהיצר מפתה • והאיש היראי מחקב"ה בועט בעצת האשה ובוחר בדברי חכמים וחידותם למסור בנותיהם לת"ח ויזכה לבני בנים ת"ח או מלומדי דרך ארץ יראי שמים • ומעולם אין בתו באה לידי עוני דת"ח לחזורי אפתחא אינו בא • וכמה הפליגו חכמים על זה ודבריהם ידועים עד שאמרו רז"ל כל הנותן בתו לעם הארץ כאלו כופתה ונותנה בפני אריי • הביטו וראו באברהם אע"ה גדול בענקים מלך מלכים ח כבר במקנה בכסף ובזהב ולא שלח לרבקה כי אם נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים עשרה זהב משקלם • וכי אברהם שהיה מופלג בעושר שלח דבר מועט כזה • עוד יש להבין מה יוצא לכתוב בהורה מה שלח לה שהוא נזם זהב וכו' דמה יוצא מידיעה זו • אלא נכתב זה ללמדנו שהכלה ואביה ואמה לא יקחו החתן לשם ממון כי אם בעבור השלימות שבנפשו ולכן אברהם אע"ה שלח לה דבר מועט לרמז לרבקה שלא יעלה על לבה לחשוק ביצחק בעבור רוב עשרו כי אם על שלימות נפשו וחכמתו של תורה דבזה תזכה לבנים מקבלי תורה בסיני בשני לוחות אבנים • וכראוי"ל במדרש רזה רמז לה אברהם בשני הצמידים כנגד ב'לוחות התורה ו' זהב משקלם רמז לעשרת הדברות הכתובים בהם כלומר אם תחשוק בו אפאם היה עני שולח מועט רק בעבור צרקתו מוטב ואם לאו אל תקרב לפתח ביתו • ורבקה הצדקת הבינה הרמז והודה נגד רצון אחיה ואמה הרשעים

ח כמו שכתבו רז"ל פל"ס מל"ק שום סוג ממק ממך שמקבלו כל סמלכים וקבלו לאבותיהם למך מליכם :

דִּי שַׁיְינִי קְלֵיידֶר וְאִם עֶר נַיְיט דִּיא קְלֵיידֶר נֶענֶין דִּאךְ אַזַאךְ וְאִם אִיז נִיט בִּהֶעפְּט מִיט אִים אוּנ דַיין חָכְמָה אִיז בִּהֶעפְּט אִין דִּיר אוּנ וָען אַצוּנְד פָּארשְׁט קַיינֶר דִיךְ נִיט אָבֶּר דֶער בָּבוּד וָעט דִיר קוּמֶן צוּם סוֹף אוּנ דָאם פַּאלְשְׁקַייט פַּאלְט אוּנ הָאט קֵין תְּקוּמָה נִיט • וְדע נֶאלְטְ וִיסֶן אַז דָאם שְׁלֶעכְטְץ וָאם דֶער עוֹשֶׁר וויל נִיט גֶעבֶּן זַיין מַאכְטֶר צוּא אַיין תַּלְמִיד חָכָם דָאם אִיז אֶפְּט דִיא עֶצָה פּוּן זַיין זַייב וַיֶיל דִיא דֵיעָה פּוּן דִיא וַייבֶּר זָענֶן גֶרִינג דְרוּם זֶענֶן זַייא נִיט וָאם פּוּן דֶעם קֶען אֲרוּיס קוּמֶן אוּנ זַייא זֶענֶן דֶער עוֹשֶׁר זַייט שַׁיין אֶן גִיטָאן אִין דֶער תַּלְמִיד חָכָם אִין צוּ רִיסֶנֶע קְלֵיידֶר וִילֶען זַייא בֶּעסִיר דֶעם עוֹשֶׁר חָאטְשִׁי דֶער עוֹשֶׁר נֶאךְ וָעט דָאךְ זַיין דֶער פּוּן זִיפְּצוּנְג אוּנ שְׁאנְד • לכן דְרוּם הָאבֶּן אוּנְזֶערֵי חֲכָמִים גִיזָאנְט דוּא וָאלְטְ נִיט פִּיל רַיידֶן מִיט אַיין אִשָּׁה דֶען דֶער וָאם טוּט פִּיל רַיידֶן מִיט אַיין אִשָּׁה דֶען דֶער וָאם טוּט פִּיל רַיידֶן אִין מָבְטֵל פּוּן לֶערֶנֶן אוּנ יִרְשָׁתּ דֶעם גֶהֵינָם • נָאךְ הָאבֶּן אוּנְזֶערֵי חֲכָמִים גִיזָאנְט דֶער וָאם נַיְיט נָאךְ זַיין וַייבְּ שְׁלֶעכְטֵי עֶצָה דֶער גִידֶרט אִין גֵיהִנָּם וַייל אַלֵי וַיְיעֶרֵי עֲצוֹת זֶענֶן נָאר אוּיף דִיא וָאכֶן וָאם נַיְיעֶן אֶן צוּא דֶער הַנָּאָה פּוּן דֶעם גוּף • וחאיש אַבֶּער דֶער מֶענְטְש וָאם פַּאלְבְּט דִיךְ פַּאר נָאט דֶער הַעֶרְט נִיט דִיא עֵצָה פּוּן זַיין וַייב אוּנ פַּאלְטְ דִיא חֲכָמִים צוּא גֶעבֶּן וַיְיעֶרֵי מַעכְטֶער צוּא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּנ וָעט זוֹכֶה זַיין צוּא אַייגִיקְלִיךְ ת"ח אֲרֶער צוּם וַייגִיגְסְטֶן וָעלֶן זַייא גִילֶערְנְט זַיין דַּרְךְ חָכְמָה אוּנ נָאם פּוּן אֶרְבֶּרֶם אוּנ וָאם גִיהַאט וַיֶיער פִּיל נָאלְד אוּנ זִילְבֶּער אוּנ הָאט צוּא רֶקְת גִישִׁיקְט נֶאר אֶקְלֵיינֶי מַתָּנָה כְּדֵי קִרְמֶן צוּא זַיין אֶן זַיא וָאל נִיט דֶרֶיבֶּער גְלוֹסְטֶן אִין יִצְחָק פּוּן חָענֶן זַיין פִּיל עֶשִׁירוּת נָאר פּוּן וָעגֶן זַיין חָכְמָה אוּנ תּוֹרָה וָארוּם דוֹךְ דָעם וָעט זַיא זוֹכֶה זַיין צוּא הָאבֶּן נוֹטְץ קִינְדֶר וָאם וָעלֶן קְבֵּל זַיין דִיא תּוֹרָה אוֹף דָעם בֶּארְג סִינַי מִיט דִיא לוּחוֹת אֶזוֹ וִיא עַם שְׁמַייט אִין מְדָרֶשׁ • אוּנ אֶז דוּא וָעטְ גְלוֹסְטֶן אִין יִצְחָק נָאר פּוּן וָעגֶן זַיין צַדִּיקְת אִיז דֶעכְטְ אוּנ אוֹב נִיט וָאלְטְוּ נִיט קוּמֶן אִין מַיין הוּז • דִיא צַדִּיקְת רִבְקָה הָאט פַּאר שְׁמַאנֶן אוּנ הָאט אֶזוֹא גִיטָאן חָאטְשִׁי עֶם אִיז גִיזָען דֶער וִיכֶּער דֶעם רָצוֹן פּוּן אִיר בְּרוּדֶער אוּנ אִיר מוּטֶער וְאִם הָאבֶּן

התומדים את המסן ומואסים בדרכי ה׳ . כי חשקה ביצחק להתדבק עצמה בנוף הקדוש אשר
מסר נפשו על אהבתו בהקב״ה לזכות עמו לזרע מקבלי תורה . גם דע המשכיל כמה מהגנות
והרע אדם שמסבת צער או דוחק העניות מתאוה למות שזהו נראה כאלו קיים כל החיובה מושל
עליו לקיים וכבר השלים עצמו . וגורם לעורר הרין עליו למעלה לבקר פנקסו ומוצאים אותו
חסר מכל וחזרים עליו יסורין תוספת על מה שיש לו . ומה גם שהמתאוה למות נראה כלועג
על דברי חז״ל שאמרו על כרחך אתה מת וזה מורה שהמיתה אינה ע״כ של אדם והלועג על
דברי חכמים נידון בצואה רותחת כמרז״ל . גם המתאוה למות הוא כאילו קץ בקיום המצות
בעבודת בוראו שאם הוא היה שמח לעבוד להקב״ה בהיותו עושה מצותיו בכל יום לא היה
חושב שום צער בעולם בערך מה שמרויח בכל יום לעבוד לבורא ראין שמחה גדולה מזה .
וזהו משל לאדם שמבטח להיות עשיר גדול אחר שיעבוד ו׳ שנים עבודת פרך שכל אותה
עבודה חשוב בעיניו כאין בערך מה שעתיד לקבל בעבודה להיות עשיר . אך אם רואה אדם
עצמו שיצרו מתגבר עליו בכל יום כדי לחטיאו ומתיירא פן ילכד ברשתו או יתפלל ליוצרו שיצילהו
מיצר הרע ואם באולי יצרי יפתני מצד בחירתי לחטוא אני לפניך מתאוה אני למות קודם זמני
ולא להיות רשע לפניך רגע אחד . זה המתאוה המיתה על צד זה נקרא עובד אלהים לא
המתאוה ומתפלל עליה מתוך צער או דוחק המגיע לגוף . עוד מהרעה חולה שהמתאוה למות
באומרו שטוב מותו מחייו נמצא אומר שהקב״ה ח״ו עושה רעה במה שאינו ממיתו ושכוונתו
להנקם מן האדם ח״ו כסברת המינין ולא נעלם שלא ברא הקב״ה עולמו כי אם להיטיב עם
בריותיו וכדכתיב אמרתי עולם חסד יבנה.וצריך שיחשוב שכל פרצה או תקלה או מיני יסוריהבאים
עליו הם לטוב לו למרק איזה עון שבידו מגלגול זה או גלגול אחר או להרבות שברו למען ישחק
וישמח באחריתו. ועוד המחכים למות מעידין בעצמם שאין מאמינים לא במשיח ולא בדין ולא
בחשבון ולא בשכר ועונש . לפי שאם תקוע בלב עיקר צפית לישועה והיה מקוה לה יום יו

נגלוסט דם נעלד הס זיא אויף זייא ניט נפרעגט כדי זיא נאל וכה זיין צוא האבין מיט אים אזעלכי
קינדר וואס זאלין מקבל זיין דיא תורה . גם אויך דו קלוגר ווייס וואס פאר אחרפה דאס איז צוא
אסענטש ואס מחמת צער פון ארומקייט גלוסט ער צוא שטארבין דען דם זעהט אוים גלייך ער
האט שוין מקיים גיוועזן אלץ ואס ער בדארף מקיים זיין אונ ער האט שוין גאנץ נימאכט זיין נשמה
אונ איז נורם מען ואל אין היכל וכן זיין בוך אונ מען ניפינט אים אז ער איז חסר פון אלעמען אונ
סען איז אויף אים גוזר מער יסורים אונ אוך דער ואס ווייל שטארבין דער שפעט אוים דעם ואס
דיא חכמים האבין גיזאגט (על כרחך אתה מת) איבר דאנק מוזטו שטארבין דאס שטארבן איז
ניט מיט דעם מענטשינם ווילין אונ דער מענטש ואס שפעט אוים דיא ריד פון חכמים דער
ווערט גימישפט מיט איין שוועריז עונש . גם אויך דער ואס גלוסט צו שטארבין איז גלייך ווייא
ער מיאסף דיא מצות אונ נאטם דינסט וארומ ער ואל זיך פריין צוא דינן נאט ב״ה ואלט ער
ניט ניטראכט אין קין שום צער אויף דער ועלט . וארום עם איז ניט דא קיין נרעסערע שמחה
דער פון ווייא אין מענטש ואס האסט צוא ועלין עשיר נאך דעם אז ער ועט זיבען יאר
ארבעטין איז דאך דיא ארבעט בייא אים גיוועקינט פאר נישט קענן דעם ואס ער ועט דער נאך
איין עשיר ועלן . אד אז דער מענטש זעהט זיין יצר הרע איז זיך מתנבר אין אים ואל ער מתפלל
זיין צוא זיין בשעפר אונ סען אזו מתפלל זיין אויב סיין יצה״ר ועט סיך ועלין איבר ריידן איך
ואל פאר דיר זונדיגן ווייל איך בעסר דוא ואלסט סיך פון דער ועלט אונעק נעמין פאר סיין צייט
אונ ניט זיין אויף רשע פאר דיר אפילו אויף רגע . דער ואס טוט אזו דער ווערט אן נירופן נאסט
דיגער ניט דער ואס טוט עם סחמת דעם צער פון נוף . עוד נאך איז שלעכט ואס אייגר נאסט
סיין מוזט איז בעסיר פון סיין לעבין מסילא ואסט ער דאך אז נאסט ב״ה טוט אים שלעכט
סיט ואס ער סיים אים ניט אפער דער אסת איז דאך נאסט ב״ה האסט בשאפין דיא ועלט צוא
בנישטין סיט זיני בשעפניש אונ יסורים ואס קומין אויף אים זענין אלץ פון זיין טובה וענין עוד
זאל אז קומין דיא עבירות וס ער האסט ניטאן אודער צוא מערין זיין שכר ער זאל זיך פריין
אין זיין לעצטי צייט . ועוד אויך דיא ואס האפין צו שטארבין גלייבן ניט אין משיח אונ אין דין
אונ חשבון שכר אונ עונש וארום אז ער זאל האפין משיח ועט קומין איז דאך סיגלוך אז באלד

למה בותר מות מחיים שאפשר מחר יבא וינצל מצרתו . ונם אני מאמין בשכר הצדיקים ותוכחי הרשעים אחר מותם איך מתאוה לכות להנצל מכל צרה הן אמת שנצול מצער עה"ז אבל הולך בצער נדול מכנו כפלים במשפטי ניהנם על מה שעשה כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובפרט ביעתותא דמלאך המות ביציאת נשמתו וצער חיבוט הקבר אין זאת אלא שכופר בכל זה וסובר שבמותו ישוב עפר כמו שהיה ואין דין ואין חשבון על נוש עפר . ותו"א התנא ואל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך כלומר אל יבטיחך כדי להחטיאך באומרו בלכתך שאולה תחזור לעפר ואין דין וחשבון על עפר ונמצא שהשאול בית מנוס לך להנצל מכל עונש . כמו שפירשתי באורך בחיבורי פירוש על פרקי אבות אשר לי . נדולה מזו כל המתאוה המיתה בעבור שהוא בצער נמצא כל היום בתערומות עם הקב"ה שאינו ממלא תאותו וחושבו לאויב לו ח"ו וזה מביאו להיות תוהא על הראשונות ולמאום בתורה ובמצות ולבו מלא כפירות . ובהיות שמאם בחייו שוב אינו מתאוה בעבודת הבורא וכמת מחשב עצמו ואינו חש על חיי שום אדם ותמיד הדאגה דבוקה בלבו עד שמרוב הדאגה מתבלבל דעתו וכמת שתותו כופר בפרהסיא וכל מה שבלבן מוציא לחוץ עד שיכלו ימיו ברע ויפות באין מוסר . לכן צריך האדם להיות שמח תמיד על איזה מצוה שקיים ואיך עבד לבוראו עוד יום אחד . ויחשוב ברעתו כי הצער והדוחק שעומד בו אין בערך מה שהרויח מהמצוה בעבור שיהיה חי על הארמה . ובהיות דעתו על זה לא ישניח על צער ויהיה כרודף כל היום לבקש לקיים מצוה ויוציא זמנו בזה וישכח רישו . צא וראה אדון הנביאים ואב לחכמים משה רבע"ה שבקש להיות כחיות השרה וכעוף הפורח באויר (כראיתא במדרש פ' ואת הברכה) ושיניהנו הקב"ה בעה"ז ולא לטות . ולמה כך נתאוה כך כדי להיות בעה"ז עוד כדי לעבוד לבוראו ולעשות מצוותיו אעפ"י שלא חסר דבר מן התורה שלא קים אלא היה מתאוה לחזור ולקיים מתוך אהבה וחבה שהיה עם קונו ולא היה חושש על הצער להיות כחיה או עוף בערך עבודת הבורא ועל זה הרבה בתפלות שיניחנו בזה העולם לפי שכיון שאדם מת נעשה חפשי מן המצות דכתיב במתים חפשי וגם לא המתים יהללו יה . ומה מרע"ה שקיים כל התורה כולה ובמותו היה הילך תחת

וְאל קוּמִין מְשִׁיחַ וְעט עָר דָאךְ שׁוּין נְיצוּל וָעֶרין פּוּן זַיְנֶע צָרוֹת . אוֹךְ וָעֶן עָר זָאל נְלַייבֶּן אִין שְׁכַר פּוּן צַדִּיקִים אוּנ אִין עוֹנֶשׁ פּוּן רְשָׁעִים נָאךְ זַיער טוֹיט וְויא נְלוּסְט עָר צוּא שְׁטַארְבִּין כְּדֵי זִיךְ מַצֵיל זַיין פּוּן צָרוֹת עָר נֵייט דָאךְ צוּא אַיין צַעַר וָאם עָר אִיז פִּיל מָאל נְרֶעסֶר דָם אִיז דָער מִשְׁפָּט פּוּן דָעם נֵיהִנָם אוֹף דִיא עֲבֵירוֹת וָאם עָר הָאט נִיטָאן וָארוּם עָם אִיז דָאךְ נִיט דָא אַמֶיְנְטִשׁ וָאם זָאל נִיט זִינְדִנְן אוּנ בְּפֶרְט דָאם שְׁרֶעק פּוּן דָעם מַלְאַךְ הַמָוֶת אוּנ דָער צַעַר פּוּן חִיבּוּט הַקֶבֶר . מוּז זַיין עָר לַייקְעָנְט אִין דָעם אֲלֶמָעָן . נדולה נָאךְ מָער דָער וָאם וִויל שְׁטַארְבִּין הָאט תָמִיד תַעֲרוּמוֹת אוֹיף נָאט וָאם עָר דָער פִּילְט אִים נִיט זַיין וִוינְשׁ אוּנ דָאם וָעט אִים בְּרָעְנְנִין חֶרְטָה צוּא הָאבֶּן אוֹף דִיא מַעֲשִׂים טוֹבִים וָאם עָר הָאט פְּרִיעָר נִיטָאן אוּנ פָאר מִיאָסִין אִין הוֹ"ה אוּנ מִצוֹת . ובהיות דעתו זוכן מִצוֹת מְקַיִם צוּא זַיין אוּנ וָעט דְרִינְן פָאר בְּרָעְנְנִן זַיין צַייט אוּנ וָעט פָאר נָעמֶן זַיין אָרוּמְקֵיט . צא נַייא אוּנ זָעה דָער נְרֶעסְטִיר פּוּן דִיא נְבִיאִים אוּנ דָער עֶלְטְסֶר פּוּן דִי חֲכָמִים מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה וָאם עָר הָאט נְוואלְט נָאט זָאל אִים לָאזִין לֶעבֶּן אוֹיף דָער וָעלְט כְּדֵי צוּא דִינְן דָעם בֶּשְׁעֶפִיר אוּנ צו מָאן מִצוֹת הָאטְשִׁי עָר הָאט נִיט אוֹיסְין נִילָאזְט אַיין מִצְוָה עָר זָאל וִויא נִיט מְקַיִם זַיין נָאר דִיא תּוֹרָה אוֹת נָאךְ זַיין מוֹט אִיז עָר נְנָאנְנִין אוֹנְטֶר דָעם כִּסֵא הַכָּבוֹד פּוּן דָעקְט וָעקְט נָיטְקֶן נָאר דִיא תּוֹרָה אוֹת נָאךְ זַיין מוֹט אִיז עָר נְנָאנְנִין אוֹנְטֶר דָעם כִּסֵא הַכָּבוֹד פּוּן דָעקְט וָעקְט

נסא הכבוד ובמדרגות שאין בריה יכולה לעמוד • ועל כל זה רצה לסבול צער גדול בעולם
הזה ולא למות כדי לעבוד לבוראו עוד זמן • ק"ו בן בנו של ק"ו כל אדם שהוא ריק מכל
המצות ומלא עונות שבטותו מעותר לכל עונשים שאעפ"י שיעמוד בכל צער ודוחק שבעולם
צריך שלא יבקש למו כי אם לבקש רחמים על חייו ולא יחוש לשום צער שבעולם בערך שמרויח
בכל יום לקיים איזה מצוה ולפחות מה שמתפלל לפניו תפלת השחר ותפלת הצהרים וערבית •
ודע שהחולי הזה נולד באדם מהבטלה שאדם שהוא בצער אפילו עני החזר על הפתחים
כשמתעסק באיזה עסק העסק מורדו מלחשוב בעומק צער שהוא בו ומבטלו מלבקש למות •
וכמה הגדילו רז"ל לדבר על ענין הבטלת כמה רעה כנודע וצוו שחייב אדם ללמד את בנו
אומנות ובכלל כוונתם שהוא כדי שימצא במה יתפרנס ג"כ למונעו מלחשוב מחשבות זרות
ולהרגיש בצערו כדי שלא יבקש המיתה בפיו • ות"ח עסק תורתו מונעו מכל זה אם יהיה
עוסק בה תמיד ולא יתעסק בבטלה שהרי התורה ביקשה מהקב"ה שיעסקו בה מתוך רוחק
כארז"ל • ועינינו הרואות שעוסקים והולכים ואינם עוזבים אותה אין זה כי אם שאין משניחים
בצערם מתוך מה שעובדים לבוראם בעסק תורתו :

פרק ו יודע הלבבות ובוחן הכליות ורואה בראגת לבות בני אדם מסבות מקריות המאורעות

רעות גזר אומר ע"י נבונינו רבותינו חכמי התלמוד ז"ל שאמרו אין אדם נתפס על
צערו א כאשר הוכיחו מאיוב שאחר שפער פיו והרחיב לשון כלפי מעלה עד שהבריו הוביחוהו
בדברים קשים לכבוד המקום ועכ"ז הרה אף ה' בהם על שדברו עמו קשות באומרם איוב לא
ברעת ידבר ודבריו לא בהשכל • ואע"פ שאין אנו יכולים להכחיש הטבע המחייב לאדם צער
ואגה בהגיע מהמאורעות הזמן ולבטלו מעסק מילי דשמיא כתורה וכמצוה כמאמר החכם

א ניט נתרעם כחדש על כקב"ה פ"י נעמו לון כקב"ה מענישו :

האָט ער פֿארט גוואלט בלייבן אויף דער וועלט צו דינען זיין בשעפֿיר נאך אציים איז שון אפֿשישטא
איטליכיר מענטש ואם נאך זיין טויט איז ער אן נבריים צו נעבן דין וחשבון נהער בחזאי בעמין
נאט ער זאל אים דער לענגרן זייני יארין אוג זאל ניט זארג האבין אויף קיין שום צער אויף דער
וועלט קיינען דעם ואם ער איז מרויח אלי טאג מצות אוג צום וויינגסטין ואם ער דאוינט אין
דער פריא אוג מנחה אוג מעריב • וד זאלסט ויסן או אמענטש בעט דעם טויט אויף זיך קומט עס
מחמת ער נייט בטל ארום וארום דער ואם איז עוסק עפים אין איין עסק האט קיין צייט צוא
מראכטין שמארק אין דעם צער ואם ער איז דרינען • אוג אונזרי חכמים האבין זייער פיל נשענט
דעם ואם נייט ארום בטל אוג האבין נזאגט אמענטש איז חייב צוא לערנין זיין זן איין מלאכה
פרי ער זאל האבין מיט ואם זיך מפרנס צו זיין אוג אויך ער זאל ניט מראכטין פרעמדי מחשבות
אוג צו פילין אין זיין צער • דרום זאל ער אים לערנין אמלאכה ועט ער ניט ארום ניין בטל אוג
ועט פר נעמין אביסל אין זיין צער ועט ער שון בזאי ניט בעמין דעם טויט אויף זיך • ות"ח אוג
צו איין תלמיד חכם פר מייד איט דאם לערנין פון דעם אלמין דען דיא תורה האט גבעמן פון נאט
ב"ה או מען זאל אין איר עוסק זיין פון איינג שאפט או ויא אונזרי חכמים האבין גיזאגט אוג מיר
זעהן דאך או דיא ת"ח זיצין אוג לערנין האמשי עם איז זייא ער איינג ווייל זייא פרענין ניט אין
זייער צער מחמת דעם ואם זייא דינען דעם בשעפיר מיט זייער לערנין תורה :

פרק ו יודע הלבבות דער ואם זייסט דיא הערציר אוג שאפט מיט דיא ביינע מרעפונג ואם מרעמן
זיך דעם מענטשין דער האט גזאגט דורך זיינע חכמים פון דער גמרא או איין מענטש
ווערט ניט נישאפט אויף זיין צער • פלומר ווען אמענטש איז מתבעם ואם ער האט פיל צער
שטראפט אים ניט נאט דער פאר • כאשר ויא מיר גיפינען בייא איוב דאם ער האט נישפינט זיין
מויל אוג האט גירעט קענין נאט ברוך הוא ביו זיינע חברים האבין נישטראפט איז נאט ב"ה
ברונו גיוזען אויף זייא ויייל זייא האבין מיט אים גירעט האר מיר רייד אוג אוף איוב איז ער ניט ברונו
גיוזען ויייל ער האט גירעט מחמת צער • ואע"פ אוג חאמשי מיר קענין ניט לייקענין דיא סבע ום
איז מחייב דעם מענטשין צער אוג זארג או עם מרעפט אים אומגליק אוג איז אים בזאי מבטל
פון תורה אוג מצות אזו ויא דער חכם האט גיזאגט דיא תורה פון דעם ואם זארגט איז נאר פון
דיא לעפצין פלומר מחמת דאנה קען ער ניט לערנין דרום בדארפין מיר זוכין אופנים ווי ארום דער

דרך הלצה תורתו של דוא"ג מהשפה ולחוץ • ירצה תודתו של מי שהוא דואג מסבת איזה צער לומר באין מבין ודבריו לא בהשכל כי אם מן השפה ולחוץ עכ"ז צריכים אנו לבקש אופנים ממיני תנחומים לאדם הדואג לבא עמהם נגד הטבע כדי שיוכל האדם לעבוד לבוראו בשמחה שהיא עבודה ראויה ולא ישגיח לשים לב אל המקרה שפגע בו • והנה עתה נזכיר קצת מהמקריות הבאים על האדם מדופי הזמן בלתי נאמן כדי להזכיר את"כ נחמתם אלו הן • טלטול • רדיפה מאחיו וקרוביו • מחורף• מנורף • בנים שאין ממלאים מקום אבותיהם • חסרון בנים בנים שאין הולכים בדרכי אביהם הצדיקים • בנים סוררים • אויבים ושונאים לאדם • עניות • אומנות מגונה בעל יסורין • מיתת בניו בחייו • כהות עינים • אשה רעה קשה מכולם • וכן רבים כאלו רבו מספר • והנה אלו המקריות ויותר מהם נתחלקו בגדולי עולם צדיקים גמורים שהעולם נברא בעבורם • אברהם ראש המאמינים שפרסם אלהותו בעולם היה נרדף מנמרוד ויצא בטלטול מארצו ומטולדתו אל ארץ אשר לא ידע תטול שלשום • וכן יצחק ויעקב הניע להם מהטלטול יצחק לגרר ארץ פלשתים יעקב לחרן • יצחק המנוסה כהו עיניו וכן כמה מחסידי עליון חכמי התלמוד כגון רב ששת ורב יוסף יעקב בחיר שבאבות היה נרדף מאחיו עשו הרשע ומכל אנשי ביתו הקרובים ויוסף הצדיק נרדף מאחיו הצדיקים • מרע"ה רדפוהו דתן ואבירם עד שנתחברו עם קרח ועדתו ורדפוהו וגרפוהו עד שחשדוהו באי"א כארז"ל • גם הגיע לו צער שאליעזר וגרשם לא מלאו מקומו ויהושע ירש מקומו • ליהושע ראש הבובשים לא היו לו בנים כי אם בנות • בני עלי ובני שמואל לא הלכו בדרכי אביהם • חזקיה הצדיק היו לו בנים סוררים דוד ראש למלכים ביקש בנו להרגו גם לו נתרבו האויבים והשונאים כדואג ואחיתופל וכדומה ובקשו להמיתו • הלל ורבי חנינא בן דוסא ורבי אלעזר בן פרת וכאלה רבים פגע בהם מדת העניות ואומנות קשה • כהלל העניו שהיה חוטב עצים ור' יוחנן הסנדלר מתעסק במנעלים וכאלו מהשלטים שנתעסקו באומניות כאלה כנודע • רבינו הקדוש שלא הניח כמותו נתייסר בחולאים קשים שנים הרבה רבי יוחנן מתו לו כל בניו בחייו • כמה מחסידי עליון פגעו באשה רעה כנודע מכמה מעשיות שבתלמוד ובמדרשי'.כלל העולה שכל חולי וכל מכה וכל מיני מקרה רע שבעולם תמצא שהגיע לקדושים אשר בארצהמה דוק ותשכח•ובהיות כן בפגוע אתת מהנה

מענטש זאל זיך מריסטין כדי ער זאל קענן רינען זיין בשעפר מיט שמתה אערעטע רינסט אונ זאל ניט פארגיסן אויף דיא טרעפונג ואם בענעניגט אים • והנה אונ אצונד ועל איך רייזין פון דיא טרעפונג ואם קומען אוף דעם מענטשין כדי איך זאל אויף שרייבין זייערי טרייסטונג אונ דאם זענין זייא • ער ווערט נאך גיאגט פון זיינע ברידר אונ קרובים ער ווערט נילעסטרט פון לייט • ער האט קינדר ואם זענין ניט גוט ארעד ער האט קין קינדר נאר ניט • ארומקייט • שוואערי מלאכה • איין בעל יכורים • דיא קינדר שטארבין בייא זיין לעבין • טונקעלי אוינן • אשלעכט וייב • הנה דיא טרעפונג אונ נאך גרעסערי דער פון דיא זענין צוא טיילט גיוואלן צוא גרויסע צדיקים אברהם האט מספרם גיוזין נאטם נאטין אויף דער ועלט איז גיוזין איין גרדף פון נמרוד אונ אזו אזו איך יצחק איז גנאגין קיין גרר אין לאנד פלישתים יעקב קיין חרן יצחק זענין גזוין טיגקל זיין אוינן אונ אזו אויך פיל פון דיא חסידים פון ער נקרא דהיינו רב ששת אונ רב יוסף זענין בלינד יעקב ער בעסטיר פון דיא אבות איז אנטלאפין גיוואלן פאר זיין ברודער עשו הרשע אונ יוסף הצדיק איז גיוזין אנרדף פון זיני ברידער די צדיקים צו משה רבינו עליו השלום האבן רתן ואבירם זיך בהעפט מיט קרח אונ זיין עדה אונ האבין אים גילעסטרט יהושע האט קיין זין ניט גהאט דיא קינדר פון עלי הכהן אונ דיא קינדר פון שמואל הנביא זענין ניט גינאגען אין דיא נוטי וענין פון זייערי פעסער חזקיה הצדיק האט גהאט שלעכטי קינדער דוד המלך האט זיין זון אים גיוואלט הרגין אונ האט גיהאט פיל שונאים הלל אונ רבי חנינא בן דוסא אונ רבי אלעזר בן פרת אכלה רבים פגע בהם מדת העניות ואומנות קשה • רבינו הקדוש איז גשטראפט גיוואורין מיט שוערי קראנקהייט פיל יאר בייא ר' יוחנן זענין אלי קינדר גשטארבין פיל גרוסי חסידים האבין גיהאט בייזי וייבר אזו וויא עם איז גישרייבין אין ער נקרא • דער כלל דער פון איז דאם פיל שלעכטי טרעפונג האט גינגרייכט צו דיא צדיקים • ובהיות אונ אז עם איז זוא אזו עם טרעפט צו ועלכין מענטשין יסורים ח"ו איז וויא עם זענן

לאיזה אדם או רבים יחד כאשר באו לנחום איש גם זו כדאיתא בתענית וכמו שהניע על איוב הם וישר וירא אלהים וסר מרע אין לו מקום לדאוג ולהצטער על הדבר הקשה שבא עליו פן יחשדוהו לבלתי הגן כיון שפגעו בו מהחולאים וההסרונות · כי יש מקום לו להתגבר במענה פיו ולהשיב לחושדו דבר הרי לחסידי עליון אירע כמיני · ובהם יתנחם כל אדם ויסיר דאגה מלבו בנושאו ק"ו בעצמו לומר אם לידידי ואהובי עליון הגיע להם כך וכך וקבלו בשמחה אנכי עפר ואפר ע"כ"ו · ובזה יקנה שמחה והוק בלבו ויסיר דאגתו ויעבוד לבוראו ויגיל ברעדה וילך בטח ולא נתייאש מחייו · ואתה בן אדם אחר אשר אתה ירוע שכל חולי או מכה ומקרה רע נתחלק בין חביבי עליון למה תקוץ בחייך אם הגיע לך רדיפה או מלטול או דוחק או גידוף או שונאים או אויבים או חולי או יסורין או מיתת בנים או מום או אשה רעה · או בנים בלתי הגונים הרבה במוסר עמהם עד יום מותם להזהירם למוטב · זאת החיוב עליך בלבב ובזה את נפשך הצלת ואיש בעוני ימות · שהרי להם בא המאורע הרע להרבות שכרם ולך למרק עון ולמה תקיץ ממנו כיון שהיית חייב לאוהבו מקרה · רזהו משל למי שהיה חייב לאוהבו הוב גדול ובראותו אוהבו שיכבד עליו ההוב בא וצערו בהכות אותו וכותת הכאתו כדי שבעבור שהכהו למחול לו החוב · שבודאי ראוי לחייב הזה שישבח על המכה ועליו לשבח לאוהבו על מה שהכהו · כך האדם חייב להקב"ה על מה שחטא לפניו ועכ"ז זן ומפרנס אותו כי אין בו מעשים לאכול מדיליה וכראות הקב"ה שמתרבה החוב על האדם מכהו ביסורין לנכות החוב · שודאי חיוב על האדם להודות להלל ולזמר על אותה מכה שבא עליו כי אין ספק שלטובתו בא · ובעלות זה על לבבך תהיה כל יכיך בשמחה ולא יטריד לדאגת המקרה

גיקומין פיל יסורים צוא נהים איש גם זו אוג אויף איוב וואס ער איז גיוועזן אנדרוסער צדיק · גיהער דער מענטש זיך נים מצער צוא זיין מאמר ועט מען אים חושד זיין או ער איז איין רשע וויל עם האבין אים גיטראפן דיא קראנקהייט זאל ער זיך נים מצער זיין וואורום ער קען ענפרין פאר ווער צוא דיא גרוסי חסידים האט זיך גיטראפן אזוא וויא כיר אוג מיט זייא זאל זיך איטלעכיר מענטש מרייסטין אוג ער זאל זאגין מה דאך צוא דיא גילידטי צדיקים וואס נאט ב"ה האט זייא ליב האט אזעלכי יסורים גיגרייכט אוג זייא האבן עם אן גינומן מיט שמחה · איך וואס איך בין ער אוג אש איז שוין אפשיטא אוג דער מיט ועט ער אפ טאן זיין דאגה אוג ועט דינין צו זיין בשעפיר אוג ועט זיך נים מייאש זיין פון זיין לעבין · ואתה אוג דו מענטש ווייל דוא ווייסט או אלי קראנקהייט אוג שלעכטי טרעפונג איז צו טיילם גיווארין צווישין דיא גליבטי פון גאט וואורום זאלסטו פר כיאופן אין דיין לעבין או עם האט דיר גיטראפין או דוא ביסט נע ונד אדר מען האט דיך גיעסטרט אדער האסט שונאים קראנקהייט אדער יסורים אדער דייני קינדער שטארבין אדער דוא האסט עפים אמום אדער אבייז וייב · ווען דוא האסט קיין גוטי קינדער זאלסטו זייא שטראפין ביז אין זייער טויט צוא וידער קערין זייא צוא גוטין דאם איז אויף דיר גיוואורפין אוג דר מיט האסטו זיין ליב מציל גיוועזן אוג דער מענטש ואם ויל נים הערין שטראף רייר ועט שטארבין דורך זיני עבירות · דען צוא דיא צדיקים קוקט עם צוא כיערין זייער שכר אויף עולם הבא אוג צוא דיר זאגין זייא גיקומן אף צוא מקטן דייני וגד אוג ואורום זאלסטו דאם פאר מיאוסין או דוא ביסט שולדיג דאם זאל קומין אויף דיר · דזהו דאם איז וויא אייגער איז שולדיג צוא זיין גוטען פרייגד אנדרסן הוב אוג אז ער זעהם אז דער הוב איז אים צוא שווער איז ער גיקומין צוא דעם ואם איז אים שולדיג אוג האסט אויף אים גישריגין מיט בייזין אוג דיא כוונה איז גיוועזן כדי מחסת דעם ואל ער אים מוהל זיין דעם חוב גיהער דאך דער בוזדאי צוא פרייען זיך אוף דעם אוג דאנף נאך צו לזבין צוא זיין פרייגד אויף דעם שרייאין אוג ביייערין אזו אויך דער מענטש איז חייב צוא נאט ב"ה אויף דעם ואם ער האט גיזונדעם פאר אים אוג פון דעסט ווענין שפייזן ער אים אוג אז נאט ב"ה זעהט אז דער חוב ועדם נימערט שטראפט ער אים מיט יסורים כדי צוא מינערין זיין חוב נוא גיהער דאך דער מענטש בחזדאי צוא דאנקין אוג צוא לזבין אים אויף דיא יסורים ואם קומין אויף אים ואם דאם איז בחזדאי פון זיין טובה וענין · ובעלות אוג אז דוא ועטסט דאם איבר טראכטען ועטסטו תמיד זיין פרייליך אוג ביין דאגה ועט דיך נים שטערין פון נאטם דינסט אזו ויא מען גיהער אים צו דינן צו גלוסטין צו לערנין תורה אוג מצות מכיים זיין מיט אירי דקדוקים אוג ער

למנע לעבוד לבוראך כאשר יאות לעובדו לעשות התמדה בתורתו ולרדוף אחר מצותיו לקיים אותם ברקדוקיהם . ואל יעלה על דעתך כדעת השוטים אשר שמעתי באזני אומרים מובטחים אנו לעה"ב עם מה שאנו מתפללים שחרית מנחה וערבית ואנו עסוקים כל היום במלאכתנו ואין אנו גנבים וגזלים ואין אנו רוצחים ולא זונים בנשי חברינו ואין אנו מריעים לשום אדם . ובהבטחה זו אין עוסקים בתורה ואין רודפים אחר מצותיה ואין חוששין על כבוד הכתוב כ"א לפנים ואין מרחמים על העניים כ"א בעל כרחם . ואני אמרתי לשוטים אלו הן אמת שהן מצות גדולות מה שאתם עושים אבל אינם מספיקות להשלים נפשכם לשתהיו ראויים לראות גן עדן אפי' מרחוק וכ"ש וק"ו שעדיין לא הגעתם בקיום זה לכלל יהודים . משום שהשלש תפלות שאתם מתפללים חדא שהרגל בהן רגליכם מוליכות אתכם להתפלל וראיה שהיא תפלה בלא כוונה וכמה מחשבות ובלבולים בראשיכם ובמהירות כמשליך משא מעליו וברבוי דברים כל איש עם חבירו בתוך התפלה מעניני הבלי הזמן . ועוד דהליכה זו להתפלל כל אחד משום שמתבייש מחבירו שלא יקובל בעינו . ועוד שאלו הם מצות הברהיות בקיומם כיצד מוכרח הוא להתפלל כדי שלא להיות גרוע מעמים שהולכים לבית תפלתם . גם מוכרחים שלא לגנוב ולגזול ושלא לזנות מיראה שלא יתפרסם הדבר והם דברים קשים להשיגם ומכבת הסכנה הגדולה שבהן אדם טוב עצמו מלבקשם . גם מוכרחים שלא להרע עם שום בריה אז יתגבר עליו ויוציאהו מן העולם . לכן דעו כי אין אדם מובטח להיות מזומן לעולם הבא רק צריך להתפלל לפני הקב"ה בכל כוונת לבו ולפסור נפשו עליו ולכוין שמתפלל אליו משום החיוב הגדול המוטל עליו כי הוא אלוה שבוראו ובידו להחיותו ולהמיתו ולבלהו אין אלהים . ולעסוק בתורתו בכל כחו על מנת לקיים . ואם בעל מלאכה היא לקבוע עתים לתורה ובעת עשיית המלאכה יהא מחשבתו לתורה ואותה מחשבה מורה על החשק עליה . ואגב אורחיה מרויח דמחשבה זו מצטרפת למעשה כדכתיב לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי ירצה על ידי מה שאני חפץ במחשבתי בתורתך יהשב למעשה כאלו היא בתוך מעי . גם ישתדל בבהו בנפשו בממונו לקיים כל מצוה שאפשר לעשותה ושלא ינית גם שום מציה מדברי קבלה ומדברי סופרים וגדרים וסייגים שעשו להודה והכל באהבה רבה ולהרבות בחסידות ולהיות

זאל ניט טראכטין ויא די שוטים ואם זאגן טיר ועלין האבין עולם הבא ויל טיר דאונען שחרית מנחה מעריב אוג טיר זענען עוסק אין אוגזר מלאכה אוג גנבגין ניט אוג גזלגין ניט אוג הארגגין קיונם ניט אוג זענען ניט מזנה אוג טוען קין מענטשן קין שלעכטם ניט אוג כהמת דעם פאר זיכרונג לערנין זייא ניט אוג יאגין ניט נאך מיצות מקיים צו זיין אוג זארגין ניט דיא חכמים בבוד אן צוא טוען אוג דערבארמין זיך ניט אויף ארמי ליים נאר איבר דאנק . ואני אוג איך זאג צוא דיא שוטים אמת דאם ואם איר רעבינט אום איז גרוסי מצות זייא זענין אבר ניט גנוג אז איר זאלט ווערט זיין אפילו צוא דעם גן עדן פון ווייטען אוג מכל שכן אז דורך דעם אליין האט איר ניט גיגרייכט צוא דעם כלל פון יהודים . וואורום דיא דרייא תפלות ואם איר דאוונט כהמת רגילות פירען איך דיא פים צום דאוונען אוג איר דאווינט אן כונה אוג ויא פיל מחשבות האט איר בשעת דאוונען אוג זייער נעך ויא איינער ואורפט אראפ פון זיך איין משא אוג אייגר טיט דעם אנדערין רעט אין טיטען דאוונען נארישקייט . אוג ויידער דריבער נייט איר דאוונען כהמת אייגר שעמט זיך פאר דעם אנדרין ער זאל אים ניט האלטין פאר אשלעכטין . לכן דרום זאלט איר ויסען אז קין מענטש איז ניט פאר זיכערט ער זאל האבין עולם הבא ער מוז מתפלל זיין מיט גרוס כונה אוג זאל טכין זיין אז ער איז מתפלל פאר נאט ואם האט אים בשאפין אוג אין זיין האנט איז אים לעבדיג צוא מאכין אוג צו טיטן אוג רוץ אים איז ניט פאר האנדין קין נאט אוג מיט נאר זיין כח זאל ער לערנין הורה ומצות ואם דרינן שטייט אוג איך איין בעל מלאכה זאל האבין גועצטי צייטין צוא לערנין אוג בשעת מלאכה זאל זיין מחשבה זיין צוא דער תורה אוג נאט ב"ה איז מצרף דיא כחשבה צוא אין מעשה . גם איך זאל ער זיך פלייסין מיט זיין כח אוג מיט זיין נפש אוג מיט זיין נעלד מקיים זיין אלי מצות ואם ער קען טוען אוג זאל ניט אוועק לאזין קיין שום מצוה סאיי זעלבי מצות ואם טיר האבין איין קבלה דאם ועדט נידופין הלכה למשה סקיני אוג סאיי זעלבי ואם דיא חכמים ניכאכט פרי קען זאל ניט קומן עובר זיין איך דער תורה אוג אלץ מיט גרוס ליבשאפט אוג זאל זיין פרום אוג גוט מיט נאט

פוב עם השמים והבריות ולתפוס דרכיו יתברך ללכת בהם כרכתיב והלכת בדרכיו. ולא יסור מלבו אהבתו יתברך ותורתו רגע עד שאם יהרגוהו על אהבתו ימסור את נפשו בשמחה. זה המזומן לחיי עה"ב. זולת כל זה הוא פתוי היצר הרע המפתה לאדם להרכיות לו שבדברים הגהוגות בנשים קונה אדם עה"ב כרי לסמות עיניו שלא יחקור ולא יבין עוד גודל החיוב המוטל עליו לקיים כרי לקנות שליסות הנפש כרי שיוכה לעה"ב. לכן כרי שלא ילבר האדם ברשתו של יצה"ר המפתהו עד"ז ילך עם חכמים ויראים ובמקום ישיבתם ובההתברם יחד על דבר מצוה ובראות ורוב מעשיהם ודקדוקי חסידותם יתחכם ויבין שצריך הרבה כרי להשיג שליסות לנפשו לזכות לעולם שכלו טוב עולם שכולו ארוך ומשם ואילך לא יסה אזן עוד ליצרו כי הבירו לאויב לו בעצותיו הרעות והמקולקלות אשר יעץ לו בתחלה וכבר הכיר כי הבל המה מעשה התעועים וכלי משחית לכלות נפשו ולהכינה ולהזמינה לשריפת אש בשאול תחתית שהנה עתה שנתחבר עם החכמים הכיר האמת כי רגלים לה להאמין בה:

אשרין לאדם המוציא כל יסיו בעבודת בוראו. אשריו לאדם שכל מחשבתו בהקב"ה ובתורתו. אשרי אדם שנענע אבריו בעסק התורה ובמצות. ודע כי אין מיפש כי אם המתחכם בספרים היצוניים. אין סומא כי אם הרואה בהבלי העילם. אין הרש בהשומע בקול שירי עגבים ודברי הפלות ודברי בטלה. אין אלם כי אם לשון מדברת גדולות ודברי חלקלקות. אין שוטה כהשותק בדבר מצוה. אין מפסיד כ"א המרויח עונות ופשעים. אין קונה שם רע כ"א הקונה גדולות. אין קונה שפלות כי אם המתגאה. אין ישן ונרדם כ"א הנעור בלילה ומפנה לבו לבטלה. אין עצל כהזריז לרוץ לרעה. אין עני כהמתעשר מן התול. אין חלש כהמתגבר ביצרו לעשות מה שלבו חפץ. אין מכוער כ"א המתקשט עצמי לעבירה. אין דאגה כי אם המשמח במשתאות של רשות. אין רוע מזל כ"א המיתחבר עם אנשי מעלה מרניוז אל. אין פחד כי אם המהייאש מן הפורעניות. אין יראה כי אם מי שאין יראת אלהים נגד עיניו. אין זיע כ"א מי שאין מזדעזע ונבהל מקללת חכם. אין רתת כ"א מי שאינו מרתת מיום הדין. אין הלהלה כי אם מי שאינו מתהלחל בזכור יום המיתה. אין בהלה כי אם מי שאינו

אוג לייט אוג צוא נייז אין דיא ווענין פון נאט אוג זאל ניט אף לאזין איין רגע. דיא ליבשאפט זאל אז זיין ביז אז סמען זאל אים ווערין הרגנין איבר דעם ליבשאפט זאל ער זיך לאזין הרגנין מיט פרייד דער דאזיגיר איז אן גיבריים צוא עולם הבא אבר אז איינר טוט ניט אוג רעד זיך איין ער ווערט ביזחאי העבין עולם הבא דאס איז פון דיא רייד פון יצר הרע ווען ער רעט אן דעם סענטשין בלינד צוא מאכין זיניי אויגין ער זאל ניט פאר שטיין דעם חיוב ווען איז אויף אים מקיים צוא זיין ביז ער זאל וזכה זיין צוא עולם הבא. לכן דרוים בדי דער סענטש זאל ניט פאלין אין נעץ פון יצר הרע. זאל ער נייז מיט דיא חכמים ותצדיקים ווייא זייא זיצין אוג אז ער ווערט זעהן זייערי פיל מעשים טובים אוג פרומקייט דען ווערט ער פאר שטיין אז סען מוז טוען פיל מעשים טובים אוג פיל מעשים טובים האבין כרי וזכה צוא זיין צוא עולם הבא אוג ווערט שוין ניט צוא הערין זיין יצר הרע מיט זייני שלעכטי עצות דען אצונד אז ער בהעפט זיך צוא הכמים תצדיקים הט ער דער קענט דעם אמת וויא דער יצר הרע האט אים גיוואלט פאר פירין:

אשריו ואל צוא דעם סענטשן ואם פאר ברענגט אלע זיינע טען אין דער דינסט פון זיין בשעפער. ואל צוא דעם סענטשן ואם אלע זיינע מחשבות זענין אין נאט ב"ה אוג אין זיין תורה ואל צוא דעם סענטשען ואם איז עוסק אין התורה אוג מצות. אוג ווייס אז דער איז איין נאר ואם זעהט אין דיא סמרים פון דיא אפיקורסים דער איז אבלינדער ואם קוקט אין דיא נאריששקייט פון דער ועלט דער איז אטויבער ואם הערט זינגין ליידער אוג ניבוי פה איין שטוכר דער ואם רעט שלעכטי רייד איין שוטה ואם שווייגט אין איין רבר מצוה עם איז ניט רא קיין זרעסערער שארין פון דעם ואם טוט עבירות אוג שאפט זיך איין שם רע. דער ואם האלט זיך בעל נאה דער שאפט זיך שפלות. עם איז ניט רא אזו איין ארום מאן ווייא דער ואם איז רייך פון נזלה עם איז ניט רא קיין שלאפער וויא דער ואם דער יצר הרע שטארקט זיך איבער אים. עם איז ניט קיין מיאוסער פון דעם ואם צירט זיך פון ועענין איין עבירה עם הייסט ניט קיין שלים מזל נאר דער ואם בהעפט זיך מיט רשעים עם איז ניט קיין פחר נאר בייי דעם ואם איז זיך מייאש פון פורענות ער ראדף צימערן דער ווען ווערט ניט דער שראקין פון דער קלקלה פון איין חכם

נבהל בעלות על לבו משפטי ניהנם · ולא כן העובד אלהים ובתורתו עוסק ואחר מצותיו רודף הרי הוא חכם ופקח ושומע ובעל דברים ובן דעת ומרוח תמיד ובעל שם טוב ומרומם על כל מעלה והוא ער חריז ועשיר ונבור ויפה ושמח ורום המזל ובטוח מפחד ורתת וזיעה ובהלה וחלחלה :

ואתה בן אדם לסור ממוקשי מות יהיו עיניך פקוחות תמיד להבין ולהשכיל איך הקב"ה גומל לרשע רע כרשעתו כי אין להקב"ה לעשות ארובית בשמים ולהשמיע בקול מכריז ואומר הביטו וראו זהו שהבאתי על החוטא הוא בעבור רשעתו אלא יבין מעצמו על ידי רמז וישקול הפגע שפגע בו שהוא מעין החטא שבו נכשל · דלמה ינרע מן האלם שעישים בפניו רמזים והוא מבין והוא כמו מעשה בפועל ואין מבין · ובהיות האדם שוקל תמיד העונש נגד החטא שבו נכשל או הפשע אשר פשע ישתרש בלבו כי יש משניח על כל דרכי איש והוא צעדיו יספור ובזה יכנע לבבו הערל על היראה בראות שיש רואה והוא בוחר בטוב ומואס ברע וגם לא ימנענו בושת ב"ו מלקיים הורה ומצות שבהיותו מודה על השנחתו יתברך על כל מעשיו יתאמת לו יום הדין והחשבון· וייעצוהו כליותיו · ראיך יעכב לו בושה של ב"ו לבטל מלקיים דברי אל חי אשר ביום הדין והחשבון יגררו בחבלים לאיש אשר ממנו נתבייש נפוח כנוד ופניו כשולי קדרה ומסרחונו יברח למרחקים ומה יאמר ומה יענה אז אם יובל לומר רבש"ע מזה נתביישתי ולא ממך · מה צרה יגיע לנפשו · זה ישים האדם נגד עיניו בחיים חיותו ולא יכלם ולא יתבייש משום אדם שבעולם נגד אהבתו יתברך וכמאמר ההנא הוי עז כנמר וכו' לעשות רצון אביך שבשמים · עיד ישים האדם נגד עיניו כי יש לאל ידו להשלים עצמו בכל מיני שלמיות כי הוא גרוע ממלאכי השרת ומחיות הקודש ומסנולות המעלות הנמצאים בדומם וצומח ובבעלי חיים ולמה יתרשל כיון שכח בידו לעשות לקנות כל שלימות החסד ממנו ולכלול בו שלמית כל הבריאה אשר ברא אלהים · הנה יש יתרון למלאכי השרת מן האדם היותם בעלי כנפים ויודעים בעתידות ורואים ואינם נראים ובחיות הקודש מהירות הריצה כדכתיב והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק . וע"י שמקיים האדם מצות ציצית דכתיב בו על ציצית הכנף פתיל קונה שלימותם

עֶר דַארְף שְׁרָעקְן דָער וָאס שְׁרָעקְט נִיט פַאר דִיא יְסוֹרִים פוּן נֵיהִנֹם · ולא אָבְּער דָער וָאס דִינְט נָאט אוֹן אִיז עוֹסֵק אִין הַתּוֹרָה אוֹן אִין מִצְוֹת אִיז קְלוֹג אוֹן פַאר נָעמְט רֵייד אוֹן רָעט צוּ צוּ אַדְבָּר מִצְוָה אוֹן הָאט שֵׂכֶל אוֹן גִיווִינְט תָּמִיד תּוֹרָה אוֹן מִצְוֹת אוֹן הָאט אַיין גוּטֶן שֵׁם אוֹן הָאט אַלְע כֵּעלוֹת אוֹן אִיז אַיין זְרִיז אוֹן אַיין גִבּוֹר אוֹן פְּרַיילִיךְ אוֹן הָאט אַיין הוּיךְ כַּוָל אוֹן אִיז פַאר זִיכְערְט פוּן פַחַד אוֹן דָער שְׁרָעקְנִיש : ואתה אוֹן דוּא מָענְטְש דַיינִי אוֹגָען וְאַלְען אָפְּען זַיין צוּא זָעהָען וויא נָאט ב"ה בְּצָאלְט דָעם רָשָׁע בָּייז וִויא זַיין רִשְׁעת אִיז וָוארוּם נָאט ב"ה בַּדַארְף נִיט אוֹם רוּפְּען כִּיט אַיין קוֹל אוֹן זָאגִין זָעהְט רָאם פּוּרְעַנְיוּת וָואס אִיךְ הָאב גִיבְּראכְט אוֹף דִיא זִינְדִיגְער נָאר עֶר זָאל אַלֵיין פַּר שְׁטֵיין אוֹן זָאל וָעגִין דִיא יְסוֹרִים וָועט עֶר זָעהָען אַז זַיי זָעגִין קָעגִין דָר עֶבִירָה וָום עֶר אִיז דְרִינְען גִישְׁטִרוִבְילְט גִיוָוארִין . דלמה דָעָן וָוארוּם זָאל עֶר עָרְגִיר זַיין פוּן דָעם שְׁטוּמִין וָואס מָען וויגְקט אִים אוֹן עֶר פַּאר שְׁמֵייט אוֹן אַז דָער מָענְטְש וָועט תָּמִיד דִיא יְסוֹרִים קָעגִין דִיא זִינְד וָועְרְט אַיין גִיוָוארְצִילְט אִין זַיין הַארְץ אַז עָם אִיז אַיין מַשְׁנִיחַ אוֹף דִיא מָענְטְשָׁען אוֹן עֶר צִיילְט זַיינִי טְרִיט אוֹן דִרְךְ דָעם וָועְרְט אוֹנְטָער טָעגִיג זַיין הַארְץ אוֹן וָועט טוֹען גוּטֶם אוֹן פַּאר מִיאוֹסִין שְׁלֶעכְטֶם אוֹן אוֹךְ וָועגִין בּוּשָׁה וָועט עֶר נִיט כְּבַטֵל זַיין פוּן הוֹרָה אוֹן מִצְוֹת וָוארוּם וָויל עֶר גְלוֹבְּט אַז הַשי"ת אִיז מַשְׁגִיחַ אוֹף אַלֶע וַיינְע מַעֲשִׂים וָועְרְט בַּייא אִים אֶמֶת אַז עָם וָועט קוֹמָען אַיין מַאג וָום עֶר וָועט דַארְפָען אֶפּ נָעבִּין חֶשְׁבּוֹן אוֹף זַיינְע מַעֲשִׂים · דאיך דָען וויא זָאל עֶר וָועגִין בּוּשָׁה פוּן אַיין בָּשָׂר וָדָם כְּבַטֵל זַיין דִיא רַייד פוּן דָעם לָעבְּעדִיגְען נָאט אִין דָעם טָאג וָואס עֶר וָועט אֶפּ גְעבִּין דִין אוֹן חֶשְׁבּוֹן וָואס וָועט עֶר עָנְפָּערְן וָועט עֶר דָען קָעגִין זָאגִין רבש"ע פַּאר דָעם הָאב אִיךְ זִיךְ גִישָׁעמְט אוֹן פַּאר דִיר נִיט דָאס זָאל דָער מָענְטְש אִיבָּער טְרַאכְטָען וָען עֶר לָעבְּט אוֹן לָאז זִיךְ נִיט שָׁעמָען פַּאר קַיין מָענְטְש קָעגִין דִיא לִיבְּשַׁאפְט פוּן נָאט · עוד נָאךְ זָאל דָער מָענְטְש טְרַאכְטָן אַז עֶר הָאט כֹּה זַיין נְשָׁמָה וְלִרְלִיךְ מַאכְען וָוארוּם זָאל עֶר זִיךְ פוּלְען אַז עֶר קָען וויא אַזְעלְבָּעם טָאן עֶר זָאל דוּרְךְ דָער זָאךְ קָעגִין שַׁאפְּען אַפְּערְלַייא שְׁלֵמוּת · הנה נון דִיא מַלְאָכִים הָאבִּין מָער מַעֲלָה פוּן דָעם מָענְטְשִׁין וַייא וָעָהָן אוֹן מָען וָועְרְט וַייא נִיט אוֹת · דִי חַיוֹת הַקּוֹדֶשׁ הָאבִּען נָאךְ מָער

להיות גם הוא בעל כנפים כמוהם · ובהתחכמותו בתירה רואה את הנולד דחכם רואה את הנולד במאמר החנא הרי יודע עתידות בחכמתו כמלאכים · ומגיע בכח תורתו למדרגת פנחס שהיה רואה ואינו נראה כדרז"ל על פסוק ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו · ובהיותו רץ במצות בהתמדה כדכתיב דרך מצותיך ארוץ וכמאמר החנא הוי רץ למצוה קלה מדמה עצמו לחיות הקודש הרצות · ובדומם הארץ מוציאה עץ פרי עושה פרי ומיני צמחים ופרחים ובכללם אבנים יקרות כנופך ספיר ויהלום המאירות ולילה כיום יאיר מכח אור מאורותם וכמה מהסגולות המעולות מוטבע בהן . כאבן האודם הנקרא רובי"ן שמועיל להריון כמו שכתבו חכמי הטבע בספריהם אבן הסמיראלד"ה הוא אבן קנאות שהנושאה עליו אם עושה זנות מיד נשברה מקנאה ואבן הסאפיר"ה סגולתה להחכים והפירל"ה סגולתה לתת חן לנושאה עליו בעיני כל רואיו וכן כל אבן ואבן יש סגולה מיוחדת לכל אחת ואחת · ואדם על ידי עסק התורה וקיום מצותיה כולל בו בל אלו הסגולות שע"י חדושי התורה שמהדש בכל יום ופרפראות להכמה קונה שלימות הארץ המוציאה פירות ומיני צמחים ובעסק התורה בלילה כיום ישים קונה מאורות כל אבן יקרה דחכמת אדם תאיר פניו על ידי התורה שנקראת אור שנאמר כי נר מצוה ותורה אור · ובכח תורתו וצדקותיו מתפלל על ההריון כדכתיב ויעתר יצחק לה' ויעתר לו ותהר רבקה אשתו וקונה סגולת הרובי"ן · ובהיותו ת"ח מקנא על הזנות כפנחס וקונה סגולת האיסמירלד"ה · ובעסק התורה חוט של חן משוך עליו כדכתיב כי לויה חן הם לראשך כסגולת הפירל"ה ותורתו מיסיף חכמה על חכמתו דכתיב יהב חכמתא לחכימין כסגולת הסאפיר"ה דמחכים לכל נושא אותה עליו · וכן קונה על ידי התורה סגולות שאר אבנים טובות ומרגליות דוק בסגולתם בספרי המחקר ותשכח סגולתם באדם העוסק בתורה כי לא יכולתי לפורטם מפני יראת אריכות שדי בזה לתבלית כוונתנו · גם יש בצומח עשבים מחולפים בסגולתם יש מהם ממיתים ויש מהן מחיין לאדם כנודע מרז"ל במדרש דיש עשב מחיה מתים ובהן סגולת הרפואות לאין חקר ואדם בעסק התורה קונה סגולתם ממית מי שראוי להמית על דרך נתן עיניו בו ועשהו גל של עצמות · ומחיה מי שראוי להחיות כאליהו לבן הצרפית ואלישע לבן השונמית ויחזקאל שהחיה בני אפרים ורבי יוחנן לרב כהנא ורבי חייא לעבדו של תלמי המלך וכאלה רבי המעלה שהחיו מתים וכן עתיד להיות על ידי מלך המשיח · ובעוסקים בתורה ג"כ סגולת הרפואות לרפא כל חולי וכל מרוה בתפלתם לפני הקב"ה וכאלישע שרפא צרעת נעמן · ובבעלי חיים בלתי מדברים בהמות חיות ועופות ונמצא

מַעלה אוג אַז דער מְעַנְטש איז מקַנַיִם מצות אוג איז קלוג אין דער תורה וְעהט ער אוך ויאם וועט זיין כמַאלַה איז ער דריַנין וויא מַלְאַכים · אוג מים זיין תורה קען ער קומין צוא דיא מַעלה פון פְּנְחס דאס ער האט גיזעהען אנדערי אוג אים האט מען ניט גיזעהען אוג אַז ער ועט הַמיד לופען מצות מקַנַיִם זיין גלייכט ער זיך צוא דיא חיילענע חיות ואם זייא לופען · אוג דיא ערד האט איין מַעלה ואם ברענגט ארום פירות אוג ציהט אוס אליראנג אוג טייערי שטיינער אוג דער מענטש דער ואם לערינט תורה אוג איז מקַנַיִם מצות איז גלייך ווייא ער ברענגט אויף פירות אוג אלטרלייא בליהונג אוג אַז ער לערינט בייא נאכט קריכט ער דאס ליכטיקייט פון די טייערי שטיינער וארום דיא חכמה פון דעם מענטשין טוט לייכטען זיין פנים · אוג מחכמת זיין צדקות איז ער מתפלל אוף איין עקרה אַז ויא זאל מראנגעריג ווערן אוג נאט ב"ה הערט אים צו ער לערינט תורה ווערט אוף אים גיצוגען פון נאט איין חוט של חסד אוג האט חן בייא אלע אוג דורך דער תורה ווערט ער אלע מאל מער חכם אווא ויא עם שטייט אין פסוק ויהב חכמתא להכימין) נאט ב"ה גוט קלוגשאפט צוא קלוגי · גם אוך איז פאר האנדרין אין דיא קרייטיקן דיא סגולה ואם קענן מאכין לעבידיג אווא ויא עם שטייט אין מדרש אַז עם איז רא אווא אקראמאטאקן ואם קען טוטע לעבעדיג מאכן אוג דער מענטש ואם לערינט תורה אוג איז אצדיק קען לעבעדיג מאכין גלייך ויא האט לעבעדיג גימאכט דעם זון פון דער אשה הצרקית אוג אליושע דעם זון פון דיא שונמית אוג יחזקאל האט לעבידיג גימאכט דיא קינדער פון אפרים אוג רבי יוחנן צוא רב כהנא אוג ר' חייא צוא דעם קנעכט פון תלמי המלך אוג נאך פיל ועלעכע גלייכען ואם האבען מחים גיוועז אוג דר מלך המשיח ועט אוך מחיה מתים זיין . ובעוסקים די ואם לערנין תורה איז אין זייא דיא סגולה פון אלע רפואות דען מיט זייער תפלה היילען זייא אלע קראנקהייט אוג אלע וייא טאג אווא ויא אלישע האט גיהיילט דיא קרעץ פון נעמן · ובבעלי אוג

ינמצא בהן התחכמות והמצאות כשועל וכרומה מהן סגולת אריכות הימים הרבה ברכתיב וכתוב ארבה ימים ג ויש מהן בסגולת הגבורה כארי וכדומה · ובבהמות הכמת המלחמה בקרנותיו כאשר המצא בספר שער השמים · ועל ידי עסק התורה קונה אדם סגולת החול דהתורה מאריכה ימיו של אדם דכתיב כי היא חייך ואורך ימיך וכתיב כי בי ירבו ימיך וכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה · וקונה גבורת הארי רכתיב אני בינה לי גבורה · ולוחם במלחמתה של תורה ומנצחים זה לזה בפלפולים שע"ז נקראים בעלי הרסנן כנודע· הרי על ידי דביקות האדם בהקב"ה ובתורתו משלים עצמו מכל מה שחסר ממנו מסגולות הטובות הנמצאים בכללות הבריאה כמדובר ובהיות כן שביד האדם לעלות על כל הבריאה אם ח"ו לא יעשה בזה כמה מהבושה והבלימה מניע לו ביום הדין בראות עצמו נערד מהדומם והצומח ובעל חי הבלתי מדבר ובהיות לאל ידו להשלים עצמו ולא עשה · זאת אשים על לבי אני הכותב על כן אני אוחיל לעשות ולקיים · והנה לדפואת הנפש הנני מציע לפניך מרקחת ברוקה · נעימה ומתוקה · לחלשות תשות כח הנשמה מועיל לכל חולי וכל מכה שלא יתקרב לאדם . לרביזו יהודה הריזו ז"ל · הוא ז"ל הביא בקיצור נמרץ כאשר הראה בספר ההפוח · ואני הבותב הארכתי אותה בתוספת על תוספת ביתר שאת ויהר עז · וזה המרקחת אשר עמה תתרפא רפואות הנפש והגוף · קח ששה שרשים שורש יראת שמים ושורש שפלות · ושורש ענוה · ושורש ביישנות · ושורש רחמנות · ושורש גמ"ח · וענפי אילני השכלות וחכמות אלהיות · ועשבי מצות עשה ול"ת · ושבולת סיגים ותדרים · ופרחי הצדקה ופיום דברים לעניים וצמחי הענוה והשפלות ופירות האמת ועסק התורה · ותכתוש הכל במכתשת החרטה והידוים והבשל הכל בסי טבילה וטהרה · ותערבם בכף דכיעות העינים וחרוק עליו בשמים של דקדוקי המצות וההסידות ויהיה מטחן בשמן שם טוב · ותשים כל המרקחת על עלי התשובה והחרטה על כל העונות ושכב על משכב היסורין וסוך עצמך במרקחת זו מבית ומחוץ ומיד הזיע זיעת מחילה וסליחה וכפרה ובזה רוטפש ג בשרך מנוער תשוב ליומי עלומך וכנולד דמי · ומרקחת זו רמזה חכם שבחכמים שלמה המע"ה בדברים מעומים באומרו בספרו הקדוש משלי חכמים וחידותם רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך

ב עוף סוף שמו חול ולא נקנסם עליו מיתה נפי שנא טעם מעז כדעתם ולכבוף לגף שניש כוח תוזר לנעוריו : ג ספור כחיוב ופילבו נו לטוב ופב · ופב מלמון ובכתם כענני מרבק (מלהכי ג') :

אין דיר לעבירינע בשעפענישׁ וואם קענין ניט ריידן גפינט מען קלוגשאפט בייַ דעם פוקם אויך איז דא אועליכע וואם לעבין לאנג וויא דער פוגעל וואם הייסט (חול) ווייל ער האט ניט פאר זוכט פו דעם־ען הדעת אוג נאך טוזינט יאר ווערט ער ווידער יונג · דער לייב האט גרוס גבורה אוג דיא אוקסען שטרייטען מיט זייערי הערנר אוג דער מענטש וואם לערינט הורה קרינט ער דיר קוולה פון דעם עוף (חול) ויארוס דיא הורה דער לענגערט זיינע טעג אוג קרינט דיא גבורה פון אלייב וויא עם שטייט אין פסוק (לי גבורה) דיא הורה ואוט בייא מיר איז דאס שטארקייט אוג שטרייט אין דער מלחמה פון דער תורה וואם זיא זענין זיך כפלפל אין דער תורה · או עם איז יוא אזוא אז דער כענטש האט כח צוא זיין העכיר פון אלע בשעפענישׁ אוב ח"ו ער ווערט עם ניט טאן ווערט אים פיל בושה גרייכען אין דעם יום הדין אז ער ווערט זענהן וויא ער איז ערגיר פון אלייז בשעפענעש · והנה איך ווערל דיר נעבין אזיכע רפואה צוא דער נשמה אוג דיא וואם זייער נשמה איז שלאף · דורך דער רפואה ווערט גיהיילט ווערין דיא נשמה אוג דער גוף · נעם דיר ווארצלין פון יראת שמים פון שפלות ענוה בושה רחמנות אוג גמילות חסד אוג דיא צווייגין פון דעם בום פון שכל אוג דיא אמתי הכמה אוג גראז דאס איז מצות עשה אוג לא תעשה אוג זאגן זענין דיא גדרים וואם דיא חכמים האבין גימאכט אוג בליאוגג דאס איז דיא צהקה אוג גוטע רייד צוא ארמי ליוט אוג פירות דאס ענין מצות אוג תורה לערנין אוג זאלסט דאס אלין צוא שטופין אין דעם שטייפעל פון הרטה אוג מיתודה זיין אוף דיא וינד אוג קאך דאס אלין אין ואסיר פון טבילה אוג ריינקייט · הערכם אוג צוא מיש נייא מים דיא מרערין פון דיא אוגען אוג זאלף דרוף בשמים פון הקדוקי מצות אוג פרומקייט אוג עם זאל זיין גיפרענילט מים אגוטען שם אוג שמיר דיך פון אינויינג אוג אוסען וויניג דען ווערט הייבף שווייצען אין שווייס פון מחילה אוג סליחה אוג פאר נעבוג אוג ווערט זיין אן זינד גליך וויא דוא ביסט ערשט גיבארן ניוואדן : אוג דאס האט שלמה המלך מרמו גיוזען אין ספר משלי (רפאות תהי לשרך) דיא תורה ווערט ניין

וכתיב כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא ופירשו דבריו הנעימים רבותינו הקדושים במדרש פקודי ה' ישרים משמחי לב · תני חזקיה נעשו דברי תורה עטרה לראש שנאמר כי ליוית חן הם לראשך · ענק לצואר שנאמר וענקים לגרגרותיך · מולנא ד ללב שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב · קלוריה ה לעינים שנאמר מצות ה' ברה מאירת עינים · כום עיקרים ו לבני מעיים שנא מר רפאות תהי לשרך · מנין לרמ"ח אבריו של אדם שנאמר כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא עב"ל · הבוונה כל מיצוה ומצוה סגוליית לקיים אבר אחר ובקיום האדם כל מצוה הנוגעת לקיום חיות לכל האיברים נולד מביניהם סגולה מחודשת מועילה לכל האיברים יחד בצרי מריאק"ה בלע"ז שהיא מכמה סממנים מעורבים שאע"פ שלכל סם יש סגולה בפני עצמה אך בהצטרפות כלם יחד תתחדש סגולה מחודשת מועלת לכל חולי ולכל מכה · הרי רמזה המרקחת האמורה במאמר הנוכר שדברי תורה הם כמרקחת לראש ולדאשי האברים ללב לעינים וכום עיקרים לבני מעיים וכו' · וכן למר הקב"ה מוסר לאדם לקנות עמו שלמות המדות כמה שאמר לנו אכילת העופות והבהמות הטמאות שמלבד הסוד הגנוז בזה רמז לנו ג"כ ללמוד מזה מוסר וע"ד מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו כמו שהשיבו הזקנים לתלמי המלך· (עיין בספר אמרי בינה) · שהנה התיר לנו הקב"ה עופות הנאספים בבית ללמד לאדם שיהיה ביתי ולא יוציא זמנו אנה ואנה · ואוכלים מאכל טוב חטים ושעורים ואין טורפים ומהן ילמוד האדם להבחין באכילתו שלא יהיה כבהמה שטורפת ואינה מבחנת בין טוב לרע הכל ימתק לחכה והעופות הטמאות טורפות והורגות ואוכלות והם במקום שוממים ופירש אותנו מכל זה · וכן הבהמות הטמאות בעלי כעס והורגות וטורפות ואוכלות ומזנם רע · וכן החיות הטמאות לכן הבדילנו מהם שלא נלמוד ממידותם · הגמל אע"פ שמעלה גרה כיון שאינו מפרים פרסה טמא הוא לרמוז לאדם שאל יאמר די להיות שלם במדה אחת אע"פ שאהיה חסר משאר שלימות המדות ידוע תדע כי לא שלם טמא הוא · וכן החזיר אע"פ שמפרים פרסה

ד נ"ל דנרס מלונמ"ל והוא דבר סיכוכין לרפואה · בפרק קנוזל עניים ומוציא תני את המלונמ"ל בתיבו כיכ תדכ : ה מין תדמה לגנה ממעכנין תוהה בסליר דמייכ לרפואת עיניכ : ו מסקה כעכוי ממיני ברכים :

אין הַיילוּנג צוא דיין נָאפֿיל (ושקוי לעצמותיך) אוג אַין גיטַרזוּנק צוא דַיינע בַּיינער · (כי חיים הם למוצאיהם) דָען דיא תורה איז לעבּין צוא דיא וואם רַיירען סיט זַיינער מול עם שְׂטַייט אין בְּרָרש חזקיה זאגט דיא תורה איז אקרון צום קאפ וויא עם שְׂטַייט אין פסוק דיא תורה איז אַין בַּהעפֿט פון חן צוא דיין קאפ אַין צירונג צום האלז · אַיין באלזעם צוא הארץ וויא עם שְׂטַייט דיא מצות פון גאט דער פרייען דאס הארץ אַין הַיילוּנג צוא דיא אונען וויא עם שְׂטַייט דיא מצות פון גאט דער ליכטען דיא אונען אוג וויא אַין מעדיצין צוא גידערים וויא עם שְׂטַייט זיא איז אַין הַיילוּנג צוא דיין נאפֿיל אוג אוך צוא אלע צוויי הונדערט אוג אכט אוג פערציג אברים פון דעם מענטשין וויא עם שְׂטַייט (ולכל בשרו מרפא) אוג צוא נאר זיין ליב איז זיא אַין הַיילוּנג · דאס סיינט רבי חזקיה איטליכע מצוה איז אַין סגולה צוא דער האלטען אַין אבר אוג אז דר מענטש איז מקיים אלע מצות ווערט עם אהַיילוּנג וואם הָעלפֿט צוא אלע אברים וויא טריאקה וואם הָעלפֿט צוא אליריליא קראנקהייט וויא סיר האבען פריער גישריבּען דאם דיא תורה איז ארפואה צום קאפ אוג צום האלז אוג צום הארץ צוא דיא אונען צוא דיא גידערים אוג צוא אלע אברים · וכן אוג אוך האט נאט ב"ה אונז גילערנט סיר זאלין זיך שאפען גוטי מדות דער סיט וואם עי דאט אונז גימקירת עסין טמא עופות אוג בהמות דאם חוץ דעם סוד וואם עס איז דא דרינין וום נאט ב"ח האט דאם גימאסירת האט ער נאך דער סיט מרמז גיוועז צוא לערנין דער סיט מוכר דען נאט ב"ה האט אונז מתיר גיוועז ועלבע עופות וואם זיצען אין הויז צוא לערנין אונז מען זאל זיין אהיים זיצער אוג ניט ארום לויפען אוג דיא עופות עסין ויין אוג געראשטין אוג זיי פר צוקן גיט · ומהן פון זייא זאלין סיך זיך לערנין מבחין זיין אין זיין עסין דאס מען זאל ניט זיין אזו וויא עופות טמאים וום פאר צוקן אנדרי עופות אוג אוך די בהמות טמאות האבן אין זיך פיל בעס אוג דרעגענין אוג זייער מזג איז שלעכט אוג אזוא אוך דיא חיות דרום האט נאט אונז אפ גישייד פון זייא · הגמל דאם קעמיל חאטש ער איז מעלה גרה וויל ער האט אבער ניט קיין צו שפאלטיני קלאען איז ער טמא דאס איז צוא וייזין אז מען זאל ניט זאגין עס איז גיטוג אוך זאל נאנץ זיין אין

כיון שאינו מעלה גרה טמא הוא לרמוז על האמור · והחסידה אע"פ שטובלת אחר שמתחברת עם בת זוגה עכ"ז טמא לנו טובל ושרץ בידו אין שיך בו טהרה · הבהמה המהורה מעלה גרה היא ללמד לאדם ללעוס הדברים ולטחנן ולבולען ולחזור לטותנן ולבחון בהן קודם שיוציאם מן הפ"ה · ומפרים פרסה שיבחון להבחין להפריס פרסותיו בהלוכו בין דרכי חיים לדרכי מות · הרי שמלבר סודי התורה שיש בסה שהתיר ובסה שאסר נלמד ג"כ מוסר לרפואת הנפש · הבט וראה כמה אופני לימוד עשה אלהים לפקוח עיני עורים שילמדו להישיר ולהטיב דרכיהם כרי להנחיל להם ש"ע עולמות · ואם אמר יאמר האדם הרביתי בחמאות ואשמות לפני מי שהרבה להטיב עמי אשר בבטן אמי יצרני ושם שמרני ולא עשה אותי שפיר ומנפל הצילני והדליק נר על ראשי ומסוף העולם ועד סופו הראני · ושם תורתו למדני והוציאני לשלום לאויר העולם ופרנסני והזכין חלב בדדי אמי וגדלני · ואחר אשר נשאני וכלכל רע ופגע הצילני השלכתי כל הטובות אחרי גווי וכל חסדיו לא זכרתי ולפניו הכעסתי וכל אשר שנא עשיתי וא"כ כה פנים נשארו לי לשוב אליו כי בושתי וגם נכלמתי · זאת אשיב לך החזק במוסר אל תרף כי אוהב שבים הוא וממנו תלמד לשוב · יען דבפסיקתא רבה אמר הבי שובה ישראל עד ה' אלהיך כל מה שברא הקב"ה לא נשבע עליהם אלא על התשובה שנאמר חי אני נאם ה' אם אחפוץ במות הרשע· אמר הקב"ה אם מתביישים אתם לעשות תשובה הנני ראשון שב שנאמר כה אמר ה' הנני שב ומה מי שאין בו חטא כביכול אומר הנני שב בני אדם עאכ"ו שצריכים לעשות תשובה ע"כ · וכראותך בן אדם עד כמה מניע כח התשובה מה מקום נשאר ליצרך לעכבך ממנה באומרו לך הרבית לפשוע אין לך תקוה וכיון שכן עשה מה שלבך חפץ מהתענוגים ואל תאבד ב' עולמות · כי כל דבריו פתוי סר ורע הוא לאבד אותך מן העולם הזה ומן העולם הבא · נקוט האי כללא בידך שמדת היצר להחטיא לאדם כדי לאבדו · וכיון

אײַן כְּדֶה הָאטְשָׁע אִיךְ וָעל נִיט הָאבָּען אִין מִיר דִיא אִיבְּרִיגָע מִדּוֹת נָאר מָען מוּז הָאבָּען אַלָע גוּטָע מִדּוֹת · דִיא בְּהֵמָה טְהוֹרָה אִיז מְיַעלָה גֵּרָה צוּא לָעֶרְנִין אוּנְז מָען זָאל מַיְינָען דִיא וָעֶרְטָער אוּן מְאלִין זַיְיא אוּן אַיין שְׁלֶינְגָען זַיְיא אוּן וַוִידֶער צוּא כְּאלִין זַיְיא אַיידֶער עֶר בְּרֶענְגְט זַיְיא אוּים פּוּן דֶעם כּוֹיל זָאל מָען זִיךְ גוּט מְיַשֵּׁב זַיין אוּן צוּא שְׁפַּאלְטִינָע קְלָאעָן וַויִיזְט אוּנְז אַז מָען זָאל פַּאר שְׁטֵיין צוּא שְׁפַּאלְטָען זַיינָע קְלֵאין צְווִישָׁען דִיא וָעגִין פּוּן לָעבֶּן אוּן וָועגִין פּוּן דֶעם טוּיט דֶם מַיינְט מָען · מָען זָאל מִיט זַיין שִׂכֶל אוּנְטֶער שַׂיידֶן דֶעם גוּטָען וָועג פּוּן צְווִישָׁען דֶעם שְׁלֶעכְטִין · נְמְצָא חוּץ דִיא סוֹדוֹת הַתּוֹרָה פַּאר וָואס עֶר הָאט אַטַיילְ בְּהֵמוֹת אוּן עוֹפוֹת כַּיהִיר נְיוָוען אוּן אַטַיילְ גִיאַסְרִתְּ קָען מָען דֶעם פּוּן לָעֶרְנִין רְפוּאוֹת צוּא דֶעם נְשָׁמָה · הִרי זֶעה וַויא פִּיל אוֹפַּנִים הָאט גָאט ב"ה נְיוַויזָען צוּא עָפָּענִין דִיא אוֹגִין פּוּן דִיא מֶענְטְשָׁען אַז זַיְיא זָאלִין זִיךְ לָעֶרְנָן צוּא בְּגִיעִיגִין וַויעֶרְע וָועג פּוּן וָועָגָן צוּא מַאכָען אַרְבָּען זַיְיא ש"י עוֹלָמוֹת : ואם אוּן אוֹיב דֶער מֶענְטְש וָועט וָאגָען אִיךְ הָאב זַיֶיער פִּיל גְּזִינְדִיגְט קֶענְגִין גָאט ב"ה וָואס הָאט כִּיךְ בַּשַׁאפָּען אִין מַיין מוּטֶערְס בּוּיךְ אוּן הָאט מִיךְ דָארְט נִיהִיט אִיךְ זָאל נִיט זַיין קֵיין נָפֶל אוּן הָאט מִיךְ דָארְט גְּלֶעְרִינְט זַיין תּוֹרָה אוּן הָט מִיךְ מִיט שָׁלוֹם אוֹם גְּיצוּגִין אוֹף דֶעֶר וָועלְט אוּן הָאט מִיךְ מְבָּרֶכְ גְיווּעָן אוּן הָאט גִינְעבָּען מִילִיךְ אִין דִיא בְּרִיסְט פּוּן מַיין מוּטֶער אוּן הָאט מִיךְ מַצִּיל גְּווֶען פּוּן אַלָעם בַּייזִין אוּן אִיךְ הָאב דִי אַלָע טוֹבוֹת נִיט נִידֶענְקְט אוּן הָאב פַּר אִים דֶעֶר צֶעֶרִינְט אוּן אַלֶץ וָואס עֶר הָאט פַּייְנְט הָאב אִיךְ נִיטָען נוּא וַויא אִיז מִיר אִיבָּעֶר נִיבְּלִיבָּען אַיין אוֹפֶן הְשׁוּבָה צוּא טָאן דָען אִיךְ שָׁעם מִיךְ זַיֶיער צוּא בָּעטָין אִים עֶר זָאל מִיר מַיינְע זִינְד כּוֹהַל זַיין : זאת דָאס וְועל אִיךְ דִיךְ עָנְפָּערִין שְׁטַארְק דִיךְ אִין תְּשׁוּבָה דָען גָאט ב"ה הָאט לִיב דִיא וָואס טָעָן הְשׁוּבָה אוּן גָאט ב"ה לֶעֶרִינְט אוּנְז תְּשׁוּבָה צוּ טָאן גָאט ב"ה וָאגְט שְׁעָמְט אַייךְ נִיט הְשׁוּבָה טָאן עָם שְׁטַייט אִין פְּסוּק (כה אמר ה') אַווּא הָאט גָאט נִיזָאגְט (הנני שב) אַז אִיר וָועט תְּשׁוּבָה טָאן אוּן עֶנְטֶערִין אַייֶערִי שְׁלֶעכְטָע מַעֲשִׂים וָועל אִיךְ עָנְטֶערָן מַיינְע גְּזֵירוֹת אוּן וָועל אַייךְ דֶעֶר בַּאֲרִיכִּין · וּבראותך אַז דוּא כְּעֶנְטְשׁ וָעהֶסְט וָויא וַוייט דֶעֶר כַּח פּוּן תְּשׁוּבָה גְּרַייכְט וָואס פַּאר אַיין מַעֲנָה אִיז אִיבֶּר גִּיבְּלִיבָּען צוּא דַיין יֵצֶר הָרָע דִיךְ כְּעֶכֵּב צוּא זַיין פּוּן אִיר דָאס עֶר וָועט דִיר וָועלִין זָאגָען דוּא הָאסְט צוּא פִּיל נָעוִוינְדִינְט הָאסְט שׁוֹן קֵיין הָאפְּוּנְג נִיט דְרוּם טוּא וָואס דַיין הָאֲרְץ גְּלוּסְט וְועסְטוּ הָאטְשָׁע הָאבָּען דִיא וְועלְט דָאס אַלֶץ אִיז זַיֶיגְ בַּיטָערִי אִיבָּעֶר רַייזוּנְג צוּא פַּאר לִירִין דִיךְ פּוּן דֶעֶר וְועלְט אוּן פּוּן יָענֶער וָועלְט · נקוד דָעם נָלל

שכן אף שתראה ממנו עצה להועלתך עשה הפך עצתו כי אין תועלת נמשך מעצתו . ודע שלפעמים מיעץ היצר הרע לאדם בדרכי חיים וכוונתו להחזיקו עמו ויחשבהו לאוהב לו כדי להפך אח"כ העצה לעשות נגד החיים להוליכו בדרכי מות . עשה זו בנו והנצל . לך במה שהכנים עמך ליועצך בדרך החיים ובבואו להטותך מדרך זו אל תאבה ואל השמע לו ואבור לו כיון שהגיר שוב אינו חוזר ומגיד והוא כבר העיד אל הדרך ראשון שהדריכו כי טוב הוא ואם כן אינו יכול לחזור בו ובראות יצרך כך ירפה עצמו ממך בראותו כי מאבד זמנו עמך כי אין לו שומע . שים בן אדם נגד עיניך מי שמיע לעצת יצרו והצליח בסופו . מי הלך בדרכו ולא ראה חשך ולא אור . מי ערבו לו דבריו ולא נדבק לשונו לחכו . מי שר דברי עגבים ; ולא נחר גרונו . אף שלכאורה מועצותיו כרת נהונות כיונק מישרי אמו שכל מיני מטעמים טועם בו אך ידאה בסופו שעל מאורת צפעוני נמול ידו הדה ח והור פתן צדה . ומוציא עצמו בתוך בור מלא נחשים ועקרבים ככל אשר זדה . אבל דע באמת כי לא יעשה ה' אלהים דבר בכל אשר צוך לעשות וכל אשר אמר לך לשמור כי אם להיטיב עמך . ואף שנראים הדברים לכאורה קשים בעיניך לסוף ימתקו כנופת צופים בתוך הכך . ומה רב טוב באוצרותך . בעולם אשר עדיין לא ראו עיניך. מוכתר בכתרי כתרים ומלאכים אשר עשית במעשיך המה ישרתיך . ומי הוא אשר ימלאנו לבו אחרי שומעו גדולת המקום אשר ישב בו לכרות עיני כבור יצרו ולשבוע ליצרו . אף שיתגרה בקרבו תמיד ורבוי הפתויים עליו יצמיד . כיון שניצר בו שבוונתו להשמיד . ולהשליך לשומעו בבור סיד . ואציג לפניך תוכחה מתגרת יצר טוב עם יצר הרע וטוב לאומרה להכניע הלבבות : אראה יומי הוא מתרחק והפועלים עצלים . ובעל הבית דוחק השוכר את הפועלים . נתון בי יצרו אכזרי . מהגבר כאש אוכלת . אוי לי מיצרי ויוצרי שנים אוחזים בטלית יצרי גחר אקשיב קולו . ויוצר מזהיר לי אזהרות . מה יעשה איש אשר אלה לו שני דיניו נזרות . אש אויר טים אדמה . כלם ביצרי דבוקים . ארבע יסודי גם המה . ארבע אבות נזוקים . בראותי נפשי כסוחה תהיה מרה באחריתה . גם היא אחר יצרי הלבה נערה שתפתתה פ . רציתי לקום בהשכמה . יצרי יעצני עצות . תושן על מטה נעימה . תפלת השחר עד הצות . תוכחתיו

ז דנרי לכנס וחסך לוטת : ה נפשוני כוח מין נחש ופיניו מליחה לכעים עוונות וחיוק רוחם פלוג בעין כנפשוני כוח מוכב בכוח לכן לו זכוכים ורוחם נכחוק כו וכל נכבוב . כן כוח הזכבו בכוחב לעלת היכ"ר ומוח מוכב במייעצו טוכם ולנכוסף נמלא בכוח לרעה : פ כיח הנכמה בתחזתם מעלם יכ"ר :

נַעַם דיר אַז דיא כּרה פּון יצה"ר איז צוא טאבען זיך מיט מענטשן דרום האמשע דיר ווערט זיך דאבטען ער גיט דיר איין גוטע עצה טוא פּאר קערט ווארום פון זיין עצה קוקט בּוראי קיין הילף ניט : שים ועה כענטש ווער האט צוא גיהערט זיין יצר הרע איז האט בּגלוקט ווער אי, גינאנגען אין זיין ווענ אוג האט ניט גיזעהען פּינסטערקייט ווען איז זיס גיווען זיינע רייד אוג זיין צונג איז ניט בּהעפט גיווארען צום גומען ווער האט ניט גיזונגען אום גילאסענע ליד אוג זיין האלז איז ניט הייזעריק גיווארען האמשע עם דאבט זיך אז זיינע עצות זענען זים ער ווערט אבער זענען צום סוף אז עם איז שלעכט אוג ווערט זיין אין איין גרוב פון שלאנגען אוג עקידכען דורך דעם ווערט עך האט צוא גיהערט זיין יצר הרע. אכל זאלסטו ווייסען אז דם אלץ ווען נאט ב"ה האט דיר גיבאטען צו מאן אוג צוא היטען דאם איז אלץ ווענן דיין טובה אוג האמשע עם שיינט דיר שווערליך אבער צום סוף ווערסטו ווייא זיין זים ווייא האניק אוג פיל גוטם ווערסטו האבען אוף דער ווערלט דוא ווערסט זיין גיקרייגט מיט פיל קרונען אוג דיא מלאכים ווען דוא האסט בשאפען מיט דיינע מצות ווערלען דיך בּרינגען . ומי אוג ווער זאל זיך דען אונטער שטיין כודר זיין אין נאט אוג הערען צוא זיין יצר הרע ער דער קענט דאך אז זיין כיונה איז צוא פּאר טילינגען אים אוג ארייז צוא ווארפען אים אין איין קאלך נרוב . ואציג אוג איך ווערל פּאר דיר שטעללן איין וויפוה פון דעם יצר טוב מיט דעם יצר הרע אוג איז ניט צום ליינען אונטער טענג מאבען דיא הערצער . (אראה) א ז זעה כיינע טענ לופען אוג דיא פוילים זענען פויל אוג דער בּעל הבּית מרייבט . אין מיר איז גיוועקען דער יצר הרע דעם אכזר ווייא ברענדיג פייער ווייא איז מיר פון מיין יצר הרע אוג פון מיין בּשעפער . מיין יצר הרע רייצט מיך איך זאל אים הארבען אוג דער בּשעפער זאט איך זאל אים ניט פאלגען ווען זאל טאן דער מענטש ווען איז אוים פייער . לופט . וואסער . ערד . דאם זענען טיינע פיר יסודות דיא זענען אלע בּרעניג אין מיין יצר הרע איך זעה איך בין פאר

על רוע נאמו . והוא בתוכתתי יקיץ . דומתתי לפניו כמו מי שאחזו קודייקום ״ . סול יצרי אין אני יכול . ברוב טענות ומלין אקרא בתורת אל ׳ כי כל כתבי הקדש מצילין . שמעתי ותרגו בטני . בעת על לבבי אעיר . יום יטרוף נפשי שטני כ הבונם צאן לדיר ל . על כן אין ידי לאל מצוק יצרי ראש פתנים . מה אעשה כי יקום אל . השוכר את האומנים . ואזכור לילי ויומי אשים יום מיתה לפני . כי לא במהרה חוטא מי שמתו מוטל לפניו . ם אלה עצותיו מאסתים . לרדוף אחר המותרות . יועץ קח חזקת הבתים . בורות שיתין ומערות ולא אחר דירה תחתונה . מעץ ואבן בנויה . אקנה בה דירה עליונה ׳ הבית והעליה . לבי אעיר מתנומות . אשתר אל ולא אלין כי שותרי על עולמות יש נוחלין ומנחילין . נפשי ולבי שניהם דרשו לאלהים בתשובת ויאמרו כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא :

ואתה בן אדם שים נגד עיניך אם כשזה החוטא עושה העבירה חושב בדעתו שהאל יתברך רואה אותו מה שהוא עושה מה מאד עוות פנים הוא זה . שמאחר שהוא יודע שהאל יתברך רואה אותו במעשיו ומלאו לבו למרוד בהאל יתברך ולחטוא והוא רואה אותו הגם לכבוש את המלכה עמו בבית אתמהא ג ואם יחשוב החוטא שאין הקב״ה כביכול רואה אותו נמצא שהוא כופר ומכחיש בהמגביהי לשבת לראות בשמים ובארץ וכי רם ה׳ ושפל יראה והרי הוא כופר ומכחיש אמונה ומי הוא זה שימלאנו לבו בשביל חטא אחד מתענוג רגע לכפור בעיקר ׳ ועיין בספר ההסיד בעל לוחות הברית זכרונו לברכה שמזהיר שם להנצל מן ההטא קחם אליך וכתבם על לוח לבך ואל תנתקם מבין עיניך וזכור תזכרנו כל ימי חייך . ושוב הרבה לחוטא שיתודה חטאיו לפני המקום כי סגולת הוידוי ופרטיו הוא לסלק ממנו כל הקטרוגים כי כל המתודה אין דינו מסור כי אם בידו של הקב״ה ורחום הוא ונחם על הרעה ׳ ומום שבו יקרים לאומרו ואל יתן מקום לאחרים לאומרו כי העושה כן הקב״ה מעביר על כל פשעיו דכתיב אמרתי אודה עלי פשעי לה׳ ואתה נשאת עון חטאתי סלה . וזה עיקר הראשון של תשובה כמו שאמר איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם והתודו את חטאתם אשר עשו ודרז״ל אותו החטא עצמו אשר עשה יתודה עליו . וכן אמרו בפרק בתרא דיומא ר״י אומר וצריך לפרט החטא עצמו שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב . ופירש רש״י צריך לפרש כשהוא מתודה יאמר חטא פלוני חטאתי . אשר לפי זה אין אדם יוצא ידי חובת וידוי באומרו אשמנו בגדנו וכו׳ . ולכן כל אדם ישים אל לבו בשעת הוידוי ויפרש החטאים

ג טוש מין תולא כלב שכרות דופקה כלב ויעש קיס נגרת מהגוף : כ פיהום כי בסגן טוש יפ״ר וכוש מלאך סמות : ל ני משל כמיתה כמי שכונה נתן לדיר : ם כלומר שמוכיר תמיד יום כמיתה : ג לשון כתמיה טוש :

שְׁנֵיהֶן דָּעַן אִיךְ בִּין גִּינַאנְגָען נָאךְ מַיִן יֵצֶר הָרַע אִיךְ הָאבּ גְּיוואלְט אוֹף שָׁמַיִן גַאנְץ פְּרִיא הָאט מַיִן יֵצֶר הָרַע מִיר גִּינְגעבִּין עֲצוֹת שֶׁלָאךְ בָּעסָער הָאבּ אִיךְ אִים גִּישְׁטְרָאפְט אוֹף זַיינֶע שֶׁלעכְטֶי רַייד אוֹן עֶר טוּט נִיט הָארְכָען דִיא שְׁטְרָאף הָאבּ אִיךְ אִים גִּישְׁווִינְגען אַזוֹא וויא דָער וָאט הָאט דִיא שְׁווִוערִי קְרַאנְקְהַיִט אוֹן קָאלְטָער שְׁוויים גִּיטְט זִיךְ פּוּן דָעם גוּף . קָעגְן מַיִן יֵצֶר הָרַע קָען אִיךְ נִיט בְּשְׁטַיין . ואתה אוֹן דוּא מָענְטְש בְּרָעכְען אוֹיבּ דָער וָאט זִינְדִיגְט מְרַאכְט אִין זַיין דִיעָה אַז נָאט בְּ״ה זָעהְט זָיי זָעהְט וָאם עֶר טוּט וויא אֵיין גְּרוֹסָער עַזוּת פָּנִים אִיז עֶר וַיילְ עֶר וַוייסְט אַז נָאט בְּ״ה זָעהְט אִין זַיינִי בָּעשׂים אוֹן שְׁטָעלְט זִיךְ אוֹנְטָער מִזְרַח זַיין נָאט בְּ״ה אִין זִינְדִיגְען פַּאר אִים אַז עֶר זָעהְט אִים . וְאִם עֶר אוֹב דָער זִינְדִיגְער וָועט מְרַאכְטָען אַז נָאט בְּ״ה בְּכִיכוֹל זָעהְט אִים נִיט לַייקְענְט עֶר אִין נָאט בְּ״ה דִיאם עֶר זָאגְט נָאט בְּ״ה זָעהְט נִיט וָאם אוֹף דָער וָועלְט טוּט זִיךְ אוֹן וָעֶר אִיז דָער וָאם וָועֶר

והעונות והששים שחטא ושהעוה ושפשע ויבקש עליהן מחילה מטי שבידו הכולת למחול לו ולא ישוב עוד לכסלה ויתבושש כל ימיו על העבר כדי שלא יתבושש עוד ביום הדין הגדול והנורא . ואל יאמר אדם מאחר שלעולם ידו ית' פתוחה תמיד לקבל שבים הן עוד היום גדול ושמש במרומים ועדיין יש שהות לחזור בי אפילו בשעת מיתתי והן כעת אעשה מן הרע בעת שאני יכול ולכשאפנה אשנה פרשה זו של תשובה שהוא פתוחה לפניה ולאחריה נמור בכל לבבך מה שנמשך אחר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה . זכור את הנסיעה כי היא פתע פתאום בלי עת ידוע רק כאשר יגזור אל חי תמים דעים . וטרדות הזמן לעולם אינן נפסקות והזמן קצר ובגד והמלאכה היא מלאכת עבודת הבורא בתיקון הנפש והשגת המעלות מרובות הם וכל מה שיתאחר האדם לתקן נפשו היצר הרע הולך ומתגבר ומתקשה הלב מחמת שיורגל בעבירה וכל העבירות יהיו בעיניו כהיתר ולא בנקל יוכל לטהר עצמו כי אז יהיו עוניותיו ישנים וישכחם ולא יירא מהם דכיון דדש דש * ואם באולי לעת זקנותו ישוב אין השובתו מעולה ולא יקבל שכר עליה כאלו עשאה בימי בחרותו כאשר הנה נא כחו במתניו . ולכן רמזו בזוהר על פסוק מפני שיבה תקום כלומר קודם שיבה שלך תקום לשוב . על כן לאהבת הבורא יתגבר על יצרו ביטי בחרותו בעוד שהוא טוצא ומצוי לו ועודנו בידו . וימנע עצמו מן הרע אשר התחיל להרגיל עצמי בו וימאס בלבו הרעות ויאמין שזו היא הרפואה האמיתית לכל מכאובי לבו בעונותיו שאם לא כן לא יחוש אליה לעשותה בכל תיקוניה ופרטיה שרבו כמו רבו בין חכמי האמת רופאי הנפש ומצאתם כי תדרשם בכל לבבך ובכל נפשך . ועיין עוד בספר אור קדמון שהוא ספר מעט הכמות ורב האיכות ותמצא שם דברי תשובה דברים מנופים בי"ג נפה נוגעים לנפש ובשר וגם מעוררים לב נרדמים ומקיץ לנמהרים . וא"צ לומר שצריך כל שב בתשובה לאהוז תמיד בידו ספרי המוסר המלמדים לאדם דרכי התשובה בספר חובת הלבבות וראשית הכמה ושל"ה והרבה ספרים כמוהו זכותם יגן עליט אנס"ו :

דם לכון הרגנ :

זאל שוין ניט ווידער מאן דיא עבירות אוג זאל זיך שעמין דרוף ואם ער האט פריער גימאן דיא עבירות ועט ער זיך ניט בדארפן שעמין בייא דעם גרוסען יום הדין . ואל אוג דער מענטש זאל ניט זאגין וייל דיא האנד פון גאט איז תמיד מקבל זיין דיא ואם מאן תשובה האב איך נאך צייט תשובה צוא מאן פאר מיין טויט . זאלקסו אזוא ניט זאגן וואס דער טויט קומט פלוצלונג דוא וייסט ניט דיא צייט ועון ער ועט קומען דיא צייט איז קארץ אוג דיא ארבייט אז זייער פיל אוג ואם דער מענטש שפעטיגט זיך צוא פארעכטען זיין נשמה ועדט דער יצר הרע בייא אים אלץ שטארקער אוג זיין הארץ ועדט הארט מחמת ער ועדט גיוויינט אין דער עבירה אוג אלע עבירות ועדין בייא אים ויא אהיתר אוג ניט נזיכ ועט ער זיך קענען ריינגען אוג אפילו ועז ער ועט תשובה טאן אוף זיין עלטער איז זיין תשובה קיין רעכטע תשובה אוג ער ועט אוף איר ניט מקבל זיין אזוא אין שכר גליך ויא ער ואלט ויא גימאן אין זיין יונגעט אז זיין כח איז נאך אין אים . ולזה אוג דרוף איז כרמז דער זוהר (מפני שיבה תקום) דאם מיינט מען מאר דער עלטער זאלקסו אוף שטיין תשובה טאן מחמת ליבשאפט צוא זיין בשעפער זאל ער זיך שטארקען אין זיין יונעט בשעת אז ער האט נאך כח דיא עבירה צוא טאן אוג האט זיא אין דיא הענד צוא טאן אוג ער זאל זיך פאר מיידען פון דעם בייז ואם ער האט אן גיהובען צוא גיוויינען זיך מיט זייא אוג ער זאל פאר מיאובען אין הארץ דאם בייז אוג זאל גליבען אז דאס איז דיא רפואה צו אלע זייע עבירות . וארום אז ער ועט דאס גליבען ועט ער זאכען צוא טאן תשובה מיט אלע תיקונים אוג פרטים ואם שטיין גישריבען אין דיא ספרים ואם דיא חכמי האמת מחבר גיוון . ועיין אוג זעה אין דעם ספר אור קדמון דארט ועמטו גיפינען דיא זאכען פון תשובה ואם זעהן איבער גיזופט אין דרייא צעהען זיפען דאס זייא זענין נוגע צוא דער נשמה אוג צוא דעם, נוף אוג זייא דער ועקין דיא הערצער ואס שלאפען אוג מכל שכן אז איטליכער ואם טוט תשובה מוז האלטען בייא זיך דיא ספרי מוסר ואס זייא לערנען דעם מענטשען דיא וזענען פון תשובה דהיינו ספר חובת הלבבות אוג דער ראשית חכמה אוג דער של"ה אוג נאך פיל אנדלכי ספרים זייער זכות זאל אוף אונו מגין זיין אמן :

פרק ז כתר מלכות של הגאון המופלא כמו' דוד בן אבי זמרה והיא תפלה יקרה לצור רם ונורא באימה ובמורא לדוד זמרה · לפאר שמותיו וסוד מחשבותיו והוד מפעלותיו ולה אין תגזרה · תמלל גבורות למדות יקרות אשר בם סדורות בשפה ברורה · ועומק יסודות ורזים וסודות רמזים והודות ודרך ישרה · לסקל פסילות לעורכי תהלות לנורא עלילות לעתות בצרות לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ :

אתה יסוד היחודות וסוד הסדורות עילת כל העילות וסבת כל הסבות א הוה היה קיימת ומצוי מציאות נעלמת לכל נמצא קודמת ולכל סבה גורמת · אתה יחיד בכל דרכי היחוד יחוד שלם אמיתי ולא כאחד המניני ב ולא כאחד היחסי ג ולא כאחד המיני ד אלא אחדות פשוטה מוחלטת אין ערוך אליה ואין דמיון · כאשר בא עליה המופת והנסיון וכל חכמי לב עליה יתמהו כי לא ידעו מה הוא · אתה נמצא אבל לעצמך ולא לאחר עמך נשגב מכל רעיון נעלם מכל חוזה והזיון נסתר ברום חביון עליון על כל עליון ועם כל זה משגיח על כל דל ואביון · אתה הוא קדמון לכל קדמון ואחרון לכל אחרון ושנותיך אין להן תכלה ולא תחלה ולא כליון וכל לשון תקום אתך לסדר שבחיך ילאה · לכן אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אם במכתב יכלה כל ספר וגליון · ולך דומיה אלהים בציון · כי לך נאה שלילות התוארים והשבה כי לא יתמו עד נצח נצחים כי אין לך מקום קבוע ולא שם ידוע · כי אתה תמלא כל המקומות ומשלים כל השמות ומגיד כל העלמות כי לך עוו ותעצומות · אתה אצלת אורות פנימיות דקות מחשביות קדמוניות נעלמות אשר לא נקבו בשמות רק בשם אורות צחות מצוהצחות כחות אלהיות נשמות לנשמות ומי ישיג סתרי העלומות · והשם המעיד עליהם הוא שם הוי"ה המתמלא בעשר אותיות ה דקות באור השכל נרשמות ובמחשבת הלב נחקקות ובו שלשה יודי"ן מעידין ומגידין כי אין זולתו ומבלעדו אין אלהים . ועל שם זה אמר קודם שנברא העולם היה הוא ושמו לבד כי הוא קדמון בקדמותו ונעלם בהעלמתו אין קדוש כה' כי אין בלתו · אתה הוא מסתתר בסתר אתה עמוד האורה לא תשורנו עין של כל נוצר ונברא ידע מה בהשוכא ועמיה שרי נהורא לבושיה כתלג חיור ועתיק יומין נקרא · היה הוה ויהיה וזה שמו בתורה אהיה אשר אהיה יתברך ויתעלה · אתה חכם וסכך החכמה הרשומה הרעת נודעת ולהשיג תעלומה נבעד כל אדם מדעת ומעין כל חי נעלמה והוא ידע את מקומה כי היא יש מאין שנאמר והחכמה מאין תמצא להחיות את בעליה והראש אשר בראש היה מעיד עליה · שהיו"ד לכל אותיות יסוד כן החכמה לכל ההויות יסוד · ונסמך אליה אות ה' כי בי"ה ה' צור עולמים והדברים מתומים והתומים · אתה מבין כל תעלומות וסתרי החכמה ורזי התבונה ממך לא נסתרו וכל עליונים ותחתונים מדעת נבערו · כי ממקור החכמה נאצלה התבונה כדכתיב ואיזה מקום בינ"ה · כי היא (אות ה"י) ראשונה של שם הוי"ה כי אפר והיה העולם והזוכה לה ואכל וחי לעולם·ושם המיוחד לה בכל המקרא שם ההוי"ה בנקוד אֱלֹהִים וכאשר היו לאחדים מי יכלל גבורות ואין לנו עסק בנסתרות : ולך הגדולי"ה אשר אין לה חקר והכלה לא ראש ולא תחלה . פותח תמיד בהצלה · מרומם על כל ברכה ותהלה · אמרתי עילם חס"ד יבנה · כי ללמד זכות לעולם פונה · והוא אשר גבר על בריאיך והטוב הצפון ליראיך· ולשמו ב' אותיות אלהיות והיא אל למושעות לך הגבור"ה הגמורה · אשר אין לה שנוי ותמורה·ערוכה בכל ושמורה· להנקם מכל עושה רשעה פן יצאו מרעה אל רעה · כי זה לעומת זה עשית · כדי שיראו מלפניך · וישובו מורדיך אליך עדיך לעובדיך · וידעו כי אין בלעדיך · ומי יעשה כמעשיך וכגבורותיך · לשמך הגרשם בכל המקרא אלהים חמש אותיות אלהיות · הליכות עולם צופיות · לתת כאיש כדרכיו וכפרי מעלליו · מי יכלל גבורות תוקף מפעלותיו · לך התפארי"ת השלמה והדעת התמימה ולא אתנו יודע עד מה · כי נבער כל אדם מדעת · אך ממך מקול הדעת נובעת · ובדעת הדרים נמלאו ותהומותיו נבקעו· זראשו לרום יניע · ובין זרועות עולם מכריע · ושש קצוות מניע · ועש אלהים את הרקיע לתת הפארת והדר לכל·היות · ושמו המיוחד של ד' אותיות שהוא נורא תהלות ולו נתבנו עלילות · לך נצחיו"ת הקיימת על שרי היכין מתרוממת ולוחמת·לבל יכנסו זרים בהיכל עונג זועמת מתקוממת · גם נצ"ח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי הוא ענף הגדולה אשר אין לגדלתו חקר : עמוד הימיני אשר הבית נכון עליו לעד לנצח נצחים · ונעימות בימינך נצח לקבץ נדחים . והאובדים בעסק התמורות

א סיגא וסיגא כם שמות נכדיסם ופירושם ג' : ב תע"ם שלחד המניני כוח רומז למחלוקת בחין מחלוקת לפניה תעם"ך נפ טכל לרמוז כוכ על הקב"ה נפי שהוכר במניני כוח מורגש בהוכיח סגנו ייחוד : ג לחד סיחסי כוח כמו שכוח כן עיר יהוצלים מצריים · לו לחד כשכנו כמו לחוכני במעוני וכדומה תע"ם שהמקום לחד לו שכנו לחד לכל כוח כוללו לחכיר רניס : ד כמו שלחו לומרים מן מדם לו מין בורים לת"ם שכמין לחד כוח כוללו לחיכיר רניס · כי מצד לחד כוח נקרא לחד וגם נקרא רניס לפיכך לין נדמות כב"י לשהדיס כללו : ה מיני סויי"ס בעבר לומיות יו"ד כ"י וא"ו כ"י ולבן לומר בים בו ג' יוד"ין וסם חמשים ע' לוכות עליונים וכם לוה קדמון לוה זה לוה מעומת · עיין בר"ח דף קפ"ו ע"ב ולפיכך לומר למעלה מהשבת קדמוניות פלוגות בחזה מעומעמות ודו"ק :

התמורות (והשלהים). מקור הנבואות. אל ההודאות. אדון הנפלאות. וזה שמו ה' צבאות. לך
הו"ד וההדר והכבוד עוז והדר לבשה ובזרוע עזיך ים סוף הובשת. וכל שרי הסמא"ל כבשת.
ענף הגבורה הגמורה לרכא תחת רגליו סמא"ל והיילותיו. הצרים על שרי ישראל וצבאותיו.
שומרי בריתו ועדותיו. והוד והדר הוא לכל הסיריו. וזה שמו אשר יקראו לו בכל הנבואות. אלהים
צבאות. בימינו נוראות. ובשמאלו נפלאות. ברוך אל ההודאות. לך סוד היסו"ד הנעלם. צדיק
יסוד עולם. סוד הסולם. אשר יעקב אבינו חלם ראשו מגיע שמים העליונים וסופו מוצב ארצה
תפץ. כי כל בשמים ובארץ והוא ענף ההפארת שושבין בינו ובין עטרת הפארת. ומכריע בין
הנצחים ולא יפריד בין אחים. על כן קרא שמו שלום ואמרתם כה לחי אתה שלום וכל אשר לך
שלום. לך המלוכה הנסוכה השמורה בכל וערובה. ובה היו כלם לאחדים וראש ואדון לכל הנפרדים
והוא הכסא המתנשא הנושא את נושאיו ושומע את עומסיו בלי יגיעה ובלי עייפה. והוא אפריון
והנוה הנקרא עיר ציון ושם הביון האור הצפון ושם יקוו המים הקדושים ומשם יפרד והיה
לארבעה ראשים. הם משרתיו אשר אליו נגשים ומדרכי אנשים נפרשים וקדושה יחד משלשים
לאל נערץ בסוד קדושים. גבורי כח לשמוע בקול דברו ולהקים מאמרו. עיני כל אליך ישברו
לך מקוים ומאור שפעך חיים והוים לא נעתקים ולא דווים כי מדשן ביתך רוים ואליך נכספים
ומתאוים ולעבדך נאספים ונלוים. ואיש את רעהו מלוים ולוים וכולם יהד באהבה מקוים ולהקרישך
כלם שוים. ולהעריצך זה אל זה מזהירים ומצוים באימה וביראה דברי אלהיתך זה אל זה מספרים
ומחוים. באין קנאה ומרון שקטים ושלוים וכל צבא השמים משתחוים ואומרים ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד. חיות הקודש יקדישוך ואופנים יהללוך וארואלים יזכירוך וחשמלים יאמירוך
שרפים יעריצוך ומלאכים יאדירוך ואלים ירוממוך ובני אלהים ישבחוך וכרובים יכבדוך ואישים
יברכוך. ושנאנים יגדלוך ועירין וקדישין יפארוך. כי הפארת עזמו אתה. שבעה היכלות כוננת
להם לכל מדרגה ומדרגה כפי מעלתם וקורבתם. ואלה שמותם לעלות ולראות את פני
ה'צבאות. היכל א' נקרא לבנת הספיר ועליו נאמר כמעשה לבנת הספיר. היכל ב' נקרא עצם
השמים ועליו נאמר וכעצם השמים לטוהר. היכל ג' נקרא נגה ועליו נאמר ונגה לו סביב היכל
ד' נקרא היכל הזכות ועליו אמרו זכות ומישור לפני כסאו. ומי שיש לו זכות נכנס לשלום ויצא
לשלום כי שם בית דין של מעלה. היכל ה'נקרא היכל האהבה על שם אברהם אבינו עליו השלום
אהובו ושם נגנזה נשמתו ושם כבוד מנוחתו. היכל ו' הוא היכל רצון כי שם רצון שוכני סנה
ועליו הכבוד העליון הונה ודרך שם קולו של משה רבע"ה ונביאתו ושם ידבר אתו היכל ז'
קדש קדשים ובו שלשה ראשים הם הם הנגשים. ואתה משפיע ומשביע לכל הי רצון וכנגדם
הכינות והזמנת שבעה היכלות כלולות מכל מיני זעם ועברה ומשלחת מלאכי צרה. יסם ולילה
לא תכבה אשם ועוף ה' יפול שם. הכל עשית יפה בעתו לתת לאיש כדי רשעתו ויראו מלפניך
לעשות רצונך:

אנא האל בלי שני מציו בלי ממציא. קיים בלי שינוי. קדמון בלי עת וזמן. אחרון בלי גבול וקץ.
יה"ר מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי להופיע ממקור החפץ ולהשפיע על כל מדותיך התמורות
אשר בהפלתי סדורות וכל שמותיך היקרים וכל מחנותיך הקדושים והטהורים רוח חן ונעימו ויהנלגלו
רחמיך הנעלמות על המדות הנסתרות והנגלות לכלאות האוצרות אשר שם השאלות לתת לכל
נוצר די ספוקו להשלים את חקו ולכל גויה די מחסורה ולכל בריה די צרכה ולכל איש ואיש שאלתו
ובקשתו. ואם חיים הוא שואל כי עמך מקור חיים. ואם מזון הוא צריך מזון לכל אחר בך. ואם
בנים הוא חפץ אתה מבטל גזרתו ופוקד עקרות ורוזן למלאך הממונה על ההריון כי שלשה אלה
תלוים במזל העליון. ואם הכמה מבקש לא לחכמה יקרא ולא לתבונה יתן קולו אלא למי שהחכמה
שלו על זאת יתפלל כל חסיד אליך וישליך יהבו עליך להשפיע עליו מחכמתך ונהה עליו רוח
חכמה ובינה. כי מפיך דעת ותבונה. ויכון להמשיך לאוצר הדרום שפע חכמה כי ישא עיניו
במרום לבקש משם שאלתו כי לא תשוב ריקם בקשתו. וסוד הדברים הרוצה להחכים ידרים.
ואם בעל תשובה הוא תשובתו הרמתה כי שם ביתו. ושם אוצר בקשתו. ויזמין מחשבתו ועומק
דעתו למי אל כמוהו נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו. ויאיר פני הרצון אל מדת
התשובה בשובה ונחת כי ידו פשוטה לקבל שבים. וזה סוד יום הכפורים בלשון רבים. ואם עושר
הוא מתאוה כי קדמוהו ימי עיני ותקרב לשחת נפשו כי ירעב ולחם לא ישבע וילדיו אל אל
ישועו לתת אכלם בעתו ורוח מבעתו. ובולטום אחזתו. לא למדת הצפוניצפה לא בכתב ולא בעל פה
כי לא מצפון זהב יאתה וגחלים על ראשו יחתה. אלא ישים מגמתו ותשוקתו אל אלוה הנורא אשר
מלפניו העושר והכבוד לפתוח את אוצרו הטוב אשר משם בקשתו והנתן לו שאלתו כי עיני כל
אליו מצפים וצופים על זה אמרו הרוצה להעשיר יצפין ואם מן המצר יקרא בעת צרה לא על
שפאל יפנה ולא על ימין אלא למדת הרחמים יעמיק את מחשבתו בשעת תפלתו להמשיך

שלש עשרה מדות של רחמים משוטות עליונות רוניות אל ית מדות התחתונות ביניות כי שם פני הרצון תמיד מביטים ונוטים ואז ישיבו הכל בשמחה ונסו יגון ואנחה כי היתה הרווחה והתפלה נשמעת ונובעת. כי המעין העליון נובע והחדרים נמלאו ברעת. אשר לא יכזבו מימיו ושל אורות ירעפו שמיו: ואם יצרו עליו מתגבר ורוצה להכניע הצר הצורר אויביו אשר בקרבו. לא לנצחים יבקש לנצחו ולהבריחו מעליו ולהכריחו שישמע עליו עומד נבחו אל אֵל אשר בידו נשמתו ורוחו. לחזק את העמודים אשר הבית נכון עליו ובהם יתחזק וישען כנגד הצר הגדול אשר כח מכהו אויבו אשד בקרבו וימשיכנו אל בית המדרש אצל למודי ה' אם אבן הוא ניטוח אם ברזל הוא מהפוצץ ואם חזק כשמיר מתרוצץ ויצא ממנו כלו חרוץ: ואם לחן הוא צריך כי לפני מלכים יתיצב. יכוין לעלות אל המחצב במעלות סולם מוצב מרגה על פני הרצון למשוך משם רוח חן והתנונים על כדת יוסף הצדיק ויחפץ ה' בידו יצלח כי יתן את חנו בעיני כל שר ומושל ולעולם לא יכשל. ואם הוא נגיד ומצוה ורבים צריכים אליו ועול כלם עליו והוא צריך להתחזק עליהם ותהי יראתו על פניהם דרך שערי צדק יעלה ויבא בזאת אל הקדש פנימה לבקש משם (את) מאת שלו המלכה והמתנשא לכל לראש. ומאתו ידרוש להשפיע בה ברכה:

ואני עבדך בן אמתך לא ידעתי בלשוני מלה. ודעתי קצרה ודלה. והשגתי יש לה גבול ומסלה ומשם לא תעלה למעלה ולשבחיך אין קץ ותכלה. כי אתה נורא תהלה ואיך יקיפנו בעל תכלית ותחלה וכל שכן בריה קלה ושפלה בים הגלות והדלות צללה. ולכן לך דומיה תהלה. אבל האמנתי כי ממך נאוה כל שאלה. וללמוד אני צריך ותורה אני מבקש. חכמה אני דורש. להבין סודותיה אני מחפש. ולפתוח לבי בטעמי מצותיך זאני שואל. כי אין זולתך גואל. ולא אשכח דבר מכל מה שאני לומד אני מתאוה וחומד. ועל משמרתי אני עומד. תנתן לי נפשי בשאלתי ורוחי בבקשתי. ואם המושג יקר ועמוק מי ימצאנו והמשיג נבער מרעת. אתה חונן לאדם דעת וידעתי שאיני כדאי הקשיתי לשאול. ועמוק משאול. קרוב הדבר אל הנשאל. כי הטוב לא ימנע טוב ואין טוב אלא תורה. ואם יחתום תורה ויצור תעודה מי יהנה מהסעודה העתידה. התר התר חכם הרזים. כי אין בתוכנו נביאים וחזוים. והראנו נפלאות מתורתך ואל יכלמו בי מבקשיך. אנא השם גל עיני ואביטה לדעת נתיבותיה ולפרש תעלומיה ולהבין אורחותיה. ולהשיג טעמי מצותיה וחקיה. כי בם חפצתי חננתני תורה חנני למודה חננתני נשמה חנני דעת ומזמה. חננתני שכל. חנני בינה והשכל. חננתני אבדים רבים. חנני ההרגילם למעשים טובים. חננתני נכסים. חנני בהן לחון עניים אביונים ראוים:

אנא האל ידעתי כי כפי גודל שלטותך גודל חסרוני ולפי רוממותך קצרה לשוני. וכפי חכמתך נבער רעיוני. ולפי ביגתך נלאה הגיוני. ולפי שבחיך קצר מעוני ותושיה נדחה ממני. ולכן עשה למענך ולא למעני. כי יחיד ועני אני ומשברי אל תבישני. אנא ה' כוח כח יצרי עוסר שארי אכזרי להשתעבד לפניך ולשוב בתשובה שלימה אולי אמצא חן בעיניך והיה לבי לשמור מצותיך ונפשי לעשות רצונך ורוחי לשוח באמרתך ולשוני תהגה צדקתך. העבר עיני מראות שוא ואזני משמוע שקר וכפי מתמוך בשוחד ובגזל ורגלי לטובה ירוצו וכל שאר אברים לעבוד אל אל אחד יתברך ויתעלה: אנא אלהי אל באפך תוכיחני ובקצפך אל תדיננו ובעת זעמך אל תיסרני כי מי יעמוד לפניך מאז אפך ובצל כנפיך הסתירני. ואם אני כבן סורר ומורה הורני ה' דרכיך דרך לשכון אור לאור באור החיים. ואם אני איש און ורוע דרכים חסרך גדול עלי והצלת נפשי משאול תחתיה. על כן אמרתי אראה יה בארץ החיים. ואם כזאת ובזאת עשיתי ממך לא כמיתי רק אליך הליתי כי עמך הסליחה למען תורא. ומי האיש היראַ כמוני היום אברח מזעמך אליך ואל רחמיך מתוכחות מוסרך אל נחוסיך ומאימת דינך אנוסה אל חמלתך ומפחדך ארוצה אל חסדך אשר אין להם קץ ותכלה. ואחזיק בם עד אשר תאמר סלחתי כדברך: אנא ה' אם זקנתי ושבתי ושובבתי עתה שבתי ונחמתי וכפי לפניך שטחתי לשחר את פניך להפיק רצונך. ואם לא עכשיו אימתי. כי ימי הלפו ואינם והנשארים לא ימקו בעונם ואם היום לפניך הנני כתר עיניך בי ואינני. לכן קבלני ורצני ומהר ענני ואחר כבוד תקחני עם הצדיקים תאספני ובמנוחת בעלי תשיבה תנחני. ועם המנוים בחלד חלקם בחיים תמנני. וזכרני לראות בטובת בחיריך וזכרני בטוב עמך ובבנין אולמך. ובשם שראיתי בחורבנו כך אזכה לראות אותו בבנינו ובשוב ארמון לשבת על כנו. הביטה וראה את חרפתנו כי לזרים נהפכה נחלתנו טמאו את היכל קדשך וכל זב ומצורע בא אל מקום הכרובים אשר בזאת יבא אהרן אל הקדש ביום הכפורים בדם פרים ושעירים וקטרת סמים ארבעה פעמים לבד ולא בשאר ימים ועינינו רואות ונלאות ואין לאל ידינו כי עוינו ענו בנו. ואתה ה' קנא לשמך הגדול המהולל ויחד שמך בכל החיים ואת בית תפארתך תרומם תחת אשר היה חרב ושמם ירבות ירושלים הבנה והבונן בב"א: ובא לציון גואל לקבץ

נדחי ישראל. יחיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. בשבמל"ז:

הנה כתבתי לך כתר מלכות הקדוש הזה בהיות כלול בו כמה מהמוסר בסופו ובו שבחי יתברך שמו מה שמחסד לעשות עם האדם. וטוב לאדם לאומרו למען יכנע לבבו הערל. ואוסיף ידי לכתוב תוכחת מוסר של רבינו בחיי החסיד הביאו בעל ספר אור קדמון ז"ל:

ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו. נפשי עת תדרכי וצורך ברכי וחין לפניו ערכי ושיחה לנערו שפכי. והתעודדי משנתיכי, והתבוננני מקומיכי אי מזה באת ז ואנה תלכי נפשי אל תחי כסום כפרד אין הבין ובשכור נרדם ואיש נרדם. כי ממקום בינה קורצת וממעין החכמה לוקחת וממקום קדוש הובאת ומעיר גבורים הוצאת מאת ה' מן השמים. נפשי לבשי בגדי שכל והתאזרי אזור בינה וכלטי את נפשך מהבלי פגרך ס אשר את מתגוררת בו. ואל ישיאך לבך בנועם חמדותיו ואל יסיתך בנועם תאוותיו אשר ימאסו כמו מים יתהלכו למו. וזכרי כי לא לעזר ולא להועיל ראשיתם כי אם לבושת וגם לחרפה אחריתם נפשי שוטטי ברחובות הבונתך וסובבי בחדרי חכמתך. ובואי עד תכונת בנין משכיתך אשר בעפר יסודו. הלא גוף נמאס ופגר מיבס. קרוץ ממעין נרפש וממקור משחת. בנוי מטיפה סרוחה שרופה באש כסוחה ו גולם כרמות תולעה והיה רק זועה. עצור בבטן מטונף. סגור ברחם מלוכלך. נולד בצירים וחבלים ראות עמל והבלים. כל היום התאוה תאוה וסר ממוסר וממצוה. כל היום בחשך הולך. דל אביון עני והלך. לא דעת לו מבלעדיך. ולא תבונה לו מבלתך. בחייו ובמותו אפר. בעודו תולעים יסובבוהו באחריתו רימה וגוש עפר יכסוהו. לא ידע בין ימינו ושמאלו טמון בארץ חבלו לכן לכי את כ ומלכי עליו. כי לבני חכמה מלוכה תאות ועבד אויל ל לחכם לב ס ואל תלכי בשרירות לבך הרע. ואל תבקשי במועצותיו ומאמי בבצע מעשקותיו. אל תבטחי בעושק ובגזל אל תהבלי כי העושק יהולל חכם ויאבד לב מתנה. נפשי שיתי לבך למסלה דרך הלכת. כי הכל היה מן העפר. אמנם הכל שב אל העפר והכל נברא ונוצר יש קץ ותכלית לשוב אל הארץ אשר ממנו לוקח. החיים והמות אחים שבתם יחד איש באחיו ואיש ברעהו ידובקו יתלכדו לא יתפרדו. אחוזים בשתי קצוות נשר רעוע וכל ברואי תבל עוברים עליו החיים מובאו והמות מוציאו. החיים בונה והמות סותר. החיים זורע והמות קוצר. החיים נוטע והמות עוקר. החיים מחבר והמות מפריד. החיים מאסף והמות מפזר. ודעי נא וראי כי גם עליך יעבור כוס ותצאי ממלון הדרך ברגע כי יקרך עת ופגע ותשובי אל בית עולמך. ביום ההוא תרצי פעולתך תקח משכורתך חלף עבודתך אשר יגעת בו בעה"ז אם טוב ואם רע. לכן שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך וקומי רוני למלכך יומך ולילך. שאי אליו בפיס והשתחוי לו על אפים בבריעה על ברכים ועפעפיך יזלו מים אולי יתאו המלך יפיך ויחן עליך בימי עניך בעה"ז וישא פניו אליך וישם לך שלום אחרי שובך למנוחיכי. כי מעולם נמל עליכי. נפשי הביני צידה לרוב אל תמעיטי בעוד בחיים חיותך ויש לאל ידך כי רב ממך הדרך ואל תאמרי למחר אקח צידה כי פנה היום. ולא תדעי מה ילד יום. ודעי כי תמיל לעד לא ישוב וכל אשר פעלת בו שקול וספור וחשוב. ואל תאמרי מחר אעשה כי יום המות מכל חי מכוסה. ומהרי בכל יום חקו. כי המות בכל עת ישלח חציו וברקו. ואל תתמהמי מעשות חק דבר יום ביומו. כי כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו. ואל תדמי בנפשך כי אחרי צאתך ממסגר פגרך תשובי לתוכחת ממשובה נצחת. כי לא יתכן לך אז עשות טוב ורע ולא יועילך תשובה ממשובה. ולא הנוחם מרשע ואשמה ופשע. כי העולם ההוא נבון לחשבון וספר כל חתום וסתום וצפון אשר ביד כל אדם תתום ועורך לשלם שכר טוב ליראי ה' ולחושבי שמו ולהנקם בו נקם ברית משוכחי אל האומרים לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו נפשי אם חכמת חכמת לך ואם לצת אתך תלין משותתך. שמעי מוסר וחכמי ואל תפרעי. שיתי על לבך תמיד דברי קהלת בן דוד המלך. סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע ואל תשכח כי ביד כל אדם יתתום לדעת כל איש מעשהו וזכרי כי אין חשך ואין צלמות להסתר שם פועלי און. בקשי את ה' קונך. בכל כחך ואונך. בקשי צדק בקשי ענוה אולי תסתרי ביום אף ה' וביום חרון אפו ותזהירי כזוהר הרקיע וכצאת השמש בגבורתו ותזרחי עליך שמש צדקה ומרפא בכנפיה. ועתה קומי לכי התחנני לאדניך ושאי זמרה לאלהיך. הלוויה כי טוב זמרה לאלהינו כי נעים נאוה תהלה:

אוכרה

ו פמיעת שכלי פשלם: ז מפיעה מזוחם: ח למקום מפר ימם ומולעם: ס גופך: ע לשון קוצים כמוחים נכרתים: כ עבד פכמם לחמר כן: ל סוף סגוף: ם ו פכמם:

תוכחת מוסר לרבי יהודה החסיד ז"ל :

אזכרה יום פותי . ומאז באתי ולפני מי עמידתי . באתי מליחה סרוחה . ואלחה אל עמק שוחה . ולפני מי מגיד אדם שיחה ג גויתי תסרח . כי נשמתי תברח . תולעת תפרח דרכי מיתה ארוכה . גולל ודופק לי למחיצה . שם אשכב ולא אצא חוצה . היום ההוא חשך וצלמות יגאלוהו . ושופו עצמותי לא רואו . וכרומן על פני השדה . תולעת בי תרדה . אין נואל ואין פודה . זרה רוחי לאשתי . לבני בטני נתעבתי . ובעיני כל נמאסתי . חביבי ורעי המה יעזבוני . ואקרא שמה אמי ואחותי לרימה . טרף אהיה לשיניהם ויחפרו בי מעונותיהם . ויחנו עם ילדיהם . יחד יבאו גרודים . רמה ותולעה צמודים . לאכול עצמי וגידים . כל קרבי ירסמו . יחלידו וגם ידרסו ועל כל בשרי ועורי יבוסו . לא ארים ידי ורגלי . ולא אוכל לגרשם מעלי . אבול יאכלו עלי . מעניתם יאריכו . וכליותי יפלחו וידרכו . ומררתי לארץ ישפכו . נמלה תודשיני תולע תאכלני . רגב ורימה תמתקני . סביבות שני רימה . תשכן כחומה . ועל ראשי אדמה עיני המקנה בחוריהם . ורמה תבא בהן ירבצו שם גוריהן . כי תאכלנו . ולא ישאר ממנו : נמלים שם יקננו . צמתי בבור הדרי . ורימה תכסה כל אברי . ועל חלקת צואתי . קדקדי וכל קרבי מוחי וכל טובי תולעת תתערן בי רוחי חובלה . ונפשי נבהלה . ביד מלאכי חבלה . שאול ישאלוני והמה יעידוני . וכל לבי יועידני . תרחם נא נשמתי . ועל אברי וגויתי . ואבא בשלום אל מנוחתי :

מרגניתא דני רב הניחא נעל לור קדמון ונעל ספר למעים מכמס הניחא מרני מויר לעולר ולתוכחת :

אמר רב אמר הקב"ה לישראל לא יועילו בכם לא היסורין ולא התוכחות ולא ההתראות ולא הגלות ולא ההבטחה ולא פלטול ולא אריכות הרוח ולא צווי ולא קללות ולא תרמות ולא נחמות ולא בושה ולא פחד ולא אימת עוה"ב ולא אימת חשבון ולא אימת דין וכו' . ומי שלא יועילו בו כל המעשים הללו מאבד את זכיותיו ומונעים ממנו טובות הרבה ושנותיו מתקצרו' וקונה שם רע ומזכירין לו עונותיו ועונות אבותיו ותפלתו אינה נשמעת וכל מעשיו מפורסמים ונותן עליהם דין וחשבון . וכל שמחה שישמח בה יצרו היא נעשית לאבל והם נתבעים ממנו בדינים חשוכים ובושה מרובה ומלאכי' אכזרים ה"ד ומה תעשו ליום פקודה.ועוד היה אומר אם אדם חוטא בעיניו עיניו כהות . באזניו שומע הרפתו . בפיו אין דבריו נשמעים . בעצה עצתו מתמעטת . במחשבה פניו מוריקות . בלשונו יסורין באים עליו . בידיו יורד מכבודו . בלבו מת מדאגה . ברגליו שנותיו מתקצרות . חוטא ומחטיא קובר את אשתו ובניו . בליצנות גזר דינו נחתם . וכי מה הנאה יש לאדם בחטאו וסופו לפרוש מעולם לעולם . מחיים למות מאורה לחשכה . משינה מתוקה לשינה דחוקה . מאור מתוק לרימה ותולעה . מטעמים מתוקים למעם עפר . כמה עשירים יצאו מן העולם הזה בפחי נפש . כמה חכמים היתה להם הכמתם לתקלה כמה מגדלי בנים לא שמחו בבניהם . כמה נאים נראה על ידם לתקלה . כמה זקנים לא ראו

ג כיון למאמר פתוח סתום דכתיב כשבשם דכליס ואין אחם כח ידי עכילה דע מתון וכו'

אמר רב הָאט רַב גִיזָאגט דָער נָבִיא הָאט גיזָאגט צוּ דִיא יִשְׂרָאֵל עָם הָעלְפָּט אַייךְ נִיט קֵיין יִסּוּרִים אוֹן קֵיין שְׁטְרָאף אוֹן קֵיין הַתְרָאוֹת אוֹן קֵיין גָלוּת אוֹן קֵיין הַבְטָחָה אוֹן קֵיין קְלָלוֹת אוֹן קֵיין נֶחָמוֹת אוֹן קֵיין בּוּשָׁה אוֹן פַּחַד אוֹן קֵיין פָּארְכְט פַּאר דָעם דִין אוֹן חֶשְׁבּוֹן אוֹן דָעם וָאם עָם הָעלְפָּט נִיט דִיא אַלָע זַאכִין דָער פַּאר לִירְט זַייני זְכִיוֹת אוֹן פַּאר מַייד פּוּן זַיךְ פִיל גוּטֶם אוֹן זַייני יְאָרִין וָערִין קָארְץ אוֹן בָּעקוּמְט אַבַּייזִין שָׁם אוֹן מָען דָער מַאנְט צוּא אִים זַייני זִינְד אוֹן דִיא זִינְד פּוּן זַייני עָלְטֶרִין אוֹן זַיין תְּפִלָּה וָועְרְט נִיט צוּ גִיהָערְט אוֹן אַלִי זַייני מַעֲשִׂים וָערִין מְפוּרְסָם אוֹן וָעט מוּזִין נָעבִּין דִין אוֹן חֶשְׁבּוֹן אוֹן דִיא שְׁכְחָה וָאם זַיין יַצֶר הָרַע הָאט אִים גִיסַאכְט וָעט אִים וָערִין צוּ קָלָאג אוֹן זַייא וָעלִין פּוּן אִים גִיכָאנְט וָערִין מִיט פִּינְקְטֶרִי דִינִים . ועוד אוֹן נָאךְ הָאט רַב גִיזָאגְט אַז אַמָעְנְטְש זִינְדִיגְט מִיט זַייני אוֹגִין וָערָן זַייני אוֹגִין טוּנְקֶל מִיט דִי אוֹיעָרִין וָעט עָר הָערִין זַיין שַׁאנְד אוֹיבּ עָר הָאט גִידִינְדִיגְט מִיט זַיין כּוֹוֹל וָעלִין זַייני בַּייד נִיט צוּא גִיהָערְט וָערִין מִיט זַיין טַחֲשָׁבָה וָועְרְט זַיין פָּנִים גְרִין . מִיט זַיין צוּנְג קוּמְן יְסוּרִים אוֹף אִים . מִיט זַייני הָעְנְד גִידְרְט עָר אַרָאפּ פּוּן זַיין כָּבוֹד . מִיט זַיין הָארְץ עְטָארְבְּט עָר מַחֲמַת רָאגָה . מִיט זַייני פִּים וָערִין זַייני יָארִין גִיקְעָרְצְט . אוֹבּ עָר הָאט נָאךְ גִימַאכְט אַנְדֶרִי זִינְדִיגִין בָּאגְרָאבְּט עָר זַיין וַייבּ אוֹן קִינְדֶר . אוֹבּ עָר הָאט גִידִינְדִיגְט מִיט לִיצָנוּת וָועְרְט זַיין נָאר רִין גִיהַתָמָה . וכי אוֹן וָאם פַּאר הַנָאָה הָאט דָר

כבוד • כמה בחורים נקברו בחופתן • וכי מה הנאה יש מאכל שהוא מביאו לידי חולאים • מהשמחה שמביאה את האדם לידי ראגה • משררה שהוא גורם למכאובים מרובים • מהשינה מתוקה שהיא גורמת למיתות משונות • מהחטא שהיא גורם לעונות הרבה :

ואיזהו בן העולם הבא המתרחק מן העבירות ומהרהורים ומכל שררה ומכל שנאה ומהביעור ומן הדומה לו והמקיים את המצות ויש בידו מצוה על תומה וענוה ומתרחק מן החטא ומתודה על עונותיו לפני הקב"ה • המהחבר לרשע הרי זה מרגיז אל והמטה את חבירו מדרך טובה לדרך רעה מת בחצי ימיו • והמלעיג על המצות אין מרחמים עליו מן השמים • והמלעיג על עניותן של עניים סוף הוא יגע ואחרים אוכלים את יגיעו • והמרגיל להלבין פני חבירו פנקסו פתוח בו ביום • ואין לך קשה ממי שעוסק בדברי שקר • אוי למי שהעולם מוטעה בו • אוי למי שהשעה משחקת לו • אוי למי שיצרו הוא מנצחו • אשרי מי שיראתו על פניו • אשרי מי שהוא עניו • אשרי לאדם שמהללים לו המוניו • אשרי מי שהוא צנועה בעניניו • אשרי מי שמטה אזנו לשמוע דת בכל יום ויום • תורת ה' תמימה עומדת בפני האדם בשעה שהוא עוסק במשנתו ואומרת לו ה' עמך גבור החיל הנה באתי ללמדך על כן יצאתי לקראתך לשחר פניך ואמצאך אשריך אם תזכרנו • אשריך אם בלבבך תצפנני • אשריך אם תקיימני • אשריך אם תשמעני ובכל יום בי יהיו זממיך ס כי בי ירבו ימיך • הרחק מן העבירה והדבק בתורה • וברח מן השררה • ותהיה בחכמתו תמיד כי היא תרגיעך ותשביעך וינוח לך • חכור כי אתה טפה סרוחה מזומן לעפר ושוחה • לכן התרחק מן המנוחה ועבוד אל בשמחה ויהיה לך לחמלה והרבה צידה לדרך כי הדרך שחוחה ויהיה לך למשאת וארוחה ואם את הדבר הזה תעשה לך יאירו כנוגהים רצוך אלהים • כי תעבוד אלהיך באהבה וחיבה • אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא • בזכרון יום המות יאמר אל לבו :

ס מתצטרף :

סָענטָש מיט זייני זינד אוג צום סוף ווערט ער ניין פון דער ווענט פון לעבן צום טוט פון ליבט צוא פינסטער פיל עשירים זענען אויסגעגאנגען פון דער ווערלט מיט קרענקונג • פיל חכמים איז זייא זייער חכמה גיוועזן איין אופגליק • פיל סָענטשען ואס האבן קיינדר אוג האבן זיך נית מיט זייא • פיל אלטי ליים האבן נית לעבט כבוד • פיל יונגי ליים זענען גישטארבין אין זייער רוגה • וכי ואס פאר הנאה איז פון איין עסן ואס ברענגט קראנהייט ואס פאר אשכחה איז דאס אז זיא ברענגט דעם סָענטשין צו זארג • ואיזהו אוג ווער איז ניין בן עולם הבא דער ואס דר וייטרט זיך פון לעבירות אוג פוו שלעכטי גידאנקען אוג פון שנאת חנם אוג פון שלעכטי זאכין אוג איז מקיים מצות אוג איז איין ענוי אוג דער וייטרט זיך פון לעבירות אוג איז טהורה פאר נאט ב"ה אויף זייני זינד • והסתכר אבר דער ום בהעפט זיך צו איין רשע דר דר צערינט נאט אוג דר ואס פאר פיהרט זיין חבר פון גוטין ועג צים שלעכטין דער שטארבט אין האלב יארין • דער וס שפעט אוס מצות איז כעו אין היכל אויף אים זיך ניט כרחם דער ואס שפעט אויס דעם ארומקייט פון ארמי ליים ועטער זיך מידין אוג אן קלוידין גאלד אוג אנדרי ועלין עם עסין אוג דער ואס איז גיוויינט צוא פאר שענקן זיין חבר איז זיין בוך פון לעבירות אפין צוא שטראפין אים פאר זייא • אוג עם איז נים דא קיין ערעזרם פון דעם ואס איז עוסק אין פאלשקייט • וזייא צוא דעם ואס ער מיינט אז דיא וועלט איז אייבגי ועלט • וזייא איז צוא דעם ואס זיין יצר הרע איז אים מנצח • אשריו ואל צו דעם ואס ער איז עניו • ואל צוא דעם ואס איז אין זא שמים • ואל צוא דעם ואס איז גישיינט אין זיני זאכין • ואל צוא דעם ואס טוט השרין התורה אלע טאג די התורה שטייט פר דעם סענטשין אוג זאנט צוא אים נאט איז מיט דיר נון איך בין ניקומין דיך לערנן ואל ועט דיר זיין אז דוא ועקט דיך גידענקן ואל דיר אז דוא ועקט מיך בהאלטן אין דיין הארץ ואל דיר אז דוא ועקט דיך מקיים זיין אוג ואל דיר אז דו ועקט מיך צוא העלין אוג אלע מאג זאל דיין מראכטונג זיין אין מיר והארם דורך מיר ועלין זיך קיינר דייני טעג • הרחק דער וייטער זיך פון אין לעבירה אוג בהעפט זיך אין דער תורה אנטלוף פון קבוד אוג זאלקט טראכטין אין מיין חכמה תמיר וא ועט דיך מאכן רוען אוג ועט דיך זאט מאכן אוג גידענק אז דוא ביקט בשאפן גיוארן פון איין מפה קרוחה ביקט אן גיבריים צו ערד דרום דר וייטר דיך פון עבירה אוג דיהן מיך מיט שקחה ועט דאס דיר זין צוא דר בארינקייט אוג קריים דיר אן שפייו אויף דעם מיסין ועג • אוג אז דו

רבי לבי הלא ידעת כי לא נבראת · כי אם לשוב אל העפר ממום היותך · סדוע לא זכרת אחריתך · הלא תדע כי כל הימים אשר אתה על האדמה · כצל עובר אתה · וכמוץ סוער מגורן וכעשן מארובה ימיך חרוצים וחיך קצוצים וכל אשר יעבור עליך יום או לילה תחסר חלק מהלקי חייך ובכל יום אתה תקרב אל הקבר ותעוף בלי אבר וסדוע לא ידעת כי עפר אתה ולא .זכרת כי מן האדמה נוצרת·ועל מי בטחת כי מרדת· ומדוע אתה נמהו ולא תעלה על לבך יום המר יום אשר האבר עצתך · ונסרחה תכמתך · יום אשר תדבק לשונך בחכך · יום אשר ישאוך· על כתף יסבלוך· ואל ארץ תחתית ישליכוך· ועל כל מעשה יהשבוך· ובאבק תרבה· ואשף לא תכבה · יום אשר תראה החשבון ערוך והספר פתוח · ומאזני משפט וכוס תרעלה ביד ה׳ שם תמצה שמריה · ותהמה נפשך בציריה · ומה תשיב על זדונותיך · הלא או תראה פרי מעלליך · ותמצא גמולך · ואם תמות כמות הבהמה ולא היית עתיד לתת דין וחשבון היה לך לשמוח במותך · אל תלך למר ממות · למקום שם תפול עליך אימה · ותבסה בושה וכלימה · ולבושך גוש עפר ורימה · ויזורה על גופך נפרית לבלתי השאיר לך שריד · הלא היום נורא ואיום · יום אשר אין לו פדיום · יום המרר בבכיה · יום תאניה ואניה · יום חרדה ונעקה · יום שואה ואנקה · יום מכפד מר · יום תערוך אבל משמר מול משמר · יום יחרה אף האל וקנאתו ונתבה כאש חמתו·יום ירבו המעצבי· והמכאובים· יום תהמה כרובים· יום כל איש ידיו על הלציו יום אשר יאברו חפציו · יום אשר תצא הנשמה· ונשאר הגוף כלי מלא כלימה ·מושלך כאבנדומם· לילה ויומם· ועתה אתה בן אדם אל מי תנוס לעזרה· אוי מי יהיה עליך לסהרה· הלא אז תאמר אוי לי מה עשיתי · ומדוע דבר ה׳ בזיתי · ואחר שרירות לבי פניתי · במה אתכסה ועירום אנכי · התקושש והתבושש והכלם מן חמאותיך · ותן תודה לאלהיך · בעיד הנפש בגופך · בטרם יהשכו כוכבי נשפך · אנא האל החזירני בתשובה שלימה לפניך · כי׳ שאעשה רצוני כרצונך · וממשפטים קשים הצילני ומכות נאלני · ותביא משיח צדקנו · ותסיר לב האבן מבשרנו · יראו עינינו וישמח לבנו · אמן :

פרק ח ויי׳ האלהים וישם המיוחד ברא את השבים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וייצר את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים להטותו לעליונים שיבין וישכיל וינע לעבוד לסי שבראי ולבקש אופנים ולמשול משרים בשכלו ובדעתו בשבתו ובלכתו · לברוח

וָעטְט דינען גאט מיט ליבְשאפְט וָעט דיר וואל זיין אוף דָער וָעלְט אוג אוף עָנער וָעלְט · עָר זאל זאגען צום האַרְץ לבי · מיין האַרְץ אוף וויים אז דוא בִּיסְט בְּשאפען גיין ארען וויידָער צוא ווערען עָרד ווארום זאלְסטו ניט גידענקען דיין סוף ריא לעבְּסט וויא איין שָאטען וואם גייט אַוועק אוג וויי רוף גייט דוך דעם הימעלטָר דיינע טעג וָענען גיצייילט וום עם גייט אַוועק אוג וועט גמיינָרט פון דיין לעבען · אוף וועלכען האסטו איין בטחון וום ביסְט מורד אין גאט וב׳ה אוג ווארום באטראכְטסטו ניט דעם ביטָרן מאג · איין טאג וואס מען וועט דיך טראגען אוף ריא אקלין אוג וועלען דיך לייגען אין קבר ארויין אוג אזוף אלי דייני מעשים וועסטו מוזין השבון נעבען דוא וועסְט זעהן דעם בוך אפין אוג וואג שאלען פון משפט אוג וואס ווועסטו ענטפָרן אוף דייני וונד · דענמאלְט וועסטו זעהן דעם כוף פון דייני מעשים אוג וועסְט בעקומען דיין נצאלְץ דער פאר · דער טאג איז איין פארכטיגר טאג · יום איין טאג פון קלאג איין טאג פון דער שרעקניש אוג גישרייא איין טאג פון ביטערי קייט איין טאג וואם דיין נשמה וועט ארום גיין אוג דער גוף וועט בלייבן פול מיט שאנד אוג וועט ליגן וויי איין שטיין · ואהה אוג דוא מענטש צו וועמען וועסטו לויפן צו היולף וער וועט דיר זיין אין בשיצונג דענמאלט וועסטו זאגען וויא איז מיר וואם האב איך גיטאן אוג ווארום האב איך ניט גיהערט דיא רייד פון נאט אוג צום וויללן פון מיין האַרְץ האב איך גיקערט מיט וואס וועל איך מיך צוא דענקען אוג איך בין נאקיט · התקושש וועד בעסר אצונד פרשעמט אוג זייא מיתודה פאר דיין נאט אז דיא נשמה איז נאך אין דיין גוף אייידער דיינע שטערין ועלין פינסטער ווערין זאלְסט זאגען איך בעם איך נאט אוג צום העלף מיר תשובה טון פאר דיר איך זאל מאן דיין וויללן פון עווערי כירים זאיי מיך מציל אוג פון דעם מיט לייז מיך אוס אוג זאלְסט ברענגען אונזער גידענקען משיח צדקנו אמן :

מאן דאס שטיינדנע האַרְץ פון אונז דענמאלט ווען זיך פריינען אונזער האַרְץ אוג ערד דעם ים ניט אלץ

פרק ח ·· אלהים נאט ב״ה מיט זיין אייגצינן נאמן האט בשאפן דעם ענגט אוים ערד אוג הָאט אים גיגעבן

לברוח מיצרו לעבוד ליוצרו להאיר את דרכו בלבתו אל סוכו בצאתו מעירו לקבל שכרו לנחול
את חקו בהשלים את חקו מצות ותורה בדרך ישרה ולבוא בשלום כגזרת יהלום א בגן עידונו ולישב
על כנו בכבוד ונדולה ורוממות מעלה בשמחה והלל שבחות למלל ולראות פני אל כשרי ישראל .
ולזכות לכל זה ימשיל משל זה ויבין וידאה מה מהדופי חרות הגדול לשמוע בקול יצרו ולפרוש
עצמו מעבוד אלהים . וידוע ידע אריכות אפו של הקב"ה עמו . משל לאדם שנטע כרם ויעזקהו
ב ויסקלהו ג ויטעהו שורק ד ויבן מגדל בתוכו ה וגם יקב בו ו ויקו לעשות ענבים ויעש
באושים ז וכראותו שעלו לריק סיד חרה יחרה ואוחזו קרדום בידו ומשחיתו עד בלתי השאיר
לו שורש וענף מסיר סוכתו ח והיה לבער פורץ גדרו ט והיה למרמס י לא יזמר יב ולא יעדר
ל שיעלה בו שמיר ושית ם וירמסו בו כל חיתו יער . וכל זה בעבור שלא יצא רצונו לפועל .
כי הוא נטע כרם לעשות פרי הלולים ולשתות סיגו לשמח לבו ויהי להפך . זה ישים אדם
בלבו ויגער ביצרו . ומה אדם שנטע כרם ובעבור שטרח לריק כועס עליו לשחתו אעפ"י שאין
לו לא הערת ולא בחירה ורצון כי יוצר הכל בטל בפיו . ק"ו ובן בנו של ק"ו הקב"ה שטורח עם
האדם להוציאו לאויר העולם ולזונו ולפרנסו ולהגין עליו להצילו מכל רע ופגע ומקריות הזמן כדי
שיעשה פרי מהתורה ומצות . ויקו לעשות ענבים מיין המשומר מחרושי תורה . ויעש באושים
בפעשים מכוערים והיה ראוי שמיד ימיתהו ומן העולם יבערהו באפובחימה ובקצף גדול ואינו
עושה כן אלא מאריך אפו חן ומחיה למכעיסו ושומרו מכל פגעי הזמן אולי ישוב ויעשה פרי .
שהברירה בידו לשוב ולהטיב דרכיו . ויתבושש האדם מכל זה ויחשוב ויאמר לא תהא כהגת
בפונדקית ג אם הוא כועס על דבר דומם וצומח שהם משוללים מבחירה ורצון סוכרחים במעשיהם
על

א כתמיכת תגן טוב שמקיל יפעוס : ב פי' תפרו מדברי לבופיעו ד"ל מלחוס יוצב ועוזק פתח מזיחים . לו כפי' רש"י ביפעיס
ס' סייט ונדרו סביב מוקף כמין טבעת דמתרגמינן מיזקף : ג טועיל תכניס מחוכו שרשים סס עפעים : ד סס ומוזות סיצות
לנפיעה מלשון זמורות : ה סיצב כו פשוטו לשומו : ו סוף כבור שלפני פנת נקבל כו סיין : ז ענבים רעים וידוע כוח מלמון
פמשכה כרס"ק דמעשרות פתוכחים בפקדש ג' לג' : ח גדר פסוכך ומגין עליו וכוח פעשוי מקולים : ט כעשוי מתכן לו מען :
י ומפיס לוחה כמל : כ שנא יכול כולמין הזמורות כמו שמנסב לעשות בכל שנה לכרכות כפילות : ל שנא יכול מוצרין פסיב
פומרים ותולטין עצים לשים : מ מיני קוצים פס : נ מכנה סיא כפ"ג דדמלי וסילושו כוח לם כן פסודקים שסיא כמוכרת מזוטם
דם לפ כית מלן לתלמין נתמנת לית דין שכהנת נתמנת . וכנמשל כוח לם כן תדם כועס כך על כרמו מתכ"ו סיפא סקנ"ס

טועס על בתדם

אין נְשָׁמָה דָאם עָר זָאל פָּאר שְׁטַיין אוּן קלֶינָען אוּן טְיהָעָן זִיךְ צוּא דִינָען זַיין בֶּשָׁעָפֶר אוּן זוּכָען
אוֹפְּנִים וְיָא עָר זָאל אֲנְטְלוֹפְן פוּן יצה"ר אוּן דִינְען זַיין בֶּשָׁעָפֶר דָאם זַיין וָועג זָאל לַייכְטִין אוֹ עָר
וָועט גַיין צוּא עוֹלָם הַבָּא מְקַבֵּל נַיין שָׂכָר צוּא בֶּעמִיהָעָן זִיךְ אִין תּוֹרָה אוּן מִצוֹת אוּן קוּמִין אוֹיף
עוֹלָם הַבָּא נָאכְן אֲבוּם אוּן וַיצִין אוֹיף זַיין אֶרְט טִיט בָּבוֹד אוּן גְרוֹיסָה אִין אַיין הוֹיכְ מַעֲלָה
טִיט קְרַייד אוּן לוּיבְּן אוּן צוּא זָעהָן דָיא שְׁכִינָה וְיָא דָיא גְרוֹיסָע צַרִיקִים . ולזכות אוּן בְּדֵי עָר
זָאל וּוסָה זַיין צוּא דָעם אַלְמָעָן זָאל עָר הָערִין דָעם מָשָׁל וָועט עָר פָּאר שְׁטַיין וְיָא עָם אִיז זַייעָר
נָאריש צוּא הָערִין דָעם יֵצֶר הָרָע אוּן וָועט וִיסִין וִי גָאט ב"ה דָער לַייגְנָערְט זַיין צָארִין אוּן וָאכְט
אִים זַייעָר פִיל אוּן שְׁטְרָאפְט אִים נִיט פָּאר דִי עֲבֵירוֹת . משל דָאם אִיז גִינְלִיכִין צוּא אֶמְעָנְטְש
וָאס הָאט גִיפַלָאנְצְט אַיין וַיין גָארְטִין אוּן הָאט אִים אַרוּם גִיצָאפְט אוּן הָאט אִים גִירַייגְט פוּן
שְׁטֶיינֶער אוּן הָאט אַין אִים גִיקְלָאנְצְט גוּטָע צַוַוייגִין אוּן הָאט גִימַאכְט אִין אִים אַיין קְעלְטִיר דָעם
זַיין אִין אִים אַרַיין צוּא נָעמִין אוּן הָאט גִיהָאפְט עָם זָאל וַאקְסִין וַיין טְרוּיבְּן אוּן עָם אִיז דָארְטָן
גִיוָואקְסִין שְׁלָעכְטֵי טְרוּיבְּן . וכראות וְיָא עָר הָאט גִיזָעהָן אוֹ עָר הָאט זִיךְ בְּהִנָם גְמִידְט הָאט עָר
גִינוּמִין אַיין הַאק אוּן הָאט פָּאר דָארְבֶּין דָעם וַיין גָארְטִין עָר הָאט אִין אִים נִיט אִיבֶּר גִילָאזְט
קַיין וָאר צִיל אוּן קַיין צַוַוייג אוּן הָאט צוּ בְּרָאכְן זַיין צָאם אוּן הָאט אִים גִימַאכְט וויכְט . וכל זה
אוּן דָאס אִיז אַלְץ וַייל זַיין רָצוֹן אִיז נִיט עָרְפִילְט גִיוָואדִין דָאס זָאל דָער מֶעָנְטְש אִיבֶּער טְרָאכְטִין
אוּן זָאל אַן שְׁרַייעָן זַיין יֵצֶר הָרָע . דָעָן מַה דָאךְ אֶמְעָנְטְש וָאס פְלָאנְצְט אַיין וַיין גָארְטִין אוּן וַייל
עָר הָאט זִיךְ אוּם זוּנְטְ טְרִיחַ גִיוָועָן צָעגִינְט עָר דְרוּיף צוּא פָּאר דָארְבֶּן אִים הָאטְשִׁי דָער
וַיין גָארְטִין הָט דָאךְ קַיין שְׁכָל אוּן קַיין וַיזֶלֶן . קל וחומר מִכָּל שֶׁכֵּן נָאט ב"ה וָאס עָר הָאט זִיךְ
טְרִיחַ גִיוָועָן כִיט דָעם מֶעָנְטְשֶׁן בְּרַייגְנִין אִים אוֹיף דָער וָועלְט אוּן אִים שְׁפִּיזִין אוּן טְרַינְקְן זַיין
אוּן כְּצִיל זַיין אִים פוּן אַלְץ דָאם בֶּיוּ בְּדֵי עָר זָאל לָערְנִין הוֹרָה אוּן טָאן מִצוֹת אוּן הָאט גִיהָאפְט
עָם זָאל וָאקְסִין גוּטָע וַיין טְרוּיבְּן הוֹרָה אוּן מִצוֹת אוּן עָר הָאט גִימַאכְט שְׁלָעכְטֵי טְרוּיבְּן

על שלא עשו רצונו משחית ומחבל משורש ועד ענף. ק"ו הקב"ה שראוי שיכעוס על החוטא סיד לעשות בו כליון חרוץ כיון שמסר הבחירה בידו לעשות מהטובות ולא עשה. וא"כ יחשוב תמיד בזה ויאמר אל לבו איש אשר אלוה זה לו איך יעבור דבר לבטל רצונו. כי סוף סוף אם איני שב לו עם מדותי ידינני. אתה כעסת סיד עד להשחית על שנתבטל רצונך גם אני כמוך לכעום עלין להשחית על שלא יצא רצוני לפועל עמך. וכן הקונה עבד ויחלש אפילו שרואה רבו שאינו עובדו כי סר כחו מעליו ומה בידו לעשות עם כ"ז מרבה חמתו עליו עד להשחית וגרש יגרש אותו חוצה בלי חמלה באומרו לא.די שאינו מועיל לעבדני אלא דצריך אני לשמשו ולשום עיני השגחתי עליו לזונו ולפרנסו. והקב"ה ברא את האדם עבד לעבדו בקיום מצותיו כדי להרבות שכרו והוא בריא אולם ובועט בו ובתורתו ומכעיסו יום ולילה לא ישבות. ועכ"ז אינו מוציא אותו חוצה מן העולם אלא כביכול משמשו להת עיני השגחתו עליו להחיותו לזונו ולפרנסו ולהגן עליו מכל רע ופגע. מי יודע כן מי שומע זאת ואינו יוצא לקראת נשק ללחום עם יצרו להתגבר עליו ולהפיל מועצותיו ארצה ולהדבק ביוצרו ברצינו ובחפצו ביראה ואהבה כיון שמבירו לאוהב ולמטיב לחונן ומרחם ומרבה לצפות לחוטא ולמזיד שישוב ויזכה לטובה מרובה ויקנה מקומו ויוצע הדומו בגן עדנו. במצב נשמות נשאות ורמות. וכדי להסתלק היצר מעליו ידבר אדם באבריו ויוכיח גידיו וישפט עם עצמותיו וכה יאמר להם. עד משכבי בלילות יבהלוני רעיוני ויהפרדו כל עצמותי. ורעדה אחזתני. והלחלה הלבישני. ואחזה לבבי פלצות ם בשוטי בשכלי משפטי שבילי וצעקתי אללי. בראותי במותי כליון חרוץ בנויתי. ודברתי עם ראשי ואמרתי. ראשי ראשי אם לא ידעת אם לא שמעת משפטי שמו אל המעותדים עליך. ביום אשר בקבר ישליכוך. בכלות העור אשר תכסה ובשרך מעליך נשאר עצם קרקוך כדלעת יבשה נקובה וחלולה ונעשית חור פתן ומאורות צפעונים ונחש ועקרב שם פינים. וקרא זה אל זה ועונים. כאן מעון תנים. וביודעך מקרה זה בטותך איך השא ראש בחיך כוף באגמן ע

ם לעדם : ע כמין מחט כשוף ולדין נו דגים :

דָם הַיּוֹשֵׁט שֶׁלְּעִכְטִי מַעֲשִׂים וְאוֹלְמְ דְאִךְ רָעִכְט נִיוְוען עֶר זָאל אִים תַּיקְף אוֹס רָאמִין פּוּן דָר וָועְלְט מִיט צָארְן אוּן גְאט ב"ה טוט נִיט אַוו נָאר עֶר וואַרְט עֶר זָאל תְּשׁוּבָה טָאן אוּן שְׁפַּייזְט אוּן אִיז מְחַיֶּה דָעם וְואס דָּעֶר צָערִינְט אִים אוּן הִיט אִים פּוּן אַלָּעם בַּייו טָאטָר וָועט עֶר תְּשׁוּבָה טָאן וְוארוּם בַּייא אִים אִיז דְאךְ אִין דָּעֶר הָאנְט תְּשׁוּבָה צוּ טָאן אוּן פַּאריכְטִין זַיינִי וָועלְן. נִיהָער זִיךְ דָּעֶר כְּענְטִשׁ צוּא טְרַאכְטִין אוּן זָאל זָאלְן צוּ זַיין הָאָרְץ אַיין מְעַנְטְשׁ וְואס הָאט אַזוּ אַיין נָאט זָאל עוֹבֵר זַיין אוֹף זַיינִי רַייד כְּבַטֵּל זַיין רָצון אוּן סוֹף סוֹף אַז אִיךְ וָועל קַיין תְּשׁוּבָה טָאן וָועט עֶר זִיךְ מְשָׁפְּטִין מִדָּה כְּנֶגֶד כִּדָּה. וכן אוֹיךְ דָּעֶר וְואס הַאלְט אַיין קְנַעכְט אוּן עֶר וָועלְט שַׁאף טְרַייאבְט עֶר אִים אַוְועק וויל עֶר זָאוְט נִיט נִינוּג עֶר הָעלְפְט מִיר נִיט סוּו אִיךְ אִים נָאךְ בַּדִינִין אוּן נָאט ב"ה הָאט בַּשַׁאפִין דָעם כְּעְנְטְשׁ רָאס עֶר זָאל דִינְען עֶר זָאל זַיינְע כִּצות מְקַיִם זַיין כְּדִי מְקַבֵּל זַיין שָׂכָר אוּן דָּעֶר מָעְנְטְשׁ אִיז נִיזוּנְד אוּן דָּעֶר צָערִינְט נָאךְ נָאט ב"ה טָאג אוּן נַאכְט אוּן פּוּן דָעְכְט וָועְנִין שַׁאפְט עֶר אִים נִיט אַוְועק הִיקְף פּוּן דָּעֶר וָועלְט נָאר כְּבִיכוֹל עֶר בַּדִינְט אִים נָאךְ אוּן נִיט הַשְׁגָּחָה אוֹיף אִים צוּא מַאכִין לָעבִּין אִים אוּן צוּ שְׁפַּייזִין אִים אוּן צוּ בַּשִׁיצִין אִים פּוּן אַלִי בַּייזָע זָאכְן מי וָועֶר אִיז דָּעֶר וום וַוייטְט רָאס אוּן גַייט נִיט מִלְחָמָה הָאלְטִין קְעגִין זַיין יֵצֶר הָרָע אוּן צוּ בַּהָעפְטִן זִיךְ אֶן זַיין בַּשַׁעְפֶּר מִיט לִיבְּשַׁאפְט וַוייל עֶר הָט אִים דָּר קְעְנְט פַּר אַיין לִיב הָאבֶּר פַּר אַזִין בַּנִיטִיגֶר פַּר אַיין דָּר בַּארַמְיגֶר וְואס טוט הָאפִין צוּא זִינְדִיגְע זַיי זָאלִין תְּשׁוּבָה טָאן אוּן זָאל זוכָה זַיין פִּיל גוּטְם אוּן זָאלִין זִיךְ קוּיפִין אַיין גוּט אָרְט אִין גַן עֵדֶן. כדי אוּן פּוּן וָועְנְן אָפּ צוּ טָאן דָעם יֵצֶר הָרָע פּוּן זִיךְ זָאל דָּעֶר מָעְנְטְשׁ זִיךְ אַלַיין שְׁטְרָאפִין אוּן מְשָׁפְּטִין עֶר זָאל זָאגִין. אוֹיךְ מַיין גִילְעְנֶר בַּייא נָאכְט הָאבָּן מִיךְ דָּעֶר שְׁרָאכִין מַייני גִידָאנְקִין אוּן אַצִיטְעְרִנִיש הָאט מִיךְ אָן גִיחַאפְט אַז אִיךְ הָאב מִיר בַּקְלָעְרְט אִין מַיין שִׂכֶל דִיא מִשְׁפָּטִים פּוּן מַייְנָע מַעֲשִׂים. אַיין קְלָאג אִיז צוּא מִיר אַז אִיךְ זָעה וִיא נָאךְ מַיין טוּיט וָועט מַיין גוּף פַּר לָעְנְד וָועְרִין. ודברתי אוּן אִיךְ הָאב גִירְעְט מִיט מַיין קָאפּ אוּן הָאב גִיזָאגְט מַיין קָאפּ וויְיטְט דָעְן נִיט דִי מְשָׁפְּטִים פּוּן נָאט וְואס זָעְנְן אָן גִיבְּרַייט אוֹיף דִיר אַז מָעַן וָועט זִיךְ אַרַיין לִייגְען אִין קֶבֶר אוּן דַּיין הוֹיט וָועט פַּאר לָעְנְט וָועְרִין אוּן דַיין פְּלַייש וָועט פַּאר פּוֹילְט וָועְרִין אוּן אַז דוּא וַוייקְט רָאס וְויא מוּסְטוּ אוֹיף הַייבְּן אַיין קָאפּ בַּייא דַיין לָעְבְּן. בַּיי אַיין דַיין קָאפּ :

ראשך · עיני המאירות צופות פונות במאורות בעור אור החיים בכם·אם לא הבינותם· שהמות בנה בנין בכי וקינה לעורר עליכם בקול תאניה בשכין עליכם עננה ויחשכו כוכבי נשפכם · אוי ואללי לכם אריך דמעותיך כי חשבה גדולה נפלה בארמנותיך · ויאפל הבית והעליה כארץ שוממה ציה · אוי לבית שחלונותיו פתוחות לתנין גלגלי עיניך יסמו במים וישפכו לחוץ ונשארת כחורי הנמלים יוצאים ונכנסים · ואז אנה תראה ואנה תביט · כי הנה גלדי העין נתקרעו כגלדי בצלים מאליהם כלים וריח סרחון נודף וחברבר ס רודף לקבוע דירתו בהמי ובידעך כי זאת במותך איך תשא עיניך עוד לראות בהם וללקוט שושנים ומיני חידושי הבלי הזמן · תחשכנה עיניך מראות ואל יראה עוד במאורות · כיון שסופם נמשכות כבורות נשברות · הוטמי המהודרת לכבוד ולתפארת מה תועלת כי תריח בריח בשמים ופרחי שושנים · אחר שבמותך הסריח ושני נחיריך כביבין ץ מתהפכים וכנחל שוטף נובע מהם כל מיני סרחון אשר תרצה לסתום ולא תוכל לברוח ואין מקימך · כי המות נמס בקדקדו ומשם מוצאו להשליך חוצה כל ליחה סרוחה ותולעה נסוחה · ואנה תברח ואנה תנום להנצל מן המיאום · וכיון דסופך לצרה זו וכזו וכזו מה כי תריח ומה כי תסריח כי אחר מותך אינך מרוח · אוזי המגינות את הראש ואיך בקבר יסתמו מעגלי השמיעה אין יוצא ואין בא כי אם שריקות השרצים ובתוכם רצים · וקול המולה מריבה ותולעה · וסוף סוף יתמלא עפר כבור מתמלא מחוליתו כתחלתו כך סופו · עפר הוה אל העפר ונתמלא מקום לקחתו שם · ולמי שמגיע לו כזאת במיתו איך יערב לו בחייו קול שרים ושרות · הם כשני עדים להופכם לקול פחדים · פי המהללת ובקולמוס לשונך במרוצה מדברת אם לא תזכור כי במותך תהפך לאלמית בדד ושוממת ותחת מקור הרוק המתוק סרחון נובעת · לשונך שטוח ופיך פתוחה והנה שבר בה עוברת ולזבובי מות טעברת · והשנים הלבנות נקבצים לצד הפה עם עצם הלחיים כי נפרץ בנינם ונופלים מסדורם · וכמקור נרפש ומעין נשחת · כי מתהפכים מימיו רפש וטיט · אבל משם מתהוה כל דבר נושך ממית בארסו ומושך. ולפה אשר אחר מותו כזאת מגעת מה לה בחייו בדברים יגעת להמתיק דברים ולהנעים אמריו · כיון שאחרי מות שתיקה בצרה וצוקה ועם ריסה ימתיק פיך וכתולעה לחשות בלי קול ודבור ככנור השבור . חלקת צואריך הדרת ארמוני ראיתיך בקבר כנחש כרוך סביבי תבונת עצמיך כחרוז וענק . וטוטל כמגדל נהדם ונפרץ יסודו מפוזר רגמיו מפורר · עשוי כמו גל לאשפה יתגלגל הנמצא בתוכו גלולים בלכתו . ואיה הדרך רומסות קומתך · ועתה בנפילה במו גוי טעלה סביבך שודדים · משפחות תולעים גדהים גדודים . במותך כמו כן בחייך . למה כן לחבוק ולנשק צואריך ידידים · פנים מאירים ארומים ויפים רחיצה מצפים ולבון חפצים בקרים ועתים קשוטים מתאוים · והנה במותם דהיקות צמוקות מיופי רחוקות . שחורות נשברות מתהפכות כשולי קדרות : זרועי הרמות כארזים נטועות ואצבעותי הנעימות כאילנות

ס מין נמס : ץ פוף ליטר שיודדין סס כל הסופכין וסעיטפות

עיני מיינע אויגן וואם לייכטין האט איר דען ניט פאר שטאנין אז נאך דעם טויט ווען אייער ליכטקייט פינסטער ווערין אוג אז איר וייסט דאם ויא טוט איר הייבין אייער בליק צוא זעהין דיא תענוגי עולם הזה תשמי מיין נאז וואם פאר אהילף איז וואם דוא שמעקסט דעם ריח פון בשמים אוג פון רוזען אז נאך דעם טויט ווען איר צוייא נאז לעביר זיין וויא ריינעם פון אלערלייא מיאוסע זאכין דען דער מוהז ווען צו גיין אוג פון דארט ארוים גיין אוג ווייל דיין סוף איז דער צוא וום נוצט דיר דאם שמעקונג פון תענוגי עולם הזה · אזוי מייני אויערין וואם אין מיין קאפ · אין קבר ווען איר שוין ניט הערין אוג דיא ווערים ווען איר ווערט לעביר אוג צום סוף ווען זייא דער פילט ווערין טוט ערד אנד וויא זאל אים בייא זיין לעבין זיס זיין דער קול פון יזמנג אוג שפילין · פי מיין מויל וואם ריכט זיך אוג דעם גוך זאלטו דען ניט דיינקן אז נאך דיין טוט ווען ווערין שטום דיין צונג ווען פאר שפרייט אוג דיין מויל ווען זיין אפין אוג דיינע צייען ווען פאר שלאסין ווערן אוג נאך וואם טוין דעם מענטש בייא זיין לעבין זיס מאכין זיינו רייד אז נאך דעם טוט ווען דאם מויל שוויגין אין צרות אוג מיט דיא ווערים ווען ער האלטין זיין סוד · חוקת דאם גלאסקייט פון מיין האלו דאם שוקקויט פון מיין גוף איך זעה דיך אין קבר וויא איין צוא בראכיני טארים · פנים מיין ליכטיג אוג רויט פנים נאך דעם טוט ווערט עם איין גישרומפין אוג שוואך וויא איין טאפ · די הויבי ארעם אוג מיינו זיסי פינגר וואם זענין גיצירט מיט פינגרלין פון נוטי שטיינר נאך דעם ס ץ וענין זיי גיפאלין אוג צוא בראכין וויא צוא בראכיני שפענדלין אוף דר

סדורות · בטבעות ספיר ויהלום כלולים · ובמותם נפולות נשברים כפולות בקנים רצוצות · עלי חוץ מושלכות בחלול עצמם · כל רואיו ישתומם בראותם בתוכם יתושים מהוהים . ומיני שרצים חריהם מלאים ובמיני גוריהם במעיהם הם באים ויורדים ועולים כורזיר בסולם ובבטחה ובהשקט כמושב לעולם . תא חז"ה ובך אחזה מוחך כשיש לבן מיופי הלובן אין כתם בו ואין פגם בקרבו מראהו כמראות הצובאות כך מבהיק ומבריק ואין בו דבר לריק · כי כל יופי בך נמצא וכל מבקש מצא ובמותך איך נהפך כלוח הקצבים מלאה עצבים מלוכלכת בדמים שחורות כריו הם דומים מאסיפת זבובים נמאס לפנים כפרעוש וכנים ושטח החזה כשטח אשפה אשר תתול וכלב מת שם נספה . כי הבשר שעליך נתמרק ונתק במרק הנמאס ונשפך עלי ביב ועל טיט סרוחות כריסי כרי כערמת חטים סונה בשושנים בחייך ומלאת בו מלאת אוכל ומשקה לרוב לא יספר · האוצר אשר מלאת מכל מה שראו עיניך לא חסרת דבר · הלא אספת לך המקריות אשר ישינוך בתוך בתנך כנוד יבקע והוא כבקעה וכשוחה עמוקה בעמק הבכה וזרמת סוסים מלאה גדושה כאשפה סרוחה ברחישת שרצים : יתמה הרואה ויברהו בהחבא · וביון שכן למה תרבה צואתך להכין על פניך מסוה הבושת כשיתבקע בקבר ונותן בצורתך הגללים שבה הכנסת ובמה תרחץ אז כי תצעק אי שמים והבור רק אין בו מים ק רגלי ושוקו קלי המרוצה במהירות ובמרוצה בחיים חיתכם ובאשפות קבורתכם בעצים יבשים וכמטות הלושים · אפלים ורקים חלולות נקובות כחורי פתנים ומוחם נמסים מבפנים · כשתן נמאסים בשולים על אשים ובחורם קונן עכברים ואישים · אבל בן אדם ראשך בתפילין תעדה · ועיניך תמיד תחזינה מישרים באור התורה ואוזך תשמענה דברי הוכחה · וחוטמך יריח לברך לבורא · ופיך מאירים בתורה · ופיך יהגה אמת ולשונך יגריל להודות שיר בשבחי המקום ושניך לא יאכלו גזל ועושק · וחזך נתכסת בציצית ובטנך לא הכנסת כי אם דברים המותרים ומלאת אותה מאכילת מצוה ורגלך לטוב ירוצו · אז נתקדשו כל אבריך ונעשה בנין גופך דוגמת מקדש מוכן להשראת השכינה בו · כי כל בלי המקדש נרמזים בגוף בנה"ע · ובזה בהכנסך לקבר הוא דוגמת גניזת הארון הקדש ואין רמה

ק וכמו שדרשו חז"ל מים אין בו אלא נחשים ועקרבים ים בו : פלמר מנחם בן שלמה לוי המפרש ז"ל שכיון למה שכתב הרמב"ם ז"ל בפרקי הנפש פ"ג וז"ל ודע כי מכבן נבך הוא מקבן תרון הנעוים גו לוחות העדות ומלריון שם ע"ש · וכתכיו שכתב נבט כ' לברכם ניתר יותרואמר · דע כני מברכם ירמתך כלב כי במקבן ובליו בך המבל על גוף נבבך · והתהיל באהרון · דע כי בהרון הוא מבל על בלב בלי ספק ובלוחות שם נתונים באהרון בך המבל נשם על המבל בתוכו שהוא נתון בלב · ואומרו והיו בבלובים פוכבי בשים למעלה בך המבל הוא על פרשים שביא סוכבת בבשים על בלב להחיותו · והשלחן בך המבל הוא על הבבד כמו שבשלחן נתון עליו המאבל והמזהה בך הבבד המבל עליו מתעטרת בפוגתה עליו שביא מלוה המאבל והמזבח שהוא מבשלם והמלחם לבל מיבבי פגוף · ומתעטרה בך המבל הוא על בשרה כי כמו שהמתרה מתירה במבן בך המרה מתירה על בלוף בולו · ומוכח השולם מהר בי בלא תמיד תוכל על המוכח לא תבבה בך המבל הוא על המוס הטבעי הנתון בלדם בל עולם לא יחסר ממנו עד יום מותו · ומוכח הקעורת בך המבל הוא על בשפע הנשפע על המבל מלמעי שהוא נתון במוח · והמבן בך המבל הוא על המסך המבדיל בין לוכבי בשימם לאבבי המאבל והמלחים הם המבל על הגידים והעורקים שיהביל והמים שבי המבל על הלימות הנגלות בגוף והירועות בך המבל כוח בעור המכסה לת פגוף · וסקרבים הם המבל על בשר הגוף שהוא מתוקי · ונראה שהקרבים ג"כ המבל על שעלמות שהם דומני פגוף בלו · עכ"ל · וע"ל פמפרש שבוודאי לוא נזכרון שהגם לבן עזרא שבתב בפ'תרומה ואם נתן לך בסם מהמה בלבך בגין סוד אהרן והכפורת והכרובים וכו' ומסיים והיודע סוד נמתו ותחבות גופו יוכל לדעת דברי בשולם בעליון כי בפרש כדמות עולם קטן וכו' · ע"ש ותמלא שכיון לזה :

בָּאם : כריסי מָיֵן בּוּיךְ וָאם וָעֲרָט גִיפִילְט מִיט עָסִין אוּג טְרִינְקִין אוּג וָאם דִיא אוֹגִין הָאבֶּן גְנוּעְךְ אִיךְ וָעֲל דִיר דָעֲר צֵיילִין וָאם וָעֲרָט דִיךְ גְרֵייכִין נָאךְ דַיין טוּט דָעֲר בּוּךְ וָעֲט צוּא שְׁפָאטֶן וָעֲרִין אוּג וָעֲרִים וָעֲלִין דָאבֶּט קְרִיכֶן אוּג וָוארום זוֹלְסְטוּ מָעֲרִין קוּיט אִין דִיר מִיט וָאם וָעֲסְטוּ זִיךְ דָעֲנְמָאלְט אָפּ וָאשֶׁן · רגלי מַיינִי פִּים וָאם אִיר לוּיפְט גִיךְ בַּייא דָעם לָעבֶּן אוּג אִין קֶבֶר זָענְט אִיר וִויא דָאר הָאלִין אוּג אִין אַייעֲרִי לָעבִיר טוּט זִיךְ נָעֲסְטִין דִי עַכְבָּרִים · אבל אַבֶּר דוּא מָענְטֶש אוּב וָעֲסְט צִירִין דַיין קָאפּ מִיט הָפִילִין אוּג דַיינִי אוּגִין וָעֲלֶן זָעהֶן אִין דָעֲר הוֹרָה אוּג דַיין נָאז וָעֲט שְׁמָעקִין דָעם רֵיחַ פוּן מִצוֹת אוּג דַיין פִּנִים וָעֲט לַייכְטִין אִין דָעֲר הוֹרָה אוּג דַיין מוֹל וָעֲט רַייצֶן אָמֶת אוּג דַיין צוּנג וָעֲט לוּיבֶּן נָאט אוּג דַיינִי צִיין וָעֲלֶן נִיט עָסִין קֵיין גָוֶל אוּג דַיין בְּרוּסְט וָעֲט זַיין בֵּייעְקְט מִיט צִיצִית אוּג אִין דַיין בּוּךְ נָאר אַזָעלְכִי עָסִין אוּג טְרִינְקֶן וָואם זָענְן מוּתָר אוּג פוּן דִיר אֲבִילַת מִצְוָה אוּג דַיינִי פִּים וָעֲלֶן לוֹפֶּן צוּא גוּטֶן דָעֲנְמָאלְט וָעֲלֶן גִיהַיילִיגְט זַיין אַלִי דַיינִי אֲבָרִים אוּג דָאם בֶּגֶן פוּן דַיין גוּף וָעֲט זַיין גְלֵיךְ וִויא דָעֲר מִשְׁכָּן דִיא שְׁכִינָה זָאל רוּעֶן אִין אִים וָוארום אֲלֵי כֵלִים פוּן דָעם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ זָענְן מְרוּמָז אִין דָעם גוּף · אַזוֹ וִויא עם שְׁטִייט אִין דִיא הַיילִיגְע סְפָרִים · וכזה אוּג דִּרְךְ דָעם אָז סָעֶן וָעֲט דִיךְ אַרַיין לַייגִין אִין קֶבֶר וָעֲט דָאם זַיין גְלֵייךְ וִויא דָעֲר

שולט בו ואתה כחי ממש ביתר שאת וגופך ננוח בקבר שלם עד בא עת התחייה ונשמתך למעלה מכל הצבא שבמרום מקום אשר עין לא ראתה וכו' . וכיון שבידך להעלות עצמך במעלות אלו למה תשמע לקול יצרך המתגרה בקרבך כי בעת צרה עזוב יעזוב אותך לחרדה ביד מלאכים אכזרים אשר אין להם חמלה . ואיך תראה ברעה אשר ימצא את עמך הם אברי גופך בראותך הנקמות הגדולות המגיע להם ואין מציל . איך תראה בפיפות בראשך . סמיות בעיניך . חרושות באזניך . שחרות בפניך . סתמיות בחושפך . אלמיות בפיך . כריתות בלשונך שבירות בשניך . סגירות בצוארך . תגרות ברגליך . מיד אשר אין מידם פדיון . ואז תזעק אוי ואין עונה צועק ואין פונה . מבקש פדיון ואין פודה . תתחנן על ההצלה ואין מציל . ואנה תפנה ואנח תראה אוהב או קרוב או בן או בת שירחם עליך . כי בכל מקום אשר תשא עיניך לראות היש מציל שם תראה חרדה ופחד מחודשים ואימות מות ומלאכי חבלה כרמות החיות המשוגעות והשרצים הטמאים . כי בעת רואך אותם והנה חשכה גדולה נופלת עליך ויתפרקו כל חוליות נפשך לפרקים והרגיש צער ואימה כעת אשר נבהלת בצאת נפשך מן הגוף מראית מלאך המשונה הנראה לך להבריח נפשך ממסגר גופך ע"י אמות ופחדים ורעדות . הטוב לך כי תעשוק אבריך למוסרם לגלות בלי פדיון בעבור תענוג היצר שהוא רגע ונמצא אתה מחליף תענוג רגע בעבור נקמות אין חקר . ומשפטים משונים אין מספר מיני מיתות משונות לרוב אין מנין . ובהיות שאין אתה מרחם על עצמך איך תבקש הצלה ורחמנות מהמלאכים האכזרים הממונים עליך לא יביטו לראות לא יטו אוזן ולא לב להבין . ואתה לא חסת על עצמך ואיך המוטבעים ש באכזריות ירחמו עליך . אדרבא ירבו חימה ילבישו נקמה יעלה רוגזם וחמתם בהתגברות כחם עד להשחית ולבלתי השאיר בגופך שארית . בראותם איך העזת לבקש מאחרים רחמים והוא לא ריחם על עצמו יען שבידו לרחם ולא ריחם מה מקום הניח לאחרים שירחמו עליו . ובפרט היות הבקשה עם מי ששונא שם רחמנות . הוא שטן הוא מלאכי חבלה יצה"ר ואדרבא עושים עמו הכעסים שמורים לו מעין הצלה כגון שיאחזו בחירגא דיומא ת כדי שלא יפול לשוחה עמוקה עד התהום שמראים לו תחתיו . והוא בחושבו כי מקים האחיזה יש בו ממש מיד מטהר להפוש ובידו אין מאומה ונופל נפילה פתאומית בשאול תחתית אחר שהובטח אל ההצלה דאין צער גדול מזה . וכאלה רבות מהבעסות לאין מספר עד שמרוב המצוקות והאימות מתאוה לבליון חרוץ בנפשו שתשוב לאין להיות בכלל אותם שלא חיים ולא נדונין . כדי להציל מכאבי וממבאובי המשפטים כי אין לסבול . אוי לאדם שיוותר נוח לו להיות כמקודם דלא הוה או אחר שהיה ישוב לאין ולא יעמוד לדין על מעשיו . כך תצעק וכך תברוז על כל מכה ומכה הבאה עליך משבט המוסר

ש שים לפס מצע לפחלכוד : ת פירוש מה שמתפכר מן כרקיע שנראה כחמה :

אָרֹן הַקֹּדֶשׁ אִיז בַּהַאלְטִין גִיוואָרן אוּנ קַיין ׳וָערִים וָעלין אִין אִים נִיט גִוועלְטִיגן אוּנ דוּא וָועְטְ נְלַייךְ זַיין וויא אַלעבְּרַיגיר אוּנ דַיין נוּף וָעְטְ זַיין נַאנְץ בִּיז דִיא צַייט פוּן תְּחִיית הַמֵּתִים אוּנ דַיין נְשָׁמָה וָעְטְ זַיין הָעכִיר פוּן אַלִי מַלְאָכִים . וכיון אוּנ וַייל דוּא הָאסְטְ אִין דִיא הָענְטְ צוּא גְרַייכְן אַזָעלכִי מַעלות וָאוּרוּם זָאלְסְטוּ הָערִין צוּ דָעם קוֹל פוּן דַיין יֵצֶר הָרָע וואם רַייצְט דִיךְ אִן צוּא טָאן שְׁלעכְטְס דָען אִין דָער צַייט אַז עָם וָועְטְ חׁ קוּמִין אוּיף דִיר אַצָרָה וָועְטְ עָר דִיךְ פַּאר לָאזִין אִין דִיא הָענְטְ פוּן דִיא מַלְאָכִים אַכְזָרִים וָואם זַייא הָאבִין קַיין דָער בַּאריכְטִיגְט נִיט אוּנ וָועְטְ זָעהְן אִין דָעם בַּייז וָואם וָועְטְ גְרַייכִין צוּא דַיין נוּף אוּנ דוּ וָועְטְ נִיט קָענִין מַצַייל זַיין וָועְטְ זָעהְן דַיין קָאפּ אַיין גִיבוּינְן . דַיינִי אוֹנְן בְּלִינְד . דַיינִי אוֹהָרִין טוֹב . דַיין נָאז פַּאר שְׁטָאפְּט . דַיין מוֹיל עְטְוָאס . דַיין צונְג פַּרשְׁטוּמְט . דַיינִי צֵיין צוּא בְּרָאכְן . דַיינִי פִּיס הִינְקִינְדִיג . דָענְכְאלְט וָועְטְ שַׁיִיעִן אוּי אוּנ קַיינִיר וָועְטְ דִיר נִיט עָנְפָּרִין . דוּא וָועְטְ בָּעטִין הִילף אוּנ קִיינִיר וָועְטְ דִיךְ נִיט מַצַייל זַיין אוּנ וויא הִין וָועְטְ דִיךְ קֶערְן אוּנ וויא וָועְטְ זָעהְן אַלִיב הָאבְּר אוֹדָר אַיין קָרוֹב וָואם זָאל זִיךְ דָר בַּארְטִין אִיבָּר דִיר אִין אַלִי עָרְטִיר וָואם דוּא וָועְטְ זָעהְן וָועְטְ אַצִיטְרִנִיש אוּנ אַנַייאִי פַּארְכְט אוּנ מַלְאָכִי חַבָּלִים וויא דָאם נִישְׁטָאלְט פוּן חַיות אוּנ שְׁרָצִים אַז דוּא וָועְטְ זַייא זָעהְן וָועְטְ אוֹף דִיר פַּאלִין אַנְרוּם פָּארְכְט וויא אִין דָער צַייט וָואם דוּא בִּיסְט דָר שְׁרַאקִין גִיוואָרִין אַז דַיין נְשָׁמָה אִיז אַרוּם גִינַאנְגִן פוּן דַיין נוּף . הטוב אִיז דִיר נוּט אַז דוּא זָאלְסְט בַּארוּבִין דַייִנִי אֵבָרִים פוּן וָועְנִין דָעם תַּעְנוּג פוּן יֵצֶר הָרָע צוּ פַּאר בַּייטִין אַיין רֶנַע אוֹף פִּיל יְסוּרִים אִן אַיין צַאל אוּנ אַז דוּא הָאסְטְ אוּיף דִיר אַלַיין קַיין רַחֲמָנוּת נִיט וויא וָועְטְ דִיא מְחַבְּלִים זָאלִין אוּיף דִיר רַחֲמָנוּת הָאבְּן וָאם וויא זָענִין מַלְאָכִי חַבָּלָה . דָענְכְאלְט וָועְטְ זָאנְן וויא אִיז צוּ דָעם רָשָׁע עָם וָאלְט פַּר אִים

מהמכתים האכזרים אשר בידם את מסור מוסגר וקשור בבית מקור וחשך וצלמות · צלמות ולא סדרים כותליה מלאים זוהמא רותחת מסיגי עונותיך ומליחות סרחונות חטאתיך · תתתיה אש גפרית אוכלת · ומלמעלה זפת וסיד רותה בוערת · וצורות משונות כדמות השרצים המכוערות ושעירים מלאים עינים ושערות תראה בכל מקום שתפנה · ואם אין בשום מקום תפנה עכ"ז לא הנצל · כי הדמיונות המשונות בתוך עיניך ישימו · ואף אם עיניך תסיר לא תנצל כי גזרת הבורא שתראה אשר לא הרצה יען שבחייך הכעסת בתשובה לא שבת כיון שהרשות נתונה לשוב · ואל תעלה על דעתך בן אדם לומר גופי ואברי הכל ה' היכל ה' היכל ה' הם א ואיך יפול בו הרקבון והפזור והפרוד והדריסה והפחד והבזיון והרימה והתולעה · כי מצלם אלהים יברחו · כי זר הבא אל הקדש יומת · דע כי החטאים והעונות הפכו היכל לאשפה ומעיני הישועה שבתוכו לביבין · כי נתרבו בהם ריח הסרחון מחלאת זוהמתן · ונשתחרו כותלי ליבון הסיד שעליהם ויופי משכיותם לבהרות בהרות כמראה נגעי הבתים המטמאים הבית והכלים · והיה נצרך לארמון נופך כמאמאטא השכר לבער הקדש מן הבית וישימה בהה וארוג קורי עכב"ש בכל זויותיה וציפוי רצפי יופיה שם למרמס והיה לבער ושולחניה מלאו קיא צואה בלי מקום ומנורותיה כבו ומזבחותיה טמא וזבח עליהם נורי פשעיה ושהיטתם תריבנה בשלח ב של מלאך המות מלאה דם ברבוי פגימותיה · עד כי רוע התרועעה כותליה · פור התפוררה עמודיה מוט התמוטטה רצפיה · ונתרבו טלטוליה בטלטולא דגברא ומעיניה מלאו דם · ועוד הוסיף יצרך הורבן בהיכל גופך והוציא כרוז בתוכו כל ידים הרפנה מעשות מצות · וכל לבב ימס אם יחשוב ביראת בוראו · ונבהלו צירים וחבלים יאחזון כיולדה יהילון · אם בתורתו יעסוק · והמלמד תורה יהרג וכל גומל חסד יחנק · עד שגדולה הצעקה בהיכל הוי ארץ צלצל כנפים ג אוי היכל וארמון המהודר לבני"ם נפלו ושהרות נבנה מעיינות נסתמו וביבין עמדו · משכיות כהו ובהרות באו עד שגדלה בו החלודה כפין כפין · ואתה בן אדם בין שעיונותיך גרמו להמליך אויב ד בהיכל גיפך . ונמסר הבית והכלים ה ביד צר · עד שצריך בהן שטיפה והדהה במימי היכורין והמשפטים כבול תסבול · עד כי נבול תבול מהרעות הבאות עליך · אוי לעינים המעותות לראות בעל כרהם בנקמי חבריהם

א כמו שפירשתי למעלה בסמוכין וכלומר כם רומזים לגוף כמדש: ב פירוש כתרגומו כמו ומיתו מענוך כשלח (לעיל לג)
ג (מיכאיה יח) ונפירש"י כם תרין מנעולין בכפוי כיפיה · וסמכל כוף כלן על המדש שים לו כנפים לעוף בשמים נתכמשו
לדמות למלאכי מעלה והוא משפיל עלמו ע"י עונותיו · ד סיגי כרע: ה כל הגוף ומליגריס :

בְּעִטּיר גִּיוּוְעָן עָר זְאל גְּאר נִיט גִּיוּוְעָן זַיין אוֹף דֶּר וֶועלְט אוֹדֶר עֶר זָאל וֶוידֶר קָעֶרְן צוּ נִישְׁט אַז וֶויא
אַבְּרַהָמֶה אוּן זְאל נִיט שְׁטַיין צוּם דִּין אוֹף זַייגִי מֵעֲשִׂים אַזוּ וָועְטְטוּ עֶרְרַיישָׁן בַּייא אִיטְלִיכִי מַכָּה וְואם
וָועט אוֹיף דִיר קוּמִין פּוּן דִּיא מַלְאָכֵי חַבָּלָה וְואם וָועְטְט זַיין אִין זַיעֶר הָאנְד · אוּנְטֶר דִיר וָועט בְּרָעְנֶן
וָועט אוֹיף דִיר וָועט בְּרָעְנֶן פְּעֶךְ אוּן הַייסִיר קָאלִיךְ אוּן שְׁרֶעְקְלִיכִי צוּרוֹת אַזוּ וֶויא דָם נִשְׁמָאלְט
פּוּן שְׁרֶצִים אוּן שֵׁדִים אוּן אוֹב דוּא וָועְטְט זִיךְ נִיט קוּקְן אוֹיף קִין שׁוּם אוֹרְט פּוּן דֶעְסְט וָועְנִיג
וָועלְן דִי שְׁרֶעְקְלִיכִי צוּרוֹת שְׁטַיין פַּאר דַייגִי אוֹגְן וַיין בַּייא דַיין לֶעְבֶּן הָאסְטוּ דֶעֶר צֶעֶרִיסְט נָאט
ב"ה אוּן קַיין תְּשׁוּבָה הָאסְטוּ נִיט נִיטָאן · וְאהה אוּן דוּא מְעְנְטְש וַייל דַייגִי זִינְד הָאבְּן נוֹדֶם גִּיוָועְן
צוּ מַאכְן הָעֶרְשָׁעֶן דֶעם פַּייגְד דֶעם צֶעֶר הֶרֶע אִין דַיין גוּף אוּן נָאר דַייגִי אַבְּרִים זָענֶן אִיבֶּר גִּיעֶנְפֶּרְט
אִין דִי הֶעֶנְד פּוּן דֶעם שׁוֹנֵא בִּיז מָעֶן כּוּז זַייא וָואשֶׁן אוּן שְׁוָועֶנְקְן אִין וָואסִיר פּוּן יְסוּרִים מוּזְטוּ
וַייא לַיידִין בִּיז דוּ וָועְטְט מִיד וָועֶרִין פּוּן דֶעם בַּייז וֶום וָועט אוֹף דִיר קוּמֶן · אוי וַייא אִיז צוּ דִי אוֹגֶן וֶום
וָועלְן כּוּזִין צוּ זָעֶן דִי נְקָמוֹת פּוּן זַייגִי אַבְּרִים · וַייא אִיז צוּא דֶעם הָאלְז וָואם וָועט לַיידִין דָאם
לַאסְט פּוּן דִיא זִינְד · וּוייא אִיז צוּם מוּיל וָואם וָועט מוּזִין זָאגִין וְאִירִי זִינְד צוּא מְבַקֵּל זַיין זַיעֶר עוֹנֶש
וַייא אִיז צוּם פָּנִים וָואם וָועט לַיידִין פַּר שָׁעְמוּנְג · וַייא אִיז צוּא דִיא אִיבְּרִיגִי אַבְּרִים וָואם וָועלְן
לַיידִין דִי יְסוּרִים · ואל אוּן דָעֶר יַצֶר הָרָע זָאל דִיךְ נִיט פַּר זִכְעֶרִין אַז דָעֶר מְעְנְטְש וָואם אִיז בְּשָׁאפֶן
גִּוָוארִין אִין גָאטְס פָּאדִים קֶעֶן אִין אִים נִיט קוּמִין פּוֹלְקִיט אוּן וָועֶרִים אוּן נִימְ קִיין וַייא מָאג פּוּן
יְסוּרִים · דָעֶן זָאלְטְט וִויסֶן אַז דִיא זִינְד הָאבְּן פַּר טְרִיבְּן דָעם צָלֶם אֱלֹהִים פּוּן דַיין פָּנִים דָעֶן א
אֵיין בְּהֵמָה אוֹדֶר אַחֵיָה אִיז טוֹט אִיז אִיר גִּישְׁטַאלְט נִיט פַּר עֶנְדֶרְט וָואורוּם פּוּן אִיר אִיז כָּעֶר נִיט
אָף גְּטָאן נָאר דָעֶר רוּהַ הִיוּנִי אִבֶּעֶר דָעֶר מְעְנְטְש אִיז בַּשָׁאפֶן גִּיוָוארִין אִין נָאטְס פָּאדִים אוּן אַז דָעֶר
רָשָׁע שָׁטַארְבְּט וָועֶרְט דָעֶר פָּאדִים פּוּן נָאט אָף וִיטָאהן פּוּן אִיהֶם אוּן זַיין פָּנִים וָועֶרְט פַּר עֶנְדֶרְט ·
אָבֶּר בַּייא דִיא צַדִּיקִים אִיז קִיין הִילוֹף נִיט בַּיי דִיא צָוויישֶׁן נָאךְ דֶעם טוֹט אֶדֶר בַּיים לֶעְבֶּן נָאר

האברים. אוי לצואר המעותדת לסבול משאת החטאים ככובד אבן וטל החזל והעופרת. אוי
לפה העתידה להגיד עוונותיה לקבל עונשן. אוי לפנים שיסבלו ירקון הכלימה. אוי לשאר כל
האברים הנמצאים במלחמת משפטים אלו. ואל יבטיחך יצרך שאדם אשר בצלם אלהים נברא
אין יכול ליפול בו הרקבון והתולעה ולא ישלוט בו כאב המשפט. כי החטאים גירשו צלם אלהים
מעל פניך. תדע בהמה או חיה שמתה אין לה שינוי פנים כי כמו שהיתה בחייה כך צורתה
במותה. והטעם כי לא נסתלק ממנה במותה כי אם רוח החיונית הנורם לה תנועת ההליכה. לא
כן האדם אשר בצלם אלהים נברא כי חכיב אדם שנברא בצלם. ובמות אדם רשע מסתלק
הצלם מעליו ופניו משתנים. ותראה ההשתנות בו מהיות שהגיע לו העדר במותו בהסתלקות
הצלם. לא כן הבהמה. אבל הצדיקים אין הפרש בהם במותם לחיים כי אם הדבור בלבד כארז"ל
אין פניהם משתנים במותם אדרבה פניהם מאירים וכרכתיב במשה רבינו ע"ה (לא כהתה עינו
ולא נס לחה). כי ה' אלהים עמהם לעולם. ישים אדם נגד עיניו תמיד במענה בלדד השוחי (איוב
י"ח) העונש המגיע למרגיזי אל ובזה יכניע יצרו וגרש ינרשהו מקרב. אור רשעים ידעך. ולא
יגה שביב אשו. אור חשך באהלו ונרו עליו ידעך. יצרו צעדי אונו ותשליכהו עצתו. כי שלח
ברשת ברגליו ועל שבכה יתהלך. יאחז בעקב פח יחזיק עליו צמים. טמון בארץ חבלו ומלכדתו
עלי נתיב. סביב בעהותו בלהות והפיצוהו לרגליו. יהי רעב אונו. ואיד נכון לצלעו. יאכל בדי
עורו יאכל בדיו בכור מות. ינתק מאהלו מבטחו ותצעידהו למלך בלהות. תשכן באהלו מבלי לו יזודת
על נוהו גפרית. מתחת שרשיו ייבשו וממעל ימל קצירו. זכרו אבד מני ארץ ולא שם לו על פני
חוץ. יהדפוהו מאור אל חשך ומתבל ינידוהו. לא נין לו ולא נכד בעמו ואין שריד במגוריו. על
יומו נשמו אהרונים וקדמונים אחזו שעריך אך אלה משכנות עול וזה מקום לא ידע אל. הנך
רואה הרעות ואם לשעה תראהו בשלוה דע שסם מגיע לו כך. ודע שהרשע פועל ברשע
בראותו שמיד כשעושה הרעה אינו מגיע לו כאב הראש או העינים ואין מרגיש רע בשום אחד
מאיבריו ואין אוחזתו אשא דגרמי ש בקדחת תדירי ובזה מחזיק בטומאתו. וזהו משל לאוכל דבש
שנתערב בו סם המות שמחזיק לאכול מסבת פתיקות השעה אבל סם עושה הסם המות
פעולתו ופתע פתאום מת בלי הקוה. ועוד אל תבטח במה שאינו מגיע רע לחוטא מיד. שאם יהיה
כך נמצא הקב"ה מבטל הבחירה שאין מקום לצדיק להחזיק לו טובה ולא לרשע שפורש מן
העבירה דמוכרח לפרוש משום שמיד נלקה ומה יכול לעשות. ועוד טעם שרוצה הקב"ה לשלם
לו בזה העולם איזה מצוה שעשה שאינו מקפח שכר שום בריה וטורדו מן העולם. ויש

ו כלומר נשמות כרשעים יקשלו ממקומן: ז ולא יביט לפליט עוד. לא יביט בחסך כגיכסם תמיד: ח כי בלוד של ניסכם יבא
חסון בלהלי סוף כגיכסם וגרו סוף נשמתו ועשם כו: ט ובעולם הזה יעשם כשיכלה לגלות ככה יגרו נעדיו ולא יוכל לכשלים חסנו:
י שככה סוף עשב כמעשה רבת כלומר כרשעו חסר טמן לחתרים יאכל כפ: כ שיחוקו עליו תנשים כשלחים לגזול ולעשוק:
ל חגל מעודתו חסר יאכל כפ כמו שטומנים חגל למלכודת כעופות: מ יבא רעניים חוט כם גניו כמו לחניות חוט: נ וכמר
יפא מוכן להשתו שטיח נקרחת נעמו ע"ם חוא שנגרחת מן כללע: ס כלומר שיפול חמ"ל כחלאים וכבור מות סוף לחם כחלאים
כממיתים כמו כקדמה כקדם: ע כם כשדים: פ לפי שצכן בלשל שלא סיס שנו כ"ל מכגזל לפיכך יזורם לשון פיזור של
טבו נפרים. צ יכרת קניך שנו. ק על יום רעם שנו ימשכו כרלשונים שרלו חוחו כבגדו וכמכלתו ונם כלחרונים שיעמדו ממנו
ולחוס לעמד. ר כלומר זם סוף סופם של כל רשעים. ש גם כקדמת כשורף כעלומות.

וְאִסְתַּיְיא קָאנְץ נִיט רַיידִין. בְּר וַיְיעֶר פְּנִים וְוערְט נִיט פַּאר עֶנְדֶרְט אַדְרַבָּא זַיְיעֶר פְּנִים לַיְיכְט אַזְ
וויא עִם שְׁמַייְט בַּייא מֹשֶׁה רַבֵּינוּ זַיְינִי אוֹנְץ זַעְנְץ נִיט טוּנְקֶל גִיוְואָרְן אוּנ זַיְין לַיחוֹת הָאט אִים נִיט
גִיטְרִיקְנְט וְוארוּם נָאט אִיז כִּיט זַיְיא אוֹיף אַיְיבֶּג. וידע אוּנ זְאלְטְ וויסֶן אַז דָער רָשָׁע טוט שְׁלֶעכְץ
אוּנ זָעהְט אַז עִם גְרַייכְט אִים נִיט תַּיְיקְף וַיְיא טָאג פּוּ דָעם קָאם אוֹדֶר דִיא אוּנְץ אוּנ פִילְט נִיט
קַיין בַּייז אִין קַיין שוּם אֶבֶר אוּנ קַיין קְרַחַת הָאפְּט אִים נִיט אַן רוּף דָעם שְׁמַארְקְט עֶר זִיךְ אִין זַיין
רָשָׁעת אוּנ דָאם אִיז גְלִיכְץ צוּ אַיְינִים וְוָאם וַיְיכְט הָאנִיק וָאם אַין אִים אִיז נָעמִישְׁט סַם הַמָּוֶת דָם
עֶר עֶסְט עִם מַהֲמֶת עִם אִיז זִים אֶבֶר צוּם סוֹף טוט דָער סַם הַמָּוֶת זַיין פְּעוּלָה אוּנ עֶר שְׁמארְבְּט
פְּלוֹצְלוּנְג אִן הָאפְּנוּנְג. אוּנ דְרוּם שְׁטָרָאפְט נָאט נִיט תַּיְיקְף דָעם רָשָׁע אוֹיף דָער עֲבֵירָה וְוארוּם זוֹנְסְט
וְוָעט בְּטֵל וְוערִין דִיא בְּחִירָה דָעם צְרִיק וְוָעט נִיט קוּמֶן קַיין שֵׂכֶר אוּנ אוֹיךְ נִיט דָעם בַּעַל תְּשׁוּבָה
וָאם עֶר שַׁייד זִיךְ פּוּן דָער עֲבֵירָה וְוארוּם עֶר כּוּז זִיךְ אֲפִּ שַׁיידִין פּוּן אִיר וַיְיל עֶר וְוערְט תַּיְיקְף
נִישְׁטְרָאפְט הָאט עֶר קַיין אַנְדֶרֶי בְּרֵירָה נִיט. ועוד אוּנ נָאךְ אַיין טַעַם אִיז וָאם נָאט שְׁטָרָאפְט נִיט
דָעם רָשָׁע תַּיְיקְף וַיְיל עֶר וויל אִים דָר פַּאר בְּצַאלֶן אוֹיף דָער וְוָעלְט שֵׂכֶר פַּאר אַיין מִצְוָה וָאם עֶר
הָאט גִיטָאן אוּנ זְאל נָאר קַיין עוֹלָם הַבָּא נִיט הָאבִּין. ויש אוּנ עִם אִיז רָא וָעלְכִי רְשָׁעִים וִס מִנְעָ
שְׁלֶעכְץ וַיְיל וַיְיא וְעהֶן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּנ נָאטָם פָּארְכְּטִיגִי וְעֶנְן אַין עֶנְנְשָׁאפְט אִבֶּר רָאם אִיז נָאךְ

•רשעים מואסים במוב בראותם תלמידי חכמים ויראי ה' במצוק ובמצור • ואדרבה זהו מצודה להם ללוכדם ביום הדין שהיה להם להיות הדבר הזה לפתח תקוה לקחת מוסר בנפשו ולומר אם לעושים רצונו כך לעוברים רצונו עאכ"ו • ואם לא היום למחר • ויאמר הרשע בלבבו איך יתבן שאני מבעים לבוראי והוא מטיב עמי אין זו כי אם לשלם לי איזה זכות שבידי ולטורדני מעולם הבא • ובחושבו כן ישוב מדרכו הרעה בראותו בעיניו כי מרה אחריתו • והפתח לרשע שיביאהו אל התשובה ירגיל עצמו לרחם על הבריות ובפרט על העניים • שרחמנות זה יביאהו לרחם על עצמו באומרו אם על אחרים אני מרחם ואיך איני מרחם על נפשי • ואל יקוץ מדברי העני המרבה אליו דברים בהתחננו אליו • ישים בדעתו אם אני קץ משעה אחת שמגיד צערו עאכ"ו הוא שכל ימיו בצער ובדוחק תדירי • גם ישים תמיד נגד עיניו בחסדיו של הקב"ה עמו לשעבר ובהיה • שאם ישים נגד עיניו מה שיוצרו שומרו בבטנאמו מה הודאות יספיקו להודות לו• ואם יזכיר שהוציאו מאפילה לאורה מה הלולים יספיקו להללו ואם יבין שבכל יום זן ומפרנס אותו מה שבחים יספיקו לשבחו•ואם ידע שמצילו תמיד מפגעים רעים מה הדורים•יספיקו להדרו ואם יתבונן בחיים שנותנלו מה פארו• יכול לפארו•ואם יראה נפלאות שעושה עמו בכל ימים מה גדולות יוכל לגדלו ומה התרוממות יספיקו לרוממו• עאכ"ו כפולה שאפילו בעת שמכעיסו משמרו מכל רע ופנע מחזיר לו נשמתו לבקרים אע"פ שיודע שיחזור להכעיסו כיום אתמול וכי יש אלוה גדול מזה • כל זה ישים ארם נגד עיניו ויכנע עצמו מלחטוא ואם חטא יתחרט וישוב • ואם לא ישוב על מי יבטח ביוצאו מן העולם להלחם עם השטנים אשר פעל בהטאיו • מי הוא היוצא למלחמה ומוכיח עמו שונאיו לעוזרו • מי הוא הכרחם על עצמו וכרורות פתנים בקרבו • מי הוא המרחם על

בניו

צוא דיא רָשָׁעים איין זאך זייא צו בַּשולדין אין יום הַדין דָער פון וָאלטין זייא זיך בְּרַארְפט נָעמין איין מוסר אוג זָאגין וָען צו דיא וָאם טוען נָאמָם וויליז איז אז איז שוין אַבָּל שֶׁכֵּן וָאם וָעט זיין צו צו די וָאם זָענן עוֹבר אויף זיין וויליז אוג וָען עָר שְׁטָראפְט מיך נִיט הַיינְט וָעט עָר מיך סָארְגן שְׁטָראפין • ויאמר אוג דָער רָשָׁע זָאל מְרַאכְטין אין זיין הָארְץ וויא קָען דָאם זיין דָאם איך דָער צָערין מיין בַּשָׁעפיר אוג עָר בּגִיטיגְט מיט מיר דָאם איז סָער נִיט נָאר עָר בְּצָאלְט מיר פַּר עפּים אַזכות וָם איך הָאב אוג זָאל מיר קיין עוֹלָם הַבָּא נִיט גִיבּן אוג עָר וָעט אז טְרַאכְטן וָעט עָר וויִדָר קָערין פון זיין שְׁלעכְטין וָעג וויל עָר וָעט זָעהן זיין סוף וָעט זיין בִּיטָר • והפתח אוג דָר אִנְפַאנְג וויא אָרום דָער זָאל תְּשוּבָה טָאן דָאם איז עָר זָאל זיך גְמיינין צו דָער בַּארְמין זיך איבָּר לייט אוג בְּפָרט אוף אָרְמי לייט דָען דָאם רַחֲמָנוּת וָעט אים בְּרָענְגין אוף זיך מְרַחֵם צוא זיין וויל עָר וָעט זיך מְרַאכְטין וָען איך דָער בַּארָעם מיך איבָּר אַנְדרי וויא זָאל איך מיך אוף זיך אַלַיין נִיט דָר בַּארְמין אוג עָר זָאל נִיט אְבְּשְׁלָאגין דיא רייד פון דָעם אָרום מָאן אז עָר בָּעט פון אים עָר זָאל טְרַאכְטין וָען איך וָער אז פַּאר אומְעָרם פון איין שָׁעה וָאם עָר זָאנְט מיר זיין צָער איז שוין אַבָּל שֶׁכֵּן דָר וָען איך וָער אז פַּאר אומְעָרם פון איין שָׁעה וָאם עָר זָאנְט מיר זיין צָער איז שוין אַבָּל שֶׁכֵּן דָר אָרום מָאן זָעלְבְּסט וָאם עָר איז תְּמיד אין דָעם עָנְגְשָׁאפְט • אוך זָאל עָר תְּמיד טְרַאכְטָן אין דיא חֲסָדים וָאם נָאט ב"ה הָאט אים גִיטָאן בִּיז אַהֲער אוג אַצוּנְד דָען אז עָר וָעט בְּטְרַאכְטין וָאם עָר הָאט אים בַּשַׁאפין אוג הָאט אים גִהיט אין זיין מוּטָר בויך וָאם פַּר איין לוּב אוג דַאנְק וָעט אים גנוג זיין צוא דַאנְקן דָער פַּאר • אוך אז עָר וָעט גִידָענְקן וָאם עָר הָאט אים אוס גְצוגין פון פִּינְסְטָרקייט צו לִיכְטִקייט וָאם פַּאר איין לוּב וָעט גנוג זיין צוא לוּבן אים • אוג אז עָר וָעט אִבָּער קָלָערין אז אַלי מָאג שְׁפַייזְט עָר אים אוג מְפַרְנָם וָעט עָר דָען גנוג הָאבין צייט עָר וָעט לָעבָן צו לוּבן אים אוג וָאם עָר איז אים תְּמיד מְצִיל פון שְׁלעכְטי פְּגָעים אוג דָאם לָעבָן וָאם עָר גִיט אים אוג דיא וויִנְדָר וָאם עָר טוט מיט אים אַלי מָאג מיט וָאם פַּאר איין גְרוּיסְקייט קָען עָר אים נְרייכְן אוג דָער הַייבָּן מִכָּל שֶׁכֵּן אז אָפילו אין דָער צייט וָאם עָר צָערינְט אים הִיט עָר אים פון דָעסְט וָאל דָער מָענְטש טָאן קָענָן זַייני אוגין אוג זָאל פַּאר כִּידין פון צוא זִינְדיגין אוג אוּיב עָר הָאט גִיזִינְדִיגְט זָאל עָר חֲרָטָה הָאבָּן אוג תְּשוּבָה טָאן • אְבָּער אז עָר וָעט גִיט טָאן קיין תְּשוּבָה אוג אוף וָעמין וָעט עָר זיך פַּאר זיכָרין אז עָר וָעט אוֹעָק זיין פון דָער וָעלְט צוא מְלָחָמָה הָאלְטָן מיט די חיצונים וָאם עָר הָאט גְמאכְט דוֹרְך זייני זִינְד • מי וָער איז דָער וָאם גִיט אַרוים מְלָחָמָה

בניו ושוחטם בידיו . מי הוא המבקש עידונין ומנוחות לנפשו ושורפם באש עונותיו . מי הוא המבקש כסות בקרה ושוכב על השלג . מי הוא המבקש אריכות ימים ותבהר מחנק נפשו . מי הוא המבקש לשבן בטח ועורך מלחמות על עצמו . מי הוא הרוצה לשכב על כרים וכסתות ושוכב בין עקרבים . מי הוא שאוהב מאכלים ערבים ואוכל סם המות . מי הוא החפץ במשקים מתוקים ושותה מי ראש ולענה . מי הוא אוהב שינה מתוקה ושוכב בין הקוצים ועקרבים . מי הוא החפץ חיים והולך בדרכי מות . מי הוא המתאוה בגן אלהים וחופר למצא פתח לכנוס בניהנם . שהרי אדם שעוזב עבודת הבורא נמצא יוצא מן העולם להלחם במקטריגיו בעורת שונאיו היוצאים עמו הם העברות שעשה . ונמצא אין מרחם על עצמו . ושוחט בניו בידיו על שמתים בעונו . וגורם שרפה לעצמו באש גיהנם . ונידון בצינים ופחים בגיהנם אש ושלג ומתכסה שם בכסות חושך וגורם לעצמו קצרות ימים ונמצא מחנק עצמו בידיו ע"י חרבו של מלאך המות המטול . ומכין משפטי גיהנם בנפשו ויושב בין עקרבים בקבר . ושם מאכלו כנחש עפר לחמו . ושותה כוס התרעלה מהליחות היורדים ממוחו ונכנסים בפיו . ושביבתו על הקוצים מנשיכת התולעים וגורם אל עצמו מיתת עולמית ודין גיהנם תדירי :

אשר ע"כ הרוצה לנצח שונאיו מן העולם הם השטנים והמקטריגים העיברים לטרוף נפשו . יצא מזוין בתורה ובמצות . הרוצה לרחם על עצמו יתאבר עליו להתיש כחו על עבודת בוראו . הרוצה לרחם על בניו ישעבדם בעול היראה ועסק התורה . הרוצה בעידונין ובמנוחות יברח מהם . הרוצה כסות בקרה יקום בעוד לילה בלילות הארוכות לעסוק בתורה . הרוצה באריכות ימים יקצרם בעיניו באומרו היום הנני כאן ומחר לקבר . הרוצה לישב בטח יכתת רגליו מעיר לעיר לבקש ממי ללמוד . הרוצה לשכב בלי פחד יקיים בעצמו אשרי אדם מפחד תמיד . הרוצה מאכלים ערבים פת במלח יאכל . הרוצה במשקים מתוקים מים במשורה ישתה הרוצה בשינה מתוקה ינער כל הלילה לתדש תורה . הרוצה בחיים ימות עצמו על התורה

הַאלְטִין אוּנ פִּירְט זַיינִי שׂוֹנְאִים צוּ הִילְף וָוער אִיז דָר וָואם דָערבַּארִימְט זִיךְ נִיט אוֹף זַיינֶע קִינְדֶער אוּנ שָׁעִנְט זַייא מִיט זַיינֶע הָענְט וָוער אִיז דָער וָואם זוּכְט תַּעֲנוּגִים אוּנ רוּא צוּא זַיין נְשָׁמָה אוּנ פָאר בְּרֶענְט זַייא מִיט דָעם פַּייעֶר פּוּן זַיינִי זִינְד . וָוער אִיז דָער וָואם וויל לַאנְג לָעבֶּן אוּנ דָער וַוערְט זִיךְ זָעלְבְּסְט . וָוער אִיז דָער וָואם וויל רִיכְטִיג אוֹיף בָּעט נָואנְט אוּנ לַייגְט זִיךְ צְוִוישָׁן שׂלַאנְגֶן . וָוער אִיז דָער וָואם וויל לִיגֶן אוֹיף בָּעט נָואנְט אוּנ לַייגְט זִיךְ צְוִוישָׁן שׂלַאנְגֶן . וָוער אִיז דָער וָואם הָאט לִיב זִיס עָסְן שָׁפַּייז אוּנ עָסְט סָם הַמָּוֶת . וָוער אִיז דָער וָואם הָאט לִיב זִיסִי שׂלַאפְּף אוּנ לַייגְט זִיךְ צְוִוישָׁן דָערְנִיר . וָוער אִיז דָער וָואם וויל לָעבֶּן אוּנ נַייט אִין דִיא וָועלְט פּוּן טוֹט . וָוער אִיז דָער וָואם וויל זִיצִין אִין גַן עֵדֶן אוּנ מַאכְט זִיךְ אַוועג צוּא גִיי אִין גֵיהִנָם . שהרי דָען דָער מָענְטש וָואם פָּאר לָאזְט דִי דִינְסְט פּוּן גָאט . נַייט אַרוֹים פּוּן דָער וָועלְט צוּא מִלְחָמָה הַאלְטֶן מִיט זַיינֶע מְקַטְרִיגִים מִיט דָער הִילְף פּוּן זַיינִי פַּייעְט וָואם זַיינֶן אַרוֹים מִיט אִים דָאס זָענְען דִיא עֲבֵירוֹת וָואם עָר הָאט גִיטָאן אוּנ עָר דָער בְּאִרִיכְט זִיךְ נִיט אוֹיף זִיךְ אַלַיין אוּנ שָׁעִנְט זַיינִי קִינְדֶר מִיט זַיינֶע הָענְט זַייא שְׁטַארְבִין דוֹרְךְ זַיינִי זִינְד אוּנ עָר פָּאר בְּרֶענְט זִיךְ אִין דָעם פַּייעֶר פּוּן גֵיהִנָם אוּנ וָועְרְט דָארְט גִימִשְׁפְּט מִיט קָעלְט אוּנ הִיץ פַּייעֶר אוּנ שְׁנֵייא . עָר וַואְרְנְט זִיךְ מִיט זַיינֶע הָענְט דוֹרְךְ דָער שְׁוֶועְרְד פּוּן מַלְאַךְ הַמָּוֶת אוּנ נְרַייט אָן יְסוּרִים פּוּן גֵיהִנָם אוֹף זִיךְ אַלַיין אוּנ זִיצְט צְוִוישָׁן דִיא שְׁלַאנְגֶן אִין קֶבֶר אוּנ אִיז זִיךְ גוֹרֵם יְסוּרִים פּוּן גֵיהִנָם . אשר דְרוֹם דָער וָואם וויל מְנַצַּחַ זַיין זַיינִי שׂוֹנְאִים דָאס זָענְען דִיא מְקַטְרִיגִים וְאל עָר אַרוֹים נַיין גֵיוָואפְנְט אִין הִ'דָה אוּנ מִצוֹת . דָער וָום וויל זִיךְ מְרַחֵם זַיין אוֹיף זִיךְ אַלַיין דָער וְאל זַיין אִיין אַבֶזָר אוֹיף זִיךְ אִין דָער דִינְסְט פּוּן דֶעם בַּשָׁעפֶּר . דָער וָואם וויל זִיךְ דָער בַּאִרִיכְטֶן אִיבֶּר זַיינִי קִינְדֶר וְאל אוֹף זַייא לַייגְן דִיא זָאךְ פּוּן יִרְאַת שָׁמַיִם אוּנ תּוֹרָה הֵעְרְנִין . דָער וָום וויל תַּעֲנוּגִים אוּנ רוּא דָר וְאל אַנְטְלוֹפְן פַּר זַייא . דָער וָואם וויל לָאנְגִי טָעג וְאל עָר זַייא קָארְץ הַאלְטֶן אִין זַיינִי אוֹיְגֶן עָר וְאל מְרַאכְטִין הַיינְט בִּין אִיךְ דָא אוּנ מָארְגִין אִין קֶבֶר . דָער וָואם וויל זִיצָן זִיכְר דָער וְאל בָּעמְיהֶן זַיינִי פִּים פּוּן אֵיין שְׁמָאט אִין דָער אַנְדֶרִי צוּא לֶערְנִין תּוֹרָה . דָער וָואם וויל לִיגֶן אָן פָּארְכְט דָער וְאל מְקַיֵם זַיין אִין זִיךְ (אשרי אדם מפחד תמיד) וויל דָעם מָענְטשִׁין וָואם פָּארְכְט זִיךְ פּוּן אֵיין עֲבֵירָה . דָער וָואם וויל זִיס עָסְן וְאל עָר עָסְן בְּרוֹט מִיט זַאלְץ . דָער וָואם וויל זִיסִי מַשְׁקִים דָער וְאל מְרִינְקֶן וַואסֶר . דָער וָואם וויל זִיסִי שׂלַאף וְאל עָר זַיין וַואכְּינְדִיג בַּייא נַאכְט צוּ לֶערְנִין תּוֹרָה . דָער וָואם וויל לָעבֶּן דָער וְאל

לקיים אדם כי ימות באהל וימסר עצמו על קדוש השם • המתאוה לגן אלהים ימנע עצמו מטיולים בגנות ופרדסים • הרוצה להיות מכובד בשמים יבזה עצמו על התורה • ע"ד אם נבלת בההנשא ת הרוצה להיות חביב בעיני המקום יהיה שונא כל עושה רשעה • הרוצה מלאכים יצאו לקראתו במותו אל יצא לקראת חבירו לחלוק ישמע חרפתו וישתוק • הרוצה לקנות שם טוב יאבד שמו לבל יזכר בין מרגיזי אל • הרוצה לרוץ לראות כל מה שיש תחת השמים מנבראים ודבריו משונים ירבה בישיבה עם החכמים והם יודיעו לו בחכמתם תבנית כל הברואים • הרוצה ללמוד חכמות מטעיות יאטם אזנו מלשומען• הרוצה להיות שורר על עצמו יברח מן השוררה • הרוצה בכבוד יברח ממנו • הרוצה בעושר יפזר מעותיו לעניים הרוצה בגבורה יתיש כחו בתורה • הרוצה בהכמה ילמד מכל אדם • הרוצה להרבות בנים בני קיימא ימעט עצמו מבעילות אסורות • הרוצה לשכב בטח על הארץ ישכב • הרוצה בית משכית וכותלי מבצר ירגיל עצמו לישב באהל כאורח נטה ללון • הרוצה רבוי יינות יזיר עצמו מן היין • הרוצה לידע טעם כל מאכל ומשקה ירגיל עצמו בתעניות • הרוצה בתאות המשגל יודוג עם אשתו מליל שבת לליל שבת • הרוצה ביופי ישחיר פניו על התורה • הרוצה בחן ילבש שחורים • המתאוה מלבושי רקמה ילבש שק על מתניו על עונותיו • המתאוה לקול שירים יקונן על סופי שעתיד לחזור לעפר ורימה • המתאוה לשחוק יבכה תמיד על מה שהכעיס לבוראו • המתאוה משתאות ימעט במאכלו • המתאוה לצחות לשון יחזיק בשתיקה כי ברוב דברים לא יחדל פשע• המתאוה עצלות לא יניח עצמו כל היום מלגמול חסד• המתאוה נשים לא יסתכל אפילו בפני אשתו• הרוצה לשמות ידאג תמיד על כי מחומר קורץ והוויתו נפסרת • החפץ בברכה יתרחק מברכת רשע שהרי רבקה נעקרה שלא יאמרו ברכת לבן עשתה פירות • החפץ לראות בחופת בניו ובנותיו ומשתדל על זאת יניח השתדלותו ויבטח בשם ה' • הרוצה לקדש עצמו יתעסק במת מצוה שאין לו קוברים • הרוצה לשמור שבת יחללוהו על פקוח נפש • הרוצה להקביל פני השכינה אל יסתכל בפני רשע • הרוצה להחיות נפשות רבים אל ירחם על רשעים דרחמי רשעים אכזרי • הרוצה להעמיד תלמידים ימנעם מלמוד בספרי אפיקורסים הרוצה לקרב הגאולה ירחיקנה מדעתו שאינה באה כ"א בהסח הדעת• החפץ במתנות ישנא אותם• המתאוה להיות כמלאכים ישים עצמו כבהמה לבל יתגאה • החפץ בשכר עוה"ב יתרחק משכר עוה"ז • החפץ בתחיית המתים ימית עצמו על התורה בעוה"ז ואל יחוש מרבית ויחיה בתחיית המתים :

פרק ט יתודה האדם ויעזוב החטאים והעונות והפשעים שעשה ואל יפסוק מלבקש רחמים

ת שדרש ע"ז כו"ל חס נבזת מעמן מל ד"ם פוסך לפמנמח :

זיך טייטן איבר דער תורה קלומר ער זאל זיך פיל קינסטים אן טאן • דער ואם ווילט צו זיין אין נן ענדן זאל ער זיך פאר מיידן פון צוא שפאצירן אין נעריטער • דער ואם ווילט זיין נעריליכט אין היכל זאל ער זיך טבזה זיין איבר דר תורה • דר ום ווילט זיין גליבטט בייי נאט ב"ה זאל ער פיינט האבין אלי ואם טוען שלעכטם • דר ואם ווילט זיך קוימען אנוטען שם זאל ער זעהן זיין נאמין זאל ניט דר מאנט וועלין צוויישן דיא ואם דער ערנין נאט • דער ואם ווילט זעהן וואם איז דא אונטר דעם היכל פון בשעפנש אוג פאר שידענע נאבין זאל ער זיצין מיט ת"ח אוג זייא ועלין מיט זייער חכמה אים מודיע זיין • דער ואם ווילט העדשין איבר זיך זעלבטט • זאל ער אנטלופן פון דיא העדשאפט • דער ואם ווילט בבוד זאל אנטלופן דער פון • דער ואם ווילט עשירות זאל פאר טיילן זיין נעלר צוא ארמי לייט • דער ואם ווילט שטארקייט זאל שלאף מאכין זיין כח אין דער תורה • דער ואם ווילט האבן חכמה זאל זיך לערנן פון אלי מענטשן דר ום ווילט ערציהן לבהגי קינדר זאל זיך היטן פון בעילות אסורות • דר ום הט פיל תאוה צו ווין זאל זיך אפ שיידן פון מרינקן ווין • דר ום הט צו פיל לופט צו סאכלים אוג משקאות זאל זיך גיוויינן צו פאסטין• דר ום הט צו פיל לופט זאל זיך נוהג זיין פרישות • דער ואם ווילט שוינקייט זאל שוואוץ מאכין זיין פנים איבער דער תורה • דער ואם ווילט האבין הן זאל זיך אן קלייד נמיינ קלייד • דער ואם האט לופט צו מיערי קלייד זאל אן קלייד זיין זאל אוף זיני לערנין צוא קלאגן אוף זיני עבירות • דער ואם גלופט צוא קלאגן אוף זיך סוף ואם ער ועט ווידר קערין צוא ערד אוג ועפים • דער ואם גלופט צוא קרייד זאל נפיד זיין דרוף ואם ער האט דר צערינט זיין צו בשעפר :

ת ח יתודה האדם דר סעקטש זאל סתעדה זיין אוג זאל פאר לאזין די זינד ואם ער האט ניקאן

מה' והוא ית' בודאי ירחם כי חנון הוא • וכה יאמר :

אנא ה' אלהי ואלהי אבותי אשר בראתני אל יצא פעולתך לריק להחזירני כלא היית בעבוד שהבעסתיך • כי גלוי לפניך כיון דמחוסר יצרתני שהחוסר מטנף בכל מקום אשר יגע ועי"ז בראתני לעזרני בבואי לחזור ממעשי הרעים כדי להטיב עמי כי ע"י בראתני ובאתי לפניך כי אין מי שיכול לתקן שברי כמוך כי האומן שעשאני יודע מקום השבירה לתקן • ועוד אמרתי ועי"ז באתי כי אין מי שמכיר צרת נפשי אלא אתה והמכיר בצרה מהר מרחם. לכן קבלני בתשובה שלימה לפניך ועשה למענך אם לא למעני כיון שמהרת בי כל כך עד שגדלתני לבא לכלל זה לבא לפניך בתשובה לכן רצה תשובתי ונקני מכל סיג וחלאה וחלודה שבנפשי • יען שלא יהיה הלבוש שהלבשתני מלא כתמים לפניך • ואהיה מן השבים אליך בכל לב אם תעזרני לשוב כי אין בי כח לבדי לנצח מלחמה חזקה כואת מיצרי הלוחם בקרבי בכל כלי זעמו • אבל מנערתך ינום ויברח ובעזרתך בטהתי ובאתי עדיך • יר"מ ה' אלהי שתצילני מיצר הרע אחר שובי לפניך שלא יתגרה בי עוד בחזקה • רק ליעשות לב בשר • מלבר שאם יתגרה בי אחרי שובי הוא יתגרה בכל כחו לאברני באופן שלא אשוב עוד ובין שמגדיל לעשות כל כך מה שלא צויות לו אף את הקהה את שניו לגרשהו מעלי מכל וכל • ואם אי אפשר זה תעמוד לימין אביון לעזרני לבל יצא מחשבתו של רשע בפועל • ומכל צרה וצוקה שהביא עליו בטעציו על שהחטיאני לפניך הצילני • ותכונן מעשה ידי לעשות מלאכות השייכות להן במלאכת הקדש כגון לכתוב ספרים ולקשור תפילין וציצית • ותרפא את מכותי ואת מכאובי אשר הכה בי אויבי מכות אכזרי • ולא ישמע בכי וזעקה בביתי ולא שוד ושבר בגבולי מקול בכיה וצעקה מאברי הצועקים עלי לאמר למה זה רמיתנו באמור אלינו כל היום סייעוני לעבירה כי טוב לכם • ועתה הם צועקים אלי לאמר הבא לנו רופא מובהק לרפא אותנו • ובקשתי ולא מצאתי אלא אתה ובלתך אין רופא מכיר ברפואתם • לכן רפא את שברם ותפור הקרעים שגרמתי להם כי

אין

אוג זאל ניט אוף הערין צוא בעטען דער באריכטקייט פון נאט אוג נאט ברוך הוא ועט זיך בוזדאי כרחם זיין איבער אים וארום ער איז איין דער באערמיגער נאט • אוג אזוא זאל ער זאגען • אנא איך בעט דיך נאט מיין נאט ואם דוא האכט מיך בשאפען לאו דיין ווערק ניט אום זונסט זיין צו וידער קערען מיך גלייך ויא איך בין נאר ניט גיוואון ויאיל איך האב דיך דער צערינט דען דו האכט מיך בשאפען אום ליים דיא ווייסט דאך או ליים רעכט אין איטליכם ארט ואם עם דירט אן דרום איו דאך קיין חידוש ניט ואם איך האב גזינדיגט • אוג דרוף האכטו מיך בשאפען דאם איך ועל קומען חרטה האבן אוף מיינע בייזע מעשים זאלסטו מיר העלפען דער צוא אצוטר בין איך גקומען פאר דיר וארום עם קען קיינער ניט פאר ריבטן מיין בראך אזו ווי דוא ויאיל דוא האכט מיך בשאפן דרום זייסטו צו פאר ריבטען דאם ארט פון דעם בראך אוג אוך קיינער ויייסט ניט די צרה פון מיין לייב נאר דוא אוג דער ואם דער קענט אין דער צרה דער דר בארימט זיך • לכן דרום זאי מקבל מיין תשובה טוא דאם פון דיינים ועגין אויב ניט פון מיינט ועגין אוג דיינע מיך אלערלייא ראכט אוג זאווער ואם איו אין מיין נשמה בדי דאם קלייד דער גוף זאל ניט זיין פאר דיר שוין מיט פלעקין אוג איך זאל זיין פון דיא ואם טוען תשובה צו דיר מיט דעם נאנצן הארץ אוב דוא ועטסט מיר העלפען תשובה טאן וארום איך אליין האב קיין מאכט ניט צוא קנצה זיין אזו אין שמארקע מלחמה ואם מיין יצר הרע האלט מיט מיר אבער פאר דיין נשרייא ועט ער אנטלופען • אוג אוף דיין הילף האב איך מיך פאר זיכערט אוג בין גקומן צו דיר • יהי עם זאל זיין דער ויילן פון דיר גאט מיין גאט דוא זאלסט מיך מציל זיין פון דעם יצר הרע ער זאל זיך מיט מיר טער ניט רייצען מיט שמארקייט • שמייא בייט מיין רעכטע האנט צוא העלפען מיר או עי זאל מיך ניט מאכען פאר לירען ח"ו אז ויא זיין מחשבה איו • פון אלע צרות פון ענגשאפט ואם ער בערעכט אוף מיר מיט זייע עצות ויאיל איך האב גזינדיגט פאר דיר ואיי מיך מציל • והכונן אוב שמארק מייע הענט צו מאן די היילינע סלאכות ואם גיהער צו די הענט דהיינו צו שרייבן סקרים ואת צו ליינען תפילין אוג ציצית אוג זאלסט היילען מיינע שלעק את מיינע ויטאב ואם מיין מיינט ואם מיך נשלאגן מיט שלעק פון אבזריות • אוג קיין שום גזיין אוג נשרייא ואל ניט נהערט ועגן זיך מיין גבול ואם מיני אברים שרייען אוף מיר וארום האכטו אוגו מרמה גוזען דו האכט אוגו ואכט העלפט מיר צו טאן די עבירות ועט איך גוט זיין את אציונד שרייען ויא צו מיר גיב אוגו

אין תופר כמוך לתפור ישן להחזירו חדש ממש . ואהיה מן יראיך ומעושי רצונך באהבה שלא
על מנת לקבל פרס כדי שתקבלני לפניך במקום קביל שכר מכל מצות אשר אעשה לפניך מכאן
ואילך ומכל אשר עשיתי מקודם . אך תשכילני שכל טוב מלפניך למען אשכיל לקיים מצותיך
בכוונתם כאשר עם רצונך ולמען אעשה כל המוטל עלי לעשות ולמען אפנה בכל דרכיך עד
היום אשר תאספני אליך ותוציאני מן העולם משלום אל שלום עי מלאכי שלום . ואמצא חן
וחסד בעיניך ובעיני כל רואי כדי שלא יעכבוני מלעבדך וכדי שיהיו דברי מקובלים בספרי להם
כי מקבל שבים אתה . ובעוד נשמתי בי בהיים אשר קצבת עלי כונן מענה לשוני ליסר לאותם
אשר נטוי מני דרך והלכו חושך ולא אור כדי להיות מהמזכם את הרבים . והטהר מחשבות
לבבי שלא אהיה נאה דורש ואין נאה מקיים . וכאותם המחמירים על אחרים ומקילים על עצמם
והיה עם פי בעת הטיפי א ועם לבבי בעת מחשבתי כדי שיהיו פי ולבי שוין לטובה . והיה
עם ידי בעת מעבדי שלא יצא תקלה ממעשי לא לי ולא לאחרים . ועם רגלי בכל שבילי שלא
לעבור במקום טומאה נעלמת ממני . ואל אומר לפניך דבר שאינו הגון ושלא כרצונך כי איני
יכול להוציא כל דברי במשקל מאזני צדק . ואל יבהלוני הלומות רעים יען שלא הדאג לבי
עלי לבטלני מלעבדך בשמחה כי אתה יודע רבון העולמים שרציתי לעשות רצונך לכן הרחק
ממאתים וארבעים ושמנה אברי דבר המבטלני מדרכיך הטובים והמלוך עלי יצר טוב לשמור
חקיך ולעשות רצונך בהתמדה כי נהייתי ונחליתי להלחם ביצרי הרע מלחמה חזקה ועצומה
כמלחמת גוג ומגוג מעודי ער היום הזה כי לא נפל בו השינה והתרדמה אפי' רגע א' כי תמיד
נלחם בחזקה וכל זמן שמזקין כהו מתגבר עליו כמדת הנחש והחזיר ואע"פ שנתיישן עמי
מצאתיהו שונא חדש בקשתי אהבתו וכרתי ברית עמו שלא יזיקני ומצאתיהו חופר גומות
מאחרי להפילני נפילה בלי תקומה ראיתיהו בחנתיהו שאין לבטוח עליו . ובאתי בתפלה לפניך
שתרחיקהו ממני או להופכו לאוהב לי לעשות הברה עם יצרי הטוב שילכו שניהם יחד לבית
המדרש

א מלשון כתוב למיף לן יין פירושו דיכור :

אַרעכטן רופֿא ער זאל אונז הייטן פון אונזערי זונד האב איך גזוכט אונ ניט גפינען נאר דיך נאס
ב"ה אונ תוץ דיר קען קיין שום רופֿא זיי ניט הייליג דרום הייל וייער בראך אונ פֿאר נייא די ריסען
וואס איך האב אין גרימן וואורום דוא קענסט פֿאר נייען אלטע ואכן גאר וויא נייא . ואהיה אונ איך
זאל זיין פון די וואס פֿארכטן זיך פֿאר דיר אונ טוען דיין ווילן כיט ליבשאפֿט אונ ניט וועגין שכר .
דוא זאלסט מיר נעבן שכל מקניים צו זיין דיינע מצות וויא דיין ווילן איז אונ איך זאל גיין אונ דיינע
וועגין ביז דעם מאג וואס דוא וועסט מיך ריפֿען צוא דיר אונ פיר מיך פון שלום צו שלום דורך דיא
מלאכים פון שלום אונ איך זאל גפינן חן והסד אונ דיינע אוגן אונ אין די אוגען פון דיא וואס זעהן
מיך זיי זאלן מיך ניט שטערין פון צו דינען דיך אונ מיינע רייד זאלן זיין אן גנוסען צו מענטשן וען
איך וועל זיי שטראפֿן צו וואס וויא נייגין אפֿ פון גוטן וועג איך זאל זיין פון די וואס זענין מזכה
רבים אונ רייניג מיינע מחשבות איך זאל ניט זיין ווי דיא וואס שטראפֿן אנדערי אונ זענין עם אליין
ניט מקיים צו אנדרע זענין זיי מחמיר אונ פֿר זיך אליין זענין זיי מקיל . והיה אונ וויא כיט מיין מול
בייי מיין רייכן אונ כיט מיין חארץ בייי מיין טראכטן מיין מול אונ מיין הארץ זאל גליך זיין צו נוטן
אנ זאיי כיט מיינע העכט או איך וועל עפּים טאן עם זאל ניט קומען קיין שטראכלונג ניט צוא מיר
אונ ניט צו אנדרע אונ כיט מיינע פֿים בשעת מיין טרעטן איך זאל ניט ניין אוף איין שלעכט ארט
אונ איך זאל ניט ואנן אזאך ואס איז ניט רעכט אונ ניט וויא דיין ווילן איז אונ שלעכטע חלומות
זאלן מיך ניט רער שרעקין . מיין הארץ זאל זיך ניט זארגן וועל איך דיך קענין דיגן בשמחה דען דו
וייסט אז מיין ווילן איז צו טאן דיין ווילן : לכן דרום רער וייטער פון מיינע צוויא הונדרט אכט אונ
פערציג אברים פון אז איין זאך ואס איז קען מיך אפֿ פירן פון דיין גוטן וועג אונ מאך איבער מיר
קיניגן רעם יצר טוב צו היטן דיין גזעץ אונ צו טאן דיין ווילן תמיד וואורום איך בין שוואך צו האלטן
כיט מיין יצר הרע אזו איין שטארקע מלחמה תמיד שטרייט ער כיט מיר אונ ואם ער ווערט עלטר
וועלט זיין כח נשטארקט אזו וויא איין שלאנג אונ חאטשע ער האט זיך נעלמטרט כיט מיר איז ער
מיר אשונא איך האב כיט אים כורת ברית נוען אונ ער גראבט אונטער מיר איך זאל קיין
תקומה ניט האבן אונ איך בין נקומן בעטן פאר דיר אז דוא זאלסט אים רך ויימערן פון מיר .

וקבל

המדרש · וקבל תפלתי ככתוב שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש ותשים חלקי מיושבי בית המדרש ותצילני כל ימי מלהכשל לכנם בעצת רשעים מלישב במושב לצים בבלי דעת · ותן לבי נשבר ונרכה ושפל רוח לפני כל בני אדם כדי שלא ילכדני גאותי וכעסי לאבד מה שהרווחתי בתשובתי · ולסתללני נפשי תדום כדי שיהיו הקללות בצרי לרפואת כפרת כל מה שהעויתי לפניך רבון העולמים · ושמרה לפי מחסום שלא להשיב חורפי דבר לסבול עונות נעורי ושלא יוכל שום בריה להזיקני כדי שלא יבטלני מלעבדך נגד המזיק · ויחד לבבי לאהבה וליראה את שמך כי חפץ חסד אתה · ויהיה דרכי מתוקנים נגד פניך כדי שמסני יראו וכן יעשו לעבדך · גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך כדי לגלות ליראי שמך עומק סודו תורתך · ואתה יוצרי וגואלי עורך שולחן לכל בריותך ומלאת פני תבל תנובה לתת חיים לעם עליה ומזון להולכים בה תמציא ברחמיך הרבים ובחסדך הגדולים מזונתי ופרנסתי שלימה בשפע גדול ובדרך כבוד בהיתר ולא באיסור בנחת ולא בצער מידך ולא מיד ב"ו כדי שלא יהיה לי עיכוב המזונות סבת בטול מציותיך · ואל יעכב עלי שום קטרוג לפרנסתי כי בך בטחתי שתרחיקם מלקטרג על מזונותי כיון שכוונתי בהם לבל יהיה עיכוב וביטול לעבדך · ותן לי בנים ובנות שיקדישו את שמך בעולמך ותתפאר עמהם בפמליא שלך לומר ראו בריות אלו שבראתי בעולמי וכל מלאכי רום יתאוו ויבאו לשמוע מפיהם הדושי תורה · ויהיו יפים ומתוקנים בכל אבריהם בלי שום מום ראוים להקריב על גבי המזבח באהרן קדוש ה' · ואל ישלוט בהם לא עין הרע ולא בחירת בני אדם ולא שום פגע ונזק אנס"ו · ואל יתהלל שמך בי ואל תעשני שיחה בפי הבריות על איזה דבר דופי אך שימני שיחה בפי הבריות לדבר מעשי הטובים כדי שילמדו לשמור ולעשות כמוני בראותם כח התשובה שהרכבתני וקבלתני והגדלתני ברבוי מעשים טובים וזכיות אין מספר שיעור העונות שהרביתי שהפכת אותם לזכיות בתשובתי · ה' שמעה בקולי תהיינה אזניך קשובות לקול תחנוני · ענני ה' ענני בעת ובעונה הזאת ורחם עלי ועל נפשי יעל כל נפשות ביתי ותייחד לבבי לאהבה וליראה את שמך תמיד כל היום בלי פיסוק רגע ותבשרני בשורות טובות ממעונך · ותרפאני רפואה שלימה רפואת הנפש ורפואת הגוף · והנני דעה בינה והשכל לדעת את שמך הגדול · יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי ·

ברוך שומע תפלת השבים :

ואם ח"ו רבש"ע הרביתי לפשוע עד שגדלו עונותי לשמים ועשו פנם רב עד שרבו הקטרוגים עלי לאין מרפא כי חייבו כובד עוונותי לנעול לפני דלתי התשובה ומדת הרחמים נהפכה לדין גמור וכיון שכן כל דברי תחנונותי ישא ריח ותעניותי נחשבים לאין כאיש הטוסנר במאסר שאינו אוהל ושוהה בעבור שאין לו . עכ"ז רבתו של עולם אינו זז מחבתך להיות

מהמקוים

וקבל אוג נָעם אָן מַיין הְפִלָה אוג גוּב מַיין חֶלֶק פון דִיא וָאם זִיצָן אִין בֵּית הַמֶדרש אוג זַאי מִיך כַּצִיל פון צוא זִיצָן אִין זוצוּנְג פון דִיא שְׁפָעטֶערִם אוג מַיין הַאֶרץ זָאל זַיין נִיַעֲרִיג פַאר אִיטְלִיכֶן טָענְטֶש אוג מַיין כָּעם זָאל מִיך נִיט מַאכֶן פַאר לִירֶן וָאם אִיך הָאב מֶרְוִיחַ גְוָען מִיט מַיין תְשוּבָה אוג מַיין לֵייב זָאל שְׁוַיינֶן צוּ דִיא וָאם שָׁעלְטֶן מִיך אוג פַאר גִיב אַלץ וָאם אִיך הָאב גְזִינְדִיגְט פַאר דִיר וִיהִיו אוג מַיינֶע וָעגִין זָאלֶן רַעכְט אוג נוט זַיין אַו לַיוט זָאלִין וָעהֶן אוג זָאלִין אוֹך אַזוֹ טָאן צוּ דִינֶן דִיך · אַנְפַלְעק מַיינֶע אוֹגֶן אוג דָען וָעל אִיך זָעהֶן וואוּנֶדֶרלִיכֶע זַאכֶן אִין דַיין תוֹרָה כְּדֵי צוּ אַנְטְפַלְעקֶן דִי סוֹדוֹת פון דַיין תוֹרָה · ואתת אוג דוּ מַיין בֶּשֶׁעפֶר דוּא גוּבְטְ שְׁפַיִי צוא אַלַע בַּאשֶׁעפֶנִיש אוג הָאכְט דֶער פִילְט דִי וָעלְט מִיט פְרוּכְט צוא גָעבֶן שְׁפַיִי צוא דִיא אַלַע בֶּשֶׁעפֶנִיש זָאלְטְו מִיט דַיין פוּל רַחֲמָנוֹת אוג גְרוֹסֶע חֲסָדִים שִׁיקֶן מַיין שְׁפַיִי אוג מַיין פַּרְנָסָה מִיט גְרוֹס שְׁפַע אוג מִיט כָּבוד בְּהֶיתֵר אוג נִיט בְּאִיסוּר מִיט נָתֵת אוג נִיט פון קִין בֶּשֶׂר וָדָם כְּדֵי אִיך זָאל נִיט דַארֶפֶן מְבַטֵל זַיין דַיינִי מִצוֹת אוג קֵין שוּם קַטְרוּג זָאל נִיט מַעֲכֵב זַיין מַיין פַּרְנָסָה · ותן את נִיב מִיר אֶזֶלְבֶע זוּכֶן אוג טָעכְטֶר זַיי זָאלֶן הַיילִיגֶע דַיין נָאמֶן אוג זָאלְטְ זִיך מִיט זַיי רִיכֶן צְוִישֶׁן דַיינֶע מַלְאָכִים אוג זַייא זָאלֶן זַיין שַׁיין אוג נִיְרָאטֶן אִין אַלַע זַיַעֲרֵי אַבְרִים אָן אַיין שוּם טוּם · אוג קַיין עִין הָרַע זָאל אִין זַיי נִיט שוֹלְט זַיין קֵין שוּם פְגַע אוג שְׁאדִין אָמֶן סֶלָה · ואם אוג אוב ח"ו מַיינֶע זוּנְד הָאבֶן גְמַאכְט אַוְרוֹסֶען פְגַם אִיך קֶען שוֹן נִיט גְהַיילְט וָוערֶן וַיִיל מַיינֶע עֲבֵירוֹת הָאבֶן כְּתִיב גְוָוען צוּ פַאר שְׁלִיסֶן פַאר מִיר דִי טִירֶן פון תְשוּבָה אוג דִיא מִדַת הָרַחֲמִים אִיז אוֹף מִיר פַאר קָערְט גְוָוארֶן צוא מִדַת הַדִין אוג אַלַע מַיינֶע רַייד וָאם אִיך בֶּעט וָועט דָער וִוינְט אֲוֶועק מְרֵאנֶען אוג מִיינֶע תַעֲנִיתִים הָעלְפֶענִיט·עכ"ו רבש"ע פון דֶעסְט וָועגֶן מְרֶעט אִיך נִיט אָפּ פון דַיין לִיבְשָׁאפְט אוג טוּ הָאסֶן

מהמקום רחמיך ומלבקש ליכנס בחצרותיך ומה נם שמודעת ואת דחוצפא כלפי שמיא מהניא וחוצפא מלבותא בלא תנא כארז"ל · לכן דנני עושה החיוב המוטל עלי להתודות כדרך כל השבים ולבכות ולהתאבל על כל מה שהבעסתיך · כי ההפצרות מיעיל ואם לא יועיל לא יזיק · ואף אם תשליכני בשתי ידים מלפניך שלא לקבלנו עכ"ז אניי זו מתחת כנפי חסדיך · ואף שעם כל זה תחזירני לאין כאשר הייתי אין מקודם שיצרתני די לי במה שנפקחו עיני לידע שיש דין וחשבון ומנעתי עצמי מלהכעיסך במעשי המקולקלות ובטנופי מחשבותי כי מעלה יותר גדולה מזו יכול אני להשיג אחר שידעתי כי אלהי עולם ה' אתה · ומה גם שאבותי סיפרו שרלתי תשובה לעולם פתוחים אין מסגר להם ועוד למדוני כי העולם על התשובה תבנת יסדותיו וידך פשוטות לקבל שבים ומתחת כסא כבודך פתחת פתח תקוה לקבל משם כל יוצא חייב בכל בתי דינין של מעלה ומטה · ואם יאמר האומר הנה בכל זאת לא צדקת כי כל זה נאמר על כל חוטא שבעולם ולא לך משום שלא קדם חוטא כמוך · ארבה זאת היא נחמתי ולמשיב נפשי ולחזוק ולהבטחה לשוב ושתקבלני בודאי כדי לפרסם עמי בכל צבא המרום במרום ובכל מלכי האדמה באדמה עד היכן מגיע כח של תשובה לקבל חוטא אין כמוני במוקדמים ובמאוחרים · הכלל העולה שאדרבה כל חלקי הסותר המה יגחוני הורוני החזיקוני ואל התשובה הביאוני · ובזכות אשר עם חוטא כמוני כח התשובה יתפרסם עשה עמי אות לטובה לעטרני ולהכתירני בין הצדיקים בג"ע ויעבור כרוז לפני כה יאמר הביטו וראו מעלת השבים אשר פרסמו בעולם כי חנון ורחום אני ארך אפים ורב חסד ואמת · ועתה ארון הסליחות כדי להבניע יצרי הערל אשים נגד עיני תכיר עומק שבעת מדורי גיהנם כדי שיהיה מוראך על פני · והנם כתובים בספר רזיאל דף ל"ה · ביום הששי ברא את האדם וכו' וברא שאול התחתית ואבדון ובור שחת וטיט היון ושערי מות ושערי צלמות וגיהנם ודשעים שבהם מלאכי חבלים ממונים עליהם· מדור העליון שאול התחתית עמקו מהלך ש' שנה · מדור ב' אבדון עמקו מהלך ש' שנה· מדור שלישי בור שחת עמקו מהלך ש' שנה · מדור רביעי טיט היון עמקו מהלך ש' שנה · מדור חמישי שערי מות עמקו מהלך ש' שנה · מדור ששי שערי צלמות עמקו מהלך ש' שנה · מדור שביעי גיהנם עמקו מהלך ש' שנה · האש של שאול התחתית היא חזקה ס"א מן האש של אבדון · האש של אבדון היא חזקה ס"א מן האש של בור שחת · האש של בור שחת היא חזקה ס"א מהאש של טיט היון · האש של טיט היון היא חזקה ס"א מן האש של שערי מות · האש של שערי מות הוא חזקה ס"א מהאש של שערי צלמות · האש של שערי צלמות היא חזקה ס"א מן האש של גיהנם · וביודעי שאדם נידון בשבעה מדרגות אלו כפי כובד חטאיו מה מלאים אש וברד רוח סערה כו' חמת ה' עזה אש וגפרית בוערת בנחלי זפת ונחשים ועקרבים משונים נושכים את הנפש

אוף דיין רחמנות איך טוא מתודה זיין ויא אלע ואם טוען תשובה אוג טוא זייגין אוג קלאגן אוף דעם אליכען ואם איך האב דיך דר צעריגט וארום שטארק בעטן העלפט אוג די מירן פון תשובה זענין אייביג אפן אוג די יסודות פון דער ועלט זענין אן גבריית אוף תשובה אוג דיינע העגט זענין אפן צו אן נעמן תשובה אוג פון אונטער דיין כסא הכבוד ביסטו מקבל די בעלי תשובה ום ניין ארום שולדיג אין אלע בתי דינין פון העם היכל אוג דער ערד · ועתה אוג יעצט כדי אונטר טענג מאכן מיין יצר הרע ועל איך מיך פארשטעלן די זיבן מדורי גיהנם זיי שטייען אין סער חיאל · אין דעם ענקקטן טאג האט נאט ב"ה בשאפן העם מענטשן אין דיא זיבן מדורי גיהנם ואם זייא הייסן · שאול · אבדון · בור שחת · טיט היון · שערי מות · שערי צלמות · גיהנם · אוג די מלאכי חבלה זענין ממונים איבר די רשעים ואם זיצן אין · מדור דר איבערשטר מדור איז שאול התחתית דרייא הונדרט יאר נאנג · דער אנדרר מדור איז אבדון · דער דריטר מדור איז בור שחת · דער פירדער מדור איז טיט היון · דער פינפטר איז שערי מות · דער ענקסטר איז שערי צלמות · דער זיבטר איז גיהנם · אוג די איך פון איטליכן בזונדר איז דרייא הונדרט יאר נאנג · האש דם פייער פון שאול התחתית איז איין אוג זעכציג מאל שווערר פון פייער פון העם אבדון · דאם פייער פון אבדון איז איין אוג זעכציג מאל שמארקר פון העם פייער פון בור שחת · דאם פייער פון בור שחת איז איין אוג זעכציג מאל שמארקר פון העם פייער פון טיט היון · דאם פייער פון טיט היון איז איין אוג זעכציג מאל שמארקר פון דם פייער פון שערי מות אוג פון שערי מות איז איין אוג זעכציג מאל שמארקר פון דעם פייער פון שערי צלמות · דאם פייער פון שערי צלמות איז איין אוג זעכציג מאל שמארקר פון דעם פייער פון גיהנם · וביודעי אוג וייל איך ויים אז דר בענשש

ושם צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל ג וחלאת סיגי הפשעים · אם כן איך יתחזק יצרי עלי להתפאני · ועם כל זה אם לא יכנע ויוציאני מדעתי לבלבל את שכלי למרוד לפניך · הבט משמים וראה כי אין ביד כח לעשות אם לא שיכינך תסעדני להצילנו מידו וכארז"ל אלולא הקדוש בריך הוא עוזרו לא היה יכול לו . ובהיותך בעזרתי לעשות חסר עמי תנוח כלהמת יצרי המתגרה בי ואז באותו זמן שאני פנוי חייב אני להיזהר להלל ולפאר ולשבח ולרומם ולברך ולגדל ולקדש וליחד ולהקדיש ולהמליך שמך עלי בקצת תאריך הבתובים בס' רזיאל .

מלך אמת מלך אביר מלך אחד מלך אחרון וראשון מלך ארון מלך אמיץ · מלך ברוך מלך בחור מלך בורא מלך ביחן · מלך גדול מלך גבור מלך גאה מלך גואל מלך גבוה מלך גנון · מלך דר במרומים מלך דגול מלך דיין מלך דורש דמים מלך דובר שלום מלך דורש צעקה' מלך הדור בלבושו מלך התה המולה מלך הוד מלך הדר · מלך ועד מלך והיק מלך אומר ועושה . מלך זך מלך זן מלך זוכר נשכחות מלך זוקף כפופים מלך זוכר רחמים · מלך חסין מלך חסיד מלך חנון ורחום מלך חי העולמים מלך היו וקים לנצח מלך חזק מלך חונן דלים מלך חוקר כליות מלך חי החיים מלך חוצב להבות אש · מלך טוב ומטיב מלך טיב וישר מלך טהור מלך טוב לטובים ודרעים מלך טוב לקווי מלך יחיד מלך ישר מלך יקר מלך יודע ועד מלך יושב סתר מלך יציב מלך יתלונן מלך כבוד מלך כביר מלך כונן כסא בצדק מלך כובש כעסים מלך לובש צדקה כשריון מלך לעולם מלך להט מלך לובש רחמים · מלך מוחל ומולח מלך ממית ומחיה מלך מכפר מלך מעביר על פשע מלך מכסה מלך מהודר מלך מוריד ומעלה מלך מוריש ומעשיר מלך משפיל ומרומם מלך מטריף ומכלכל מלך מפרנס ומעודד מלך מרום ונשא מלך מלא רחמים מלך מלא זכיות מלך מהולל בתשבחות מלך מלכותו לנצח מלך מושל על כל מלך מפליא פלאות מלך מצמיח ישועה מלך מבטח ומשען מלך מחיר אסורים מלך מוציא אסירים מלך ממליך מלכים מלך משובח ומפואר · מלך נורא עלילה מלך נערץ מלך נשגב מלך נשא ונפלא מלך נאמן מלך נכבד מלך נעים ונחמד מלך נוצר חסד מלך נאה מלך נושא עון מלך נבון מלך נצח נצחים · מלך סוכך נופלים מלך סובל עולמים מלך סתר מלך סתרך להבי אש וענני כבוד מלך סולח עונות מלך שגיא עז וכח · מלך עוז וגבור מלך עליון ונורא מלך עושה בצרה מלך עובר על פשע מלך עושה פלא מלך עושה מעשה בראשית מלך עתיק מלך עריץ ואמיץ מלך פודה ומציל מלך פועל ישועות מלך פותח יד לכל · מלך צדיק וישר מלך צח ואדום מלך צופה עתים מלך צור עולמים מלך צח צבי צבאות · מלך קדוש תורא מלך קרוב לקוראיו מלך קנוא ונוקם מלך קונה שמים וארץ מלך קדושתו למעלה מלך קדם למעלה · מלך רם ונשא מלך רחום וחנון מלך רם על רמים מלך רוכב ערבות מלך רוכב על כסא כבוד ועל הכרובים ועל כנפי הרוח מלך רוצה בתשובה · מלך שוכן שחקים מלך שומע תפלה מלך שרי מלך שוכן במעלות · מלך תקיף כלך תמים דרכו מלך תולה ארץ על בלימה מלך תהלתו במעלה ובמטה מלך ששמו מלך מלכי המלכים הקב"ה ולו המלוכה הרחמים והסליחות · מלך סולח לכל עוניכי

ג לכך אין שם סדרי כפפים קול והוס קך והוכך . ופופע כלומר סיום כבוד כמו לשפע כלילה :

וְעֶרֶם נִמְשָׁפֶּט אִין דִיא זִיבֶּן מִדּוֹרִי גִיהִנֶּם לוֹיט זַיינֶע שְׁוּוערִי זַיִנֶר אוּן זָעֶנֶן פּוּל מִיט פַּייעֶר אוּן הָאגִיל שְׁמוּרעֶם וּוִינֶר שְׁוּוערֶבֶּל אוּן פֶּעֶךְ בְּרֶענֶט רָארֶט אוּן שֶׁלאנְגֶען אוּן עֶנְדִישְׁען שְׁרֶעקְלִיכֶע בֵּייסֶן רְשָׁעִים אוּן דָארֶט אִיז פִּינְסְטֶער אוּן דִיקֶע וּוִינְטֶער אוּן וִוינְטֶער אוּן מִיט פִּינְסְטֶער אוּן דָארֶט אִיז צוּ מִישְׁט הֵיין זוּמֶער אוּן וִוינְטֶער אוּן דָער מָאג אִיז פִּינְסְטֶר וּוִיא נָאכְט · אם כן נוא אִין עֶם אִיז יוא אַזוֹ וִיי קֶען זִיךְ שְׁטַארְקֶן דָער יצה"ר אִיבֶּר מִיר צוּ מַאכֶן מִיךְ זִינְדִינֶן · אוּן אוּב דָער יצה"ר וְועט מִיט דָעם אַלְעמֶען אוֹךְ נִיט אוּנְטֶער טָענִיג וָעֶרֶן אוּן וְעט מְבַלְבֵּל זַיין מִיין שֶׁכֶל צוּא כוֹרֶד זַיין אִין דִיר זָעה פּוּן דֶיין הִיכֶל אַז אִיךְ הָאב מֶער קֶיין מַאכְט נִיט אוּן דַיין רָעכְטֶע הָאנְט זָאל מִיךְ אוּנְטֶער לֶעהְנִין וּוִיא אִתְּוַדֶּע הַכְּמִים ז"ל הָאבֶּן גְּזָאגְט וָעֶן נָאט ב"ה זָאל נִיט הָעלְפֶּן דָעם טָענְטֶשֶׁן וָאלְט עֶר דָעם יצה"ר נִיט בַּייא נְכוֹנָה אַז דוא וְועכְט זַיין אִין מִיין הִילְף וְועט נִשְׁטִילְט וָעֶרֶן דִי מִלְחָמָה פּוּן דָעם יצה"ר וָואם עֶר רַייצְט זִיךְ מִיט מִיר · ואז אוּן אַז אִיךְ וְועל רוֹהִיג זַיין פּוּן דִיא מִלְחָמוֹת יצה"ר וְועל אִיךְ דַאנְקֶן אוּן לוֹיבֶּן בַּשַׁיינֶן אוּן דָער הַיכֶּן אוּן אַכְפֶּערֶן אוּן הַיילִיגֶען אוּן אַיינְצִיגֶען אוּן כַּאבֶּן קִינִיגֶן דַיין נָאמֶן אוֹף מִיר מִיט אַטַייל דַיינֶע שִׁבְחִים וָואם שְׁטַיינֶן אִין כָּפֶּר דְוִיאל מִלְאָךְ וכו אוּן וַייל אַז אִיךְ וְעל זַיין לַייִדִיג פּוּן יצה"ר וְועל אִיךְ עוֹסֵק זַיין צוּ לוֹבֶּן דַיין נָאמֶן דְרוֹם מְרַייב אִים אַוועק פּוּן מִיר מַאךְ אִים אוּנְטֶער טָענִיג מַאךְ אִים נִידְרִיג · ואם אוּן אוּב דוא וְועכְט נָאגֶן מִיין בֶּשֶׁעֶר אַז דְרוֹם וְועכְט אִים אִין מִיר שְׁטַארְקֶן כְּדֵי אַז אִיךְ וְועל אִים נוֹבר

הרופא לכל התחלואיכי · מלך עושה עמי ועם כל העולם אות לשובה בעבוד שמו הגדול שנאמר
מגיד דבריו ליעקב : וכיון שבהיותי פנוי מיצרי איני מתעסק כי אם להודות את שמך אם כן
נרשהו מקרבי הכניעהו השפילהו ואברהו , ואם תאמר יוצרי וגואלי להחזיקי בקרבי לתת לי שכר
מצות בעבורו בהיותי עמו בעל בחירה · טוב לי להודות לפניך המיד בלי קבלת שכר מהיותי
רשע לפניך אפי' רגע כמימרא · ונשמתי אשר בקרבי לובשת קדרות בחומאי לפניך ומיללת
ומקוננת עלי איך השלכתי כהם בלביש המלך שהיא מתחת כסא הכבוד הוצבה · ומי יכול
לסבול לראות בכל עת נשמתי מתאבלת · טוב לי שיצרי חלל בקרבי ולא בעי לא הוא ולא
שכרו שאין טוב לאדם כי אם לעבוד לבוראו לפארו ולרוממו כמלאכים שבמרום :

ואל יעלה בלב החוטא לומר כיון שנשמתי היא מן השמים וגופי מן הארץ הם יליצו בעדי
ביום הדין · וז אינו אם על עצמם אינן יכולים על אחרים לא כ"ש דכתיב כי שמים כעשן
נמלחו והארץ כבגד תבלה ארבא הם יתבעו ממנו בדין אשר ממאתי חלק מהם · ואדרבה ילמוד
החוטא מהם לתקן דרכיו כי ישא עיניו לשמים ורואה את השמש ואת הירח ואת הכוכבים זכים
וברים עומדים ומשמשים ואין משנים תפקודם ואין להם שכר והוא מחומר קורץ שפל ואפל
מוכן לשכר למעלות רמות ונשאות שצריך לטרוח בכל מאמצי כחו לעבודת בוראו · ואל יאבד
רגע מחייו כיון שזיכהו השם לשכר מה שלא זכו שמים וארץ וכל צבאם הזכים · ואפשר שלזה
כיון המשורר דוד המלך ע"ה בפסוק כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר
כוננת מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ירצה כי אראה שמיך ירח וכוכבים אשר כוננת
זכים ומבריקים באורם ועכ"ז זכו לשכר אז אני אומר מה אדם מלשון מה רב טובך כמה מעלת
האדם מכל צבא המרום במרום וראוי כי תזכור ותפקוד אותו תמיד לתת עיני השגחתך עליו ·
גם ילמוד אדם מן האילנות שטעונים פירות בכל שנה אע"פ שאין להם קבול שכר על זה וכ"ש
הוא שצריך שיוסיף כל שנה ושנה חבילות חבילות של מצוה כי בנפשו הוא עושה לקבל שכר
טוב · ילמוד הרשע מן הזבובים שכשם ששורים על כל דבר נסרח שורים גם על הדבש ולפחות
ראוי לרשע לנהוג כך שכשם שעושה עבירות שיעשה גם כן מצות והוא לא כן עושה כי אם
תמיד הולך מרעה אל רעה ובורח מכל דבר מצוה כבורח מן הארי . גם תראה פחיתות רשע
שהלואי יהיה כשממית שהנה שממית בידיה תתפש במקום האשפות משום ששם מצויין
הזבובים לרוב לריח הסרחונות המושלכים שם וכוונתה לתופשם כנודע · ועם כל זה לפעמים
תתפש בהיכלי מלך אע"פ שהוא מקום נקי בהעדר הזבובים · והנה הרשע מצוי תמיד במקומות
המטונפים בבית הזונה ובבתי קרקסאות ד ובמושב לצים ואפילו נבנם בהיכלי המלך הם בתי

ד כהי שמוק וקטם לשם :

זײַן וועכטוּ מיר נעבּן שׂכר זאג אוך דיר אז פֿאר מיר איז בעסֶר צו לוֹבּן דיך תּמיד וועז אוך זאל
אָפּילוּ קיין שׂכר ניט נעמן דעך פֿאר אייִדער אוך זאל ח"ו זײַן איין רגע פֿאר דיר אוג זיא קלאגט אויף מיר וויא הָאבּ
וּשׂמה טרוֹגרט איבּר דעם וואס אוך הָאבּ גזינדיגט פֿאר דיר אוג זיא קלאגט אויף מיר וויא הָאבּ
איך זיא איין נרעכטּ וואס זיא איז גנוטּן גוואָרן פון אונטּער דעם כּבּא הכּבוד אוג וועך קען לייִדן
איך זיא עצר צו זעהן אלע ציים ווי קיין נשׂמה קלאגט · פוב עם איז מיר בעסֶר אז דער יצה"ר זאל
דעם עצר צו זעהן אלע ציים ווי קיין נשׂמה קלאגט · פוב עם איז מיר בעסֶר אז דער יצה"ר זאל
ניט ניט זײַן אין מיר אוג איך וויל אים ניט אוג וויל זײַן שׂכר ניט דעך פֿאר דעם מענטשׂן איז מער ניט
נוט נאר צו דינען זײַן בשׂעפֿר צו בשׂיינן אים אוג צו דער הייבּן אים אזוי וי די מלאכים פון הימל ·
ואל אוג דער זינדיגער זאל ניט טראכטען וויל מיין נשׂמה איז פון דעם הימל אוג קיין נוף פון
דער ערד ועלען די הימל אוג ערד פֿאר מיר כמלין זיך ביי דעם יום הדין · דאס איז איין מעות
האַרום ווען אוף זיך אליין קענען וייא ניט העלפֿן איז שון אכּל שבּן אוף אנדערע · אדרבּא זייא ווען
אים מקטרג זײַן וואס ער האט זיך מטעא נוען · ואדרבא אוג דער זינדיגר נהער זיך פון זייא לערנען
פֿאר רעכטן זיינע מעשׂים דען ער זאל זעהן די זון אין די לבנה אוג דיא שטערן וואס דינן נאט אוג
האבּן קיין שׂכר ניט אוג דער טענטש האט יוא שׂכר פֿאר זיין דינסט נהער ער זיך בוזאי כמרית
זיך צו דינן זײַן בשׂעפֿר אוג זאל ניט פֿר לירן איין רגע פון זיין לעבּן וויל נאט ב"ה האט אים מזבּה
נוען מקבּל זײַן שׂבר · אוך זאל ער זיך גלייכן צו בייכר וס אלע ציאר וואקסט אוף זייא פֿירות אחא
ניהער דר טענטש טערן אלע ציאר פיל מצות · ילמוד דער רשׂע נהער זיך לערנען פון דיא קלינן זייא
רוען אוף איין מיאוסי זאך אוך האניג צוס ווייניגסטען נהער דער רשׂע אוך אזוי טוען האט
פֿוז וויא ער טוט עבירות זאל ער אוך טוען מצות · אוג ער אנטלופֿט פון אלע דבר מצות ער רעט

כנסיות ובתי מדרשות . והטעם הוא משום שבית הכנסת ובית המדרש הוא לצדיקים כגן אלהים ולרשעים כבור שאול . גם תחת זאת רגזה ארץ שהרשע יושב ובטל לילה ויום בדברי בטלה ואם יפתח אחר ספר לפניו ללמוד מיד בורח ונעשה להם דברי תורה כמו ויהי נועם לשדים להבריחם . והטעם היא כי מתחלה בחרו להיותם מנודים לעסוק בתורה . כאשר שמעתי מהרב הגדול כמוהר"ר יהודה שאריא"ך משם הרב הגדול כמוהר"ר ר' אברהם אשכנזארני זלה"ה על משנה אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף וכו' דצריך להבין מה עלבון התורה איכא הבא . אלא העלבון הוא שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף בלומר מנודה ועכ"ז אינו עוסק בה נמצא שיותר חפץ להיות מנודה ולא לעסוק בתורה היש עלבון לתורה גדול מזה עכ"ל . והנה כיון שמתהלה רצה להיות כל ימיו בנידוי מלעסוק בתורה עכשיו כששומע דברי תורה הם לו כסם המות ובורח כאשר בורח השד מיהי נועם . ועוד נמשיל לך משל סיבת בריחת הרשע כלשמוע דברי תורה משל לאדם שמתו לו בניו ואשתו ואבד כל ממונו והוא בתכלית הדאגה אם יבא אדם בפניו בקול שיר ומזמור יברח משמוע כי ידאג שקול השיר מוסיף דאגה אל דאגתו . כך הרשע נקרא אבל כדכתיב גבי הבעל תשובה ואשלם נחומים לו ולאבליו שהם המלאכים המלוין לאדם שמתאבלים עמו ברשעתו ומה גם שהרשע נפשו עגומה ואבלה תמיד שהיא רואה ויודעת בעונשים המגיעים לה על מעשה הרשע שאע"פ שהוא לא חזי היא חזיה ומתאבלת . ולכן כששומע בקול שירים ושירות יש הוספת דאגה ואבלות לה ובורח . לכן כשהצדיק פותח ברברי תורה המשמחת את הלב כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וכמו שאמרו ז"ל שלשה קולות משמחים את הלב קול כפים וקול תורה וכו' מסיר הרשע אזנו משמוע תורה דמוסיף לו קול תורה דאגה על דאגתו ובורח כמדובר :

ודע שהיצר מפתה לרשע שלא יעזוב את חסרונו בשימו בפיו טענה ליום הדין וחי בהם כתיב ואם כן לא יכול להניח למודו מהטיולים והמאכלים ערבים והמשקים המתוקים והשינה עד ארבע שעות ביום פן ימות בהגיח הרגילו אשר נרגל בו הרשע ואינו מן הדין לאבד את עצמו בידיו . ושעמו וניסוקו עמו להנצל בזה רוחי בהם כתיב ולא שימות בהם . זו היא טענה נוחבת כי יש לו ללמוד מעשיר שהעני שאע"פ שהורגל בתענוגים וטיולים ומאכלים ערבים ובמשקים מתוקים כמוהו ועכשיו שהעני מאכלו פת סובין ושוכב על גבי קרקע ואינו מת וחי בעולם . ואפשר שלפעמים עושה אלהים עשיר י"ש שירד מנכסיו להיות מוסר לרשע כמדובר דכיון דירא שמים הוא רוצה לזכותו שישובו רשעים בעבורו ואם לא לדונם עמו להרבות שכרו לעולם הבא על הצער שסבל מעוני ומדלות כשם שדן לרשעים שהלכו אחר יצרם לזנות באומרם לו הרי יוסף :

זמה גם דכמה הרפתקאי ה שעובר על העני ואינו מת . לאוד יקום עני רואה עוללין שאלו לחם פורש אין להם יצא לחוץ לבקש אינו יודע אנה יפנה ואנה ילך מביט ורואה בפני כל עובר ושב אולי יכירו בצערו לתמכו ולסומכו ואין משים על לב כי אין נבואה בעובר . והוא הולך ובא סובב בעיר עד שברכיו כושלות מצום ויצרו צעדי אונו ודעתו על בניו העטופים ברעב אחוזים בבולמוס ו ואשתו העניה בראותה בצרות בניה נשקפה בעד החלון

ח מקריוס ומתוק:ו פוף מוני מחמת לעכון עד שידיו ורגליו קרים פניס ימקים ומוזיו נחלשים עד שכשעת לא יתפרס כו נשמס

טָאג אוג נַאכט דְבָרים בְּטַלים אוג אַז אַייגָר עָפּיגָט אַיין בַּאר צוא לָערָנין פַּאר אים אַנְטְלופְט עָר תַּיבָּה וויא דיא שְׁרים אַנְטְלופָן פַּאר וְיהִי נועם . תוך נָאךְ אַיין מְשָׁל עָם אִיז גְנַלִיכָן צוא אַיין מֶענְטְש וום זַיין וַייב אוג קִינְדָר זָענין בַּייא אים גְשְׁטָארְבָן אוג עָר אִיז זַייעָר בַּוָארְגט נוא אַז מָען זָאל קוּמָן פַּאר אים מִיט גְוַאנְג וָועט עָר בְּוַודַאי אַנְטְלופָן אַזוי אוך די נְשָׁמָה פוּן דָעם רָשָׁע קָלָאגְט תָּמִיד וַייל וויא זָעהְט די שְׁמָארָאף וום וָועט אִיר גְרַייכָן אוף אירָע שְׁלָעכְטָע וָועלְק דָען חָאטְשָׁע דָער רָשָׁע זָעלְבְּסְט זָעהְט נִיט אָבָּר די נְשָׁמָה זָעהְט וויא אִיר עוֹנָש דְרוּם אַז דָער צַדִיק לָעריגְט תּוֹרָה וְאם מַאכְט פְרַייגָן דָם הָאָרְץ קָען דָער רָשָׁע נִיט הָערָן דְרוּם אַנְטְלופְט עָר פַּאר דִבְרֵי תּוֹרָה . וד זָאלְסְט וויסָן אַז דָר יצה"ר רָעט אַן דָעם רָשָׁע עָר זָאל נִיט פַּאר לָאזָן זַיינָע מַעשִׂים עָר זָאגְט אים עָם שְׁטַייט יְחַי בָּהֶם) דוא זָאלְסְט לָעבָּן מִיט דִיא תּוֹרָה וּמְצוֹת אָבָּר פוּן סַכָּנוֹת נְפָשׁוֹת וְענין מָעגְסְט עוֹבֵר זַיין אוף אַיין מִצְוָה אוג דְרוּם קָענְסְט נִיט אָפּ לָאזָן דַיין גַוויינוּנג טָאמָר וְועְסְט שְׁטַארְבָּן אַז דוּ וָועְסְט דָם נִיט טוּעָן וַייל דוא בִּיסְט שוֹן אַזוי גְוואנְט גְוָואָרָן . אַזוי רָעט דָר יצה"ר אָן דָעם רָשָׁע . זו היא אַבָּער עָר נְהָעָר זִיךְ אָפּ לָערְנין פוּן אַיין עוֹשֶׁר וְאם אִיז אָרוּם גְוָואָרָן חָאטְשָׁע עָר אִיז גְוַויינְט גְוָואָרָן מִיט תַּעֲנוּגִים פוּן דָעְסְט וָועְגָן אַז עָר אִיז אָרוּם עָסְט עָ־ גְמַיינָע עָסָן אוג לָעבְט פָּארְט . ומה אוג וִוי פִּיל צָרוֹת עָם אִיז צוּם אָרוּם מַאן אוג

לראות מדוע מתאחר פעמי רגלי בעלה לבא שומעת פסיעות חושבת הנה בא בטח ודאה איש נושא בר ולחם ומזון עובר הלאה אומרת לא הוא אין רע מזל כמוהו חחרות אצל בניה ביגון ואנחה ובאפס תקוה צועקת אוי בני בשומעה קול צעקתם אבי אבי ואין קול ואין עונה ואין קשב· ואביהם בחוץ מתגולל ברהיחת דמו בקרבו מפני זלעפות רעב ואצל כל פינה יארב חחר מכאן ולכאן והנחינית והחובות לאלפים ולרבבות ולבו בל עמו מצרת בניו ואשתו המצפים לו ואינו יודע אם ימצאם מתעלפים בחיים או מתים וכל היום מוציא נפשו בשוקים וברחובות אולי ימצא דבר להחיותם ולרפא מכתם והנה לעת ערב והנה בלהה בהיותו בידים רקניות · וכראותו כי כלתה אליו הרעה מסיר מסוה הבושת מעל פניו ומעיז פניו וכלימה כוסה פניו עד שהם משתנים לנוונים נכרום ז ומתקרב לחד מן קאמיא בחנות מוכר אוכל נפש ומתחנן לפניו ברוב חמלה שיפתח לו בצדקה עד כבר לחם וחזר לביתו בלחם צר ובראגה רבה · וכראותם לו אשתו ובניו פונים לידיו שחייהם תלויים שם וחומפים ומורפים הלחם שבידו להשיב נפש ומיד רצים אל המים למלא כרסם מחסרון הלחם ונפלים כחולים בלי כח עד שהם משתקעים בשינה בהלומות מבולבלין מאידי החולשה העולה אל ראשם ומצטערים בשינה יותר ממה שנצטערו ביום מחרפת הרעב · וכה דרכם כל הימים ואביהם בת טות ח ושינה לא עבר בעיניו · בבוקר יקום ומאחר פעמי יציאתו לצאת מרלתי ביתו החוצה באומרו למה אעמול לריק אתמול ערום יצאתי מן ביתי ועדום שבתי שמה וא"כ למה אוסיף לצאת להרבות כאבי ולהוסיף כלימות והוא נחבא בתוך ביתו · וכראות אשתו ובניו כי אבדה תקותם ממנו יוצאים לחוץ להלוך ולחפש באשפתות העיר אולי ימצאו ממיתרי קליפת הפירות המושלכים שם והעצמים היבשים לגרר להשיב נפש ואם אין שם מאומה מתפוררים על פתחי הנריבים על פת לחם ואמם העניה נושאת על כתפה העולל והיונק שם על שכמה ויוצאה לבקש אוכל לנפשה כי חשכו עיניה מראות בצרת בניה הקטנים ובעלה צועק אחריה בצאתה אולי יחנן השם ותמצא מזון גם לי גם לך · ונמצא אב ואם נפרדים זה מזה כל היום בחוסר כל והבעל מצפה לאשתו מתי תבא והנה באה ואין בידה מאומה ואם באולי כביר מצאה ידה איזה דבר אכילה אוכלת בצינעה בלבדה לקיים חייך קדמים לחיי הברך והאיש כראותו כך ישובראגה ויללה במקום אכילה ובבוקר חחר ומתחזק לצאת לחוץ על המחיה והבלבלה· וכיון שאלו קצת קירות העני אין להאשים עליו אם הוא במיעוט דרך ארץ ומעשים מגונים

ז עוף לחד יש בכרלי סיס שמו כך וכשהמם זולתם עליו מתכסים לבמה גוונין : ח לן בתענית :

עָר שְׁטַאַרְבְּט נִיט · זַיינֶע קִינְדֶר בֶּעטֶן בְּרוֹט אוֹן עָר הָאט זַייא נִיט צוּ נֶעבֶּן · עָר זַייט אַרוֹם זוּכְען פַּרְנָסָה וַוייסְט עָר נִיט וְוִיא אַהִין עָר זָאל גַיין אוֹן קַיינֶער קוּקְט זִיךְ נִיט אוֹם אוֹף אִים יְאַרוֹם וַוייא וַוייסֶן נִיט פוּן זַיין צַער אוֹן עָר זַייט אַרוֹם בִּיז זַיינֶע פִּים וְוֶערֶן גְשְׁוְוילֶען · אוֹן זַיין אָרוֹם וַוייב קוּקְט דוּרְךְ דָעם בֶּענְסְטֶר וְוִיא זִיא דָער הֶערְט אֲמֶענְטְשֶׁן גַיינֶן טְרַאכְט זִיא אֶט קוּמְט עָר אֶן אוֹן טְרַאגְט שְׁפַּייז אוֹן בְּרוֹט אוֹן אַז דָער מֶענְטש זַייט פַּאר בַּייא זָאגְט זִיא דָס אִיז נִיט אִיר מַאן קֶערְט זִיא וִוידֶער צוּא אִירֶע קִינְדֶר מִיט טְרוֹיעֶרקַייט אוֹן שְׁרַייעְט אוֹי מַיינֶע קִינְדֶער אוֹן אַנַאנְצֶן טָאג גַייט עָר אַרוֹם אִין דִיא נַאכֶּן טָאכְּ וַיִיט עָר עֶפּיס קְרִינְגֶן צוּ פַּאר דִינֶן אַז עָס וְוערְט נַאכְט קוּמְט עָר אַהֵיים מִיט לֵיידִינֶע הֶעְנְט עָר טוּט אֶפּ דִי בּוּשָׁה אוֹן בֶּעט פוּן לַייט צְדָקָה אוֹן זַיין פְּנִים וְוערְט פִּיל פְּארְבֶּעסֶן אוֹן גְנֶעהֶנְט צוּם גְוועלְבֶּל וְוִאם פַּאר קוֹפְט עֶסֶן וַאֲרְג אוֹן בֶּעט בְּאַרְגִין אַיין בְּרוֹט אוֹן קוּמְט צוּרִיק מִיט דָעם לְחֶם צַר זַיין וַוייב אוֹן קִינְדֶר חַאפֶּן דָם בְּרוֹט צוּא דָער קְוויקֶן זַייעֶר נְשָׁמָה אוֹן טַחֲמָת זַייא וְעֶרֶן נִיט זַאט מִיט דָעם בְּרוֹט טְרִינְקֶן זַיי זִיךְ אֶן מִיט וַאסֶר אוֹן זַיי פַּאלֶן וִוי קְרַאנְקֶע אֶן כַּח בִּיז זַייא וְעֶרֶן שְׁטַאַרְק אַנְטְשְׁלָאפֶן מִיט צוּ מִישְׁטֶע חֲלוֹמוֹת פוּן קאפּ וַיִיטְאג וְוס זַיי הָאבֶּן אוֹן דָער פַּאמִי נָעכְטִיגְט אוֹן תַּעֲנִית אוֹן שְׁלָאפֶן קֶעֶן עָר נִיט · שְׁפָּעטִיגְט זִיךְ צוּ נַיין אִין נַאס עָר טְרַאכְט זִיךְ וְוארוֹם זָאל אִיךְ אוֹם זִינְכְט גַייעֶן זִיצְ ע־ אִין דָער הַיים אוֹן אַז זַיין וַוייב אוֹן קִינְדֶער זָאהֶן אַז זַייעֶר רַאסְונוּנג אִיז פַּאר לְאַרְן גַייעֶן זַיי אַרוֹם אוֹף דָער נַאס צוּ זוּכֶן אִין דִי מִיסְטֶן טַאמֶר וָועלֶן זַי נְפִינֶן שְׁאלָעכְץ פוּן פֵּירוֹת זַיי זָאלֶן הָאבֶּן מִיט עֶפּיס צוּ דָער קְוויקֶן זַייעֶר לַייב אוֹן צוּם סוֹף גַייעֶן זַייא אִין דִי הַייזֶער בְּרוֹט בֶּעטֶן אוֹן זַייעֶר אַרְמָע מוּטֶער טְרַאגְט אוֹף דִי הֶענְט דָאם קְלַיינְע קִינְד אוֹן גַייט בֶּעטְלֶן · וּבְלִילָה אוֹן דָער מַאן שְׁרַייט אִיר זָאךְ טַאמֶר וַיעט גַאט זִיךְ דָער בַּאַרְיֶיכֶן אוֹן וַיעט זִיךְ בְּרַעֶנְגֶן עֶפּיס עֶסֶן פַּאר מִיר אוֹן דָער מַאן הָאט צוּ זַיין וַייב וַיעט זַיא שׁוֹן קוּמֶן אוֹן זַיא קוּכְט אוֹן בְּרֶענְגְט

מנונים כי לבו בל עמו . ודע דרכיו של עני נראים מעוקלים ומנונים ועכ"ז הם ישרים . ביצד בהיות שאין העשיר מכיר בדוחק העני כי לא נסה אם רואה עני בימי החורף ביום סגריר ס מרחם עליו וקראו אל ביתו שיאכל וישתה ויחם לבבו . מיד בעלותו באולם ריאה לעשיר יושב כארון בחדרי משכיתו ומצעות שתתתיו בגדים לבנים מיד יושב רחוק ממנו לבל יתקרב אצלו לישב בצדו פן יטנף בטיט שברגליו המוצעות בהרות בהרות והעשיר שאינו מכיר בזה קורא וחוזר וקורא שעלה יעלה וישב בצדו ויסיר גלימתו והעני מפציר שלא לעלות כדי שלא יתגלה חרפתו . מטינוף רגלו וכסותו . ומיד העשיר חושבו לסרבן ומדות מנונות דאין ותרפים הפצר ומונע דבריו עמו . וכשמקרבו על שלחנו מאחר לשלוח ידו בקערה ובבומו כי יכלם מגידול צפורניו כי לא היה בביתו מספרים לקצצו ומסמרטוטי הבלואים אשר סביב בזרועו . ובהיות נעלם זו מן העשיר חושבו לנאה כי דרך המתנאים לאחר לשלוח יד במאכל שלפניהם ומבוה אותו בלבו . ובששולח יד במאכלו ומבהר לשולחה אל פיו כי לחם לא בא אל פיו כל היום ובראות העשיר שמורף ואיכל שלא כמותו אמר בלבו אוי לטי שהביא עני בביתו . ואינו מבחין כי הוא קצת שבע מסעודת הצהרים ולכך אוכל בסעודת הלילה בנחת אך העני הרעב למרף ולאכול מבריחו כי לא יכול לסבל רעבו וטורחו . אחר שהאכילו בטורח ומשא כי נחם על מה שהביאו רצה להשכיבו על מטה בסדיני פשתן הדקין ובשלג לבנים . כראות העני שהעשיר היפך ממנו פניו מיד קם ושוכב על גבי קרקע יען שהטיב עמו להכניסו בביתו ואיך יגמול לו מהרעה למלא משתו בנים . וכראות אותו העשיר על גבי קרקע חושבו לשוטה או בעל ערמות כי אין מכיר במשפחות משפחות הבנים שעליו ושרצה לגמול חסד עם בעליו . עד שנוער בו בהרון אפו שישכב על המטה אשר הכין לו פן ימות בצינה בתוך ביתו ויעלילו עליו שהרג את הנפש לבוז את כל אשר לו . עד שמיאם העשיר חייו ואומר יאבד יום שקראתיו ולביתו הבאתיו תאלמנה שפתי הקורא עני בביתו טוב מזה יום מותו ובראית העני כל הנזק שעשה בלילה אח' בבית העשיר מיגף מצעיותיו בטיט שברגליו הפציר שלא לשלוח יד בקערה אכל שלא כהוגן מלא המטה בנים מה עושה יקום בטרם יכיר איש את רעהו לפתוח פתח החצר ולברוח בדי שלא יתגלה חרפתו לעיניו לאור הבוקר וברוח משם בלי תת תשואות חן לעשיר ולביתו על החסד שעשה עמו . יכשקם העשיר ורואה פתח חצרו פתוח והעני אינו בביתו ציעק מר על העניים שהם משוללים מדרך ארץ ומלאים מרות מנונות ובאים בביתים לגנוב ולברוח . וכפי האמת אין להאשים את העני כי הוא מיכרח במעשיו ואעפ שדרכיו נראים מעוקלים ומנונים עכ"ז הם ישרים כמדובר דמה שמכריחו העניות לעשות עושה . אך העשיר שאינו יודע העלומות עניותו הושבו למנונה גם דע גידל צער העני על קיום מצותיו יהברך . הנה ביומי החורף שהימים קצרים וביום ששי ביום סגריר וקרח וצינה ומנעליו קרועים ואין פרוטה בכיסו להוצאות שבת מה צער יש בנפשו אין כמוהו בכל צער שבעולם ועכ"ז אינו בועט ויוצא ומתינע מאד לבקש הוצאות לכבוד שבת

ס יום גשמים שכלו נסגריס בלתיכם :

אים נאר נים אוג דער מאן לייגט זיך שראפן מיט קלאג . אוג ווייל דאם איז נאר אטייל צרות פון דעם ארומאן האט מען אים נים שולדיג צו מאכן אוב זיינע מעשים זענען שלעכט ווייל יין הארץ איז נים מיט אים . ודע אוג ווען דיא וענין פון דעם ארומאן ווייזן אוס שלעכט פון דעסט וענין ווענין זייא נים אזוי שלעכט נאר דער עושר וייסט נים אין דעם דוחק פון דעם ארומאן אינ אז ער זעהט דעם ארומאן גייגן אום ווינטר אדער אין אנאם רעגן איז ער זיך מרחם אוג ריפט אים ארייז ווי דער ארומאן קומט ארייז זעקט ער דער עושר ויצט אין שייגע חדרים אוג אונטער אים איז אוס גבעט מאפיצן זעצט ער זיך פון ווייטן דער עושר רופט אים ער זאל צו גיין אוג זאל אוס טאן זיין אייבערשטע קלייד אוג דער ארומאן קען נים אנטפלעקן יין שאנד ווען זיינע פים אוג זיינע קלייד זענין נרעקט רעכ נט דער עושר אז ער האם שלעכטע מדות אוג ווייל שון מיט אים נים רייכן . וכשמקרבו אוג אז ער זעצט זיך צום טיש עסין שעקט ער זיך ווען ער האט ברוכע נעגייל ווייל ער האם נים קיין מעסערייל אפ צוא שניידן דיא נעגייל אוג ער עסט ניך ווייל ער האט אנאנצן טאג נים גענעסן אוג אז דער עושר זעהט אז ער חאפט אוג עסט נים מיט דרך ארץ מראכט ער זיך נייא אין צוא דעם ווען ער ברענגט אין ארומאן אין יין הוז ארייז אוג ער פאר שטייט נים אז דער ארומאן אין זייער הונגערין אוג ווען דו ארמע ליים האבן קיין דרך ארץ נים אין זענין מיט שלעכטע מדות ווייל דר עושר וייסט נים פון יין ענויות רעכינט ער אים פאר אין שלעכטן . ואתה אוג דוא רשע אז דו זעהסט דעם צער

וכן עומד על נפשו על קיום שאר מצות . ואתה הלל רשע בראותך בצער העני ואף אם יהיה עשיר וחזר עליו הגלגל ודחפו לחצר מית בסוג העניות סובל העניות וחי בתוסר כל ואינו מת . ואיך תמות גם אתה בעזבך גם את תענוגי ונותיך וטיולי וזנוך . חזור בך ותאריך ימיך ורבי עינותיך יהפכו לזכיות ונמצא את בלי עמל ושורה כתיבה מלאה ספרים . ועליונים ותחתונים ישבחוך כי עזבתי הרגילך על אהבת בוראך וכה יאמרו לך אשרי האיש אשר הלך חשבים ונטה לו הדליק נר מתוך החשך וידע שבילו ויצא לאויר צח ומצוחצח ועליון ממנו לא חשך מהטוב הגנוז לצדיקים והעמידו בקהל קדושים . ישים הרשע נגד עיניו להבניע יצרו הרע כמה בתורים ובתולות מתים בחופתם ופעמים מתיתות משונות כגון שעולים בסולם ונופל הבית על כלם . גם עיניו בנים קטנים מתים מחולאים קשים ומתרגשים כתנועות בעלי נכפה ואב ואם רואים ומעיהם מתתכין ואין יכולין להושיע . ישים נגד עיניו בחורים ובתולות שמגנן השמש ביופים ונופל בהם סמיות עינים וחגרות רגלים ואין רואין עוד שמחה בעולם ובדאגה וגון יתאים מן העולם . גם ישים נגד עינו זקנים מכובדים נופלים בצרה ומבוכה . ישים נגד עיניו חורבן העולם במבול והפלגה וסדום . גם ישים נגד עיניו גזירות דור המדבר . ישים נגד עיניו צרת ישראל ביסי המן . ישים נגד עיניו אנשים אוכלים בשר זרועם . גם ישים נגד עיניו קללות שבמשנה תורה . ישים נגד עיניו כמה אנשים ונשים לא ראו בנים מעולם וכל ימיהם ביגון ואנחה ולבסוף יוצאים מן העולם בלי חמדה וזרים יורשים את יגיעם . ישים נגד עיניו עשירים והב להם המטלאים בתיהם כסף ולבסוף חוזרים על הפתחים בבושת ובקלון . ישים נגד עיניו מוטלים עלי משכב כל ימיהם בחולי קשה צועק בבאב תמיד עד שיוצא נפשו בחבלים . ישים נגד עיניו בני ארם נטבעים בימים ובנהרות מאכל לדגים ומהם נטרפים במרברות מחיות רעות וקבורת חמור נקברים ומהם מתים מנשיכת נחש שרף ועקרב ומהם מלחומי רשף וקטב מרירי . גם ישים נגד עיניו אנשים טועים מדרך הישוב ומשתוממים בחרבות ובמדברות ומושבם עם החיות ואין מכירים עוד בישוב ומתים פניהם אל הקיר . גם ישים נגד עיניו אנשים ונשים יוצאים מדעתם והולכים חשופי שת בשוקים ורחובות שם יושבים ושם ישנים וסביבם כלבים . ישים נגד עיניו הריסת מגדלים ונפילת ארמונים והורבות בתים וחצרים ושרפת עיירות ומדינות וכרכים ושטיפת מים וחירבן איים ועקירות גנות ופרדסים ונטיעות מפירות משובחים ואיבוד אבנים טובות ומרגליות וכסף וזהב לרוב ובגדים חמורים מתבלאים וחוזרים לעפר . וגם ישים נגד עיניו שגם לעתיד שמים כעשן ימלהו

פוּנְדָעם עָנִי אוּן אֶפִּילוּ וְיעָן עָר אִיז פָּרְיָעָר וָיָעָן אַיין עוֹשֶׁר לַיידְטֶן עָר דָאס אַרוּמְקוּיט אוּן לָעבְּטֶ
פָּארְט אוּן וויא זְאגְטוּ רָשָׁע אַז דוּ וָעסְטֶ אוֹועק וָארְפָן דַיין רְגילות וָעסְטוּ שְׁטַארְבָּן . וַארְף אוֹועק
דַיינָע שְׁלֶעכְטֶע מַעשִׂים וועסְטוּ לאַנג לָעבָּן אוּן דַיינָע פִּיל זִינד וָעלָן פָּאר קָערְט וָערָן צוּא זָכיות אוּן
אַלע וָעלְטְן דִיךְ לִיבְּן וַיייל דוּא הָאסְט פָּאר לָאוּט דַיין רְגילות פוּן וְעגְן דִי לִיבְּשׁאפְט פוּן גָאט ב"ה
אוּן וָעלְטְן דִיר זָאגְן וואוּל דָעם מֶענְטְש וָיאס עָר אִיז גָאנְגְן אִין דָער פִינְסְטֶר אוּן אִיז אַרוּם גָאנְגְן
צוּ אַיין קָלאר אוּן לויטֶר לִיכְט דָאס גוּטֶם וָיאס אִיז בֶּהאלְטְן צוּ ריא צַדִיקים וָעָם פוּן אִים נִיט פָּאר
מִיטְן וָעָרְן אוּן כְּעָן וָעָם אִים שְׁטָעלְן אִין דָעם אַיין זָאמְלוּנג פוּן הַיילִיגָע יוּדְן . ישים דָער רָשָׁע
זָאל זִיךְ שְׁטַארְקְן אוּנְטֶער מֶעניג כַּאטָן זַיין יַצר הָרָע דָעָן וויפִיל בְּחוּרִים אוּן בְּתולות זָענְן גְשָׁטָארְבָּן
פָּאר זַייעָר תוּפָּה אוּן וויפִיל שְׁטַארְבָּן מִיתות מְשוּנות עָר זָאל בַּאטְרַאכְטְן קְלַייני קִינָדָער
שְׁטַארְבְּן אוּן פָּאטָער אוּן מוטָער זָענְן עָם אוּן זַייעָר הָארְץ איז פָּאר שְׁנִיטָן פוּן צָרות וויפִיל וָערָן
בְּלוּנְד אוּן הוּנְקָעדִיג . ישים עָר זָאל בַּטְרַאכְטְן וויא דִי וָעלְט איז חָרוּב וָוואסְט וָארְן אוּן דוּר הַמַבּוּל אוּן
הַפְלָגָה אוּךְ דִי גְזֵירָה פוּן דָעם דוּר הַמִדְבָּר אוּךְ דִי צָרות וָאס דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבָּן גְהַאט אִין דִיא
צַייטְן פוּן הָמָן אוּךְ זָאל עָר טָאן קָענְן זַיינָע אוֹנְן דִי קְלָלות פוּן מִשְׁנָה תוֹרָה . אוּן אוּךְ וויא פִיל גְרוֹסָע
אוּן זַייבָּער הָאבָּן קִינְדָער נִיט אוּן פָּרְעמְדָע יִירְשָׁנְן זַייעָר פָּאר מֶעְנְן . אוּךְ וויא פִיל גְרוֹסָע
וָעשִׁירִים אוֹף דִר עָלְטָר נִיטָן אִין דִי הַיִיזָער בְּעָטְלִין מִיט גְרוֹס שָׁאנְד . ישים עָר זָאל בְּטְרַאכְטְן וויא
פִיל מֶעְנְטְשָׁן וָערָן דָער מְרוּנְקִין אוּן דִיא פִּישׁ עָסִין וַיִיא אוֹף . וִי פִיל וָערָן פָּאר צוּקְט פוּן חַיות
רָעות אוּן קוּמָן נִיט אֲפִילוּ צוּ קְבוּרָה . וִי פִיל מֶעְנְטְשָׁן וָערָן מְשוּנְע אוּן נִיטָן נָאכְּטִים אוּן בָּארְווִים .
וִי פִיל הַיוּזָער וָערָן חָרוּב אוּן וִי פִיל שְׁטָעט וָערָן פָּאר בְּרָענְט . ישים אוּךְ זָאל עָר בָּעְנְקְן אַוועקְלָע
סָענְשָׁן וָאס קָרָענְקְן פִיל יָאר אוּן דָעם מָאג וָאס אִין דָערְן גִיזוּילְם אוּן נִיטָן אַרוּם אוּף דָער

והארץ כבגד תבלה. ישים נגד עיניו בני אדם שמאריכים בחודי כמה שנים וביום שמתרפאים וקסים ממטתם יוצאים לחוץ ונופלים ביד אויב וממיתם בסיתות משונות ישים נגד עיניו ספינות טובעות בים וסחרות נאבדות. ישים נגד עיניו נשים מתאוות לבנים ובסוף ימיהן יולדות ומתות בלדתן והנולדים מחזירין להם על המניקות ואין ומתים מבלי חלב. או מתים הולדות מיד ביוצאם לאויר העולם ואמותיהם בדאגה כפולה יותר מקודם עיבורן. ישים נגד עיניו עקרה שתלד בן בזקנותה ומיד בצאתו מרחם אמו יגוע ויומת. ישים נגד עיניו יתומים ואלמנות סומך ותומך אין להם ומתים בלי חמלה. גם ישים נגד עיניו אנשים שרבו עליהם החובות ובוחרים מחנק נפשם או נופלים על חרבם או מן הגג וממיתים עצמם. ישים נגד עיניו בני אדם מתים פתאום בעת שמחתם. גם ישים נגד עיניו בנים מתים באבן הנופל ביום הנשם בעת הרעש. ישים נגד עיניו בני אדם נרדפים כל ימי חייהם. גם ישים נגד עיניו קול צווחות ויללות על צרות ומיתות. גם ישים נגד עיניו צרת בני אדם שלא הבירו אב ואם ולא אח ואחות והם יחידים בעולם בלי סמיכה צועקים בצרתם ואין עונה. ישים נגד עיניו איש מצר לאשתו ואשה לבעלה מסבת מחלוקת ואיבה ושנאה. ישים נגד עיניו בני אדם נתפסים בעבירה ומתים מרוב הבושה. גם יתן נגד עיניו רבוי עם הנופלים במלחמות לאלפים ולרבבות והמתים במגפות לאין מספר. ישים נגד עיניו בן יחיד נפרד מאביו ואמו והלך למדינת הים והיה שם שנים הרבה ומקוים אותו בכל יום ומכינים לו כל צרכי חופתו וביום בואו נפל מן הסולם ומת. ישים נגד עיניו בני אדם קוברים כל בניהם ביום אחד. ישים נגד עיניו אנשים החטאים בנפשותם שסופם לביזה וליהרג. ישים נגד עיניו אוננים ואבלים מאב ואם בכניסתם לחופה. ישים נגד עיניו חתן בעת שנתייחד עם כלתו מתה מיד. גם ישים נגד עיניו גירושים ורדיפות שהיו בישראל בזמנים שעברו. ישים נגד עיניו המלחמות והצרות שהיו על ירושלים ללוכדה. ישים נגד עיניו הורבן שני בתי מקדשות. ישים נגד עיניו הריסת ביתר והצדיקים שנהרגו באכזריות גדול כפל כפלים כיוצאי מצרים (כאשר בא בפסכת גיטין ובמדרש איכה ובן גוריון). ישים נגד עיניו משפטי הרשעים שבגיהנם. ישים נגד עיניו בונים היכלות ומכינים סעידות ומתקנים מלבושים ומצעות ואחר השלום הכנתם כיתים ונמצא הבינו לבעלי נשותיהם. ישים נגד עיניו חבלי משיח ומלחמת גוג ומגוג והרינת משיח בן יוסף וצרות ישראל בעת ההיא. ישים נגד עיניו המיתה המהלכת בכל יום בגזרת הטא אדם הראשון והנה בשומו החוטא נגד עיניו המאורעות הרעות והמיתות המשונות והנקימות וחורבות השוממות והנפילות והדריסות והאבדים והעקירות והשפלות והשעוריות והמלחמות וההרבנות והסקריות

נאם פאלן זיי אוג שמאראבן פלוצלונג. אוף פיל ווייבר גלוקטין צו קינדער אוג צום סוף פון זייערע יארן גווינען זייא אקינד אוג שמאראבן. אין קינדבעט אוג דם קינד קומט אן; צו אייז אסאם אוג מיחמת דעם שמאראבט עס. פיל יתומים אוג אלמנות ניין נעבך ארום אוג קיינר האט זיי ניט אונטר צו לעדגין. אוף זאל ער דענקען פיל מענטשן וואם זענען גרוסע בעלי חובות נעמן זיך דם לעבן. אוף פיל מענטשן וועלן דר שלאגן פון אדונר. אוף דם קלאג איבר צרות אוג מיתים אוף די צרות פון אזעליכע וואם האבן ניט גקענט פאטר אוג מוטער בריידר אוג שוועסטער אוג זענען נאר אליין אוף דער וועלט ישים אוף זאל ער זיך פארשטעלין וויא אין מאן פיינינט זיין ווייב אודער איין אשה איר מאן אין קריג אוג פיינד שאפט. ער זאל טאן קענין זיינע אונן וויא אכאל ווערט אין בן יחיד צוא שייד פון פאטר אוג מוטר אוג נייט קיין מדינת הים אוג איז דארט פיל יאר אוג זיין פאטער אוג מוטר האבן אלע טאג אז ער ועט קומן אוג גרייטן אים אן דאם בדערפענישׂ פון זיין הופה אוג אין דעם טאג וואם ער קומט אהיים פאלט ער אוג שטארבט. אוף אזעליכע מענטשן וואם בגראבן אלע נייערע קינדר אין איין טאג ר"ל. גם אוף זאל ער בטראכטן די זוירות וואם דויא ישׂראל האבן נהאט. פאר אלטע ציטן דם מען האט אמויל פון זייא ארום נטריבן פון זייערי מדינות. אוף דיא מלחמות אוג די צרות וום די לייט פון ירושלים האבן נהאט בשעת אז כיען הט ירושלים בצווינגן אוף דעם רוקן פון צוייא בית המקדש אוף די הרינה פון דער שטאט ביהר אוג דיא צדיקים וואם זענען דרינען גיהרגית גיוואלן מיט גרוסע אכזריות. ער זאל דענקן די יסורים וואם דיא רשעים שבגיהנם אין זייהנם. ער זאל בטראכטן אזעליכע מענטשן וואם בונן פאלאצן אוג גרייטן אן פיל מעבויל אוג נאך דעם שמאראבן זיי אוג זייא האבן אן גרייט צואדיא מאנן וואם זייערי וויבר וועלן נעמן. ישים ער זאל דענקן אין דם טאג וואם גייט ארום אלע טאג. והנה אוג נו אז דער זינגיגער

המשונות אשר תתת כל השמים אז יכנע לבבו הערל מהרעדה ומן הפחד פן יפגע בו אחת מהנה
או קצתם או כלם . ומה גם שבזכור אדם צרות רבות נזדעזע תעשה בשרו חרדים חרדים ולבו
מת בקרבו ומסתלק ממנו כל תאוה חומרית ומתאוה באור החיים ומתדבק בהקב"ה ובתורתו
ומקוה בכל יום מקום כבודו בנן עדן . כאשר תראה מיעקב אבינו ע"ה שאע"פ שהיה בחיר
שבאבות וצורתו חקוקה בכסא כבוד עכ"ז בזכרו צרת יוסף היה נבהל ולא היה נבנם עוד שמחה
בלבו ונהג אבלות ימים רבים ולא היה מקבל נחמה אע"פ שהיה מובטח לעולם הבא ראין שמחה
רבה מזו אף שיהיה על האדם כל צרות שבעולם . עם כל זה זכירת הצרה היה מכניע אותו .
ק"ו בן בנו של ק"ו חוטא מלא עונות מעותר לכל משפטי ניהנם ואע"ג דהוא לא חזי מוליה חזי
שבודאי בשומו נגד עיניו זכירת צרות המקריות שיכנע וישוב להי :

פרק י יודע האמת ומבין המחשבות מכיר בדעת הרשע שמתחזק לחטוא באומרו הקב"ה
ותרן . וכבר ארז"ל על האומר הקב"ה ותרן יותרו בני מעהי א אף הנני מביא ראיה
לרשע במופת תוהך איך מחשבתו הבל ודבריו שקר ודבר כזב . אם האמת אתו שהקב"ה
מותר על העבירות שהרשע עושה מה צירך לבחירה ורצון . דלמה ברא יצר הרע שיכעיסהו
הרשע כדי לוותר לו אח"כ . זה דבר קשה לכל מי שיש לו מוח בקדקדו להאמינו . ואם האמר
עושה הקב"ה לוותר כדי לפרסם חסדו עם החוטא שמוותר לו . אם כן קשה רשע ושוב לו רשע
ורע לו מוכרח לומר דלזה ויתר לכך טוב לו ולזה לא ויתר ולכך רע לו ועול בחקו ית' דלזה
מוותר להראות חסדו עמו ולזה אינו מוותר דלמה אינו מוותר לו כדי שידע ויכיר בחסדו גם הוא
ואין לומר דיש הפרש בין החוטא להבעים לחוטא מצד תוקף יצרו דקצת אנוס הוא ולכן לחוטא

א פיכוס מלומר הקב"ה מוותר לעכור על המעשים יוסקרו בני מעיו . כלומר גופו לפי שמוכה על הכריות נהמוח :

וועט מאן קענין זיינע אונן די שלעכטע טרעפונג אונ די מיתות משונות אונ דיא אומגלוקן וום קומט
אף דער ועלט דענמאלט וועט אונטר טענוג וערן זיין פאר שטאפט האזרץ מחמת־ער ועט ציטרן
אונ זיך פארכטן מאמער ועט אים בענענען איינם פון דיא דאזינע צרות אונ אז דער מענטש דער
מאנט זיך אן צרות ועירט ער דר ציטערט אונ זיין האזרץ ועירט אונטער טענוג אונ אלע תאוות ועלן
פון אים אפ נמאן אונ ער גלוסט אין דעם ליבט פון לעבן אונ באהעפט זיך אין נאט ב"ה אונ אין
זיין תורה אונ האפט איין גערליבט ארט אין נן־ערן . כאשר אז ווי דוא קענסט ערקן פון יעקב ואז
ער איז גוון דר בעסטר פון דיא אבות אז ער האט נדענקט דיא צרה פון יוסף איז קיין שכרה נישט
אריין גנאנגן אין זיין האזרץ אונ האט נים מקבל גוען קין טרייסטונג חאטשע ער איז דאך פאר זיכרש
גוון אז ער ועט האבן עולם הבא פון דעסט ועגין דאס ואס ער האט נדענקט אין דר צרה פון יוסף
דם אים טרוערדיג . נימאכט . ק"ו איז שון אין בל שבן דר זינדינר ואס איז פול מיט עבירות ואס ער
איז אן נבריים צו יסורים פון ניהנם אונ אז ער ועט נדענקן דיא צרות וום טרעפן זיך אוף דער ועלט
ועט ער בחדאי אונטר מענוג ועלן אונ ועט תשובה טון צו נאט :

פרק י יודע האמת נאט ואס וייכט דעם אמת אונ פאר שמייט דיא מחשבות דער ערקנט אין
דער דעה פון דעם רשע אז ער שטארקט זיך צו זינדינן דער מיט וום ער נאנט נאט
ב"ה טוט שיינקען דעם מענטש ואס ער זינדינט . אבער אונזר חכמים ז"ל האבין שוין ניואנט
ער ואס נאנט נאט ב"ה איז איין (ותרן) זאל זיין גוף הפכך ועלן ווייל ער לעבינט ליט צוא
זינדינן . אך נאר איך ועל בריינגען איין ראיה צום רשע מיט ארעבטין בעוויז ויא זיין מחשבה
איז נארוש אונ זיינע רייד ענן פאלש . ואורום אויב דער אמת איז מיט אים אז נאט ב"ה שיינקט
דעם רשע אלע זייני עבירות למאי האט נאט ב"ה בדארפט הייסין דעם מענטש זיך אוים דער
ויילן אין ואס פאר אונוג ער זאל נין אמער ועלן ער ועט אפילו נין אין דעם שלעכטין ועג
ער דאך אויך אים נים שטראפין . ואם אונ אויב ועלן זאנין נאט טוט עם בדי
מפרסם זיין חסד ואם ער טוט מיט דעם זינדינער איז דאך קשה פאר ואם איז דא איין רשע
ואם איז אים נוט אונ איין רשע ואם איז אים שלעכט טו טען זאנין אז דעם רשע האט ער
גישיינקט אונ דעם אנדרין רשע האט ער נים נישיינקט איז דען חלילה דא בייא השי"ת איין עולה
האט ניזאלט דעם אנדרין רשע אויך שיינקען זיינע זינד . ואין אונ אויך קען טען נים זאנין אז

להבעים אינו מוותר ולחוטא מצד תוקף יצרו מוותר · זה אינו דהא קא חזינן רשע גמור חוטא להבעים וטוב לו · אם כן אין מקום להבדיל בין רשע לרשע והדרא קושיא לדוכתן למה מוותר לזה ולא לזה · אם כן מוכרח שאין הקב"ה מוותר ורשע וטוב לו ורשע ודע לו טעם אחר יש להם · רשע וטוב לו רשע שאינו גמור וכו' כמסקנת הגמרא בברכות · ועוד אם אמת שהקב"ה מוותר כדברי הרשע נמצא על מנן כ נברא גיהנם כבר מוותר על העבירות וא"כ רשעים אינן וגיהנם למה · ועוד אם אמת כדברי הרשע הרי התורה ונביאים וכתובים ותלמוד ומדרשים מעידין ומספרים פה אחר המקומות שהבעיסו הרשעים להקב"ה וכעס עליהם והעניש · דמה לו לכעוס ולהעניש דהיה לו לוותר · א"כ מוכרח שאינו מוותר · עוד ראיה אם הקב"ה ותרן מה להם לצדיקים לצער עצמם להתגרות עם יצרם שלא לחטוא שהיה להם לעשות מה שלבם חפץ והקב"ה מוותר להם לא תהיה כהנת כפונדקית לרשע שאין לו מצוה מוותר לצדיק לא כ"ש · ועוד מצאנו אברבא להפך שהקב"ה מדקדק עם הצדיק כחוט השערה ולמה · א"כ מוכרח אתה לחלל רשע להודות בעל כרחך שאין הקב"ה מוותר אלא כתריך אפו לתת זמן לרשע אולי ישוב ויכין שרואה שאינו שב נובים ממנו כל עברות שעשה · אך ביזה מוותר דוקא שלא לחשוב לארם עד שלש עבירות כדכתיב על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו וכשחוטא והולך משלש ואילך חוזר וכולל גם השלשה בכלל עונותיו · כס"ש הרמב"ם ז"ל · וטעמו של דבר נראה דכתיב דוד הקטן דלמה מוותר הקב"ה עד שלשה וכו' אלא דיש לפני השכינה שלשה מהנות של מלאכים וכל מחנה מעכב עון אחד שלא יעבור לפני השכינה · אך כשחוטא עון רביעי עובר בתוך השלשה מחנות יעומד לפני השכינה ולזה ועל ארבעה לא אשיבנו ע"כ · ובזה ניחא כשחוטא מרביעי ואילך שכולל גם השלשה כמדובר · דכיון דמעיז הרשע פניו לחטוא חטא רביעי אף שיעמוד לפני השכינה גילה דעתו שגם השלשה שהטא לא היה בעבור שיש מעכבים אותם כחוץ שלא יבנסו בפני השכינה שהרי חטא רביעי אע"פ שנכנם לכן בדין הוא לשלם לו גם על השלשה · עוד נראה טעם למה ועל ארבעה לא אשיבנו וכו' מעין טעמו של דוד הקטן · כי הנה באדם יש שלשה מחיצות סביב חלל הגוף ששם הלב משכן הנשמה מחיצה אחת עוד שניה בשר · שלישי עצמות עם גידים וכו' · וא"כ כל חטא מטמא מחיצה אחת · אבל כשהחוטא חטא רביעי נכנם ומטמא החלל שנוגע לנשמה ולכן ועל ארבעה לא אשיבנו כי כבר נטמא כל הגוף מבית ומחוץ · ומזה הטעם עצמו מעון רביעי ואילך כולל עמהם גם השלשה להעניש עליהם דכיון דטומאה מבפנים בעון רביעי טומאה זו שבפנים בוקעת ועולה בתוך העצמות והבשר והעור ומטמאין עוד ונמצא הכל צריך ליבון וסירוק · משא"כ אם לא היה חוטא עון רביעי הנכנם לחלל ומטמא שרוב הקדושה שבהלל היה חזקה כל כך שהיה יכול לדחות טומאת המחיצות לחוץ · לא כן עתה בנטמא החלל כמדובר ודו"ק :

ב כתנכ :

עם איז דא איין חלוק צווישן אזעלכין וואס זינדיגט צוא דער צערנין דעם שיינקט נאט ניט אוז אזעלכין וואס זינדיגט מתמה זיין יצר הרע רעט אים אן דר איז אפיקל גלייך וויא איין אונם דעם שיינקט נאט יוא דאס איז ניט ביין תירוץ וארום טיר זעהן דאך אז אגרוסער רשע וואס זינדיגט צוא דער צערנן נאט אוג עם איז פארט גוט דרום מוז גידרוגגן זיין אז נאט ב"ה שיינקט ניט · אוג פאר וואס צוא איין רשע איז גוט אוג צוא אנגדרן רשע איז שלעכט דרוף זאגט דויא נמרא אין ברכות אטעם · ועוד אוג אוך אויב עם איז אמת אז נאט ב"ה איז מוחזר איז דאך אום וזכט בשאפן גיוואריין דר ניהנם · אוג דיא תורה אוג נביאים אוג כתובים אוג גמרות אוג קדרשים דער צויילן דיא ערטער וואס דיא רשעים האבין דער צערנט נאט ב"ה אוג נאט ב"ה זכט דיא גישמראפט · אוך גיפינען טיר אז נאט ב"ה איז מדקדק אפילו טיט דעם צדיק אפילו נאר אוך קליינע עבירות · א"כ דרום מוזטו רשע מודה זיין אז נאט ב"ה שיינקט ניט נאר ואדם צו נעבין צייט דעם רשע טאמר ווען ער תשובה טאן אוג אז ער טוט ניט קין תשובה שמראפט ער אים פר אלי עבירות וואס ער האט גיטאן נאר דער טיט איז ער מוזהר דאס ער דערקנט ניט דיא ערשטע דרייא עבירות אוג אז ער זינדיגט מער פון דרייא עבירות ווערין דיא דרייא עבירות אוך גירעכינט צווישן דיא דער רמב"ם שרייבט : וטעמו אוג דער מעם איז ווייל פאר דער שכינה איז דרייא כתנות פון מלאכים אוג איקליכע כתנה האלט איין עבירה דיא זאל ניט קומן פאר דער שכינה נאר אז ער טוט דיא ערדע עבירה גייט ויא איבר צווישן דיא דרייא מתנות אוג שטעלט זיך פאר דער שכינה דרום רעכינט מען אים שון דיא עבירה אוג יענע

דרייא

הכלל העולה שהיצר מבקש לרשע כמה צדדי היתר כדי להחטיאו • ואדר שמחזיקו לחטוא מביאו לחטוא להכעיס דכיון שמרגילו עד שנשתרש בעבירות אינו יכול לפרוש וחוטא
אפי' בזדון דקשה לו כמות להניח הרגילו • ואלה הצדדי היתר שמורה לו • מיום שנולד עד
י"ג שנים אומר לו עשה מה שלבך חפץ שאינך חייב לא בב"ד של מעלה ולא בב"ד של מטה
מי"ג ועד עשרי' שמענישים אותו דווקא ב"ד של מטה אומר לו כיון דכפי האמת אינך חייב לפני
המקום שהרי אינו מעניש כי אם מעשרים שנה ואילך א"כ טעום מבל עבירה ואתר הפרוש
מלהטוא • וכשעובר מעשרים שמענישים אותו בב"ד של מעלה אומר לו עשה כל הבא לידך
לעשות ואח"כ חזור בתשובה כדי שתהיה חביב לפני המקום יותר כיון שיש מצוה יתירה עליך
מהצדיקים גמורים והיא מצות התשובה ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים
יכולים לעמוד ועוד שתמצא בידך חבילות של מצות מהחמאים שמתהפכים לזכיות כאמרם רז"ל
וא"ת אפשר יתפשו לך בב"ד של מטה בעבירה • זה אינו דכיון שבוונתך להטוא כדי לקיים
מצות התשובה הקב"ה מסייעך להעלימך מבית דין כדי שיצא כוונתך התובה לפועל כי חפץ
הוא בתשובת השבים אליו • ואחר שחטאיו בעוברו מעשרים שנה ואילך בטענת התשובה
ורוצה לשוב בתשובה אומר לו אם עצתי תקח טוב שתאריך זמן בעבירות כדי שתשתרש בהן
ואז תשוב דקשה הדבר לשוב ותקבל שכר הרבה כי לפום צערא אגרא • ואחר שמשרישו בחמאים
ומטביעו בבור מיט העונות והפשעים אם רוצה לשוב אומר לו מה לך ולצרה לשוב עכשיו כיון
שהקב"ה מקבל שבים עד דכרוכה של מות • וכיצד עושה לו כשרוצה לשוב סמוך למיתתו
מקשה את ערפו שלא ישוב וכיון שהוא בהכלית החולשה אינו יכול לעמוד כנגדו ומת בלי
תשובה וכארז"ל רשעים אפילו בשעת מיתה מקשין את ערפם • והסיבה זו כמרובר וכיון שכמיתו
ומרוב תשובה הולך לפניו הוא שטן הוא יצה"ר ועושה לו מיני הבעסות ונקיסות ומראה לו חשך
לא אור ומראה לו דמיונות מכוערות וצורות מגונות ומרוב הפחדהאימה רוצה להסתיר פניו שלא
לראותם

דרייא אויף • הכלל דער פון אין דאס דער יצר הרע זוכט צו דעם מענטש פיל צדדים פון
וואר אים צוא מאכן זינדיגן אוג דער נאך בדיינגט ער אים צוא זינדיגן לרבעים ביין גיווינגט
אים אין דיא עבירות ביז ער ווערט אין ויא איין גיוואוחנילט קען ער זיך שוין ניט אף שייידין פון
זיא אוג זינדיגט אפילו במזיד מחמת עם אין אים שוין שוער אזוועק צוא לאזין זיין גיווינוגג •
ואלה אוג דאס זענין דיא צדדים פון התר ואס דער יצר הרע ווייזט • ביז דרייצעהן יאר זאגט ער צו
אים טוא ווען דיין הארץ בענרט ביז דרייצעהן יאר שטראפט מען ניט בייא דעם בית
של מטה אוג ניט בייא דעם בית דין של מעלה • ביז צוואנציג יאר זאגט ער צו אים דאס בית
דין של מטה שטראפט ניט נאר פון צוואנציג יאר אוג ווייטער דרום טוא דער ווייל אלי עבירות
אוג אז ער ווערט אלט צוואנציג יאר זאגט ער צוא אים טוא ווען דיר קומט אין דיא הענט ארין
אוג דער נאך ועטטו תשובה טאן כדי דוא זאלסט זיין גילובט פאר נאט ב"ה וויל אוף דעם ארט
וויא דיא בעלי תשובה שטייען קענין דיא רעכטע צדיקים ניט שטיין אוג נאך אז דוא ועטט
תשובה מאן ועט פון דיא עבירות ועזרין מצות ועטטו דאך האבין פיל מצות • ואם אוג אוב דוא
דאמט מורא טאמר ועט מען דיך תאפין בייא דער עבירה דער פאר בדארפסטו קיין מורא ניט
האבין ווייל דיין בוונה איז דאך מקניים צו זיין די מצוה פון תשובה ועט נאט דיר בדודאי העלפן צוא
פאר הוילן דיך בדי דיין גוטע בוונה זאל מקוים ווערין ואראום ער האט ליב דיא ום טויבה •
דער נאך אז ער ויל תשובה טאן זאגט דער יצר הרע צו אים אויב דו ויילסט נעמין קיין עצה איז
בעסיר דוא זאלסט פיל צייט טאן די עבירות אוג שפעטער ועטטו תשובה טאן ועטטו מער שבר
נעמין אוג נאך דעם אז ער ווארצילט אים שוין אין די זינד אז ער ויל תשובה טאן זאגט
ער אים ואס טויג דיר אצונד דיא צרה תשובה טאן נאט ב"ה איז דאך מקבל דיא תשובה ואס
איינער טוט פאר זיין טויט דרום ועטטו פאר דיין טויט תשובה טאן • כשרוצה אוג אז ער ויל פר
זיין טויט תשובה טאן מאכט ער הארט זיין אקן אוג לאזט אים קיין תשובה ניט טאן אוג ויל דיר
מענטש איז דענמאלט שלאף קען ער ניט בשטיין קענין אים אוג שטארבט אן תשובה אוג דעמאלט
נייט דער שטן פאר אים אוג ווייזט אים פינסטרקייט אוג ניט קיין ליכטיקייט אוג זיין יצר הרע רופט
שוים פאר אים אזוי ועזרט גיטאן צו אזעלכין ואם האט צוא גיהערט צוא זיין יצר הרע אוג האט גים

לראותם ואינו יכול ומכריז יצרו לפניו ואומר ככה יעשה לאיש אשר שמע בקול יצרו ולא עשה רצון יוצרו · עד שמוסרו ביד ממונים המשחיתים העומדים על הנקמה שיעשו לו בשפטו ודע שהחוטאים מתחלקים לב׳ כתות לעשות רצון יוצרם וכולם סתירתו בצדו · יש כת אחת חוטאים באומרם הקב״ה ותרן · והסתירה מבוארת כמו שהזכרתי לעיל · כת שניה משימים ברעתם לומר כמה דוחק וצער יש לנו ויכפרו על מה שאנו חוטאים ובוטחים על זה ומרבים לחטוא והסתירה לזה שהקב״ה מרבה בצערם כדי שימנעו מלחטוא ונמצא במה שרוצה למנעם מלחטוא חוטאים לפניו ומכבידים עושם עם זה · כת שלישית אומרת אין הקב״ה חפץ במות המת וכין שכן אע״פ שאנו מרבים לחטוא יסין לידינו מצוה רבה מאד שקולה לבטל כל עבירות שעשינו · והסתירה לזה דוקא בבא למהר מסייעין אותו · כת רביעית מחזקת לחטוא באומרה כמה רבבות של חוטאים היו בעולם ויש בהוה ומה שהיה מאלו יהיה ממנו ובזה מתחזקים לחטוא והסתירה לזה מי שיש לו בקרקדו מוח אומר כין שפלוני עשה נקמות בעצמו גם אני עושה בעצמי · כת חמישית חוטאים באומרם כין שרוב העולם חוטאים היאוכן שהקב״ה יאבד כל הברואים אלו אשר פעלו ידיו אלא מוכרח שירחם ברחמיו לפרסם כי רחום הוא · והסתירה לזאת הכת דוד המבול יוכיח שכלם היו רשעים והחריב העולם בעבורם · כת ששית חוטאת באומרם אחטא ואשוב כי רוצה בתשובה הוא · והסתירה לזה מבוארת מדר״ל האומר אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה · כת שביעית בוטחים לחטוא באומרם אנו מולידין בנים ואנו מורחים שיעסקו בתורה ויהיו צדיקים וברא מזכא אבא ויצילנו מדינה של גיהנם · והסתירה לזה שאפשר שלא יולידו ואם יולידו אפשר יהיו רשעים כמותם ואם יהיו צדיקים אי אפשר להנצל מעתש כין שעל כל פני׳ חטאו ג כת שמינית בוטחים לחטוא בראותם עצמם משורש היחס אבותיהם כלם

ג כלומר מפני שכמו ע״ז לחטוא וע״כ היו מוסיל ל כמו שאמר לחטוא ואשוב שאין מספיקין בידו לעשות תשובה וכמו שפירש במתכוך כפ״ל נפי שאשם בחשובה שורש במתים ממילא בחשובה הוא קסיגור אלו לף כאן שחטא על פסק שבניו יסיו לדיקים לפיכך לית מוסיל לו :

נִיקָאן דָעם וויליז פּון זיין בֿשָׁעפֿר בֿיז דָער יָצר הָרָע עָנטפֿערט אים אִיבֿר צו דיא מְמוּנִים דיא מַשְׁחִיתִים זייא זָאלָן אִים מָאן אַוו וויא זיין מִשְׁפָּט איז · ודע זאקְסט וויסָן אַז דיא זינְדִינָער וָעלְן נְמַיילְט אין צְוָואנְצִיג כֿיתות כְּבֵי צוא מוֹעָן דָעם וויָלן פּון זַיָער יצה״ר אוּנ צוא איטְלִיכָער כֿיתה וָעל איהָ שְׁרַייבָּן וויא עָר הָאט אַטָעות · איין כֿיתה זִינְדִיגְט זייל זייא זָאגָן נָאט ב״ה איז איין וְהָרן אוּנ זַיָער טָעות הָאב איהָ שוין פְּרִיעָר גִישְׁרִיבָּן · דיא אַנְדָרי כֿיתה טְרַאכְטָן מִיר הָאבָּן פִּיל רוחק אוּנ צָער וָעט דָאס פָּאר נָעבָּן דָעם וָאם מִיר זִינְדִיגָן אוּנ דְרוֹף פָּר זָעכְרָן זייא זיהָ · אָבֿר זייא הָאבָּן איין טָעות וָארוּם נָאט ב״ה שִׁיקְט זייא צו צָער כְּדֵי זַיי זָאלָן פָּר מַיירָן פּון צו זִינְדִיגָן אוּנ מִיט דָעם וָאם נָאט וויל זייא פָּאר מַיירָן פּון צו זִינְדִיגָן דָער מִיט זִינְדִיגָן זייא מַאכָּן זַיי זַיָער עוֹנָש נָאךְ שְׁוָועָרִיר · כיתה שלישית דִי דְרִיטָה כֿיתה זָאגְט נָאט ב״ה וויל נִיט דָער רָשָׁע זָאל שְׁמַארְבָּן אין זַיין רָשָׁעוּת דְרוּם וָעט עָר אוּנְז צו שִׁיקָן אַגְרוֹסָע מְצָוה וָם זייא זָאל מְבַטֵל זַיין אַלִי עֲבֵירוֹת וָם מִיר הָאבָּן נִיטָאן · אָבֿר זייא הָאבָּן אַטָעות דָעָן דָנָקָא דָער וָאם וויל תְּשׁוּבָה מוֹעָן דָעם הָעלְפְט מָעָן פּון דָעם הִיכָּל אָבֿר נִיט צו זייא · כיתה רביעית דיא פִּירְדָע כֿיתה זָאגָן פִּיל מוזִינְט רְשָׁעִים אִיז דָא אוֹף דָער וָעלְט וויא עָם וָעט זַיין מִיט זייא אַלָע וָעט מִיט אוּנְז אוֹיךְ זַיין · אָבֿר זייא הָאבָּן אַטָעות וָארוּם דָער וָאם הָאט נָאר שָׁכֵל וָעט עָר דָעָן זָאגָן וויל דָער הָאט זִיךְ פַּאר אוּמְגִילִיקְט דְרוּם וָעל אִיהָ דָאס מוֹעָן · כיתה חמישית דיא פִּינְפְטֵי כֿיתה זָאגָן דָאס רוב פּון דָער וָעלְט זָעגָן זִינְדִיגְר נוא אִיז דָעָן צוא גְלַייבָּן אַז נָאט ב״ה וָעט מָאכָּן פָּאר לִירָעָן אַלִי בֿשָׁעפָּנִישׁ עָר וָעט זִיהָ מוּזָן מְרַחֵם זַיין מוֹחַל זַיין זייא כְּדֵי עָר זָאל מְפָרְסֵם זַיין אַז עָר אִיז אַיין דָער בָּארְמִינָער · זייא קָעָן מָעָן אָפּ וָעָנְדָרן פּון דָעם דוֹר הַמַבּוּל וָאם אַלִי זָעָנָן גִיוָוען רְשָׁעִים אוּנ נָאט הָאט תְּרִיב גִימַאכְט דִי וָעלְט אִיבֿר זייא · כיתה ששית דיא זָעקְסְטֵי כֿיתה זָאגָן מִיר וָעלָן זִינְדִיגָן אוּנ וָעלָן הְּשׁוּבָה טוּן · אוּנ זַיָער טָעות אִיז בֿשַׁייד אין דָער וָאם נָאט זָאגְט אִיהָ וָעל זִינְדִיגָן אוּנ טָאן הְּשׁוּבָה אִיז עָר נִיט וויכָּה הְּשׁוּבָה צו טוּן · כיתה שביעית דיא זִיבֿטֵי כֿיתה זָאגָן מִיר וָעלָן זִינְדִיגָן אוּנ הָעלָן הָאבָּן קִינְדָר וָעלָן מִיר זָעָהָן זייא זָאלָן עוֹסק בֿתוֹרָה זַיין אוּנ זָאלָן זַיין צַדִיקִים אוּנ אַיין זוּן קָעָן דָאךְ כְּזַכָּה זַיין אַיין קָאמָר דְרוּם וָעלָן זייא אוּנְז מַצְיל זַיין פּון דָעם גֵיהָנָם · אוּנ דָער אַנְטְוואוֹרט אִיז דְרוּף · אִיז מִינְלִיךְ אַז זייא זָאלָן נָאר נִיט הָאבָּן קִיין קִינְדָער אוּנ אָפְשָׁר וָעלָן זייא זַיין אַוָעלְכֵי רְשָׁעִים וויא זַיָער קָאמָר

היו הסידים כלם קדושים כלם טהורים כלם מוסרים עצמם על קדושת שמו יתברך ואומרים לכבודם הקב"ה מצילנו מניהנם כי אין כבודם היותם הם בגן עדן ובניהם וקרוביהם בניהנם · והסתירה לזו מבוארת מדרז"ל אין אברהם מציל את ישמעאל ואין יצחק מציל את עשו וכו' אע"פ שאין צדיקים כמותם ואביהם היו כ"ש וק"ו קרוב לקרוב· ואדרבא הבא משורש צדיקים עונשו כפול כיון שהיה לו ממי ללמוד ולא למד · כת ט' חוטאים שבוטחים בעצמם שהם צדיקים מלאים מצות בחושבם שקיום חייהם מצוה ומה שמתעסקים כל היום בסחורתם מצוה ומה שאין מכים ומקללים לשום אדם מצוה ומה שבאים לביתם ומתחברים עם השכנים להרבות ספורים באהבה ואחוה מצוה ומה שישן וקם לאור הבקר לעבודתו מצוה · וע"כ אומרים אם אנו חוטאים יתבטלו העבירות ברוב הזכיות · והסתירה לזו מבוארת שאין מצות אלא תרי"ג הם האמורים בתורה ועסק התורה · ואף המקיימם אם חוטאים אין הקב"ה מנכה זו בזו דוקא שאינו לוקח שוחד שהוכיר הכתוב · כת עשירית חוטאת באומרת מי רואני עבים סתר לו ולא יראה חוג שמים יתהלך · והסתירה לזו כי מלא כל הארץ כבודו וראיה מדור המבול דסברו סברא זו והרבו לחטוא שאמרו לאל סור ממנו וכו' עבים סתר לו ונאבדו מן העולם והראה לכל באי עולם כי עיניו על כל דרכי איש . כת י"א מתחזקת לחטוא אפשר שיבא משיח ביומי והקב"ת מחחל לדורו של משיח בעבורו כראיתא בילקוט ישעיה ואני ניצול מכל עונש · והכתירה אפשר שלא יבא ביומו ואם יבא איזלו שכר אע"פ שנמחל למי שקיים המצות בגלותו דאין קץלשכרו ולמעלתו וכמה ביוש יקבל או בנפשו· כת י"ב כת רמאות חוטא ועושה תשובה על חטא ראשון ואומרת כבר נמחל עון זה ואינו א"כ אני חוטא חטא אחר ואני חוזר בי וכיון שנמתלק חוזר אני לחטוא ולשוב באופן שאני עושה כן למעום מכל חטא וביום מותי אין עון בידי · והסתירה לזו

אוג וְעָן זַייא וָעלין אָפִילוּ זַיין צַדִּיקִים וְוָלין זַייא דִיא פָּעטִיר נִיט קָענין מַציל זַיין פּוּן דָעם עוֹנָש וַייל זַייא הָאבִּין זִיךְ אוֹיף דָעם סוּמֶךְ גִיוָוענן · כיתה שמינית דִיא אַכְטִי כִּיתָה טְרַאכְט זִיךְ נִיעֲרִי זוג והרבו לחטוא שאמרו לאל סור ממנו וכו' עבים סתר לו ונאבדו מן העולם והראה לכל באי עולם כי עיניו על כל דרכי איש . כת י"א מתחזקת לחטוא אפשר שיבא משיח ביומי והקב"ת מחחל לדורו של משיח בעבורו כראיתא בילקוט ישעיה ואני ניצול מכל עונש · והכתירה אפשר שלא יבא ביומו ואם יבא איזלו שכר אע"פ שנמחל למי שקיים המצות בגלותו דאין קץלשכרו ולמעלתו וכמה ביוש יקבל או בנפשו· כת י"ב כת רמאות חוטא ועושה תשובה על חטא ראשון ואומרת כבר נמחל עון זה ואינו א"כ אני חוטא חטא אחר ואני חוזר בי וכיון שנמתלק חוזר אני לחטוא ולשוב באופן שאני עושה כן למעום מכל חטא וביום מותי אין עון בידי · והסתירה לזו

אוג וְעָן זַייא וָעלין אָפִילוּ זַיין צַדִּיקִים וְוָלין זַייא דִיא פָּעטִיר נִיט קָענין מַציל זַיין פּוּן דָעם עוֹנָש וַייל זַייא הָאבִּין זִיךְ אוֹיף דָעם סוּמֶךְ גִיוָוענן · כיתה שמינית דִיא אַכְטִי כִּיתָה טְרַאכְט זִיךְ נִיעֲרִי עַלְטָרִין זָענין נִיוָוענן נְרוֹיסִי חֲסִידִים אוג הַיילִיגִי אוג הָאבֶּן זִיךְ מוֹסֵר נֶפֶשׁ גִיוָוענן אוֹיף קִידּוּשׁ הַשֵּׁם אוג מַחֲמַת דָעם זְכוּת פּוּן אוּנְזֶרֶע עַלְטָרִין וָועט נָאט ב"ה אוּנְז מַציל זַיין פּוּן דָעם גֵיהִנָּם · אָבֶּר וַיְיעֶר אוג מַחֲמַת דָעם זְכוּת פּוּן אוּנְזֶרֶע עַלְטָרִין וָועט נָאט ב"ה אוּנְז מַציל זַיין פּוּן דָעם גֵיהִנָּם · אָבֶּר וַיְיעֶר טָעוּת אִיז בְּשַׁייד אֵין דִיא רַייד פּוּן אוּנְזֶרֶע חֲכָמִים ז"ל דָאס אַבְרָהָם הָאט נִיט נִיקְענְט מַציל זַיין צוּ יִשְׂמָעֵאל אוג יִצְחָק הָאט נִיט נִיקְענְט מַציל זַיין צוּ עֲשָׂו הָאטְשִׁי עָס אִיז דָאךְ נִיט דָא אַזְעלְכִי צַדִּיקִים וְוִיא זַייא זָענין גִיוָוענן אוג אַרְבֶּא דָער וָאס קוּמְט אַרוֹיס פּוּן צַדִּיקִים אִיז זַיין עוֹנָש נָאךְ גָיעֶנְטִי כִּיתָה טְרַאכְטִין זַייא זָענין צַדִּיקִים פִּיל מִיט מִצְוֹת וָאַרוֹם דָאס וָאס זַייא הָאבְּן דִיא טָאפִּיל וַייל עָר הָאט זִיךְ גִיהַאט פּוּן וָועגְן צוּא לָעדְגִין אוג הָאט נִיט נִילְעְרִינְט · כיתה תשיעית דִי גַייס

דכין שכוונת תשובת העבירה ראשונה כדי לחזור ולחטוא אפשר ימיתנו הקב"ה סד בששב מעבירה ראשונה כדי שלא יחזור לחטוא ונמצא גורם לו קצרות חיו. ועוד שעל זה כיון השלם באומרו האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה כיון בכפל אחטא ואשוב לכת הזו שעושה בערמה לחטוא ולשוב ולחזור לחטוא ולשוב כדי לסלק בכל עון ראשון כדי שבסוף לא ימצא בידו עון. ועכ"ז אומר אין מספיקים בידו לעשות תשובה ואם כן מה מועיל בתקנה זו. כת י"ג מתחזקים לחטוא באומרם לית דין ולית דיין. והסתירה לזו דמצאנו ראיה כמה רשעים נתפסים בעונשין מעין חטאם כמכות המצרים שהוכו בעשר מכות כל מכה מקבילת למה שעשו עם ישראל כדאיתא במדרש וכן נפל המן בשחת שברה וכן רבים לאין חקר וכל זה מורה באצבע דיש דין ויש דיין. ואם תראה חוטאים שאינם נלכדים מיד ברשת עונותיהם הקב"ה מאריך אף ולבסוף גובה ממנו. ואם מת בשלום לרע לו לשלם לו בגיהנם דקשה מדין העולם הזה על שחטאיו כבדים וקשים. כת י"ד מתחזקת לחטוא בראותם שאע"פ שכשלו בעונות ודרכיהם מקולקלים נושאים חן בעיני בני אדם ומצליחים במעשיהם ובזה אומרים דרכינו ומעשינו רצויים לפני המקום ובזה הולכים ותוטאים. והסתירה לזו שאפשר שהקב"ה רוצה לשלם להם בעוה"ז איזה מצוה שבידם לטורדם מעוה"ב. או נושאים חן בעיני אדם רשעים כמותם. ואם בעיני הצדיקים מורין להן כך מפני שמחנפי לרשעים מפני דרכי שלום. כת ט"ו חוטאים באומרם ידענו דמשפטי גיהנם מוכנים לעוברי עברה עכ"ז חפצים אנו לטעום מתענוגי עבירה כי רב הוא. והסתירה לזו שאין התענוג נשאר מדבק בהם לעולם כי הוא כהרף עין וכל דבר שאינו בר קיימא אין ראוי להחזיק בו. ומה גם שאינו ראוי לאדם להחליף הרב במועט שהתענוג דבר מועט ובזמן מועט ושכר עוה"ב רב אין חקר. כת ט"ז מתחזקים עצמם לחטוא באומרם משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש וכיון שכן הנני מתעדן בחטאים כל ימי בהלוף עונש י"ב חדש. והסתירה לזה שקודם שיכנם בגיהנם מגלגלין נפשו באויר שנים הרבה כדי רשעתו כעוגשים כפלים מגיהנם ומכניסים נפשו בבהמות וחיות טהורות וטמאות ובשקצים ורמשים ובכל המקומות הכטונפים וכאלה מהעונשים ובסוף נכנם בגיהנם. כת י"ז בראותם שנכשלו

נייער טעות איז וארום וייל דיא פוונה פון זיין תשובה איז פון ועגין נאך אמאל צו זינדיגן ועמ אמשר נאט ב"ה אים שייטן תיכף נאך דער תשובה בדי ער זאל ניט ווידר זינדיגן ממילא איז ער אליין זיך גורם קורצע יאהרן. כת י"ג דיא דרייא צעהנטע פיהה ואנין טען שטראפט נאר ניט פאר עבירות. אוג זייער אפ ועגרוינג איז מיר זעהן פיל רשעים ועהרין גשטראפט מדה כנגד מדה גליך וויא דיא מצדים זענען גישלאגין גיוואהרין מיט צעהן מכות אוג איטליכע מכה איז גיוועזן קענן דעם וס וייא האבין גימאן צו דיא ישראל אוג אזו איז המן גיפאלין אין דעם גרוב וס ער הט גיגראבן צו מרדכי אוג דאם אלץ וייזט אז עם איז דא איין נאט שטראפט פאר עבירות. את אויב דוא ועמט זעהן רשעים ויאם ועהרין ניט גיפאנגען אין דער נעץ פון ייערי זינד דאם איז נאט ב"ה ואהרט וייא אוג צום סוף ועט ער אים שטראפין. אוג אויב ער איז גישטארבן מיט שלום דאם איז פאר נייא שלעכט ויאהרום ער ועט וייא בצאלין אין גיהנם ואם איז ערגיר פון דיא שטראף פון דער ועלט. כת ה"י דיא פערצעטע פיהה זענן גישטרוקילט גיוואהרן מיט פיל זינד פון דעמט ועגין זענן וייא נושא חן בייא ליים אוג דורך דעם זאגן וייא אוגזרי מעשים זענן בווילקט פאר נאט אוג דורך דעם זינדגין זיי אלי מאל מער. אוג זייער טעות איז עם איז מיגליך אז נאט ב"ה בצאלט זיי אוף דער ועלט שכר פר עפים איין מצוה ואם זייא האבין גימאן ארער זייא זענן נושא חן בייא אזעלכי רשעים וי זיי זענן אוג אזוך צדיקים בראהרפין חנפנן צו רשעים פון דרכי שלום ועגין. כת ח"י דיא פיצעטע פיהה זאגין מיר ויסקן אז דיא יסורים פון גיהנם איז אן גיבריית צוא דיא ואם זינדיגן פון דעמט ועגין ויל מיר פאר זכין פון תענוגי עבירות. אוג זייער אפ ועגרנוג איז דר תענוג פון דר זינד איז נאר איין רגע אוג אזו איין זאך וס האט קין קיום ניט גיהער מען זך דרינן ניט אן צו האחן. אויך גיהער אטענטש ניט פאר בייטן פיל פאר ויינינ דען דער תענוג פון דער עבירה איז ויינ אבר דער שכר פון עולם הבא איז זייער פיל. כת ח"י דיא זעכצעטע פיהה זאגין דיא רשעים ועהרין גטשפט אן גיהנם צוועלף חדשים ועל איך פארגעניגען האבן אלי מיינע טעג פון זינד אוג ועל ליידן גיהנם צוועלף חדשים. אבר זיי האבן אטעות. אייבר דר רשע קומט אן גיהנם ועהרט זין גשפט קונלע איך יאר ואם דאם איז פיל מאל ערגיר אז גיהנם אוג ברענגט זין גשפה אן בהמות את

בעתות אומרים כלנו אבדנו וכיון שכן אין לנו לירש תרתי גיהנם ועושים כל מה שלבם חפץ ונטבעים בעברות. והו בתשובם שכיון שחטאו אבדה תקותם לכן עושים אח"כ כל הבא לידם . והסתירה לזו מבוארת שהקב"ה יסר עולם על עמודי תשובה ואין דבר שיעמוד בפני התשובה וידו פשוטה לקבל שבים אף כי עוונותיו רבו למעלה ושערי תשובה לעולם פתוחים . כת י"ח חוטאים מסבת שלא היה להם מי שילמדם להבחין בין טוב לרע ולא שמעו ולא הביעו ולכך בחשכה יתהלכו וחושבים שעליהם לא יפול עונש הדין . הסתירה לזו דמי שאינו חוקר להשיג תאמת ודרכי חיים ולהביר תורת משה ומצותיה ניהנם כלה והוא אינו כלה . כ"ש וק"ו הנולד מישראל שאע"פ שלא היה לו מי שילמדנו כיון שגדל ראוי לו שיבקש ויחקור וילמוד תורה ומצות . כת י"ט כת האנוסים הם החולים שמאכילים אותם מהדברים האסורים לרפואה וששים ושמחים באכילתם באומרם כיון שבא הדבר לידינו דרך היתר נעשים מן האסור להתענג בו ואינו מגיע לנו עונש כיון שהחכמים התירו לנו ומי יתן והיה להיות חולים פעם אחרת להרבות באכילה זו . והסתירה לזו דהן אמת דמותר להם אבל כיון ששמחים על הדבר מורים שיותר טוב מה שאסר הקב"ה ממה שהתיר וכאלו דבר ההיתר כמשא עליו וכדבר מאוס . ובהיות כן דבר בזוי וקל בעיניו קיום מצות הבדלה בין הבהמה הטהורה לטמאה מכל מאכלים הטהורים לטמאים ואין חטא גדול מזה ועונשו מרובה . כת ך' הנשים אם שמחות לומר טוב שאנו פטורות מע"ע שהזמן גרמא ומת"ת ומה לנו ולצרה זאת . שהרי מורים ומעידין בעצמן שאין התורה חביבה בעיניהן והמצות בזויות להן שהרי שמחות על שאין חיוב הקיום עליהן וראוים לעונשים רבים מן הסתירה המבוארת כנזכר . ואינן יודעות שחיוב התורה ומצותיה עליהן כארז"ל כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים ותגד כו' אלו האנשים ולא עוד אלא שמקדים הנשים לאנשים . וחייבות בכל מצות לא תעשה ובעשה באותם שאין הזמן גרמא רק באותה שהזמן גרמא דפטורות משום שעול בעליהן עליהן חוץ מפסח ותנוכה ופורים שחייבות אע"פ שהזמן גרמא משום שנעשה הנס על ידן פסח בשביל נשים צדקניות יצאו ישראל ממצרים חנוכה על ידי יהודית פורים ע"י אסתר

חיות שקצים ורמשים אוג דער נאך נייט ער ערשט אין ניהנם . כת ה"י דיא זיבעצמי פיהה ואנן מיר זענן שון פרלארן פון עולם הבא דרום לאמיר חאטשי האבן עולם הזה אוג טוען וחאם ניעד האָרץ גלופט וויל ניא טראכטן עם איז שוין פאלארן ניער האפונג . אוג ניער טעות איז בשייד דען נאט ב"ה האט נשטעלט אויף תשובה דיא ועלט אוג זין האָנט איז נישטערקט מקבל צוא זיין בעלי תשובה דיא טוערן פון תשובה זענן תמיד אפין . הכת ה"ח דיא אבצמי פיהה זינדיגין מחמת בייגר האט ניא נים גיהאט צוא לערנן גיזען ניא אין דער פינסטר אוג מיינען ניא ועלין מיין עונש נים האבן . אבר ניא האבן איין טעות דען דער וחאם איז גבארין איין ישראל ועון שר האט נים גיהאט ועד עם זאל אים לערנן אז ער ועדט גרוים גיהד נים צוא זוכן אוג פארשטן אוג לערנן תורה אוג מצות . הכת ה"ט דיא ניינצמי פיהה איז דיא קראנקי וחאם מען ניבט ניא עסין פון אין רפואה וענן ועלכם וחאם איז אסור אוג ניא קרייען זיך אוג זאגין ויל דיא זאך איז אונז גיקומן בהיתר צוא פאר זוכן דיא אסורי עסין ואדג לאמיר פערנינגען האבן דער פון . ניער טעות איז יוא ניא טאגן עם עסין נור ויל ניא קרייען זיך אוף דער זאך איז איין גרוסי עבירה אוג דר עונש איז גרוים . הכת העשרים דיא צוואנצינסמי פיהה איז מיבר וחאם קרייען זיך אוג זאגן עם דיא איז נוט וחאם מיר זענן קטור פון פיל מצות אוג פון לערנן תורה זיא איז ניא נים גליבט אוג דיא מצות זענן בייא ניא קבוזה אוג קרייען זיך וחאם ניא זענן נים חייב מקיים צוא זין פיל מצות דרויף זענן ניא חייב פיל עונשים דען דער חיוב פון תורה אוג מצות איז אוף ניא אוך . כאשר וויא דיא חכמים ז"ל האבן גיזאגט עם שטייט אין פסוק (כה תאמר לבית יעקב) אלו ואלמטו זאגן צו דעם הויז גזינד פון יעקב דאם מיינט מען דיא ניייבר (ותגד לבני ישראל) אוג ואלמטו זאגן צו דיא קינדר ישראל דאם מיינט מען דיא מענער אוג דער פסוק דעט קריער פון ניייבר ויא פון מען . אוג זענן חייב פיל עושים דען דער חיוב פון תורה אוג מצות איז אוף ניא אוך . כאשר דרויף זענן ניא חייב פיל עונשים דען דער חיוב פון תורה אוג מצות איז אוף ניא אוך . כאשר וויא דיא חכמים ז"ל האבן גיזאגט עם שטייט אין פסוק (כה תאמר לבית יעקב) אלו ואלמטו זאגן צו דעם הויז גזינד פון יעקב דאם מיינט מען דיא מענער אוג דער פסוק דעט קריער פון ניייבר ויא פון מען . אוג זענן חייב פיל עושים דען דער חיוב פון תורה אוג מצות איז אוף ניא אוך . כאשר צייט נאר דיא מצות עשה וחאם הענגן אן אציית זענן ניא פטור כמחמת דער עול פון זיערי מאנן איז אויף ניא . חוץ פון פסח וחארום פון הענגן דיא פרומי ווי בער זענן דיא ישראל ארום נינאנגן פון מצרים . חנוכה איז דער נם נוען דורך איין אשה יהודית . פורים דורך אסתר . אויך חאטשי

כמ"ש התום' • גם אע"פ שפטורות מהתורה שבע"פ חייבות לעשות במאמצי כחן שילמדו בעליהן ובניהן תורה ונחשב כאלו הן עוסקות בהיותן מעשין וגרול המעשה מן העושה • נקוט האי כללא בידך כל אדם המטיל טום באנשים כשרים ומגלגל דברים לפרסם עליהם עונות נעורים או ששמח על עבירות שעושים אחרים דע באמת שהוא מלא עונות ולוקח נחמה לנפשו באומרו יש רבים כמוני • וכל אדם המשבח לאדם בתוך חבורה שיש שונא לו אין רשע כמוהו שאין כוונתו לשבחו רק כדי שישמע השונא שבחיו ויהפכם לגנאי וירבה עליו חרופים ויעליל עליו דברי דופי ויתגנה בפני כל החבורה וירבו עליו שונאים • ונמצא עושה מעשה זמרי ומצפה שכר כפנחס באומר אני נתכוונתי לשבחו • ולכן אפילו חדושי תורה לא יאמר אדם משם אומרו בחבורה שיש לו שונא רק יתלה הדבר באילן גרול • והעושה בהפך עושה הקב"ה כאילו הקב"ה ח"ו אינו מכיר במחשבו' האדם ותחבולותיו•וכל אדם שתראה בועס על חומא אח' שמיאש אותו מתשובה דע שיש עבירה בידו ונוהג בה וכדי שיבטחו בו ולא יחקרו אחריו בועס כ"כ על החומא שיחזיקו אותו מקנא וגורה מן העבירה • ואם תראה אדם כעסן דע שהגאוה שבלבבו גורם ושכינה אינה חשובה כנגדו ואל תתעסק עמו אפילו בדבר ריוח מן תפסיד חייך • ואם תראה אדם עצב כל ימיו דע שמיעוט הבטחה שבו גורם לו העצבות ואל תשכון בשכנותו מן יסיר אותך מאחרי ה' • אם תראה אדם מלגלג על דברי חכמים הרחק ממנו וברח ער קצות הארץ וצוה את בניך אחריך שלא יעברו במקום ההוא • ואם תראה אדם מתעסק בלשון הרע דע שהרבה דמים שפך • וכן אם תראה אדם אכזרי ואם תראה אדם קמצן ובצלה עמו אל תרבה תחנוניך עמו שירחם עליך מן תתניא זמנך לריק • ואם הראה אדם ליצן דע שמטמא בחייו כבמותו ורבים הוציא מרעתם ובחרו מתנק נפשם ועליו אמרו רז"ל אינו מקבל פני שכינה • ואם תראה אדם דובר שקרים בגום ד פיך מלדבר עמו כל ימי חייך מן תראג תמיד ממראות רעות שתראה ברבריו כמראה ססא"ל לרשע בעת מותו • ואם תראה אדם בעזות מצח סבול קללותיו וחרופיו מן אם תשוב אסריך לו יסיפ עליך כהנה וכהנה עד שיעיד על אשתך שהיא זונה ובניך ממזרים • ואם תראה אדם רוב ימיו במשתאות דע שכל עבירה הבאה לידו אינו מניחה וכל דרכיו נבלות ואינו מדבר בשבח שום אדם ומורגל בפיו ביזיון של ת"ח ובזקנותו מוטל ברעב וסופו יורש גיהנם • ודע בני שהתורה נקראת מאכל דכתיב לכו לחמי בלחמי • והעבירה נקראת מאכל דכתיב אכלה ומחתה פיה ח • והחברל מאכל למאכל התורה דהיינו למדה מאכל רוחני היא וכל עוד שאוכל מתאוה עוד לאכול ואינו שבע באופן שלעולם אינו קץ מאכילתה • ומאכל העבירה הוא מאכל גופני וגם אחר שאוכל ושבע קץ באכילתו ומואם כל מאכל שבעולם • והמשל לזה להנחת השלחן וסילוקו • מאכל התורה בשעה שאדם עורך שלחנו לאכול והוא נקי וטהור ונחת שלחנו מלא רשן ואדם

ד פגול: ח פסק סוף כמאלי וכוונם מצמאי קרח כלטון נקי:

זייא זענען פֿטור פון תורה זענען זייא חייב צוא שקיצען זייערי מאגן אוג זייערי קינדר ואלען לערנין ווערט ראס זייא גרעסטע גליק וויא זייא לערנן: נקוט דעם פלל נעם דיר דער ווארט אוג ווערסט איין טום אין לייט אוג אקט אויף זייא זינד ואלקסוי וויסן אז ער איז פול מיט עבירות אוג נעמט זיך קרייסטונג דער מיט וואם ער זאגט עם איז רא פיל לייט אזעלכי • אוג דער וואם לובט אמענטשין צוזיסן אנעזעלשאפט וואם דארף יצט איינר וואם האט יענעם פייגט אין זיין פוזה איז דר שונא זאל• עם הערן אוג זאל פאר קערן צוא גנאי אוג זאל דערין אוף אים שלעכטי רייד • דער טוט קעשים פון זמרי אוג האסט שכר ויא פנחס אוג זאגט איך האב גמיינט• אים צוא לובן • ואם אז זעהסט אמענטש איין בעסן זאלקסוי וויסן אז ריא נאזה איז ראס גורם אוג די שכינה איז ביא אים ניט חשוב אוג זאלקסט מיט אים ניט האנדלן • אמענטש ואם איז תמיד קרוזעריג זאלקסוי ויסען ער האט וייניג בטחון אוג זאלקסט ניט ואנען אין זיין שכנה • אמענטש ואם שפעט אום די רייד פון די חכמים דר וייסר זיך פון אים אוג זאג אן דייני קינדר אז ויא זאלן ניט איבר ניין אוף דעם אורט • ואם אמענטש וום ער רעט לשון הרע הט ער נעווים פיל בלוט קר נאסין • אמענטש וום איז איין אכזר אוג איין קמצן זאלקסוי פון אים ניט בעטין ער זאל זיך דר בארמין איבר דיר • אמענטש וום איז אלץ איז מטמא בי זיין לעבן אוז ווי נאך זיין טוט • אויף אים האבן אונזערי חכמים ז"ל גזאגט אז ער איז ניט מקבל פני שכינה • אמענטש ואם זאגט ליגן רעד ניט מיט אים • אמענטש וום האט איין עזות מצח לייד זייני קללות אוג זיין זידלן וואדום אז דוא ועמט אים ענטפרין ווען ער דיך נאך קער מבזה זיין • אמענטש ואם פאר ברענגט זיני טעג אין טרינקען אוג אין שלעכטי תאוות •

יואדם מתאוה לאכול פל מאכל שיביאו לפניו כי מחמת רעבו לא תשבע עינו · ומאכל הזנות ושאר עבירות בשעת סילוק השולחן שהוא סלא קליפות ועצמות ומאום סהמרק הנשפך בו ואדם קץ לראותו ומיאם בכל מאכל · כד הרשעים אחר שעושים העבירה ושבעים ממנה מיד מואסין בה · חהו שאומרים רו"ל רשעים מלאים חרטות · והטעם שמיד שמלא תאוותו יצרו מסתלק ממנו ועולה למעלה לקטרג עליו ובאותה שעה רואה בדופי המעשה שעשה ומתחרט עד שיחזור יצרו בקרבו לחזור להחטיאו· לא כן הצדיקים האוכלים לחמה של תורה דכל עוד שאוכלים ממנה מתאוים עוד לאכול ואינו שבע · והטעם שכל עוד שאוכל אותו לחם כל פרוסה ופרוסה שאוכל רוחה ומגרש חלק מיצרו לחוץ כי התורה כסם המות ליצר הרע ונשאר הגוף פנוי ממנו בבחינת הרוחניות ואין שביעה ברוחניות כי ראשון ראשון מסתלק למעלה להליץ בעדו לפני המקום · אוי לאדם המחליף לחמו של תורה בלחם עצבים · אוי המחליף תענוגים רוחניים בתענוגים גשמיים המתהפכים לזבל · אוי העוקר נטיעות של ג"ע לנטוע כאן גנות ופרדסים · אוי המוכר חלקו של עוה"ב לקנות כאן חצרות וסקיומות · אוי לגוף המתלבש מנו כבשים ועזים וממשי תולעים ואינו מתלבש בחלוקא דרבנן ו · אוי המכבד ביתו מן הזבל וכל השרץ השורץ על הארץ ואינו מכבד נפשו מן העבירות · אוי הקונה בממונו כלי זיולהשחית נפשו אוי לבים שמלאה לעולם ואינה מתרוקנת לעמלי תורה ולפרין שבוים ולשאר מצות · אוי המבקש לנופו ואינו מבקש ליישוב לנפשו · אוי שוכן במשכנות און ואינו שוכן בבתי מדרשות · אוי לבית שכליו חדשים מבלי הבנת אורחים בתוכו · אוי לבית שחלונותיו פתוחות לשוק של זונות · אוי לבית שספריו חדשים מבלי לומר בהם · אוי לבית שתבואותיו מלאות מבלי תת מהן לנדיניות היתומות · אוי המשתדל בנשואי בניו ובנותיו ואין משתדל בנשואי נופו בנפשו · כלומר לעשות התומר צורה · אוי המגרש אויבים מביתו ואינו מגרש אויבי הנפש מעליו · אוי הבונה היכלות לגוף ואינו בונה היכלות לנפש · אוי המחליף שמיעות קול שירי המלאכים בשמיעת שירי ענבים · אוי לחצר שכל שכניו כלם עמי הארץ · אוי לעיר שראשיה נערים ועמי הארץ ואכזרים וכל העם זוכרים מהם עונות נעורים · אוי המתת עצמו בידו ע"י עונותיו · אוי המתת בניו בחטאיו · אוי המכין צדה לדרכו גפרית ימלה וחרון אף · אוי הלומר אומנות להשביע נופו ולהרעיב נפשו ז · אוי לעיר שיושביה מועטים ומחלוקותיה מרובים · אוי לעיר שיושביה מרובים ולומריה מועטים · אוי המכיר כל דרכי עירו ואינו מכיר דרכי תורתו · מכיר דרך ביתו ואינו מכיר דרך בית תפלתו · אוי מכיר ומכבד מי שהולידו ואינו מכיר ומכבד למי שבראו · אוי משביע נפשו מלחם ומרעיבה מתורה · אוי למטה ששוכבים עליה כל הלילה · אוי ללילה שאין עוסקים בה בתורה שאין רינה של תורה נשמעת בה כי אם בקול צוחה על היין · אוי ליום כשמתניא אורו להאיר

ו סוף נכון נשמי לנכשם נחכר כסוף : ז פירוש רק נלכול ולשתות ולוסם וכוס מרעיב משו מכל טוב לנשלם בכנף :

אֲלֵי עֲבֵירוֹת וְאִם קְטַנִּים אִים צוּ הָאֲנָרֶן לְאוֹטָ עֶר זַייא נִיט אֲוֵעק אוּנ עֶר רָעט נִיט אִין שְׁבָה פוּן אֲשׁוּם מָעֲנְטֵש אוּנ אִיז מְבָזֶה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוּנ אוֹף זַיין עֶלְטֶר וְוָעט עֶר לַיידֶען הַזְנֶר אוּנ נֵיהִנָם · אוי וַייא אִיז צוּא דָעם וְוָאם פָאר בַּייט דִיא תּוֹרָה וְוָעגִן בְּרוּיט · וַייא דָעם וְוָאם פָאר בַּייט דִיא תַּעֲנוּגִים רוּחָנִיים מִיט דִיא גְרָאבִּי תַּעֲנוּגִים · וַייא צוּא דָעם וְוָאם פָאר קוּפְט זַיין חֵלֶק עוֹלָם הַבָּא וְוָעגִן עוֹלָם הַזֶה · וַייא צוּא דָעם גוּף וְום קְלַייד עט שַׁייגָע קְלַייד אוּנ קְלַייד נִיט אָן זַיין נְשָׁמָה · וַייא צוּא דָעם וְוָאם רַייגִיגְט זַיין שְׁמוּב אוּנ רַייגִיגְט נִיט זַיין גוּף פוּן עֲבֵירוֹת · וַייא צוּא דָעם וְוָאם מִיט זַיין נָעלְר פָאר דַארְבְּט עֶר זַיין לַייב · וַייא אִיז צוּא דָעם וְוָאם זוּכְט רוּהָע צוּא זַיין גוּף אוּנ נִיט צוּ זַיין נְשָׁמָה · וַייא צוּ דָעם וְום קוּמְט נִיט אִין בְּהֵי מְדְרָשׁוֹת · וַייא צוּא דָעם וְוָאם זַיינִי קִפְרִים זָעגִן נַאוִי דָאס קַיינָ לָעדִינְט אום זַייא נִיט · וַייא צוּא דָעם וְוָאם פָאר מְרַייבְט זַיין שׁוּנָא פוּן הוּז אוּנ פָאר מְרַייבְט נִיט פוּן זִיךְ דָעם יצה"ר · וַייא אִיז צוּ דָעם הוּיף וְוָאם אֲלֵי זַיינִי שְׁבָנִים זָעגִן עַמֵי אָרְצִים · אוי וַייא צוּא דָר שְׁמָאט וְום אִירִי רָאשִׁים זָעגָן יוּנְגָע לַייט אוּנ עַמֵי הָאָרְצִים אוּנ אַכְזָרִים · וַייא צוּ דָעם וְוָאם טַייט זִיךְ אֲלַיין אוּנ זַייגִי קִינְדָר דוּרְךְ זַייגִי זִינְד · וַייא אִיז צוּא דָעם וְוָאם גְרַייט זִיךְ אָן שִׁוְוֵעבִיל אוּנ פְּעֵךְ אוּנ גְרִים צָארְן · וַייא צוּ דָער שְׁמָאט וְוָאם אִירִי מַחֲלוֹקֶת אִיז פִיל · וַייא צוּא דָער שְׁמָאט וְוָאם אִירִי לוֹמְדִים זָעגָן וַוייגִיג · וַייא צוּא דָעם וְוָאם דָער קָעגְט נִיט דִיא רַייד פוּן זַיין הוֹרָה · וַייא צוּ דָעם וְוָאם דָער קָעגְט נִיט אוּנ הָאלְט נִיט עֶרְלִיךְ דָעם וְוָאם הָט אִים בַּשָׂאפְן · וַייא צוּא דָעם וְוָאם מַאכְט זִיךְ הוּנְגְרִיג פוּן הוֹרָה · וַייא צוּ דָעם וְום לִיגְט אַנאַנְצִי נָאכְט · וַייי דָעם וְוָאם גִיצְט מִיט זַיין הוֹרָה · וַייא דָעם פַּעַל כִילְאבָה וְוָאם פַּר זָעכְרָט זִיךְ אוֹיף זַיין כִילְאבָה אַן הָכָם וְוָאם גִיצְט מִיט זַיין הוֹרָה · וַייא דָעם פַּעַל כִילְאבָה וְוָאם פַּר זָעכְרָט זִיךְ אוֹיף זַיין כִילְאבָה אַן

לכל עושה רשעה ולא לעוסקים במצוה · אוי להכם שמשתמש בתורתו · אוי לבעל מלאכה שבושת בזרועו · אוי לרופא המבקש עשירים ולא עניים ונוהר רפואות בלי צורך ליקר הסמנים אוי למוהרים יוצאים כל היום בעסק סחורתם ולא בסחורה של תורה · כי טוב סחרה מכחר כסף · אוי לאב ואם השוחקים מרשעת ילדיהם באמרם קטנים הם · אוי לבחורים שימי כחם מוציאים לריק · אוי לזקנים שבאו לכלל זקנה ואין מזכירים מיתה בפיהם · אוי לאדם האומר שלום עלי נפשי ואינו מצטרף בשום צרה עם הצבור · אוי לאדם שמשמח בנדולתו · ואוי ואבוי למי שהוציא כל ימיו בהבל וריק ומת בלי תשובה · אוי לאיהו נוף שיאכלהו הולעה ויתלבש בבושה וכלימה כגלימא · ונפשו עומדת נזופה וזעופה · אוי לאותו בושה · אוי לאוהה בלימה :

פרק יא יום המעונן ויום הגשם נפשו של אדם עגומה עליו · בראות היום חשוך ומעורבב

מקול הגשם וקולות וברקים ורעמים בטיט חוצית · ואע"פ שיודע דכל זה להביא חיים בעולם שיורד הגשם להגדיל הבואות ולהפריח אילנות ולעשות ציצין ופרחים ואח"כ חוזר השמש חורת על הארץ כמו שהיה ועכ"ז רואנ ומתעצב בשעה שחשבה נפלה על ארעא · מכאן יחשוב האדם הצער והדאגה שישיג לו בבא ימי הרעה ימים המתקרבים למיתה ובפרט שישיג היום ממש שבו יפטר מן העולם · שהוא יום חשך ואפלה צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל · מה דוחק וצרה וצוקה ותגן ואנחה ירגיש נפשו מאין הפוגות · לכן לצאת מאפלה זו לאור גדול אין אור אלא בעסק התורה שנקראת אור שנאמר כי נר מצוה ותורה אור ויאיר בלבתו מן החיים לחצר טות ובשכבו בקבר כזוהר המאירים · תדע שהרי אדם ישן על מטתו בלילה וחולם שמש זורח על הארץ ורואה אור גדול ונפשו שמחה ומתענגת באור זה כאילו הדבר בפועל ממש · הלא תראה בהוש הראות האור הנילד מן התורה כשאדם מחדש איזה חדוש בתורה נגנם שמחה בלבו כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וכהיב ושמחת בכל הטוב ואין טוב אלא תורה כארז"ל במדרש ע"פ זה· ומעם שמחת הלב משום שאור התורה שלמר חידש נכנם שם ומאיר · באופן שהתורה כנר להאיר לנשמה לשמחה וסמך לדבר נר ה' נשמת אדם · ירצה נר ה' שהיא התורה להאיר לנשמת אדם · וכשם שעיי האור יכול האדם לעשות כל צרכי נופו להקריב התועלת ולהרחיק הנזק ולהציל עצמו מפח יוקשים ומלפול בשוחה עמוקה כך התורה מאירה עיני האדם להציל נפשו מני שחת לראות באור החיים ומלמדתו להועיל לבקש הדברים

אַשׁום בְּמַתּון אוֹף נָאט · וַיי‌א צוּ דָעם רוֹפֵא וְאם נַיי‌ט נָאר צוּ אַיין עוֹשֵׂר אוֹנ נִיט צוּם אָרוּם כַּאן · וַיי‌א צוּ דִיא כּוֹתֲרִים וְאם נַיי‌ען אַיין נַאנְצֶן טָאג אִין עֶסֶק פוּן זַיי‌עֶר קְהוֹרָה אֶהֶן תּוֹרָה אוֹנ מֵעֲשִׂים טוֹבִים · וַיי‌א צוּא פָּאטֶר אוֹנ מוּטֶר וְאם לַאבֶּן פוּן דָעם רִשְׁעַת פוּן זַיי‌נֶרי קִינְדֶר · וַיי‌א צוּא דִיא יוּנְגִי לַיי‌ט וְאם פַּאר בְּרֶעֶנְגִין נָאר זַיי‌עֶר כּחַ אוֹף נִישְׁט · וַיי‌א צוּ דִיא וְאם זָענֶן שׁוֹן נַאנְץ אֶלְט אוֹנ דָר מַאנְן זִיךְ נִיט דָעם טוֹט · וַיי‌א צוּ דָעם וְאם וְאנְט עֶם וְעט מִיר זַיין שָׁלוֹם אוֹנ אִיז זִיךְ נִיט מְצַרֵף מִיט דָעם צְבוּר אִין קֵיין שׁוּם צָרָה · וַיי‌א אִיז צוּ דָעם וְאם פַּאר בְּרֶעֶנְגֶט אֲלֵי זַיי‌נֶי פֶּעג אִין נַאריִשְׁקַיי‌ט אוֹנ שְׁטַארְבֶּט אָן תְּשׁוּבָה · וַיי‌א אִיז צוּא דָעם נוּף וְאם וְוערִים וְועלִין אִים עֶסֶן אוֹנ וְעט לַיי‌דֶן שַׁאנְד אוֹנ זַיין נִשְׁמָה וְעט שְׁטַיי‌ן בְּנִזּיקָה · וַיי‌א אִיז צוּ דָעֶר בּוֹשָׁה · וַיי‌א אִיז צוּ דָעֶר שַׁאנְד :

פרק יא יום המעונן דעם וואלקענדינן טאג ווען רעגנן ניט איז דר מענטש אביסעל אין מרה שחורה וויל דער טאג איז רעגנן אוג דונערן אוג בליצין האטשע ער חייסט אז דער רעגן פוט מאכן וואקסן תבואה אוג פֵּרות אוג בליאונג פון בייכר אוג דער נאך קערט ווידער דיא זון אוג שיינט אוף דער ערד פון דעסט ווענן איז ער פארט טרויערג אין דר ציים פון וואלקינם · מכאן פון דאנן נהער אמענטש זיך ארויה נעמין צוא טראכטן דעם צער אוג דיא דאגה וואם ווען אים נרייכן אז דיא טעג ווילין קומען וואם זענן נאהענט פאר זין טויט · ובפרט דער טאג וואם ער דארף אין אים שטארבן ניהער ער דאך פאר שטיין וואם פאר איין טרויערקייט אוג זיפצוג ווען זיין נשמה פילן דענמאלט לכן כדי ער זאל ארויס ניין פון דעם דאזיגן פינסטרקייט צו ליכט איז נאר דוקך תורה לערנין וואם זיא ווערט גרופן ליכט אוג כיארה אוג צדקה אוג זיא ווען לייכטן צוא דעם כענטש אויך אז ער ווען ליגין אין קבר ויא דאם ליכטקייט אוג גלאנץ פון היכל · הלא פאר וואר דוא קענטש פילין דאם ליכטקייט פון דער תורה דען אז אמענטש איז כחדש עפים אין דער תורה קומט אשטרה אין זיין הארץ ווייל דיא תורה ואם ער האט כחדש גיוועז ניט אין זיין

הנרמים הבריאות לנפשו ולגופו לעבודת בוראו שלא יפול בו מקרה החולאים המבטלו מלעבוד
שהרי התורה מזהירה מזה תאכל ומזה לא תאכל כי מכל מאכל המזיק הבדילתו מלאכלו כרופא
זה העומד על האדם לאמר למה תאכל מאכל זה כי מזיק הוא כך התורה מרחיקתו ממאכל
המזיקו ומקרבתו למאכל הנותן בריאות לנפש ולגוף. וכן תורה שבעל פה ג"כ. (עיין ברמב"ם
הלכות דעות ובראשית חכמה בחופת אליהו שקיבץ דברי רז"ל אל מקום א'). ומזכור שם הדברים
שדברו לתועלת בריאות האדם פה יעש' ואיך יעשה הראה משם ובזה הדבק נפשך בשתי תורות
בריאות חבתם עליך להדריכך בדרך החיים ולהבדילך מדרכי מות. והראה עוסקים בהורה מדוכים
ולבושי סחבות מלובשים רע טעמו של דבר כל דבר נהמר ויקר הערך ותאוה לעינים מכסים
אותו מן העינים וחופים עליו מפה בלויה ומבוזה כדי שלא ישלוט בו עין הרע אבל מי שיש בו
דעת וסכיר בחפץ המכוסה במפה בלויה זו מהאוה להיות באותו דבר נהמד ויקר הערך אע"פ
שיהיה מחופה בשק ואפר כי כבא במקום שאין עין הרע שולט בו כזרעו של יוסף א דהייט
לעתיד מסיר המכסה מעליו ומאיר שבעתים כאור החמה. ומשם נולד שרשע עם הארץ פוער
פיו כנמל ומוציא ריח רע כציואה מפיו ומבוזה ת"ח. כי אין נפשו הבהמית משיגה לראות כי אם
הלבוש הקרוע שעליו ולא החפץ היקר שמכסה עליו. ובזה רואה הרשע עצמו בבגדי שש וארגמן
ולת"ח בבגד קרוע מתחזק לציעוק עליו ככלב ושומאת יצרו אשר עשה הלודה בנפשו הגדיל
סמיות בעיניו מלראות מה שתחת לבושי רקמתו שהוא נוף נגוף משולל מכל שוב דומה לחסת
מלאה ציואה בחייו ובמותו לכלב מוסרח מלא תולעים יוצאים מלשונו ונבנסים בטבורו. ודע
שכל זמן שמתסרק הנוף ע"י עסק התורה מתגדל אורה של נשמה. כסכין זה כל זמן שמשחיזו
במשחזות מתסרק החלידה שעליו ומתגלה צחצחות איר בהירותו. כך ת"ח כשמסרק ומחליש
כחו ע"י עסק התורה שנקראת אש דכתיב הלא כה דברי כאש וכתיב אש דת למו מתגלה אור
שבנפשו עד שמכח המירוק מתגדל כ"כ אור שלה עד שמגיע למדרגת נשמה ורוח וכל מדרגה
ומדרגה להשיג צריך מירוק יותר גדול כנודע. ואם יש ת"ח מבזים אותו ליצני הדור מטעם שהוא
מכוער או בעל מום ומקילים בכבודו עד בוש על שהוא בזוי בלבושו אל ישים לבו לדבר הזה
בשומו נגד עיניו דכל זה בעולם עובר ובזמן קצוב ואח"כ הולך אל המעלה לשלוט על ש"י
עולמות דכתיב להתהיל אוהבי יש ורבי רבבות של מלאכים עומדים לשרתו וכתר תורה ומע"ט

א כמו שדרשו חז"ל כפסוק עלי ניץ שחין עין כתש שולפת בזרעו של יוסף:

הָאָרְץ אַרַיין. אוּן אַז וואל וויא דוּרְךְ דָאס לִיכְט קֶען דָער מֶענְטְש זִיךְ מַצִיל זַיין פּוּן שְׁטְרַיכְלוּנְג
אַז אוֹיךְ דִיא תּוֹרָה מַאכְט לַייכְטָן. דִיא אוּנְן צוּא מַצִיל זַיין פּוּן גֵיהֶנָם אוּן צוּא עָקֶן אִין דִי אַיבִּיגְע
לִיכְט אוּן עָרִיגְט אִים דִיא זַאבְן וְואם בְּרֶעְנְגְן שְׁטַארְקִיט צוּא זַיין נְשָׁמָה אוּן צוּא זַיין גוּף דִיא
דִינְסְט פּוּן זַיין בַּשְׁעֶפֶר. שהרי דִיא תּוֹרָה אִיז מְזַהִיר דָאס זְאלְסְטוּ יוּא עֶסְן אוּן זְאם נִיט וִוי אַראְקְטָר
זְאגְט אֶן דָעם חוֹלֶה דָאס אוּן דָאס זְאלְסְטוּ נִיט עֶסְן וְוארוּם עָם וְועט דִיר שַׁאטֶן אוּז אוֹיךְ דִיא תּוֹרָה
נְ"ער וַיטֶעֶרְט אִים פּוּן אַז אַיין עֶסְן וְואם שַׁאט. אוּן זִיא גִינֶעהֶנְט צוּא אִים אַז אַיין עֶסְן וָום אִיז
גִיזוּנְד צוּ זַיין נְשָׁמָה אוּן צוּא זַיין גוּף. אוּן אַז דוּא וָעסְט דָאס גִיריינְקֶן וָועסְטוּ זִיךְ בְּהַעפְּטֶן אִין תּוֹרָה
שֶׁבִּכְתָב אוּן אִין תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה דוּא וָועסְט זָעהֶן דָאס זִייא מַאכֶן דִיךְ טְרֶעסְטִין אִין דָעם וָועג פּוּן
לֶעבֶּן אוּן רָאטִין דִיךְ פּוּן טוֹיט. ואם אוּן וְואם דוּא וָועסְט לוֹמְדִי תּוֹרָה טְרָאגְן גִילַאסְטָעט קֶלֵיידֶר.
דָער מַעַם אִיז דָען אַטַיעֲרִי זַאךְ פַּאר דָעסְט מֶען אֶפְּטָער מִיט אַיין גִימַיינְע דָעק עָם זָאל דִרִינְן קֵיין
עַיִן הָרָע נִיט שׁוֹלְט זַיין. אֲבָל דָר וִום הָט שׁכֶל פַּר שְׁטַיִיט וָואם לַיִגְט אוּנְטָר דָעק אוּז אוֹךְ דָר
ת"ח לֶעְתִיד לָבֹא וָועט עָר אֶם טָאן דִיא דָעק פּוּן זִיךְ אוּן וָועט לַייכְטִין זִיבְּעִן קֵיאל זִיבְּעִן וויא דִיא
לִיכְט פּוּן דָער זוֹן. ומשם אוּן דָער פּוּן קוּמְט עָם אַז דָער רְשָׁע וָואם לַייקֶענְט אֵן נָאט ב"ה עָפְּנִט זַיין
מוֹיל אוּן אִיז כְּבָזָה דִיא ת"ח ווארוּם עָר זָעהְט נָאר דִי צוּרִיסֶנְע קֶלֵיידֶר וָואם אוֹיף אִים אִיז אֲבָר נִיט
דִיא מַיעֲרִי בַּלִי וָואם אִיז אוּנְטָר דָער דָעק. ואם אוּן אוֹיב עָם אִיז דָא אַיין הַלְמִיד חָכָם וָואם דִיא
לַצִים זָענֶן אִים כְּבָזָה מַכְּמַת עָר אִיז נִיט קֵיין שׁוֹיגֶר מֶענְטְש אָדָער אַיין בַּעַל טוּם אָדָער עָר נִיט
אִין גִימַיינְע קְבַיידָער זָאל עָר נִיט טָאן זַיין הָאָרְץ דָער צוּא דָען עָר זָאל דַייקֶן דָאס אֵלֶץ אִיז דָאךְ
אוֹיךְ דָער דָאזִיגְע וְועלְט וָואם זִיא אִיז נָאר אוֹיף אַקוּרַצְע צַייט אָבָער דָער נָאךְ וָועט עָר
קוּמֶן צוּם אַייבִּיגִין לֶעבֶּן אוּן עָר וָועט הָאבֶּן דְרַייא הוּנְדֶרְט אוּן צֶעהֶן. וְועלְטֶן אוּן דִיא
מִדּוֹת פּוּן תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וָועט אוֹיף זַיין קָאפּ זַיין אוּן דִיא שְׁכִינָה וָועט רוּען אוֹיף אִים אוּן

בראשו כארז"ל צדיקים עומדים ועטרותיהן בראשם ושכינה שרויה עליו ופניו מבהיקים ומאיר מסוף העולם ועד סופו והליצנים יראו ויבושו וילכו לחרפות · וזהו משל לאדם שאמרו לא אם תסבול כמה ימים בזיון לצאת בשוק בלבושי הבורסקי כ ופניך מפוחמות גם אוילים יצחקו בך ובמלאות הימים האלה תהיה בעושר רב וכבוד גדול ' שאין ראוי לאיש זה לחוש על הבזיון שסובל בימים קצובים נגד המעלה הנמשכת אחר כך מעלה שאין למעלה ממנה ותמידית · ואדרבה ראוי שישמח מאוהו בזיון כיון שגורם לו המעלה · גם הת"ח שמבזים אותו אין ראוי שיצטער על הבזיון שסובל בערך השכר והמעלה שעתיד לקבל בעבור שסבל הבזיון ולא פירש מן התורה · ואם יראה הת"ח עמי הארץ מתחרטים על שעבר שלא עסקו בתורה וענמה נפשם עליהם על זה ומתאוים להרבק עם ת"ח לשמוע תורה מפיהם ומחזיקים בידם שילמדו בעבורם לחלוק עמהם כזבולון עם יששכר או הת"ח חייב לכבדם ולהתבייש מהם כדי להראות שמורים להם כבוד · אמנם אם העמי הארץ אין נוהגים כבוד בת"ח כראוי ואין מהם שום תועלת ואדרבה מבזים כעיניהם התלמידי חכמים ומתאכזרים עמהם או התלמיד חכם אל יחניף לתת להם שום כבוד בעולם משום שמחזיק ידי עוברי עבירה ומרגיזו אל אלא אדרבה יחשבם כבהמות וכאלו יושב בתוך ארוות סוסים שאין האדם מתבייש מן הסוסים כלל להלך יחף או בלי גלימא או לדבר בקול רם או כיוצא מהדברים אלו שצריך האדם לנהוג מפני כבוד הבריות · וכשיראו עמי הארץ שבעיני התלמידי חכמים חשובים הם כבהמה יחזרו בהם וישתדלו על בניהם שילמדו תורה · והנשים הארורות בראותם בשפלות בעליהן שבעיני תלמידי חכמים הם נחשבים כבהמות ונמנעים מכל כבוד שבעולם גם המה יעזרו מיד בעליהן על בניהם שישתדלו ללמד להם תורה מפני הכבוד שיש ללומדי תורה · גם בראותן בשפלות עם הארץ ובכבוד התורה יחשבו בעת הזיוג בתלמיד חכם שיהיה הולד הנוצר כמוהו כרבי יוחנן שהיה יושב בשערי טבילה כדי שיחשבו בו הנשים העולות מן הטבילה כדי שיהיו להן בנים חכמים ויפים כמוהו · וכל המחניף את עם הארץ שאין מכנו שום תועלת בעולם ואדרבה מביה תלמידי חכמים מביא רעה לעולם ומשפיל כהרה של תורה ומכבה את אורה ואין לו חלק לעולם הבא והעון הזה מביא בעולם הזה שיצטרך לעם הארץ ויצפה מכנו תמיד ויצא מאצלו בידים רקניות · והגני מודיעך בפעם הזאת טעם ששמעתי מעם הארץ אחד למה העמי ארצות שונאים לתלמידי חכמים משום שתלמידי חכמים מונין לנו כבהמות לכן אנו שונאים לתלמידי הכמים ודאיה לדבר שאין מתערבים עמנו לאכול ולשתות ולדבר ואין מגלים לנו סוד מסורותיהם ואין מתיעצים עמנו לשמוע

ב shומונתו נעכד שולום :

זַיין פֿנים וועט לייכטן פון אַיין עק וועלט בּיז דער אַנדרער אוג דיא לצים וועלן פֿר שעמט ווערן · חהו דאם איז אמשל צוא אַיין מענטש וואם טאַן זאַגט אים אויב דוא וועסט לַיידין עטליכע טעג בּזיון דיא נאַרנים זאלן שפּעטין אויס דיר וועסטו קומע צוא פֿיל עשירות אוג גרוים כּבוד · נוא בּדאַרף דער מענטש דאך בּוודאי ניט זאַרגין אויף דעם וואם ער וועט לַיידין דיא עטליכע טעג אַקעגין דער מעלה וואם ער וועט דאך האבּין · ואם אוג אז דער ת"ח וועט זעהן דיא עמי האַרצים האבּין חדשה דרויף וואם נייא האבּין פֿרייער קיין הוֹרה ניט גילערינט אוג גלוסמין צוא בּהעמטין זיך מיט דיא ת"ח צו הערין הוֹרה אוג גענג פֿרנסה די ת"ח זייא זאלין לערנין אוג זאלין זיך מיט זייא מיילין מיט דעם שכר ווייא שבט זבולן מיט שבט יששכר · דענמאלם איז דער ת"ח זייא מחויב ערליך צוא האלטין אוג אף נעבין כּבוד צו זייא : אמנם אבער אז דיא עמי האַרצים זענין ניט נוהג כּבוד דיא ת"ח אוג דיא ת"ח האבּין פון זייא קיין שום היולף ניט אוג זענין נאך מבוזה אין ניערע אוגין זאל דער ת"ח זייא ניט הנפּנען דאם ער זאל זייא קיין שום כּבוד ניט אף נעבּין וואורום זונסט הייסט גלייך ווייא ער שטאַרקט דיא ואם טוען עבירות אוג דער צערינען נאט · אוג אז דיא עמי האַרצים וועלן זעהן אז זייא זענין גירעכינט וויא נישט אין דיא אויגין פון דיא הלמידי חכמים וועלן זייא חדשה האבּין אוג וועלן זיך משתהלל זיין אז זייערי קינדר זאלן לערנן תורה · אוג דער ואם הנפּק איין ע"ה ואם פון אים איז ניט דא קיין היולף צו דיא ת"ח דר ואפּט אראפ דיא קרון פון דער תורה אוג פֿאר לעשט איר ליכט אוג זיין עונש איז ער זאל אן קומן צוא דעם עם האַרץ אוג וועט האפּין צוא אים ער זאל אים נעבּין אוג ער וועט פון אים ארוים גיין ניט ליידיג הענט · והגי איך האב גיהערט פון איין עם האַרץ פֿאר ואם דיא עמי האַרצים

האבין

עצה ממנו וכאלה מדברים אלו • ואני השבתי לו תדע למה תלמידי חכמים שונאים לעמי הארץ וחשובים בעיניהם כבהמות משום שאינן מתערבים עם תלמידי חכמים ללמוד מהן ואין מרבים עמהם בטובת הנאה כדי שידברו עמהם ואין מגלין מחשבות שבלבם כדי שתלכיד חכם יתקנם ואין מתיעצים עם ת״ח לשמוע עצה מהן למען לא יכשלו בשום דבר מדרכי השם ואין באים לאכול עמהם כדי שילמדום מנהגי סעודה וברכותיה . ומטעם זה תלמידי חכמים מונין לכם כבהמות • ועוד אמרתי לו אין תלמיד חכם יכול להתערב עם עם הארץ אפילו יהיו בבית אחד . משום שטבע כל אחד מובדל מחבירו כהבדל האור מן החושך וכשם שמים מתוקים ומים מלוחים וסרוחים בנוף אחד ואינם מתערבים זה עם זה כאומרם ויז״ל(במד׳ פ׳ קרח ד׳רמ״א ע״ב)וז״ל ברא הקב״ה באדם מלא הסיט ג יש בו כמה מעיינות ואינם מתערבים זה בזה מי עינים מלוחים מי אזנים שמנים מי החוטם סרוחים מי הפה מתוקים • מפני מה מי עינים הם מלוחים שבזמן שאדם בוכה בכל שעה סיר היה מסתמא אלא על ידי שהם מלוחים פוסק ואינו בוכה • מפני מה מי אזנים שמנים שכשהאדם שומע שמועה קשה אלמלא תופשה באזניו מתקשה וכת ומתוך שהם שמנים מבנים בזו ומוציא בזו • מפני מה מי החוטם סרוחים שבזמן שאדם מריח ריח רע אלמלא מי החוטם סרוחים שמעמידין אותו מיד מת • מפני מה מי הפה מתוקים כי פעמים שאדם אוכל אכילה ואינה מתקבלת בלבו אם אין מי הפה הם מתוקים אין נפשו חוזרת • ועוד לפי שקורא בתורה דכתיב בה ומתוקים מדבש ונפת צופים לפיכך מי הפה מתוקים עד כאן לשונו לענינו • הרי שכשם שיש מימות מהולפים בנוף האדם ואינם מתערבים זה עם זה משום שכל אחת מובדלת מחברתה ברבר אחד ואם יתערבו יפסידו את הנוף ולא יהיה לו קיום וימות כך אי אפשר לת״ח שיתערב מדותיו למדותיו של עמי ארצות אפילו יהיו בבית אחד שאם יתערבו נמצא שהמה מהערבים מים מתוקים עם מים מלוחים ושמנים וסרוחים ויפרד העולם • עוד אמרתי לו הנני מודיעך קושט דברי אמת למה עם הארץ שונא ת״ח משום שטבע האדם להיות מקנא בטובת חבירו והקנאה מביא השנאה וביודעם עמי ארצות שת״ח עוסקים בדרכי אל ומובטחים לטובות הגנוזות לעולם הבא • ואף עמי הארצות שאין בהם דעת כדי להבחין בזה אע״ג דהוא לא חזו מזלייהו חזו ומשם יוצא הקנאה ונולד ממנו השנאה • ועוד שונאים ת״ח בראותם שת״ח מואסים בדרכיהם ובכל מעשיהם ובזה אינם חשובים בעיניהם לכלום עד שאין מוסרים סוד לעם הארץ ואין ממנים אותו אפוטרופוס על היתומים ואין מתלוין עמו בדרך שעל חייו לא חס כ״ש על אחרים כארז״ל ובראותם כך מרבים בשנאה עם ת״ח • עוד שונאים לת״ח ביודעם שת״ח מכירים ויודעים בעבירות שבידם ובהרהורי עבירות שבלבם וברכיהן החשוכים שהולכים כל היום ובתחבולותיהן ומחשבותם הרעים שהושבים תמיד לעשות ובראותם שיודעים בננותן נופל בהם השנאה • ועוד שונאים אותם בראותם עצמם משוללים מכל חכמה לא עצה ולא תבונה ולא דעת ביראת ה׳ ות״ח משכילין בכל חכמה לתורה ולתעודה ובקיאין אף בחדרי סעודה ויודעים ומכירים מהדברים שבעולם אשר תחת כל השמים מסגולת האבנים והאילנות והצמחים ומבהמות חיות ועופות ומדגי הים וכיצד הויות כל אחד ואחד וטבע המוטבע בכל דבר ולמה נברא ולאיזה דבר מועיל וכיצד הנהגתם ותכסות אין חקר

ג סימום שימשר קטן

הָאבִין פַיינְט דִיא תַלְמִידֵי חֲכָמִים וַויִיל דִיא ת״ח הַאלְטִין אוּנְז פַאר נִישְׁט דְרוּם הָאבִין.כִיר זַיא פַיינְט וַויִיל זַייא מִישָׁן זִיךְ נִיט מִיט אוּנְז צוּא עַסְן אוּג טְרִינְקָן אוּנ רַיידִין מִיט אוּנְז אוּג עָנְן אוּנְז נִיט מַגְלָה זַיְערִי סוֹדוֹת הַתּוֹרָה • הָאבּ אִיךְ גִיעָנְפֶּרט רָאס אִיז וַויִיל דִיא ע״ה מִישָׁן זִיךְ נִיט מִיט דִיא ת״ח זַייא וְאָלְן הָעִרִין פוּן זַיי תּוֹרָה אוּג אָפּ צוּ לָעְרְנִין זִיךְ פוּן זַיְערִי גוּטָע מִדוֹת • אוּג אוֹיךְ אַיין ת״ח קָען זִיךְ נִיט מִישָׁן מִיט אַיין עַם הָאָרְץ אֲפִילוּ זַיי זְאלְן זַיין אַין הוּז וַויִיל זַיְער נָאטוּר אִיז פַּערְשִׁידְן וַוי לִיכְטִיקַייט פוּן פִינְסְטֶרְנִיס • וכשם אוּג אַזוֹ וַויא רָאס שְׁפַּאנְיעְבְּץ פוּן מוֹיל אוּג דִיא טְרָעְרִין פוּן דִי אוֹיגִין אוּג דִי אוֹטְמַרַיינִיקַייט פוּן נָאז אִיז אִיטְלָעכְעם אֲפּ נִישַׁייד פוּן דָעם אַנְדֶרִין : אַזוֹ אִיז נִיט מִיגְלִיךְ צוּ אַיין ת״ח אַז זַיינְע מִדוֹת זְאלְן פַּאר מִישְׁט וְעְרִין מִיט דִיא מִדוֹת פוּן עַמֵי הָאָרְצִים אֲפִילוּ זַיי זְאלְן זַיין אִין אַיין שְׁטוּב • עוֹד נָאךְ הָאבּ אִיךְ אִים גִיזָאגְט אִיךְ וָעל דִיר מוֹדִיעַ זַיין דָעם אֱמֶת פַּאר וָואס אַיין עַם הָאָרְץ הָאט פַיינְט אַיין ת״ח וַויִיל דִיא טָבַע פוּן מֶענְטְש אִיז מְקַנֵא זַיין אַן זַיין חֲבֶרְם נוּמְט אוּג קְנָאה בְּרַיינְגְט פַיינְט שָׂאפְט אוּג וַויִיל זַייא וַוייסְן אַז דִיא ת״ח זָענְן עוֹסק אִין נָאמְט רִינְמְט אוּג זָענְן מוּבְטַח צוּ הָאבִין עוֹלָם הַבָּא אוּג זָענְן קְלוּג אִין אַלְע חָכְמוֹת אוּג קָענְן אַלְע וַאבִין פוּן דָער וָועלְט וָואס אוּנְטֶר דָעם הִימֶעל דִיא סְגוּלוֹת פוּן מַיינֶרְע שְׁטַיינֶר אוּג בַּיימֶער אוּג שְׁפְּרֵיצְט אוּג פוּן בְּהֶמוֹת חַיוֹת אוּג עוֹפוֹת אוּג פִישׁ אוּג וַויסְן דִיא טָבַע פוּן זַיי אוּג צוּ וָועלְכִיר וָאךְ עָם הִיעלְפְט

עד שמדבר למעלה מהשמים וברואיהם לכן שונאים אותם ליקח חזק לעצמם לכסות על הסרונם· גם שונאים אותם כדי להתרחק מהם שלא ימחו ביום מלעשות רצון יצרם· וגם נולד השנאה מחמת קנאה איך מוצאים עצמם מלאים עבירות וח"ח תיהתי שומרה לו כארו"ל הבלין ליצר הרע היא התורה ועל הקנאה הזאת שונאים אותם· הרע שלעולם העמי ארצות מבקשים תועה על ת"ח ומדברים עליהם מהרופי וכשמעם איזה דבר גנאי על ת"ח מהוקים למיימו עליו ובכל מה שיכולים לבזות מבזים אותו כי יצרם מפתה להם על זאת כדי להרבות להחטיאם כשימו בלבבם הרי ת"ח יודע בכבידו של מקום ומורד כ"ש אתה ועונשך מועט או ולא בלום משא"כ ת"ח שידע ומירד· ותראה עמי ארצות מהוקים לת"ח שהוא אינו מכיר בשום רבר ולעצמם מחזיקים שהם יודעים ומבינים מעשה אדם ותחבולותיו· וכל זה אינו אלא כ"א מהעדר רעת שבהם שאין להם רעת להבחין אם יודעים אם לא יודעים· וכיון שכן כל מה שמדברים וכל מה שהם עושים נחשב בעיניהם הכמה· וזה טעם אחר ששונאים ת"ח בהושבם שהם משכילים ומבינים לא כן הת"ח ינקל בעודם לעיניהם ובאים לשנאותם· והודה האיש הזה שרברתי לו כל אלה הדברים ונשבע באמת שרוב דבריו אלו היו בלבו וכן בודאי בלב חבריו ומכבות אלו שונאים ת"ח· ובקש מה תקנתו ואמרתי לו שיתהבק כל ימיו בת"ח לשמוע מפיהם וללמוד דרכיהם יישמשם בפי יכולתו רנדולה שמושה וישים נפשו בכפו לכבוד ת"ח ואם שימע נוגעים בכבודם יהלוק עד הבאר ילעולם ידבר בשבחם· וודאו על מי שלא זכה להורה ובזה יזכה ללמוד מהם ברכי השם לעשות ולקיים תם יזכה לבנים ובני בנים תלמידי חכמים· יבריאים אותו להיו עוה"ב· וכן קבל עליו לעשות· ויש עמי ארצות הסידים(אשר עליהם אמרו רז"ל לא עם הארץ הסיד)והם אוהבים ת"ח רורפים אחר מצות מבקשים לשמוע רברי תורה קיבעים מדרשים נותנים מיסם וממונם שיעסקו בתורה בעבורם. אע"פ שרוב מעשיהם טעיות ושבושים משום שאינן יודעים כיצד עשיית המצוה משום שלא למדו עכ"ז נחשבים שוגגים ולא בזידים. ורע שכל מעשיהם הטובים האלו נמשך שנשמיהם מ שורש עליון גם נשמתם בעולם הנשמות היו באולן שבנים ומטובים אצל אלו הנשמות של ת"ח ילבך אוהבים להם כמו שפירשו רז"ל על פסוק ויש אוהב דבק מאה· והטעם שבאולן הנשמות היו נשמותם של האחים רחוקים זה מזה אך בנשמת זה האוהב היו קרובים ע"ב· וכן תראה עם הארץ רבק מאר עם ת"ח אחר הוקא ומחנתו מנכסיו כל ימיו יותר מתלמידי הכמים אחרים אין זו כי אם שנשמיותיהם היו בשבת אחים גם יחר באיצר הנשמות· גם יש טעם אחר לאלו עמי ארצות הסידים שהיא מכבה שאביהם בשעת הוות הדהרו בחסידי ישראל והודר נולד בפי אותה המחשבה כנירע ואילו היו עסקים בתורה מצד בחירתם היו יוצאים אנשים הכמים הסידים אלא שלא עסקו בתורה אך נשאר בהם רושם המחשבה יחם חסידים ומכבדים ת"ח ויש מעם

אוג ווייסן חכמות ויאם אן אשיעור. אוג דיא עמי הארצים האבן אנפים ויא בחמות אקענין די ת"ח דרום האבן זייא פיינט דיא ת"ח· אויך איז דיא שנאה ווייל דיא עמי הארצים ווייסן אז זייא זענין פול מיט עבירות אוג איין ת"ח היט אים ניין תורה אפ פון עבירות· הרע ואלסט ווייסן די עמי הארצים זוכי תמיד פעליר אויך דיא ת"ח אוג ריידן אויך זייא רברי גנאי אוג או זייא הערין עפים איין גנאי אויף איין ת"ח ואגין זייא דאס איז גיווים אמת אוג ויאם· זייא קענין וענן זייא אים בבזה ווייל זייער יצר הרע טעט זייא אן דער צוא צוא זינדיגין· דען ער ואגט זייא דער ת"ח וויסט דעם כבור פון נאט אוג ווידער שפענינט מכל שכן איר עמי הארצים אוי איער עונש ועט נאר ווינינ ניין ווייל איר וויסט ניט דעם כבוד פון נאט· והודה האט דער מענטש ואס איך האב סיט אים גידעט כיר כודה גיוועז אוג האט גישאוארין או דאס רוב פון דיא ואבין וענן גיוועז אין ניין הארץ אוג אוו איז בוורצי אויך אין דיא העדצר פון ניינע חברים אוג מחבית דעם האבן ווי פיינט דיא ת"ח אוג ער האט טיך גיבעטין איך זאל אים רם ראזני ואגין ואס ניין תקנה איז· האב איך אים גיזאגט או ער זאל זיך בהעפטן צוא ת"ח צוא הערן תורה פון ווייער מויל אוג צוא לערנן זיך זייערי ועגין אוג זאל וייא בדינען נאך ניין יכולת נאך אוג זאל זיך כזרז ניין ועגין דעם כבוד אין איין ת"ח אוג גייב ער הערט או טענטשן ועגן נוגע אין ווייער כבוד ניין זאל ער זיך אן נעמן בכל יכולתו אוג זאל תמיר ריידן אין ווייער שבח אוג זאל זיך ואדנין ואס ער האט ניט וכר גיוועז צוא לערנין תורה אוג דורך דעם ועט ער לערנן צוא מאן כיעשים טובים אוג ועט וכה זיך צוא קונדר אוג קונדם קיגדר ת"ח אוג וייא ועלין אים ברייגען צום עולם הבא· האט דער עם הארץ אויך זיך מקבל גיוועז או צו מאן· ויש עם אי דא עמי הארצים קרוסע אוג זייא האבן ליב ת"ח ואגין

אחר לעמי ארצות החסידים שהם נשמות מגולגלים אשר בגלגול שעבר כבר עסקו בתורה אבל לא נשלמו במידת החסידות ובאו להשלים כל מה שחסרו ומזומנים לעוה"ב בהשלים עצמם במעשים הטובים האלו בגלגול זה וברוך יודע הנסתרות · ויש טעם שפעמים יש עמי ארצות מקנאים במעלות הת"ח וחכמתם וכיון שרואים שאינן יכולים לעסוק בתורה להגיע למעלתם מתרבקים בכח שיכולים לעשות להדמות להם לנהוג בחסידות כפי דעתם ומבקשים לשמוע תורה ולרדוף אחר המצות ולקבוע מרדש שילמדו במקומו ומהנה ת"ח כמדובר ומתחרטים על מה שלא למדו תורה ומתאוים שיהיו להם בנים עוסקים בתורה ומוציאים ממון עליהם על זה גם לאלו אשרי חלקם.ולהכיר בהם מאיזה סבה מהנזכרות הם חכידים אם מסבת שהיו שכנים עם נשמותיהם של תלמידי חכמים באוצר הנשמות או אם מסבת שאביהם הרהרו בחסידי ישראל בשעת החוג או אם מסבת שהם נשמות מגולגלים ובאו להשלים מה שחסרו או אם הם מסבת קנאה · דע שעמי הארצות שמקטנותם אהבו ת"ח הוא מסבת שהיו שכנים בהיכל הנשמות · ואותם שבהמשך זמן קנו אהבה עם ת"ח והולכים ברכי השם הוא מסבת שאביהם הרהרו בחסידי ישראל בעת החוג והמחשבה טובה פעל שחזרו בהם · ואם תראה שקונים חסידות ודרכי השם מיראת העונש דע שהם חסידים בעבור שנתגלגלו להשלים מה שחסרו בגלגול שעבר וכיון שכבר קבלו עונש יראת העונש טמון בנפשם ומתיראים ומבקשים להשלים עצמם כדי שלא יחזרו לעונשם · ואם מתפארים בחסידותם ובמעשיהם הטובים שעושים דע שהם מסבת קנאת הגדולה והמעלה וכיון שכן בהגיעם לדמיון מעשיהם של ת"ח וחושבים שהגיעו למדרגתם מתגאים ומתפארים עצמם באמרם כלנו שוין · ונחזור למעלת התורה ונדבר בחכמת החכמים שנגלה להם תעלומות חכמה ויודעים ומכירים בכל מה שברא הקב"ה בעולמו ובקיאין בכל · ולא מבעיא חכמי התלמוד שגדלה מעלתם מלאכי השרת אלא אפילו התכמים שבכל דור ודור · ואכתוב לך קצת דברים סגוליים מענין בריאות משונות בטבעם ובהולדם הבאים מפורים בספרים כדי שתראה בעיניך שלא נעלם מהם דבר · חוץ מהדברים הבאים בתלמוד ובמדרשים שאיני כותבם כי ידועים הם ואיני מביא מהם כי אם קצת שנראים נעלמים ואינן מפורסמים לכל · מי שבלע עלוקה כדי שישליכנה יקחו פשפשים ויתנו אותם על אש ויפתח פיו ויקבל אותו עשן ויפול העלוקה · במקום שיש נמלים יניח אגודת אזוב במקום שהם או ירק עפר נפריות ויברחו כלם · מי שנשכו עקרב ימית העקרב ויניחנו על מקום הנשיכה ויקשור עליו ויתרפא · ובכלי חמרה כתב יעביר על הנשיכה ברית של תינוק שעדיין לא פגמו ויתרפא · הפתן כיצד מתעברת הנקבה פותחת פיה ומכנים הזכר ראשו תוך פיה וחותכה בשניה ואוכלת ומתעברת משם וכשמתגדלין ילדה בבטנה מנקרים בבטנה ויוצאים · ופתן זה הוא כמין נחש קטן והאוכל בשרו מוסיף לו כח · ופתן זה ממית בנשיכתו ואם צולין אותו באש ומכסים אותו באפר ומשימים אותו על הנשיכה יתרפא הנשוך · החולדה עיבורה מן האוזן · (עיין בספר אמרי בינה) · ועוכר מזריעה בפיו והנקבה יולדת מפיה · (עיין בספר ראשית חכמה דף ש"פ) · העכבר יש בכבר שלו וורדין כמנין ימות החמה · ושמעתי שבני מעים שלו כשהם יבשים יש בהם ריח מור · דבלבים כשמרגישים בעצמם שמזיק להם האכילה אוכלים עשבים שיש עליהן טל ומקיאין אותה אכילה · יש בריה בים שנקרא גלאוק"ו והוא אוהב את האדם ומתירא ממנו ובריה זו כשרואה מי שבא ליקח בניה בולעתם ובורחת ואחר כך חוזרת ומקיאתם חיים · זבובים שנפלו

נאך סצות בַּגערין צוא הָערין דִּבְרֵי תוֹרָה גִיבֶּן נָעלָט צו דִי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים זַייא זָאלָן עוֹסֵק בַּתּוֹרָה זַיין · חָאמְשִׁי זַייא וַייסֶן נִיט וַויא אַזוֹ צו טון דִי מִצוֹת סִיט אַלַע דְקדוּקִים דָאךְ וָוערָן זַיי נִירְעכִינְט פאר מַעֲשִׂים טוֹבִים · דָאס קוּמְט וַויל וַיַעֲרִי פַּעְטֶר הָאבֶּן לִיב גִיהַאט דִיא חֲסִידֵי יִשְׂרָאֵל אוֹג דָאס קִינְד וָוערְט גְבָארִין נָאךְ דָער מַחֲשָׁבָה נָאךְ · אוֹג וָוען זַייא זָאלִין גִיוָוען עוֹסֵק בַּתּוֹרָה זַיין וָואלְטָן זַייא גִיוָוען חֲכָמִים אוֹג צַדִיקִים אוֹג חֲסִידִים נָאר זַייא הָאבֶּן נִיט גִילָעָרִינְט אִכְּר עָם אִיז גִיבְלִיבֶּן אִין זַייא דִיא גוּטָע מַחֲשָׁבָה דְרוּם זָענֶן זַייא פְּרוּם אוֹג הָאלְטָן בְּכָבוֹד תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹג זָענֶן מְקַיִים אוֹג כִּצוֹת לויט זַייָער וַויסֶן לְשֵׁם שָׁמַיִם · וויש אַסָאל אִיז דָא עַמֵי הָאָרַצִים וָואם זָענֶן מְקַנֵּא אִין דִי מַעֲלוֹת פּוּן דִי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹג אִין זַייָער חָכְמָה אוֹג וַויל זַייא קָענֶן נִיט נָרַייכֶן צו זַייָער מַעֲלָה בְּהָעסְטֶן זַייא זִיךְ אִין אֲנָדֶרִי מַעֲשִׂים טוֹבִים וָואם זַייא קָענֶן טוֹעֶן כְּדֵי צוא גְלַייכֶן זִיךְ צו דִי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹג בְּגֶעֶרֶן תּוֹרָה צוא הָערֶן אוֹג זוכֶען נָאךְ מִצוֹת אוֹג שְׁטִיצֶען אַנְדֶרִי זָאלִין לָערֶנִין אוֹג זָענֶן מְחַבֵּת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹג הָאבֶּן חֲרָטָה וָואם זַייא הָאבֶּן נִיט גִילָעָרִינְט אוֹג גְלוֹסְטִין צוא הָאבֶּן קִינְדֶעד וָואם זָאלִין עוֹסֵק בַּתּוֹרָה זַיין אוֹג נָעבֶּן דְרוּיף אוֹיס נָעלְט · אוֹג דִיא וָועלִין אוֹךְ גָרוֹס שֵׂכֶר הָאבֶּן אוֹת

למים ומתו אם תשומם בשמש ותשליך אפר מקלה עליהן חוזרים לחיותן · ואם תמלא צלוחית מים עד חציה ותשכיך בתוכה זבובים ותסתום פי הצלוחית עד ארבעים יום מתהפכים הזבובים לצפרדעים · (ובבבא קמא פ"א) תניא צבוע זכר אחר שבע שנים נעשה עטלף · עטלף לאחר ז' שנים נעשה ערפד ד · ערפד לאחר ז' שנים נעשה קימוש · קימוש לאחר ז' שנים נעשה חוח חוח לאחר ז' שנים נעשה שד · שדרה של אדם לאחר ז' שנים נעשה נחש והוא דלא כרע במודים · ה עכ"ל · אם תתלה חרב באויר לעת ערב באים העטלפים ונחתכים בחרב ונופלים ושמעתי שדמם מועיל לחולי העין אם תשחטם ברינר זהב · דבורים אם תבשלם ואיזה אבר שתרחוץ בהם ההם מתעבה האבר ובלי כאב כלל · וכרי שיחזור האבר כמקדם ישים עליו צרי אלטריאק"ה בלע"ז · המים כבדים הם בימות הגשמים מימות החמה · מים חמין אם תשימם בשמש מצטננים מהרה · מים מרים או מלוחים אם תשליך בתוכם קמח חטים ויערבם בעץ אחר ויניחם ובתוך שלש שעות ימתקו · מכתשת אפילו גדול מאד אם תהפוך פיו למטה ותשים בשוליו כמין עוגה של עיסה ותתן על העיסה וינטוו"ה אחד באש כדרך שמשימים על בשר החולה תוכל להקים המכתשת בנקל ע"י הוינטוו"ה אפילו יהיה המכתשת גדול מאד · עשב הנקרא אלטאמים"ה ונותן פרח כמין עשב הנקרא מנסניא"ה אם ישים אדם עליו זאת האלטאמים"ה לא יזקנו השמש ולא ילאה בהליכתו · ואם תכתוש עשב זה ותשליכהו ביין יתן בו גוון טיב ודית טוב ומעמידו שלא יחמץ · השמן אם תתן בכלי שאתה מדליק אותו גרעיני טלח יתקיים יותר · בבהמה שאינה יכולה להשתין ישפשף באותו מקום שומין כתושין ותשתין · השכרות ישקוט אם ישתה חומץ נם ישקוט אם יאכל כרוב או שקדים המרים · הקיאה ישקוט אם מריח פת · בשר שיתלו אותו במסמר של נחושת אינו נבאש מיד · הבשר נבאש יותר מהרה אם תשימנו לאור הלבנה יותר מאור השמש · צואת האוזן אם תשים על נשיכת הדבורה יתרפא · קוראלי"ש שנאבר הגון שלהם אם תשימם בתרדל כתושה יחזרו לגון אדמימותם · השינים נרקבים מאכילת דברים מתוקים או חמוצים · צואת החזירים אם תשליכנה בשורש אילן שקדים המרים או בשורש אילן של רמונים חמוצים נמתקים · אם ירד אדם בבור עמוק אפילו בחצי היום וישא משם עיניו לשמים יראה הכוכבים · רמונים תפוחים ושאר פירות אם תשימם בתוך קמח יתקיימו לחים ורטובים · אם תסוך שמן בראש התרנגול או הכרוך בצוארו זמורה אינו קורא · החהול בת עינו מתגדל ומתהסר עם הלבנה · זנגיבו"ל מועיל ליתן בתוך המאכל לחולי ההתעלפות דיזמאי"וש בלע"ז ומועיל נ"כ לחולשת הלב · צפור דרור אין בונה קן בבית מסוכן ליפול · רמונים מעץ אחד מספר הגרעינים שיש בגדולים יש בקטנים · וכתר הרמון יש פיות אם הפיות זוגות גם גרעינין שבתוכה הם זוגות וכן בהפכו · קמח שינטהן באגושטו"ש מתקיים כל השנה · הזקנים שיש יבלות בפניהם יאכלו תאנים ויפלו · חרולים אורטוגא"ש בלע"ז אם תבשלם בשרשם ותרחוץ הפנים באותה המים יתלבנו · ביצים אם תשימם בתוך שמן יתקיימו הרבה · מין אדמה יים"ו בלע"ז אם תשרפהו באש ותתן ביין ישמור היין שלא יחמיץ · חלמון של ביצה הנולד במלוי הלבנה אם תשים אותו בכתמים שבפנים יסורו · הדמעות של שמחה הם קרים ושל בכיה הם חמין · מים הנוטפים משריני הגפנים אם ישתה אדם אותם מואם היין · עץ הנקרא אאועי"ל אם תקח ב' עציס ממנו ותשפשף זה עם זה בחוזק אם תזרוק עליהן עפר של נפריה יעלה אש · אם תזרוק עליה המכה עפר יבש יתרפא · כשאדם מודד יין כדי שלא יעלה אישפים"ה ישפשף בורית או גבינה בפי הכלי מבפנים · לכתוב אותיות ירקרקות יקח מין עשב רוד"ה בלע"ז עם קרדינילי"ו ושפרא"ן הכל מעורבב יחד · הדיו כדי שלא תתעכב כשתכתוב השלך בתוכה טיפה של מרה · לעשות דיו אדומה יקח עץ הנקרא באקא"ם בלע"ז אדום ויעשהו עפר דק וישליכהו בשמן של שמרי יין הנקרא טורט"י בלע"ז · החומץ מכבה האש יותר מכל משקים · לעשות חומץ חזק יבשל קצת מהחומץ וישלך על השאר ויתחזק · אם תשפשף סיד על אותיות נמחקים והולכים · אותיות מטושטשות אם תסיך עליהם שמן יוכל לקרותם לזכירה יסוך רקתו במרה של קורה פידרי"ש בלע"ז · אם בקיץ ירחץ אדם אזניו במים יצטנן כל הגוף · אם תסתום אוניה של רחלה בצמרה נמשכת אחריך · יאכל יונים בשעת הנפה או בחלאים אחרים · החולה שמשמש כסות המטה הוא מסוכן · כלב השותה מים שבשלו בהם עשב איספאראנו"ש בלע"ז מיד מת · רגלים קרים מתחממים אם תרחצם בשכר · יש דג קטן בים ועוקץ בשדרתו ותוקע אותו בספינה ומעכבה · אם תסוך פניך בחלבן ביצה לא יכה בהם השמש לשחרם · הדם באדם ובבהמה מתרבה ומתחסר עם הלבנה · פרי ביתבריאו"ש בלע"ז אם הכמה אותם בחומר יוצרים יתקיימו ימים רבים · כתמים שנפלו על בגד

אדום

ד וז"ל רש"י מלשד פרנוס ירושלמי פעלף פרפד : ה נכי מכשכוע במודים מריך לזקוף כתיות לפיכך מנוס שמשדרים עט נעשה נסס :

אדם יסורו אם הכבם הכתם במי רגלים ואחר כך בסים • (ובמסכת שבה) שמסית לעקרב זבוב לצרעה ע"ש וש צפורים גדילים באילן (הביאו הרב ב"י הלכות טריפות) והאוכלם מתחזק תאוות המשגל • ויש מקום מיוחד מגדל רגים ידועים מסוגלים גם כן לזה • ויש בריה מן האש אסלמנדרא כראמר בחולין ומועיל דמו שלא ישלוט האש בגוף הסך ממנה • ויש עוף גדל באויר ואינו נח לעולם על עץ או על הארץ ואני ראיתי עוף זה והנשא נמצה שלו אין עין הרע שולט בו • ויש דגים שיוצאים ליבשה בערב שבת בין השמשות ונחזים שם ואין החרים לים עד מוצאי שבת (כמו שכתב האפודי) והעושה לבוש מן עור דג זה אין עובר בו חץ והנית • הנה כתבתי אלו הדברים משום שנוגעים לעבודת ה' שתדע שאין אלהה סבלעדיו והוא משנה הטבע כעיבור הפתן וחולדה ועורב ובריה שבים שבולע ילדיו ומקיאן חיים וד קטן מעבב הספינה בעוקצו והכל הוא בגזרתו יתברך . ויש מהם דברים של סגוליות כדי שתהיה בריא לעבוד ה' כמ"ש הרמב"ם דברי רפואות לסיבה זו ומהם דברים מרחיקים הנוק ומסירים מומי הפנים שלא יתבייש בין חבירו והמבטל שכרות ושנאת היין הגורם לעבירות והגורם קיום הפירות שלא ירקבו והיין שלא יחמיץ והקמח שלא יהליע כדי שלא תטרוד מעבודת השם ומחיקת אותיות בנקל לסלק טעיות ותיקון קריאת אותיות מטושטשות • ומהם דברים מסבע המושבע בבע"ח לבקש רפואות כדי שידע האדם ויתן הודאה לבוראו שנתן חכמה לכלל ברואיו • ומהם דברים סגוליים מועילים לאיזה הקדמה להבין דבר מן התורה כי כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו דלכן צריך האדם לידע מכל הדברים • ויכוין ביריעה זו שכוונתו להבין דברים בתורה ולהלל ולשבח ולפאר למי שברא הכל כרצונו לצורך האדם כדי שיעבדו אותו להסיב עמהם בשני עולמות בשכר עבודת התורה והמצות אשר המה עושים • הבט וראה בעמודי עולם אשר עליהם נתיסד העולם הם שבמי יה דכתיב יצב גבולות עמים למספר בנ"י שהיו כ"כ דבוקים בתורת משה בשכבם ובקומם ובלכתם בלי פיסוק רגע עד שהוצרך יוסף הצדיק להזהירם ולומר אל תרגזו בדרך אל תתעסקו בדבר הלכה כאז"ל והטעם שלא יטעה עליהם הדרך • ומראצטריך להזהיר להם על זה מכלל שלא היו מפסיקים רגע מלמודם אפילו בלכתם בדרך • כי נגד אהבת המקום ואהבת תורתו לא היו חושבים טרדת הדרך ולא טרדת הרעב כ"ש טרדות אחרות לבטלם מן התורה • ואע"פ שכבר היו חכמים מחוכמים יודעים בנגלות ובנסתרות בסודות עליונות• כ"ש וק"ו שאר בני אדם שאם אפי' יחיה אלף שנים לא יוכל להשיג כטיפה מן הים ממה שהשיגו השבטים שצריך שלא יאכל ולא ישתה ולא יישן כדי שלא לאבד רגע מליסוד התורה ולחשוב בה כי לא נברא אלא לזה • ואדם שהוא עם הארץ ואינו יודע ספר כלל ילך בשבתות ובימים טובים ובאיזה שעה מהיום בבתי מדרשות לשמוע ומה שישמע מספורי הנדות ודברי הגדות ודברי דרך ארץ יספר בלילה לאשתו ולאנשי ביתו בעת שמתכנסים השכנים בלילי שבת הארוכות גם ידבר ממאורעות הנסים שאירעו בעולם או בזמנו ששמיעה זו מביאו לדבקות השם

וועלין מיט דער צייט ווערין רעכטע צדיקים הבו זעה אין די עמודי העולם ואם אויף זייער זכות איז דיא ועלט גינרונד פעסטיגט ניוואַרין דאם זענין דיא צוועלוף שבטים זענין זייא אויך גותן בהעפט אין דער תורה בשעת זייער לייגן אוג אוף שטיין אוג ועק זענין ניגאנגין אפילו איין רגע האבן זייא נ"ט מפסיק גיוועזן פון לערנין ווארום יסף הצדיק האט זייא גמזוט מזהיר זיין איר זאלט אויך דעם ווען ניט עוסק זיין אין מיפין לערנין זייא זאלין ניט פאר בלאנזיט ווערן אין ווען וייל זייא ועלין זיך פאר טראכטין דען זייא פלענין ניט מפסיק זיין אפילו איין רגע פון לערנן אפילו אין ועג ווארום אקענין דיא ליבשאפט פון תורה איז דיא טיררא פון ועג אוג כיפל שגם אנדרע טירדות בייא זייא ניט גרעכינט גיוועזן או דאם זאל זיי מבטל זיין פון לערנין . ואע"פ אוג תאמ"ש זיי זענין גיוועזן גרוסי הכמים אוג האבין גיוואוסט דיא תורה אוג דיא הייליגע סודות • מכל שכן דיא איבריגע מענטשין וואם זייא זאלן אפ ילו לעבן טוזינט יאר ועלין זייא ניט גרייכן דאם זאם דיא שבטים האבן גגרייכט • דארף דר מענטש ניט פרלירען איין רגע פון תורה לערנין נאר צו מראכטן אין איר ווארום דער מענטש איז בשאפן דרוף • אוג דער עם הארץ זאל אום שבת אוג יום טוב לערנן אויך אין דערוואכין זאל ער נין אוף איין שעה אין בית המדרש הערין ספורים פון אנדתא אוג דרך ארץ אוג אוף ער דאם דער נאכט זאל ער דאם דער צייטלן זיין ווייב אוג זיין הויז נזדנד אוג אז די שבנים זאמלן זיך צו אנאנדר אין דיא נעכט פון טבת וואם טען ויצט בייא נאכט זאל ער זיידין פון די נסים וואם האט זיך גיטראפין אויף דער ועלט דען דאם ברענגט אים צו בהעפטן זיך אין

ואם אינו בר הכי גם לזו יספר ממקריות הרעות שאירעו בעולם או בזמנו שזה מביא לו ולשופעים לו לידי הבנעה שלא לחטוא ולזכור ביום המיתה. ספורי אלה הדברים עושה פעולתלזכך האויר באופן הבל היוצא מפיו הפך ספורי דברי הבאי המעפשו ומזיק לבריות. ואל יקשה בעיניך איך הבל חיצא מפי האדם אחר יש בו כח לעשות שתי פעולות הפכיות לזכך ולעפש. הבט וראה אם אדם נופח בהבל פיו בכלי זכוכית מעפש ומתחשך כשוכן עליו ענגה וכלי פארפורי אינו מזדכך וכתה בהירות כ"א ע"י הבל פה שנופחים בו בשעה שעושים אותו הרי הבל אחד מזכך ומעפש. ג"כ הבל מדברים טובים נותנים אור והדבר בהפכו. הלא תראה בדבור עצמו דבור מסית ודבור מחיה כגון מלך שאמר שיסירו ראשו של פלוני מעליו מסירין או שגזר ואמר יסירו מכה זאת מעליו מרפאין אותו. הרי במלת יסירו ממית או מחיה. גם תראה הרוק ממית והרוק מחיה רקק בפני חבירו דרך בזיון או דרך כיאום ממיתו. לחש ורקק על מיחוש עינו מרפאו. גם הבל דברי זנות ודברים בטלים מעפש האויר וממית הבריות. הבל דברי תורה או דברי מוסר מזכך האויר ומחיה העולם:

פרק יב יחיד המיוחד ובורא העולם ברא גבולים לכל לישוב עולמו. כי לכל הדברים יש גבולים ארי מלך בחיות שור בבהמות נשר בעופות ואדם מלך על כולם וכולם קצתם מנהיגים ומשפיעים וקצתם מונהגים ומושפעים. והוא יתברך אדון הכל והמלך והמנהיג הראשון אין זולתו וראוי לכל המציאות כלו שיהיו מקצתם משתדרים על קצתם ובזולת זה אין קיום ועמידה לכל המציאות כלו. וכן באדם בעצמו בגופו יש אברים שהם ראשים על קצתם עובדים וקצתם נעבדים שהרי הידים והרגלים עובדים לשאר האברים אם ירצו הרגלים לעשות פעולת הראש והראש פעולת רגלים יאבד הגוף. כן ראוי לכל קבוץ האנשים שיהיו קצתם שרים וקצתם עבדים קצתם מנהיגים וקצתם מונהגים כי בזולת זה אי אפשר שיתקיים הקבוץ. ובהיות רוח רצה לעשות הפך זה שיהיו כלם שוין באומרו כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה' ורצה שיהיו כלם שרים נאבד מן העולם הוא וממונו וכל אשר לו ולא נשאר ממנו אפילו מחט מדה כנגד מדה כאשר היה בא העולם בלקיחת עצתו שלא היה נשאר ממנו כלום שהיה נתרב. (ועיין על זה בפירוש התורה לכמוהר"ר משה אלבילדא וצ"ל). הנלמד מכל זה לעבודת הבורא דכיון שהעולם קיומו ועמידתו להיות הבריאה כולה קצתם נעבדים ומנהיגים וקצתם עובדים ומונהגים ומוכרת הדבר כך. יבחר האדם להיות עובד לנעבד מכלם שהוא הקב"ה ובזה ינצל

נאַט אוג אויב ער וועלט דאס אויך ניט זאל ער דער צייכן פון דיא אומגליקן והאבן זיך נטראפן אוף דער וועלט דאס ברייגנט צוא אונטר טענקייט דאס ער זאל ניט זינדיגן אוג זאל זיך דער מאנין דעם טאג פון טויט אוג דאס דער צייכלונג פון דיא זאכן והאס ניט ארום פון זיין כול רייניגט דעם אויר אבר דיא רייד פון נארישקייט פאר אוכרייניגען דעם אויר. ואל אוג עם זאל ניט זיר קשה זיין דען קענטט זעהן דעם דיבור אלין דאס אמאל טייט ער אוג אמאל איז ער טהיה דהיינט אז איין מלך זאגט טען זאל דעם קאפ פון דעם קענטשין טייט דער דיבור אוג אז ער זאגט טען זאל גוטץ טוען דעם קענטשין טוט טען עם תיקף איז דער דיבור מחיה אז דאס אוך דער האך פון מויל והאס גייט ארום פון דיא רייד פון דברים בטלים מאכט עם אוכריין דעם אויר אוג עם טייט ליט אבר דער האך והאס גייט ארוים פון דברי תורה אוג דברי מוסר דם מאכט קלאר אוג לוטר דעם אויר אוג איז טהיה דיא ועלט:

פרק יג יחיד המיוחד דער נאט ואס איז איינציג האט בשאפין דיא ועלט אוג האט גנעבן זיין בשטימונג צוא יעדער באשעפניש. איין לייב איז איין מלך איבער אלע חיות זיין אונטם איבר דיא בהמות. זיין אדלויר איבר די עופות. אוג דער קענטש איז איין מלך איבר אלע בשעפניש אוג גאט ב"ה איז איין הער איבר אלע אוג קיין אנדרער הויז אים איז ניט דא. אמייל פון די בשעפניש הערשן איבר דיא אנדרע אוג זיין דם זאל ניט זיין והאלט די ועלט קיין מיום גהאט. וכן אוג אוך אין קענטשינם גוף זענין דא אזעלכע אברים וום זענין הערשר אוג אמייל זענין דיער. די הענט אוג פים דינן צוא דיא איבריגע אברים אוג דער קאפ הערשט. ופן אוך איז איטלכע ואטלוגע פון קענטשן כוזין אמייל זיין הערן אוג אמייל קנעכט. אמייל קינן אוג אמייל וענן נפיך זוכטט איז ניט קענליך אז דם איין ואטלוגע זאל אקיום האבן. אוג זייל קדח האט גואלט אז אלע ואלן נדייך זיין איז ער פר לארן נוואדן. ואדוס דוך זיין עצה והאלט נאר דיא ועלט זען נאנצין קאר לארין ניוואדין תגלסר דער דער קענקש זיך אף לעדנען צוא דינען

יצל ככל פנע ואסון . ועוד מעלה עישה הקב"ה עם העוברים אותו שמבטל את רצונו מפני רצונם דכתיב צדיק מושל יראת אלהים . ואם לא יחפוץ האיש לעבוד לבוראו יהיה עבד לכל העוברים. יחשוב בלבו הבזיון שיכול להגיע לו ביום הדין והשבון שרצה להיות עובד לעובדים ולא לעבד לעולם יתברך שמו . לכן ישים אדם זאת בין עיניו לא יסור מפנו רגע וישתומם בחושבו מה אשיב לה' למאום מלהיות עבדו ומחשבה זו מיעלת לקרבו לעבודת בוראו . הלא הראה אשר לב סהומי עיניך מתפארים להיותם עובדים לאדון גדול אע"פ שהיום כאן ומחר בקבר ולמה לא יתפארו לעביד לחי העולמים קיים לעולמי עד ולנצח נצחים מבטיח ועושה גוזר ומקיים מעלה ומנדיל ומרומם על ראש כוכבים לעובדים אותו ילמד אדם מפנו ומעצמו לעבוד לבוראו ולהביר נדל עונשו בכנוע עצמו כלעובדו יראה כמה שכועס הוא על עבדו שנחר עליו דבר לעשות ולא עשה ואפי' היה בטול נזרתו בשונג . ואפי' אדם שאינו עבדו ואינו חייב לו אם שאל ממנו דבר וביטל רצונו ולא השלים את בקשתו יורד עמו להייו וישא ק"ו מכידוהיו אם מרתו הוא לכעס על עוברי רצונו אע"פ שהם בשר ודם כמותו שנופל בהם ולו כליון חרוץ שהיום בהה ולאחר שעה כצל עובר . ק"ו העונש המעוהד לו בעוברו רצון יוצרו אחר כמה חסדים שעשה עמו המקום להחזיק לו טובה הרבה להכעיסו במעשיו היש קץ לעונשיו . וידע האדם שבבאו ללמוד תורה או לעשות מצוה יזדמן לו מניעות הרבה ומעשה שטן הוא אז יתגבר האדם בכחו לבטל רצון מנגדו כדי שלא יעשה עצמו שותפו של שטן כי הוא שותף אכזרי נזלן וגנב בסתר ובגלוי מבקש לגנוב הקרן והריוח ולהשים עליו חובות הרבה עד שבעלי חובות ידעוהו לחרפות לשום אותו בבור תהתיות עד יום מותו . ואם יעלה על דעת איש לומר כיון שמזדמנין לי מניעות בבואי לעשות מצוה או ללמוד תורה אין רצונו של מקום בתורתי ובמצותי . זה אינו ונהפוך הוא אלא אדרבא כיון שיש לו מניעות זה מודעה רבה שמעשיו רצוים לפני המקום והשטן מעכב בירו כאשר נצטוה ואדם גם כן יעשה צוויו לבטל רצון יוצרו מצד בחירותו כדי שיקבל שכר בעשיית המצוה שאם לכל עושה מצוה לא יבא עשייתה בצער ובטורח גדול וכל העם ינשקו ויחבקו אותו מה שכר ראוי להיות לו שהרי כלם יבקשו בעשייתם בעבור טובת הנאת הכבוד שמקבל . אך אחר הצער והטורח שעובר עד שיכנס להתחיל לעשות מיד משם ואילך מסייעין אותו מן השמים . וכרו"ל בא למהר מסייעין אותו . ועוד אמרו אלמלא הקב"ה עוזרו א לא היה יכול לו ומשלים לעשותה בלי שום מניעה ובשמחה מחמת מה שמהערן בעשייתה . ועכ"ז הקב"ה משלם לו שכר גם על מה ששמח וקבל תענוג בעבור מה שטרח ונצטער בהתהלתה מקטרוג השטן המנגדו במניעות רבות . ועתה איעצך לעשות אופנים חוץ מהנזכר בפרקים דלעיל להבריח היצר מעליך . בבא היצר להסיתך לעשות עבירה מיד תצייר לפנין צורת אדם גדול שאתה מכיר

צו דעם וואם וועלט גרינט פון אלע דאם איז נאט ב"ה אונ דורך דעם ועט ער ניצול ווערן פון איין אומגליק . ועוד נאך איין מעלה איז צו דיא ואם דינען אים דסער איז כבטל זיין ויין פון ווענן זיער ווירן אונ אז דער מענטש ויל ניט דינן זיין בשעפער ועט אים גרוס בזיון גרייכן בייי דעם יום הדין דאם ער הט גוואלט זיין איין קנעכט צו זיינע תאות אונ ניט צו נאט ב"ה . וידע דער מענטש זאל ווין דס אז ער קומט לערנין תורה אדר אמצוה טאן אונ עם איז זיך אים מזדמן מניעות דם איז דיא מעשים פון דעם שטן דענמאלט זאל דער מענטש זיך שמארקין מיט זיין כח מבטל זיין דעם רצון פון שטן בדי ער זאל ניט מאכן שוהפות מיט דעם שטן ח"ו אונ דער מענטש זאל ניט מראכטן זייל עם מרעפן מיר פיל מניעות מן הסתם ויל נאט ניט אין מיין תורה אונ מצות דאם איז קיי מענה ניט . עם איז פאר קערט ויניי מעשים זענין בויילנט פאר נאט נאר דער שטן לאזט ניט טוען אונ דער מענטש פארארף מבמל זיין דעם רצון פון זיין ניצר הרע ועט ער מקבל זיין שכר פאר דיא מצות ואורום אז מצות טוען זאל גרונג אן קומען ואוכ פאר איין שכר ואלם אים דער פאר נקומען נאר נאך דעם צער אונ טירחא ואם ער הט בין ער נייט אריין אן הייבן דיא מצוה העלפט מען אים פון דעם היכל ויא גומר צוא זיין . ויא אונענרע חכמים דל האבן ניזאגט דער ואם קומט אמצוה אדר השובה טון העלפט מען אים פון דעם היכל את וזען נאט ב"ה זאל אים ניט העלפן אפענין דעם ניצר הרע ואלט דער מענטש אים ניט נקענט בייי קומן אונ נאט ב"ה בצאלט אים שכר אוף דעם ואם ער האט זיך מתריחי גוזען אונ האט זיך מצער נוזען אין אן ויא צו שקרייבן מיט דעם ניצר הרע ואם האט זיך קענין אים נשטעלט מיט פיל מניעות . ישיה אצקר ועל איך דיר איין נעצה נעבן אוועק טרייבן דעם ניצר הרע פון דיר . וז דך ניצר הרע ועט דיך

אותו ותתיידא כמט וכאלו עומד לפניך מכש ויושב על כסא דין בפנים זעומות ומלא הרון אף
נגדך. ותשקע דעתך ברמיון זה והדמיון פועל להפחידך כאלו הדבר ממש בפועל כאלו אותו
אדם נדול עומד בפניך ובזה יחלש היצר כי מי הוא זה שרואה אדם בפניו ומתעורר לעבוד
עבירה בפניו ובפרט פני אדם נדול שמוראו עליו. ומזה תמשך לחשוב ולהדמות נגד עיניך
דשכינה כנגדך כי מלא כל הארץ כבודו. ויפול עליך אימה ופחד להכניע לבבך הערל. ואם בכל
זה לא נכנע היצר ידמה נגד עיניו בעת בא עבירה לידו כלבים שוטים צועקים וחיות רעות טורפות
בני אדם וחותכין בשרם בשיניהם רוצחים חרבות בידיהם שוחטים אדם בפניהם צורות מכוערות
מלאים עינים ושערות להבות אש בוערות שורפות ומכלות כל טוב מבערות. ודמיון רעש כפיל
הבית עליו וממית ומשבר כל כליו. וכאלו נחש כרוך בעקבו עקרבים מסביבו. ובזה יחדעוע
גופו וישוב אחריו כלחטוא. ואם עד אלה לא נכנע היצר ידמה נגד עיניו שיושב בטיולים ועידונין
ומעדנים ובמנוחות ושאננות והשקט ובטחה וישוב נצחיי והלולים ושבחים וקול שיר וזמרה לפניו
משבחים וכאלו עומד בהם ממש מפני עזיבת החטא. ויחשוב וידמה נגד עיניו שאם יעשה
העבירה מאבד כל זה והולך ערום ויחף חשופי שת עני ונבזה חלוש ומכוער ומאום מתועב ודחוי
יחיר ושומם תמהוי ומשתומם בהול ומפוחד שכוי ונרמס שנאוי ומשוקץ מנוול ומשוגע מחורף
ומנודף מבולבל ומקולל מצעירים ממנו ליומים הרודפים אחריו פוחזים ורקים נבזים אפלים בורים
שפלים וטובענים. וידמה שאין לו מנוחת ישיבה כסבת רדיפה מתמרק על רגליו בהתעלפות
חולשת לב רעב וצמא צועק ואין עונה שואל ואין נותן. מתהנן ואין מרחם בוכה ואין מפיים
מכה עצמו ואין מעכב מילל ואין מנחם נופל ואין סימך כושל ואין חומך ממשש ואין מדריך
יושב בחושך ואין מאיר מתפלש בעפר ואין מנער נרדם ואין מקיץ חולה ואין מבקר כואב
ואין רופא מנוגע ואין רטיה נשוך מנחש ואין צרי נוסם ואין רואה מת ואין קובר כלבים
אוכלים אותו ואין נוער עצמותיו נגררין באשפות ואין מקבץ אשתו ובניו אחר מותו שואלים
לחם ואין מביט מתים ברעב ואין מצטער נאבד הוא וכל אשר לו ואין זוכר. ובעלות כל
זה בדמיונו שהעבירה מביאו לכל זה יצטנן דמו ויתבטל יצרו בעזרת הש"י. ואם עד אלה לא
נכנע לבבו הערל ידמה כאילו רואה עצמו שחוט ומושלך באשפה וכלבים אוכלים בשרו
ותולעים יוצאים ממנו גם יריח ריח רעות ויראה מינים מאוסים ויכנע. וס"ם אם לא יועיל
להכניעו עכ"ז ומביאו לכלל מעשה יתחוב מחט בבשרו או יכה ביד על פניו בכל כחו באופן
שיכאוב ויוסר יצרו מעליו. שיותר טוב שיכה עצמו מכל מכה שיובל לרפאותה אחר כך
ולא יחטא משיחטא ויכי אותו בגידנם מכה שאין בה רפואה. יותר טוב שיכה הגוף ולא הנפש
גם מועיל לביטול היצר הרע שירוץ אל המים ובפרט אם הם מים קרים וישליך עליו כד של
מים מראשו ועד רגליו ויכנע יצרו. ועל הכל יעסוק בתורה בקול רם ברברים הרעים שבירמיה
ובאיוב ובקהלת שמהביל כל הדברים שבעולם ולא יפסיק מלמודו בקול רם. גם מועיל הרבה

להנצל

אָן רַיידָן צוא אַיין עֲבֵירָה זָאלְסְטוּ פַאר דִיר אוֹס מָאלָן דִי צוּרָה פוּן אַיין גְרוֹסָן צַדִיק וָואם דוּא הָאסְט
סוֹרָא פַאר אִים גְלַייךְ וויא עֶר שְׁטַיים פַאר דִיר פוּל מִיט גְרִים צָארָן אוּנ רָאם וָועט דִיךְ דָר שְׁרֶעקִין
אוּנ דוּרְךְ דָעם וָועט שְׁלַאף וָועלָן דָער כּחַ פוּן יֵצֶר הָרָע אוּנ דוּרְךְ דָעם נְוויינוּנְג וָועְסְטוּ אוֹךְ
שְׁרֵאקְסָן גְלַייךְ דִיא שְׁכִינָה שְׁטַיים קָעגִין דַיינִי אוֹיגָן דָעָן דָער כָּבוֹד פוּן גָאט אִיז פוּל גָאר דִי וָועלְט
וָועט אוֹף דִיר פַאלָן אַיין פַּחַד אוּנ אַיין פַארְכט צוא אוּנטָער טָענִיג מָאכָן דַיין פַאר שְׁטָאפְט הָאָרץ.
מום אוּנ אַז דָער יֵצֶר הָרָע וָועט פָארְט נִיט אוּנטָער טָענִיג וָועלָן זָאל עֶר זִיךְ פָאר שְׁטָעלָן גְלַייךְ וויא
רַיזִת רָעוֹת יָאנָן נָאךְ טָענְטְשָׁן אוּנ גְלַייךְ וִוי רוֹצְחִים שְׁטַיינָן מִיט שְׁוָוערְדָרן אוֹף מָענְטְשָׁן פַּר זַיינָע
אוֹגָן אוּנ גְלַייךְ וויא אַיין שְׁטוּרָם וִוינְד וַיארְפְט אַיין דָם הוּז אוֹף אִים אוּנ דוּרְךְ דָעם וָועט זַיין גוּף דָר
צִיטָרט וָועלָן אוּנ וָועט נִיט זִינדִיגָען. אוּנ אַז רָאם וָועט נִיט הָעלְפָן זָאל עֶר זִיךְ פָאר שְׁטָעלָן גְלַייךְ
וִי עֶר לִיגְט אִין קֶבֶר דָעָן וָועט עֶר אוּנטָער טָענִיג וָועלָן. אוּנ אַז רָאם אַלְץ וָועט נִיט הָעלְפָן זָאל
עֶר זִיךְ אַלַיין צעֶר אָן טָענָן אַז עֶם זָאל אִים וַוייא טָענָן וָועט זַיין יֵצֶר הָרָע אָפ גְטָאן וָועלָן פוּן אִים.
דָעָן עֶם אִיז בֶּעסָער עֶר זָאל זִיךְ אַלַיין שְׁלָאגָן אִיידָער טָען זָאל אִים שְׁלָאגָן אִין גֵיהִנָם אוּנ אוֹךְ אִז
בֶּעסָער דָער גוּף זָאל נָשְׁלָאגִין וָועלָן אוּנ נִיט דִיא נְשָׁמָה גם אוֹךְ הָעלְפְט מְבַטֵל צוא זַיין דָעם יֵצֶר
הָרָע עֶר זָאל זִיךְ טוֹבל זַיין אוּנ קָאלְטִי וָואסָר אוּנ אִיבֶּר הוֹפְט הָעלְפְט זַיין יֵצֶר הָרָע כַּכְנִיעַ צוּ זַיין
עֶר זָאל לָערְנִין מִיט אַיין הַךְ קוֹל אִין יִרְמְיָה דִי פוּרְעַנְיוּת וָואם דָארְט שְׁמַייט אוּנ זָאל לָערְנִין אִיבּ
אוֹת קְלָאגָת וָואם עֶר מָאכְט אַלַע זָאכָן פוּן דָער וָועלְט פָאר הָבֶל. אוּנ זָאל נִיט מַפְסִיק זַיין פוּן זַיין

לשתן

להנצל מיצרו בבא לכלל מעשה ירים בקולו שיבואו אצלו אנשים כמו שעשה רב עמרם שהרים בקולו נורא בי עמרם כמו שארז"ל · ואם עכ"ז לא הועיל לו דבר וחטא אל יתיאש מן הרחמים לומר כאשר אבדתי אבדתי ואעש"ה שלבי חפץרשערי תשובה לא ננעלו וכל ימי חייו בכל פעם שיתגבר יצרו עליו יעשה כל הכתוב שאם לא יועיל לו בפעם ראשונה ושניה יועילו בשלישית ס"ס איזה פעם יועיל · או יסייעו אותו מן השמים להצילו בראותם לו נלחם עמו ברברים סגוליים להכנע · ואפי' לא סייעו אותו מן השמים על איזה סיבה ידועה לפני בורא עולם ובכל פעם ופעם שנלחם לא יכול להכניע יצרו וחטא אע"פ כן אל יתיאש וישוב עד דכדובה של מות · ואדם שאינו יכול להכניע יצרו בשום דבר שבעולם נראה לי שהסבה היא משורש גאוה שבלבו שהגאוה שורש לכל העבירות (כאשר הזכרתי בפרקים דלעיל) · ולהסיר גאותו יטלטל עצמו מעיר לעיר ויכנע וישפל על דרך שאמרו חז"ל מי שיצרו תוקפו עליו ילך למקום אחר ויעשה מה שלבו חפץ כו' · שהכוונה שהדרך מכניע אותו ואז יעשה מה שלבו חפץ אם יכול · כלומר שאינו יכול · גם ישים נגר עיניו שהגבהתו היא השפלתו על דרך כל המוסיף גורע . שתי עשרת י"ב עשתי עשרה י"א גידול התיבה בתוספת אות הקטין מספרו מי"ב ליי"א כדאי"ל וכן גמל נמל הוספת מספר אות הנו"ן שהם חמשים מקטין לגמל ועושה עושה נמלה · גם תראה הכוכבים על היותם ברקיע יותר עליון מן הלבנה נראים דקים וקטנים והלבנה בעבור היותה ברקיע שפל מהם נראית גדולה· הרי נלמד שהמתגאה גורם לו השפלה שגורם הגאוה לחתפיאו ואין השפלה גדולה מזו שבסופה נעשה מיאום בעולם · ואולי על ידי שיחשוב בגנות הגאוה יקטן ויושפל וכיון שיושפל באמת נתרפא ובלתי הסרת גאוה מעליו אין רפואה למכתו ולחולי נפשו כי הגאוה מסמא עיני הרשע שלא יראה בנראה · וכיון שהרשע אינו רואה בנראה איך יראה בשאינו נראה ב · ואני ראיתי כמה גאים מקטנותם ונשתרשה בהם הגאוה וכתו עמה כי לא ידעו ולא שמעו ולא למדו דבר להכניעה · ואחרים בבחרותם היו בתכלית הנאות וחזרו בהם עד תכלית השפלות והענוה והחסידות והברתי בהם שנתחברו בתלמידי הבמים ושמעו מפיהם ולמדו וחזרו · ושעם הדבר שהגאות מביא לאדם לעשות כל מה שלבו חפץ · משום שהגאה מצד תאותו מחזיק עצמו שאין חכמה בעולם כמו חכמתו . וזהו הרשת שפורש לו השטן לצודו וללכדו דכיון שמשים בלבו שאין חכמה כחכמתו כל מה שיעשה ישר בעיניו באומרו איך יתכן חכם כמוהו טועה ואפילו אם מכיר טעותו לא ישוב אחור שלא לאבד שם חכמתו שנפל טעות בשכלו · ועוד בהיותו מחזיק עצמו חכם אין כמוהו מפתהו יצרו שחביב הוא לפני המקום על חכמתו

ב מיהוש פנחלם נעין שכל דבר עכירה קוח שרין מגונם וקבם וקושו של רבע נח קוב ומם כל זם מעלים פרבע מיט מכל זם ומוסם מם שלבו מבן כתוקן שאינו לוחם בנרלם ס"ב לין ילחם כמם שאינו נרלם לתוק כשין בם משנעי ניבנם ובמר שממת

ס מגיעות לנשם כדי למעט מלחמות :

לָעִרְנִין · אוֹג אוֹב עָר הָאט דִיא אֶלְע זַאכָן גָטָאן אוֹג וַיִיא הָאבֶּן אִים נִיט גְהָאלְפָן אוֹג עָר הָאט גְזִינְרִיגְט זְאלְעָר זִיךְ נִיט מְיַאשׁ זַיין פּוּן גָאט צוּ בֶּעטֶן דָם עָר זָאל אִים הָעלְפָן תְּשׁוּבָה טוּען וְואוֹרוּם דִיא טוֹעָרָן פּוּן תְּשׁוּבָה וְענִין נִיט פָּאר שְׁלָאכָן · וכו' אוֹג אִיטְלִיכֶם מָאל וָואם זַיין יֵצֶר הָרָע וְוִיל זִיךְ שְׁטָארְקִין אִיבֶּער אִים זְאל עָר טוּען וָואם פְּרִיעָר אִיז גְשְׁטַאנָן דָען אוֹ דָאם וָועט דָאם עָרְשְׁטִי מָאל נִיט הָעלְפָן וָועט עָם אִים הָעלְפָן צוּם אַנְדֶרֶן צוּם דְרִיטֶן מָאל אוֹךְ פּוּן הִיכֶל וָועט מָען אִים הָעלְפָן וַיִיל זִיי זָענֶן עָר הַאלְט מִלְחָמָה מִיט רָעם יֵצֶר הָרָע מִיט דִיא סְגוּלוֹת וָואם פְּרִיעָר זָענִין גְשְׁטַאנָן . אוֹג אֲפִילוּ וָען פּוּן הִיכֶל הָעלְפָט מָען אִים אוֹךְ נִיט אִיז עָר זִיךְ גְרִיגְט זְאל עָר זִיךְ פָּארְט נִיט מְיַאשׁ זַיין אוֹג זְאל הְשׁוּבָה טוּען וְאדם דָּר מְענְטֶשׁ וָואם קָאן נִיט מַכְנִיעַ זַיין זַיין יֵצֶר הָרָע מִיט קֶין שׁוּם זְאךְ קוּמְט עָם סַחֲמָת עָר הָאט גַּאוָה : וְוארוּם דִי גַּאוָה אִיז אַיין שׁוֹרֶשׁ צוּ אַלֵי עֲבֵירוֹת · אוֹג כְּדֵי אֵפֶּ צוּא טָאן זַיין גַּאוָה זְאל עָר זִיךְ מְטַלְטֵל זַיין פּוּן אַיין שְׁטָאט אִין דָיעָר אַנְדֶרֶר דּוֹרְךְ דָעם וָועט עָר אוֹנְטֶר טָענִיג וָועֶן אוֹג וָועט גְהַיילְט וָועֶן פּוּן דִיא עֲבֵירוֹת · אֲבֶּר אוֹ עָר וָועט דִיא גַּאוָה נִיט אֵפֶּ טוּען פּוּן זִיךְ אִיז קֶין רְפוּאָה נִיט פָּאר הָאנְדֶן צוּא זַיין מַכָּה וְוארוּם דִיא גַּאוָה גְּאכְט בְּלִינְד דִיא אוֹגֶן פָּט דָעם רְשָׁע דָען אִיטְלִיכָר זָעהְט דָאךְ אוֹ דָער סוֹף פּוּן דָעם רְשָׁע אִיז שְׁלֶעכְט · אוֹג אִיךְ הָאבּ נְזָעהֶן פִּיל לְייט וָום זָענֶן גְוָועֶן בַּעֲלֵי גַּאוָה פּוּן דִיי עָר כִּינְדֶהַייט אָן אוֹג זָענֶן גְישְׁטַארְבֶּן מִיט דָער גַּאוָה חַיִיל וַיִיא הָאבֶּן נִיט גְלֶעהְרְנְט וְוִיא אַרוּם דִיא גַּאוָה אוֹנְטֶר טָענִיג מָאכֶן אוֹג אַנְדֶרֵי לְייט הָאבּ אִיךְ נְזָעהֶן וָואם זָענֶן אִין זְייָער יוּנְגְט גְוָועֶן בַּעֲלֵי גַּאוָות אוֹג דָער נָאךְ זָענִין זַיִיא גְוָארִין גְרוֹסָע עָנְוִים אוֹג קְרוּם וַיִיל וַיִיא הָאבֶּן זִיךְ בַּהֲעָפְט צוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹג הָאבֶּן פּוּן זַיִיא גְילֶעהְרְנְט וְוִיא דִיא גַּאוָה אִיז שְׁלֶעכְט אוֹג

ואינו מקפיד עמו על מעשיו • ומה נם שהמתנאה מתנאה נם על בוראו כנחש הקדמוני כמו שאמרז
דבנן דל ג • וכיון שכן הוא איך יחוש שלא להכעיסו בעבור מצותיו ואין אני מאריך בזנות הנאים
כי כבר הארכתי בפרקים דלעיל :

ודע הסבה העיקרית שהרשע מתחזק בטומאתו לעשות מה שלבו חפץ ואינו נותן לב לשוב •
שהרשע בעבירה ראשונה שבא לידו לבו מרתת עליו לעשות פן ישיגהו לו מהרעות והוא
באימה ופחד להכנס בה . אך כשיצרו מכריחו לעשותה אומר הנני ממלא תאותי ויעבור עלי מה אף
שיודע אני שעונשי אחורי תרעא קאי ועושה אותה ביראה גדולה • ואחר שעינד ורואה שעשה
העבירה ואינו מגיע לו שום נזק שבעולם וארבא מצליח בכל משלח ידו ונושא חן בעיני כל רואיו
ושאר מיני הצלחות שבעולם מזדמנים בידו • נם רואה רשעים כמותו בנדר הצלחה ויצרו מפתהו
על ידי מראות אלו שרואה שיסכים בדעתו דלית דין ולית דיין • וכשמכניסו בכפירה זו משם ואילך
עושה כל מה שלבו חפץ עד שמטביעו בטיט העונות • וזהו טעות גדול נראה לעינים ופרסום
הטעות יובן במשל אחד : לאדם שקלל לשלטון ושבר פתח בית האסורין והוציא אסיריו ושמע
השלטון והעשירו עושר גדול והצליחו על כל המעלות • וכי אינו ראוי שיחשוב אדם זה בלבו
היאומן שבעבור שהבעתי לשלטון ראוי אני לכל זה הכבוד זהו נמנע מכח הנמנעות אין זאת
כי דבר סתר לו שעי" נדולות אלו מתנקם ממני בכפלים ומוכרח שכוונתו להגדילני ולהשמילני
ולהענישני אח"כ ויורגש העונש בכפלים • על דרך שאומרים דרך הלצה עני חשוב כמת • כלומר
עני שהיה חשוב תחלה ובא לידי עניות זה דוקא חשוב כמת שאחר נדולה שפלות יורגש בכפלים
וכארו"ל על פסוק היו צריה לראש שהקב"ה מנהיל לצר כדי להשפילו וכדי לאבדו אה"כ ויהגיש
העונש מר ממות • והמן הרשע יוכיח שנידלו כדי שירגיש השפלתו בכפלים • כך הדבר בעצמו
החוטא להקב"ה ומצליח בידו שהוא להאבידו וארבא צריך לבכות ולילל על אותה ההצלחה כי
בואת ההצלחה סם המות מעורב בה והיא פח ללוכדו ולהכניסו בים המשפטים דאיך יתכן
שבעבור שהרבה לחטוא לפניו מצליח בידו • לכן חלל רשע שא בקול קינה ואל תשכן עוד
באהלך רננה אמור אוי על הצלחתי כי ירה בי חצי מות כי בה בטחתי אויבי עלי המלכתי כי
ברכיו הלכתי • מועצותיו שמעתי ואשר אהב יוצרי שנאתי • אוי כי בידי עצמי הרגתי טבחתי
ולא חמלתי • כל זה אעלה על ראש שמחתי כל ימי חיי עד יום מותי אולי ירחם עלי בוראי לרחם על
נשמתי • ודע כי הלוחם משלים והמשלים לוחם • כי הלוחם עם יצרו בעולם הזה ניצל ממלחמת
מלאך המות עמו בצאת נפשו כי מת • כי הלוחם עם יצרו הרע עושה שלום עם יצרו והעושה
שלום עם יצרו לוחם עם יוצרו• נמצא המלחמה עם יצרו שלום לעולם לגופו ולנפשו שלום לביתו
שלום לבניו ולכל הבאים אחריו שמתעטרים באביהם הצדיק שנצח עם יצר הרע והמשלים עם

ג כמו שאמרו נכ"ל על פסוק והנחש היה ערום לפי גדולתו של נחש סיפס מפלתו• וכשנצע פנחס כתיבן לזוח אל הביתני רגל
נחוש בנתנאל ודיבר דלעורין על סקב"ה ואמר לחוש מיתין זה מכל סקב"ה ונרח עולמות וכוח הומר לכם לא התכלו ממנו
שלח תכלתו עולמות דכל חיים סני בר לומנחים :

הָאבֶן זיא אוֶעק גוָאַרפֶן • וד דיא רָעכטי סָבָה וָאם דָער רָשָע טוט וָאם זיין הָאַרץ בְּנָערט אוב
טוט ניט הְשׁוּבָה דָען דָער רָשָע אז דיא עָרשָטי עֲבֵירָה קוכט אים צו הָאנדין צימָרט עָר זיא צוא
טון ווייל עָר הָאט מוָרא אוב טוט דיא עֲבֵירָה מיט נרוס פָארכט דָער נָאהְ אז עָר זָעהְט עָם הָאט
אים ניט נְנָרייכט בֵּיין שום שְׁאדין אוב זָעהְט אוֹךְ פִּיל רְשָעִים וויא עָר זָענֶן מיט נְרוס הַצְלָחָה
דוֹרְךְ דָעם וויזט זיין יֵצֶר הָרָע אים אז מָען שְׁמָראפט נָאר ניט סָאר דיא עֲבֵירָה אוב אז עָר בְּרָענְנט
אים שוין אין דָער דָאוויָנָער כְּפִירָה טוט עָר שוֹן וָאם זיין הָאַרץ בְּנָערט בִּיז עָר וְוערט איין נְוזָנְקָן
אין דיא עֲבֵירוֹת אוב דָאם איז איין נְרוֹסָר טָעות אִיטְלִיכָר קָען עָם זָעהָן אוב וְועל עָם נָעבִּין צו פָר
שְׁמַיין מיט איין מְשָל • לאדם צוא אֵיינָעם וָאם הָאט צו בְּרָאכְטין דיא טִיר פון דָר הְפִיסָה אוב הָט
דיא הְפוּסִים אַרוֹם גְלָאוָט פון דָער הְפִיסָה הָאט דָער אוֹף זָעהָר דָאם דָר הָערט אוב הָאט אים
זייָער רַיִיךְ נְמַאכְט • נוא ניהָער דָאךְ דָער מָענְטש זיךְ צוא טְרָאכְטין וויא נְשִׁיקְט זיךְ דָאם וויל
אִיךְ הָאב אים דָער צָערינְט וָאל עָר מיר נָעבִּין נָאר דָם כְּבוֹד דם מוז נָאר זיין עָר מָאכְט מִיךְ
נְרוֹס בְּדֵי עָר זָאל מִיךְ דָער נָאךְ נַאנְץ שְׁטָארְק אַרָאפּ וַארְפֶן אוב מיר נְרוֹסִי עוֹנָשִׁים אֶן טוֹן דָען
וָועט דָער עוֹנָש פִּיל נִיטָאפְּלְט זיין אַיידָר עָר זָאל מִיךְ שְׁטָרָאפֶן אז אִיךְ בִּין אַרוֹם • על דיך וויא
דָעד עוֹלָם זָאנְט הַלָצָה (עני חשוב) דָער וָאם אִיז פְּרִיָער נְוועזן אַנְרוֹסָר חְשוּב אוב רַייךְ נָאךְ
אִיז עָר אַרוֹם נָוָאַרְן (כמת) דָער אִיז נְלֵיךְ וויא צַיין מֵת וָארוֹם דָאם נְיַדְרַקְיט וָאם קוּמְט נָאךְ דָעם

יצרו מלחשה לה' מדור דור · לכן יעמוד אדם כל ימיו במלחמה כדי שיהיה כל ימיו בשלום ·
ומלחמת אדם עם יצרו מלחמת תדירי היא יום ולילה לא ישבות ואם נפל בבחרותו במלחמת
יצרו יחזור להלחם עמו ולהתגבר עליו להפילו ארצה · כי אין זה כדרך המלחמות שבעבור שגבור
לחם בגבור ונפל אחד ביד חבירו שאינו חוזר להלחם · אלא חוזר ולוחם וחוזר הגלגל על הנופל
ומפיל את חבירו · גם אם לחם ביצרו ונפל אל יתריע מזלו אלא יחגור להלחם עמו ויחזור עליו
הגלגל לטוב לו שצריך האדם לשנות עצמו ממצב למצב שאם היה במצב רע ישנה מצבו
ודע כי כל אדם שהיה במצב אחד בדעתו ובמדות ובמעשים מיום שנולד עד זקנותו אין ספק
דזה נתגלגל בגלגול ראשון בבהמה או חיה כי הבעלי חיים מיום שיוצאים לאור העולם עד שובם
אל אדמה הם בטבע אחד ומצב אחד כי אינם עולים ממדרגה למדרגה לא ברעת ולא בשום דבר
וזה הורגל זמן רב בבהמה והיטבע בנפשו טבע הבהמה · לכן צריך לזה להרגילו תמיד שישנה
בעל כרחו עד שתתפשט נפשו ממדות הבהמיות אשר הוטבע בה · כי ביאתו של אדם בעוה"ז
כדי שיעלה ממדרגה למדרגה כי עיר פרא אדם יולד ואם יעמוד לעולם במדרגה אחת בהמה יחשב·
שהאדם צריך לעלות ממדרגה למדרגה לקנות שלימות עד שיזדכך ויעלה למדרגה הרוחניות
בגוף ובנפש וימשיך השפע על ידי הזדככותו בתחתונים · ואל תתמה שהרי זכוכית לבנה וך
אם תשימהו נגד השמש ימשיך אש מלמעלה למטה וזה נורם הזדככות הזכוכית שאם תשים
נגד השמש זכוכית עב ואין צ"ל אם תשים חרס שלא ימשיך שום דבר · וכ"ש האדם שכל
הבריאה בשבילו שבהזדכך עצמו ימשיך השפע מלמעלה למטה · וכשם שבזכוכית הוך הזה
הממשיך האש מלמעלה למטה אם נפל בו כתם וכהה אותו מפסיקו מלהוריד האש מלמעלה אע"פ
שהוא שלם בזכיתו כך האדם השלם מעכבו עון אם יש בידו מלהמשיך מלמעלה שפע בעולם
שהוא כמו הכתם שבזכוכית עד שיטהר עצמו מאותו עון שהוא ככתם לנפשו המכהה אורה ·
ילטוד אדם מהשבטים הקדושים שלא נמצא בהם שום פגם כלל ועיקר רק על דבר מכירת יוסף
ואע"פ שהיה קצת סבה מאת ה' עיין מכירה זו כדי שירדו מצרימה ויצאו משם לקבל תורה ·
וכדרז"ל וישלחהו מעמק הברון להשלים עצה עמוקה שבהברון שאמר לאברהם כי גר יהיה זרעך.
עם כל זה כמה נצטערו עצמם על מעשה המכירה להסיר ולטהר כתם זה מעליהם והשפילו
עצמם לפני יוסף ובקשו ממנו מחילה ובמות אביהם שלחו אליו לאמר אנא שא נא פשע אחיך
וחטאתם אע"פ שרעה גמלוך · כ"ש וק"ו שצריך כל אדם לפשפש אם יש בנפשו איזה כתם לטהר
ולהזדכך עצמו לתת נשמתו להקב"ה זכה וברה כאשר נתנה לו :

פרק יג יזכור האדם ובורא הכל ברא בראש כלם תשובת השבים והורה דרכי נועם לחוטא
וחפץ לשוב שיתנחם ברדכים אלו למען סור ממוקשי מות ולהכניסו בדרכי חיים וחי

אָז עֶר אִז פְּרִיעֶר גְּרוֹם דָאם וָוערְט מָער גְּפִילְט פּוּן דָעם וְאם עֶר אִז אָרוֹם אוּן נִידְרִיג פּוּן זַיִן
גְּבָּארֶן אַן · אוּן אָז וויא אוּנְזוֹרִי חֲכָמִים ז"ל הָאבֶּן גִיזָאגְט דָאם נָאט ב"ה מַאכְט גְּרוֹס דָעם רָשָׁע
כְּדֵי אִים דָער נָאךְ נִידְרִיג צוּא מַאכֶן אוּן צוּא מַאכֶן פַּאר לִירֶן אִים פּוּן דָר וָועלְט אוּן אַיין רַאיָה
דָעד צוּא אִז פּוּן הֶמֶן הָרָשָׁע דָאם נָאט ב"ה הָאט אִים דְרוֹם גְּרוֹס גְּמַאכְט כְּדֵי זַיִן מַפָּלָה זָאל דָר
נָאךְ גְּרָעסָר זַיִן · אָז אִז דִיא עֶלְבִּיגִי זַאךְ בַּיי דָעם זִינְדִיגֶר דָאם נָאט ב"ה בַּגְלִיקְט אִים דְרוֹם
כְּדֵי צוּא מַאכֶן פַּאר לִירֶן אִים דָר נָאךְ אַדַּרְבָּא עֶר דַארְף נָאךְ וַיינָען אוּן קְלָאגֶן אוּיף דָר הַצָּלָחָה
וָוארוֹם אִין דָעד הַצָּלָחָה אִז גְּמִישְׁט סָם הַמָּוֶת וָוארוֹם וויא גִישִׁיקְט זִיךְ דָאם אַז וַיילְ עֶר הָט פִּיל
גִיזִינְדִיגְט בַּגְלִיקְט עֶר אִים · ילמד דָער מֶענְטָש נִיהָער זִיךְ אָפּ צוּ לָעֶרְנֶן פּוּן דִיא שְׁבָטִים וְאם אִין
זַיי אִז גִים נִפּוּנֶן נִוָאךְ קֵין פְּנִים נָאר וְאם זַייא הָאבֶּן פַּאר קוּיפְט יוֹסֵף־קִין מְצָרִים אוּן וְאטְשֶׁר
דָאם אִז דָאךְ גִיוועזֶן אַיין סִיבָּה פּוּן נָאט כְּדֵי זַייא זָאלֶן נִידָעֶרְגֶן־קִין מְצָרִים אוּן זָאלֶן פּוּן
דָארְט אֲרוֹם גַיין צוּ נָעמֶן דִיא תּוֹרָה פּוּן דָעסְט וָועגֶן וויא פִיל הָאבֶּן זַייא זִיךְ מְצַעֶר גִיוועזֶן אוּיף
דָעם וְאם זַיי הָאבֶּן אִים פַּאר קוּיפְט כְּדֵי צוּא רַיינִיגֶן דָעם פְּלֶעק פּוּן זִיךְ אוּן הָאבֶּן זִיךְ מִשְׁפִּיל גִיוועזֶן
פַּאר יוֹסֵף אוּן הָאבֶּן פּוּן אִים גִיבָּעטֶן עֶר זָאל מוֹחֵל זַיין אוּן אַז זַיי עֶר פָּאטֶר אִז גִישְׁטוֹארבֶּן הָאבֶּן
זַייא צוּא אִים גִשִׁיקְט כְּדֵי בָּעטֶן דִיךְ פַּאר גִיב דִיא זוּנְד פּוּן דַיינֶע בְּרִידֶער וְאטְשֶׁי מִיר הָאבֶּן
דִיר גְטָאן אַיין רָעה בָּעטֶן מִיר דִיךְ פָּארְט דוּא זָאלְסְט אוּנְז מוֹחֵל זַיין כְּכָל שֶׁכֵּן אַז אִיטְלִיכְעֶר
מֶענְטָש מוּז אִיבֶּר זֵיכֶן זַיינֶ מַעֲשִׂים אוֹב עֶר הָאבֶּ עֶמִים אַיין עֲבֵירָה אוּן דְרוֹף תְּשׁוּבָה צוּ טוּן כְּדֵי
עֶר זָאל זַיין נָשְׁמָה אָפּ גְעבֶּן צוּ גָאט קְלָאר אוּן גַיין וויא עֶר הָט אִים זַייא גִיעֲבֶּן אָמֶן :

פרק יג יזכור האדם דָער מֶענְטָש זָאל גִידִינֶקֶן אַז דָער בִּישְׁפִּיל הָאט צוּם אַלֶעם עֶרְשְׁטֶן בְּמַאכְּן

לעולם · אשר על כן מלבד הדברים שבתבתי בפרקים לעיל מרבים המכניעים את יצה"ר רואיתי להוסיף ידי לכתוב עוד מהדברים שיתנהג בהם האדם כדי שיכנע לבו הערל וישתרש באהבת הבורא ולא ישוב לכסלה · רוב ישיבתו של חוטא יהיה בין העניים ובתי כנסיות ובתי מדרשות יען שקונה שפלות בזה והשפלות מכניעו ואינו מעיזרו אל החטא · בעבור שבית הכנסת ובית המדרש נקראים מקדש מעט והם מסוגלים אל היראה כיון דשכינה שריה שם וכוראות השכינה עליו · ונראה דעל כן אמרו רז"ל אם פגע בך מנוול זה א משכהו לבית המדרש וכו' · והטעם כמדובר דכיון דשם מקום השראת השכינה מורא שכינה עליו ונמנע מלחטוא · ובפרט בראותו שהחוטא בהיכל מלך עינשו קשה בכפלים ואדם כרתת ומזדעזע בחושבו משפטים הקשים · ועל כן הזהירו רז"ל שלא יזוז אדם מבית המדרש ובפרט דשמיעתו שם חידושי התורה מקדש את גופו וקונה כח קדושת לדחות טומאת יצרו · גם ישיבתו בין העניים על ידי ששומע כמה הרפתקאי שעברו עליהם ומה שהם גם בהוה בצער גדול נכנע לבו ובפרט מיראה שלא יגרום לו החטא להביאו לכלים · ורמז לדבר שמשיח עומד בפתחה של רומי בין העניים · דכיון שגדלה מעלתו אין כמוהו כארז"ל ירום ונשא וגבה מאד ירום מאברהם ונשא ממשה וגבה ממה"ש לכן מושבו בין העניים כאלו יושב שם לקנות שפלות ולא יתגאה במעלתו · ואע"פ שדבר זה לא שייך בו אך כדי ללמד לעולם שירבה ישיבה בין העניים כדי שלא יבאו לכלל גאוה ויקנו הכנעה להתחלש כח יצר הרע · ואלה הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם סדרם רבינו אשר ז"ל שידבק האדם בהם לקנות שלימות לנפשו ודבקות בהקב"ה בעשותם עד שירגיל בהם הרגל המידי ולא יפיל בהן בטול לעולם · והם כ"ג דברים ואלו הן · (א) שיפריש מעשר מכל ריוח שיזמין הקב"ה לידו · (ב) שיתן צדקה מיד מכל אשר תשיג ידו ולסוף כל שנה וחב וחצי · (ג) שיתפלל ערב וביקר עם האבות ב · (ד) שיניח תפילין בכל יום · (ה) שיקבע מזוזה · (ו) יקבע עתים לתורה · (ז) שיהיה

א סיי סרע : ב כ"ל שכוון למה דתיתח בפסחים כ"מ (דף ס"ב) שתמר לגיסו תלמידיו לתקומנה לתכרסם ומשי ידיה ומגלי ומגניעו ליס וכן ליתח וליעקב משמע מזה שגם פתחות מתצלינים בשלש פגמות :

דיא תְּשׁוּבה אוּנ דָאס גיוויזין וַיסָע וָענין צוא דָעם וָאס דָאס גיוועריגט אוּנ עָר וויל תְּשׁוּבה טָאן דָאס עָר זָאל זיך פִּירין אין דיא וָענג עָר זָאל אֶפּ קִירין פּוּן שְׁטרויכלונג פּוּן טויט אוּנ זָאל אייבּיג לעבּין אין גן עֵדֶן · דָען חַיִּים וָאס אִיהְ הָאב גישריבּען אין דיא אייבּרְשטע פּרקים וָעל איך נָאך שְׁרייבּען וויא דָער סָענְטש זָאל זיך נוהג זיין דָאס זיין פָּאר שְׁטָאפט הָארץ זָאל אוּנטָר טָענִיג וָערין · זָאל זיין אַיין גְּווָארצילט אין דָעם לִיבּשָׁאפט פּוּן דָעם בַּשָׁעפּר אוּנ זָאל ניט וויידָער קָערין צוא טָאן עֲבירות · רוב דָאס מָערְבָּטָע יִצוּנג פּוּן דָעם זִינדָער זָאל זיין צְווישׁן אֶרמָע לייט אוּנ אין שוּלָען אין בָּתֵּי מִדְרָשִׁים וויל דוּרְך דָעם וָעט עָר וָערין אוּנטָר טָענִיג אוּנ וָעט ניט זִינדִיגן וויל דיא שוּלָען אוּנ בָּתֵּי מִדְרָשִׁים וָערין אָז גירוּפין קְלִיין בֵּית הַמִּקְדָּש את וָענָן מְסוּגל צו יִרְאָה וויל דיא שְׁכִינָה רוּעט דָארט אין דיא פָּארְבָּט פּוּן דָער שְׁכִינה אוּיף אים אוּנ דָרום הָאבּין אוּנְזְרי חֲכָמִים ז"ל גְּוָאגט (אם פָּגע בְּךָ מְנוּוָל זֶה) אוּיף בֵּי דָער יצר הָרָע הָאט דיך בְּגָעוִינְט (מְשָׁכֵהוּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ) צו אים אין בֵּית הַמִּדְרָשׁ אַרַיין דָארט אין דיא פָּארְבָּט פּוּן דָער שְׁכִינה אוּנ דוּרְך דָעם וָעט עָר ניט זִינדִיגן וּבְפָרט אז עָר דִינְקט אז דָר וֵום זִינדִיגט אין מָלָךְ ס הַיכָל אין זיין עִנְטש פִּיל שְׁוְוערָער · אוּנ דָרום הָאבּין דיא חֲכָמִים ז"ל מְזָהִיר גְּוָען אז אַמָענְטש זָאל ניט אַוועק גיין פּוּן בֵּית הַמִּדְרָשׁ וּבְפָרט דיא חִידּוּשֵׁי הַתּוֹרָה וָאס עָר הָערט דָארט דָאס מָאכט דָיילִיג זיין גוּף אוּנ שָׁאפט זיך קְרוּשָׁה אוּיעק צו שְׁטוּיקֶן זיין יצה"ר · אוּיך דָער טויט וָאס עָר וָעט זיצין צְווישׁן דיא אָרוֹמָע לייט אוּנ זָאלְהָט זַיער צָער וָערט אוּנטָר טָענִיג זיין הָארץ וָענין פָּארְבָּט אז דיא עֲבירות זָאלָן אים ניט גוֹרָם זיין עָר זָאל אוּיך וָערָן אז אָרוֹם וויא וויא · וָעט עָר אוּיך קיין עֲבירות ניט טָאן · ואלה דיא זָאכין זָאל דָער טָענְטש טָאן דָאס עָר זָאל לָעבּין אוּיף עוה"ז אוּנ עוה"ב · דָאס הָאט דָער רַבֵּינוּ אָשֶׁר ז"ל) סִסְדֶּר גָוָען · דָער טָענְטש זָאל זיך אין זיין בְּהָעפְטֶן צו שָׁאפּין דְּבָקוּת אין הַשֵּׁי עָר זָאל דָאס פִּיל טָאל טָאן בִּיז עָר וָערְט גְּוואָגט וָערין אין זיין פָּאל ניט מְבָטֵל זיין · אוּנ דָאס וָענָן דְּרייא אוּנ צְוואָנְצִיג זָאכין · א עָר זָאל אֶפּ שִׁיידָן מַעֲשֵׂר פּוּן אַלץ וָאס נָאט ב"ה וָעט אים בַּשָׁעְרין · ב עָר זָאל נָעבּין צְדָקָה לוּיט זיין פָּאר טָענִיגִים אוּנ צום סוף פּוּן אִיטְלִיכְן יָאר זָאל עָר אוֹתְרִין דָעם נָעבָּן אַיין גִּילְדָן מִיט אַהֲאלְבּן · ג עָר זָאל דָאבּנָן אַלָע אָבִינְט אוּנ מָארְגִין · ד עָר זָאל לַיינָען תְּפִילִין אַלָע טָאג · ה עָר זָאל הָאבּן אַתְּיוָזָה אין אַלָע טִירָן פּוּן זיין הויז · ו עָד זָאל קוּבָע זיין צייטין

סאכן במשאו ובמתנו וברבודו · (ח) שיכבר לומדי תורה בכל יכולתו · (ט) שיזהיר את עמיתו ולא ישא עליו חטא · (י) שידין את חבירו לכף זכות · (יא) שימחול בכל לילה קודם שיישן לכל מי שחטא לו ברברים · (יב) שישתדל להכניס שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו · (יג) שיזהיר לאנשי ביתו על התפלה ועל נט"י ועל ברכת הנהנין · (יד) שיפרע התמיד בכל יום הששי · (טו) שילמוד הפרשה בכל שבוע שנים מקרא ואחד תרגום ופירש"י · (טז) שיקדא אגרת התשובה שחיבר רבינו יונה בשבוע שחל ר"ה להיות בתיכה · (יז) שיכבר יום השבת כברכת ה' אלהיו אשר נתן לו · (יח) שיקבע סעודה ג' בכל שבת אחר המנחה · (יט) שיערוך שלחן בכל מוצאי שבת ואכל אפילו דבר מיעוט · (כ) שיכייע לחבירו לכל מה שיצטרך בנטי ובדבריו · (כא) שיתודה קודם שיישן מלבד הלילות שהן אסורות בהספר ובהענית · ויתאבל על עונותיו על אורך גלותנו ועל חורבן בית מקדשנו שיבנה במהרה ביתינו אמן (כב) שיעשה יום א' הענית בכל חדש ביום שקורין בתורה ואם לא יוכל להתענות יתן ב' פשוטים לצרקה · (כג) שיקיים המע"ט בהצנע כי היא עבודת ה' הנבחרת לפניו :

אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה הנהנות אחרות · א להתרחק מן הגאוה בתבלית הריחוק · ב וכן מההניפות · ג וכן משקר וכוב · ד וכן מן הליצנות · ה וכן מרכילית · ו ומן הכעס · ז שיזהר ממכשול נדרים · ח שיזהר מאותאת הבריות · ט שלא יכנה שם רע להבירו ולא יקראנו בכנוי שכנוהו אחרים אם לא יהיה נזכר ונכבר בשמו · י שלא יספר לשון הרע ולא יקבלנו · יא שלא ישב עם יושבי קרנות ולא בבתי כנסיות עם עמי הארץ : יב שלא יסתכל באשה שהיא אסורה לו · יג שלא יסיח על כום של ברכה · יד שלא יספר מבריך שאכר עד שסיים הפלת לחש ולא בעוד ששי"צ חוזר ומתפלל ההפלה אא"כ ברי"ת או ברבר מצוה או לתת שלום או להחזיר · טו שלא ידבר בקריאת ההלל ולא בעוד ששי"צ קורא

צו לְעֹרְנָן הוֹרָה · עֹר זְאל זַיין עֲרְלִיךְ אִין זַיין מְשָׁא וּמַתַּן אוּנ מִיט זַיין רִיבּוּר · ח עֹר זְאל עֲרְלִיךְ הַאלְטֶן דִיא לוּמְרִים מִיט נְאר טָעגִין · ט עֹר זְאל שְׁמְראפֶן זַיין חַבֶר אֹן עֹר זָעהֶט אִים מִאן אַיין עֲבֵירָה וָארוּם אַז עֹר וִועט אִים נִיט שְׁמְראפִין וְעט עֹר הָאבֶּן אַיין עֲבֵירָה · י עֹר זְאל זַיין חַבֶר זָן זַיין לְכַף זְכוּת · יא אַלַע נַאכט אַיידער עֹר לַייגט זִיךְ שְׁלָאפִין זְאל עֹר מוּחַל זַיין צוּ דָעם וָם הָאט גִיזִינְדִיגט קָעגִין אִים מִיט רַייד · יב עֹר זְאל זִיךְ פְלַייסֶן שָׁלוֹם צוּא מַאכִין צְוִישֶׁן אַיין טְעֶנֶמֶש מִיט דָעם אַנְדֶרֶן אוּנ צְוִישֶׁן מַאן אוּנ וַייב · יג עֹר זְאל מְזַהִיר זַיין זַיין הוּיז גִיזִינְד צוּא רַאבֶּנֶן אוּנ וַאשֶׁין זִיךְ אוּנ אַבְּרָכָה מַאכִין אִיבֶּר עֶסֶן אוּנ טְרִינְקֶן · יד דָם לְעֹרְנָן וְאם עֹר הָט זִיךְ קוֹבֵּעַ גִיזִינְן יְלִי מְאג אוּנ הָם אִסְאל גִיט דָ לְעֹרִינְט זְאל עֹר פְרִייְמְאג דָ לְעֹרְנָן · טו עֹר זְאל לְעֹרְנָן דִיא קְרִירָה צְוִיי קְאל דָעם רֹאשׁ אוּנ אַיין קְאל הַרְנוֹם אוּנ זְאל לְעֹרְנָן רֹאש · טז עֹר זְאל לְעֹרְנָן דִיא וְאךְ פוּן רֹאש הַשָּׁנָה אַגֶּרֶת הַתְּשׁוּבָה וְאם דָעֹר רַבֵּינוּ יוֹנָה הָאט מְחַבֵּר גִיוֶוען · יז עֹר זְאל עֲרְלִיךְ הַאלְטֶן שַׁבָּת נָאךְ זַיין פַּאר כְּעֶנֶן נָאךְ · יח עֹר זְאל שַׁבָּת עֶסֶן שָׁלשׁ סְעוּדוֹת · יט עֹר זְאל אַלַע מוֹצָאֵי שַׁבָּת אֵן רִיכְטֶן אַסְעוּדָה אוֹף כְּלָיָה תַּאטִישׁ עֹר קֶען זַייגִיג עֶסֶן · כ עֹר זְאל הִינְלִפֶן זַיין הַבֶר אַיין אַלֶטֶן וְאם עֹר וָעט בַּרַארְפִין סְאי מִיט זַיין גוּף סְאי מִיט רַייד · כא עֹר זְאל פַּאר זַיין שְׁלָאף זְאגִין וִידוּי אֶשְׁמְנוּ אוּיסְעֹר דִיא נָעכְט וְאם מֶען זְאגְט כַּיין תַּחֲנוּן נִיט אוּנ עֹר זְאל קְלָאגֶן אוֹף וַיינָע עֲבֵירוֹת אוּנ אוֹף דָעם חוּרְבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ · כב עֹר זְאל זִיךְ קוֹבֵּעַ זַיין אַיין מָאג אַין חוֹדֶש צוּא פַּאכְטֶן דָעֹר טָאג זְאל זַיין וְעֶן מֶען לַייגְט אִין דָעֹר הוֹרָה אוּנ אוֹב עֹר קֶען נִיט פַּאכְטֶן זְאל עֹר נָעבֶּן צְוַיי שִׁילִינְגְעֶר צְדָקָה · כג עֹר זְאל דִיא מַעֲשִׂים טוֹבִים מְקַיִים זַיין בִּצְנִיעוּת · דְאם אִיז דִי דִינְכְט פוּן נְאם וְאם אִיז אִים אֲנְגְעֶנֶמֶן · אחד נָאךְ אִיז דָא אַנְדֶרֶע הַנְהָגוֹת וְאם הָעֶנְין דָעֹר וָעֶנֶ פוּן לְעֶבֶן · א מֶען זְאל זִיךְ דָעֹר וַיימְעֶרִין פוּן נַאֲוָה וְוִיא וַייט סִיגְלִיךְ אִיז · ב אוֹךְ פוּן הַאנְגֶנֶן · ג אוֹךְ פוּן פַּאלְשֶׁקִיים אוּנ לִיגֶן · ד אוֹךְ פוּן לַיצָנוּת · ה אוֹךְ פוּן רְכִילוּת · ו אוּנ פוּן עֶסֶן · ז עֹר זְאל גִיזְאגְט זַיין פוּן נְדָרִים · ח עֹר זְאל גִיזְאגְט זַיין פוּן צוּא נָארֶן לַייט · ט עֹר זְאל נִיט נָעבֶּן זַיין חַבֶר קַיין שְׁלֶעכְטִין צוּא נָאמֶן · אוּנ זְאל אִים נִיט רוּפִין מִיטִין צוּא נָאמֶן · י עֹר זְאל נִיט רַיידִין לְשׁוֹן הָרַע · יא עֹר זְאל נִים זִיצִין מִיט לַייִדִיג נַיעֶרֶם אוּנ נִיט אִין דִיא פַּאר וַאכְלוּנְג פוּן עַמֵי הָאֲרָצוֹת · יב עֹר זְאל נִיט קוּקֶן אוֹף פְּרָעמְדֵי וְוִיבֶּר · יג עֹר זְאל נִיט אוֹס רַייסֶן אִין מִישֶׁן קְדוּשׁ · יד עֹר זְאל נִיט רַייסֶן פוּן בְּרוּךְ שֶׁאמַר בִּיז נָאךְ שׁ"צ אוּנ נִיט בְּשַׁעַת אַז דָעֹר חַזָּן וְאנְט דִי הוֹיכְע

בתורה · (פז) שלא יאכל פת בעלי בתים של כותים ולא של פלטר ג אא"כ לא יודמן לו של ישראל · (יז) שלא יסעוד בסעודת הרשות · (יח) שלא יסיח שיחה בטלה · ויזהר ללמוד עד שיישן מתוך דברי תורה ולא מתוך שיחה בטלה · (יט) שלא יכנים עצמו בספק חשיכה ערב שבת · ויזהיר בני ביתו על שמירת שבת ויקדים להתפלל הפלת מנחה כדי שיקבל שבת מבעוד יום · (כ) כשיגיע עת הפלה מג' תפלות שביום יניח כל עסקיו ויתפלל · ודאש כל הגדרים שישמור את עיניו מדבר שאינו שלו · (כא) אל ידבר בין ברכת נטיה להמוציא ויקדים שלום לכל אדם · (כב) לברך את בוראו שהשביע נפש שוקקה · ואם יקללוהו בני אדם אל ישיב להם אלא יהא מן הנעלבים · (כג) אל יצא לריב סהר ויתרחק מהשבועות ומטרדים שבעון נדרים בנים מתים · (כד) יתרחק מן השחוק ומהכעס כי מבלבל דעתו של אדם ויעבוד תכיד יוצרו באהבה ולא יניח דבר לעשות מענין זאת התקנה · (כה) לאהוב את ה' בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ונמוד ברעתך באומרך את ה' אלהיך למסור נפשך ומכונך ובזה יקיים דבר המשורר כי עליך הזרנו כל היום · (כו) לבטוח בה' בכל לבבך והאמן בהשגחתו פרטית ובזה תקבל בלבך היחוד הנמור והשלם בהאמין בו כי עיניו הם משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש וחוקר לב ובוחן כליות · כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצרים גם באנכי ה' אלהיך אינו מאמין ואין זה יחוד שלם כי זהו סגולת ישראל וזהו יסוד כל התורה כולה · (כז) להרחיק נאוה וכעס ונעור ביצר המשיאך ללכת בדרכי לבך ואל תבט אל דרכיו אשר הבה מצודים וחרמים להראותך כי דרכך ישר וזך · (כח) מדבר שקר תרחק ואל הוציא ש"ש לבטלה ולא במקום פטותף · (כט) הסר ממך משענת הקנה הרצוץ משענת בני אדם ·

ג מוכר פת :

ש"ע נאר שָׁלוֹם צו נעבן אוֹת אָפּ צו עָנְטְפֶּרְן שָׁלוֹם · פו עָר זָאל ניט רַיידן אִין כִּיטִין הַלֶּל אוֹת בְּשָׁעַת אַז כֵּעֶן לַיינָנְט אִין דֶעָר הוֹרָה · פז עֶד זָאל נָאר עֶסִין יִדְּעֹשׁ בְּרוּיט · יז עָר זָאל ניט עֶסִין אוֹיף אַז אַסָּעוּדָה וּוָאם אִיז ניט קֵין מִצְוָה · יח עָר זָאל ניט רַיידֶן דְּבָרִים בְּטֵלִים אוֹנ זָאל נִיוְואַרְעֶט זַיין צוא לָעֶרְנִין בֵּייא נאכט בִּיז עֶד זָאל אַנְשְׁלָאפֶן וֶעֶרֶן פּוֹן דִּבְרֵי תוֹרָה אוֹנ ניט פּוֹן דְּבָרִים בְּטֵלִים · יט עָר זָאל אֵן נֶעמֶן שַׁבָּת פְּרֵיא אוֹת זָאל מְזַהֵיר זַיין זַיין הויז נְזִינְד זַייא זָאלֶן הַיטֶן שַׁבָּת את זָאל אום עֶרֶב שַׁבָּת פְּרֵיא מַנְחָה דַא נֶענֶן כְּדֵי עָר זָאל שַׁבָּת פְּרֵיא אֵן נֶעמֶן · כ אַז עָם קוּמֶט דִּיא צַיים פּוֹן דַאבֶּנֶן שַׁחֲרִית אֶדֶר כִּנְחָה וּמַעֲרִיב · זָאל עָר אַוֹועֶק לְאוֹזֶן אֶלֶע זַיינֶע עֶסְקִים אוֹת זָאל דַאבֶּנֶן · אוֹנ דָאם עֶרְשְׁטֶע פּוֹן אֶלֶי נְדָרִים אִיז עָר זָאל הַיטֶן זַיינֶע אוֹזֶן פּוֹן צוא קוּקֶן אוֹיף אַזַעלְכֶם וָאם אִיז ניט זַיינֶי · כא עֶד זָאל ניט רַיידֶן כֵּיט לִיבֶּשׁאפֶט · כב עָר זָאל בֶּענֶטְשֶׁן נָאךְ דֶעם עֶסֶן · אוֹת זָאל נֶעבֶּן שָׁלוֹם צו אִיטְלִיכֶן מֶענֶטְש · כג עָר זָאל בֶּענֶטְשֶׁן נָאךְ דֶעם עֶסֶן · אַז מֶענֶטְשֶׁן שְׁעֶמֶּן אִים זָאל עָר ניט עָנְטְפֶּרְן · עָר זָאל זַיין פּוֹן דִּיא לַייט וּוָאם וְעֶרֶן פָּאר שָׁעֶם אוֹנ עָנְטְפֶּרְן נִים · כד עָר זָאל נִים נִיהַיילִם זַיין צו קֶרִיעָה זִיךְ · אוֹנ זָאל זִיךְ דָר וַיישְׁרִין וּוָאל צו שְׁוִיגֶן אוֹת קֵין נְדָרִים צוא טָאן וְאוֹרוּם חִזְרִיךְ דֶעָר זַיינֶר פּוֹן נְדָרִים שְׁמַארְבֶּן קִינְדֶר חֹ"ו · כה עֶד זָאל זִיךְ דֶעָר וַיישְׁעֶרֶן פּוֹן שְׁפֵּיעֶטֶן אוֹנ בֵּעֶם וְאוֹרוּם דָאם אִיז כְּבִלְבֵּל דִּיא דֶעָה פּוֹן דֶעם מֶענֶטְש אוֹנ זָאל רִינֶן זַיין בְּשָׁעָפֶּר תְּמִיד כִּים לִיבֶּשׁאפֶט · כו עָר זָאל לִיב הָאבֶּן נָאט ב"ה מִיט נָאר זַיין הָאָרֶץ אוֹת נָאר זַיין נֶפֶשׁ אוֹת נָאר זַיין נֶעלְם אוֹנ בְּכָל מְאֹדֶם אַז דוּא זָאגְט וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ וכו' זָאל זַיין אִין זַיין זִין אַז דוּא עֶנְטְפֶּרְט אִיבֶּר זַיין לַייב אוֹנ נֶעלְם צוא נָאם דָאם הַיסְט דוּא וְעֶסְט זִיךְ בֶּעסֶער לְאוֹזֶן הָרְנֶנֶן אֶדֶר דָאם נֶעלְם אוֹועֶק נֶעבֶּן אוֹנ אִין אִים ניט לַייקֶענֶן חֹ"ו · כי דוּא זָאלְסְט הָאבֶּן אֲבְטְרִין אִין נָאם מִים נָאר זַיין הָאָרֶץ אוֹנ זָאלְסְט נְלַייבֶּן אַז עָר גִים אַבְטוּנ אוֹיף יֶעדֶעֶרִין בְּוחֲרֶעֶר וַיינֶע אוֹיגִין שְׁוִיעֶבִין אוֹיף דֶעָר נַאנְצֶר וֶעלְם אוֹנ עָר קוּקְט אוֹיף אוֹלִי וָענֶן פּוֹן דֶעם מֶענֶטְש אוֹנ עָר וַיישְׁט וָאם דֶעָר מֶענֶטְש דָאם אִין זִינֶן · אוֹנ דֶעָר וָאם גְלַייבְּט עָם ניט לַייקֶענְט עָר אִין דֶעם וָאם נָאם דָאם נִיוָאגְט (אנכי יי אלהיך) אִיךְ בִּין דַיין נָאם וָאם אִיךְ הָאבּ דִיךְ אוֹים נִיצִינִין פּוֹן מִצְרַיִם וָאם דָאם אִיז דֶעָר יְסוֹד פּוֹן דֶעָר נַאנְצֶר תּוֹרָה · כז צוא דֶעָר וַיישְׁעֶרֶן זִיךְ פּוֹן כַּעֶס אוֹנ נַאֲוָה אוֹנ שְׁרִייא אֵן אִין דֶעם יצה"ר אוֹנ זָאלְסְט ניט זַיין אִין וַיינֶע וְעֶנֶן וָאם וַייא נָעצֶן פַּאנֶנִין מֶענֶטְשֶׁן · כח זָאלְסְט זִיךְ דֶעָר וַיישְׁרִין פּוֹן זַאגֶן לִינֶן אוֹנ זָאלְסְט נִים דֶעָר כַּאנֶן נָאם אָמֶן אוֹם זוֹנְסְט אֶדֶר אוֹיף אִין אוֹם רַיין אֶרְט · כט הָאבּ נִים בְּטָחוֹן אוֹיף אֶמֶענְטְשׁ אוֹנ זָאלְסְט נַיין בְּצִנְיעוּת מִים רַיין נָאם · זָאלְסְט אוֹיף נִים הָאבֶּן דַיין בְּטָחוֹן אוֹיף דַיין נֶעלְם אוֹנ נִיב

והצנע לכת עם אלהיך ואל תשים והב כסלך כי זו תחלת ע"א . ופזר ממונך באשר הוא רצונו יתברך ובידו למלאות חסרונך . (ל) דע את אלהי אביך ודבריך במאזני צדק תשקול והין צדק יהיה לך ותקל בעיניך הוצאת ממונך מהוצאת דבריך ופיך אל יסהר להוציא דבר רע עד שתשקלו במאזני שכלך . (לא) וחידו על עונותיך ערב ובקר אל יחסר וכרון ציון וירושלים בשברון לב . (לב) זכור יום המות המיד וצדה לדרך הכן ושים בין עיניך ב' דרכים אלו תמיד שיהיו מזומנים לך ליום הפירוד ומטתך בדמעה תשחה ויבהלוך רעיונך מדי זוכרך חרדת ר"י ב"ז . (לג) חבר טוב היה ליראי ה' והתחבר בחבריהם ומפועלי עון הרחק . (לד) טיב וישר לך להסעיד בעיניך פעולותיך הטיבות ולהרבות בעיניך פשיעך להרבות חסדי יוצרך מבטן ונותן אכלך ולא השמש ע"ם לקבל פרס בעשותך מצותו . (לה) יום ולילה זכרו מפיך לא ימיש בשכבך תשגה באהבתו ובקומך ובהלוכך תמצאנו והקיצות בו תשתעשע והוא יישר אורחותיך . (לו) כוון בהפלתך כי היא עבודת הלב ואם בנך ידבר לך ולא מלבו הלא יחר לך . ומה תענה טפה סרוחה לפני מלכו של עולם ואל תהיה כעבד שמסרו לו מלאכה נכבדת לטובתו וחבלה ואיך יעמוד לפני המלך ומה טוב לבקש סליחה באומרך סלח לנו בלא כוונה . ואם אי אפשר בכל התפלות ברכה ראשונה של י"ח ופסוק ראשון של ק"ש אל יחסר כי לא יצא י"ח התפלה כשלא כוון בהם . (לז) לכד פרשיותיך עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ופירוש רש"י (כנ"ל סהראש) ותדקדק בו כאשר תוכל . וכן בגמרא כי כל העוסק בגמרא אין לך מדה טובה היכנה ות"ת כנגד כלם . (לח) ככל מאכל אשר תאכל ומכל משקה אשר תשתה אל תהנה בלא ברכה תחלה וסוף והכ"ן בה היטב . וכסה ראשך כשתוכיר השם והעצים עיניך ואל תהיה כאמור בפיו ובשפתיו כבדוני ולבם רחק ממני . (לט) נטילת ידים להפלה ולאכילה . ובעת צאתך לצרכך

אויס נעלט אויף אזו אזאך וואם איז נאטם וויליג אוג עד קען דיר כמלא זיין דיין הכרון . ל וויים דעם נאט פון דיינע עלטערן אוג דיהן אים אוג דיינו רייד ויעג מיט גירעכטי ויאג שאל אוג דיין יוא אדר ניין זאל זיין אמת אוג זאל בייא דיר נרייגנר זיין פאר ברייגנען נעלט אייד׳ער פאר ברייגנען דיינו רייד אוג זאלסט ניט אויליג צוא רידין אשלעכטי זאך בוז דוא זאלסט עם איבר קלערין מיט דיין שכל אויב דוא זאלסט עם רידין . לא אלע אין דער פריא אוג אויף דער נאכט זאלסטו מתדה כנגד כלם . (לח) ככל מאכל אשר תאכל ומכל משקה אשר תשתה אל תהנה בלא ברכה תחלה וסוף והכ"ן בה היטב . וכסה ראשך כשתוכיר השם והעצים עיניך ואל תהיה כאמור בפיו ובשפתיו כבדוני ולבם רחק ממני . (לט) נטילת ידים להפלה ולאכילה . ובעת צאתך לצרכך

אויס נעלט אויף אזו אזאך וואם איז נאטם וויליג אוג עד קען דיר כמלא זיין דיין הכרון . ל וויים דעם נאט פון דיינע עלטערן אוג דיהן אים אוג דיינו רייד ויעג מיט גירעכטי ויאג שאל אוג דיין יוא אדר ניין זאל זיין אמת אוג זאל בייא דיר נרייגנר זיין פאר ברייגנען נעלט אייד׳ער פאר ברייגנען דיינו רייד אוג זאלסט ניט אויליג צוא רידין אשלעכטי זאך בוז דוא זאלסט עם איבר קלערין מיט דיין שכל אויב דוא זאלסט עם רידין . לא אלע אין דער פריא אוג אויף דער נאכט זאלסטו מתדה דיין שכל אויב דוא זאלסט עם רידין . לא אלע אין דער פריא אוג אויף דער נאכט זאלסטו מתדה

זיין אויף דיינו זינד אוג זאלסט אויף דעם מאנען חורבן ציון אוג ירושלים . לג נידיינק תמיד אן טויט אוג נרייט דיר אן שפייו אויף דעם ווענ אוג שטעל דיר פאר דיא צוויא ווענין ואם מען פירט דיך נאך דעם טויט אין ניהנם אדר אין ען ערק אוג דוא זאלסט זיך דער מאנען וויא דר תנא רבי יוחנן בן זכאי האט זיך נישראקין פאר זיין טויט אוג האט ניזאגט איך ויים ניט אין ועלכן וועג פון דיא צוויא כיען ויעט מיך פירין . לד זאיי אנוטר חבר צו דיא ואם פארכטין זיך פאר נאט אוג אוף בהעפט זיך מיט זייער הברותה אוג פון דיא שלעכטי ליוט דער וויטער זיך . לה עם איז גוט או דייני מעשים טובים זאלין אין דייני אויגן וויניג זיין אוג דייני עבירות זאלין אין דייני אוגן פיל זיין אויף זאלסטו ניט טאן מצות אויף דעם תנאי שבר פאר זיא צוא נעמין . לה טאג אוג נאכט זאלסטו נידייגקען אן נאט ב"ה אז דוא ליינסט זיך זאלסטו טראכטן אין זיין לבשאפט אוג אין דיין אויף שפיין אוג אין דיין ניין זאלסטו זיך דער מיט פרייען אוג ער ווענ מאכין רעכט פארטיג דייני ווענין . לו זאיי כבוין אין דיין תפלה ואדום דאם איז נאטם דינסט פון דיין הארץ אוג ווען דיין זו זאל צוא דיר עפעם דייריין אוג ניט פון זיין הארץ ואלט דאך דיך בוזדאי פאר דראכין אוג ויא אוף קענסטו בעטין גאט או ער זאל דיר פאר נעבין אויף דעם ואם דוא בעטסט אן כוונה . אוג אוב עם איז ניט מיגליך דוא זאלסט כוין זיין אין אלי תפלות זיא חיטשי כוין אין דער ערשטר ברכה פון שמונה עשרה אוג אין דעם ערשטן פסוק פון קריאת שמע ואדום או ער איז דרינן ניט כוין איז ער ניט יוצא דעם חיוב פון ק"ש אוג תפלה . לז זאלסט לערנן אלי ואך דיא סדרה צוויא מאל מקרא אוג איין מאל תרגום אוג דעם פירוש פון רש"י אוג זיא דריין מדקדק ויא וויט דוא זאלסט ענסט . אוג אוך לירנן נכיא יאדום לערנן בייי שטייט קענין אלי מצות . לח אוף אלי עסין ואם דוא ועסט עסין אוג אלי משקות ואם דוא ועסט טרינקן זאלסטו מאכן אברכה צום אן הייב אוג צום סוף . אוג ניא דרינן גוט מכוין אוג או דוא ועסט דער מאנין דעם שם דעק צוא דיין קאפ אוג פאר כאך דיינע אויגין . אוג זאלסט ניט זיין היא דער ואם אוף אים איז ניזאגט ניזאגן מיט ניין מול אוג מיט זיני

ברך אשר יצר ועל נט"י אל תברך . (נ) גדילים תעשה לך על ד' כנפות כסותך למען תזכור ויקדש עצמך בכל דברים . והוי צנוע בבהכ"ס ועם ביתך כי אפילו על שיחה קלה שבין איש לאשתו עתיד ליתן עליה דין ואל תנהג עצמך בקלות ראש ויהי מורא שמים עליך . והשמר מלהסתכל באשה אפילו פנויה . ומזוזות בפתח ביתך אל תחסר . (מא) סוד אהר אל הגל גם הרבורים שהם שלא ע"ד סוד טמנם בלבך . ואם השמע מאחר אל תאמר כבר שמעתי זה . ומשוכבת היקך שמור פתחי פיך : (מב) בערב ובקר וצהרים שמור עת התפלה . ופתח לבך שעה אחת קודם התפלה והוי מעשרה ראשונים ואל הרבה שיחה בטלה בבהכ"נ ותפילין על ראשך וזרועך אל יחסר . (מג) פלם מעגל רגליך לישר עצמך בדרך בינוני במאכל ובמשתה ובכל מדותיך ואל תט ימין ושמאל ורדוף אחר השלום . (מד) קבע עתים לתורה קודם אכילה ושכיבה ועל שולחנך והזהרת לאנשי ביתך להדריכם על פי התורה לשמור פיהם מלהתהלל כי תחלת דינו של אדם קבעת עתים לתורה . (מה) שמוז בשופעך תוכחת מוסר כמוצא שלל רב . והוכח לחכם ויאהבך כי טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת ולמוכיחים ינעם . (מו) תחלת מעשיך הבט סופו והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה כי החכם עיניו בראשו . (מז) הזהר שלא הסמיך בלבבך ושמע עצה וקבל מוסר ותהי זריז לעשות כל שמושל עליך ומכל משמר נצור לבך . (מח) אל תקום ממטתך עצל כי אם בזריזות לעבוד יוצרך . (מט) אל האחר מלכת לבית התפלה ושמור רגליך פן תהיינה מטונפות . אל תשים לבך אחורנית בשעת התפלה וההכוין לברך ליוצרך . (נ) אל תדבר בלעני שפה ובלשון אחרת

כל

לָפָּאן הָאבֶּן זַיי מִיךְ עֶרְלִיךְ נָהַאלְטֶן אוּג זַיין הָאֶרֶץ אִיז וַייט פּוּן מִיר . לפ וָאש דִיא הָעַנְט צוּם דָאווֶענֶן אוּג צוּסַעמֶן אוּג אַז דוּא קוּמְסְט פּוּנְדֶיסְן צוּרִיךְ־מַאבְּרָכָה אֲשֶׁר יָצַר אוּג נִיט עַל נְטִילַת יָדַיִם . מ צִיצִית זָאלְסְטוּ דִיר מַאבֶּן אוֹיף דִיא עֶקְן פּוּן דֶיין קְלֵייד דְּדִי דוּא זָאלְסְט זִיךְ דֶערמַאנֶן אִין אֵלִי מְצוֹת פּוּן נָאט . אוּג זַייא צְנוּע אִין בֵּית הַכִּסֵּא אוּג מִיט דֶיין וַייב וָיאַרוּם אֲפִילוּ אוֹף דֶעם רַיידֶן וָאם אִיז צְוִוישֶׁן מַאן אוּג וַייב וָעט עֶר אוֹךְ נְעבֶּן דֶן דְרוֹיף אוּג זַיי זִיךְ נִיט נוֹהֵג מִיט קַלוּת רֹאשׁ אוּג נָאטְס פָּארְבָּט זָאל זַיין אוֹף דִיר . אוּג הִיט זִיךְ פּוּן צוּא קְנֶקֶן אוֹף אַיין אִשָּׁה הָאטְשִׁי זַיי אִיז אַפְּנִיָּה אוּג אִין דִיא פּוּנְקְט דֶיין שְׁטוּב זָאל נִיט אֶפּ נַיין קֶן מְזוּזָה . מא זָאלְסְט נִיט אַנְגֶּבְּלֶעקֶן קֶיין סוֹד פּוּן אַנְגֶּנֶרֶן אוֹךְ דִיא זָאכֶן וָאם דוּא הָאסְט גֶיהֶערְט נִיט פַּאר אַיין סוֹד בֶּהָאלְט דָאם אוֹיךְ אִין דֶיין הָאֶרֶץ אוּג אַז דוּא וָעסְט דָאם הָעֶרֶן פּוּן אַנְגֶּנֶרֶן זָאלְסְטוּ נִיט זָאגֶן אִיךְ הָאב עָם שׁוֹן גֶיהֶערְט אוּג פַּאר דֶיין וַייב הִיט דִיא קֶיין סוֹד נִיט מְגַלֶּה זַיין . מב אִין דֶער פְּרִיא אוּג אוֹף דֶר נָאכְט הִיט דִיא צַייט פּוּן תְּפִלָּה טוֹן . אוּג וַייא פּוּן דִיא עֶרְשְׁטֶי צָעהֶן אִין שׁוּל אוּג זָאלְסְט נִיט רֵיידֶן דְּבָרִים בְּטֵלִים אִין שׁוּל אוּג זָאלְסְט אַלִי מָאל אֶן מָאן תְּפִילִין . מג וָעג אִיבֶּר דִי טֶרִיט פּוּן דֶיינֶי פִּים דוּ זָאלְסְט זִיךְ פִּירֶן אִין מִיטֶל וָעג אִין עָסִין אוּג טְרִינְקֶן אוּג אִין אַלֶע דֶיינֶי וָעגֶן נִיט צוּ פִיל עָסִין אוּג טְרִינְקֶן אוּג נִיט צוּא וַוייניג אוּג יָאג נָאךְ שָׁלוֹם . מד זַייא דִיר קוֹבֵעַ צַייטֶן צוּא לֶערֶן פַּאר דָעם עָסִין אוּג פַּאר דֶיין שְׁלָאף אוּג מִיטֶן עָסֶן אוּג זַאוִי מַוְהִיר צוּא דֶיין הוּיז גְּוִינְד צוּ סַדְּרִיךְ זַיין זַייא עַל פִּי תּוֹרָה אוּג צוּא הִיטֶן פּוּן פַּר דַארְבִּין זַייעֶר מוּל . מה אַז דוּ הָערְסְט שְׁטְרָאף רֵיידֶ עֶרְיֶיא זִיךְ גְּלַייךְ וַייא דוּא גְעוַוינְסְט פִּיל נָעלֶר אוּג שְׁטְרָאף צוּא אַחֶכֶם וָעט עֶר דִיךְ לִיב הָאבֶּן דֶעם אִיז בָּעסֶר אַנְגֶּבְּלֶקְטִי שְׁטְרָאף פּוּן אַיין פַּאר בּוֹרְגִינִי לִיבְּשַׁאפְט אוּג צוּא דִיא וָאם שְׁטְרָאפְּן וָעט זַיין זִים אוֹיף עוֹלָם הַבָּא . מו אִין דָעם אֶן הַייב פּוּן דַיינֶי מַעֲשִׂים קוּק וָאם זַייעֶר סוֹף וָעט זַיין אוּנְרֶעכְּן דָעם שָׁאדֶן וָאם דוּא הָאסְט דִינְךְ דֶער מִצְוָה קֶענֶן דָעם שָׂכָר וָאם דוּא וָעסְט הָאבֶּן פַּאר אִיר אוֹף עוֹה"ב אוּג דָעם עָבֶר וָאם דוּא הָאסְט פּוּן דֶער עֲבֵירָה קֶענֶן דָעם עוֹנֶשׁ וָאם דוּא וָעסְט הָאבֶּן פַּאר אִיר עוֹה"ב וָאַרוּם דֶער הָכָם אַז עֶר טוּט אַזַאךְ קוּקְט עֶר בַּייא דָעם אֶן הַייב וָאם דֶער סוֹף דֶער פּוּן קֶען זַיין . מז זַייא גְיוִוארִינְט דוּא זָאלְסְט זִיךְ אוֹיף דִיר אַלֶיין נִיט סוּמֶךְ זַיין אוּג הָעֶר צוּא אַיין עֵצָה פּוּן דֶיין הַבֶּר אוּג פַּאר נָעם שְׁטְרָאף רֵיידֶ אוּג טוּא וָאם דוּ בִּיסְט מְחַיֵּיב צוּא טוּן . מח זָאלְסְט נִיט אוֹף שְׁטֶיין פּוּן דֶיין בָּעט וַייא אֲפּוֹלֶעֶר נָאר מִיט זְרִיזוּת צוּ דִינֶן דֶיין בְּשָׁעֶפֶר . מט דוּ זָאלְסְט זִיךְ נִיט שְׁפָּעטִינֶן צוּ גֶיין דָאוֶוענֶן אוּג הִיט דַיינֶי פִּים זָאלֶן נִיט זַיין אַיין גְּיֶרֶעכְּט דוּא זָאלְסְט נִיט טוּן דֶיין הָאֶרֶץ אוֹף אַנְדֶערִי זַאכֶן בְּשָׁעַת דָאוֶוענֶן אוּג זַייא זִיךְ כְּבִין צוּא לוּבֶּן דֶיין בַּשְׁעֶפֶר .

כל עת שהחזן מתפלל ותענה אמן . (נא) אל תנשה פגיעת המות שיבא פתאום ותזכור מעשה יום הדין . (נב) אל תתעסק במצוה כדי לקבל פרס ואל תרחק מעבירות מפני העונש . (נג) אל תתרשל במצוה אם בא לידך ותעשינה לשם שמים בלא איחור . (נד) אל תתרשל בברכת הלבנה שאם לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים כר' דים . (נה) ואל תעשה דבר שילעיגו הבריות שדרכם להעלים הטובות ולגלות הרעות . (נו) ואל הקלה אביך ואמך ואל תצער אותם וכבדם כפי יכולתם כל ימיהם . (נז) אל יהיו פניך זעומות נגד עוברים ושבים וקבל אותם בפנים מאירים . (נח) אל תשכח לענייך לתת צדה לדרך ולעשות לויה להם ותנחמם בדברים. (נט) אל תשים עינך למי שעלה יותר ממך אלא למי שהוא תחתיך . (ס) אל תבהל לקצוף משום דבר והאריך אפך פן תאבד את חבמתך . (סא) אם תוציא מכיך עקשות פה וניבול פה דע כי על כל אלה יביאך אלהים במשפט . (סב) אל תחוק כעסך עם חבירך אפי' יום אחד ותכנע לפניו קודם לבקש ממנו מחילה . (סג) אל תדבר בצואר עתק ואל תרים מצח שלא לקבל עליך יראת שמים . (סד) אל תשיב למחרפיך ולמבזיך ותשים יד לפה ושתוק פן יחם לבבך . (סה) אל תתעבר על ריב לא לך כי לסוף הם ישלימו ביניהם ואתה תשאר בכעס . (סו) אל תתגאה על הבריות ותהיה שפל רוח בארץ שהכל דשין בה . (סז) אל תהי בז לכל אדם ולכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום. (סח) צדק צדק תרדוף כו' ואל תחסר מתנה מועטת לכל הפחות קודם תפלה . ואם תגיע למעשר תתן ויהי טרף בביתך ככל אשר תמצא ידך לגמול חסד הן לחיים הן למתים הן לעניים הן לעשירים . (סט) רצה באשר

ג דוא זאלסט ניט רעדין דיא צייט אז דער חזן דאווינט אוז זאלסט ענטפֿרין אמן . נא דוא זאלסט ניט פֿאר גיעכין אין מוט אוז זאלסט גידענקין דוא ווערסט בדאַרפֿין שמיין צום דין : נב דוא זאלסט ניט עוסק בְּמִצְוָה זיין פון יענין שכר דער פאר אוז זאלסט ניט דער וייטרין פון עבירה פון מורא ווענין נאר דאם אלץ זאל זיין פון נאטם ווענין . נג אוב עם קומט אמצוה דיר צוא האנדן זאלסטו זיך ניט פוילין צוא טון זיא תיכף פון נאטם ווענין . נד דוא זאלסט זיך ניט פוילין דיא לבנה מהדש צו זיין . נה דוא זאלסט ניט טון קיין זאך ואם לייט זאלין דרויס שפעטין וזארום זיער סדר איז צוא פאר העלין דאם נוטם אוז צו אנפלעקין דאם שלעכטץ . נו דוא זאלסט ניט כבוה זיין דיין פאטר אוז מוטר אוז זאלסט זיא ניט מצער זיין אוז האלט זיא ער לוך אלי זיערי טעג נאך דיין יכולת נאך . נז דיין פנים זאל ניט זיין צארינדיג קענן אורחים אוז זאי זיא כקבל מיט אפרייליך פנים . נח זאלסט ניט פאר געסן צוא נעבין אמתי לייט צידה לדרך אוז זיא צוא בעלייטין אוז טרייסט זייא מיט רייד . נט דוא זאלסט ניט קוקין אויף דעם ואם ער איז מער עושר פון דיר נאר קוק אוף אזעליכין ואם איז ארימיר פון דיר . ס דיא זאלסט ניט איילין צוא צערנין אוז דער לענגיר דיין צארן ווען ניט ועטסטו פר לירן דיין חכמה . סא אז דוא ועטסט רייזן שלעכטי רייד אוז ניבול פה זאלסטו ויסן אז אוף דעם אלעם ועט דיך נאט בערענגין צום משפט . סב דוא זאלסט ניט האלטן אין דיר אפילו איין טאג כעס ואם דוא האסט אויף דיין חבר אוז דוא זאלסט זיך פאר אים מכניע זיין צוא בעטין אים פריער מחילה . סג דוא זאלסט ניט ריידין מיט נאזה אוז זאלסט ליים אוז זאלסט זיין שפל רוח אז ווייא ערד ואם איטליכער טרעט אויף איר . סד דוא זאלסט ניט מבזה זיין קיין שום מענטשין אוז קיין שום זאך וזארום עם איז ניט פאר האנדן אמענטש ער זאל ניט האבין איין שעה ואם ער קען ואם טוען אוז עם איז ניט פאר האנדן קיין זאך ואם הט ניט קיין אופֿן ואם דארט נוצט עם . סה דוא זאלסט זוכן גירעכטיקייט אוז זאלסט ניט ווינצירן נעבין איטליכם יאר פון אחאלבין שקל מיט אמאל אוז אין אלי הודש אוז אלי ואך זאלסטו נעבין לויט פר טעג אוז איטליכן טאג זאלסטו נעבן צדקה פאר דעם דאווין האמטשי נאר ויינינג אוז אוב דוא קענסט נעבן מעשר זאלסטו נעבן ועט דיר נאט ב״ה מעהרין דיין פרנסה . זאלסט שפיין ארמי

באשר רוצה יצרך שפח בחלקך אם מעט ואם הרבה והתחנן לפניו תמיד להטות לבבך אל עדותיו ובכל דרכיך השלך על ה' יהבך . ואל יקשה בעיניך מלהוציא לכבוד שבת ויום טוב בכל הצריך והשתדל לכבדם ולקבלם מבעוד יום ולהתעדן בהם באכילה ושתיה וחציו בבית המדרש וכבודהו בכניסתו וביציאתו לערוך שולחן במוצאי שבת . (ע) אל תישן כעצל שינה רבה . ותרגיל עצמך להקיץ בהנץ החמה ולקול התרנגול קום ממטתך . (עא) אל תתפלל בלא נקיות כפים ובלא טהרה כי תפלתך לא תהיה נשמעת . (עב) אל תתפלל כי אם בכוונת הלב ובנחת כדי שישמע האזן . (עג) אל תשכח צור ילדך ומתוללך ובכל דרכיך דעהו ותביאהו לנגדך תמיד . (עד) אל תרבה לשמוח וזכור כי רוח חייך ואתה נוצר מן העפר ואחריתך רימה . (עה) אל תאמר על שום מצוה אעשה אותה למחר שמא לא תפנה לעשותה . (עו) אל תפרד מהגות חכמה ומוסר ותתאבק בעפר רגלי חכמים ותתחכם . (עז) אל תניח דרך חסידות אע"פ שילעגו עליך ואל תבוש לדבר מצוה . (עח) אל תקפוץ יד מליתן תמיד לעניים ולאביונים ומבשרך לא תתעלם . (עט) אל תאחר מלרוץ ולמהר ולהכין לפני העניים שולחן ולחם כי שמא הם רעבים . (פ) אל תאחר מלהביא את המעשר לבית האוצר כי מהן בכתר יכפה אף . (פא) אל תרים ידך על חברך ואף שהוא מקלל את אביך ואת אמך בפניך . (פב) אל תביט לטי שהוא קטן ממך בעבודה וביראת חטא כי אם לנדול ממך . (פג) אל תוציא דיבה או לשון הרע על שום אדם ולא לזות שפתים או רכילות . (פד) אל תהי נבהל להשיב בעזות מצה למי שאמר דברים אשר לא טובים . (פה) אל תשמיע בחוץ קולך ואל תהי צווח כבהמה ודבריך יהיו בנחת . (פו) אל תלבין פני חבירך ברבים כי העושה כן אין לו חלק לעולם הבא . (פז) אל תראה יכולת אל

שום

וויא ווייט דוא פאר מאנסט . אונ זאי גומל חסר סייא צו לעבדגי סאיי צוא טומי סאיי צוא רייכי סאיי צוא ארימע . פפ פרייא דיך מיט דעם וואס נאט האט דיר בשערט פיל אדר ווייניג אונ בעט תמיד ער זאל ניינן דיין הארץ צוא זיין תורה אונ אלע דיינע ועגען וואנדף אויף נאט או ער זאל דיך פירן . אונ זאלסט מיט שמחה אוים נעבין לכבוד שבת אונ לכבוד יום טוב ויפיל מען בדארף אונ פליים דיך שבת אונ יו"ט ערליך צוא האלטן אונ זיי פריא צו צוא נעמין אונ זענפטינן זיך אין זייא מיט עסן אונ טרינקען אינ איין האלבן טאג פון שבת אודר יום טוב זאלסט דאנינן אונ לערנין אין בית המדרש אונ זאלסט מאכין אסעודת מלוה מלכה . ע זאלסט ניט פיל שלאפין ניוויין זיך אויף צו חאפין או . דיא זון הייבט אן אוף צוא גיין או דוא הערסט קריען דעם האן . עא זאלסט ניט דאווינן אן דיינע הענט אונ אן ארימעס גוף וואדום דיין תפלה ווען ניט צו נהערט ווערין . עב דוא זאלסט מיתפלל זיין נאר מיט כוונה פון דעם הארץ אונ בייאמעלין כדי דער ווער זאל הערין ואס דוא רעדסט . עג דוא זאלסט ניט פאר נעסין דעם בשעפר ואס האט דיך נשאפן אין אלי דייני ועגען גידינקן אים . עד זאלסט זיך ניט צוא פיל פרייען נידענק או דיין כוף איז ועערים . עה או עם מרעפט זיך דיר איין מיצוה צוא טון זאלסטו ניט זאגן איך ויל ויא כארגין מין ואדום מאכר ווענסטו נט צייט האבין אודר עטאדבין . עו זאלסט זיך ניט פאר מיידין פוי טראכטן הכמה אונ מוסר אונ זאלסט נאך גיין די חכמים דען ועסטו קלוג ווערין . עז זאלסט ניט אף לאזין דעם ווינ פון חסידות התכשי ליים ויעלין שפעטן אוים דיר אונ זאלסט זיך ניט שעמין צו טאן אכצוה . עח זאלסט ניט פר מאכין דיין האנט פון נעבין תמיד די ארימע ליים צדקה אונ פון דיין ארימן קרוב זאלסטו זיך ניט פאר הוילין . עט זאלסט אייליך צוא אן נרייפן פר ארימע ליים איין טיש בית ברוט וואדום מאכר זענין זייא הונגריג . פ זאלסט ניט זאמין צוא ברענגין דיין צדקה אונ מעשר אין מתן בסתר ארין וואדום דאם וואס אייגר גיט או קיינר ויסט ניט דאם ברעקט דעם צאהן פון עונש . פא זאלסט ניט אוף הייבין דיין האנט אוף דיין חבר חאטשי ער שעלט דיין פאטר אונ מוטר דיר אין די אונן . פב זאלסט ניט קוקין אוף אועלכין וואס אין קלענר פון דיר אין גאסט ד נסט נאר קוק אוף אנרעסרין פון דיר . פג זאלסט ניט רעדין לשון הרע אוף קיין שום מינמשין . פד זאלסט ניט זיין איילינדיג צו ענפרן מיט העזה צו אועלכין ואס ער האט גזאנט ניט גוטי רייד . פה זאלסט ניט קריין אוף דער נאס וויא אבהמה נאר דייני ריד זאלין זיין בנחת . פו זאלסט ניט פאר שעמן דיין חבר פאר קיל ליים ואדום דער ואס טוט או האט ניט קיין חלק לעולם הבא . פז או דוא ביסט איין תקיף זאלסטו ניט ווייזין דיין יכולת צוא קיין שום מענמשין ואדום דוא קענסט שלאף

ווערין

שום אדם אם ידך גברה כי תחלש. (פח) אל תרדוף אחר הכבוד ואל תתעלה במעלה שאינה ראויה לך. (פט) אל תשתדל שיכבדוך בני אדם פן לא ירצו וישפילוך. (צ) אל תרף ידך מלבקש ריעים ואהובים ואל ימעט בעיניך שונא אחד. (צא) אל תגנה מקח הברך ואל תחליש דעתו כי זה מגרם לחסר דעת. (צב) אל תאמר בצדקתי היתה זאת פן התקבל שכרך בעולם הזה. (צג) אל תטה את חברך מדרך טובה אל דרך רעה כגון מסית ומדיח וכיוצא בזה. (צד) אל תאכל אכילה גסה עד שתמלא כריסך כי הרבה חולאים באים על רוב אכילה. (צה) אל תזי בהובאי יין וחוללי בשר פן תשכח את בוראך. (צו) אל תטיל איטה יהירה בתוך ביתך כי הרבה קלקלים באים על רוב מורא. (צז) אל תתייחד עם שום אשה חוץ מאשתך ואמך ובתך ואפי' עם ב' נשים. (צח) אל תחמוד אשה ביופיהכי ברוב טוב מעשיה יאשרוה השומעים. (צט) אל תתן תשאורת לעצמך ואל תיקר נופך בעיניך ותקטין את עצמך. (ק) אל תבהל את מעשיך. (קא) אל הרבה לדבר בדברים המועילים ובלא נזק כי אם בקוצר לשון. (קב) אל תרף ידך מלקנות לך חבר נאמן ושמור אותו ואל האבדהו. (קג) אל תפתה את חבירך בדברי חלקות ובחניפות ואל תדבר בלא לב. (קד) אל תתחבר לאדם רע חומא וכעסן ובסיל פן תביא כלימות עליך. (קה) אל תבעים לשום אדם כי אין אדם שאין לו שעה. (קו) אל תעלה ברעתך לנצח את ההכם כי לא תרבה על חכמתך חכמה. (קז) אל תהי קפדן לדבר מועט נגד שום אדם פן תקנה שונאים על חנם. (קח) אל תעשה בסתר מה שתתבייש בגלוי ואל תאמר מי רואני. (קט) אל תחשוב עון למי שבא להתנצל לפניך אם באמת ואם בשקר. (ק) אל תכעים לשום נכרי כי אין אדם שאי

זָערין אוֹנ קיין תַּקִּיף מְעֹר זַיין • פח וְאַלְטְ נִיט זוּכִין כָּבוֹד אוֹנ וְאַלְטְ נִיט אוֹיף גִיין אַזוֹ אַמָּעלָה וְאם דוּא בִּיסְט נִיט רַאוִי דָּעֹר צוּא • פט וְאַלְטְ נִיט טְרַאכְטֶן אַז לַייט וָאלֶן דִיךְ עֶרְלִיךְ הָאלְטֶן וְוָארוּם מְאכְט וָעלֶן זַיי נִיט וָעלֶן אוֹנ וָעלֶן דִיךְ מִשְׂפִּיל זַיין • צ וְאַלְטְ נִיט מִיד וְוערִין צוּא זוּכִין זִיךְ גִיזֶעלֶן אוֹנ לִיבּ הָאבֶּן אוֹנ עָם וָאל אִין דַיינִי אוֹנֶן נִיט וַיינִיג זַיין אֲפִילוּ אַיין שׁוֹנֵא • צא וְאַלְטְ נִיט שָׁעֶנֶרן דָּעם מָקח פוּן דַיין חָבֶר אוֹנ וְאַלְטְ נִיט שְׁלָאף מַאכִין זַיין דַיעָה דָּאם טוּט נָאר אַוֶעלְכָער וְואם קַיין שְׁכָל נִיט • צב אוֹב עָם נַייט דִיר גוּט וְאַלְטְ נִיט וְאַנֶן דוֹרְךְ מַיין צְדָקוֹת אִיז דָּם • וְוָארוּם מְאכְט וָעסְטוּ אֲפִּ נָעמִין דַיין שָׂכָר פַאר דַיינִי מַעֲשִׂים טוֹבִים אוֹיף עוֹלָם הַזֶּה • צג וְאַלְטְ נִיט אֲפִּ נַייגֶן דַיין חָבֶר פּוּן גוּטֶן וָעג צוּם שְׁלֶעכְטֶן וָעג • צד וְאַלְטְ נִיט עָסֶן צוּ פִיל וְוָארוּם פִּיל קְרַענְקֶן קוּמֶן פּוּן פִיל עָסֶן ✽ צה וְאַלְטְ נִיט וַיין קַיין וַיין זוּפִיר אוֹנ פְּלֵיישׁ פְּרַעסֶר אוֹנ דִיא וְאַלְטְ נִיט פַּר גָּעסֶן דַיין בְּשָׁעפֶר • צו וְאַלְטְ נִיט וַוארפֶן אַיין אִיבֶּרִינֶע פְאַרְכְט אוֹף דַיין הוּיז גִיזִינְד וְוָארוּם פִּיל שְׁלֶעכְטִי זַאכִין קוּמֶן דוֹרְךְ דָּעם וְואם זַיין הוּיז גִיזִינְד הָאבֶּן פַּאר אִים צוּא פִיל מוֹרָא • צז וְאַלְטְ נִיט זַיין מִיט אַיין אִשָּׁה אַלֵיין אִין אַבַּוונְדָר חֶדֶר אוֹנ אֲפִילוּ מִיט צְוַוייא וַייבֶּר מָאר מָעֶן אוֹיךְ נִיט תּוֹךְ מִיט דַיין מוּטֶר אוֹנ דַיין מְאכְטֶר • צח וְאַלְטְ נִיט גְלוֹסְטִין קַיין אִשָּׁה מִיט אִיר שַׁיינֶקַייט • נָאר רוּא מֶעֶנְקְט לְזֶבֶן אִירִי גוּטִי מַעֲשִׂים • צט וְאַלְטְ זִיךְ וָעלְבֶּרְט נִיט רִיכְטִין אוֹנ לָאז דַיין גוּף נִיט טַייעֶר זַיין בַּייא דִיר אוֹנ וְאַלְטְ נִיט גְלוֹסְטִין דִיינִי אֵיילִין • ק וְאַלְטְ נִיט אֵיילִין דִיינִי מַעֲשִׂים • קא וְאַלְטְ נִיט פִּיר רַיידֶן אֲפִּיל אוֹנ וְאַלְטְ זִיךְ קְלֵיין הָאלְטֶן • קב וְאַלְטְ נִיט מָאן קַיין שְׁאַדִין נָאר מִיט צַיין קוּרְץ לָשׁוֹן • קג וְאַלְטְ זִיךְ קוּיטֶן אִין וָעלְכִי זַאכֶן וְואם קֶענֶן דִיר נִיט מָאן קַיין שְׁאַדִין נָאר מִיט צַיין קוּרְץ לָשׁוֹן • קג וְאַלְטְ נִיט אִיבֶּר רַיידֶן דַיין חָבֶר אוֹנ הִיט אִים דוּא וְאַלְטְ אִים נִיט פַּאר לִירִין • קד וְאַלְטְ נִיט חֲנִיפוּת אוֹנ וְאַלְטְ נִיט רַיידֶן מִיטֶן מוּל אוֹנ מִיטֶן הָאִרְץ מִיט שְׁמֵייכְלֶריי מִיט פַאלְשִׁי רַייד אוֹנ מִיט חֲנִיפוּת אוֹנ וְאַלְטְ נִיט רַיידֶן מִיטֶן מוּל אוֹנ מִיטֶן הָאִרְץ נִיט מִיינֶן • קה וְאַלְטְ זִיךְ נִיט בְּהָעפְטֶן צוּ אַשְׁלֶעכְטֶן מֶעֶנְטְשֶׁן וָואם עֶר אִיז אַזוֹיגֶרְנֶר אוֹנ אַבְּעֶנְק נִיט מִיינֶן • קו וְאַלְטְ זִיךְ נִיט בְּהָעפְטֶן צוּ אַשְׁלֶעכְטֶן מֶעֶנְטְשֶׁן וָואם עֶר אִיז אַזוֹיגֶרְנֶר אוֹנ אַבְּעֶנְק אַלֶעֶר אוֹיף אַיין נָאר וָואם מָאכְט וָעסְט דוֹרְךְ דָּעם קוּמֶן אוֹיף דִיר אַיין שְׁאנֶר • קז וְאַלְטְ נִיט דִיר מְאכְן קַיין מֶעֶנְטְשׁ וָואם אִיז נִיט פַּאר הָאנְדֶרן קַיין מֶעֶנְטְשׁ עֶר וְאל נִיט הָאבֶּן אַצַייט עֶר וְאל מֶעֶנְטְשׁ אִפּ טָאן שְׁלֶעכְטֶן צוּא דָּעם וְואם טוּט אִים • קח עָם וְאל נִיט אוֹף קַיין אִין דַיין דָּעה צוּ קְנַצְּתַ זַיין אַרְכָם וְוָארוּם דַּעֲר מִיט וָעסְטוּ דִיר נִיט מֶעֶרֶן קַיין חָכְמָה • קט וְאַלְטְ נִיט מַקְפִּיד זַיין קֶענֶן אִין שׁוּם מֶעֶנְטְשׁ אוֹף אַרְבָּר מוּעט וָואָרוּם מָאכְט וָעסְטוּ דִיר מֶעֶרֶן שׁוֹנְאִים אוֹם זוּכְט • קי וְאַלְטְ נִיט מְקַפִּיד זַיין אוֹיף אַזַאךְ וְואם דוּ שְׁעמְסְט זִיךְ עָם צוּא טָאן אִיטְלִיכֶר וָאל וָעהֶן וְאַלְטְ נִיט אוֹף קַיין אִין דַיין דֶעה אִין אִין טָאן אִיז אַזוֹ וְואם קֶענֶר וְואָרְט וְואם קֶענֶר וָעכְט נִיט אוֹנ וְאַלְטְ נִיט וְאַנֶן וָער וָעט מִיךְ וָעהֶן • קיא אַז אַייגֶער הָאסְט גִיזִינְדִיגְט מֶעֶנְן דִיר אוֹנ קוּמְט זִיךְ פַּאר מֶעֶנְטְשֶׁן דִיר נִיט וְאַלְטְ נִיט אַפְּ שְׁלֶעכְטֶייט וְאַלְטְ

לו שעה ועברתם שמרה נצח . (קיא) אל תסמוך לידי מתנות בשר ודם ותעבוד לבקש מזונותיך .
(קיב) אל תהי סמוך שלך חביב עליך יותך מנופך כסו לעבוד על חמכם וללכת יחידי . (קיג) אל
תתן בלבבך קנאה שהיא חולה רעה שאין לה רפואה . (קיד) אל תהי רגיל לא בשבועה ולא
בנדרים שהרבה רעות באות על זה . (קטו) אל תרגיל לישבע על נופך או על נפשך ואפילו
על דבר אמת : (קטז) אל תאחר לעשות תשובה שלימה ולבקש רפואה על נפשך . (קיז) אל
תעמול לרוח ואל תשמע דברים בטלים . (קיח) אל תכנה שם רע לחבירך שהמכנה שם רע אין
לו חלק לעוה"ב . (קיט) אל תבטח בעשרך כי הבושח בעושרו מלקט שונאים ויכשל תחתיהם .
(קכ) אל תהי סרבן לאנשי עירך ובטל רצונך מפני רצון אחרים . (קכא) אל תרגיל עצמך לאכל
חוץ מביתך עם קבוץ הרבה שלא בסעודת מצוה. (קכב) אל תשכר נופך בשכרות יין פן תהיה
מגונה ותנבל את פיך ותתחרט . (קכג) אל תכעום באשתך ואם רחקת אותה בשמאל קרב סיד
ביסין בלי איחור . (קכד) אל תבוה את אשתך וכבד אותה והסירנה מן החטא . (קכה) אל תהי
רגיל לישב עם הלצים פחותי נפש פן יחטיאוך . (קכו) אל תתעצל לבקש חכמה וליסר את חבירך
בסתר ובדרך כבוד . (קכז) אל תדבר בלא עתו ובדבר שאין בו תועלת ושמור פתחי פיך .
(קכח) אל תדבר עם סכל ומשוגע שלא יקבל דבריך ויבוה אותם . (קכט) אל תהי כפוי טובה וכבד
למי שפתח לך פתח לבקש די ספוקך . (קל) אל תוציא מפיך דבר שקר וכוב ותהי נאמן
לכל אדם . (קלא) שלא תתעצל להקדים שלום לכל אדם . (קלב) אל תרגיל עצמך לעמוד כי אם
אצל חכם ושמע והאזן את דבריו ע"כ . הא לך כ"ג הנהגות של רבינו אשר ז"ל וקל"ב אחרות

שאם

אים ניט דערקנין קיין זינד . קיא זאלסט זיך ניט סומכּ זיין או לייט זאלן דיר נעבּין צדקה נאר דוא
זאלסט ארבּטן צוא פאר דיינן דיין שפּיז . קיב דיין נעלט זאל דיר ניט ליבּער זיין פון דיין נוף
זאלסט ניט איין שטעלין דיין לעבּן צוא נעין אליין אין ווענ דארף ווייא עם איז שכיח רוצחים .
קיג זאלסט ניט נעבּין קיין קנאה אין דיין הארץ ווארום דאם איז אשלעכטי קרענק וואם דער צוא
איז ניט דא קיין רפואה . קיד זאלסט ניט ניוויינטלידּ זיין צוא שוועדין אוג ניט קיין נדרים צו טאן
ווארום דורך דעם קומט פיל שלעכטץ . קטו זאלסט זיך ניט ניוויינין צוא שוועדין בייא דיין נוף
אודך בייא דיין נשמה אפּילו אוף אמת . קטז זאלסט ניט ואמין צוא טאן תשובה אוג צוא זוכן איין
רפואה צוא דיין נשמה . קיז זאלסט זיך ניט באמיהען אין אזו אזאך ואם דיר קומט דער פון ניט
ארוים אוג זאלסט ניט הערין קיין דבּרים בּטלים . קיח זאלסט ניט נעבּין קיין צוא נאמין צוא דיין
חבו ווארום דער ואם ניט איין צוא נאמין דער האט ניט קיין חלק אויף עולם הבּא . קיט זאלסט
קיין בּטחון ניט האבּין אויף דיין עשירות ווארום דער ואם האט אבּטחון אוף זיין עשירות קלויבּט
זיך שונאים אוג ווערט גישמטרויכלט אונטער זייא . קכ זאלסט ניט זיין דער ווידר צוא דייני שמאט
לייט אוג זאיי קבּטל דיין וויללען פון ווענין דעם וויללן פון אנדרי . קכא זאלסט זיך ניט ניווויינין צוא
עמין אין אפּרעמר הוז מיט פיל לייט אז עם ניט קיין קעודת מצוה . קכב זאלסט זיך ניט אין שיבּרין
ווארום ווערין מיאוס דורך דעם . אוג ועסט רייכן ניבּול פּה אוג דער נאך ועסטו חרטוז
האבן . קכג זאלסט ניט צערנין אויף דיין וויב אוג אוב דוא האסט זיא דער ווייטערט מיט דער
לענגר האסט זאיי זיא קרב מיט דער ערסטר האסט בּלומר אוב דוא האסט זיא אבּיסל דר ווייטרט
זאיי זיא היבּף קרב . קכד דוא זאלסט ניט מבּזה זיין דיין וויב אוג האלט זיא ערליך אוג דען
ועסטו זיא אף טאן פון זינד . קכה זאלסט ניט זיצן מיט דיא שפּעטירם ווארום זיא ועלן דיך מאכן
זינדין . קכו זאלסט זיך ניט פוילן צוא וזכן חכמה אוג צו שמראפן דיין חבר קיינר זאל ניט הערן
אוג מיט כּבוד . קכז זאלסט ניט רייכן אין זאך ואם דיא צייט איז נאך ניט גורם צו רייכין דר פון
אוג אויך היט דיין מויל פון צו רייכין אזו אזאך ואם דוא האסט דר פון קיין נוצן ניט . קכח זאלסט
ניט רייכין מיט אין נאר אוג אין משוגע פון ווענין ער זאל ניט נעמן דייני רייד אוג ועט זיי מבּזה
זין . קכט זאלסט ניט זין קיין כּפוי טובה צו דעם ואם האט דיר גיוויזין אזך ווייא ארוים צו וזכן
דיין פרנסה . קל זאלסט ניט אוים צייהן פון דיין מויל קיין מאלשי זאך אוג קיין לינין אוג זאלסט
זין ניטרייא צוא אויטליכן מענטשין . קלא זאלסט זיך ניט פוילין שלום צו געבּין אויטליכין מענטשין
קלב זאלסט זיך ניט נוזיינן צו שטיין נאר בּייא אהבם אוג העור אוג פאר נעם זיני רייד . הא רא

שאם ירגיל בהן האדם מובטח שאין חטא בא על ידו ובא לטהר מכיעין אותו. מן השמים. עוד אוסיף לכתוב כ"ו הנהגות אחרות שחברתי בימי בחרותי וסמכתים על הפסוקים וכאן אכתוב בקיצור נמרצי אין כוונתי אלא על המוסר. ולפי שבאים על אופן אחר איחד להן פרק בפני עצמן:

פרק יד ימי הבחרות ויסי הזקנה צריך אדם לערבם יחד לטובה. ר"ל שמה שכתב אדם בבחרותו יערבהו עם מה שכותב בזקנותו שבאים הדברים מתוקנים ומוטעמים יותר כיון שעד שבא לכלל זקנה ראה ספרים אין קץ ויש בידו על כל דבר ודבר חבילות חבילות של ראיות. (א) יראה אדם ביסורין הבאים עליו או הפרצה או הקלה לחקור ולפשפש ולשקול בדעתו איך הם מדה כנגד מדה על עבירות שבידו וזה מביאו לענות אמן בע"כ שהשגחתו יתברך על הכלל ועל הפרט לשלם לאיש כמעשהו. שאם לא יסתכל בדברים ויפילם על צד הקרי והחזדמן מעולם לא יכול לחזור מעונות שבידו. ולהסיח דברים כלפי מעלה שבאו עליו רעות על חנם. וזהו רמז שהמע"ה באמרו עונותיו יכלכדוני את הרשע ובחבלי חטאתו יתמך. ירצה כפי האמת עונותיו יכלכדוני את הרשע אבל הרשע כיון שאינו מפשפש בעונות שבידו ובחבלי חטאתו יתמך היסורין הקשים שבאו עליו ומטיח דברים ואומר אין משגיח שהרי לחטא שהוא שונג באו עלי יכורים שייכים לעון שהוא מזיר אין זו כי אם שנופלים הדברים דרך מקרה. אך כשמפשפש הרשע במעשיו ומכיר עונות שבידו מכיר שהעונשים הבאים עליו הם במשקל כנגד העון ואז אין יכול לכפור שאין משגיח. (ב) יתרחק האדם מן הדברים שאם יסתכל בהם ימשך עליו מהרהורים ומחשבות הרעות ועל זה היה משתבח איוב באומרו ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה דלא קאמר בבתולה. לומר ל"מ שעשיתי סיג לעיני מלהסתכל בבתולה אע"פ שאין האיסור חמור אלא אפילו על הלבוש שעליה לא נסתכלתי. וזהו על בתולה ירצה מה שעל הבתולה. (ג) כשאוכל לא תהיה כוונת אכילתו להרבות בשר גופו להיות שמן ודשן ובעל קומה כ"א יכוין באכילתו להבריא גופו לעבודת בוראו. וזהו רמזו שמהע"ה על אומרו אל תהי בסובאי יין וכו'. ירצה

הֶאסְטוּ דְרַייא אוּן צְוֹואַנְצִיג הַנְהָגוֹת פּוּן הראש"ל אוּן הִגְדָּרְט אוּן צְוַויִיא אוּן דְרַייסִיג אַנְדֶרִי הַנְהָגוֹת רָאם אַו דָער מֶענְטֶש וָועט זִיךְ גִיוויִינֶן אִין זַיִיא אִיז עֶר פָּאר זִיכֶרְט אַז קֵין זִינְד וָועט אִים נִיט קוּמֶען אוּן דָער וואם וויל תְּשׁוּבָה טָאן הָעלְפְּט מֶען אִים פּוּן הִיכֶל. עוד אִיךְ וָועל נָאךְ שְׁרַייבֶּן זָעקְס אוּן צְוואַנְצִיג הַנְהָגוֹת וָואם אִיךְ הָאבּ גִשְׁרִיבֶּן אִין מַיין יוּגֶענְט אִיךְ וָועל זַייא שְׁרַייבֶּן נָאר קוּרְץ וְוארוּם מַיין כַּיוָונָה אִיז מֶער נִיט נָאר אוֹיף דָעם מוּסָר:

פרק יד ימי הבחרות ויסי הזקנה דִיא טְעג פּוּן דָער יוּגֶענְט מִיט דִיא מְעג פּוּן דָער עֶלְטֶער מוּז דָער מֶענְטֶש זַייא בַּאנַנְד צוּא מִישֶׁן צוּ גוּטֶן. דָם הַייסְט וִוס עֶר שְׁרַייבְּט אִין זַיין יוּגֶענְט זָאל עֶר עָם מִישֶׁן מִיט דָעם וָואם עֶר שְׁרַייבְּט אוֹיף זַיין עֶלְטֶער דָען דָעמְאלְט זָענֶן דִי זַאכֶן מִיט מֶער טְעם וְוארוּם בִּיז זַיין עֶלְטֶער הָאט עֶר גְזֶעהֶן פִיל כְּפָרִים. א וָועֶן עָם קוּמְט אוֹיף אִים עִפִּים יְסוּרִים זָאל עֶר זָעהֶן אִיבֶּר וָועֶנִיג אִין זַיין דֶעה וויא זַייא זָענֶן כִּדָּה כְּנֶגֶד כִּדָּה קְעֶנֶגְ דִיא עֲבֵירוֹת וָואם עֶר הָאט זִיךְ גִיטְאן דָאם וָועט אִים בְּרֶעֶנְגֶן אַז עֶר וָועט מוֹרָה זַיין אֵן דִי הַשְׁגָחָה פּוּן גָאט ב"ה צוּא בְּצָאלֶן אִיטְלִיכֶן מֶענְטֶשֶׁן. וָוארוּם אַז עֶר וָועט נִיט אִכְטוּנְג גֶעבֶּן אִין דִיא זַאכֶן אוּן וָועט עָם אֵן הֶעֶנְגֶן אַז דָאם אִיז אַיין מִקְרֶה עָם טְרֶעפְּט זִיךְ אוֹיפְט אִין דָער וָועלְט זָאכֶן וָועט עֶר קֵין מָאל נִיט תְּשׁוּבָה טָאן אוּן דָאם הָאט מְרַמֵּז גְיוֶוען שְׁלמה הַמֶּלֶךְ ע"ה עֲוֹונוֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ אֶת הָרָשָׁע) דָעם רָשָׁע טוּט בְּצְוויִינְגֶן זַייגִי עֲבֵירוֹת כְּלוֹמַר דוּרְךְ דָעם קוּמְן אוֹיף אִים יְסוּרִים אִבֶּר דָער רָשָׁע כַּיינְט אַז בְּמֵזִיד הָאט עֶר נִיט נְמָאן קֵיין עֲבֵירָה נָאר אוּם נָערִין הָאט עֶר אֶפְּשֶׁר נִיטְאן אֵיין עֲבֵירָה שִׁבְחֲלֵי הַשָׁאתוֹ יִתָּמֵךְ) טוּט עֶר דִיא יְסוּרִים אֶן לְעֶהֶנֶן אִין דִיא עֲבֵירוֹת וָואם עֶר הָאט נִיטְאן אוּם נָערִין אִבֶּר אַז דָער רָשָׁע דָער קֶענְט זַייגִי זִינְד דָעמְט עֶר אַז דִיא עוֹנְשִׁים וָואם זָענֶן גִיקוּמֶן אוֹף אִים זָענֶן זַייא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה קֶענֶן דִיא עֲבֵירוֹת וִוס עֶר הָאט בְּמֵזִיד גִיטְאן אוּן וָועט שוֹן נִיט לַייקֶענֶן אַז נָאט בְּרוּךְ הוּא אִיז אֲמַשְׁגִיחַ אוֹיף אַלֵיכֶעֶן. ב דָער מֶענְטֶש זָאל זִיךְ דָער וַויטֶרֶן פּוּן זִינְדִיגֶן וָואם בְּרֶעֶנְגֶן צוּא שְׁלֶעכְטֶע מַחֲשָׁבוֹת אוּן דָער מִיט הָאט זִיךְ אִיוֹב גִירְמְט אוֹיף הָאבּ גִימַאכְט אֲצוֹת צוּא מַיינֶי אוֹנְן פּוּן צוּא קוּקֶן אוֹיף אַיין בְּתוּלָה נָאךְ מֶער אֲפִילוּ אוֹיף דִיא קְלַיידֶער וָואם אוֹיף אִיר הָאבּ אִיךְ נִיט גִיקוּקְט. ג אַז עֶר עֶסְט זָאל זַיין בְּוָונָה נִיט זַיין כְּדֵי עֶר זָאל זַיין פְּעט נָאר צוּא גִיוִונְד מָאכֶן זַיין גוּף צוּא דָער דִינְסְט פּוּן זַיין בִּשֶׁעפֶּר. אוּן דָאם הָאט שְׁלמה הַמֶּלֶךְ מִרְמֵז גִיוֶוען

ירצה סלבר האיסור להיות זוכל וסובא הנזהם לו רעות רבות יש פניה אחרת לאוחזים במדה זו לכיון להרבות בשר גופם ולזה מזהיר אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר לעשות בשר למו לעצמם ולגופם וזה דקאמר למו שנראה מיותר דהלל אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר ורי אלא אמר למו לרמוז מה שפירשתי (ד) יחשוב האדם תמיד בעונש הגדול של עבירות וזה יהיה לו סיג מלעשותם. וכמו שאמר שהמע"ה כי בעד אשה זונה עד ככר לחם וכו'. חוץ מפשוטו שהזונות מביא לאדם לעניות עד הצטרכות ככר לחם ואפילו שיהיה עשיר גדול. י"ל עוד במעשה שהיה בעשיר מופלג שחשק באשה זונה ולא היה יכול לבא אצלה לפי שהיו מכירים בדבר דארם גדול מאי בעי אצל אשה עניה בערכו מה עשה שינה את לבושו ולבש בגדי עני ותילח שער ראשו ויתנבר לכל מכיריו ועשה עצמו כחזר על הפתחים והיה בא לפתחה של זונה זו לזונות. וזהו כי ביד אשה זונה עד ככר לחם ירצו בעבור להשיג הנואף לזינה מבזה עצמו להחליף שמלותיו היקרים וללבוש בגדי עוני ולהביא עצמו לחזור על הפתחים לשאול עד ככר לחם היש פחיתות גדול מזה שמביא העבידה לארם. (ה) יזהר ארם מלעשות דבר שמורה הדבר שמתיירא מב"י יותר מהקב"ה וזה רעה חולה מתורה החמירה בגנב מבנולן א שהגנב מדה שמתיירא מב"י יותר מהקב"ה. ועל זה מתרעם הנביא בית ישראל יושבים על אדמתם ויטמאו אותה בדרכם ובעלילותם כטומאת הנדה היתה דרכם לפני וגו'. כלומר עיקר התרעומות שדרכם היתה לעשות חטאתם בסתר מיראת ב"י יותר ממני. והיא כטומאת הנדה שהיא טומאה נסתרה ידועה לבעלה בלבד לא לשים אדם כך היתה דרכם לפני היו נחבאים מכל אדם והיו עושים בסתר באופן שלפני בלבד היו טומאת חטאתם גלויה היש בעם גדול מזה שמהיראים מב"י יותר ממני. (ו) ישים ארם נגד עיניו תמיד שאין הקב"ה עביד דינא בלא דינא אלא כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול וכשיראה איזה עונשים באים על האדם אע"פ שיהיה צדיק בעיניו ידע באמת שבדין הביאם עליו שאם לא ישריש בלבו אמונה זו יבא

א סבנגב מסלס תבלומי מרנעפ ומפסס נסנכח ומכר ולא כנולן:

דוא זאלקט ניט זיין (בּוזלגי) צוויישען דיא פֿרעמדע וואס וייער בּזונה איז (בּשׂר למו) פון וועגן צוא כּערין פֿלייש צו זייער גוף. ד רעד מענטש זאל תּמיד מראכטין אין דעם גרוסן עונש וואס מען האט פֿאר דיא עבירות אונ דאס ווערט אים זיין וויא אצוים דאס ער זאל וייא ניט טאן וויא שלמה המלך ע"ה האט גיוואנט (כּי בּעד אשׁה זונה עד כּכּר לחם) חתן פון דעם פֿשוטן פֿשט איז דען דר וואס טרייבט זונות האטשי ער איז אגרוסר עושׂר דער וועלט אונ קומט אויף בּעמיל ברוט. קען מען נאך אפֿשׁש זאגן אזו וויא עם האט זיך ניטראפֿין אייגר איז גוזען אגרוסר עושׂר אונ האמו גיגלוסט צוא איין אשׁה זונה נאר ער האט אבּר ניט גיקאנט ווייל עם איז אים אגרוסי תּרפּה גיוזען האט ער אן גקלייד ארמי קלייד אונ האט זיך פֿאר שטעלט מען זאל אים ניט דער קענן אונ הם זיך גימאכט וויא אייגר גייט ארום אין דיא הייזר אונ איז גיקומין צוא דער זונה. דם מיינט דער פּסוק (בּעד אשׁה זונה) ווייל ער זיל קומן צוא איין זונה (עד כּכּר לחם) מאכט ער זיך גלייך וויא ער איז איין ארום מאן וואס גייט אין דיא הייזר. נוא איז דען דא איין ערנערר בּזון דער פון. ח איין מענטש זאל גיוואלעגט זיין פון צו טאן אזו אזאך וואס עם וויזט אז ער האט פֿאר אמענטשין סער כורא וויא פֿר נאט. דיא תורה הט בייא איין נגב האלבּיר גימאכט וי בּיי אנזלן דען דער נגב או ער פֿאר קויפט דיא נגיבה מזו ער באצלין פיר אזדר פינף מאל אזו פיל אונ דער נזלן בּראכף סער ניט אף געבּן נאר דאס כּרן דאס איז וייל דער נגב וויזט או ער האט פֿאר ליים כּער כורא אייגר פֿר נאט. אונ אויף דעם הט דר נביא מהרעם גיזוגן (בּית ישׂראל יושׁבים על אדמתם) די ישׂראל זיצן אויף זייער ערד דאס איז ארץ ישׂראל (ויטמאו אותה) אונ וייא פֿאר אום ריינגין דיא (בּדרכם ובעלילותם) מיט זייערי ועגין אונ זייערי ועדקן (כּטומאת הנדה היתה דרכם לפני) זייער ועג איז גיוואריין פֿאר מיר אזו וויא דאס אום ריינקייט פון אנדה דאס האט ער ניסיינט וייא מען זייער זיבר פֿאר בּארגן וייל וייא האבּן פֿאר אמענטשין כּער כורא או פֿאר מיר וויא דיא טומאה פון איין נדה ואם איז פֿאר בּארגן דאס נאר איר מאן וייסט דער פון. אזו האבּן וייא ניטאן זייערי עבירות או קיין מענטש זאל ניט ועהן נאר פֿאר מיר אליין איז אנפֿלעקט זייערי וינד. ו ער זאל זיסין או נאט ב"ה שטראפט ניט קיינעם אום זוקט נאר מיט רין אונ נירעכטיקייט ער טוט ניט קיין אום ער מקט אף אין ער קומט אוף איין מענטשין אשטראף תאטשי אים דאכט זיך או דער מענטש

לידי חילול ח"ו שהקב"ה פועל שלא כדין הלילה או יתלה הדברים מבלתי יכולת ה'. והנה כותנת פסוק (יחזקאל לו) ויבוא אל הגוים אשר באו שמה ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו. ירצה ענין החילול הוא באומרם הגוים עם ה' אלה כלם צדיקים כלם חסידים ומארצו יצאו בתמיה אין זו כ"א מבלתי יכולת ה' שלא יכול להצילם מיד ארב אבל אם היו מודים שהקב"ה עביד דינא וכל דרכיו משפט לא היו באים לידי חילול זה. (ז) יכוד תמיד עיונותיו והיו נגד עיניו ודמה כל עונותיו מנגדים אליו ע"ד והטאתי נגדי תמיד. כלומר אמר דהמע"ה היה נרמה לי תמיד כאלו חטאתי היה מנגד נגדי המיד וכו' ובחושבו החומא כך ישמר שלא לחטוא עוד. וזהו רמז בפסוק (יחזקאל ל"ו) וזכרתם את דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא טובים וכו' דקשה כיון שכבר אמר בפסוקים הקודמים וזרקתי עליכם מים טהורים וגו' ואת רוחי אתן בקרבכם וגו' וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם וגו' והרבתי את פרי הארץ וגו'. א"כ מאחר שחזרו בתשובה לפניו וטיהר אותם מאי וזכרתם את דרכיכם הרעים דקאמר אלא הוא אשר דברנו שצריך החומא אחר ששב ליתן תמיד נגד עיניו עונות שעשה אשר עם זה יתבייש וכנע ולא יוסיף לסרוח עוד לכן אחר ששבתם ואחר השוב הנשפע מאתו יתברך לכם וזכרתם את דרכיכם הרעים להיותם נגד עיניכם תמיד ועל ידי כך ונקטותם תמיד על עונותיכם ומעלליכם. ירצה תהיה בעיניכם כי חייבים אתם כליה על העבר ועל ידי כך לא תוסיפו לחטוא ותכירו החסד שעשה עמכם הקדוש ברוך הוא להטיב עמכם אע"פ שהרביתם לחטוא לפניו. (ח) צריך אדם להרחיק ממנו איזה כדה רעה שנשתרש בו עד תכלית הריחוק. וירגיל בזה זמן רב עד שתהרחק ממנו. כמו חמדת ממון וכדומה. כי בעוד שהמדה מושרשת בו עיכוב גדול שלא יוכל לחזור בהשובה. הלא תראה במלכים ב'(סי' ז') נבי המצורעים נחזו ובניו דכתיב ויבואו המצורעים האלה עד קצה המחנה ויבאו עד אהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם כסף וזהב ובגדים וילכו ויטמינו. דקשה מה מועיל להם מה שהטמינו כיון שהיו מצורעים ומחוץ למחנה מושבם וא"כ מה מועיל היה להם לבושי הכבוד והכסף שהטמינו. אלא שנשתרש בנחזי ובניו המדה שעליה נלקה כי אלישע כללו צרעת נעמן ידבק בך ובזרעך על שחמד כסף ובגדים מנעמן כנודע עכ"ו לא הסיר טומאתו ממנו להפך טבעו מחמדת הממון אע"פ שלא היה לו עכשיו הנאה ממנו כיון שהיה מצורע. ואם הטמין עד לאחר שיתרפאו הוא ובניו כארז"ל שד' מצורעים אלו היו נחזי וג' בניו א"כ מי שירפא אותם יומין אז להם כסף ובגדים אין זו כ"א רעה חולה שנשתרש במדה הרעה של חמדה ולא יכלו להסירה מהם. לכן הרוצה לשוב בתשובה אם יש בו מדה מגונה מישרשת בו צריך להרחיקה ממנו שאל"כ מדה זו תרום לו לחזור לכל מעשיו הרעים. (ט) ירחיק אדם מכל מחשבה

אִיז אַצַדִיק זָאל עָר וִיסָען בָּאֱמֶת אַז סִיט דָעם דִין הָאט נָאט ב"ה זַיא גִיבְּראכְט אוֹף אִים וְוָארוּם אַז עָר וָועט דָאם נִיט גְלַייבִּין וָועט עָר זָאגִין חַס וְשָׁלוֹם אַז נָאט ב"ה טוט שָׁלא כְּדִין אוּדָער נָאט ב"ה כַּעַן אִים נִיט הָעלְפִין. אוּן דָאם מֵיינְט דָער פָּסוּק (וְיבוֹא אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־בָּאוּ שָׁמָּה) אוּן טוּען פָּאר שְׁוָועכִין מַיין זָענִין גְקוּמֶן צוּא דִיא פְּעלְקֵר אִין גָלוּת אֲרַיין וַיְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי) אוּן טוּען פָּאר שְׁוָועכִין מַיין הַיילִיגִין נָאמֶן (בֶּאֱמֹור לָהֶם עַם יְיָ אֵלֶה) דָער סִיט וָאם דִיא וָועלְן זָאגִין דָאם אִיז דָאךְ נָאמֶט פָּאלְק אוּן זָענִין אֵלֶע צַדִיקִים (וּמֵאַרְצוֹ יָצָאוּ) אוּן זָענִין פָּארְט גִינָאנְגִין אִין גָלוּת וְוִיא קוּמְט דָאם. דָם מוּז נָאר זַיין וַיְיל נָאט ב"ה קָען זַייא נִיט סַצְיֵיל דִין. אֲבָל אִז דִיא זָאלִין מוֹדֶה זַיין אַז נָאט ב"ה טוט אַלֶע סִיט דִין וָאלְט נִיט גְקוּמֶן צוּ דָעם חִילוּל הַשֵּׁם. וְעַר זָאל תְּמִיד גִידָענְקֶן זַייני זִינְד אוֹת זָאל דָענְקֶן וְוִיא אֵלִי זַייני עֲבֵירוֹת זָענִין אוֹף אִים מְלַמֵּד חוֹבָה אוּן אַז עָר וָועט אַזוֹ טְרַאכְטִין וָועט עָר טָעָר זִיךְ זִינְדִיגִין אוּן וָועט דָער קָענִין דִיא תֵּקְדִים פּוּן נָאט ב"ה. ח אַמָעְנְטְש זָאל זִיךְ שְׁטַארְק דָר וַייטָרִין זִיט אַזוֹ אִיין עֲבֵירָה וָאם אִיז בַּייא אִים אַיין גְוָואוְנְהַיילְט וְוִיא דָאם גְלוּסְטִיגְקִייט פּוּן גָעלְט אוּן דָאם פּוּן אַזוֹ אִיין עֲבֵירָה וָאם אִיז בַּייא אִים אַיין גְוָואוְנְהַיילְט אִיז עָם אַנְרוּסֶר עִיבּוּב צוּ תְּשׁוּבָה. דִי גָלַייכִין וָוארוּם כָּל זְמַן אַז דִי מִדָּה אִיז אִין אִים אַיין גְוָואוְנְהַיילְט אִיז עָם אַנְרוּסֶר עִיבּוּב צוּ תְּשׁוּבָה. דִי קָענְטְ זָעהֶן אִין (מלכים ב) בַּייא דִיא קְצוֹרָעִים (נחזי) סִיט זַייני זִין זַייא זָענִין גְקוּמֶן בִּיז אִין עָק מַחֲנֶה אָרַם אוּן הָאבִּין פּוּן דָאךְ גִיטְרָאגִין נָאלְד אוּן זִילְבֶּר אוּן קְלַייְדֶר אוּן הָאבִּין בְּהַאלְטֶן. וְאָמְשִׁי דִי הָאבִּין אַצוּגֶר דָער פּוּן קֵין הַנָּאָה נִיט גִיהַאט וָארוּם זַייא זָענִין דָאךְ גִיזָעסֶן מְצוֹרָע נָאר וַיְיל זַייא זָענִין אֵיין גְוָואוְנְהַיילְט גִיוֶוען אִין דָער שְׁלָעכְטֶר מִדָּה. דְרוּם דָער וָאם וַיְיל הִשּׁוּבָה טָאן אוֹת הָאט אִין זִיךְ אֵיין שְׁלָעכְטִי מִדָּה וָאם אִיז אֵיין גְוָואוְנְהַיילְט אִין אִים מִוּז עָר פָּרִיעֶר דִיא מִדָּה פּוּן זִיךְ דָער וַיְיטָרִין וָארוּם זוּנְסְט וָועט אִים דִי מִדָּה בְּרָענְגִין אַז עָר וָאל וִוידֶר קֶערֶן צוּ אַלִי זַייני שְׁלָעכְטֶי מַעֲשִׂים.

פנומה בשעת הזיע שאם ח"ו פוגם הבנים היוצאים ממנו הם בלתי הגונים כנודע שהולד ניצר כפי המחשבה · והבנים בלתי הגונים מעכבים באדם לעשות תשובה כי כתביישים לחזור פן כראות אדם עושה עבירה צריך למחות בידו ויאמר לו טול קורה מבין עיניך · לכן כל זה מתקן למהר מחשבתו בשעת היחוד עם אשתו · וזהו כוונת פסוק אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו · ירצה הם הטאו במחשבה בשעת הזווג כמרובר וזהו גורם שאנו בלתי הגונים אע"פ שמתו ואינם בעולם אנחנו עונותיהם סבלנו וזהו אבל אנרנו ואבותינו חטאנו ירצה מה שחטאנו אבותינו גרמו לנו · (י) יסתכל אדם תמיד במעשה הכסיל ויכיר גנותו ובזה ירחיק עצמו מאותו מעשה שלא לעשותו · שאדם עצמו העושה המעשה אינו יכול להכיר בגנות המעשה כי כל דרך איש ישר בעיניו אך בהיות המעשה באחר יראה הרואה דופי המעשה ומתרחק ממנו · הרי נמצא שהכסיל הוא מלמד של חכם שהחכם רואה מעשיו ומכיר בדופי שבהן ומתרחק מהן · הרי מכאן שהחכם לומד מהכסיל לתקן דרכיו · וזהו רמזו שהמע"ה בפסיק אולת שמחה לחסר לב ואיש הבונה יישר לכת · ירצה למי שהוא חסר לב האולת שמחה היא לו אך ואיש תבונה מבין בגנות מעשיו ומתרחק מהם ובזה יישר לכת מישר דרכיו ללכת בדרכי יושר · (יא) יהן נגד עיניו תמיד החסר שעשה הקב"ה במין האדם שאע"פ שמחומר קורץ המשילו על כל הבריאה משא"כ למלאכי השרת ובזכות החסר הזה יכבוש מלהבעיסו כיון שהרבה להטיב עמו ולגדלו ממלאכי השרת וזהו דקאמר המשורר מה אנוש כי תזכרנו וכו' ארז"ל קטרגו מלאכי השרת ואמרו מה אנוש וגו' · הכוונה מה מלשון ונחנו מה שאמרו משה ואהרן שמיעטו עצמם יותר מאברהם שאמר ואנכי עפר ואפר וגו' ומלאכי השרת מיעטו לאדם בתכלית המיעוט ואמרו כיון שמה אדם שהוא דבר שאין בו ממש למה תזכרנו והפקדנו ואומר דוד הברתי הבית ה' שעשית עם האדם שאע"פ שותחסרהו לאדם והוא מעט מזער מאלהים כי המלאכים הם רוחניים נצחיים ואדם עפר מן האדמה ונמצא ותחסרהו מעט מאלהים עכ"ו החסר שעשית עמו המשילהו במעשה ידיך כל שהה החת רגליו כבוד והדר העטרהו מה שלא עשית למלה"ש היש חסר גדול מזה · (יב) אל יחשוב אדם בקבלת שום שכר בעולם הזה מהמצות שאם יחשוב כן סופו לבעוט שבראוהו שמרבה במצות ואין מהן המשכת התועלת בא לומר לית דין ולית דיין לשלם אך יחשוב דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא והכל מוכן ומזומן לאריכות ימים של עוה"ב · וזהו רמזו שלמה המלך ע"ה בפסוק לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו · דקשה דהחכם והכסיל הלב מצד שמאל · ועוד לב חכם בימינו הל"ל מאי לימינו · אמנם הכוונה שגבי תורה היינו הקב"ה כתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד · והנה לב חכם נוטה לימין של הקב"ה שיש

פ בְּשָׁעַת דָּער מַעְנְטַשׁ בְּהַעְפְּט זִיךְ מִיט זַיִן חַיָּב זָאל עָר דָּער וַיְיטֶרֶן פּוּן זִיךְ אַלֵי שְׁלָעכְטִי מַחֲשָׁבוֹת וְואוּרוּם זוֹגְט וְועלִין דִּיא קִינְדֶר חֵ"ו שֶׁלָּעכְט זַיִן דָּען דָּאס קִינְד וְועְרְט בַּשָּׁאפִּן לוּיט דָּער מַחֲשָׁבָה וְום דָּאס פָּאטֶר הָאט בְּשָׁעַת זִיווג אוּנ שְׁלָעכְטִי קִינְדֶר זָענִין מְעַכֵּב דָּעם מַעְנְטַשִׁין תְּשׁוּבָה צוּ טָאן · אוּנ דָּאס מַיינְט דָּער פָּסוּק (אבותינו חטאו ואינם) אוּנְזֶרֵי עֶלְטֶרִין הָאבִּין גִּיזִינְדִיגְט מִיט זֵייעֶר מַחֲשָׁבָה זֵייא עָס גּוֹרֶם גִּיווֹעֶן וְאָם מִיר זָענִין נִיט גוּט · (ואנחנו עונותיהם סבלנו) מִוזִין מִיר לַיידֶן זֵייעֶר זִינְד · דְּרִיבֶּר זָאגִין מִיר (אבל אנחנו ואבותינו חטאנו) מִיר מִיט אוּנְזֶרֵי עֶלְטֶרִין הָאבִּין גִּיזִינְדִיגְט · דָּער מַעְנְטַשׁ זָאל אַכְטוּנְג גֶעבִּין אוֹיף דִּיא מַעֲשִׂים צוּא דָּער וַיְיטֶרִין פּוּן דָּעם זָעלְבִּיגִין וְואם דָּער נָאר טוּט וְואוּרוּם דָּער מַעְנְטַשׁ קָען נִיט דָּער קָענְט זַיינִי מַעֲשִׂים אִיטְלֵכִי מַעְנְטַשִׁין גִּיפֶּעלְט זַיינִי מַעֲשִׂים אָבֶּר אַז אַנְדֶּרֶר טוּט דִּיא מַעֲשֶׂה דָּער קָענְט עֶר דָּעם גְּנַאי דָּעָר פּוּן אוּנְז דָּער וַיְיטֶרְט זִיךְ דָּער פּוּן אוּנ דָּער חָכָם לָעְרִינְט פּוּן אַיין נָאר וַויְיא אַז צוּא פַּרְעכְטִין זַיינִי מַעֲשִׂים · יא דָּר כָּעְנְטַשׁ זָאל תָּמִיד גִּידֶיינְקִין דָּעם חֶסֶד וְואם נָאט בִּ"ה הָאט גִּיטָאן מִיט דָּעם מַעְנְטַשׁ דָּאם עֶר הָאט אִים גִּימַאכְט גִּיוֹועלְטִינָען אִיבֶּער אַלֶע בַּשָּׁעפִּינָש מֶעֶר וויא דִּיא מַלְאָכִים אוּנ דוּרְךְ דָּעם וְועט עֶר זִיךְ שָׁעמִין אִים צוּ דָּער עֲעִרִינְן · דָּאם הָאט דָּוִד הַמֶּלֶךְ גִּינָאגְט נָאט הָאסְט גִּיטָאן מִיט דָּעם מַעְנְטַשׁ חֶסֶד (ותחסרהו מעט מאלהים) דוּא הָאסְט אִים אַבִּיסֶעל גִּידֶערִינֶר גִּימַאכְט פּוּן דִּיא מַלְאָכִים זַיי זָענִין אֵייטֶל רוּחָנִיים אוּנ דָּער מַעְנְטַשׁ אִיז פּוּן עָרְד פּוּן דֶּרְסְט וְועְנִין הָאסְט חֶסֶד מִיט אִים גִּיטָאן (תמשילהו במעשה ידיך) הָאסְט אִים גִּימַאכְט גִּיוֹועלְטִינָען אִיבֶּר דִּי וועְרְק פּוּן דַיינֶע הֶענְט וכל שהה תחת רגליו) אַלֶע הָאסְט גִּיטָאן אוּנְטֶר זַיינֶע פִּים · דָּער מִיט (כבוד והדר תעטרהו) הָאסְט אִים בֶּעשֶׁינְט מִיט בָּבוֹד אוּנ שַׁיינְקֵיט וְואם צוּ דִּיא מַלְאָכִים הָאסְט דָּאם נִיט גִּיטָאן · יב פַּאר דִּיא מְצוֹת

בימינו אדם ימים שהוא שכר לצדיקים בעולם שכלו יום בעולם ארוך אבל לב בסיל נשמח לשמאלו של הקב"ה דיש בשמאלו עושר וכבוד שהוא שכר עוה"ז ולאיזה איש שעונותיו מרובים על זכיותיו משלם לו שכרו בעה"ז לטורדו מן העה"ב · והבסיל בעשותו מצוה פתה למה שיש בשמאלו של הקב"ה דהיינו עושר וכבוד שיתן לו בעה"ז בשכר המצוה שעשה · ולזה לא אמר בימינו ובשמאלו שאינו חוזר להכם ולכסיל עצמו אלא חוזר לימינו ולשמאלו של הקדוש ברוך הוא כדפרישית · (יג) יסתפק האדם בהלרחי ואל יבקש המותרות מן יסירו אותו מאחרי ה' אלא ירמה לו המועט כהרבה וכאלו יש בידו כל הטוב שבעולם וזהו פתח לעבוד בוראו כיון שאינו מוציא זמנו לבקש המותרות · ורמוזה בשמואל (סי' י"ב) ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה דקשה דהל"ל ולרש אין לו מאי אין כל אלא בא לרמז על חסירות הרש שנסתפק במועט כהרבה ואין שבידו נדמה לו כאלו כל טובה בידו וזהו אין כל ירצה האין לו נדמה לו כל · וכמו שמבואר אצלי על פסוק אין לשפחתך כל בבית · כלומר מה שאין לשפחתך שום דבר בבית נדמה לי שכל בבית כיון שבעלי הוציא הכל לצדקה לזון הנביאים שהביא · וזהו גם כן הנאמר במן ועתה נפשנו יבשה אין כל · ירצה במן היה טועם האדם כל טעם שירצה אך בעין לא היה רואה כי אם דבר אחר מן בלבד ונמצא שאין בה כלום ויש בה כל וזהו אין כל משום שבלתי אל המן עינינו ודו"ק · (יד) יתן אדם נגר עיניו תמיד שעונותיו נורמים לו קצרות ימים ונמצא שאם חושא מאבד עצמו בידו · לפי שכשחושא הקב"ה מקצר ימיו ואותם ימים שקיצר ממנו מוסיפים לצדיקים שהגיע זמנם לפטור מן העולם ומאריך ימיהם ונמצא שטרח הרשע לבוא בעולם להרויח חיים לאחר ולא לו וזהו כוונת פסוק אור צדיקים ישמח ונר רשעים ידעך דקשה דהל"ל נר צדיקים כמו שאמר נר נבי רשעים אמנם הוא אשר דברנו שהקב"ה מקצר ימיו של רשע ומוסיפן אל הצדיק העוסק בתורה שנקרא אור כי נר מצוה ותורה אור · ושיעור הפ' אור צדיקים דהיינו התורה של צדיקים ישמח כשנר של רשעים ידעך כלומר שמתים בקצרות ימים כמו שמחייב מלת ידעך ב שהוא קודם זמנו · והטעם משום שאותם ימים של רשעים מוסיפם על צדיק ויש לו עדיין זמן לעסוק בתורה וכן אור צדיקים כלומר תורת צדיקים ישמח בזמן שנר רשעים ידעך ויוצא מן העולם · (טו) שלא יחלוק אדם על דבר שמועה מדברי עולם הזה דאינו יוצא מזה כי אם איבוד זמן · גם בשומעו איזה חדוש מן התורה שאומרים לו אע"פ שלא ערבה לו אל יבקש אופנים לסותרו ולומר לא כן האמת רק יחזיק לו טובה שבא לומר לו חידוש ויבקש ראיות להחזיקו · כי דרך של הבסיל בשומעו כל חדוש שיהיה מיד חולק ואומר לא כן וזהו מרה מגונה מאד מביאה לאדם להיות כפוי גם בטובתו של מקום כארז"ל ורמזו זה בפסוק משלי שפתי חכמים יזורו דעת ולב בסילים לא כן כו' · מי לא ידע רלב בסילים לא כן אלא הבוונה לומר בעת ששפתי חכמים יזרה דעת מחדושי תורה ולב הבסילים השומעים חולקים על השמועה ואומרים בלבם לא כן הוא האמת כמו שאמר כי מרת הרשע

ב שמיכוו קסינס שקופן מצגו קודס זמט :

וואם דער מענטש טוט זאל ער ניט פאר לאנגען אויף דער ועלט שכר נאר אויף עוה"ב נאר ער זאל טראכטין אז אויף דער ועלט איז ניט דא קיין שכר פאר דיא מצות נאר דער שכר איז אן גירעריט אוף דיא לאנגע טעג פון עוה"ב · יג דער מענטש זאל זיך בנינין מיט וואם ער פארלרף נייטיג אוג זען זיך אן דעם ניט בעיין אפר קיין איבערינם זאל ער ניט פאר לאנגין וויארום טאמר ועט עם אים ארא פירין פון גאטם דינסט דם ביסיל וואם ער האט זאל באיי אים גלייך ויין וויא פיל אנג גלייך וויא ער האט אלין דאם גוטם אוג דאם איז כרומז אין שמואל י"ב (ולרש אין כל) אוג צום ארעמן איז נאר ניט דא קען מרמז ויין דעם פשט (אין) נישט איז בייא אים גלייך (כל) וויא ער האט אלין דינג · יד דער מענטש זאל מראכטין תמיד אז זיינע זינד ענין אים נורם ער זאל גיך שטארבין ממילא מאכט ער זיך אליין פאר לירען · אוג דיא טעג וואם גאט ב"ה נעמט אוועק בייא דעם רשע איז ער זייא מוסיף צוא צדיקים אוג דם מיינט דר פסוק (אור צדיקים ישמח ונר רשעים ידעך) (אור צדיקים ישמח) דיא תורה ואם ועדרט גירופין (אור) פון דיא צדיקים טוט זיך קריען דענמאלט נר רשעים ידעך) אז דיא ליכט פון דיא רשעים טוט אוועק שפרינגען דאם הייסט אז ער שטארבט פאר ניין צייט אוג מען נעמט דיא יארין אוג מען איז מוסיף דעם צדיק פרייט זיך דיא תורה ווייל דר צדיק הייט נאך פיל יארין צייט צו לערנען · טו דער מענטש זאל זיך ניט קרינגען איבער אנאך פון עוה"ז דער פון פאר ליכט מען נאר אום וונמט די צייט · אויך אז ער הערט ניעם אין דבני תורה חאטש

לחלוק על כל דבר כמו שמבואר אצלי בחבור הדרושים אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו' והיה כעץ שתול וגו' לא כן הרשעים · דקשה פשיטא דלא כן הרשעים שאם יהיו כן כצדיקים מה הפרש יש ביניהם אלא הכוונה דוד אמר דכל מי שאינו הולך בעצת רשעים וגו' יהיה כעץ שתול וגו' · אמנם הרשעים אומרין לא כן שיהיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו וכל אשר יעשה יצליח אלא יהיה כמוץ אשר תדפנו רוח · על כן שחלקו על האמת לא יקומו רשעים במשפט לא חיים ולא נידונין · (פז) אל יהא אדם מצר מה יולד יום אלא לעולם יהיו פניו שוחקות ובדחן שזהו מורה על הבטחתו בהקב"ה ולכך הוא שמח תמיד כי בוטח ביוצרו שאף אם יבא רע הוא ית' יתקנו · ועל כוונה זו אמר אליהו לרב ברוקא על שני אנשים בדחנין ומשמחים לדואגים שמזומנין לעוה"ב (בראיתא בסס' תענית) · וכי בדבר זה קונה אדם עוה"ב אלא שהיו בעלי בטחון ומכניסים לאחרים למדה זו ובעל הבטחון לעולם שמח · רמז לדבר וטוב לב משתה תמיד · ירצה מי שהוא טוב לב בוטח ביוצרו לעולם הוא בשמחה כאלו עומד תמיד במשתה · אך במי שאינו בעל הבטחון תמיד הוא עצב יומם ולילה ועל זה אמר איוב למה יתן לעמל אור וחיים למרי נפש · ירצה לעפל יוצא לעבודתו עדי ערב ובלילה ינוח מטרחו טוב לו שיהיה לעולם לילה ולא אור ולזה אמר למה יתן לעמל אור אבל למי שהוא מר נפש שמרירתו עמו יומם ולילה ואין לו נחת רוח לא יום ולא לילה למה לו חיים טוב לו המות וזהו וחיים למרי נפש · ירצה ראוי שלא תתן לעמל אור ולא חיים למרי נפש · (יז) כשעושה אדם מצוה יבין וידע שמהקן עמה כל אבריו שנכנס קדושת המצוה בקרבו וזוהה לתוך טומאת היצר ולכן יעשה אותה בשמחה רבה ובכל כחו שמעורר כוונתו על דרך שארז"ל העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו וכו' · כתב רש"י ז"ל בכל כחו בכל כוונתו · דקשה ולמה לא אמרו רז"ל בפירוש בכל כוונתו אלא דברי רז"ל אין יוצאין מידי פשוטן וכוונתם לומר בכל כחו ממש והטעם משום שקול רם מעורר כוונתו · ועל זה בא רש"י ז"ל לפרש שטעם אומרם בכל כחו שע"י כן בא לענות בכל כוונתו · (ובחבור אחר פרשתי קרוב לזה על אופן אחר) · והטעם בעשות המצות בכל כחו ובכל כותתו מתנענעים כל אבריו ומתקדשים שהם כמספר רמ"ח מצות ואם יש אבר שחטא בו ונגזר יסורים על אותו אבר בזה יתכפר ותתבטל הגזרה ונמצא עשותו מצוה בכחו ימציא היים בכל אבריו · וזהו כוונת שהמע"ה באומרו כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא דרשו רז"ל למוציאיהם למוציאם בפה ירצה העושה התורה בכחו להוציאה בפה גורם

עם גיפֿעלט אים ניט זאל ער ניט אפֿ ווענדין אַדרבּא ער זאל זוכין רַאיות אים צו שטאַרקן וואַרום דער שטיינר פון איין נאַר איז אַז ער הערט עפּים איין ניעה זאַך קריגט ער תיכף דרויף אוג זאגט עם איז ניט אזוי אוג דאס איז ייער אמיאוטע מרה · פז דער מענטש זאל זיך ניט זארגין ואם שפּעטער וועט זיך מאן נאר ער זאל תמיד פרייליך זיין דען דאס ווייזט אַז ער האט איין בטחון אוף גאט ב"ה דרום פריים ער זיך תמיד ווייל ער פאר זיכערט זיך אויף איין בשעפער אז חאטשע עם ווען קומען אויף אים שלעכטע חז"ו ווען עם גאט ב"ה פאריבטין · אוג דרום האט אליהו גיזאגט צו רב ברוקא אַז ריא צוויא פרעילידע טענטשין ואם ער האט אים ניווזין ואם ויא פלענן פרייליך מאכן צו ריא בזארגטע ליים אַז ויא ווילין האבין עוה"ב ווייל ויא האבין ניהאט בטחון אוף גאט ב"ה אוג פלענין אין אנדרע אויף ארריין בריינגין בטחון אוג דער ואם ער אי אבעל בטחון דר אי תמיד פרייליך דרום האבין ויא ניקריגן עולם הבא אוג איין רמז אי דער צוא פון דעם פסוק (ומוב לב משתה תמיד) דער ואם האט אגוט הארץ דער פר ויכערט זיך אין זיין בשעפר (משתה תמיד) אוג דער אי תמיד פרייליך גליין ויא ער אי אויף אשטרה אבער דער ואם אי ניט קיין בעל בטחון דר אי טאג אוג נאכט מרעריג · יז אז אמענטש טוט אמצוה זאל ער ויסין אז דוקך איר ווערט פארריכט אלע זינע אברים ואדרום דאס הייליגקייט פון דער מצוה ייט ארריין אינווייניג אוג שמוציט ארוים די טומאה פון יצר הרע אוג דרום זאל ער ריא מצוה טאן מיט גרום שמחה אוג מיט נאר זיין כח וי אין דר גמרא שמייט דר ום ענטפרט אמן מיט זיין נאנצין כח דם הייסט מיט נדוים כוונה צוא ריסט מען אים זיין גזר דין ויייל דוקך דעם ואם ער ענטפרט מיט זיין נאנצין כח דער ועקט ער זיין כוונה אוג אז ער טוט ריא מצוה מיט זיין נאנצין כח אוג מיט כוונה שאקלין זיך אלע אברים אוג ווערין ניהיילינט אוג דאס האט שלמה המלך מרמז ניזאגט (בי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא) האבין ריא חכמים נידרשת למוציאים אין טייטש דער ואם ער זיכט זייא אוים

לבל בשרו מרפא שהקדושה נבנם בקרבו ומתרפאים כל אבריו אם חטא באיזה מהם. (יז) יתרחק אדם מעצלות בכל דבר וענין כדי שירגיל אל הזריזות להיות מוכן וזריז לעבודתו ית'כי עצלה תפיל תרדמה במצות בוראו. ולהפלגת גודל הגנות של עצלות אפי' ברברים הגשמיים אמר שלמה המלך ע"ה אותר בקיץ בן משכיל נרדם בקציר בן מביש ירצה ראה דופי העצלות עד כמה מביא לאדם להכביד אבריו כמת. כשהבן משכיל אוגר בקיץ דהיינו בסוף הקיץ שמאסף פירות האילן עדיין הבן מביש נרדם בקציר שהוא בתחלת הקיץ שעדיין לא קצר תבואתו. (יח) יראה האדם במעשיו של רשע כמה מהדופי יש בהן שאפי' הוא בעצמו מודה ומעיד שמעשיו מנונים הם אלא שאין יכול להסירם כיון שהורגל בהן כאדם שלמד לאכול סם המות מילדותו עד שהורגל בו מעט מעט ונעשה בו טבע שביום שלא יאכל אין דעתו מושבת עליו ואע"פ שיודע ומודה שהוא סם המות אלא שהרגלו גודם לו. וכיון שכן בראות כל אדם שאפילו הרשע מודה בדופי מעשיו איך ישמע לקול יצרו הרוצה להרגילו בהם. וזהו דקאמר שלמה המע"ה שש הנה שנא ה' ושבע תועבות נפשו וי"ו שבושבע מושך עצמו ואחר עמו כלומר שש הנה שנא ה' שהם עינים רמות כו' ודים שופכות דם נקי וכדמפרש ואזיל ושש האמורות ושבע שהוא משלח מדנים בין אחים תועבות נפשו של רשע אלא כיון שהורגל בהן אינו יכול לעזוב הרגלו אע"פ שמכיר ויודע בדופי שבהן: (כ) יתן אדם נגד עיניו תמיד חמלתו של הקב"ה עליו שמצטער כביכול בצרתו על משפטי הדינים המעותדים לבא עליו כפי חיוב הדין וכביכול אומר קלני מראשי קלני מזרועי ג ואע"פ שאינו מגיע לו כלום מצדקתו של אדם או מרשעתו דכתיב אם צדקת מה תתן לו עכ"ו מצטער על צרת הרשע ומשמח בטוב הצדיק. וכיון שכן איך יחטא האדם לפני אלהים אשר כמה צער מצטער כביכול בעבורו. וזהו דקאמר שהמע"ה שאול ואבדון נגד ה' אף כי לבות בני אדם. שלכאורה נראה פסוק זה משולל הבנה שאין שום שייכות רישא לסיפא אמנם הכוונה שאול ואבדון שהוא גיהנם מוכן למשפטי הרשעים הם נגד השם ירצה נגד רצונו כי הוא הויה בעל הרחמים מצטער בצרתם של רשעים ומזה הטעם אף וחימה יש לו כביכול כשיש שני לבבות לבני אדם שהם יצר טוב ויצר רע. דרצונו שיהפך האדם יצרו הרע לטוב כדי שלא תגיע לי שום נזק משום שמצטער סנזקו. (כא) יחשוב אדם בעת שבא לחטוא כי לא לעצמו בלבד גורם רעה כי גם לבניו גורם. ובראותו כן ויתגדל בעיניו צער בניו וישוב אחור מלחטוא. שאדם מחבב לבניו יותר

ג כמו אדם שכועס עליו וינצ תומר רחמי כבד עלי: וקלני סוף כמו שתומר קל ניע לי. ופקשה רבה אם כן כבד עלי רחמי מנמי' ניע אלא מיר כמתן דתמר קיל לי עלמא ושיבושו מפשה כרחם ומשמים משופה כשכיל שכחם:

מִשְׁפָּן מוֹיל דָאם מִיינְט פָּעָן דָעָר וָאם לְעָרִינְט דִיא תּוֹרָה מִיט זַיין נַאנְצִין פְּחַ בְּרַיינְגְט עָר אַהֵיילוּנְג צוּא נָאר זַיין לַייב וַויר דִי קְרוּשָׁה גַייט אִין אִים אַרַיין אִינְעַווַיינִיג וָוערִין אַלָע זַיינָע אֲבָרִים גִיהַיילְט אֲפִילוּ עַד הָאט גִיזִינְדִיגְט מִיט אַיינֶם פּוּן זַיינָע אֲבָרִים. יח דָעָר פָּעָנְטָשׁ זָאל זִיךְ דָעָר וַויטָרָן אִין אֲפִילוּ עַד הָאט גִיזִינְדִיגְט מִיט אַיינֶם פּוּן זַיינָע אֲבָרִים. יח דָעָר פָּעָנְטָשׁ זָאל זִיךְ דָעָר וַויטָרָן אִין אַלָע זַאכִין פּוּן פּוּילְקַייט עָר זָאל זִיךְ גִיוַוייגֶן צוּא זָרִיזוּת עָר זָאל זַיין אָזוֹרִיז צוּא נָאטָם דִינְסְט דָעָן פּוּילְקַייט מַאכְט פָּאלִין שֶׁלָעפְּרִיקַייט אִין מְצוֹת טָאן אוּנ אִין אַלָע מַעֲשִׂים. שְׁלמה הַמֶּלֶךְ הָאט דָרוּיף גִיוַואנְט (אוֹתר בְּקִיץ) דָעָר וָאם זַאמִילְט אַיין זַיין תְּבוּאָה אום וזמר דָעָר אִיז (בֶּן מֵבִישׁ) אַיין פָּאר שְׁלָעפְּט זִין (נרדם בְּקָצִיר) אָבָּער דָעָר וָאם שְׁלָאפְט בְּשָׁעַת שְׁנִיט דָעָר אִיז (בֶּן מֵבִישׁ) אַיין פָּאר שְׁלָעפְּט זִין. יט דָעָר פָּעָנְטָשׁ זָאל זַיין וָויה שְׁלָעכְט דִיא מַעֲשִׂים פּוּן רָשָׁע זַיינָע דָעָר רָשָׁע אַלַיין אִיז אוֹךְ מוֹדֶה אַז זַיינָע מַעֲשִׂים זַיינָן שְׁלָעכְט נָאר עָר קֶען זַיי אֶפּ טָאן וַויל עָר אִיז אִין זַיי אַיין גִיוואנְט וויא פָּעָנְטָשׁ וָאם הָאט זִיךְ גִיוַוייגְט עָסְן סם הַמָּוֶת אוּנ עָס אִיז בֵּייא אִים גִיוָואָרִין אוֹז אַיין סַבָּע אַז וַיין עָר עָסְט עָס נִיט אִיז עָר נִיט גִיזוּנְד מַחֲמַת עָר אִיז דָעָר מִיט גִיוואנְט גִיוָואָרִין מוּז עָר עָס שׁוּין עָסְן. אוּנ אַז אֲפִילוּ דָעָר רָשָׁע אַלַיין אִיז מוֹדֶה אַז זַיינָע מַעֲשִׂים זָענֶן שְׁלָעכְט וויא זָאל עָר נִיט הָערִן צוּז זַיין יֵצֶר הָרָע וום וויל אִים גִיוַוייגֶן מִיט וויאעבירות כ דָעָר מָעָנְטָשׁ זָאל תָּמִיד פָּראכְטִין דָאם דָעָר בָּאריִמְקַייט פּוּן נָאט ב"ה אוֹיף אִים דָאם עָר אִיז זִיךְ בְּכִיכוֹל מְצַעֵר אַז עָר שִׁיקְט אוֹיף דָעָם פָּעָנְטָשׁ אַצָרָה פַּאר זַיינָע עֲבֵירוֹת. אוּנ וָאטָשָׁע צוּ נָאט ב"ה קוּמְט נָאר נִיט אַרוּם פּוּן זַיינָע צְדָקוֹת אוּנ פּוּן זַיין רְשָׁעוּת וויא עָס שְׁמֶעיט אִין פָּסוּק (אם צדקת מה תתן לו) אַז דוּא בִּיסְט אַצַרִיק וָאט מוּטְמוּ אִים דָעָן נָעבִין. פּוּן דָעסְט וְוענֶן אִיז עָר זִיךְ פָּאראְכְט מְצַעֵר אוֹיף דָעָר צָרָה פּוּן דָעָם רָשָׁע אוּנ פָּרַיִיט זִיךְ אוֹיף דָעָם נוּטְם וָאם עָר נִיט דָעָם צַדִיק. אוּנ וַויל עָס אִיז וויא אַז וויא פָּעָנְטָשׁ וִינְדִיגֶן פָּאר זַיין נָאט דָאם עָר זִיךְ בְּכִיכוֹל מְצַעֵר זַיין אִיבֶּר אִים. כא דָר פָּעָנְטָשׁ

סנופו כנודע דלזה כתוב והאלהים נסה את אברהם ולא קאמר ליצחק לפי שיותר היה מרגיש
באברהם ביצר יצחק ממה שהיה מרגיש ביצחק בעצמו ונמצא שהנסיון הגיע יותר לאברהם מיצחק
באופן שבהיות משים אדם נגד עיניו שעונו נופל על בניו חושך עצמו מלהטוא ורמז לדבר פוקד
עון אבות על בנים וגו׳ פוקד מלשון כי יפקד מושבך ירצה חושך ומונע עון האבות שלא יעשו אותו
סמכה על בנים כלומר כדי שלא יפול עונו על בניו ולחמלת אדם על בניו מונע עצמו מלחטוא׃
(כב) יחשוב אדם כשמוציא הוצאות לדבר מצוה שמוציא פרוטה כדי ליקח דינר שאז יעשה המצוה
באהבה רבה כי באמת כך היא המדה ׃ כארו״ל אדם נותן לעני פרוטה הקב״ה נותן לו פרוטות ׃
חהו רמזו שהמע״ה בפסוק רוחף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד ׃ כלומר במקום שנים ימצא
שלשה חיים וצדקה וכבוד ׃ בחיים כולל כל הטובו׳ ובצדקה כולל כל הגבורו׳ שמחיה מתים בצדקתו
ומקרב גאולה לישראל דכתיב שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא ׃ ובכבוד כולל
כל המעלות כי למי שמכבדים אותו נותנים לו כח מיני מעלה ׃ (כג) ייסר אדם בניו ובנותיו מקטנותם
להדריכם וללמדם דרכי השם ׃ ואל יאמר כשיתגדלו יעזובו מדותם הרעות ׃ כי כיון שמרגיל בהם
נעשה לו טבע שני ושוב לא יחזור ממדותיו הרעות ומדרכיו המקולקלים ׃ וזהו שרמז שהמע״ה
באומרו חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו ׃ הכוונה אל יעלה על דעתך בן אדם
להניח לנער שיעשה מהרעות מה שלבו חפץ באומרך כשיתגדל יראה בנגות המעשים ויניחם ׃
דע באמת כי גם כי יזקין לא יסור ממנה כיון שהורגל ׃ ושיעור הפסוק חנוך לנער על פי דרכו
תראה כי אף שיזקין לא יסור ממנו וכיון שכן אל תבטח להניחו בנערותו בדרכיו אלא מיד ינות
שבט מוסרך עליו ׃ ועוד אם הנחת אותו לעשות כל רע סוף שישנא אותך והדבר בהפכו ׃ וזהו
כוונת פסוק חושך שבטו שונא בנו כלומר לבסוף בנו שונא אותו על שלא יסרו בקטנותו אמנם
האוהבו בנו כששחרו מוסר ׃ (כד) אם ראה אדם שיסורים באים עליו ולא נשאר מקום בנופו שלא
נלקה אל יבעט מתוך צערו לומר אעשה מה שלבי חפץ כי הנה עתה לא נשאר מקום פנוי בנופי
שיביא עוד יסורין ׃ כי יכול להכביד יסורין שעליו או להביא על ממונו ועל ביתו ועל ארצו ׃ וזהו
שמתרעם הפסוק על מה תוכו עוד תוסיפו סרה כל ראש לחלי וכל לבב דוי מכף רגל ועד ראש
אין בו מתום וגו׳ ארצכם שממה הכוונה אמר הקב״ה בכל אברים הביתי אתכם אולי תשובו ואדרבא

על מה תוכו עוד ויותר מפעמים אחרים תוסיפו סרה באומרם כבר נלקה כל הנוף ואין לו מקום להביא עליו מכה אחרת שהרי כל ראש לחלי ובל לבב דוי מכף רגל ועד ראש אין בו מתם פצע וחבורה ומכה טריה וגו' וא"כ על איזה אבר יביא מכה על ארצכם ועל עריכם ועל אדמתכם · וזהו ארצכם שממה עריכם שרופות אש אדמתכם לנגדכם זרים אוכלים אותה וגו' ועל כך אתם מתים בפחי נפש · לכן כראות ארם רבוי היסורין באים עליו יפשפש במעשיו ויתחזק בתשובה ולא יעלת על דעתו מחשבות הרשעים כי יפות באין משפט וברוב אולתו ינחל ניהנם · (כה) יתרחק בתכלית הריחוק מלהיות מקנא בהצלחת הרשעים בכל משלח ירם וחבובם בעיני ההמון נשים ושף ורשעים כמותם . שהקנאה מביאו לבעוט בכל מה שטרח כל ימיו בתורה ומצוה לבחור הדרך הרע אולי יצלח · גם יפתהו יצרו לומר הנני יושב עמהם ואינו עושה כמעשיהם רק להשתתף עמהם בעבור הצלחתם · שכך דרכו של יצר הרע להתחיל בדרך היתר ולסיים באיסור · וזהו שאמר המשורר דוד המלך ע"ה אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים כלומר והלך בתורת ה' ואשריו לו שלא פיתה אותו יצרו הרע לעמוד בדרך חטאים ולישב במושב לצים להשתתף עמהם בעבור הצלחתם אף שלא היה עושה כמעשיהם · כי אם בתורת ה' חפצו דוקא ואפילו ברוחק ובצער סופו להצליח ולקיומה מעושר שיהיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו וכל אשר יעשה יצליח לא כן הרשעים שהצלחתם תתהפך כמוץ אשר תדפנו רוח · וכן הזהיר שלמה המע"ה (משלי סי' כ"ד) אל תקנא באנשי רעה ואל תתאו להיות אתם · כי שוד יהגה לבם ועמל שפתותיהם תדברנה בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן · וברעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים · הכוונה לומר אל תקנא באנשי רעה כי לא יפול קנאה כי אם בראות שהם מצליחים ועכ"ו אני מזהירך שאל תקנא באנשי רעה · וגם אל יעלה על דעתך להשתתף עמהם באמרך איני עושה כמעשיהם ואל תתאו להיות אתם בחברה · שארבה יניע לך הפסד ולא ריוח כל מה שמבטיחים לך הבל יפצה פיהם כי שוד יהגה לבם ועמל שפתותיהם תדברנה · לכן החזק במיסר אל תרף משום כי בחכמת התורה יבנה בית ובתבונה של תורה יתכונן ובדעת תורה ומצות חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים . לכן אל יקנא לבך בחטאים מסבת הצלחתם כי הבל הוא ומזמן פועט כי אחרית רע לרשע וצדיק פרוח יפרח · (כו) ישים נגד עיניו יומם ולילה מאורעות הבאות על האדם מענין גלגוליו ובזה יכיר מהותו יישפיל קומתו ויכיד שפלותו וריקתו . והנני משים נגד עיניך כמה דברים שמתגלגלת בהם נפש הרשע למען זכור תזכור שלא לחטוא להנצל מהצערות האלו :

כתב בכוונות האר"י ז"ל (דף פ"ו) · המשמש מטתו לאור הנר מתגלגל בשעיר עזים ; המתנאה על הציבור מתגלגל בדבורה · השופך דמים מתגלגל בסים · וסימן על הארץ

וַאֲרוּם נָאט וָעט דִיא וַעלְבִּינֶע יְסוּרִים אִים שְׁוּוֶערְ מַאכֶן אֲדֶעֶר עֶר קֶען בְּרַיינֶען פַּיין פַּאר לֶעְנֶרזִיכְט אוֹיף זַיין הַוִיז · דְרוּם וָאל אִיבֶּר זוֹכֶן אִין זַיינֶע סְעֶשִׂים אוֹג וָאל זִיךְ שְׁטאַרְקֶן הְשׁוּבָה טָאן · כח עֶר זָאל זִיךְ דֶעֶר וַייטֶרֶן פּוּן מָקנא זַיין אִין דֶעֶר הַצְלָחָה פּוּן דִי רְשָׁעִים אוֹג וָאם זַיא וָעֶלֶן גְלִיבְּט בַּיי לַיים וַאֲרוּם דִיא קְנָאָה וָעט אִים בְּרֶעֶנֶען צוּא אֶפּ טְרֶעטִין פּוּן תּוֹרָה אוֹג מִצְוֹת · אוֹךְ וָאל אִים דֶעֶר יֶצֶר הָרַע גִיט אִיבֶּר רַיירֶן עֶר וָאל וָאֶנֶן אִיךְ וָעל גִיט טָאן אֲזוֹ וִיא וַייטֶרי סֶעֶשִׂים נֶאר אִיךְ וָעל תַּבְרִיאָה מָאכֶן מִיט זַייא וָעֶלֶן זַייֶער הַצְלָחָה · דֶען אֲזוֹ אִיז דֶעֶר שְׁטַייגֶר פּוּן דֶעם יֶצֶר הָרַע אֶן צוּא הַייבֶּן מִיט אֵיין דֶרֶךְ הַבֶּר אוֹג מַכיין צוּ פִּירֶן אִין אִיגִין אִיסּוּר אוֹג רֶאם הָאט דֶרֶךְ הַסֶּלֶךְ גֶיאָגְט (אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים) וָאל דֶעם סֶעֶנְטְשׁ וָס עֶר אִיז גִיט גֶיגַאנְגֶן אִין דִיא עֲצוּת פּוּן דִיא רְשָׁעִים נֶאר עֶר אִיז גֶיגַאנְגֶן אִין דֶעם דֶרֶךְ פּוּן דֶעֶר תּוֹרָה אוֹג וָאל צוּ דֶעם וָאם זַיין יֶצֶר הָרַע הָאט אִים גִיט אִיבֶּר גֶירַעט צוּ שְׁטַיין אִין דֶעם יְסוֹד פּוּן דִיא וִיגֶיגֶעט אוֹג צוּא גִיצִין אִין דֶעם וִיצוּנְג פּוּן דִיא לַיצִים צוּ מָאכֶן חַבְּרִיאָה מִיט זַיא פּוּן וָעֶלֶן זַייֶער הַצְלָחָה תְּאַמְּשֶׁע עֶר וָאל גִיט טָאן אֲזוֹ וִיא זַיא אוֹג תְּאַמְּשֶׁע עֶר הָאט רַחֲם וָעט זַיין סוֹף זַיין אוֹ עֶר וָעט מַצְלִיחַ זַיין אוֹג וָעט דִי תּוֹרָה מְקַיֵם זַיין פּוּן עֶשִׂירוּת אוֹג וָעט זַיין (בְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם) וִיא אֲבִּים וָאם אִיז גִיפַלאנְצְט בַּייא וַאסֶר (אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ) וָאם עֶר גִיט זַייֶנֶע פֵּירוֹת אִין זַיין צַייט (וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ) אוֹג וָאם עֶר וָעט טָאן וָעט עֶר בַּאגְלִיקְן (לֹא כֵן הָרְשָׁעִים) אֶבֶּר צוּ דִיא רְשָׁעִים וָעט גִיט אֲזוֹ זַיין רֶען זַייֶער הַצְלָחָה וָעט פֶּאר קֶערֶט וָערֶן (כְּמֹוץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ) וִיא דִי פְּלֶעוְתֶעם וָאם דֶעֶר וִינְט שְׁטוּפְט בַּייא אֲוַועק · כִּי עֶר זָאל אִיבֶּעֶר מַרַאכְטֶן דֶאם טֶרֶעפּוּנְג וָאם קוּמֶן אוֹיף דֶעם סֶעֶנְטְשׁ פּוּן זַייֶנֶי גְלִגּוּלִים וָאם גַיין אִים אִיבֶּר אוֹג וִיךְ דֶעם וָעט עֶר גִידֶרְ מָאכֶן אוֹג וָעט תְּשׁוּבָה טָאן · עֶר וָעט עֶם גִיפִינֶען אִין סֵפֶר

תשפכנו כמים · גם מי שעונש עונו חנק מתגלגל במים · הבא על אשת איש מתגלגל בדחיפ שמוחנין על ידי המים ושם נידונים שניהם האיש והאשה · המרבר לשון הרע וכיוצא מתגלגל באבן רחפם · המאכיל נבילות לישראל מתגלגל בעלי איקן והרוח בא ומגלגלתו והוא צעד גדול · מי שלא נטל ידיו גם כן מתגלגל במים · וזהו הוא סוד אוי עבר על נפשנו המים הזידונים · גם מי שאינו מקפיד בברכת הנהנין מתגלגל במים · משכב זכר מתגלגל בארנבת שהוא אנדרוגינוס ובאים זכר על הזכר · ובספר נשמת חיים במאמר ד' פרק י"ג (דף ק"ם ע"ב) (כתב משם הרקנטי שמביא בפ' נח ובפ' שמיני) ח"ל ויש מהמקובלים אחרונים המאמינים בגלגול הבהמות אמרו שאם עשה אדם עבירה יתירה על זכיותיו יתגלגל בבהמה טמאה וזהו גרה איננו מעלה טמא הוא לכם מי שאין לו גרה על זכיותיו . ואם מעלה גרה על זכיותיו מתגלגל בטהורה רק אם חטא בע"ז בנ"ע ושד"ד באלו הג' אפילו מעלה גרה יתגלגל בטמאה אם לא חזר בתשובה וזהו סוד שפן גמל חזיר · ובפ' קרושים כתב וז"ל כבר הודעתיך סוד הבהמות טהורות וטמאות · וקצת חכמי הקבלה האחרונים אומרים כי העובר על העריות סופו להתגלגל בבהמה טמאים בשקצים ורמשים ולזה רומז ולא תשקצו את נפשותיכם בכל הרמש שבודאי יוכל אדם לשקץ נפשו בהם וזהו ואקץ בם ואמרו רז"ל בעונש הבא על חמותו סופו להתגלגל בחסידה וחברותיה יהרגוה · והבא על דודתו סופו להתלבש בבותית ותתגייד וזהו דודתך כלומר שסופה לשוב לדתנו ולתורתנו · הבא על אשת אחיו סופו להתגלגל בפרד שנאמר ועיר פרא אדם יולד על שהפריד הבנין של מעלה · הבא על א"א יתגלגל בחמור וזהו סוד כי תראה חמור שונאך כו' עזוב תעזוב עמו · הבא על אשת דודו יתלבש באשה אשדודית · הבא על הבהמה יתלבש בעטלף כי נתעטף בדבר עבירה · הבא על הבותית יתגלגל בקדשה יהודית שנאמר וחיתם בקדשים · הבא על הנדה יתגלגל בבותית המשמשות מטותיהם נדות כי כיון שעבד אדם עבירה ושנה בה הותרה לו · הבא על כלתו יתגלגל בפרדה · הבא על שתי אחיות יתגלגל בקדשה כותית שיבאו עליה שני אחים · הבא על אשת אביו יתגלגל בגמל וזהו שנאמר נוטל נפשו איש חסר ועוכר שארו זו שאר אביך היא והנה הוא חצוף בעריות וסופו להיות צנוע כגמל · הבא על אמו יתגלגל בחמורתה · וכלם דוקא אם לא שב בחייו · וכן אמרו שזהו סוד מה שאמרה תורה איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לפני משכן ה' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך · ורמז לדבר אדם כי יקריב מכם קרבן כי לפעמים המקריב נפש בהמה עסה מקריב נפש אדם וזהו סוד אדם ובהמה תושיע ה' לכך נצטוינו בשחיטה ובסכין בלי פגימה מי יודע אם גלגול יש בה ולכן צריך לברור לו מיתה יפה · והאוכל אבר מן החי כאוכל מבשר אחיו כשיש שם גלגול נפש וזהו סוד לא תאכל הנפש עם הבשר ואמרו שבגלל הדבר הזה אמר דהמע"ה הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי · והקב"ה רצה להראות לכל אדם דוגמת גלגול מאדם אל חבהמה בנחל שבעולם הוא נבוכדנצר הרשע שבעוד בחיים חיתו הורידהו מכסאו והשליכו לשדה והיה הולך על ארבע כבהמה ודמה לכל הבהמות יען שלח לשונו ודבר נגד עליון ואחר כל קצף הזמן אשר קצף בו חזר והודיעו שהוא האלהים כדכתיב ולקצת יומיא וכו' · ובזה נראה לפרש פסוק לתאוה יבקש נפרד בכל תושיה יתגלע · ירצה בעבור התאוה שמתאוה האדם בעשיית העבירות יבקש נפריד שמפריד עצמו מאדם לבהמה שמתגלגל בבהמה חיה ועוף ושקצים ורמשים וזהו בכל תושי"ה יתגלע כי בגלגולים נחלש ומתיש כח נפשו החטאה · וכמ"ש המקובלים ז"ל שאע"פ שכשמתגלגל האדם בצורת אדם אינו יודע בגלגול הראשון מ"מ כשמתגלגל בצורת בהמה חיה או עוף יודע בגלגול הראשון ומצער ומצטיר איך ירד מעלה מצורת אדם לצורת בהמה · הרי מבואר כשיתבונן האדם בכל זה יהיה לו סיג וגדר גדול מלמרוה עיני כבודו · הנה זה הצנתי לפניך

כ"ץ

בְּחָזוֹת הארי"ז ז"ל (דף פ"ו) · וקב"ה אוֹנֵ נָאם ב"ה הָאָם נְיוֹאלְטָ וַיִיתְיַן וְיא אָמַעְנְטָשׁ וְעָרְטָ טָגוּלְגָל אִין אַבְּהַמָה הָאם עָר עָם נְוִוזִין דָאם נְבוּכַדְנָצַר הָרְשָׁע אִיז נְיוֹאָרִין אַיין בָּעָר אוֹנ אִיז נְיַנָאנְגִין אוֹיף פִּיר פִּים וַיילְ עָר הָאם נְיַרְעָם קָעְנִין נָאם אוֹנ דָעָר נָאךְ הָאם עָר אִים וְיִדָר נָמָאכְט פָאר אָמַעְנְטָשׁ אוֹנ הָאם אִים נְיוֹלָאזְט וְיסִן אוֹ עָר אִיז דָעָר דָעָמָר נָאם אוֹנ דָאם מִיְינְט דָר פְּסוּק (לְתַאֲוָה יְבַקֵּשׁ) וַיילְ עָר וּוּכְט נָאךְ צוּ טָאן זַיין נְיוֹלְטִיקַיִיט (נפרד) וְעָרְט עָר אָם נְשַׁיידְ פּוּן מַעְנְטָשׁן אוֹנ וְעָרְט טְגוּלְגָל אִין אַבְּהַמָה וַחַיָה וְעוֹף אוֹנ שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים (בכל תושיה יתגלע) אִין דָעם אַלְעָמָן נָעָרְט אַנְטְפַלְעָקְט זַיין שָׁלָאפְקַיִיט וְוָארוּם אִין דִיא גְלְגוּלִים וְעָרְט שָׁלָאף דָעד כּחַ פּוּן זַיין נְשָׁמָה אוֹז וְיא דִיא טְקוּבָּלִים שְׁרַייבָּן מְמִילָא אוֹ דָעָר טָעְנְטָשׁ וָעָם וַיךְ דָאם אָלֵין אִיבָּר קָלָעָרָן וָועָם עָם

ב"ו סיגים שהנזהר בהם יסיר מעליו כל סיגים והם במספר שם הוי"ה · כי מצר רחמיו המרובין לא יתפוץ בסות הסת כ"א בשובו מדרכו הרעה וחיה · ואל יהא אדם קשה עורף לשוב · יסתכל בפרעה שנתקשה ונלקה במכות משונות עד שהוצרך בעל כרחו לשלח לישראל לרע לו שרדפו אתריהם ונטבעו בים סוף · לכן אל תהיה כפרעה וכל עדתו אלא שוב אל אלהינו כי מרבה לסלוח · ועין ברוקח באורך תיקון על כל עבירה :

פרק טו יתעורר המשכיל ויעמוד המבין לעורר את נפשו שידבר אל גופו ותופו ידבר עם יצרו · וכה יאמר הנפש לגוף · גופי הלא תרע רפידת מצעך בקבר ריפה וכסותך תולעת וכסת שתחת ראשך גוש עפר וכיוצא בזה למה תרבה במאכלי להרבות בשרך להבין מטעמי לתולעים · ולמה תבין בגופך משכנות לנחשים ובתים לשרפים וחדרים לעקרבים ועליות מלאות כל מינוף לזבובים · ולמה אתה בונה מעין מרסך להשקות כל שרץ השורץ על הארץ ונהרי נחלי התכת חלבך למצוץ ומהם צפעונים · וחלונות שקופים אטומים מחורי עיניך את פותח לתולדה פתוחות להשך ואטומות לאור · ולמה אתה מעמיד עמודים מעצמות ארכבותיך וזרועך להסתופף תחתיהם עכברים · ומצלעותיך את כורת לוחית לישיבת צפעונים · וגרונך מעפר לפתנים · ואזניך פשפשים ליתושים ופיך בית שער לכל זוחלי עפר · ומעורקיך וגידיך את עושה חבלים לגררך לבור שאון ולטיט הזין · ולמה את עושה צפורניך קרדומות להתוך בהן עצי היער להבין לשרפתך בניהנם · ופניך מאכלות לנקר בהם חלודת עוונותיך · ואצבעותיך יתרות לבקע כריסך לפלוט חוצה צואת פשעיך ולבער משם אשפתות זבליך אשר הרבית ברבוי מאכל הענוני זנותיך · ולמה את מכין לשותך להיות חץ לזריק בך לפלות כליותיך למה לא תחמול עליך ולמה לא תרחם על צלם דמותך :

עד כה יאמר ועד כה ידבר הנפש לגוף הגוף · והגוף ידבר עם יצרו וכה יאמר לו · מה לך יצרי תרדפני ולאויב לך תחשבני · דע כי לא תהיה תפארתך מודעת ומפורסמת ברוך אשר תלך להלחם בי · שאתה אש להט ואני מץ יסוער מגורן בכל עת · היתפאר האש באכול מוץ וקש · אתה רוח רעה חזק מאד ואני עשן מאריבה הוקך ואין חוזר עוד היש שבח לרוח חזק

אים זיין אײַן צוים פון צוא ווידר שפּעניגען קעגען גאט ב"ה · והגה אין האב דיר רא גישפּעלט זעקס אונ צוואנציג סיינים ראם רעד ואם איז נזהר אין זיי ועט ער פון זיך אפּ טאן אלי שלעכטץ אונ זייא ענען אין דעד צאל פון רעם שם הוי"ה) וויארום מחמת זיין פיל רחמנות ויל ער נים רעד רשע זאל שמארבין נאר ער ויל אז ער זאל תשובה טאן אונ זאל לעבן . אונ דער מענטש זאל נים זיין הארט תשובה צוא טאן לאז ער קוקן אויף פרידה ואם ער איז גיזונען הארט אונ הט נים גיוואלט פאלגן נאט איז ער גישלאגען מים פיל שלעק ביז ער האט נמוחם מיט גיוואלד שיקן דיא ישראל אונ דיא מצרים האבין זייא נאך גיאגט אונ ענען דער מרונקן גיוואלן אין ים סוף · דרום קער תיבף וידער צוא אזך נאט וויארום ער מערט צו פאר נעבין צו מענמשין דיא זינד : פרק טו יתעורר המשכיל דער קרוגער זאל דער ועקין זיין נשמה אז זיא זאל רייך צו זיין גוף אונ זיין גוף זאל רידן מיט זיין יצר הרע · אונ אזו זאל דיא נשמה זאגין צום גוף · פיין גוף זאלסט ויסן דיין אונטר בעטונג אין קבר ועט זיין ווערים אונ דיניי קליידער ועלין אויך זיין מאדען אונ דיא קישין ועט זיין אשטיק ערד · אונ ווארום טוסטו פיל עסין פלייש צו אן גרייסן זיסי שפייו צו דיא ווערים · ולמה אונ ווארום מאכסטו דייני נענל פאר העק מים זייא צוא שניידן האלץ אין וואלד צוא פאר ברענען דיך אין גיהנם אונ דיין פנים פר אפעסיר דער מים צו דיניגען דעם ואוור פון דייני ווינד אונ דייני מיגענר פיר שפיזען צוא שפאלטין מים זייא דיין בוך · דיין צונג זאל זיין אין פייל צוא ווארפן אין דיר אונ צוא שפאלטין דייני נידין · וואורום זאלסטו דיך נים דער באדין פון דיין נישמאלט · ביז אהער זאל זאגין אונ רידן דו נשמה צו דיר גוף אונ דער גיפאלאטין גוף · והגוף אונ דער גוף זאל רעדין מיט זיין יצה"ר · וואורום סיין יצר הרע זאלסטו מיך נאך יאגן אונ זאלסט מיך רעבן פאר אפייגד · דו זאלסט ויסן או עם ועט פאר דיר מיך לוב זיין ואם דוא נייסט מיט מיר מלחמה האלטין וואורום דוא ביסט ברענגדעג פייער אונ איך בין זיא שמרויא ועט זיך דען באדימין דאם פייער אז עם פאר ברענט איין שמרויא : דוא ביסט זייער אשטארק ויסט אונ איך בין נאר ויא ארויך איז דען צו לוכין אשטארקין ויסט ואם

חזק מפזר עשן · אתה ים סוער בועם ובחימה ואני קליפת אגוז או לוח ועמין בתוכה שהוא דבר טה · היתפאר ים סוער שטבע קליפה קטנה · אתה גלגל כולו ברזל בלא עץ ואני עשוי מן ויבש היתפאר גלגל ברזל לפרק עפר יבש · אתה גרזן חד ואני עץ נרקב ענף ושורש יחד היתפאר הגרזן לחצוב עץ אבלו אש · אתה פטיש החזק משבר סלעים ואני רך כמהין ופטריות · היש לשבח לפטיש המשבר כמהין · אתה מזויין בכל כלי זיין ואני חלוש וערום ובידי אין · היתפאר המזויין שנצח ערום וחלוש · אתה נחש ממית ואני יונה הומיה היתפאר נחש שנשך יונה הלישה · אתה ארי נוהם ופוסע ואני גדי נוסע היש לשבח ארי טורף גדי · אתה נשר מתעבר ושוסע ואני צפור קטן וצולע היתפאר נשר הורג צפור צולע ותשבר · אתה ראש זרוני ואני אבין ועני · בושת לראש להיות כועס על דל והלך · אתה זקן כועס ומתעבר ואני ילד הולך ועובר · וכי ראוי שישוה זקן מלא דעת לדבר עם תינוק מוחו רך כדלעת · וגם עם אנשים נדולים אין לך לדבר כיון שסופו תאבדהו תולעת · לכן יצרי אע"פ שאתה שנאתני אני אהבתיך לתת לך עצה לבל יגיע לך בושה וכלימה מבל הצדדים · כאשר יצאו מלכות הנשים לאכסנדרוס מוקדן כשהלך להלחם עמהן אמרו אם אתה נוצחנו מה נדולה מגיע לך לנצח נשים ואם אנו נוצחין אותך עוד כל ימי הארץ לא יהיה לך שם במלכים · ושמע לעצתם ונתרחק מלהלחם עמהן · גם אתה יצרי תן דעתך והתרחק מעלי כי לא הרויח בלום להלחם בי · שאם את נוצחני אין לך שום התפארות לנצח פוץ ועשן וקליפה דקה ועץ נרקב ועפר דק וערום וחלוש ודל והלך ואם אני נוצח לך תכסך בושה ותלבשך כלימה · ואל תבטח שאין החלש ממית את הגבור דע מאמר רז"ל (במס' שבת פרק המוציא) חמשה אימות הם אימת חלש על גבור · אימת מפגיע על ארי כ אימת יתוש על הפיל · אימת ממית על עקרב · אימת סנונית על הנשר · אימת כלבית על לוחתן ג מאי קרא המבליג שור על עז כו' · הרי לך דברים קטנים וחלושים ממיתים גבורים נדולים וחזקים וגם אתה כאחד מהם · וכמו שאמר רב עמרם ליוצרו כשנצחו אתה אש ואני

כ כיון חיב קונס שמית מכלכת בין רגלי כלתי ונופלת בקול נדול וממנה מתמהד כלתי . ג כלבים שכן קטן :

עָר צוא שְׁפְּרַיִיט אַיין רוּךְ · אתה דוא בִּיסְט וְויא אַשַׁארְפִּי הַאק אוֹג אִיךְ בִּין נָאר וְויא פֶּאר פוּלְט דָאלְץ · דוא בִּיסְט אַיין שְׁטַארְקֶר הַאמֶער וָאם צוּ בְּרָעכְט שְׁטַיינֶר אוֹג אִיךְ בִּין וַוייךְ אוֹן וִוי שְׁוָואם · דוא בִּיסְט גִיוָואפְנְט מִיט אַלֶערְלַייא כְּלֵי זַיין אוֹג אִיךְ בִּין נַאקְט אוֹג שְׁלַאף · דוא בִּיסְט אַשְׁלַאנְג וָאם טַייט אוֹג אִיךְ בִּין אַשְׁלַאפִּי טוּיב · דוא בִּיסְט אַלֶייב וָאם בְּרוּסְט אוֹג אִיךְ בִּין וִוי אַיין שְׁלַאף צַיקְלִי · אתה דו בִּיסְט וְויא אַיין אָרְלַעְר וָאם צוא רַיסְט דִיא פַיינְל אוֹג אִיךְ בִּין וִוי אַקְלַיין הִינְקֶעדִיג פַיינְעלְע · דוא בִּיסְט אַיין גְבּור אוֹג אִיךְ בִּין אַיין עָנִי וְאָבְיוֹן אִיז רָאוּ אַבּוּשָׁה אַז אַגְבּור וָאל צָערְנָן אוֹף אַיין אָרוּם מַאן · דוא בִּיסְט אַיין אַלְטָער מַאן אוֹג אִיךְ בִּין אַיין קִינְד אִיז דָעם רָאוִי אַז אַיין קְלוּגְער אַלְטָער מַאן וָאל רַיידָען מִיט אַקִינְד אוֹג אוֹיךְ מִיט גְרוֹסִי מְעִנְטְשֶׁין גִיהָערְסְט אוֹיךְ נִיט צוּ רַיידִין וְוייל זַיין סוֹף וְועט זַיין אַז וָערִים וְועלִין אִים עָסְן · לכן דְרוֹם סַיין יַצר הָרַע תְאַמְשִׁי דוא הָאסְט מִיךְ פַיינְט וְועל אִיךְ דִיר נָעכְּן אַיין עֵצָה וְויא דִיא וַייבְּער צוא אַלֶכְּסַנְדֶּר מַקְדוֹן אַז עָר אִיז נִינַאנְגָען מִיט זַיין סַלְחָה הָאלְטָן וַיין צוא אִים גִיוואגְט אַז דוא וָועסְט אוּנְז מְנַצֵּחַ זַיין וָאם פַּאר אַיין גְרוֹלָה וְועט דִיר נָרַייכָען דָער פון וָאם דוא הָאסְט מְנַצֵּחַ גִיוֹועֶן וַוייבְּער אוֹג אוֹב מִיר וְועלִין דִיךְ מְנַצֵּחַ זַיין וְועסְטוּ שׁוֹין קֵיין מָאל נִיט הָאבְּין קֵיין שֵׁם צְווישֶׁן דִיא סַלְכִים הָאסְט עָר צוא גִיהָערְט צוא זַייעֶר עֲצָה אוֹג הָאסְט נִיט סַלְחָה גְהָאלְטָן מִיט וַיא · גם אַז אוֹךְ דוא יַצר הָרַע דָעָר וַייסְטָער זוֹךְ פון מִיר וָארוּם אַז דוא וְועסְט מִיךְ מְנַצֵּחַ זַיין וְועסְטוּ דָער פון נִיט הָאבְּען קֵיין שׁוּם שַׁיינְקַייט אוֹג אוֹיב אִיךְ וְועל דִיךְ מְנַצֵּחַ זַיין וְועט דִיךְ בְּרָעקְן בּוּשָׁה אוֹג שַׁאנְד · ואל אוֹיךְ וָאלְטְסְט זוֹךְ נִיט פַּאר זָעכְּרָן אַז אַיין שְׁלַאפֶּר קָען נִיט מְנַצֵּחַ זַיין קֵיין שְׁטַארְקֶן דְרוֹם וְועל אִיךְ דִיךְ נִיט קָענְען מְנַצֵּחַ זַיין וָאלְטְסְט וִוייךְ אַז דִיא גְמָרָא וָאגְט אַז פִּינְף אֲרַלַייא פָּאלְק אִיז רָא וָאם דָער גְבּור פָּארְכְט זוֹךְ פַּאר דָעם שְׁלַאפְן · דִיא פָּארְכְט פון אַקְלַייגָר הַיָה וָאם הַייסְט מַפְּגִיע אִיז אוֹף אַיין לַייב דִיא פָּארְכְט פון אַיין יִתוּשׁ אִיז אוֹיף אַיין הָעלְפַאנְד דִי פָּארְכְט פון אַיין סְמָמִית אִיז אוֹף אַיין עָנְדִישׁ דִיא פָּארְכְט פון אַיין סְנוּנִית אִיז אוֹיף אַיין אַרְלִיר דִיא פָּארְכְט פון אַיין קַלַיין שְׁרֶץ כִּילְבִּית אִיז אוֹף דָעם לְוִיתָן. הִרי הָאסְטוּ רְאוֹךְ וְויא קְלֵייגִי אוֹג שְׁלַאפִּי טַייטָען גְרוֹסִי גִיבּוֹרִים אוֹג דוא יִצהַ"ר בִּיסְט אוֹיךְ אַז וְויא אַיינֶר פון זַיא אוֹג וְויא רַב עַמְרָם הָאסְט גִיזָאגְט צוא זַיין יִצהַ"ר נָאךְ דָעם

בשר ויכול הבשר לדחוף חאש כנודע מארז"ל · ואם תרצה עוד איעצך לטוב לך שתתחבר ביצרי
הטוב להיותכם שותפים כשבת אחים גם יחד לעבוד לבוראנו יוצרנו וגואלנו · שאף שלפתות
ציוך · גם בשותפות זה ירצך · ושומע זה ישכון לבטח ושאנן מפחד פתאום :

ומצאתי בספר באר מים חיים מענין הפטירה · וראיתי לכותבו כאן לחבר את האהל
מהרברים המכניעים לבו של אדם לקנות יראה ואהבת המקום · וז"ל הקבצו ושמעו
בני יעקב הנקראים בשם ישראל שמעו והאזינו ואל תגבהו · התמהמהו ותמהו · השבעתי אתכם
לטוב לכם האספו ואגידה לכם את אשר יקרה אתכם · מי האיש הירא ורך הלבב · אל יהיה
שובב · ילך באור ה' בעודנו עמו בטרם בא יומו · וישוב לבית עולמו · פן ימות בימי עדנה ·
ולא ישיג ימי זקנה ואיש אחר יסח את כל אשר אתו וישלח בעמל ידו ולא ירד אחריו כבודו ·
ולא יועיל בבניניו ולא יצליח בקנייניו · יעזבוהו רעיו ונאמניו · ולא יעזרוהו בניו · במותו בצאת
נשמתו הם הם ישנאוהו ולאויב יחשבוהו ומתוכם ינדוהו ומביתו יוציאוהו ועל לוח יסבלוהו ועל
כתף ישאוהו ולמקום ציה יוליכהו ולמטה לארץ יורידוהו ובאבנים יסובבוהו · שם יחיד יניחוהו
וישכחוהו ולא יזכרוהו ויהי' שוכב לבדו לא יהפך מצדו אל צדו ולא יריח באפיו באשו · ולא תראנה
עיניו בהשתנות פניו ואוניו תחרשנה ושוב להם שלא תשמענה קולות ההולעים בקרבו עולים ויורדי'
בו שותים דמו ואוכלים חלבו ויכרתו עורו וימלאו גרונו וישתקשקו בלשונו · על פיו יצאו ועל פיו
יבאו · וכלו יכלה כרקב יבלה · נמשל לאבן דומם ולא ידע מאומה · זהו חלק ילוד אשה מבה אנושה
ישנה ולא חרשה · ככה משפט הראשונים וכן יקרה לאחרונים · כגערים כישישים · כאנשים
כנשים · כאביון כמלך · כהך כעשיר · כנכבר כנבזה · כשכן כרוזה · כמות זה כן מות זה :
איפה הכמי הנבונים אשר היו לימים ראשונים · בבוא פקידתם · נבערה תבונתם · איפה הגבורים
אנשי השם בגבירים · על מרכבות עוברים · יצא דבר המלכות מלפניהם · ויעשו רצונם בכל
מחניהם · יחר על עפר ישכבו ואל עפר שבו · זאת אחרית בשר ודם וזה וזה סוף כל אדם · מרעה
אל רעה יצאו · וערומים ילכו כאשר באו · מהבל לאבל · משבר לקבר · מנגע לפגע · מחולי למות ·
מלילה לגיא צלמות · מעצבין לרקבון · ואין תחת השמש יתרון כי אם חסרון · מלבד לירא את
ה'

אַז עָר הָאט אִים מְנַצַּח גִיוּוָען אִיךְ בִּין פְלַייש אוּן דוּא בִּיסְט פַיְינְד אוּן דָאס פְלַייש קָאן אַיְינְק
שְׁטוּנְק דָאס פַיְינְד · ואם אוּן אַז דוּא וִוילְסְט וָעל אִיךְ דִיר אַיין עֵצָה גָעבְּן דוּא זָאלְסְט מִיט מַיין
יַצָר טוֹב חֲבְרוּתָא מַאכְן אַזוֹ וִויא בְּרִידֶר מִיר זָאלִין דִינָען צוּא אוּנְזֶר בְּשָׁעְפֶּר אוּנְזֶר אוֹיגְן אוֹים לַייְנְר ·
ומצאתי אִיךְ הָאבּ גְפוּנְגָן אִין סֵפֶר (באר מים חיים) פוּן דִיא זָאכִין פוּן דָעם מָעְנְטְשִׁינְם פִּטִירָה אִיז
מִיר גִיפָעלְן דָא צוּא שְׁרַייבְּן · האספו וַאמָעלְט אַייךְ אִיין אוּן הָערְט צוּא דִיא קִינְדֶר פוּן
יַעֲקב אִיךְ וָעל אַייךְ זָאגְן וָאס עָס וָעט אַייךְ טְרָעפְּן : דָער מָעְנְטְש וָאס עָס פָארְכְט זִיךְ
פַאר גָאט אוּן דָאס אַוַוייךְ הָארְץ זָיל נִיט וִוילְד זִין נָאר עָר זָאל נַיין אִין גָאטְס לִיכְט · בטרם אַיי
עָס וָעט קוּמְן זַיין טָאג וָאס עָר וָעט שְׁטָארְבְּן אוּן אַנְדֶרֶר וָעט צוּ נָעמְן זַיין פַאר מָעג אוּן זַיין
כָּבוֹד וָעט אִים נִיט נָאךְ גִין אִין קֶבֶר אַרַיין · יאמרו זַיינָע נְטָרַייע פְרַיינְד וָעלִין אִים פַאר לְאוּזִן
אוּן זַיינָע קִינְדֶער וָעלִין אִים נִיט הָעלְפְּן · אַז עָר וָעט שְׁטָארְבְּן וָעט מָען אִים אַרוֹס פִירְן אוֹיף
אוּן זַיינָע קִינְדֶער וָעלִין אִים נִיט הָעלְפְּן · אַז עָר וָעט שְׁטָארְבְּן וָעט מָען אִים אַרוֹס פִירְן אוֹיף
אַיין מִטָה אוּן אוֹיף דָעם אַקְסִיל וָעלְן זַייא אִים טָראגְן אִין דָער עֶרֶד וָעלִין זַייא אִים לַייגְן · אוּן
עָר וָעט דָארְט לִיגְן אַלַיין עָר וָעט זִיךְ נִיט קֶעגְן אוֹם קֶערְן פוּן אַיין זַייט אוֹיף דָער אַנְדֶרִי אוּן
זַייגִי אוֹגְן וָעלִין נִיט זָעהָן וִויא זַיין פָּנִים אִיז פַאר עֶנְדֶערְט אוּן זַייגִי אוֹהֶרְן וָעלִין טוֹיב זַיין · אוּן
נָאר דֶר גוּף וָעט פַאר פוֹיקְט וָערִין · דָאס אִיז דָער סוֹף פוּן גוּף פוּן אַמָעְנְטְשִׁין · ככה אַז אִיז גִיוּוָען
צוּ דִי עֶרְשְׁטָע וָום זָענָן גִישְׁטָארְבְּן אוּן אַז וָעט טְרָעפְּן צוּ דִיא הִינְטֶרְשְׁטִי · דִי מַאנְן גְלַייךְ
אַז דִיא וַוייבֶּר דָעם עוֹשֶׂר גְלַייךְ מִיט דָעם אָרְמִין · וִויא דָער שְׁטָארְבְּט אַזוֹ שְׁטָארְבְּט דָער אוֹיךְ ·
וִויא אִיז דָאס קְלוּגְשַׁאפְט פוּן דִיא פַאר שְׁטָאנְדִיגְע וְואס זָענִין גִיוּוָען פַאר צַייטִין אַז עָס אִיז נְקוֹטָעַן
נַייעֶר צַייט פוּן שְׁטָארְבְּן אִיז אוֹים גִיגָאנְגִין נַייעֶר פַאר שְׁטָאנְד · וִויא זָענִין דִיא גְבוּרִים וָואס הָאבָּן
גִיהַאט אַגְרוֹסְעַן שֵׁם זַייא לִיגָען אִין דָער עֶרֶד אוּן זָענִין גִיוּוארִין אַשׁ · וזה דָאס אִיז דָער סוֹף פוּן
אִיטְלִיכְעִן מֶעְנְטְשָׁן זַייא גַייעַן אַוָועק פוּן דָער וָעלְט נָאקִיט אַזוֹ וִויא זַייא זָענִין גִיקוֹמִין אוֹיף דָער
וָעלְט פוּן נָארְהַייט צוּ טְרוֹיעֶרקַייט פוּן הָאפְנוּנְג צוּם קֶבֶר אוּן דָער מָעְנְטְש הָאט אוֹיף דָער וָעלְט
קִין אַנְדֶרִי מֶעֲלָה נִיט נָאר צוּא פָארְכְטָן זִיךְ פַאר גָאט וָאס עָר אִיז אַיין בַּשִׁיצֶער אִין דִי צַייטִין אַז

ה' הנכבד והנורא שהוא משגב לעתות בצרה . אשר בידו נפש כל חי . אשרי השם את למו בעוד רוח אלהיו בקרבו לבררה וללבנה . ולהשיבה אליו כאשר נתנה . והוא ברוב חסדו יחזק יד עבדיו לשמור מצותיו . אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו עכ"ל

ירגיל אדם את עצמו בתפלה זו בכל יום :

ה' אלהים הפושט יד בתשובה לקבל השבים ומסייע לבא לטהר . פתח ידך וקבלני בתשובה לפניך וסייעני להתחזק בתורתך ועזרני נגד השטן הנלחם בי בתחבולות ומתנקם לנפשי להמיתני . אל ישסול בי ורחקהו מאתים וארבעים ושמנה אברים שבי ותשקיעהו בתוך מעמקי מים רבים . ונעור בו לבל יעמוד על ימיני לשטני . ועשה אשר אלך בחקיך והסר לב האבן מקרבי ותן לי לב בשר . אנא ה' אלהי שמע את תפלת עבדך ואל תחנוניו וקבל את תשובתי ותחנתי ובקשתי ויהיו לפני כסא כבודך מליצי יושר להליץ בערי לפניך ולהכניס תפלתי באזניך . ואם בעונותי הרבים אין מליץ בערי ואין מלמר עלי זכות תתור נא לי מתחת כסא כבודך . ורחמיך וחסדיך יהיו מליצים לפניך ושמע תפלתי כי אתה שומע תפלת כל המבקש רחמים ממך . כי מקור הרחמים אתה ואין זולתך מרחם ומושיע . ברוך החונן ומרחם ומושיע תמיד :

דיבוך האדם עם האדמה אשר ממנה לוקח ברוב אונים ואמיץ כח . יהפך בשובו אליה ויעלה חות . ארץ ארץ פניך שחורות . רמותך מכוער בנוונו . אין פניך כמעשיך ואין דמותך כגבורותיך . הנה עמך יוצא ונרל כל מין אילן בקומה ובצביונים כל אחד במצב ועל כנה בגזרת אל עליון . יושב ברום הביון . יוצאים ומבצבצים ממך פרחים וציצין ומיני בשמים נרד וכרכום קנה וקנמון לפני מלכים לעלות . כל עצי בשמים מור ואהלות ומיני עשב מריח ומסוגל לרפואה גדל בכל פאה גנות ופרדסים . ויער מגדל עצים במיני פירות מחולפים במראיהם ובשיעורם . ובריחם ובגוונם ובטעמם ובציורם . ומיני שושנים מינים ממינים שונים ופירות משובחים זו מזו משונים בטעם לשבח ובריח להלל כלו ולברך ברוך שברא כל אלו . וברדת הטל על רפידת מצעך לילה ויום תצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם ומאכל לאיש נרדם . שיכב על מטתו בטל מעבודתו . ומתרבים ונובעים ממך נהרי נחלי מים ימים מים צוננים ומעין גנים באר מים חיים לנפש

עם קומט אַרַה חו אויף דעם פֿעגטשן וואם אין זיין האנט איז דאס לעבּיגע בּשׂעפֿניש . אשרי ואל דעם וואם טוט זיין הארץ צו ריין מאכן דיא נשׂמה אוג זיא וידר קערין אזו ויא זיא איז וארין גינעבּין . אוג גאט ב"ה מיט זיני פיל חסדים ועט שׂטארקן דיא מאכט פון זייני קנעכט צו היטן זיני מצות . ואל דעם וואם דער גאט פון יעקב איז אין זיין הילף וואם זיין האפונג איז אוף גאט זיין גאט ירגיל דער פֿעגטשׂ ואל זיך ניווייגען דיא תפלה צו זאגן אלי טאג . ח' גאט וואם דוא שׂרעקסט אוים דיין האנד אן צו נעמען דיא בּעלי תשובה אוג העלפֿסט זיי תשובה מאן . עפֿען דיין הילינע האנד אוג העלף מיר תשובה אויך ואל מיך שׂטארקן אין תורה אוג מעשׂים טובים . אוג שׂטעהע מיר בּייא אויך ואל קענען בּייא קומן מיין יצר הרע ער ואל מיך ניט בּייא קומן . פֿר יאג אים פון מיינע רמ"ח אברים אוג שׂרייא אים אן ער ואל מיך ניט צו רעדין צום שׂלעכטן . טוא אפֿ דאס שׂטיינערנע הארץ פון מיר אוג ניב מיר אוג מיין ויך הארץ אויך ואל צוא הערין מוסר . אנא אויך בּעט דיך גאט מיין גאט הער צו מיין גיבּעט אוג נעם אן מיין תשובה אוג מיין תפלה אוג זייא זאלין פֿאר מיר זיין מליצי יושר . אוג ועק ח"ו אויך האב נאר קיין מליץ יושר ניט זאלין דיינע רחמנות פֿאר מיר זיין מליצי יושר רעק דוא ביטט דאך דיא קוועלע פון רחמים אוג אויסער דיר איז ניט רא קין דער בּארמיגר . גלויבט בּיסטו דר בּארמיגר גאט ואם דו העלפֿסט דיא בּעלי תשובה . ויכוח דאס איז דער ויכוח ום דער מענטש זאל האבּין מיט דער ערד . ערד ערד אין דיין פּנים איז זייער שווארץ אוג דיין גישׂטאלט איז זייער טונקל אין דיין פּנים איז ניט אזו ויא דייני בּעשׂים . פון דיר ואקסט אליריליא בייטר מיט זייער הייך אוג מיט זייער גישׂטאלט דאס איז מיט דער גזרה פון דעם אייבּרשטען גאט . יוצאים פון דיר שפּראצין בּליאונג אוג אליריליא בּשׂמים אוג קריסטעכציר ואם שׂמעקין אוג זענין מסוגל צו רפואות אוג ויין נעמטר אוג ועלדר אוג אליריליא מינים רוזין גוטע פֿירות אין מעם אוג ריח צוא לובן גאט אוג צו זאגין גילובּט איז דער ואם האט די אלע בּשׂאפֿן . אז דער טויא נידערט אויף דיר בייא נאכט טוט שׂפּראצין גראז צו דיא בּהמות אוג עסין וארג צו דיא מענטשׁין ומתרבים אוג עם קנועלין פון דיר

ברינע

עיפה להשיב ולהחיות בהם נפש כל חי . ומפך יוצא המשי וכל הכנת המלבושים מלכים ושרים
עליהם להשים לכסות בשר ערוה לכבוד ולהפארת . ומפך כל אבן יקרה . זכה וברה נופך ויהלום
וספיר וכסף וזהב אופיר . כלל הכל מפך כל חמדה יוצא ובך כל איש חפצו עושה . ובראותו כי כן
האמת ובתוכך נקבר כל מת . אשאל ממך שאלות . מדוע תההפך מרחמן לאכזר במות אדם גדול
ושר וטפסר חתן וכלה ועדה כולה . בהכניסם אכסנייא בצל קורתך למה לא תחמול עליהם וצלמות
תבנים בהם . והפנים המאירים כאורים את מהפכם כעורב שחורים . ותתנים וכלות הסתופפים
בקרבך בקשוטי פארם נבמר כתנור עורם . ובמקום רחיצת ידיהם בטי וורדים לחלוחית סרחון
בהם יורדים . ולבושי פארם בשבתך עמך משתחררים . ומיד מתחבלים הולכים וכלים . מצנפת
שעל ראשם נעשה קרעים מלאים כתמים טטיפת הדמים . תפארת העכסים והשביסים מתהפכים
רגבים גסים . ובמקום נטיפות מיני טנופות . ותחת הרעלות כוס התרעלות . והפארים ואצעדות
והקשרים מלוכלכות ברפש וטיט דרים . ובתי הנפש והלחשים הפכת אותם לנחשים . הטבעות ונזמי
האף הפכת לחיסה ואפי ולמה סרינים וצניפות ורדידים שכת התתם קוצים ורדרדים . ובמקום מחלצות
ומעטפות ומטפחות וחריטות וגליונים רמה ותולעה פונים . עולים ויורדים בהם . במקום כיסוי
מרוקם זהב שהיה עליהם ביום תתונתם וביום שמחת לבם . נכה את עושה לכלות וחתנים
ולבנות ובנים החביבים והיחידים . נעים ונחמדים . ויונקי שדים . בך רפי ידים . ובמקום יניקת
חלב ומיני מתיקה נפלה עליהם התשוקה . ועל זקן ונכבד אכפך תכביד . אנשי המנוחה קנו בך
באב וחלחלה ברתת צרורה ושבירה רבה בעצם השדרה . כל ריחות וגוונים מתהפכים בך
סרחונים . כלל העולה בחיי האדם את טובה ומשכלת ובמות האדם את מתהפכת
ארץ משכלת . השיבני נא על אלו שאלות שמפך שאלתי והדברים אשר חקרתי . כיון שמדתך
להטיב לשמור חיי האדם ולגרלו בכל מיני מאכלים ומלבושים ותענוגים בגורת בורא עולם דקאמר
תוצא הארץ דשא וגו' . איך ולמה תתהפך לאכזר להאבידו במותו ולהסריח ריחו ולהסיר יופי
ותפארתו ובגרי חמדתו . כי לבי בוער בקרבי לדעת זאת . כוון דגמירי לן דשבא לא הוי בישא :
והארמה תשיב אמריה בנועם דבריה . בן אדם שמע בגרולתי ונדל קדושתי . אני אם כל חי
הייתי . ממני יצאו כל באי עולם בעולים בסולם . ואלי ישובו כלם . כל ימי עולם . אני טהורה
ומכלה כל טומאה ביד רמה . אין כתם בי . קדושה בקרבי . בי נגנזים כתבי הקודש שבלים . ובי

בְּרוּנְעֶן מִיט קְוִועלְעֶנְדִי וַאסָר צוּ דָעָר קְוִיקְן אַיין מִיר לַייב אוּן צוּא דָעָר נָעָרִין מִיט זַייא אַלי
לַעבְּרִיגִי בְּשָׁעפְּנִישׁ אוּן פּון דִיר נַייט אַרוּים הַיא אַלָע מַלְבּוּשִׁים וְוָאם דִיא מְלָכִים אוּן הָעָרָן טוּעָן
אָן קְבוּר אוּן שַׁייגְקַייט אוּן פּון דִיר קוּמְט אַרוּים אַלִילְיַיא מַייעֲרי שְׁמַייגָר אוּן נָאלְד אוּן זִילְבָּר .
כלל דָעָר קְלָל אִיז פּון דִיר נַייט אַרוּים אַלִילְיַיא גְלוּסְטַקַייט . אוּן מִיר וָעהָן דָאךְ אַז אוֹיךְ אִין דִיר
חָעָרְט בְּאנְאבִין אַלי מִתִים . אשאל וְעל אִיךְ דִיךְ פְּרַעגִין שַׁאֲלות וְוארוּם וְוָערְסְטוּ פָּאר קָעָרְט פּון
דָעָר בָּאַרעמְיג צוּ אוּם דָעָר בָּאַרְמְיג דָעָן אַז עָם שְׁמָארְבְּט אַיין הָעָר אָדָר אַשָׁרָה אָדָער אִיין חָתָן
זָגָלָה אוּן זַייא קוּמָן צוּ דִיר וְוארוּם וְאלְקְסְטוּ זִיךְ אוֹף זַייא נִיט דָעָר בָּאַרְמְיג . והפנים אוּן דָאם פָּנִים
זָואם הָאט נִישׁיגְט וִיא לִיכְט פָּאר קָעָרְסְטוּ צוּא שְׁוַוארְץ אוּן דִיא חָתָנִים אוּן בְּלות וְואם פְּרַייעָן זִיךְ
מִיט דָעם צִירוּנְג פּון זַייעָר שַׁייגְקַייט וָעָרְט זַייעָר הוּיט אַיין גִישְׁרוּמְפִין אוּן אוֹיף דָעם אוֹרְט וִיא
זַייא הָאבִין נִיוואשָׁן זַייעָרי הָעָנְט מִיט רוּזין וַאסָר נִידָרְט אִין זַיי פַּייכְמְקַייט אוּן זַייעָרי שַׁייגְי קְלַייִדָר
זָעָרָן תִּיכְף פָּאר דָאךְבִין . כלל דָעָר קְלָל אִיז בְּשָׁעת עָר לָעבְּט בִּיסְטוּ צוּא אִים גוּט אוּן דָעָר
מָענְטָש שְׁטָארְבְּט וָעָרְסְטוּ פָּאר קָעָרְט צוּ אַיין אַכְזוֹר . השיבני עָנְטְפָּר מִיר אוֹיף דִיא שַׁאֲלות וְום אִיךְ
הָאב דִיר גִפְּרָעגְט דִיין מְדָה אִיז צוּ בַּגִיטִיגָן אוּן צוּ הִיטֵן דָעם מָענְטְשָׁן אוּן אִים צוּ מָאכִין וְואקְסִין
אַלִילְיַיא עָסִין וְואךְ אוּן קְלַיידוּנְג אוּן תַּעֲנוּגִים . אוּן וְוארוּם וְאלְקְסְטוּ פָּר קָעָרְט וָעָרִין צוּ אַיין אַכְזוֹר
צוּא מָאכִין פָּאר לִירִין אִים נָאךְ זַיין טוּט אוּן אָפּ צוּ טָאן זַיין שַׁייגְקַייט דָעָן מִיין הָאָרָץ בְּדָעָנְט אִין
מִיר דָאם צוּ וִיסָן וַיייל מִיר הָאבִין בְּקַבָּלָה אַז אַיין גוּטָר וָעָרְט נִיט קִיין שְׁלָעכְטָער . והאדמה אוּן
דִיא עָרְד טוּט עָנְטָפָּרִין . דִיא בָּן אָדָם הָעָר צוּא מִיינָע רַייד אִיךְ בִּין דִיא טוּטָר פּון אַלי לַעבְּרִיגָע
בְּשָׁעפְּנִישׁ פּון מִיר נַייעָן אַרוּם אַלָע בְּשָׁעפְּנִישׁ פּון דָעָר וָעָלְט אוּן צוּ מִיר קָעָרִין וִוידָר אַלי . כל פּון
אַייבִיג אִן בִּין אִיךְ רַיין אוּן פָּאר לָעָנְד אַלי אוּם רַייגְקַייט אִין מִיר אִיז נִיט דָא קִיין פְּלָעק . אִין
מִיר וָעָרִין בְּהָאלְטָן דִיא רַייליגָע סְפָּרִים וְוָאם וָעָרִין פָּר פּוּילְט אוּן דִיא בַּלִים פּון דָעם בֵּית הַמִקְדָּש
אוּן דָעָר אָרוֹן אִיז אִין מִיר בְּהָאלְטָן גִיוואָרִין אִין דָעם מָאג אַז גָאם ב"ה הָאט גִיצָעָרוּנְט אוּן הָאט
דָרוּב גִיסָאגְט דָאם בֵּית הַמִקְדָּש . ובדאי אוּן מִיר בְּשָׁעפָּר הָאט מִיךְ גִיסָאגְט פָּאר אִיין נָאמָן צוּ

הרבה שבילים. גניחת כלי המקדש והארון ביום אף וחרון. ובוראי שמני פקיד נאמן להחזיר הגופות בכל זמן. שיחפוץ להחיותם ומשאול לעלותם. ואני שומרת מצותיו תדשא הארץ דשא להוציא כל מין על פי מאמרו ולברך שהכל נהיה בדברו. בי ננגזים הגופות הקדושים בצביונם ובתואר יפים יושבים כחיים ממש שוכבים במשכנים ואינן משתנים. ובשפתותיהם שונים כמעשיהם בחיים חייתם. בהיותם במושבותם. יעיד עלי תנא ודרול מעוז ומגדול. רבי בנאה הצדיק שלא הוציא ממנו לריק. ובא למדור מערה שוכני חברון בזריזות ולא בשברון. וראה לאבות במערה ברוב אורה. ותלגל עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה. ופניו כשושנה אדומה. עוד תוספת נמצא בי ממני לוקחים עפר לכסות דם עוף וחיה. ולהשקות לסוטה לבער יונה פיתה. ואם הקב"ה קללני ארורה האדמה לא בי מצא דבר מה כי הנחש הרשע גרם על אשר עם חוה נתן ונשא והוא עונו ישא. כי שם מות בקרבה. ובהדי הוצא לקי כרבא. ובהיות כל זה ששמעת למה בי עון שמת שאני מכלה הגויות בערות כל פיות. שקר מעידים כמנהג כל זדים. כי הם המלחים ד עצמם כי העולם אשר הלכת עליו בחיים חייתך דומה לספינה בלב ים בגליהם ודכים. והדרך אשר הלכת בו אבדון נתיבו. ומלאת את הספינה משאות ארולות מטומאת רשעתך ומשקים מלאים מחלאת זרונך. ונכנעת עם כל זה על כני ושמאת את משכני. והסחורה שהבאת עמך מלאה הספינה גפרית ומלח ותצא אש משם ואילך. עד שהגיע אצלך ועלה עשנו ונשתחרר פניך והאש התיך חלבך ודמך ונקרש הטיט וירם תולעים ויבאש ונפסר בגדי חמרתך. נמצא אתה הגורם בנזקך ובחרבן גופך ומה עלי תרעומתך. הישר דרכך ובבואך בקרבי תשוב לימי עלומיך כחתן שוכב על מטה חמודה ישן וחולם כיושב בתוך קהל ועדה. במיני עדונים וקול נגונים: לכן בן אדם עצתי קח מהר מעשיך וכשיאמרו לך קרב הלום תשכון בקרבי בשלום. הבט וראה ישראל כשהיו במצרים בלא תורה ומצות היו טבועים בכובר השיעבוד בחומר ולבנים דחופים וסחופים. ויהי בשלח פרעה את העם

ד טעגי ספסינות

וידר קערין די גופים אין ועלכע צייט ער ועט ועלין זייא לעבדיג מאכן אוג איך היט מין גיבאט צו אוים ציהען פערשידענע ביימר אוג פירות צוא לובן אים אז אלץ איז גיוואַרין דורך זייני רייד. אין מיר ענין בהאלטן דיא היילינע גופים מיט זייער גישמאקט אוג זייער שייגקייט זייא זיצן וויא זיי לעבין. זיי ליגן אין מיין רואונג אוג ועלן ניט פאר ענדערט אוג מיט זייער מויל לערנין זייא אזו וויא זייא האבן ניטאן בייא זייער לעבין. יעיד לאו עדות זאנן דער גרוסר תנא רבי בנאה דר צדיק ער איז גיקומן אוס מעסטין די מערת המכפלה ואם דיא אבות לינגן דארט האט ער ניזעהן וויא דיא אבות ענגין אין דער מערה מיט גרום ליכטקייט אוג דער טריט פון אדם הראשון איז אזו שיין אז זיא מאכט טונקל דיא זון מהמת שייגקייט אוג זיין פנים איז וויא איין רויז. אוך פון מיר נעמט מען צוא צו דעקין דאם בלוט פון חיות אוג עופות אוג אן צוא טרענקין אסוטה צוא אום ראמען דיא אשה ואם האט מזנה גיוון. למה ואורום ליינקטו אוך מיר אזינד אז איך פאר לענד דיא גופים דען דיא ועלט ואם דוא ביסט אוך איר גינאנגין בשעת דוא האסט נילעבט איז גליך וויא איין שיף אין מיטן ים. אוג דוא האסט דער פילט דיא שיף מיט גרוסי משאות פון דיין רשעת אוג פילע זעק פון דייני זינד אוג מיט דעם אלמען האסטו מטמא גיוון מיין רואונג. והסחורה את די סחורה ואם דו האסט מיט דיר גיבראכט איז שוועבל אוג פעך אוג איין פייער גייט פון דארטין ארוים ביז עם גרייכט צוא דיר אוג זיין רוך איז אוך גינאנגין אוג דיין פנים איז שוואַרץ גיוואַרין אוג דאם פייער האט צוא נאסן דיין גוף אוג עם איז גיוואַרין ועערם מסילא האסטו דיר אליין גורם גיזוין אין דיין שאדין אוג דעם אומגליק פון דיין גוף אוג ואם האסטו אויך מיר תרעומות צוא האבין. הישר מאך גוט דיין ועג אוג אז דוא ועסט קומן צוא מיר ועסטו ווידער קערין צוא דיא יונגי טעג. דרום דו מענטש פאר נעם מיין עצה רייניג דייני מעשים אוג אז מען ועט דיר זאגין גינעהן אהער ועסטו רוען בייא מיר מיט פרייד. הבט וראה ישראל כשהיו במצרים זעה דיא יושראל אז זייא זענין גיזוין אין מצרים אן תורה אין אן מצות זענין זייא גיזוין איין גיזונקן אין דער שוערין ארבים מיט ליים אוג ציגעל אוג אז זייא זענין ארוים פון מצרים אוג דער ים איז פר די גישפאלטן גיוואַרין אוג זייא האבין גיגליבט אין נאט ב"ה אוג אין זיין קנעכט משה רבינו את זענין גיהיילינט גיוואַרין מיט גרוים קדושה האבן זייא ווכה גיזוין צוא קומן צום בארג

העם ונקרע לפניהם הים ויאמינו בה׳ ובמשה עבדו . ונתקדשו בתכלית הקדושה זכו לבא להר סיני וקבלו אש דת והיו אוכלי המן לחם הנבלע באברים . וקנו מדרגה הרוחניות . וכשמתו לא שלט בהם רמה ותולעה ולא כהתה עינם ולא נס ליחם . והיו פניהם אדומים כי לא נשהנה תואר צלם דמות תבניתם דומים כשוכבים על מטתם . כדאמרינן בבא בתרא פ׳ המוכר את הספינה אמר רבה בר בר חנה אמר לי ההוא טעייא תא ואחוי לך מתי מדבר אולי ומזיתינהו ודמו כמאן דמיבסמי ונגו אפרקיד ע״כ . הרי בן אדם שאין חארץ סבלה וסבלה גופות הקדושות רק ברשעים שולט הרקבון והכליה מסבת טומאת חלאת עונותיהם שמכניסים עמהם . וזהו הגורם להם כליון חרוץ . נמצא הם מכלים ומבאישים את עצמם ולא אני . כי האדמה ברא הבורא לא להמשיך ממנה דעת כלל העולה שארם בידיו טרם מיתה או חיים לעצמו . ער כאן תשובת האדמה לאדם אשר להבל דמה . ומיעצת ומדרכת לתת חיים לחולכים בה . ואני המחבר הנני מציע לפניך צוואת של ד׳ אליעזר הגדול ולה״ה להורקנום בנו להדריכו בדרך הטוב והישר הנקרא אורחות חיים . ובעבור היותם דברים מזוקקים ומתוקים מנופת צופים יקרים ונחמדים מפנינים ומכל חפצים . אייחזו להם

פרק בפני עצמו :

פרק טז ישמחו הצדיקים ויגילו החסידים אשר מניחים אחריהם דברים שבהם ידע ויבין האדם לעבוד לבוראו . הביטו וראו ר׳ אליעזר הגדול ז״ל שצוה להורקנום בנו להאירו בדרכי קונו . וכיון לזה סמוך למיתתו כי הדברים אז מתפעלים לשומעיהם . עוד כיון דשכינה למעלה מסמתו של חולה כארז״ל . ולמר כן מיעקב בחיר שבאבות שצוה לבניו סמוך למיהה מהטעם הנזכר . והקדושים שבכל דור ודור אחוז דרכו . אמרו כשחלה ר׳ אליעזר הגדול ז״ל נכנסו חכמים אצלו כיון שראה אותם אמר להם המה אני על חכמי הדור אם ימותו מיתת עצמם אמרו לו ר׳ למה א״ל מפני שלא שמשתם אותי . אח״כ נכנס ר׳ עקיבא בר׳ יוסף א״ל כפני מה לא באת לשמשני א״ל מפני שלא היה לי פנאי . א״ל עקיבא המה אני אם תמות מיתת עצמך

סיני אוג האבן מקבל ניוועז דיא תורה אוג האבן ניגעסטן מן ואם דאס איז אזו אברוש ואס איז ואלין איין גישלונגן אין דיא איבריס אוג האבן ניכרינן דיא כעלה פון רוחניות . אוג אז זיי זענן נישטאדבין האט קיין ועגיס אין זייא ניט ניוועלטיגט אוג זייערי אוגן זענן ניט טונקל ניוואדן אוג זייער ליחות האט ניט ניטריפט אוג זייער פנים איז ניט פר ענדרט ניוואדן אוג זענן גלייך ווי זיי לעבן אויף מיינרי בעטלוך . הרי זעה דוא כענטש אז דיא ערד פאר לענט ניט דיא חיילוני גופים נאר אין דיא ניסיינע מענטשין ניוועלטיגט דאס פוילקייט ועגין זיערי זינד . כלל דעד קלל איז אז דד מענטש ברענגט אויף זיך אלין דעם טוט ארער לעבן . עד ביז אהער ענפערט די ערד צו דעם מענטשין אוג ניט אים עצות צום לעבן צוא דיא ואם נייען נאך איר עצה . ואני אוג איך ועל שטעלן פאר דיר דיא צוואות פון דעם תנא רבי אליעזר הגדול ואם ער האט ניבאמטן צוא יין זון הורקנום איס מרריך צוא יין אין דעם גוטן אוג רעכטפארטיגן ועג ואם ער ועדט אן נירופן דער ועג פון לעבן אוג ויייל זייא זענן גילייטערטע רייד אוג זיסעד פון האניג אוג מיעדר פון נאלד ועל איך עס

שמעלין אויף אבזונדרין פרק :

פרק טז ישמחו הצדיקים עס זאלן זיך פריען דיא צדיקים אוג חסידים ואם לאזין איבר נאך זיך זעלבי זאבין ואם דורך זייא קען דער מענטש ויסן צו דינען יין בשעפר . הביטו וראה ואם רבי אליעזר הגדול האט ניבאמטן יין זון הורקנום צוא ערבין איס דיא וענן פון בשעפר . אוג האט דאס ניטאן נאהנט פון יין טוט וייל דענמאלט ווערין דיא רייד בעסר אן גנוטן וייל די שכינה איז צו קאפינם בייא דעם קראנקן ויא אונזרי חכמים האבען ניזאגט אוג רבי אליעזר הט דאס אפ גילערנט פון יעקב אבינו ואם ער האט זייני קינדר גישמראפט פאר יין טויט . אמרו די חכמים האבין גיזאגט אז רבי אליעזר הגדול איז קראנק ניוואדן זענן דיא חכמים צוא אים ארײן גיגאנגן וויא ער האט זיי ער זעהן האט ער גיזאגט איך פאר ווינרד מיך דיא חכמים פון דעם דור אויב זייא׳ווילן שטארבין מיט זייער טויט האבין זייא גיזאגט רבי פר וזם הט ער גיזאגט וייל איר האט מיך ניט באדינט . אחר דער נאך איז ארײן גקומען רבי עקיבא האט רבי אליעזר גיזאגט פאר ואם ביקמו ניט נקומן כיך בדינען האט רבי עקיבא גיזאגט וייל איך האב קין צייט ניט

באותה שעה נתחלחלו אבריו של ר' עקיבא ונפסו דמו בקרבו · א"ל רבי סיתתי במאי א"ל שלך קשה מכלם א"ל רבי לפדני · באותה שעה שנה לו שלש מאות הלכות פסוקות על בהרת עזה כשלג כ' קרא להורקנוס בנו וישיטהו על צד ימינו · בכה ר' אליעזר ואמר בני עד היום הייתי מתנהג עמך ברתוז ולא הסברתי לך פנים כדי לכוף אותך ביראת קונך · ועתה בני הגני הולך בנועם ה' והדרו בא ואלמדך אורחות חיים · פתח ר' אליעזר ואמר ה' שמעתי שמעך יראתי ונו' · בני שים נא כבוד לה' ותן לו תודה וזכור כי מחופר עשאך והוא הוציאך לאויר העולם וכוננך בעצמות עצם אל עצמו והכניסך בעולם הזה ואתה לא הכנסת בו כי הוא אינו צריך לך ואתה צריך לו · בני אל האמן בעצמך עד יום מותך · הלכתא כרבנן הלכתא · אבל אל תאמן בעצמך בשלות גופך בעה"ז· כמה שכבו על מטתם ולא קמו· כמה שכבו על מטתם שמחים וטובי לב וקמו בחלאים רעים · כמה שכבו על מטתם בריאים וקמו במכאובים רבים · בני הוי זהיר להתאבק תמיד באבק עפר רגלי החכמים · ואל תסמוך על דעתך ואינך רשאי לומר קבלו דעתי · בני ירא את ה' אלהי אביך ועבדהו · והוי זהיר בק"ש של ערבית ובתפלה של שחרית כמ"ש דהמע"ה ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי כמו שתקנו אבות הראשונים · ותפלת ערבית שים תחלה לכל ההפלות כי יעקב אבינו תיקנה והקב"ה עשאו ראש לכל האבות שנ' והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק· בני תהי קל כצבי ואל תהי עצל לקרוא ק"ש בעונתה ואל תעכב אותה לשיעור דרבנן כי הזריזין והזהירין מקדימים למצות וכל הקורא

א מפני טלנה פתוח כאלף וכלו שמפני סיום נומד תורם כרכה כ כפלנות מרלפם נעפים

גיהאט: האט רבי אליעזר צוא אים גיזאגט עקיבא איך פאר וויניר כיך אוב דוא ועסט שטארבין סיט דיין טויט זענן דער שראקן גיוואריין דיא גלידר פון רבי עקיבא האט רבי עקיבא צוא אים גיזאגט רבי לעזן סיט סיר · אין דער זעלבין עיט האט ער אים גילעזנט דריא הונדרט הלכות פסוקות אין (בהרת עזה כשלג) · קרא האט ער גירופן זיין זון הורקנוס את האט אים גישטעלט בייא זיין רעכטי האנט האט רבי אליעזר גיוויינט אוג האט גיזאגט מיין זון ביז אהער האב איך מיט דיר גפירט מיט רוגו אוג האב דיר ניט גיווייזין קין פריילך פנים כדי צו צוויגנן דיך אין די פארכט פון דעם בשעפר אוג אצונד מיין זון נון איך נייא אין זיקייט אוג שיינקייט פון גאט קום וזעל איך דיך לערנן דיא ועג פון לעבין · פתח האט רבי אליעזר אן גיהובן (וי שמעתי שמעך יראתי) גאט איך האב נהערט אוג האב מיך גיפארכטן · מיין זון טוא בבוד צו גאט אוג גיב אים אלובונג אוג גידענק אז ער האט דיך בשאפן אוג ער האט דיך גיבריינגט אוף דעד ועלט ער בדארף צו דיר ניט אוג דוא בדארפסט צו אים יוא · בני מיין זון זאלסט ניט גלייבן אין דיר זעלבסט בי אין דיין טוט כלומר וזען דוא ביסט פיל צייט פרום זאלסטו ניט טראכטין מן הסתם ועל איך ייטער אוך פרום זיין נאר דוא מוזט אלי צייט מלחמה האלטן מיט דעם יצר הרע עד זאל דיך ניט פאר פירן חז אוג זאלסט ניט גלייבין אין דיא רוהע פון דיין גוף אוף דער ועלט רעין פיל מענטשין האבין זיך ניילייגט אויף זייער בעט שלאפין אוג זענן ניט אוף נישטאנין · פיל האבין זיך גילייגט אוף דעם בעט פרייליך אוג מיט גוטי הערצר אוג זענן אויף גישטאנין מיט בייזע קראנקהייט · פיל האבין זיך גילייגט אוף ייער בעט נוזגר אוג זענן אויף גישטאנן מיט פיל ייטאג · בני מיין זון זאלסט נאך נין דיא תלמידי חכמים זאלסט זיך ניט פאר לאזין אויף דיין דיעה אוג אוך מארכטו ניט זאגן צו דיא חכמים זייט מקבל מיין דיעה · מיין זון פארכט זיך פר דעם נאט פון דייני עלטרן אוג דינע אים אוג זאיי גיוואריגט אין קריאת שמע פון מעריב אוג אין תפלת שחרית ויא אונזרע ערשטי אבות האבין מתקן גיוועז דאס זענן אברהם יצחק ויעקב אין דיא תפלה פון מעריב טוא צום ערשטין פון אלי תפילות ואדום יעקב אבינו האט זיא מתקן גיוועז אוג נאט האט אים גיסאגט העכיר פון אלי אבות ויא עם שמייט אין פסוק (והנה יי נצב עליו) נאט איז גישטאנן בייא אים אוג האט צו אים גיזאגט (אני יי אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק) איך בין דיין נאט דער נאט פון דיין פאטר אברהם אוג דר נאט פון יצחק האט ער צום ערשטין דעד מאנט זיין הייליגין נאמן אוף יעקב אוג דער נאך אוף אברהם אוג יצחק · בני מיין זון זאלסט זיין נרינג ווייא איין העדש את ואיי ניט פול צו ליגין קריאת שמע אין דיר רעכטר צייט דאס איז אז די זון גייט אוף אוג פאר נאט

ק"ש בעזנתה נותן כבוד לבוראו • בני הוי זהיר בק"ש על מטתך ולקרש עצמך ולברך לבוראך
ושכבת וערבה שנתך ולאחר שתקרש עצמך בזה אל תספר בדברים בטלים ואל תספר עם
אשתך בדבר אחר הואיל וכבר קרשת עצמך בקרושת קונך כי נשמתך תעלה ואינך יודע היאך
יקבלה לעמוד לפניו והקיצות היא תשיחך • בני הכהנים נכנסים לאכול בתרומתם ונשמתך עולה
באותה שעה אם תוכה תכנס ביניהם ואם לאו ידיחו אותך לחוץ בני כשתעזר משנתך בחצות
הלילה או תספר עם אשתך בקרושה ואל תנבל את פיך אפי' דרך שחוק כי אתה עתיד לתת דין
וחשבון על שיחה שבינך לבין אשתך • ובהקיץ משנתך אל תפנה לבך בהרהורים רעים כי הרהור
מביא לידי מעשה • הנה מה טוב ומה נעים כשהקב"ה נכנס עם הצדיקים שתהיה פצוי בתוכם
למשוך חוט של חסד עליך להיות נורלך עם הצדיקים בנ"ע ואם תזכה ותהיה עמהם אשרך
ושוב לך • הוי זהיר בכלי של מים סמוך למטתך וכשתקום בבוקר אל תקח חלוק ללבוש קודם
נ"י לא מידך ולא מיד אחר שלא נטל ידיו כי רוח הטומאה שורה על הידים • ואל תעביר אותה
על עיניך פן יכשלו רבים במראית עינך כי אין ברכה שורה בראיית עין שקבל טומאה • ואי
עביד להסתכל בשונאו שונאו נמלט ואוהבו נכשל • הוי זהיר לנקות גופך ולצנות דירת נפשך
שלא תשקצה ואל תגרום להיות נסאס • בני הוי זהיר בנט"י כי נט"י בכלל הדברים העומדים
ברומו של עולם וכל המזלזל בנט"י ה"ז מנודה לשמים וכ"ש שאין לו חלק לעה"ב וכשתרחץ ידיך
זקוף אצבעותיך למעלה וברך ליוצרך • ואל תברך עד שיהיו הידים נרחצות כי אסור להוכיר
קרושת שמים בלכלוך הידים כשהם מזוהמות • ואל תמול ידיך ממי שלא נטל ידיו • בני אל
תלבש בגדיך בלא ברכה כי כשם שנהנה האדם לתת אוכל לנפשו וצריך לברך כך צריך לברך
על

זיא ניט ביז דעם שיעור ואם דיא חכמים האבן גינעבן דאס איז בין דרייא שעה אויף דעם טאג
זוארום דיא זריזים פעדרין זיך צו די סצות אוג דער ואם לייענט ק"ש אין איר דעכטר צייט דער
ניט אפ כבוד צוא זיין בשעפר : בני מיין זון זאיי גיוואריגט צו לייגן ק"ש איי דוא לייגסט זיך
שלאפין אוג צו הייליגן דיך אוג לובין צו דיין בשעפר דען ועסטו לינן אוג דיין שלאף ועט דיר
זים זיין אוג נאך דעם אז דו ועסט דיך הייליגען מיט דער ק"ש זאלסטו ניט ריידן קיין דבר
בטלים אוג אוך מיט דיין וייב זאלסטו דענמאלט ניט ריידען וייל דו האסט דיך שון גיהיליגט אין
דעם הייליקייט פון דיין בשעפר וארום דיין נשמה ועט אויף ניין אוף דעם היכל אוג אז דוא ועסט
זיך אוף האפן ועט זיא זיין דיין פיר שפרעכיר בני מיין זון אז דוא ועסט זיך אויף האפין פון דיין
שלאף אין האלבי נאכט דענמאלט סענסטו ריידן מיט דיין וייב מיט הייליקייט אוג זאלסט ניט
ריידן קיין ניבול פה וארום דוא ועסט מוזן אפ גענבן דין אוג חשבון אוף דעם ריידין ואם דוא
דעדסט מיט דיין וייב • אוג אז דו ועסט זיך אוף האפין פון דיין שלאף זאלסטו ניט טראכטן שלעכטי
מחשבות וארום דאם ויעט דיך ברענגין צו איין שלעכטי מעשה אוג וזיא נוט אוג זים איז אז נאט
ב"ה גייט מיט דיא צדיקים אין גן עדן אז דוא זאלסט אויך זיין צווישין זיא אוג אוב דוא ועסט
זיין מיט זיא דען ועט דיר וואל זיין אויף עולם הזה אוג נוט זיין אוף עולם הבא • הי זיא
זיוואריגט צו שטעלין אבלי מיט ואסר בייא דיין בעמיל אוג אז דוא ועסט אויף שטיין אין דער
פריא זאלסטו ניט נעמין קיין שום קלייד אן טון אום ניזואשין אוג זאלסט אויך ניט נעמין קיין שום
קלייד פון אזעליכין ואם האט זיך ניט ניזואשין וארום דער רוה הטומאה רוען אויף דיא העגט
אוג זאלסט דיא העגט ניט אן ריבן אן דיינע אוגין אום ניזואשין וארום טאמער ועלן פיל ליים
זישמרויכלט ועירן דורך דיין ראויה וארום קיין ברכה רוען ניט אויף אזעליכי אויגין ום האבין
מקבל טומאה גייוויין • זאלסט זיזאריגט זיין אוים רייגקין דיין גוף בדי זאלסט אים ניט פאר אום
ועדרדיגן אוג זאלסט ניט זיין פאר מיאוסת פאר נאט ב"ה • מיין זון זייא ניוואריגט צו וואשין זיך
צום עסין וארום דער ואם איז מזלזל אין נמילת ידים דער איז אין נידוי צו נאט ב"ה אוג הט קיין
חלק ניט אויף עולם הבא • אוג אז דוא וואשט דיינע העגט זאלסטו זייא אוף הייבן אוג לובן דיין
בשעפר אוג זאלסט קיין ברכה ניט מאכין על נטילת ידים ביז דיא העגט זאלין זיין ניזואשין
וארום מען מאר ניט דער מאנין נאכט נאכין אז דיא העגט זענן איין נירעגט אוג מיאוס • אוג
זאלסט זיך ניט וואשין דורך אזעליכין ואם האט זיך ניט ניזואשין • בני מיין זון אז דו זאלסט אין
איין מלבוש זאלסטו ניט אן קליידן אן אברכה מלבוש ערוסים וארום אז ואל אז דער מענטש

על תאות המלבוש בכל עת שלבש · ומי שלא ברך על מלבושיו ולבש ריחה וגוש עפר בקבר וקשה אותה ריחה כמחט בבשר החי · בני הוי זהיר להתעטף בעטיפת מצוה כסוי מצוה על נקף צדיק ינוח · וכל מי שאין לו כסוי מצוה על לבושו בגופו נקרא לבושו בגד בוגדים בגדו · מי סעיד עדות שקר בעצמו · בני הכון לקראת אלהיך ושים עטרת תפארת בראשך כשמן הטוב על הראש שהם התפלין שם יוצרך ולויות חן הם לראשך וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך · וקשור על זרועך חותם תבניתו הוא מראה דמות כבוד ה' · בת קול יוצאת בכל יום ואומרת הברו נושאי כלי ה' · ושלשה מלאכים הולכים לפני האדם באותה שעה ומכריזין ואומרים תנו כבוד לריוקנו של מלך ששכינת אל על ראשו ואומר עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר · בני אל תשכים לבית חבירך להזכיר עליו שם שמים לברכו כתיב תחת שלש רגזה ארץ ואחד מהם שפחה כי תירש גבירתה · וכל המברך נשמת חבירו קודם ברכת השם מורישׁ לשפחה ירושת הגבירה · בני הוי זהיר שתהיה מעשרה ראשונים בבית הכנסת להיותך נוטל שכר כנגד כלם כנגד העשרה כנגד כל הבאים הלכתא כרבנן הלכתא אלא נוטל שכר כנגד כל העשרה· וכל אחד מג' הראשונים שכרו כנגד כלם והם בכלל מאה וזהו שנ' ומשחרי ימצאוני בב' נוני'ן · אשרי הנמנה מהם · בני כשהכנם לפני בוראך תכנם באימה וביראה וכשאתה מתפלל דע לפני מי אתה עומד · בני כל עצמותיך תרגיש לקדיש וקדושה בכח גדול לכוף יצרך אצלו משום כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו · ומשם תנו עז לאלהים למנצח בנגינות · בני אל תשיח שום שיחה בבה"מ והט אזניך ושמע דברי חכמים · ואל תהי בז לכל דבר ואל תהי בו לכל אדם כי כמה מרגליות ימצא באפקרוסתו ג של עני · אין אדם נכנס בתחומו של חבירו ואין אדם יכול לחדש דבר בתורה שחבירו מומן לחדש

ג כלומר בתחתון וכו' פתוח ככתפיו וכשלובשו קושרו

מוז אַבְּרָכָה מאכן איבּר דעם וואם עָר עָסָט וַייל עָר האָט הַנָּאָה אַז מוז טָעַן אַבְּרָכָה מַאכָן אִיבָּעָר אַיין קְלַייד וַייל עָר האָט הַנָּאָה פון דָעם אַן קְלַייְדָן · אוג דָער וואם מַאכְט קַיין בְּרָכָה נִיט אִיבָּעָר זַיינֶ קְלַיידָער דָער וָעָט זִיךְ אַן קְלַיידָן מִיט וָעָרִים אוג מִיט עָרְד אִין הַבָּר אוג דִי וָעָרִים זָעָנָן אַז מְצַעָר אַמוּטָן וויא טָעָן שָׁטָעכְט מִיט אַיין נָאדִיל אַיין לָעבְּנְדִיגָן · בני מַיין זון זָאלְסְט אַיין וויקְלִין זִיךְ מִיט אַיין טַלִּית מִיט צִיצִית אוג דָער וָאם וויקְלְט זִיךְ נִיט מִיט קַיין טַלִּית אוֹף זַיינֶ קְלַיידָער וָעָרָן דִי קְלַיידָער אַן גִירוּפִין פָּאלְשֶׁי קְלַיידָער · מַיין זון צוּר דִיךְ קָעָנְען נָאט אוג טוּא דִיא קְרון פון שׁוּנְקְייט אוֹף דַיין קָאפ דָאם וָעָנָן דִי הְפִילִין שֶׁל ראש וָאם דָרוּנָן שְׁטָייט דָער שֵׁם (יהו"ה) פון דַיין בֶּשָׁעפֶר אוג קְנִים אַן אוֹף דַיין אָרום דִיא תְּתִיכָה פון זַיין גִישְׁמַאלְט דָאם אִיז דִיא הְפִילִין שֶׁל יַד · אוג אַיין בַּת קול גַייט אַרום אֲלִי טָאג אוג זָאגְט דָער קָעָנְט דִיא וָאם טָרָאגָן דִי גְּלִים פון נָאט אוג דְרַייא מַלְאָכִים גַייעָן אַרום פָּאר דָעם מָענְטְשָׁן אוג רופָן אוֹס נִיט אף כְּבוֹד צוא דָער צורָה פון דָעם צַדִּיק וָאם דִי שְׁכִינָה פון נָאט רוּעָט אוֹף זַיין קָאפ · בני מַיין זון דוא זָאלְסְט נִיט נַיין נָאנָץ פְּרִיא אִין דַיין חֲבִירִם הוּז אַרַיין צוא בָּענְטְשׁין אִים אוֹדָר אִים שָׁלום נָעבִּין דָעָן דָר וָאם בָּענְטְשְׁט פְּרִיעָר זַיין חֲבָר אַיידָר עָר דָאוונְט דָער גִיט דָער שְׁפָּחָה דָעם כְּבוֹד פון דָער הָארִינְטִי · מַיין זון זַייא גִיוָוארִינְט דוא זָאלְסְט זַיין פון דִיא צָעהָן וָאם קומָען צום עָרְשְׁטִין אִין שׁוּל קְרִי דוא זָאלְסְט נָעמִין שָׁכָר קָעָנְען דִיא אַלִי צָעהָן אוג אִיטְלִיכָעד בַּאזונְדָער פון דִיא צָעהָן נָעמְט שָׁכָר קָעָנְען צָעהָן · מְמֵילָא זַייא אַלָע נָעמִין שָׁכָר קָעָנְען הונְדָערְט · וואל צוא דִיא דָאוונָע דִיא אַלִי וָאם זַייא וָעָרָן נִיצַייְלְט מִיט דִיא עָרְשְׁטָע צָהָן · בני מַיין זון אַז דו גַייסְט אַרַיין פָּר דַיין בֶּשָׁעפֶר זָאלְסְט אַרַיין גַיין מִיט פָּאכְט אוג אַז דוא מוּסָט הְפִלָּה זַיין פָּאר וָעמִין דוא שְׁמַייכְט · מַיין זון אַלי דַייני אֲבוֹת זָאלְסְט רִירָן בְּשָׁעת אַז דוא זָאגְסְט אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיה רַבָּא אוג קְדוּשָׁה אוג מִיט גְרוס כח כְּדֵי צוא בַּאצַווינְגָן דַיין יֵצֶר הָרָע צוא גוּמִין ווארום עָם שְׁמַייכְט אִין פְּסוק (כל עצמותי תאמרנה יי מי כמוך) אַלָע מַיני בַּייגָער מוּעָן זָאגָן נָאט עָר אִיז גְלַייךְ צוא דִיר · בני מַיין זון דוא זָאלְסְט נָאר נִיט גַייָן אִין בֵּית הַמִּדְרָש אוג גַייג דַייגָע אוּיעָרָן אוג הָער צוא דִיא רַייד פון דִיא חֲכָמִים אוּת וואי נִיט קְבוּזָה קַיין שום וָאךְ אוג צוא קַיין שום מָענְטְש דָעָן אַייגָער קָעָן נִיט אַוועק נָעמִין דָאם וואס אִיז בְּשָׁעָם צוּ זַיין חֲבָר אוג קַיין שום מָענְטְש קָעָן נִיט קְחַדֵּשׁ זַיין אַיין זָאךְ אִין דָער תּוֹרָה וואלְקָעם וואס זַיין חֲבָר אִיז אַן גִיבְּרַייט דָאם מְחַדֵּשׁ צוּ זַיין ווארום אַלץ אִיז אַן גִיבְּרַייט פון גָאט

כי הבל סוכן לפניו מיום שהתורה נבראת · בני הוי זהיר לבקר את החולה והמבקרו נורם לחקל חוליו · וראה להשתדל עמו לשוב לקונו · והתפלל עליו וצא · אל תכביד עליו ישיבתך כי רי לו מכובד חוליו · כשתבנם לחולה תכנם אצלו בשמחה ודבר עמו בשמחה כי לבו ועיניו על הנכנסים אליו · בני הוי זהיר בהוצאת המת לקוברו ולהכניסו ביד קונך כי מצוה רבה היא עליך וכל העושה חסד חנם הקב"ה עושה עמו חסד חנם · בני הוי זהיר לנחם אבלים ולדבר על לבם כי לא היו ראוים להענש חבריו של איוב אלא על שאמרו דברי קנטוריולא דברי נחומים דכתיב ולא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב · בני טוב ללכת אל בית אבל מללכת אל בית משתה לקחת מוסר לנפשך ולשפוך דמעות מעיניך כי כל השופך דמעות על אדם כשר לא ישפוך דמעות על בניו כשהם קטנים · בני הוי זהיר בהכנסת כלה לחופה ולשמח חתן שכל המשמחו כאלו קבל תורה מהר סיני שנאמר ויתן אל משה ככלותו כדתו כתיב ודא יום שנתנה תורה ביום שנכנסה כלה לחופה · בני הוי זהיר לכבד לעני ולהפיק לו נפשך ולתת לו מתנה בסתר ולא בפ־הסיא · ותאכילהו ותשקהו בביתך ותעלים עיניך מלהסתכל בו כשהוא אוכל כי נפשו רעבה ותט אליו אוכל · בני אל תדכא לעני ברבריך כי ה' יריב ריבם ועון זה גורם לכמה קנטורין למעלה לגלות חטאיו לרעה ומליץ לא נמצא עליו · וכל העושה כרצונו ודברים טובים מונה לו כמה פרקליטין למעלה וכלם מליצים עליו לטובה · בני ההקן צרה לנפשך והדלק נר להאיר לפניך ואל תניחהו להאיר לאחריך שמא לא יוכלו אחריך להאידו ואפילו שהוא לאחור לעולם לא ידליקוהו ותשאר אתה בנשף בערב יום באישון לילה ד ואפילה

ד כ"ע שכתבו בזה שיעשה נדקס כמוהו כחייו פיסים מחיר ט לעוכ"ב כדי"ת וכלך לפניו נדקס· ולפ ימית כמעשה למחייו נומר לחתר מוסו כניו יפנו ממחוו נדקס כי שמע לפ יפנו :

ב"ה פון דעם טאג אן איז תורה איז בשאפין גיוואירינט · בני מיין זון זאיי גיוויזירינט צוא קבקר חולה זיין אוג דער ואם איז קבקר דעם חולה איז ער גורם זיין קראנקהייט גרינגר צו מאכין אוג די זעה זיך צו קלייסין מיט אים ער זאל תשובה טאן צו זיין בשעפר אוג זאיי מיתפלל אויף אים ער זאל גיזונד ווערין אוג דער נאך נייא אוועק פון אים פון זענן דיין זיצן זאל אויף אים ניט שוועד זיין וואדום עם איז גינוג פאר אים דאם שוועדקייט פון זיין קרייטק · אוג אז דוא נייסט ארויין צוא אחולה זאלקסט ארויין נין צו אים מיט שקחה וואדום זיין הארץ אוג זייע אויגין זענן אוף די וואם נייען ארויין צו אים · בני מיין זון זאיי גיוואירינט צו ארום פירען אמת אים צוא בנראבן אוג אים ארויין צו קבריינגין איז די העגט פון זיין בשעפר וואדום דאם איז אגרוסע מצוה אוג דער ווס טוט חסד חנם טוט נאט ב"ה מיט אים אויך חסד חנם · בני מיין זון זאיי גיוואירינט צו פרעגין אוים צו ריידין זייער שקערן דען דיא בברים פון איוב זענן קער ניט גישטראפט נייואירין נאר חייל זייא האבין נירעט צוא אים צאריגידינע רייד אוג ניט קיין קבריקטונג · בני מיין זון מען ניהער בעסער צו נין אין איין קרוערייג הויז איידר צו נין אין לוסטיג הויז וואם דארט איז אתונה אדר אנגרירע שכחה בדי דוא זאלקסט זעהן וואם דער סוף איז פון דעם מענטש אוג צו פאר גיקן מערערין פון ריינע אוגין · וואדום דר ווס פר גיטט טרערין אוף דעם וואם איין קרוטער מענטש איז גישטארבין שמארבין זיינע קינדר ניט בייא זיין לעבין · בני מיין זון זאיי גיוואירינט צו ארויין קריגין איין כלה אונטר דער חופה דאם הייסט צו העלפין מיט געלר אוג טירחא אז זיא זאל אונטר דר חופה ניין אוג פבריליך צוא מאכין אין חתן וואדום דער וואם מאכט אים קבריליך איז גליך וי שר האם קבקל ניזעהן דיא תורה פון בארג סיני · בני מיין זון זאיי גיוואירינט בבוד אן צו טאן איין אריסאן אוג צוא נעבין אים צדקה אז קיינער זאל ניט זעהן אוג ניט בקרהסיא אוג ניב אים עסן אוג טרינקן אין דיין הויז אוג פאר הויל דייגע אוגין פון צו קוקן אויף אים בשעת אז ער עסט וואדום ער איז הונגערייג אוג אז דוא זעסט אויף אים קוקן ועסט ער זיך שעמין צו עסין · מיין זון דוא זאלקסט ניט פאר שטוסין דעם אריסאן מיט דיינע רייד וואדום דוא זעסט קריגן ווייער ביריג אוג דיא זיך איז גוטם אין היכל צוא פיל צאלן אוג דיינע וינד ווערין אנגפלעקט אים צו בייגן אוג קיין פלין ווערט אוף אים ניט ניפונען · אוג דער ואם טוט וויא דר וויל פון דעם אריסאן איז אוג דעם מיט אים נוטע בייד דער מאכט זיך פיל קליצים אין היכל אוג אלי זענן אוף אים פלין אוף אים נוטם · בני מיין זון מי ריד אן בריסען שפייו פון זענין דיין נשמה אוג ציגר אן אין לוקט אז עם זאל לייקטן שר

בני אל תאטם אזנך מצעקת דל למען ישמע ה' את קולך בזעקתך · כי כל האוטם את אזנו מזעקת דל גם הוא יצעק ולא יענה · בני בכל תפלתך שים עצמך עני ואביון לפני בוראך כי כמה הם מקטרגים עליך כאשר ידע יעקב העניו וראה שעשו רומסתו למעלה סיד אמר ויהי לי שור וחמור כעני ואביון · ודוד אמר הטה ה' אזנך כי עני ואביון אני · כיון שעבר היום · במקום העניות הכניס עצמו בחסד בוראו שנאמר לאחריו שמרה נפשי כי חסיד אני · וקיים בעצמך אל תתהדר לפני מלך · בני הוי והיר בעונג שבת לפי כחך ולעננו בסאכל ובמשתה · ובסעודת הלילה אל תשים עצמך בעני יותר מיכולתך · והזהר בסעודה השלישית · והוי זהיר בדבירך יום השבת כי על כל אלה אתה עתיד ליתן דין וחשבון · בני אל תכנס לביתך פתאום וכ"ש לבית חבירך · ואל תטיל אימה יתירה בתוך ביתך כי כמה רעות גורמת האימה · בני הסר כעס מלבך כי הכעס בחיק כסילים ינוח · ואל זר שורה על ראשם · בני אהוב את החכמים ודבוק אחריהם · והשתדל לדעת בוראך כי גם בלא דעת נפש לא טוב · והוי והיר לתת שלום לכל אדם · ודבר אמת · בני הוי והיר להיות צנוע בבית הכסא · ואל תפרע עצמך בם קום מגולה · והוי צנוע בדבר אחר · בני כשתשב על שולחנך לאכול דע שאתה יושב לפני המלך · אל תהי חצוף ובלען · בני היו והיר בימים ראשונים ובמים אחרונים כי שניהם לצורך · כשאוכלים בני הסעודה ואתה שותה אל תרים קולך בברכת היין · ואל תשיח בתוך הסעודה ואפי' בדברי תורה · והוי והיר בדברי תורה לופר על שולחן · וכל שלחן שאין עליו דברי תורה נקרא קיא צואה בלי מקום · בני הוי והיר כשתכנס לחולה ואין לו אל תכנס בירים רקניות · כשיקום

הוי

דיר אוג זאלסט עם ניט לאזן לייכטן נאך דיר וארום טאמר ועלן אנדרע ניט קענן דאם לייכטן וועט דיר זיין פינסטר דאם מיינט מען צרקה מאן מיטין נעלט בים לעבן בדי עם זאל אים לייכטן אוף עולם הבא אוג זאל ניט לאזן דאס נעלט צו זיינע קינדער אוג צו מראכטן אז זיינע קינדר ועלין נעבן צרקה נאך זיין טוט פון זיין נשמה ועגן זאל ער אזו ניט מאן וארום מאמר ועלין זיי ניט נעבן · בני מין זן זאלסט ניט פר שטאפן דיינו אוערן צוא דם נישמייא פון איין ארימאן וארום אז דוא וועסט צו הערן זיין נישרייא וועט נאט ב"ה צו הערן דיין קול אז דוא שרייסט פון איין צרה דען דער ואם פאר שטאפט זיינע אוערן צו דעם נישמייא פון איין ארימאן ועט ער אוך שרייען צו נאט אוג ער ועט אים ניט ענטפרן · בני מיין זן אין אלע דיינע תפלות זאלסטו דיך מאכן פאר איין עני ואביון פאר דיין בשעפר וארום דוא האסט בחדאי פיל מקטרינים אוף דיר אזוא ויא יעקב האסט נמאן אוג האט גיזאגט (ויהי לי שור וחמור) אוג עם אין דא צו מיר איין אקס אוג איין אייעל כלומר אין בין נאר ארום אוג דוד המלך ע"ה האט גיזאגט כי עני ואביון אני) אוך בין איין ארומער אוג איין ניט בדערפטינר · אוג זאי מקנים אין דיר (אל תתהדר לפני מלך) דוא זאלסט זיך ניט בשיינן פאר איין מלך · מיין זן זאלסט מכבד שבת זיין מים עסן אוג מרינקן נאך דיין פר טענן נאך אוג דיא סעודה פון פריימאג צוא נאכט זאלסטו מאכן נאר מער פון דיין יכולת אוג זאי גיוואירינט אין דך דרימר סעודה פון שבת אוג זיא גיוואירינט אום שבת נאר ויינינ צוא ריידן וארום אוף דעם אלסען וועסטו מתן אף נעבין דין אוג חשבון פאר נאט · בני מיין זן זאלסט ניט ארייז ניין פלוצלינג אין דיין הויז ארייז אוג כפל שפן אין דיין חברם הוז את זאלסט ניט וארפן איין איבריגע פארכט אין דיין הויז וארום דיא פארכט איז גורם פיל שלעכץ · מיין זן טוא אף פעם פון דיין הארץ וארום פעם טוט רגען בייא דיא נארין · מיין זן האב ליב דיא חכמים אוג נייא ויא נאך אוג פליים דיך צו קענין דיין בשעפר אוג זאי גיוואירינט צו נעבן שלום צוא איטליכען מענטש אוג רייד אמת · מיין זן זאי גיוואירינט צוא זיין בצניעות אין בית הכסא אוג זאלסט דיין צורך ניט מאן אין איין אפין ארט אוג זאי בצניעות ועגן דוא בהעפכט זיך מיט דיין וייב · בני מיין זן אז דוא זעצט דיך עסן בייא דיין טיש ויים אז דוא ויצט פאר נאט ב"ה · דוא זאלסט ניט זיין פאר שייט אוג ניט קיין פרעסר · מיין זן זאי גיוואירינט אין מים ראשונים אוג מים אחרונים וארום מען בראכף ויא ביידע נייטיג · אז דיא ליים פון דער סעודה עסן אוג דוא ווילסט מרינקן זאלסטו ניט מאכן דיא ברכה פון דעם דיין נאנץ הויך וארום ויא ווילסט מזן ענטפרן אמן אוף הער ברכה ועט חכילה איינר זיך דך ווערגין · אוג זאלסט ניט רייד אין מיטן עסן אפילו דברי תורה · אוג זאי גיוואירינט צוא לערנין איבר דעם קיש נאך דעם עסן · מיין זן אז דוא ועסט אריין גיין מיט ליידינע העמט אוג אז ער ועמט גיזונד זאלסטו אים דך אף דער קרענק זאלסטו ניט אריין גיין מיט ליידינע העמט אוג אז ער ועמט גיזונד זאלסטו אים דך

דוד מקדים לו המאכל ויחשב עליך באלו את מקיימו ומשיב נפשו וגמולך ישלם לך נורא · בני אל תגלה סודך לאשתך · הוי נאמן רוח אצל כל אדם ואל תגלה סוד בריבך עמו כל שכן בחותם בהשקט עמך · בני הוי זהיר לאכול עשבים ואל תשאל מבני אדם · וכשתשאל שאל ליוצרך כי בידו הכל · בני תבחר מחנק לנפשך ואל תצטרך לבריות · והוי זהיר להיות לך בנים ולגדלם לתורת כי בשבילם תזכה להיי עה"ב · והוי זהיר מאשתך מחתנה הראשון ה ואל תמנהו אפוטרופס בביתך · ואל תקרב לאשתך סמוך לוסתה והרחק מהביעור ומן הדומה לו · ואל תלך אחורי אשה בשוק ואל תעבור בין ב' נשים · והוי זהיר שלא תקפיד לחכם שחמתו חמת עכשוב וחמת צפעוני שאין לו לחש חמתו מות ורצונו חיים · בני אל תלך יחידי ואל תדין יחידי ואל תעיד יחידי ואל תהי עד ודיין כאחד כי אין יחיד דיין זולתי אחד · בני הוי והיר מועקת יתום ואלמנה כי היא אבי יתומים ודיין אלמנות · אל תהי להם קובע הויאל והוא קבע כל טוב שלהם ע"כ הוא קובע את קובעיהם נפש · בני כל חטאתיך שים במשקל ותשובתך במאונים ישאו יחד ואח"כ תן וידוי ותפלה להבריע המשקל · בני התרחק משכן רע ומארם ששמועתו רעה כשם שאומרים עליו מלמטה כך אומרים עליו מלמעלה · בני בנפול אויבך אל תשמח פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו · גבול אם רעב שונאך האכילהו לחם · בני אל תרדוף אחר השררה כי הכל נזור מלמעלה ולכל אשר יחפץ יתננה . בכל יום קורא הקב"ה בעצמו ראו קראתי בשם שנאמר ראו קראתי בשם בצלאל בני

ה כמ' פסחים חמרי לה מטוס חמד וחמרי לה מטוס ממון ותיתח לפח ותיתח לפח :

לאבען טיט עסין ווערט אויף דיר גירעכינט ווייא דוא האסט אים גיוונד גימאכט אוג האסט אים ווידער גיקערט ווי נשמה אוג נאט ווערט דיר בצאלין דער פאר שכר · מיין זון ואלסט ניט אנטפלעקין קיין סוד צוא דיין ווייב אוג ואלסט ווי אין וארהפטינער מענטש קענטש אלי לייט אוג ואלסט ניט מגלה ווין דעם סוד פון דיין חבר אפילו בשעת אז דוא קרינקסט ויך טיט אים מכל שכן אז ער איז טיט דיר שלום · בני מיין זון דוא ואלסט ליבר עסין גראז אוג ואלסט ניט בעמן קיין צדקה פון לייט ואלסט בעסר בעמין צוא דיין בשעפר וארום אלץ איז אין זיינע הענט · מיין זון ואלסט בעסר ויך ווינטשן דעם טוט איידר בראכן צוא לייט אוג ואלסט גיוואריגט ווין צו מגדל ווין דיינע קינדר תורה צו לערנין וארום דוך דעם ועסטו זוכה ווין צוא עולם הבא אוג ואי גיוואריגט צו היטן דיין ווייב פון איר ערשטן איידים דען כחמת איין אשה האט וויער ליב איר ערשטין איידים קען ויא קומן טיט אים מנה צוא ווין אדער צו נגבענען נעלט בייא דיר אוג אים אוועק צוא נעבן · אוג ואלסט ויך ניט בהעפטן צוא דיין ווייב נאהענט צו איר צייט ואם ויא איז גיוויינטליך צו ערקן נדות אוג דער ווייטער ויך פון אזעלכע מיאוסע זאכן אוג פון אזעלכם ואם איז גליך דער צוא אוג ואלסט ניט ווין אונטער איין אשה אין מארק אוג ואלסט ניט דורך ווין צוישן צוויא · אוג זאי גיוואריגט ניט צו דער צערן איין תלמיד חכם וארום צו ווין צארן איז קיין שפראך ניט דא ווין צארן איז טוט אוג ווין ווילן איז לעבן · בני מיין זון דוא ואלסט ניט ווין אליין אוג ואלסט ניט משפטין אליין אוג ואלסט ניט עדות זאגן ואלסט ניט ווין איין עדות אוג איין דיין איבער איין משפט וארום עם פסקנת קיינר ניט אליין נאר דער אויניצינר נאם : מיין זון זאי גיוואריגט פון דעם גישרייא פון איין יתום אוג איין אלמנה וארום נאט ב"ה איז דער פאטר פון יתומים אוג איין דיין אלמנות · דוא ואלסט זייא ניט עזלן וארום דער מענטש ום נעלט בייא דיא יתומים אוג אלמנות נעמט נאט ב"ה אנטעק דאס לעבן בייא אים · בני מיין זון אלי דיני ויך טוא אין איין ואג שאל אוג דיין תשובה טוא אין דעם אנדרן ואג שאל אוג ועג זייא בייד אויבר אוג דער נאך גיב וידוי אוג תפלה פאר נאט כדי דיא שאל פון תשובה זאל איבר ועגן · מיין זון ער ווייטר ויך פון איין בייזין שכן אוג פון אזוא מענטש ואם האט אבייזין שם וארום אז מען ואט אוף אים אוף דער ועלט אזו מען אוף דעם היכל · בני מיין זון אז דיין פריינ טוט פאל ואלסטו ויך ניט פרייען וארום טאמר ועט דאס נאט ניט גיפעלן ועט ער דעם צארן פון אים אוג קערין אוף דיר נאר אז דיין פיינט איז הונגריג מאך אים נאך עסין ברוט · בני מיין זון ואלסט ניט נאך יענן נאך הערשאפט וארום אלץ איז מען גוזר פון דעם היכל אוג צוא דעמן ער ועט ועלן ועטער עם נעבן דען אלי טעג רופט נאט ב"ה אליין דרויף אום · מיין זון

בני אל תהי כובש לחברך על נגעו שמניח מקום בריא ושורה על הנגע . ככה לחברך על נגעו ואל הגלה קלקולו לעולם . בני הוי רץ לדבר מצוה ואל תהי המצוה קלה בעיניך ואל תאמר זו קלה וזו חמורה שאינך יודע מתן שכרן של מצות וכל מעשיך יהיו לשם שמים . בני אל תהי צדיק הרבה ואל תרשע הרבה ואל תהי ביישן הרבה ואל התמול על הרשע המקלקל שורת חכמים אל תהי ביישן הרבה אפילו לשתות מים הנשארים מפיו של חבירך כי ההבל יוצא מבית חללו ואינך יודע איזה חולה בגופו . בכל דבר הוי ביישן ובמקום דהיזק שכיח אל תהי ביישן . בני לעולם הוי מנבל עצמך בבית המדרש ואפילו ששיחקו עליך חבירך . בני אל תשב בחבורת האומרים גנאי על חבריהם ובעלי לשון הרע כי כל הדברים עולים ובספר נכתבים וכל העומדים שם נכתבים בחבורת הרשע חבורת לשון הרע . בני אל תשתה מים שׁוֹלים ואל תאכל מאכל מיד כל אדם . הוי משתין בפני מאה . ואל תשתה מים בפני אחד . בני אל תבשל בקדרה שבישל בה חבירך ו וכ"ש אם בשלו בה שנים . ונסתלקו מן העולם כי כבר מלאך המשחית מכיר בה . בני הוי זהיר באשה שאינה הגונה לך . אוי לו לפוסל את זרעו . אבשלום גרם כמה רעות לישראל דרף אחר אביו להרגו ושכב את נשיו . אוֹנוֹניהו אהיו הפליג על המלוכה ובקש לאשת אביו . בני הוי זהיר שלא תשמש מטתך בשעה שהיא מניקה את בנה . ואל תניח בנך בעריסתו יחידי בבית בין ביום בין בלילה . בני אל תהי ישן בלילה יחידי בשום בית כי בדברים אלו לילית מזומנת להזיק וכיון שאוחזת לאדם או לתינוק היא מוציאתו מן העולם . בני הוי זהיר לנדל בניך לת"ת ולא תסלקם ממנה שכל המסלק בנו מן התורה יסתלקו ימיו מן העולם מפני שהקב"ה בוכה עליו בכל יום ויום . בני הוי זהיר שלא תשתה מים מגולים בלילה . כי מקטרגים משתכחים בעולם ובהם נוקשים בני אדם כצפרים בפח . בני אל תשב בצל החמה בימי תמוז ואב וכ"ש שלא תישן . ואל תישן לאור הלבנה ועז"נ נאמר יומם השמש לא יככה וירח בלילה . ביום מפני קטב מרירי ובלילה מפני אגרת בת מחלת . וכל שכן כשהלבנה בחידושה . ה' ישמרן . מכל רע ישמור

ו כלומר שלא יקח חמס בלמנה .

זאלקט ניט זיין צוא דיין חבר וויא איין פֿליג וואם זיא לאזט שמיין דאם גוזנטע לייב אוג שטעלמווך אוף . דער נגע . פֿלומר אויב דו ווייסט עפּיס אשלעכטע זאך אויף דיין חבר זאלקטו זיא ניט מגלה זיין נאר בדעק צו דיין חבר אויף זיין נגע . מיין זון דוא זאלקט אייביג לופֿן צוא טאן איין מצוה אוג קיין מיצוה זאל ניט גרינג זיין אין דייני אוגן אוג זאלקט ניט זאגן דיא מצוה איז גרינג אוג די איז דאַרב וואַרום דוא ווייסט ניט העם שכר פון מצות אוג אלזי דיינע מעשים זאלזין זיין פון נאטם:וועגן . בני מיין זון דו זאלקט ניט זיין צו איין גרוסר צדיק אוג צו איין גרויסער רשע אוג ניט קיין גרוסער ביישן אוג זאלקט זיך ניט דער באַרימין איבער ארשע . אין אבי זאכן זאלקטו זיין אבייישן נאר אויף אזו אזי אורט וויא עס איז גוויינטליך אבייזק זאלקטו ניט זיין קיין ביישן . מיין זון אייביג זאלקטו זיצין אין בית המדרש אוג חאטשי דייני חברים שפּעטין אוים דיר . מיין זון זאלקט ניט זיצן אין דר חברותא וואם ריידין שלעכטין אויף זיערי חברים אוג זענין בעלי לשון הרע ווארום אלי דינג וערין פאר שריבין אין בוך פון רשעים . בני מיין זון דוא זאלקט ניט טרינקן קיין גיליגעני וואסיר אוג זאלקט ניט עסין קיין עסן פון דעם פון די העגט אמענטשין . אז דוא וועלקט מעשתין זיין אוג עם שטייגן פיל מענטשין קאנקטא פאר זייא מעשתין זיין וואורום עם איז אסכנה איין צו האלטן זיה אוג זאלקט ניט טרינקן קיין וואסר אפילו פאר איין טענטשן . מיין זון דוא זאלקט ניט קאכין אין איין טאפ וואם דיין חבר הט דרינען גיקאקט דם האפ ער גימייגט ער זאל ניט נעמן קיין אלמנה אוג טקל שפן אז צוויייא מאנן זענן בייא איר גישטארבין ר"ל בני מיין זון זייא ניוואריגט ניט צוא נעמין איין אשה וואם איז ניט ראוי צוא דיר . וויא איז צוא דעם וואם פסקתי זייני קינדר ער נעמט שוייב פון אקשפרה וואם אין איר איז דא איין פסול . מיין זון זייא ניוואריגט דוא זאלקט זיך בהעמטין צוא דיין חייב בשעת אז זיא ויינט דאם קינד . אוג זאלקט ניט לאזין שלאפין דיין קינד אין וויג אליין אין איין חדר סאיי בייי טאג סאיי בייי נאכט . מיין זון דו זאלקט ניט שלאפין ב' נאכט אליין אין איין חדר . מיין זון זאיי גיוואריגט דיין זון דער ציהן צוא תורה לערנין אוג זאלקט אים ניט אופֿהאלטן פון לערנין ותלין דייני טעג ניט אופֿהאלטן גינטן ווערין פון דער ועלט . מיין זון זאלקט ניט טרינקן בייא נאכט אוף גידעקטי ואסער וואורום מקטרינים זענען אוף דער ועלט אוג שטיקלין לייט . מיין זון זאלקט ניט זיצין אום תמוז אוג אב אין דעם שאטין פון דער זון אוג קשיטא

את נפשך ה' ישמר צאנך ובואך מעתה ועד עולם . בני אל תאכל בשר (שנפנסה) בעוד שפסתלקת והבל בין צלי בין מבושל . ואל תאכל תבשיל מקדרה שלא בשלו בה ל' יום . בני חוי זהיר בכל מאכלך לתת חלק לבוראך והחלק שלו הוא של עניים . לפיכך טול מן היפה שיש בשולחנך לתת לקונך . ואל תקלל חרש ויראת מאלהיך . בני דע כי בטחון הצדיקים הוא המוב הנגוז מבחר תבל ארצו והוא מקום גניז וסתום . ואין כל בריה יכולה לעמוד באותו מקום זולתי הרוחות הקדושות המהודרות המזומנות ליכנס לאותו מקום . והמקום הוא מטע שעשועיו של הקב"ה ונברא קודם שנברא העולם ואינו מן העוה"ז . תם ונשלם שלב"ע .

זאלה הדברים שהייתי נזהר בהם אני המחבר וראיתי לכותבם ומועילים הרבה לכל אדם ובפרט לתלמיד חכם שלא יבא חלול ה' על ידו . בני הוי והיר כשתבא בבית חבירך אל תריס עיניך לראות בבלי ביתו . ולא בשום דבר שבבית . וכ"ש שלא תסתכל בפני אשתו ובנותיו . גם לא תשפיל עיניך כ"כ יותר מן הראוי . שגם זו רעה חולה שנראה כעדמה שיחזיקוהו חסיד . וכשתאכל על שולחן חבירך אל תשבח מאכל שאכלת בבית אחר שנראה שאתה פוסל מאכלו . וכ"ש אל תאמר מאכל זה מוטעם וזה לא . אל תבא בבית חבירך יחידי שאם יחסר איזה דבר אע"פ שיתביישו לחשוד בפניך יהשדוך בלבם שאתה גנבתו . בני אל תשבח אשתך בפני חבירך וכ"ש בחברת אנשים פן יבואו לשנאות נשותיהם או לחשוק באשתך ולהרהר בה . בני הוי והיר בבית שאתה רגיל ליכנס בתוכה דבר מגונה תרא מוחה בידם ואל תחניף . שהקולר תלוי בצוארך שאפשר שאינן יודעים בגנות הדבר ולכך עושים . ואם יודעים ועושים אל תהיה מסחזיקים . בני כשתכנס לבית חבירך ואתה רואה בו דבר מנוגד אל תיסרהו בפני אשתו . ואל תשבח עצמך בפני אשתו במדות טובות שיש בך שכמא תבא לסאום בבעלה ולחשוק בך . והוי זהיר בבית שתרגיל ליכנס אל תרבה בשאלות ואל תשבח להם בפניהם . ואל תרבה שיחה עם אשתו ובנותיו וכ"ש אחורי בעלה . ואם היא מתחלת לדבר עמך אחורי בעלה תהיה תשובתך לה בקול רם ולא כמתלחש עמה פן יחשוד בעלה

ניט שלאפין אוג זאלסט ניט שלאפין קענין דער לבנה . נאט זאל דיך היטן פון אלים בייזין . מיין זון זאלסט ניט עסין קיין ניקעכץ פון אזו מאן ווען מען האט דריגען ניט ניקאכט דרייסיג מענ . מיין זון זייא גיואריגט פון אלי דיני עסין צוא נעבין איין חלק צוא דיין בשעפר ראם אי צוא דיא ארעמי ליים דרום נעם פון דעם בעסטן חלק ואם איז דא אוף דיין טיש צוא נעבין צוא ארמי ליים אוג זאלסט ניט שעלטין אייניס אונטער דיא אוגין אוג זאלסט זיך פארכטין פר דיין נאט . מיין זון זייט אז דאם פאר זיכרונג פון דיא צדיקים איז דאם גוטם ואם איז בהאלטן אויף עולם . בא אוג ראם איז אין אורט ואם קיין ברירה קען דארט ניט שטיין נאר די הייליגי נשמות אוג עם איז בשאפן גיואדין פריעד פון דער ועלט . ואלה אוג דאם ענגין דיא זאבין וום איך כרתבר פלעג אין זייא נזדר זיין איז סיר גיפעלין דא צוא שרייבן אוג זייא העלפין זייער פיל צוא איטלכין מענטשין . בני מיין זון זייא גיואריגט אז דוא ועסט קומין אין דיין חבירם הוז זאלסט ניט קוקין אוף זיין כלי בית אוג ניט אוף קיין שוש זאך אוג מכל שכן אוף זיין וויב אוג טעכטר אוג אוך זאלסט ניט צוא שאדף אראפ האלטן דייני אוגין וארום ראם איז אוך אשלעכטי מדה . אז דוא עסט בייא דיין חבר זאלסט ניט לזבין ראם עסין ואם דוא האסט גינעסין בייא אנדרין אוג מכל שכן דוא זאלסט ניט זאגין ראם עסין איז גוט אוג ראם עסין ניט . אל זאלסט ניט קומן אין דיין חבירם רהוי אז קיינר איז דארט נישטא וארום טאמר ויעט עפים פעלין ווען האטשי זייא ועלין זיך שעמן דיר צוא זאגין ועלין זייא דיך חושד זיין אין האלץ . מיין זון זאלסט ניט לזבין דיין וויב פאר דיין חבר טאמר ועט עד פיונט קריגען זיין וויב . בני מיין זון אין דער שטוב ואם דו בימסט אליין אוג עהכסט זייא ענגן זיך נוהג שלעכט זאלסט זייא שמראפין אוג זאלסט זייא ניט חנפנין . וארום עם איז סינליך אז זייא זאלין וויסן אז מען מאר ראם ניט טון ואלסין זייא עם ניט ניטאן : מיין זון אז דוא גייסט ארויס אין דיין חבירם הוז אוג דוא עסט אים טון אין עבירה זאלסט אים ניט שמראפין פאר זיין וויב . אוג זאלסט זיך פר ניט לזבן פר זיין וויב אוג טעכטר אוג מכל שכן אויף ניט פיאוסטן איר מאן אוג ועט גלוסטין אין דיר . אין אהוז ואם דוא קומסט אויסט זאלסט ניט צו פיל ערגין שאלות אוג זאלסט ניט פיל דיידן מיט זיין וויב אוג טעכטר אוג מכל שכן אונטער אוג

בעלה שדבר סתר בינך לבינה · ובשתשב לאכול בשולחן אחד עם הבעל הבית ואשתו אל תשאל דבר ברטיות כ"א בפירוש שקרוץ עינים יתן עצבת לבעלה · שיחשוד שהרטיחה היה לדבר אחר עם אשתו · בני הוי זהיר כשתלך באכסניא אל תרבה יש בתך בבית כל היום כ"א בעת האוכל ואפי' בעה"ב בביתו כל היום כלו שאפשר שרוצה לעשות דבר שלא תדע · וכשתדבר עם אשתו אל תבגם בתוך דבריהם · ואם תראה בעל הבית מדבר עם אשתו בלחישה לפניך ובפרט על השולחן חקור עצמך אם יש בך דבר מגונה במאכלך ומלחש שתבין ותפרוש ממנה. בני בלכתך באכסניא עם חברים הזהר להם אם תראו בי דבר שאינו הגון במאכלי או בדברים אחרים אמרו לי להזהיר עצמי ממנו · שאין אדם רואה חוב לעצמו · הוי זהיר באוכלך על שולחן חבירך אל תספר דופי פשום אדם פן יאמר למחר ג"כ יספר ממני על שולחן אחר · הזהר כשהבעל הבית קונה כלים לביתו בראותך אותם עשה עצמך שאינך יודע שקנאם מחדש הוי זהיר בראותך לבוש חדש על חבירך שלא לעשות תמיהו' ולשבחו פניפול עליו כתם או יקרע ויחזיקך לעין הרע ויתרחק ממך לעולם · בני הזהר עם אדם שנשאת חן בעיניו אל תרבה ישיבתך עמו וכ"ש שלא תרבה עמו בשאלות פן ישבעך וישנאך · וכ"ש עם אדם שלא נשאת חן בעיניו הזהר עם אדם שהוא קפדן אל תדבר עמו אלא שלום בלבד פן תבחר מחנק נפשך להנצל ממנו · בני הזהר והשמר מלשאול חסר של ממון מגבל וכילי פן יכלה כחך ותאבר ימיך ולבסוף יעלה תרס בידיך · בני אל תתראה עצמך שבע בפני רעבים · הוי זהיר מלדבר ברופי שום אדם בחברת אנשים או אפי' בפני אחד פן יהיה אביו או אחיו או קרובו ואינך יודע ובידעך תכסה בושה ותשיגך כליסה ואינך יכול לתקן דכיון שהגיד שוב אינו יכול להגיד · בני הוי זהיר כשמשבחים אותך ומגדילים אותך השפל עצמך יותר ואל תכנים באזניך דברי שבחם כי אדם יראה ללבב ומכיר אדם בעצמו · ובפרט שאין צריך בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא· בני אל תזנח אהבת בנים בפני מי שהוא חשוב בנים כ"ש שלא תשחק עם התינוק בפניו ואם תביקבו שמקפ ד שאתה תשדרו לעין הרע עשה אופנים שאף שתשחוק עמהם יהיה על אופן היותר קרוב שלא יצטער ·

מאן · אוג אַז וויא הַייבט אַן מיט דיר צוא רייידין זאלסטו איר ענטפֿערן מיך אַהויך קול דאם איז איר מאן זאל דיך ניט תושש ווין דאם עס איז אין פאר בּאַרגניש צוישטין אייך · אוג אַז דו זעצט דיך עסטן מיט דעם בּעל הַבּיתּ ווין ווייב זאלסטו ניט פֿרעגין וויא אַזאך אופֿן זינק וואַרום דאם קען ווין אַרַשֶׁד צו איר כאן ; בני מיין זון או דו קומסט צו נאכט זאלסטו ניט ווינין אַנאַנדערן מאג אין שטוב נאר צום עסטן וואַרום טאטע ווייל דער בּעל הַבּיתּ טון אייך זאך וואס דוא זאלסטו ניט וויסן · אוג אַז ער דעט מיט ווין ווייב זאלסטו ניט אַרויין רייידין · בני מיין זון אַז דו נייסט מיט רייני חברים צו נאכט זאג וויא אויב איר ווענט זעהן אין מיר איין מיאוסע זאך זאלט איר דם מיר זאגין איך זאל וויך היטן דאם ניט צו טאן · וויא ניוואַרינט או דוא עסט אויף ריין חברם טיש זאלסטו ניט דעד צייכין קיין גנאי פון קין מענטש וואַרום ער ווענט טראכטין מאַרגין ווענט ער דער צייכין פון מיר בייא אנגרדין טיש · אז דוא ועסט דער בּעל הַבּיתּ קוסט נייע בּלים כאך דיך גלייך וויא דו ווייסט ניט אַז ער האט וויא ערשט ניקוסט · הוי אַז דוא ועסט איין נייא קליד אויף ריין חבר זאלסטו עם ניט צו פיל לויבין וואַרום טאטע ווענט פאלין אין קלעק ווענט ער זאגין דוא האסט אין זין דער גינעבין · מיין זון זאלסטו ניט פועלין בייא אים · בני מיין זון דוא זאלסטו דיך ניט ווייזין זאט פאר הונגעריג לייט · וויא ניוואַרינט ניט ריידן שלעכטין פון קין שום מענטשין פאר פיל לייט אדער פֿר איינעם טאטע איז ער ווין קרוב אוג דוא ועסט עם ניט קענין פאר ריכטן · מיין זון אַז קען לזבט דיך את קען כאסט דיך נרוים זאלסטו דיך ניהערין כאכן אוג זיער לובוג זאל ניט אַרויין ניין אין ריינ אויערין וואַרום אמענטש ועהט נאר וואס ווינ אויגין זעהן אבר נאט ב"ה זעהט וום אין האַרץ איז את איטליכר ווייסט ראַך בייא דיך וואס ער איז · בני מיין זון זאלסטו ניט דך כאכן דם ליבּ שאסט פון קינדער פאר אלטלכן וואס האט קין קינדר ניט אוג כיבל שכן דוא זאלסטו דיך ניט שפילן מיט קינדר פאר אים · את אוב ער איז מקפיד וואס דוא הימסט דיך פאר אים צו שפילן

בני הוי זהיר כשתדבר עם אדם מכובד או שיש לו מום באיזה אבר שבגופו אל תסתכל בפניו ולא באבר שהשום בו · הוי זהיר כשתכנס במקום אנשים אל תשב במקום יותר גבוה ושם לא על מקום שהוא יותר שפל · דשני הקצוות מורין גאות · בני הוי זהיר אם קלקל חבירך וביזה אותך אל תשנא אותו בלבבך · אדרבא עשה עמו חסד בכל אשר תמצא ידך לעשות לשלם לו הטובה שבא לך על ידו · שעל ידי שקבלת בזיונו וקללתו נמחל עונותיך · בני כשתלבש בגד חדש בעוסרך בפני אנשים כסהו · וכ"ש בפני נשים · כי דבר זה מהדברים המגונים הבאים מפחיתות הנפש שבו להראות לאחרים כי הוא לבוש שני · בני הזהר שלא ליכנס בבית חבירך בשעת הסעודה פן תכבר עליו · בני הזהר כשמביאים איזה דבר אכילה בפני אדם עשה אופנים שיבין מהם שמעולם אין רצונך במאכל זה או עשה אופן שיכיר בך שכבר אכלת כדי שלא תכבר עליו ישיבתך שם · ובפרט אם היא סעודה שאינה מספקת לבעליה · בני הוי זהיר אם נתת מתנה לאדם לא תעבור לפניו · גם המקבל לא יעבור לפני הנותן עד יעבור זמן · שלא יחשוב שתעבור כדי שיחזור ויתן ויבא לבעוט במתנה ראשונה · בני הוי זהיר כשתתן מתנה לאדם אל תביט בפניו פן יתבייש ונמצא במקום מצוה נתת מסון לקנות עונשים לעצמך· בני הוי זהיר שכל מצוה שאתה עושה יהיה ראשונה בעיניך שעל ידי כך תבא להרבות במצות ואפשר שעל רמז זה התחילה התורה בראשית ז · בני הזהר אם נבשלת באיזה חטא אל ימעט בעיניך · בני הוי זהיר בראותך עצמך עשיר ומלובש בגדים יקרים ויושב בשער בת רבים אל ימעט אדם בעיניך · כי המטן והמלבוש והכבוד אינן בכלל אבריך הדבוקים בגופך אלא נרדפים ממך היום עמך ולמחר באחר שגלגל הוא שחוזר בעולם · וכארז"ל למה נקראו זוזים שזזים מזה לזה · בני כשאתה במושב אנשים בלום פיך מלדבר שאין שום כבוד נמשך מרבוי הדבור

ז כלומר שכשבל יום יסיס בפיניך כלנו סיום כוח פעם לתשובה בלמדם תורה כפו שדרכו לז"ל ע"פ כיוס כוס ס' מלכיך מעוך כך פי' כתכס כשלם ל' ויסודם תכולפסיס :

סיט דיא קינדר טוא אויף אזו איין אופן ער זאל זיך ניט מצער זיין · סיין זון אז דוא רעדסט סיט אמענטש ואם זיין פנים איז ניט שיין אודער ער האט איין סום אין זיין גוף זאלסט ניט קוקן אין זיין פנים אודער אויף דעם ארט אוג אוך ניט נאר היטן ואורום דיא בייד ואכין זייען אויף נדלות · סיין זון אז דיין חבר האט דיך נישאלטן אוג מבזה ניהען זאלסטו אים ניט פיינט האבן אין הארץ ארבא טוא סיט אים חסד אוג גוטס צוא בצאלין צוא אים דאס גוטס ואם דו האסט מקבל ניוואן דען דורך זיין בזיון אוג קללות זענען סוחל ניוואארין דיינע זינד · סיין זון זאלסט ניט ארויין גיין אין דיין חברס הוז בשעת עסין · סיין זון אז סען בירענגט עסין צוא אסענטשין אוג דוא ביסט אויך דארט מאך דיך אז ער זאל סיינען אז דוא האסט שון גינעסין בדי דיין זיין זאל אים ניט שוועך זיין אוג בפרט אוב דאס איז אזו אסעזידה ואם איז ניט גינוג צו איר בעל הבית · סיין זון אויב האסט גינעבין אמתנה צו איין מענטש זאלסטו פאר אים ניט פאר בייא גיין בין איין צייט בדי יענר זאל ניט סיינן אז דוא נייסט דרום אז ער זאל דיר כבוד אן טון אויך דער וס האסט גינטן דיא מתנה זאל ניט פאר באיי גיין בין איין צייט דעם ואם האסט אים גינעבין די מתנה בדי ער זאל ניט סיינן אז ער וויל נאך אמתנה · סיין זון אימלידע מצוה ואם דוא טוסט זאל בייא דיר גירעכינט זיין ויא דוא טוסט דיא ערשטי מצוה דורך דעם ועכטו קומען צוא פיל מצות · סיין זון זייא גיוואארינט אז דוא ביסט חלילה נכשל גיוואארין אין איין עבירה זאל דאס בייא דיר ניט ווייניג זיין נאר דוא זאלסט תיקף תשובה טון · בני סיין זון אז דוא ביסט איין עושר אוג אן גיקלייד סיט סייערי קלייד אוג ביסט חשוב בייא לייט זאל בייא דיר קיין שום פענטש ניט קליין זיין ואורום דאס נעלר אוג קבוד ואם דוא האסט דאס איז ניט בהעסט אין דיין גוף הייבט נעגין זייא בייא דיר מאכין בייא אנגדרין דען דאס עשירות איז איין ראר ואם דרייט זיך אום אויף דער וועלט הייבט איז דאס בייא דיר אוג מאכין דרייט זיך עם איבר צו אנגדרין · אוג אז דוא ווילסט חכמים זיל האבין גיואגט פאר ואם ווערט דאס נעלד אן נרופן (זוהם) איז סייסש ריכן ווייל נייא ריכין אונעק פון אייגם צום אנדרין · בני סיין זון אז דוא ויצט צוישן לייט · פאר שלים דיין סויל פון בייגין ואורום פון פיל בייגין קוסט קיין שום קבוד ניט דען דורך פיל בייד ווערט ניט פאר סיסען קיין זינד אוג דער תגא דאס גיואגט אוג איך האב ניט גיסוגן קיין בעסרי זאך פאר

רעם

בי כל המרבה דברים מביא חטא וברוב דברים לא יחדל פשע . והתנא אמר ולא מצאתי לנוף טוב אלא שתיקה . ואע"פ שהרבררים ערבים לשומעיהם דע שלא תקום משם בלי מצה ומריבה . אך תרבה בישיבתך דברי תורה ומוסר או בספורים המביאים לשומעיהם לידי יראת שמים . בני הוי זהיר שכל מעשיך יהיו לש"ש והוא יישר אורחותיך . בני הוי זהיר בכל דבר שאתה עושה ליכר לשיקוב"ה ושכינתיה ותשרה ברכה בכל מעשה ידיך . בני אל תבטח בחכמתך וכל דבר שאתה עושה ומצליח . דע שחכמתך לא עשה כלום כ"א שרצונו ית' כך . שהרי במה חכמים יותר כסף אין מועיל להם חכמתם להצלית וכמאמר שלמה המע"ה ונם לא לחכמים לחם . בני הוי זהיר בכל עת ורנע לזכיר יום המיתה ויום הדין מניעה נדולה לאדם שלא לחטוא . בני ביום שאתה מתענה אל התראה עצמך בפני שום אדם שאתה בתענית ואל תתנאה בתעניתך פן תמעיט דמך וחלבך חנם . בני הוי זהיר בתועלת אחרים יותר מתועלתך . שאינו דומה עושה צדקה לעצמו מהעושה לזולתו . שהעושה לזולתו מורה על חיבוב המצוה וגם אחרים רואים ולמדים לעשות . בני הוי זהיר בעשותך מצוה ותמצא בה מונעים הרבה . כל כך שתראה מונעים בה תתחזק לעשותה . שתועלת רב מניע לנפשך ממנה והשטן מבקש למנוע טיב מבעליו . ובכל אותם המונעים נתלבש בהם השטן למונעך והם שלותיו . בני הוי זהיר ליתן מותר מאכלך לשכניך העניים ואל תאמר בלבבך איך אני נותן להם שיורים דמה דסנאי לך לחברך לא תעביד . דזה פיתוי היצר למונעך ממצוה ולהטית לעניים ברעב . שהדבר שלך הוא מותר לעני תחלת אכילה . בני הוי זהיר אם נכנס ויוצא ארם בביתך אל תמנע ממנו אכילה ושתיה בכל יום ויום כפי בולתך בני הוי זהיר כי תראה עוים וכסיתו ואפי' בכחובי בלאות שבביתך שאם לפניך דבר קל ובזוי לעני נרמה לו דבר נדול ונהמר דיוהר טוב להיות מכוסה בזה ולא ערים . בני הוי זהיר כשתשמע בשבח חבירך אע"פ שאין אהה מכיר בו הוי מכייע עם המשבח אותו . בני הוי זהיר שתראה תתן נכנס לחופה להקל בעיניו הוצאות הבית שאין ביד האדם כלום והקב"ה הוא הזן מזמין פרנסה לכל אחר בעתו וזה מעשה בכל יום עם כל אחד ואחר . ובזה ילך לחופה בשמחה

דָעם גוף וויא צוּ שָׁווייגָען . אוּנ חָאטְשִׁי דיא רַייד זָענָן זִים צוּא דיא וְאם הָערן זַייא זָאלְטְט אִבָּר וויסָן אַז דוּא וָעטְט פּוּן דָארְט נִיט אַוועק נַיין אֶן קְרִיג דָרום אִיז בָּעסָר זָאלְטְט שְׁווייגָן . נָאר טָענְטְט רָעדין דִבְרֵי תוֹרה אוּנ מוּסָר אָדָער זָעלְכִי מַעֲשׂוֹת וָאם בְּרָענָן צוּ יִרְאַת שָׁמַיִם . בְּנִי מַיין זוֹן אַלָע דַייגָע מַעֲשִׂים זָאלָן זַיין לְשֵׁם שָׁמַיִם אוּנ גָאט ב"ה וָעט דִיר רָעכְט פָארְטִיגָן דַיין וָעג . מַיין זוֹן אִיטְלִיכָע זַאךְ וָאם דוּ טוּסְט זָאלְטְט וָאנָען (לשם יחוד קוד"ה בריך הוא ושכינתיה) אוּנ דָאן וָעט רוּעָן דִיא שְׁכִינָה אִין דַייגָע וְערָג . מַיין זוֹן דוּא זָאלְטְט זִיךְ נִיט פָאר זָעכְרִין אִין דַיין חָכְמָה אוּנ אַלֵי זַאכְן וָאם דוּא טוּסְט אוּנ בַּגְלִיקְסְט . וויס אַז דַיין חָכְמָה הָאט גָאר נִיט גִימָאן נָאר מַהֲמֶת רָעד וויִלן פּוּן גָאט אִיז אַוו וָארום עָם אִיז רָאךְ רָא פָיל גְרָעסָרי חָכָמִים פּוּן דִיר אוּנ וַיְעָר הָכְמָה הָעלְפְט זַייא נִיט צוּא בַּגְלִיקְן . אוּנ שְׁלמה הַמֶּלֶךְ ע"ה הָאט גִיזָאגְט (וגם לא לחכמים לחם) אוֹיךְ נִיט אַלָע חָכָמִים הָאבִּין בְּרוֹט . מַיין זוֹן אִיטְלִכִי צַייט אוּנ רָגַע זָאלְטְט גִידָענְקִן אָז מוּט אוּנ יום הַדִּין אוּנ דָאם הָאלְט דָעם מָענְטְשִׁין עָר זָאל נִיט זִינְדִגִין . בְּנִי מַיין זוֹן דָעם טָאנ אַ דוּא פָאלְטְ זָאלְטְט נִיט זָאגָן פָאר קַיין שוּם מָענְטְשִׁין עָר זָאל נִיט זִינְדִגִין אוּנ זָאלְטְט זִיךְ נִיט בְּנָאוֶה הָאלְטָן מָאמָר וָעט דַיין תַּעֲנִית נִיט אָן גְנוּטָן וָעלָן דוּרְךְ דָעם . מַיין זוֹן זַאי צוּא נוּצִין פִּיר אַנְדָרי מָער אַייְדָער פִּיר זִיךְ וָארום עָם אִיז נִיט גְלַייךְ דָער וָאם טוּט גוּטְס פַּר זִיךְ אַלַיין צוּ דָעם וָאם טוּט גוּטְס צוּא אַנְדָרי עָר וויִזְט אַז עָר הָאט לִיב דִיא מִצְוָה פּוּן צְדָקָה אוּנ לַייט לָעָרְנָן זִיךְ פּוּן אִים . מַיין זוֹן אַז דוּא וִילְטְט טוּן אַמְצָוָה אוּנ מָרָעפְּטְט שְׁטָערוּנְגָן זָאלְטְט זִיךְ מָער שְׁטַארְקִין זִיא צוּ טָאן . וָארום נוּר דָך שְׁטָן וִיל דִיךְ שְׁטָערָן אוּנ דִיא אַלִי מְנִיעוֹת זָענָן פּוּן שָׁטָן . בְּנִי מַיין זוֹן דָאם עָסִין וָאם בְּלַייבְּט בַּיא דִיר זָאלְטְט עָם נָעבָן צוּ אַרְמֵי שְׁכֵנִים אוּנ זָאלְטְט נִיט טְרַאכְטָן וויא וָעל אִיךְ נָעבִּין וָאם אִיךְ וִיל עָם נִיט עָסִין דָעם דָאם אִיז אִיבָּר רַיידוּנְג פּוּן יְצַהַ"ר עָר זָאל דִיךְ פָאר מַיִּין פּוּן אַמְצָוָה דָעָ דִיא זַאךְ וָאם בְּלַייבְּט בַּיא דִיר אִיבָּר אִיז דָאם בַּיא דִיא אַרְמֵי לַייט אַיִן גוּט שָׁטָן . בְּנִי מַיין זוֹן אַז אַסָעָנְטְט נַיט אַרַיין אִין דַיין שְׁטוּב זָאלְטְט אִים נָעבִּין עָסִין אוּנ טְרִינְקָעָן נָאךְ דַיין פָאר טָעג נָאךְ . בְּנִי מַיין זוֹן אַז דוּא זָעהְסְט אַיין אָרוּמָאן נַייט נָאקִט זָאלְטְט אִים מָאכָן אַמְלְבִּישׁ חִוּמְשִׁי פּוּן דַיינִי אַלְטִי קְלַייְדָער . וָארום וָעָן בַּייא דִיר אִיז דָאם נִיט נָתְשָׁב אִבָּר פָאר דָעם אָרוּמָאן אִז דָאם גִיעָר גוּט בְּנִי מַיין זוֹן אַז דוּ הָעְרְסְט לוֹבָּן דַיין חָבֵר זָאלְטְט אִים אוֹךְ לוֹבָּן .

ויקנה בטחון בלבו וישען באלהיו . והוי זהיר בחתן הנכנס לחופה לסעדו כפי יכולתך ולשמחו ולכבדו ביסי חופתו ולספר בשבחו באופן שתשמע הבלה וכל קרוביה . והוי זהיר לנחם למי שמתו בניו . ובפרט למי שמת לו בן יחיד . דברים הנוגעים ללב כדי שיכנסו דבריך באזניו ויקבל נחמה . כגון לומר לו אדם אינו חייב כי אם לעשות צוויו שהוא לעסוק בפריה ורביה להוליד בנים בין חיים בין מתים מקבל שכרו . והקב"ה עושה מה שהוא חפץ לטוב לאדם . ואם מתו לא נאבדו דמה לו שהם אצלו או שהם בעיר אחרת שלעולם בניו נקראים . וסופו להתקרב אצלם ולהיות עמם שנים אין מספר . ועוד אם היו בעולם עמו היה מקבל צער מחולאים . או שמא יקריחו תבשילם ברבים ואז היה מתאוה העדרם יותר ממציאותם ועכשיו בטוח הוא בהם מכל נזק . ובמותו יצאו לקראתו . להגינו מכל צר ומסטין . ולהכניסו לגן עדנו . וכיון שכן מה לו להרבות בבכיה יותר ממה שנתנו חז"ל ג' לבכי ז' להספד ל' להספרת ולעבור על דרז"ל לקבל עונש בנפשו תולה חרס ביחד שאין רוב בכייתו ישיב מתו לביתו . כי אין על אדם כ"א לעשות ציווי ית' כי ע"ז בלבד בא לעה"ז . ועל הקב"ה לעשות מה שהוא חפץ בעולמו . וכדומה לזה ירבה עמו לנחמו והוי היר בעשיר שירד מנכסיו והתחזק בו אם הוכל וכבדהו כמקודם וספר לו מה שאירע לכמה שירדו מנכסיהם והיו באפס הקוה ועכ"ז חזרו לעושרם . ואם תראה שאין הקוה שיחזור לעושרו לפי הטבע וכפי השעה הדריכהו בדרכים שימשוך מהם הנאה מאהרים ובכל אופן היותר קרוב שלא יתבייש . והוי זהיר שלא להראות עניות לבני ביתך . וכל דבר ששואלת אשתך הוי מבטיח לה לעשות והקב"ה יומין לך כי עיניה תלויות בך ועיניך תלויות בהקב"ה . ואם לא בא לידך למלאות שאלתה התלה הדבר שלא נזדמן עדיין דבר טוב והמתין עד שבא לידך ותדחנה בדברים עד שתבין כי אין ידך משגת . כלל העולה מפיך אל יצא אין בי יכולת שתתבזה בעיניה וירבו הקטטות .

מיין זון אַז דוא זָהֶסְט אַז אַיינָער הָאט מוֹרָא תְּתוּנָה הָאבְּין זְאלְסְטוּ אִים גָּרִינְג מַאכִין דִי הוֹצָאוֹת פוּן פַּרְנָסָה . זָאלְסְט אִים זָאגִין אַז נָאט ב"ה שֶׁפַּייזְט אוּג גְרַייט אָן פַּרְנָסָה צוּ אִיטְלִיכְן אִין זַיין צַייט אוּג דוּרְךְ דֶעם וָועט עָר גַיין אוּנְטֶר דָעָר חוּפָּה מִיט שִׂמְחָה אוּג וָועט קְרִינְגן בְּמֶחוֹן אִין הָאָרץ אוּג אוּיךְ זָאלְסְטוּ אִים פְּרַייְלִיךְ מַאכִן אוּג אִים עָרְלִיךְ הָאלְטָן אִין דֶעם טָאג פוּן זַיין חוּפָּה אוּג צוּא דָעָר צַייְלִין זַיין שָׂבָח אַז דִיא כַּלָה אוּג קְרוֹבִים זָאלִין הָעָרִין . והוי זָאלְסְט מְנַחֵם זַיין אַזוֹעלְכָן וְואס זַייְנִי קִינְדֶר זָועְנִין גִישְׁטָארְבָּן רַחֲמָנָא לִיצְלָן אוּג בְּפְרָט אַזוֹעלְכִי וְואס בַּייא אִים אִיז גִישְׁטָארְבִּין אַיין בֶּן יָחִיד ר"ל זָאלְסְטוּ אִים טְרַייסְטִין מִיט רַייד וְואס זַייא זָאלִין אִים נַיין זַייְנִי אוֹיְרִין אוּג זָאל סְכַבֵּל נָהֶכְיָה זַיין . דְהַיְינוּ אַיין מֶענְטְש בְּרַאךְ צוּא טוּן דָאס נִיבְּאט פוּן נָאט צוּא גִיוִוינָען קִינְדֶר אוּג סַאיי זַייא לָעבִּין אוּג סַאיי זַייא שְׁטַארְבִּין חז"ו נָעמְט עָר אַלְץ זַיין שֵׂכָר אוּג אוֹיךְ וָועָן זַייא וָועָן גִישְׁטָארְבִּין זָועָן זַייא דָאךְ נִיט פַּאר לָאנְג וְואס זַיי וָועָן אִין נַן עֵדֶן אַייבִּיג וְועָרִין זַייא גִירוּפִין זַייְנִי קִינְדֶר צוּם סוֹף וָעט עָר מִיט זַייא זַיין . אוּז אוֹיךְ אַז זַייא זָאלִין גִיוִוינָען זַיין אוֹף דָעָר וָועלְט טָאמָר וְואלְטָן זַייא שֶׁלָעכְט גִיוִוינָען אָבֶּער אַצוּנְד אִיז עָר פַּאר וָעכְרְט אִין זַייא פוּן אַלֶיךְלַייא שָׁאדֶן . אוּג אַז עָר וָועט שְׁטַארְבִּין וָועלִין זַייא אִים אֶקְעגִין גַיין אַרַיין צוּ בְּרָעגְנִין אִין גַן עֵדֶן . וכיון אוּג וְואס הָאט עָר צוּ וַיינָען מִיר פוּן דָעָר צַייט וְואס אוּנְזֶרי חֲכָמִים הָאבְּין גִינְעבִּין דְרַייא טָעג אוֹיף וִויזִין זִיךְ טָאג אוֹיף קְלָאגִין דְרַייסְט טָאג נִיט שְׁעָרִין זִיךְ אָבֶּר דָעָר וָאס וַיינְט אוּג קְלָאגְט מָער פוּן דָעָר צַייט דָאךְ אִיז וָועָרְט אַיין עוֹנֶשׁ . דָעָר מֶענְטְש דָארְף טוּן נָאר דָאס נִיבָּאט פוּן הַשי"ת וְואס דָעָר צוּ אִיז עָר גִיקוּמֶן אוֹף דָר וָועלְט אוּג נָאט ב"ה זָאל פוּן אִין זַיין וָועלְט וִוס עָר וִויל . אוּג נָאךְ מִיט אַזָעלְכִי נָגְלַייכְנָש זָאל עָר אִים טְרַייסְטָן . והוי זָאיי נִיזְוֹארְנְט אִין אַיין עוֹשֶׁר וְואס אִיז אָרוּם גִיוִוארִין דוּא זָאלְסְט אִים שְׁטַארְקִין אוּג הָאלְט אִים עָרְלִיךְ וויא פְּרִיעָר אוּג דָעָר צַייל אִים וְואס הָאט זִיךְ גִימְרָאפְּן צוּא פִיל עָשִׁירִים וְואס זָועָן אָרוּם גִיוִוארִין אוּג זָועָן דָעָר נָאךְ וִוידָעָר עָשִׁירִים גִיוִוארִין . אוּג זָאיי נִיוִוארִינְט נִיט צוּ וַוייזִין קַיין אָרוּכְקַייט צוּא דַיין הוֹז גִידְנָךְ אוּג אָלְץ וְואס דַיין וַייב בָּעט פַּרְדִיר זַייא אִיר מַכְטִיחַ צוּ טוּן אוּג נָאט ב"ה וָועט דִיר עָם בַּשָׁעִרִין . דָעָן זַייא קוּקְט אוֹם דוּ זָאלְסְט אִיר נָעבִּין אוּג דוּא קוּקְסְט אוֹם נָאט זָאל דִיר נָעבִּין . אוּג אַז דוּא קָענְסְט אִיר נִיט נָעבִּין אִיר נִיבָּעט נָעבִּין אוּג דוּא קוּקְסְט אוֹם נָאט זָאל דִיר נָאךְ נִיט אִין עָם אִיז מִיר נָאךְ נִיט אַן נִיקוּמֶן אוּג אוֹיךְ וָאךְ וָועט מִיר אַן קוּמֶן אוּג זָאלְסְטוּ זָאגִין פַּאר אִיר עָם אוּג זָאל זַיא מַדְּתָה זַיין מִיט רַייד בְּיז זַיא וָועט פַּר שְׁטַיין אַז עָר הָאט נִיט . הכלל דָעָר בְּלָל אִיז עָם זָאל נִיט אַרוּם גַיין פוּן זַיין מוּיל אַז עָר פַּאר סָאגְט נִיט וואַרוּם עָר וָועט בַּייא אִיר סְבוּרָה זָועָן אוֹת

אך כ"ז שתבטיח אותה תהיה בשמחה כל אותו זמן ואם בכך לא תשמחנה מתי תשמח כיון שאין יכולת בידך . וביום שתרווח תן לה מאותם המעות שעם זה תאמין לך כשתבטיח אותה ותמשך עם זה זמן בשלום בבית עד שירחמו מן השמים . ואל תסבר מרוחקך עם בני ביתך כי אין יכולים להחזיק בידך רק יהיו עצבים וחייהם בצער . אלא אמור להם התפללו עלי שיתן לי השם כדי להביא לכם . שברברים אלו אין ניכר חסרונו שאפילו על עשיר מושל לומר כן . והוי זהיר כשהאכילה שלפניך מועט משוך ידך כאלו אתה שבע כדי שתספיק לבני ביתך . והוי זהיר אם וקנה אשתך שים נגד עיניך צלם רמות נערותיה . ובזה לא תתגנה בעיניך ולא תבא לתת עיניך באשה אחרת . ושים נגד עיניך בניך ובנותיך שיש לך או שהיו לך ממנה . והוי זהיר אף בימים שאתה עצב על איזה סבה אל תמנע מלהראות פנים שוחקות לאשתך כדי שלא יראה לה שנכנס לך שנאה עמה . שהיא אינה יודעת בעצבונך ואם תספר לך לא תאמין . בני הוי זהיר מלהראות פנים שוחקות לבניך עד שישאו אשה . ולעולם יהיו תחת עול המוסר ולא תניחם בטלים רגע מת"ת . ולמדם כתיבה ושיהיו בקיאין בברכת נשואין וברכת אבלים ומזון . וכאלה הדברים שיהיו גבר בגוברין בכל דבר שבקרושה . וללמדם אומנות כארו"ל . ולהזהירם שכל חייהם יעסקו בתורה . ולהרגיל אותם מקטנותם במילי דחסידותא שיעשה בהם טבע וכשיגדלו לא יכבד עליהם הדבר . ולא תנשק לאשתך ולא תצחק עמה בפני בניך אפילו הם קטנים מוטלים בעריסה . ואין צ"ל דברים אחרים . כי הראיה נרשם ברעתם וזוכרים עד יום מותם . והוי זהיר ממובחר המאכל הן בפי אשתך כדי שתהיה כל דעתה עליך ותגדל בניך בחיבה ותדריכם לתורה למלא רצונך כי רצונך בבני תורה . בני הוי רגיל ביותרנות אפילו בדבר מועט שיש לך . בני הוי זהיר אף בעת שיש עצבות בלבך לדבר עם כל אדם בפנים שוחקות . בני הוי זהיר כשאתה בסעודה של שמחה שלא להזכיר אפי' ד"ת שנוכר בהם דברי מיתה ואבילות וכרזמה אלא אם כן אתה רואה באותה סעודה אנשים משחקים עם נשים ח"ו וכיוצא מדברים אלו שאז תגלגל להביא דברים המכניעים את הלב כדי שיפרשו . בני הוי

עם וועט קריג צוישן זייא . וואורום אז ער וועט איר צו זאגן נעבין אין אייזיט ארום וועט זיא דער וויל קריילך זיין אוג או דו וועסט זיא מיט אזו אייז אופן ניט קריילך מאכן ווען ער קענסט זי קריילך מאכן ווייל מיטין אמת האסטו רעכט . אוג אין ערם סאג או דוא ביסט עפים קרוזח גיב איר פון ערם נעלט דורך ערם וועט זיא דיר גלייבן או זיא וועסט אידר עפים מבמיח זיין אוג עם וועט זיין שלום בייא אייך אין שמוב ביז נאט וועט זיך קרחם זיין איבער אייך אלע . אוג זאלסט צוא זיין הוז ניזנר ניט ערר ציילן פון זיין רוחק ווייל זייא קענן ראך דיר ניט העלפן נאר זייא וועלן לעבין אין צער . זאג זייא בעט נאט פון מיינט וועגן או ער זאל מיר נעבין אירך זאל אייך קענן קפרם זיין אפילו איין עשר בראך אוירך אזוא זאגן . והוי אויב מען ניט דיר ווינט עסן זאלסטו נאך ווינגער עסן גלייך וויא דוא ביסט נאט זיך עם זאל ניונג זיין צו זיין הוז גוזך . אוג אויב זיין וויב איז אלט זאלסט ניזייגקען ראם נישטאלט וואם זיא האט גידאט אין איר יוגעט אוג הוזך ערם וועט זיא ניט קבוזה זיין איז זייני אוגן אוג וועסט ניט נעבין זייגע אוגן אוג טעקטער וואם דוא האסט פון איר . אוג אפילו אין אנגדרי אשה אוג בעטראבט זייגע זין אוג טעקטער וואם דוא האסט פון איר . אוג אפילו זען דוא ביסט טרויעריג זאלסטו פארט ווייזן אפריילך פנים פאר זיין וויב כדי עם זאל איר ניט דאבטען או דוא האסט עפים איין שנאה אויף איר אוג או דוא וועסט איר אפילו ערם צייל זאל וועט זיא ניט גלייבן . כי מיין זון זאלסט ניט נאך לאזין זייגע קינדר ביו זייא וועלן נעמן ווייבער אוג אייבינ זאלן זייא קענען זיין אונטר זיין אויפזיכט זאלסט זייא ניט לאזין פון לערנן אפילו איין רגע אוג לערן זייא שרייבן אוג זייא זאלן בקי זיין אין אלע דברים שבקרושה אוג לערן זייא אסלאכה או וויא אתזרע חכמים האבין ניזאגט אוג ואוי זייא מזהיר זייא זאלן לערנען תורה אוג זאל זייא ניוויינגען אין זאכין פון פרומקייט אוג או זייא וועלן גרוים ווערין וועט רם שוין בייא זייא ניט שוערר ווין אוג זאלסט ניט קושין זיין וויב אוג אויך ניט שפילין זיך מיט איר פר זייני קינדר האסטשי זייא זענין נאך קלין אוג ואוי קגדל זייגע קינגער מיט ליבשאפט אוג ואוי ווי סדרך צוא ערר תורה זייא זאלן קענן לערנן . כני מיין זון ואוי גיווינטלך אין ערר סדה פון ווערטות אפילו מיט ערם ביסעל ווען דוא האסט . אוג אפילו ווען דוא האסט טרויעדקייט זאלסט נ"ל מיט אפריילך פנים . מיין זון או דוא ביסט אויף אסעודה פון אין שמחה זאלסטו ניט רך סיזן פון שפארבן אוג פון טרויעדקייט פירין דו ועסט אין רר טעזדה אום ארנטליבקייט ערנסאלט

הוי זהיר מלהרבות דברים עם שכנותיך רכין שמצוין אצלך בנקל יפתך השטן לחטוא בהן • בני הוי זהיר לעשות חסר עם כל אדם שבעולם בין ישראל בין נכרי•בני הוי זהיר מלהרית שום בריה שבעולם לבד המזיקים שהתירו רז"ל להורגם ככלב שוטה וכדומה • ואל תעקור שום עשב חנם שלא לצורך רפואה וכדומה כי לכל עשב יש מלאך ממונה עליו כארז"ל ונמצא או מסירו ממשלתו כי זמן נתהן לו מן השמים על עשב זה עד עת שתצטרך לעוקרו לצורך האדם • בני הוי זהיר שלא לצחוק משוטה או מאדם שיש בו מום כי אינך יודע מה ילד יום • בני הוי זהיר להיות קצת עצב כשעובר שבת ומועד כדי שלא יראה שהיה עליך למשא • בני הוי זהיר כשאתה מוציא הוצאות לסעודת שבת ומועד הוציא אותם בעוד שאתה רעב שעל ידי כך תרבה בהוצאה • לפי שהרעב יראה לו שלא ישבע ומרבה לקנות • ובימי השבוע להפך אחר שאתה שבע צא לקנות • בני הוי זהיר כל הוצאה שאתה מוציא לדבר מצוה יהיה בשמחה רבה ותוכה לעושר ולחכמה • בני הוי זהיר אפילו בשעה שאתה הולך בשוק לחשוב בדברי תורה או בדברי מצוה לבקשה • בני הוי זהיר כשתראה אדם עצב אל העבור עליו אלא שאל ממנו סבת עצבותו ולפחות אם לא תוכל לתקן צערו עם מה שמדבר עמך ספיג צערו כדז"ל ישיחנה לאחרים בני הוי זהיר שלא לצאת לשוק בלי פרוטה בכיסך רצוני לומר אם יש לך אל תניחם בבית כי פרוטה אחת מציל לנפשו ממות או ניצול עטה מיד רוצח או רואה עני מוטל למות ובאותה פרוטה קונה לו פת ומחייהו • בני הוי זהיר כשתבקר איזה קרוב או אהוב בחגים ובמועדים בקר גם לשכן שכנגדו ולעניים שבחצר • בני הוי זהיר לברך ער הפירות בט"ו בשבט שמנהג ותיקין הוא • בני הוי זהיר לקרבן קרוביך העניים להשתתף עמהם בגילם ובאבלם ויהיו מראשי הקרואים בכל שמחה וגיל שיש לך • בני הוי זהיר אם חנגך השם בקול ערב אל תהי משורר שירי ענבים או שירי התולים כ"א שירי שבת והילול ה' ותוכחת מוסר הכבניעים לב האדם ליראתו ית' •

ויהיו

זאלסטו זעהן או עם זאל ארייז קומען אזעלכי רייד וואס מאכן אונטר טענינ דאס הארץ • בני מיין זון זאלסט נים פיל רעידין מיט דיא וויבער פון דיינע שכנים וואורום דער שטן קען דיך גרינג אן רייצן צו זינדיגן מיט נייא בני מיין זון זאלסט טאן גוטץ מיט אלי מענטשען פון דער ועלט טאקי צו ישראל אוג טאקי צו איין אינו ישראל • מיין זון זאי גיווארינט פון צו הארגנין איין שום בישעבינש אין דך ועלט רוץ די וס זענן מזיק וס די חכמים ז"ל האבן זייא מפתיר גיוועז צוא הארגנען גליך וויא איין קשוגנים הונט אוג נאך אזעלכי גלייכין • אוג זאלסט נים ארוים רייסין אום זונטאג קיין שום גרעזעל נאר סיידין פון ארפואה ועגין אדער אוף אנדרך זאך וואס דוא בראכסט • בני מיין זון זאלסט נים שפעטין פון איין נאר אדער פון אמענטש וואס האט אמום וואורום דו וייסט נים וואס דיר קען נאך גיבארין ווערין • מיין זון אז שבת אוג יו"ט נין אזועק זאלסטו זיין אביסל טרויעריג צו ווייזין אז דוא בייגנגט נאך שבת אוג יו"ט אוג זייא זענן אוף דיר נים וויא אמשא • מיין זון אז דוא קומסט אין לבבוד שבת זאלסטו עם דענמאלט קופין בשעת דו ביסט הונגעריג וואורום דוך דעם ועסטו פיל קופין וייל אז אמענטש איז הונגעריג דאכט אים עד ועט זיער פיל עסין • אוג דר וואכן זאלסטו נין קופין בשעת דו ביסט זאט • בני מיין זון אלי הוצאות וואס דוא גיבסט אום פון ועגין ארבר מצוה זאל דאס זיין מיט ורוים שמחה ועסטו וזכה זיין צוא עשירות אוג חכמה • מיין זון זאלסט מראכטין אין דברי הוזה אדר אין איין דבר מצוה אפילו בשעת דו נייסט אוף דעם מארק • מיין זון אז דוא ועסט אמענטש מרויעריג זאלסטו אים פרענן פאר זיך אז איז טרויעריג ויאורום דער מיט זואס ער ועט דיר דער צייליין נייט אבסקל אזוך זיין צוא עשירות • וויא אונזרע חכמים האבין גיזאגט אז איינר האט אצער זאל ער דאס אוים רעידין פאר אנדרע • בני מיין זון זאלסט נים ארום נין אופין מארק אן אפרוטה וואורום אפילו איין פרוטה איז מצייל פון טויט ער ועט זעהן איין ארימאן ועט ער אים קופין ברויט אוג ועט אים מחייה יין • מיין זון זאי גיווארינט אוג צוא דיא אשכן אוג יו"ט צוא גיין זעהן זיך מיט איין קרוב אדר מיט אליב האבר אויך צו אשכן אוג צוא דיא ארמע לייט וואס ואנן מיט דיר אין איין הויף • בני מיין זון זאי גיווארינט אפרכה צו מאכין איבר פירות חמשה עשר בשבט וואורום דם איז אמנהג פון פרומע יתן • מיין זון זאלסט מקרב זיין רייע ארמע קרובים אוג גייא צוא זייא אויך זייערי שמחות אוג אין זייערי מרויעריקייט אוג אלע שמחות וואס דו מאכסט זאלסטו זייא ריכין צום ערשטן • מיין זון אויב נאט ברוך הוא האט דיך מזכה גיווען מיט אזים קול זאלסטו

ויהו ביראה וא״ בקלות ראש ולא בפני נשים כדי שלא יהיה עריבות קודך לפח ומוקש ללכת ביד יצרך • בני הוי זהיר שלא ימצא כתם על בגדיך ובכל עת יהיו בגדיך לבנים משום הבן • בני הוי זהיר לחצות היום חצו לתודה וחצו לנמילות חסדים • בני הוי זהיר בכל מקום שתכנס לקבוע ישיבתך בין הענים שנמצאו שם ובאמצעותיך יכבדו אותם כי באמצעיות המוכן מקבל הבלתי מוכן • ואם מקום סעודה הוא בסבתך יאכלו גם הם ממובחר המאכלים • בני הוי זהיר כשתכנס במקום סעודה אל הרבה ישיבתך שם ואין צריך לומר שלא תשתבר ואל התעסק בדברי צחוק והתולים בני הוי זהיר בהיותך במושב אנשים בשומעך מדברים ברופי שום אדם קום ברח לך • בני הוי זהיר מטיולים ומשתאות שהם חבלים לגררך לגיהנם • בני אל תקנא לבך בהצלחת הרשעים ובמעלתם ובכבודם כי המה יאבדו ואתה העמיד • בני הוי זהיר באשתך שלא תהיה יצאנית לבית המשתאות ואין צריך לומר בטיולי פרדסים ובחברת נשים המנבלות פיהם • ולא יהיה המניעה דרך מחלוקת כ״א בדברי פיוסים ודברי מוסר כדי שתוכה לבנים מהוגנים • ואל תמנענה מלהלוך לבית אביה ואמה או בבית קרובותיה• דמניעה זו שורש לקטטות ומריבות בביתו של אדם • ואם מהליכתה שם נמשך עצות רעות ורבוי השאלות • אזור נא כגבר חלציך למנוע הליכתה שם כי סופה לבא לידי גרושין • בני דע שכל קלון ובזיון המגיע לך יותר הם מקרוביך ומכיריך מאנשים מחוץ • בני הוי זהיר מלהתחבר עם כעסן ובעל מדות רעות לעשות שותפות עמו ושלא לשכון בשכנותו פן יהיו כל ימיך מבאובים ותהיה עבד לו וגם לא תשלוט בממונך • בני הוי זהיר שלא להפציר על שום דבר ושלא הכפול הדבור שני פעמים בדברך עם שום אדם • בני הוי זהיר מלדבר עם איש חכם בעיניו כי תשהיה עמו דבריך הנעימים ותצא מלפניו מחורף ומגורף • הרחק ממנו כהתרחק אדם מן הנחש • בני אל תבקש גדולה ואל תחשוק כבוד פן תאבד הגדולה והכבוד שבידך • בני הוי זהיר מלעשות שותפות עם רמאי

ניט זינען קיין אזים גילאמענע לידער נאר אזעלכע גיזאנג ואס איז אלויבונג צו נאם ב״ה אוג דם גיזאנג זאל זיין מיט יראת שמים אוג ניט מיט קלות ראש אוג אוך ניט פאר ווייבר כדי דיין זים קול זאל דיר ניט זיין צו איין שטרויבלונג • בני מיין זון זאי גיזאראינט עם זאל ניט גיפונען ווערין קיין פלעק אוף דיינע קלייד ער אוג אלי צייט זאלין דיינע קלייד ווייס זיין • מיין זון זאלסט טיילין דעם טאג אהלבין טאג לערנען אוג אהלבין טאג טאן גמילות חסד • מיין זון אין אלע ערטער ואס דו ועסט ארריין גיין זאלסטו קובע זיין דיין זיצונג צווישין די ארמע לייט ואס דארף זענן אוג דוך דיר ועט מען זייא אוך ערליך האלטין אוג נעבין דיא בעסטע מאכלים • מיין זון אז דו ייסט אוף אקעזידה זאלסטו דארף ניט פיל זיצין אוג מבל שכן דוא זאלסט זיך ניט אן שיקרין אוג זאלסט ניט עוסק זיין אין שפעטרייא • בני מיין זון זען דוא ביסט מיט מענטשין באגנד אוג הערסט זייא שענדין אין מענטש זאלסטו אנטלופן • מיין זון זייא גיוואריגט פון שפאצירין אוג פון טרינקן שטארקי משקאות וארום זייא זענן אזו ווא שטריק צו שלעפין דיך אין גיהנם • מיין זון זאי ניט מקנא אין דעם ואם דיא רשעים בגלוקין אוג אין זייער כבוד וארום זייא ועלין פאר לארן ועדין אוג דוא ועסט בלייבן שטיין אוף אייבוג • מיין זון זאלסט אף האלטין דיין זייב זיא זאל ניט זיין שפאציך אין דיין נערטנר אוג צווישן ווייבער ואס ריידט דאס זאל ניט זיין מיט מחלוקת נאר מיט נוטע רייד דאס זיא זאל זוכה זיין צו נוטע קינדר • אוג זאלסט זיא ניט אף האלטן צו ניין צו אירד פאמר אוג מוטער ארער צו אירע קרובים וארום דאס בריינגט קריג אין הויז אוג אוב פון דעם ואם זיא זייט אהין קומט ארוים בייזע עצות זאלסטו זיך שטארקין צוא פאר מיידין זיא פון צוא ניין אהין וארום דער סוף ועט ניט גוט זיין • כני מיין זון ווייס אז פון קרובים אוג פון בקענטע קומט צו מיינדסטין שאנד אייד ער פון פרעמדע • מיין זון זאלסט זיך ניט בהעפטן מיט איין בעסן אוג מיט אנדערן ואס ראט שלעכטע מדות קיין חברותא צוא מאכין מיט אים אוג ניט צוא ואנען בייא אים וארום דוא ועסט מזיק אנקענט זיין צוא אים אוג ועסט קיין שלימה האבין אייבער דיין נעלט • בני מיין זון זאלסט ניט רייד מיט אמענטש ואס אים דאכט זיך ער איז אחכם וארום ועסט פאר דארבין דיינע זיסע רייד אוג ער ועט דיך זידלען דער ווייסער זיך פון אים • מיין זון בגער מיט קיין גדולה אוג גלוסט ניט קיין כבוד וארום ועסט נאך פאר לירין דיא גדולה אוג כבוד ואס דיא האסט פון קריער • בני מיין זון זאלסט ניט מאכן שותפות מיט איין רמאי וארום דוא

כחושבך שעל ידו תרויח דע שלא תרויח כלום אלא ירויח ממונך לו ואתה תצא נקי מנכסיך ·
בני הוי זהיר לבקש תחנים לבנותיך ת"ח ובעלי מדות טובות ושאינן משתברים · ואם לא המצא
קח ישרים ונאמנים בעלי מדות טובות ומן משפחות מיוחסות · ועל כל פנים עם הארץ לא
תקח שנמצא אתה מוכר בתך לשפחה ביד אכזרי שאין לה פדיון לעולם וכל ימיה יגן ואנחה
וקלון וחרפה ובושה וכליכמה · בני הוי זהיר מלבד החיוב המוטל עליך לבקר חולים הזהר יותר
לבקר חולים מיסורין קשים ורעים יען תראה בעינך ותכניע את לבבך הערל · שאע"פ שהדברים
הקשים והיסורין הרעים נשמעים אין פועל השמיעה כראיה אע"פ שתהיה שמיעה מפי מגידי
אמת · מי לנו גדול כמשה רבינו ע"ה הלא הראה שהקב"ה אמר לו לך רד כי שחת עמך ולא
היה הדבר ההוא בספק כלל אצלו אחר שנאמר לו מפי השם יתעלה עכ"ז הסכים להוריד הלוחות
ולא הניחם בהר וכשקרב אל המחנה וראה העגל וכחולות חרה אפו ושבר את הלוחות · הרי
שנתפעל בחוש העין יותר כמה שנתפעל מחוש השמיעה אע"פ שכבר היה יודע הדבר באמת
בלי ספק כלל · וכן הראה וישמע יהרו את כל אשר עשה אלהים למשה וישראל עמו וגו' ושמע
קריעת ים סוף ומלחמת עמלק עכ"ז לא נתפעל בן השמיעה כל כך עד שבא בעצמו אצל ישראל
במדבר לראות בעיניו נסי מתן תורה והכן והבאר והעננים המסבבים · בני הוי זהיר שלא תוציא
דבר מפיך אא"כ תבלע אותה שבעה פעמים ואח"כ עיין בה הרבה קודם שתוציאנה · בני אל
תצטער כדוחק השעה פן יבא עליך איזה מקרה ממקריות דופי הזמן ותצטרך להתפלל לחזור
למצב שהיית בראשונה · בני הוי זהיר למנוע רגלך מבית העשיר כשאין לך תועלת ממנו פן
תהיה הכנסה זו לך לפוקה ולמכשול בעת חסרונך ובפרט בעת חוליך שכלם מסירים דעתם
מכך להחזיק ביד באומרם פלוני העשיר כבר עיני השנחתו עליו להספיק צרכו ותמות
בלא עהך · (ובבבא קבא פ"א) ארז"ל בהר מרי נכסי ציבי משוך וכו' ח שהכוונה לך אחריו
משום דמשוך ציביה אבל כשאין נמשך דבר קום ברח לך ובמקום שתראהו הטה את הדרך ·
בני אל ימעט בעיניך אויב אחד אעפ"י שיהיו לך אלף אהובים לפי שהאויב האחד יכול להמיך
אלף אהובים לאויבים והאלף אינן יכולים להפך האויב האחד לאוהב · בני הזהר כשתכנס בבית
הברך אל תאכל מביתו דבר בלי רשותו שכא דבר איסור הוא שעשו משום רפיאה · ובן אזהרה

ח ס' לך למר נפל נכנים ונימי מצוך ממנו · כלומר מיסב לך ג"כ · ונימי סימני כמן כנף דמק נמסכת מוין דף קכ"ד
הטבע נגיע סיוע מחט :

וועקט בַּוודַאי ניט כַּרְוִיהַ יַיִן אוֹג דַיִין עֶלְקט וועט בַּאיי אִים בְּלַייבִּין · מַיִן זוֹן זְאלְקט זוּבִּין פַּאר
דַיינע טַעכְטַער כַּאטַן תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אוֹג כִּיט גוטַע מִדּוֹת · אוֹב דוּא וועקט ניט גִיפִּינַן אַזַלְכִי
נָעם עֶרְלִיכַע לַייט וְוֹאם הָאבַּן גוטַע מִדּוֹת אוֹג פוּן מְיוּחָסִים עַל כָּל פָּנִים קַיין עם הָאָרֶץ זְאלְקט
ניט נָעמַן וְוארוּם עֶם אִיז גְלַייךְ וְוִיא דוּא פַּאר קוֹפְקט דַיין טָאכְטַר פַּאר אַיין דִינְסט אִין אַיין אוּם
דָּעָר בְּאַרְמִינָער הָאנְט וָאם דוּ וועקט זִיא שׁוֹן קַיין מָאל נִיט קֶעְנִין אוּם לַייזִין אוֹג אַלִי אִירַע טַעג
וָועלִין זַיין טְרוּעֶרְקַייט אוֹג וְיפָּצַעַן אוֹג שַׁאנְד · בְּנִי מַיִן זוֹן הוֹיז דָּעָר מְצָוה מְבַקֵּר חוֹלֶה זַיין זְאלְקְטוּ
סְבַּבֵּר זַיין קְרַאנְקִי וְוֹאם הָאבַּן שְׁווֶערִי יִסּוּרִים כְּדֵי דַיין הָאָרֶץ וְוִיא דוּא זְעהְקט אַלַיין דִיא יִסּוּרִים ·
דוּ הָעֶרְקט פּוּן דִיא יִסּוּרִים וָעֶרְקט ניט אַזוֹ אוֹף דַיין הָאָרֶץ וְוִיא דוּא זְעהְקט אַלַיין דִיא יִסּוּרִים ·
מִי וָוער אִיז גָּרָעסֶר פּוּן מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה קֶענְטְקְט זְעהְן אַז נָאט ב"ה הָאט אִים גִיזָאנְט דִיא יִשְׂרָאֵל
הָאבַּן נִיסַאכְט אַיין עֶגֶל חָאטְשִׁי דִי זַאךְ אִיז דָאךְ בַּייא אִים גְוֶוען נִיווֶען פּוּן דֶעמְט וָועגְן אִיז בַּיי אִים
דִיא דֶעה גְבְּלִיבִּן עֶר זָאל אֲרַאפּ גַיין כִּיט דִיא לוּחוֹת אוֹג אַז עֶר הָאט גְזָעהְן דָאם עֶגֶל אוֹג דָאם
מָאנְצַן הָאט עֶר צוּא בְּרָאכְן דִיא לוּחוֹת וָוארוּם וְוֹאם סְטֶן זָעהְט כִּיט דִי אוֹנְן וְוֶערְקט עֶם כָּעֶר וִיז
סָעֶן הָעֶרְט · בְּנִי מַיִן זוֹן זְאלְקט ניט אַרוֹס דֶעדִין קַיין וָוארְט פּוּן דַיין מוּיל בִּיז דוּא זְאלְקט עֶם פְּרִיעֶר
זָבָּן מָאל אַיין שְׁלִינְגִין אוֹג דֶער נָאךְ זַייא דִיךְ עֶרְשְׁט גוּט מְיַישֵׁב אַיידֶער זְאלְקט עֶם אַרוֹס רַיידְן ·
מַיִן זוֹן זַייא גְיוָוארְינְט פּוּן צוּ גַיין אִין הוּיז פּוּן אַיין עוֹשֶׁר אַז דוּא הָאסְט ניט פּוּן אִים וְוארוּם דָאם
גַיין צוּ אִים וָועט דִיר שָׁאדֶן טוּעַן אִין אַצַייט וָואם וָועט דִיר שְׁלָעכְט גַיין וָועלִין אַלִי זָאגִין דֶעד
עוֹשֶׁר הָאט הַשְׁגָחָה אוֹיף אִים אוֹג דוּ וָועסְטוּ דֶעד וְוייל שְׁטַארְבָּן אִן דַיין צַייט · מַיִן זוֹן לָאז בַּייא
דִיר ניט צוּ וַויינִג זַיין אִין פַּיינְט חָאטְשִׁי דוּא הָאסְט טְווִינְט פְּרַייגְד וָארוּם אַיין פַּיינְט קֶען פַּאר קֶעְרְן
מְווִינְט פְּרַייגְד צוּ פַּיינְט אוֹג דִיא מְווִינְט פְּרַייגְד קֶענְען ניט פַּאר קֶעְרְן אִין פַּיינְט צוּא אַפְּרַייגְד ·
מַיִן זוֹן וַייא גְיוָוארְינְט אַז דוּא גַייסְט אַרַיין אִין דַיין חֲבֶרְם הוּז זְאלְקְטוּ דָארְט ניט עְסְן קֵין

לבעל הבית שלא יניח בביתו דבר איסור במקום שהיד שולטה בו פן יכנס חבירו בביתו ויאכל בבלי דעת · בני במקום שתנוח שכונך כדי שתתקשר נפשה של אשתך בנפשו של איש הלוקחה אחר מותך בחייך פזר אותו לצדקה כדי שתתקשר נפשך עם השכינה · בני הזהר הרבה בענין הצדקה בין כשיש בידך לעשות בין כשאין בידך תן בפי יכולתך ואם אין בידך כלום עשה בגופך · ואם חולה אתה בגופך במקום שאתה שם הוי מצטער בינך לבין עצמך מצרת העניים · ואם באים לפניך פיים אותם בדברים והחזק לבבם עם הקדוש ברוך הוא כי הוא בעל היכולת להשפיל ולהרים :

פרק יז יוכיח המבין וידריך המשכיל לבניו בדרכי השם מיד כשהם קטנים שמתחילים לרבר וירגילם לכל דבר שיאכלו שיאמרו אמן . וכשיגדלו יותר ירגילם בפסוק בגון תורה צוה לט וכדומה · (כמו שכתב הרמב"ם ז"ל) · ומצאתי ספר נקרא אורך ימים קטן הכמות ורב האיכות וכל הספר ג' פרקים · הפרק הראשון מדבר בחינוך ומוסר הקטנים · הפרק הב' ידבר בענין הנאוה· הפרק השלישי ידבר במדת הענוה · וראיתי לכלול הג' פרקים בפרק א' רק בהפסק בין הפרקים לחבר את האהל להיות אחד בענין המוסר · וזה לשון הספר · ראיתי בדור הזה הרבה בנים הולכים אחר שרירות לבם בנים לא אמן בם נתגדלו בלי תרבות ובלי דרך ארץ · אבנם אין להאשים הבנים על כך כי הפשיעה היא מצר האב ואם שאינן הוששין לראות את הנולד ומונעים טוכר ומורא מן הקטנים ותם כשיגדלו אינן מקבלין עוד מוסר · לכן כדי להסיר את המכשול מדרך עמנו שמתי את לבי לסדר ספר קטן בענין חינוך ומוסר הנערים · ולא באתי כמזהיר רק כמזכיר הדברים איך יתנהגו · ובכלל זה אזכיר הנשים והזכרים שילכו מישרים · כבד את אביך ואת אכך למען יאריכון ימיך · אב ואם חושבים שהם אוהבים את בניהם אהבה שאין למעלה ממנה ובאמת הם שונאים אותם

שום מאך אן רשות פון בעל הבית וואורום טאמר איז דאם איין איסור מאך וואם כיין האמ עם גימאכט פון ארפואה וענין · אוב אויך דער בעל הבית גיהער ניט צו לאזין אין זיין שטוב איין איסור מאך אוף אזו איין אזרט ויא איטליכער קען עם נעמען וואורום טאמער ועט אייגר ארין גיין אוב ועט עם עמען אן זיין ווקן · בני מיין זון אוף דעם אזרט זם דו זאלסט איבר לאזין דיין נעלד נאך דיין טוט · ניב עם בעסער צדקה בייא דיין לעבין פון וענין דיין נשמה זאל אן נקניפט ווערן אין דער שכינה · מיין זון ניב צדקה סאיי דוא האמט פיל נעלד כאיי ווינג גיב אלץ נאך דיין סאר סען נאך אוב דו האמט נאר ניט טוא צדקה אוב גמילות חסד מיט דיין גוף · אוב דו ביסט קראנק זאלסטו זך מצער זיין פון וענין דיא ארמי ליים אוב אז ויא קומן פר דיר בעם ויא איבר מיט רייד אוב שמארק זייער הארץ צו נאם ברוך הוא ום ער האמט דיא מאכט נידריג צוא מאכען אוב דער היכן :

פרק יז יוכיח המבין ער זאל שטראפין דער פאר שטאנדינער אוב דער קלוגער זאל מדריך זיין זיני קינדר פון זייער קליינהיים אין די וענין פון גאם ויא ויא זייא הייבן אן צוא רייזין זאל ער זיא גיוויינען אז פאר אלסען ואם זייא זעלין עסן זאלן זייא זאגין אמן דער נאך אז זייא זעלין נרעסער זאל ער זייא גיוויינן מיט דעם פסוק תורה צוה לנו משה אוב נאך זעלבי נמיבן אז ויא דער רמב"ם שרייבט אוב דער נאך זאל ער זיא גיוויינען צו מאכען אברכה איבער זייער עסין אוב טרינקין · אוב איך האב נזעהן אין אמפר ואם הייסט (אורך ימים) ער שרייבט איך הב נזעהן פיל קינדער גיסין נאך דעם ווילן פון זייער הארץ זייא ועדין גיוואקסין אן (הרבות) אוב אן (דרך ארץ) נאר באמת מען האמט דיא קינדער דרויף ניט זייער שולדיג צו מאכן · נאר זייערי מאמר אוב סימר ועדין דרוף שולדיג דאם זייא מראכטין ניט צו זעהן ואם דער פון קען ארוים קומן אוב פר מיירין שמראף אוב פארכט פון דיא קינדער קליינערהייט אוב אז זייא ועדין גרוס ווילן זייא שון ניט הערין · דרום כדי אף צוא טון דאם אוממליך האב איך מיך נישמאארקט צו מאכן איין קליין סאך אין דעם ענין פון שמראף פאר קלייגע קינדר · אוב בין ניקומן דער מאנען ויא מען זאל זך נוהג זיין מיט די קלייגע קינדר אוב אין כלל זעל איך דר מאנען מאנין אוב זייבר אז זייא זאלן גיין אין דעקם פארשטין ועג צו ערקיך האמטן פאמר אוב מומר דאם זייא זאלן לאנג לעבין · אב פאמר אוב מומר סיינען זייא האבין ליב זייערי קינדר אבר בעמת האבן זייא סיינם די קינדר . וזי שלמה

המלך

אותם שנאה גדולה · ועל זה העיד שהמע"ה חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר · הקטן משעה שיש לו שכל להבין נערת אביו ואמו חייבים לנעור בו אם הוא עושה דבר שלא כהוגן · ועתה בזמן הזה לא די שאינן נוערים בו אלא הם שמחים ומתפארים על חכמת הילד שיודע לחדש· ושלמדים אותו לקלל ולדבר דברים רעים וגם כן ממלאים תמיד כל רצון הקטן הן באכילה הן בשאר דברים · יש נותנין לילד ספר לשחוק בו והוא קורע הספר והוא עון פלילי לעשות שחוק באותיות הקודש · ויש זקנים שאינן נוהגים כבוד בספרים מניחים המחזור או התפלין במקום שהם יושבים והוא זלזול גדול · הקטן יושב לאכול עם אביו ואמו ופושט ידו לאכול קודם המסובין ובזה מתגדל הנער בזדון לבו בלי מורא ובלי תרבות ובלי דרך ארץ · ער שיניע לבן ח' שנים או ט' או אביו ואמו רוצים לתקן את אשר עוותו כבר ולא בא לידם כי הנער מבקש למודו ואם לא יתנו לו אז הוא בא לקלל אביו ואמו · ומי חייב בכל זה אלא אהבת אב ואם ורחמנות שלא לשם שכים · והנה מאהבה זו והרחמנות נתהפכו לשונאים ולאכזרים לפי שמנעו מורא ומוסר מן הקטן ועתה בגדלו הוא מטיל מורא עליהם ואין להם עוד רשות ליסר אותו · לפי שיפחדו עליו שלא יצא מן הכלל · ואם ישאל אדם למה אתם מונעים מוסר מן הקטן , אז משיבים המנפה מצויה ואנו מפחדים ליסר הקטן · והנה ראה והבן שקר התשובה הזאת · התורה אמרה כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך · ואב ואם מונעים המורא מן הקטן וזו סבה שלא יקבל מצות כבוד אב ואם · ולא זז בלבד אלא שגורמים להם שיבאו לידי חיוב מיתה כי המקלל והמכה אביו ואמו מות יומת · ואיך יעלה על הדעה שיענש הקטן שידריכו אותו ללכת בדרכי התורה ח"ו ולחשוב בהשבת און על משפטי השי"ת·ועוד ראה שטות וסכלות התשובה הזאת·הילדים האמונים עלי תולע ואשר לא נסו

כף

דַּיָּלֶךְ ע"ה הָאט גיזאגט דָּער וָאם פָּאר מַייד זַיין רוּט דָּער הָאט פַּיינט זַיין זון אָבֶּר דָּער וָאם הָאט אִים ליב דָּער שְׁטָרָאפְט אִים אַלַע טָאג דָּען אַקינְד ווִיא עָר קְרִיגְט נָאר שֵׂכֶל צוּ פָּאר שְׁטִיין אַיין גַּישְׁרַייא זָאגָן זַיינָע פָּאטֶר אוּן מוּטֶר מְחַיִּיב אֵן צוּ שְׁרַייעָן אוֹף אִים אֵז עָר טוּט אַזוּם דָּעכְטִי זַאךְ · ועתה אָבֶּר אִין הַיינְטִיגָר צַייט גִּיט גָנוּג וָם זִי שְׁרַייעָן גִּיט אֵן אוֹף אִים נָאר זַייא פְּרַייעָן אוּן בְּאַרִיכְּטִן זִיךְ נָאךְ אוֹף דָּער חָכְמָה פּוּן דָּעם קִינְד וָאם עָר וַייסְט צוּ טָאן שָׁלְעכְטִין אוּן זַייא לָעכָּנָן אִים צוּ שָׁעלְטֶן אוּן צוּ רַייצָן שָׁלְעכְטִי רַייד אוּן אוֹךְ טוּעָן זַייא גָּאר זַיין וַוילָן סַאיי אִין עָסִין סַאיי אִין אַנדֶרִי זַאכָן · יש אַמַּייל גָּעבָּן אַיין קִינְד אַיין סֵפֶר עָר זָאל זִיךְ שְׁפִּילֶן מִיט אִים אוּן עָר צוּא רַייסְט דָּעם סֵפֶר · אוּן דָּאם אִיז אַגְרוֹסָע זִינְד · אוּן עָם אִיז דָּא אַלְטִי לַייט וָאם זַייא לַייגָן דָּעם מַחְזוֹר אַדֶר תְּפִילִין אוֹף דָּעם אוֹרְט וִוי זַיי זִיצִין אוּן דָּם קִינְד זָעצְט זִיךְ עָסִין מִיט פָּאטֶר אוּן מוּטֶר אוּן שְׁטָרָעקְט אוֹם זַיין הָאנְט קְרִיעָר צוּ עָסִין פּוּן אַלַע דוֹרְךְ דָּעם וָועְרְט דָּאם קִינְד דָּר וַאקְסָן אֵן (תרגום) אֵן (דרך ארץ) בִּיז עָר וָועְרְט אַלְט אַכְט נַיין יָאר דָּעַנְמָאלְט וִוִיל שׁוֹן זַיין פָּאטֶר אוּן מוּטֶר פָּאר דָּעכְטִין דָּאם וָאם זַייא הָאבִּין פְּרִיעָר פָּאר קְרִיגְט אָבֶּר זַייא קָעִנִין שׁוֹן גִּיט פָּאר דָּעכְטִן וַייל דָּאם קִינְד וִוִיל שׁוֹן וִויא עָר אִיז גִּיוואנְט גִּיוָואנְן אוּן אֵז מָען וָועט אִים דָּאם גִּיט גָּעבָּן וָועט עָר שָׁעלְטֶן פָּאטֶר אוּן מוּטֶר · וִוי דָּאם אִיז נָאר שׁוּלְדִיג זַייָער לִיבְּשָׁאפְט אוּן רַחֲמָנוּת וָאם אִיז גִּיט (לשם שמים) אוּן פּוּן דִּי דָּאזִיגִי לִיבְּשָׁאפְט אוּן דָּר בַּארִימְקֵיט וָועְרְט פָּר קָעְרְט צוּ אוּמְדָּעְרְבַּארִימְקֵיט וַייל זַייא הָאבִּין פְּרַייעָר פָּאר מִיטֶן דִּיא פָּארְכְט אוּן דִּיא שְׁטָרָאף פּוּן אִים אוּן הַיינְט אֵז עָר וָועְרְט גָּרוֹס וַארְפְט דָּאם קִינְד פָּארְכְט אוֹיף זַייא · זַייא הָאבִּין אִים שׁוֹן מוֹרָא צוּ שְׁטָרָאפְן עָר זָאל זִיךְ גִּיט ח"ו כּוֹפֵר זַיין · ואם אוּן אֵז אַייגָער פְּרַעגְט זַייא וָוארוּם פַּר מַייד אִיר שְׁטָרָאף פּוּן דָּעם קִינְד עָנְטְפָּרְן זַייא עָם אִיז שָׁבְּיחַ אַיין מַנְטָה ר"ל הָאבִּין מִיר דְּרוּם מוֹרָא אִים צוּ שְׁטָרָאפְן כְּדֵי עָר זָאל זִיךְ גִּיט פָּאר עָסִין · אָבֶּר דָּער עָנְטְפָּר אִיז פָּאלְש וָוארוּם דִּיא תּוֹרָה זָאגְט הָאלְט עָרְלִיךְ דַּיין פָּאטֶר אוּן מוּטֶר דְּבִי דִּי זָאלְסְט לָאנְג לָעבִּן אוּן זַייא פָּר מַייְדִין דִּיא פָּארְכְט פּוּן דָּעם קִינְד אוּן דִּוךְ דָּעם וָועְט עָר זָאל זִיךְ גִּיט פָּאר עָסִין · אָבֶּר דָּער עָנְטְפָּר אִיז פָּאלְש וָוארוּם דִּיא תּוֹרָה זָאגְט הָאלְט עָרְלִיךְ דַּיין פָּאטֶר אוּן מוּטֶר אוּן זָעלְט דָּעַנְן נָאךְ עָר זָאל זִיךְ גִּיט פְּקַבֵּל זַיין דִּי מִצְוָה פּוּן עָרְלִיךְ צוּא הָאלְטִן פָּאטֶר אוּן מוּטֶר אוּן זָעלְט נָאךְ עָר זָאל חַייב מִיתָה וָועְרִין וָוארוּם דָּר וָאם שָׁעלְט פָּאטֶר אוּן מוּטֶר אִיז חַייב מִיתָה אוּן וַייא קָעִן דָּאם אוֹיף זַיין אוֹיגְן פּוּן דָּעם עָנְטְפָּר דָּעַן דִּי קִינְדָּר וָאם קָעִן אוֹיף זַיין אוֹיגְן פּוּן דָּעם קִינְד אוּן דוֹרְךְ דָּעם וָועְט עָר זָאל זִיךְ גִּיט פָּאר עָסִין · אָבֶּר דָּער עָנְטְפָּר אִיז פָּאלְש וָוארוּם דִּיא תּוֹרָה זָאגְט הָאלְט עָרְלִיךְ דַּיין פָּאטֶר אוּן מוּטֶר אוּן זָעלְט דָּעַנְן נָאךְ עָר זָאל זִיךְ גִּיט פְּקַבֵּל זַיין דִּי מִצְוָה פּוּן עָרְלִיךְ צוּא הָאלְטִן פָּאטֶר אוּן מוּטֶר אוּן זָעלְט דָּעַנְן

כף רגלם הצנ על הארץ והמיד מסלאים כל רצונם מהם מתים ממגפה או משאר מיני חולאים א"כ אין המוסר גורם המיתה רק החטא ממית . ואדרבא בזכות המוסר הטוב ינצל מן המיתה . יש אומרים שטבע הרע הוא שולט ואינו מועיל המוסר גם זה הבל ושקר וע"ז אמר שהטע"ה אולת קשורה בלב נער שבט מוסר ירחיקנה ממנו . ר"ל אע"פ שהטבע הרע הוא קשור בלב הנער ע"ז במעט מעט שבט מוסר ירחיק ממנו האולת . ואמר עוד חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו . וכן בהרבה מקומות הוא מזהיר על מוסר הבנים אם כן ההרגל הוא שולט ולא הטבע . ואם אינו מורגל בכזרא ומוסר בקטנותו גם לאחר שיגדל לא יחלוק מורא וכבוד לאביו שבשמים ולא לאביו ולאמו ואיך יזכה לאורך ימים . אמנם המורא והמוסר הזה צריך ישוב הדעת ולא חרון אף וכעס . ארז"ל אל ישיל אדם איסה יתירה על בני ביתו' ודע שכל מקום שאתה מוצא כעס ורוגז שם המזיקים מובנים להזיק השי' יצילנו . ובפרט בזמן המגפה שאז מצויין הרבה מזיקים והמכה הבאה בכעס מכת המגפה מתדבקת על המכה ההיא . ועיני ראו ולא זר . ולכן יהיה כל אדם מושל ברוחו ויהיה נזהר מאוד מן הכעס . ואם צריך להטיל מורא על בני ביתו יעשה תנועות כמי שכועס אבל תהא דעתו מיושבת עליו . ויהיה נזהר מאד שלא יקלל אשתו ובני ביתו . וכן אסור לאדם להבות אשתו כי די לאשה שהיא סובלת צער הריון ולידה וצער גידול בנים ועליה מוטל כל צרכי הבית ואין ראוי לצער אותה על מה שיש לה כבר . ואם היא עושה דבר שאינו ישר בעיני בעלה יתקן הדבר בדברים רכים המושכים את הלב ולא יכה ולא יקלל אותה . חייב כל אדם לכבד אשתו יותר מגופו כי אין בית אלא אשה . הנשים מקללין בני הבית במגפה ושאר קללות . צריך להזהיר אשתו ובני ביתו שלא תעלה קללה על פיהם לפי שהשטן הוא מקטרג ועל הזכרת עון תחול הקללה השם יתי יצילנו . רבים נוהגים ללמד הקטן לקלל והוא שטות ראוי ללמדו דברים טובים וברכות ומי יתן ויועילו הברכות .

שמאַרבּין דזקא אין דער טגפה אודר פון אנדרי קרענקין ר"ל איז גדרונגען אז ריא גוטע שמראף רייד איז ניט גורם דאס שמארבן נאר די זינד איז עם גורם אוג אדרבא אין דעם זכות פון די גוטע שמראף ווערט ער ניצול פון דעם טוט . יש אמייל ענטפארין אז ער ווערט גיבאארן מיט אשלעכטע מבע העלפט אים שוין קיין שמראף ניט . דאס איז אוך הבל אוג פאלש אוג אוף דעם האט שלמה המלך ע"ה גיזאגט (אולת קשורה בלב נער) ווען דאס נארישקייט איז אן גקנופט אין דעם הארץ פון אקינד דאס הייסט זיין שלעכטי טבע איז אן גקנופט אין דעם הארץ פון דעסט ווענין (שבט מוסר ירחיקנה ממנו) מיט ארוט פון מוסר ואוא ער שמראפט אים ביסלעך ויים קען ער עם פון אים דער ווייטרן . אוג אוף פיל ערטר איז ער מזהיר צו שמראפין דיא קינדר דען דאס ווענט זיך ניט אין דער טבע נאר אין דעם רגילות אוג אוב ער איז ניט גיוואנט קליינדהייט אין פארכט אוג מוסר נאך אז ער ווערט גרוס ווען ער קיין כבוד ניט אף נעבין צו השי' אוג אוך ניט צוא פאטר אוג מוסר אוג וויא קען ער זוכה זיין צו לאנג לעבין . נאר די פארכט אוג שמראף מו דער פאטר טון מיט ישוב הדעת אוג ניט מיט בעם אוי ויא אונזרי חכמים האבן גזאגט אמיינטש זאל ניט ואדפין איין איבריגע פורכט אין זיין הוז . וד ויים אז אוף דעם אורט ויא ער דא בעם דאדט ווענין אן גיבריים מזיקים צו זיין . נאט זאל אונז היטין פון ויא . אוג בפרט אין דער צייט אז עם איז שכיח אמגפה ר"ל דענטאלט איז דא פיל מזיקים אוג דאס שלאגין ויאס קומט מהמת בעם בהעפט זיך מכת מגפה צו דעם שלאגין אוג דאס האבין סיינע אוגין גזעהן . דרום זאל איטלימר מענטש גיוועלטיגן אין זיין בעם אוג אוב ער דארף ואדפין איין פורכט איבער זיין הוז גוינד זאל ער מאכין אזעלכי תנועות גליך ויא ער איז אין בעם אבר זיין דיעה זאל מיושב זיין . אוג זאל זייער גוארינם זיין ניט צו שעלטן זיין וייב אוג קינדער אוג אזוא אוך מאר אמענטש ניט שלאגין זיין וייב ואורום גנוג איז צו דר אשה ום זיא לייד צער פון גידול בנים אוג אוף איר איז גיוואדפין נאר דם בדערפנים פון דער שטוב אוג אוב זיא טוט אזאך ואם אים גפעלט ניט זאל ער עם פארעכטין מיט וייכי רייד אוג זאל זיא ניט שעלטין . ער מוז אן זאגין זיין וייב אוג זיין הוז גיזינד או קיין קללות זאלן ניט ארום ניין פון זייער כול וייל דער שטן איז מקטרג דרזיף אוג דער מאנט זייערי זינד אוג אויף דעם דד מאנונג פון זינד קען חלילה רוען דיא קללה . נאט זאל אונז מציל זיין דער פון . טען גיהער לערנין זינד גוטע רייד אוג ליטין ברכות נעבן . אבער שלעכטי רייד אוג קללות בדארף מען אים ניט

דברים רעים וקללות אינן צריכים ליסוד כי יצר לב האדם רע מנעוריו · עוד יש מנהג רע בעת שמוליכים הקטן לבית המדרש שמצוים למלמד בפני הקטן שלא יכו אותו והקטן שומע שאין לרבו להכותו אז הוא מוסיף זדון · אמנם המלמד אינו יוצא ידי חובתו אם אינו מטיל מורא על הנערים להדריכם בדרך הישר · וכארז"ל לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה · ראוי היא לחקור המלמד אם הנער שומע בקול אביו ואמו ואם נזהר בנט"י וברכת המוציא ובה"מ ואם הוא מרוצה במה שישימו לפניו לאכול · ויצוה לו שיזך לבהכ"נ להתפלל ולענות אמן ושלא ידבר בבהכ"נ בשעת התפלה · וכיוצא בזה ידקדק על הנערים לחנכם במצות ולהנהיגם בהרבות ובד"א · ומצד היתר זה מותר למלמד לקבל שכר מהנערים ולא שכר המוד · כל הנ"ל הוא קל עשות אבל אם אב ואם מכסים פשע הנער וזדונו הנזק הוא שלהם וסוף שיקבלו חרטה · בקיצור עצה היעוצה שירגילו אב ואם את הקטן במורא ובמוסר הטוב וישימו לו לאכול על שלחן קטן לבדו ובזה יתגדל בתרבות וד"א וגם אחר שיזקין ינהוג אימה וכבוד לאביו שבשמים וג"כ באביו ואמו · ובזה יזכה לאורך ימים ויכוצא חן בעיני אלהים ואדם והכל יאמרו ברוך שזה ילד ברוך שזה גדל : אחר שכתבתי ענין חנוך הנערים ובלי ספק מי שממלא רצון הקטן סופו יעלה למדרגת הגאוה · ע"כ אזכיר הנזק המגיע לאדם ממדת הגאוה · ודע כי הגאוה היא פתח והתחלה לכל המדות הרעות · בעל גאוה אינו עושה שום מצוה לש"ש רק כוונתו דיהורא ותמיד הוא חם על כבודו ולא על כבוד הבורא וכ"ש אינו חם על כבוד שום בריה והוא מתכבד בקלון חבירו ומוציא דבה על כל אדם ומדבר בגאוה ומסתיר פניו מהביט אל עני ונכה רוח · כי נראה לו שהעני מסריח וכן הוא מלביש את עצמו בגאוה ואם אין לו רואה לגזול ולגניב · בעל גאוה רודף תמיד אחר השררה ורוצה שתהיה ידו על העליונה ומתוך זה הוא בא לידי שנאה ומריבה · צא ולמד מקרח בעבור שנתגאה בעשרו רדף אחר השררה וירד חיים שאולה הוא וכל אשר עמו · וראה כמה קשה כח הגאוה והמחלוקת שאפילו יונקי שדים שלא חטאו נאבדו עמו · אמר החכם הזורע גאוה וקטטה יקצור דאגה וחרטה · ואמר אם תקום תדאג ואם תסלת

תשמת

לערנן דאם ועט ער מסאילא קענין · עס איז אשלעכטער טנהג ואם פאטר אוג מוטער זאגן צום מלמד דעם קינד איז דיא אזנין ער זאל אים ניט שלאגן אוג דאם קינד הערט אז דער מלמד האט קיין רשות ניט צו שלאגן לערנט ער זיך ניט · אסנם ואראליך דער מלמד איז ניט יוצא אז ער ווארפט ניט קיין פארכט אוף דיא קינדער זייא מדריך צו זיין אין גוטן ועג דרום ניהער דער מלמד נאך צו זוכן אויב דם קינד הערט זיין פאטר אוג מוטר אוג אויב ער ואשט זיך אוג מאכט המוציא אוג בענטשט · אוג אויב ער איז צו פריידען מיטין עסין אוג זאל אים גיוויינען צוא ניין אין שול דאבנען אוג אמן ענטפרין אוג זאל ניט ריידין אין שול אוג זאל מדקדק זיין אויף דיא קינדער זייא גיוויינן אין מצות אוג דרך ארץ אוג פאר דעם מען דער מלמד נעמין גיצאלט ניט פאר דעם לערנין · אוג פאטער אוג מוטר ואם בדעקן דיא זינד פון דעם קינד ויעלין חדטה האבין · בקיצור דיא בעסטע עצה איז אז דיא פאטער אוג מוטר זאלין גיוויינין דאם קינד מיט מורא אוג מוסר אוג מיט דרך ארץ · אוג אז ער ועט עלטר ועדין ועט ער זיך נוהג זיין מיט פארכט אוג מיט כבוד צו השי"ת אוג צו פאטר אוג מוטר אוג דורך דעם ועט ער לאנג לעבין אוג ועט גיפינען חן בייא נאט אוג לייט אוג אלע ועלן זאגין גיבענטש זאל זיין דער ואם האט אזעלכם אויף גיצויגין · אוג דער ואם גיט נאך דעם קינד חעט דאם קינד קרינען נאוה · דרום ועל איך שרייבין דעם שארין פון נאוה · וויט זאלסט ויסין אז נאוה איז איין אן הייב צו אלע שלעכטע מדות · איין בעל נאוה טוט ניט קיין מצוה פון נאטם ועגין נאר פון נאוה ועגין אוג האט תמיד חם אויף זיין כבוד אוג ניט אויף דעם כבוד פון דעם בשעפר אוג פשיטא אוף דעם כבוד פון לייט אוג ער ועדט גיעדליכט מיט דעם שאנד פון זיין חבר אוג זאגט רכילות אויף אלע מענטשין אוג דעט מיט נאוה אוג פאר רייכ זיין פנים פון איין אריסאן אוג אויך גייט ער ניקלייעט מיט נאוה אוג או ער האט ניט זעהט ער צו בנבענן אוג נולנן · אבעל נאוה זוכט תמיד נאך הערשאפט אוג קומט צו פיינט שאפט אוג קרינ · צא לערין עם פון קרת ווי ער הט זיך בעל נאוה גיהאלטין האט ער גיוזכט הערשאפט אוג צום סוף איז ער אריין לעבדינרהייד אין גיהנם אוג זעה ואם פאר אשלעכטיקייט דיא נאוה אוג מחלוקת איז דען אפילו זיינענדיגי קינדר ואם האבין דאך בחדאי ניט גיזינדיגט זענן אויף פאר לארין גיוואארין מיט אים דער חכם

האט

תשמח • הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו • בעל גאוה לעולם אינו מדה על האמת • ולא
די זה אלא שנ"כ מבקש לאמת השקר שלו ועובר על לא תשא • הראב"ע ז"ל האריך מאד בענין
השבועה וכתב שלאו זה הוא קשה מכל הלאוין שבעשרת הדברות.. כי הרוצח או הגונב או
הנואף למלאת תאותו הוא עושה עבירה בסתר ואינו יכול לעבור בכל עת שירצה כי יסתר על
נפשו • וזה עובר על לא תשא לאו קשה שכתוב בו כי לא ינקה בלי שום הנאה שיניע לו מזה•
והוא מחלל שם שמים בפרהסיא בכל עת ובכל רגע • ואפילו לפני דבור קל הוא מקדים השבועה
אין פחד אלהים לנגד עיניו • ואם לא היה בישראל רק עון זה מספיק להאריך הגלות • ואפי' השפל
מכל אדם יתרד על הרגל הרע הזה • וכל הרגיל בעבירה זאת ראוי וטוב היה לו לקבל עליו לתת
פרוטה אחת לתלמוד תורה בכל פעם שמוציא שם שמים לבטלה • והשומע שם שמים מחבירו
לבטלה והשומע שבועה מחבירו ראוי להזכירו שיתן הפרוטה להתלמוד תורה • ובדרך זה מעט
מעט כל אחד ירחיק עצמו מהרגל הרע הזה ומן העונש הגדול • והעושה גם המעשה תבא
עליהם ברכת טוב • הנשים רגילים לישבע בחיי בעליהן ובניהם אפילו על דבר הבל גם זה מנהג
רע הוא מאד כי א"א שלא ישבעו לפעמים לשקר • לכן כל אשה האוהבת בעלה ובניה תסלק
עצמה מן הרגל הרע הזה הנשים יש לחן נאוה ואינן יודעות העונש והנזק הבא מגאוה זו • לכן
ראיתי להודיע להן במה יכשלו כדי שירחיקו עצמן מן העון • יש אשה בביתה היא לובשת
בגדי שפחה ויוצאת בחוץ בבגדי תפארת כדי להראות לכל את יפיה • ולא נבון לעשות כן • אשה
צנועה אשר יראת אלהים בלבה ראוי שתתקשט עצמה בביתה כדי שלא יתן בעלה דעתו
באשה אחרת • אשה שהיא יוצאת בחוץ מקושטת היא חומאה ומהטיאה אחרים • כי אפשר
שיפגענה בור עם הארץ ויעבור על לא תחמוד אשת רעך•ולא זו בלבד אלא בעת שיתחבר הבור עם
אשתו יתן דעתו ביופי האשה שראה ביום והבנים בהחשבה זו נקראים בני התמורה • ואלו הבנים
אי אפשר שיהיו טובים לפי שבאים במחשבת עון • והנה האשה היוצאת מקושטת גורמת
מכשול עון ותקלה לאיש ההוא • והנזק הבא מגאוה זו שאנחנו בגלות בעונותינו והקמים נגדנו

דאס גיזאגט דער ואס זיעט נאָה אוג קריג דער שניים זאָרג אוג חרטה דער ואס יאגט נאָך כבוד
אנטלויפט דער כבוד פון אים • איין בעל נאָה איז קיין מאל ניט כוזה אויף דעם אמת אוג ויל
זיין פאלשקייט מאכן פאר אמת אוג שוועדט דרויף אוג איז עובר אויף דעם לאו (לא תשא) • הראב"ע
אוג דער אָבן עזרא שרייבט אז דער לאו איז ערגר פון אלע לאוין ואס עס שטייט אין דיא עשרת
הדברות ויארום דער ואס הרגתּ אדר גנבתּ דער טוט דיא עבירה אז קיינעה זאל ניט זעהן אוג קען
עם ניט עובר זיין אין אלע צייט ואס עד ויל • ויארום עד האט מורא פר לייט • אבר דער ואס איז
עובר אויף דעם לאו שטייט דער בייא (לא ינקה) נאט ועט ניט ריין לאזין דעם ואס שוועדט פאלש
אוג עד האט דאך דער פון קיין שום הנאה ניט אוג איז מחלל נאמס נאמן אוג הם נאר קיין פארבט
ניט פאר נאט אוג דיא עבירה אליין איז נגוד צוא דער לייגענדין דעם גלות חיי • וכל דעד ואס
איז ניואגט אין דער עבירה ניהעד אויף זיך צו נעמין אז אלע מאל ואס עד ועט שוועדין אום
ונקמט זאל עם נעבין קגם אויף תלמוד תורה אוג אויף דער ואס העדם אז זיין חבר דער מאגט
אום זונקמט נאמס נאמן ארער אשבועה ניהעד עד אים צו דר מאגן או עד זאל נעבין קגם אויף
התלמוד תורה אוג מיט דעם דרך ועט עד זיך ביקלעגך ויים אף ניוויינען פון דעם שלעכטן רגילות
אוג ועט ניצוג ווערין פון גרויסין עונש • תשים דיא וייבער זענין גיוואגט צוא שוועדין אין לעבין
פון איר מאן אוג אירע קינדער אפילו אויף אין נארישע זאך איז דאס אויך וייער אשלעכטר מנהג
ויארום עם איז ניט ניטאלט אז ייא זאלן ניט שוועדין אמאל פאלש דרוס איטליכע אשה ום הם
ליב איר מאן אוג אירע קינדער זאל זיא זיך אף ניוויינען פון דעם שלעכטן רגילות • אוג וייל די
וייבר האבין גרוים גאוה אוג ווילן ניט דעם שאדין ואס קומט פון נאָה ועל איך ייא מודיע זיין
קדי ייא זאלן זיך דער וייטרין פון וינד • יש עם איז דא איין אשה ואס אין איר היים ניט ייא
אן ניקלייד ויא אריגט אוג אויפין מארק ניט זיא רייך נעציקטע קלייד ער • אוג עם איז ניט
דעקט אוז צו מאן • נאר איין אשה צגנעה גיהעד זיך צו ציירין פאר איר מאן אבער ניט ווען זיא
ניט אויף דער נאס ויארום עם איז ניטאלט אייגר ועט זיא בגענינען אוג ועט עובר זיין אויף
ולא תחמוד אשת רעך) זאלט ניט גלוסטן ראס ווייב פון דיין חבר • אוג בשעת ער ועט זיך

ראוי תכשיטי אשה מכסף וזהב ומבקשים עלינו עלילות שקר · השי' יצילנו מידם ומכל רע אמן ·
שום תועלת אינו יוצא מהגאוה · ועתה בזמן הזה אפי' שאין יר בעלה שנת היא רוצה להראות
נאותה · ואינה חוששת אם יבא בעלה לידי מכנה בנזילה או בגניבה · אמנם האיש שיש לו שכל
ראוי לו לראות את הנולד · גם ישים לבו על כל העבר כי כמה נזירות רעות וקשות ושמדות עברו
עלינו בעבור הגאוה כמו שנזכר בספר שבט יהודה · יש אשה יושבת בפתח ביתה להניח את הילד
והעובר דרדשם רואה אותה מגולה· ויש אשה שמגלה שער ראשה·אין אלו דרכי צניעות·כל בת
שכל תשים אל לבה איך היא צריכה רחמים בעת לידתה השי' ירחם · ע'כ כל בת ישראל תבחר
ללכת בדרך הישר בעיני אלהים ואדם כדי שתזכה לאורך ימים ותזכה לראות בנים ובני בנים
עוסקים בתורה ובמצות · בעל גאוה בוש ביסורין ואינו שם לבו להתפלל ולשוב אל השם · זה
המוכה בסנורים איך לא ישים אל לבו לשוב להתפלל אל השם בעת צרתו והוא ידע שהתפלה
התפלה לחזקיה המלך לאחר שנגזרה עליו המיתה וע'י תפלתו ועל הדמעות שהוריד הוסיף לו השי'
ט'ו שנים · רבים מישראל אינם חוששין להתפלל עם הצבור כל ימי השבוע ובשבת הם באים
רגע אחד · וגם ברגע ההוא אינם מכוונים לשמוע תפלת החזן ולא על ענייתי אמן · אבל הם פונים
לדבר זה עם זה דברים בטלים · ובאמת כל המדבר בשעת התפלה גדול עונו מנשוא ולמה לא
יקח ק'ו בעצמו אם הוא בא לדבר עם הדייט הוא כסון לשמוע את דברי חבירו כדי להשיב לו
על דבריו ולפני הקב"ה אשר בידו נפש כל חי הוא פונה עורף לדבר עם חבירו יש לך עון
גדול מזה · לכן ראוי ונכון לעמוד בכל בהכ"נ איש אחד להזהיר את העם ולנעור בפי שמדבר
בשעת התפלה · כל מי שאינו מכוון להתפלל אינו מאמין בהשגחה ולא בשכר ועונש · בעל
גאוה הוא מכפויי טובה ואינו נותן הודאה למקום שנא' ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך
וגו' · הכלל העולה כל מי שיש לו גאוה הקדוש ב"ה והבריות אפילו בני ביתו שונאים אותו
לפי שהוא אכזרי וכעסן · אמר החכם מן התימה איך יתגאה האדם והוא עובר תמיד על

גשר

בַּהָעפְּטִין צוּא זַיין וַייב וָעט עָר טְרַאכְטִין פּוּן דָּעָר אִשָּׁה וָאם עָר הָאט גִיעָהָן בַּייא טָאג · אוּנ
דִיא קִינֶדֶער קָענֶען גָאר נִיט גוּט זַיין וַיייל וַייא זָענָן גִיקוּמֶן פּוּן אַיין מְהֻשָּׁבָה פּוּן זִינד מְכַּילֶא דִיא
אִשָּׁה הָאט גוֹרֶם גִיוָועֶן דִיא תְּקָלָה צוּ דָעם מָעַנְטְש · שום קֵיין נוּצִין קוּמְט נִיט פּוּן נַאֲוָה דָעָן וִיא
וִויל וַייזִין אִיר גַאֲוָה הָאלְט עָס זִיא נָאר נִיט וָאם אִיר כַּאן הָאט נִיט · אָבֶּער דָעם מָעַנְטְש וָאם הָט
שֵׂכֶל גִיהָעָר צוּא זָעהָן וָאם פּוּן דָּעָר גַאֲוָה קֶען אַרוֹס קוּמֶן אוּנ וַויא פִּיל גְּזִירוֹת עָס זָענָן שׁוֹין גִיקוּמֶן
אִיבֶּר דָּעָר גַאֲוָה וִויא עָס שְׁמַייט אִין שַׁבָּט יְהוּדָה · יש עָס אִיז דָא אַזָעלְכָע וַייבָּער וָאם זָעצִין זִיךְ
אוֹיף דָּעָר טִיר פּוּן דָּעָר שְׁטוּב קִינְד אוּנ נִיט בִּצְנִיעוּת · אוֹיךְ אִיז דָא אַזָעלְכָע וָוס נַייֶען
אוֹיף גִידָעקְט דִי הָאר אִבֶּר דָאם אַלֶץ אִיז נִיט דֶרֶךְ צְנִיעוּת · אִיטְלִיכָע אִשָּׁה גִיהָער צוּא גִידַייגֶקֶן
וִויא זִיא בַּדַארְף דָּעָר בַּאֲרִימְקֵיים פּוּן נָאט אִין דָּעָר צַייט אַז זִיא זָאל גִיוִוינֶן דָאם קִינְד נָאט ב"ה
זָאל זִיךְ דָּעָר בַּאֲרִימֶען אוֹיף אַלֶץ יִדִישֶׁע טָעכְטָער · אַיין בַּעַל גַאֲוָה אִיז אוּם צוּ פְּרִידֶן מִיט יְסוּרִים
אוּנ טוּט נִיט זַיין הָאַרְץ צוּא בָּעטֶן נָאט אוּנ תְּשׁוּבָה צוּ טָאן עָר זָאל אִים סַצִיל זַיין פּוּן דִי יְסוּרִים
אוּנ עָר וַייסְט דָאךְ אַז חִזְקִיָהוּ הַמֶּלֶךְ אִיז קְרַאנְק גִיוָוארֶן אִיז אוֹיךְ אִים נִגֵּד גִיוָוארֶן עָר זָאל שְׁטַארְבִין
אוּנ עָר הָאט הְּפִלָּה גִיטָאן פַּאר נָאט ב"ה הָאט עָר אִים גִיכְּעִרְט פּוּפְצֶן יאר · רבים פַּיל לַייט זָארְנֶן
נִיט צוּא דַאבְּנֶען מִיט צְבוּר אַנַאנְצָא וָאךְ אוּנ אִים שַׁבָּת קוּמְט זַייא אִין שׁוּל מְרַיין אוֹיף אַיין רָגַע
דַאבְּנֶען אוּנ אוֹיךְ אִין דָּעָר רָגַע זָענָן זַייא נִיט מְכַוִין צוּ הָעָרִין דִיא תְּפִלָּה פּוּן חַזָן אוּנ אוֹיךְ נִיט צוּא
עָנְטְפֶּרִין אָמֵן אוּנ זַייא רַייִדִין דְּבָרִים בְּטֵלִים אִיז אַגְרוֹיסָע עֲבֵירָה · עָר זָאל זִיךְ אָפּ לָעָרְנֶן אַיין קַל
וְחוֹמֶר וָעָן עָר טוּט רַייִדִין מִיט אֲמֶעְנְטְש אִיז עָר כְּכוּלִין צוּ הָעָרִין דִיא תְּפִלָּה אוּנ פָּאר נָאט ב"ה וִוס
אִין זַיין הָאנְט אִיז דָאם לָעבִין פּוּן אַלֶע בַּשְׁעַפְּינְש קָערְט עָר זִיךְ אַוועק מִיטִין אַקִין אוּנ רָעט בָּעסָער
מִיט זַיין חָבֶר אִיז דָעָן דָא אַנְדֶערְש עָבִירָה דָער פּוּן · דְּרוּם אִיז רָעכְט אִין אִיטְלֶכְם קְהַל צוּא
שְׁטָעלִין אַיין מָעַנְטְש עָר זָאל מְזַהִיר זַיין אוּנ אִין שְׁרַייעֶן דָעם וִוס עָר רָעט בְּשַׁעַת דַאבְּנֶן · כל אִיטְלִיכָר
וָאם אִיז נִיט מְכַוִין רָעכְט צוּ דַאבְּנֶען דָער גְלַייכְּט נִיט אַז נָאט ב"ה אִיז אִין כַּשְׁגִיחַ אוּנ גְלַייכְּט
נִיט אִין שִׁכֹּר אוּנ אִין עוֹנֶשׁ · הכלל דָער כְּלָל אִיז אִיטְלִיכָר טָעַנְטְש וָאם הָאט נַאֲוָה הָאבִין אִים פַּיינְט
נָאט אוּנ לַייט אוּנ אֲפִילוּ זַיין הוּז גִיזִינְד הָאבִין אִים פַּיינְט · דָער חָכָם הָאט גִיזָאגְט עָס אִיז זִיךְ צוּא
פָּאר וִינְדֶערִין וִויא זָאל דר מָעַנְטְש זִיךְ בַּעַל גַאֲוָה הַאלְטִין אוּנ עָר נִיט תְּמִיד אוֹיף אַיין צוּ בְּרַאבְּנֶעם

נשר רעע ושבור ואין ראוי שישען ויבטח עליו לב אדם כי אינו יודע בשכבו ובקומו מה ילד יום . ולא יועילו להציל אותו לא גאות החכמה ולא העושר ולא הגבורה . הנאוה היא חולי קשה וכבד מביאה את האדם לאבוד עה"ז ועה"ב . לכן כל בעל שכל יבקש לו רפואה לחולי זה קודם שיגבר עליו החולי וקדם שתקפוץ עליו הזקנה . כי יבחר בסדה הענוה כי אורך ימים ביסינה בשמאלה עושר וכבוד . סדת הענוה היא סולם לעלות בה לכל המדות הטובות והיא ראש והתחלה לכל מצות התורה ראשית דבר יראת ה' . יסוד הענוה היא אדם המכניע ומשפיל עצמו לפני הבורא ית' ביסי בחרותו בעודו בבחו והוא שמח בחלקו ואם הוא עשיר נותן שבח והודאה לאל הנותן לו כח לעשות חיל . ומכיר החסד והטובות שעושה עמו הקב"ה בכל עת ובכל שעה . אם עושה מצות הרבה הם מעטים בעיניו ואינו מחזיק טובה לעצמו . ואם משבחין אותו על מעשיו הטובים הוא מצטער על זה לפי שיודע ומכיר שאין מספיק לו כל המצוה שיעשה בערך על אחת מאלף הטובות שהקב"ה עושה עמו בכל יום . בעל ענוה אינו רודף אחר הכבוד ולא אחר הנאת הגוף ולא באכילה ולא בשתיה ולא בשאר כל צרכי הגוף רק תמיד הוא מכוין לעבודת הבורא ית' . אוכל ושותה כדי שיהיה לו כח לעבוד את ה' . נושא אשה לקיים מצות השם . ומלביש עצמו לכבוד השם וכל מעשיו הם לשם שמים . יש אדם בוחר במדת ענוה ומלביש עצמו בלויי סחבות ופורש עצמו מכל הנאות העולם מסנף עצמו בתעניות יותר ממה שיש לו כח לסבול . על אדם הזה אמר שהמע"ה ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו . התורה אמרה וחי בהם ולא שימות בהם . יש אדם מראה עצמו כעניו וחסיד ושבע תועבות בלבו וסופו תגלה רעתו לכל ויהיה ללעג וקלס וחרפתו לא תמחה בעה"ז ובעה"ב . בששה אותות ניכרת הענוה האמתית . האות הראשון מי שמביישין אותו ויש בידו לנקום והוא מוחל על עלבונו זה אות נאמן שהוא עניו . האות השני מי שבא לו נזק או צער וצרה והוא מקבל עליו מאהבה גם זה עד נאמן על הענוה . האות הג' הוא מי שמשבחין אותו על מעשיו הטובים והוא מצטער על זה ואומר כל מה שעושה הוא בטפה מן הים כנגד מה שאני חייב לעשות . ואם אין בו מה שמשבחים אותו הוא גוער בזה המשבח אותו ואומר אינו אמת מה שדברת גם זה עד נאמן

לענה

בְּרִיק עָר וויִסְט דָאךְ נִיט וָאם מִיט אִים קָען זִיךְ מַאכָען אוֹנ דִיא גַאוָה וָעט נִיט הָעלפֶן מְצִיל צו זַיין . דִיא גַאוָה אִיז אַיְינֶער אֲשֶׁוועָרָע קְרַעָנְק זִיא בְּרַעָנְגט דָעם מֶענֶטְשֶׁן עָר זָאל אֶן וָעֶרִין דִי וָעלְט אוֹנ יָענִי וָעלְט . דְרוֹם דָער וָאם הָאט שׂכֶל וָאל זִיךְ זוכֶן אַרְפּוּאָה צו דָער קְרַעָנְק אֵיידָר דִי קְרַעָנְק וָעט זִיךְ שְׁטַארְקֶן אוֹיף אִים אוֹנ אַיידָר עָר וָעט אֲלֶט וָעֶרִין אוֹנ וָאל זִיךְ אוֹים דָר וויִלִין אִין דָער סְדָה פוּן עַנָוה וָעט עָר לַאנְג לֶעבֶּן אוֹנ וָעט הָאבֶּן עֶשִׁירוּת אוֹנ כָּבוֹד . סדת דִיא סְדָה פוּן עַנָוה אִיז וִיא אֲלֶיטָער אוֹיף צו נֶיין דוֹרְךְ אִיר צו אַלֶי גוטָע מִדוֹת אוֹנ זִי אִיז אֵיין אֶן הַייבּ צו אֲלֶי מְצוֹת פוּן דָר תוֹרָה . דָער יְסוֹד פוּן עַנָוה אִיז וָאם עָר אִיז זִיךְ מַכְנִיעַ פָאר דָעם בְּשָׁעֵפֶר בְּשַׁעַת עָר אִיז נָאךְ אִין זַיין כּחַ אוֹנ עָר פְּרַייט זִיךְ מִיט דָעם וָאם נָאט הָאט אִים אֶפּ גִיטַיילְט אוֹנ אוֹיב עָר אִיז אַיין עוֹשֶׁר גִיט עָר לוֹיבּוּנְג אוֹנ רַאנְק צוא נָאט וָאם עָר הָאט אִים גִיהָאלְפֶן דָער צוא אוֹנ מַאקְעְנְט דִיא טוֹבוֹת אוֹנ חֲסָדִים וָאם נָאט ב"ה טוּט מִיט אִים אַלֶע רָגַע אוֹנ אַז עָר טוּט פִּיל מְצוֹת וָענִין וַיא וויִנִיג אִין זַיינִי אוֹיגִין אוֹנ אַז מֶען לוֹבְּט אִים אוֹיף וויִנְט גוּטָע מַעֲשִׂים אִיז עָר זִיךְ מְצַעֶר דְרוֹיף וַויִל עָר וַייסְט אַז אֲלֶע מְצוֹת וָאם עָר הָאט נִיטָאן וָענִין נִיט גוּנוּג פָאר אַיין מוֹבֶה וָאם נָאט ב"ה טוּט אִים אַלֶע טָאג . בעל דָער וָאם הָאט עַנָוה יָאגְט נִיט נָאךְ כָּבוֹד אוֹנ הַנָאָה פוּן גוּף נָאר עָר אִיז מְבַיין פוּן נָאסְט דִינְסְט וָענִין עָר עָסְט אוֹנ טְרִינְקְט בְּדִי עָר זָאל כּחַ הָאבֶּן נָאט צוא דִינֶען עָר נָעסְט אַוויִיבּ מְקַיִים זַיין דִי נִיבְּאט פוּן נָאט אוֹנ קְלִייד זִיךְ אֶן פוּן נָאסְט כָּבוֹד וָענִין אוֹנ אַלֶע זַיינֶע מַעֲשִׂים טוּט עָר פוּן נָאסְט וָענִין . יש עָם אִיז דָא אַמֶענְטְש וָאם וויִיזְט זִיךְ וויִא אֵיין עָנְיו אוֹנ אִיין חָסִיד אוֹנ אִין זַיין הָאָרְצִין הָאט עָר זִיבֶּן אוֹם וָעֶרְדִיקְייט אוֹנ צוֹם סוֹף וָעֶרְט אֲנֶפֶלֶעקְט זַיין בַּייזְקִייט צוא אַלֶע אוֹנ עָר וָעֶרְט צוא אֲשֶׁפֶּעטוּנְג אוֹנ זַיין שֵׁאנְד וָעֶרְט נִיט אֶפּ גִיטָעקְט אוֹיף דָער וָעלְט אוֹנ נִיט אוֹף יָענֶר וָעלְט . בששה דְרָכִים זָעקְט צַייכִין וָעֶרְט דָער קְעָנְט דִיא מִדָה פוּן עַנָוה . דָער עֶרְשְׁטֶער צַייכִין אִיז אַז מֶען אִיז אִים מְבַייש אוֹנ עָר אִיז מוֹחֵל זַיין בְּזָיוֹן . דָער אַנֶדֶערָר צַייכִין אִיז דָער וָאם עָס קוּמְט אִים אַיין שָׁאדִין אוֹדָער אַצַעָר אוֹנ עָר נֶעמְט עָס אֶן מִיט לִיבֶּשָׁאפְט . דָער דְרִיטֶער צַייכִין אִיז דָער וָאם מֶען לוֹבְּט אִים אוֹיף וַיינֶע גוּטָע מַעֲשִׂים אוֹנ עָר אִיז זִיךְ דְרוֹיף מְצַעֶר אוֹנ זָאגְט דָאם אַלֶץ וָאם אַיךְ טוּא אִיז נִיט אֲפִילוּ וויִא אַמִיסָה קָעוִינְ דָעם וָאם אִיךְ בִּין שׁוּלְדִיג צוא טוּן אָדָער עָר שְׁרַייאְט

לענוה · האות הד' הוא זה שנותן לו הקב"ה עושר ובנים וכל אשר יעשה יצליח והוא משפיל את עצמו כנגד ה' וכנגד עניים ומרודים גם זה סימן מובהק לענוה · האות ה"ה הוא הרואה חובה לעצמו אם עשה לחבירו דבר שלא כהוגן הוא מכניע עצמו לפניו ומפייסו הן בממון הן בדברים ענוה זו היא טובה מאד · האות הו' הוא המלביש עצמו בענוה ומדבר בנחת עם בני ביתו ועם כל אדם והוא נאמן במשא ובמתן ובכל עסקיו · כל אלו הדרכים מורים על אמיתת הענוה · בכל המדות ילך האדם בדרך בינוני ובענוה יבחר לו הקצה האחרון · אברהם אע"ה היה אב המון גוים ואמר ואנכי עפר ואפר · משה ארונינו היה מלך על כל ישראל ואמר ונחנו מה · וכתיב והאיש משה ענו מאד · כל עניו הוא רחמן וסבלן ולומר מן כל אדם וזן את כל אדם לכף זכות והוא אוהב שלום ורודף שלום ובכל עסקיו הוא רואה לקיים ואהבת לרעך כמוך הקב"ה הוא אוהב הענוה יותר מקרבנות שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה · לב נשבר ונרכה אלהים לא תבזה · הרבה ענפים טובים מסתעפים מאילן הענוה ואוכל פירותיהן בעה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב · זה הכלל הענוה היא יתר שהכל תלוי בה · עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר · יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה · בואו אחי ורעי שמעו נא לעצתי ואכלו מפרי עץ החיים פרי הענוה והזכו בזה לאורך ימים ותמצאו חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם · דבר ידוע הוא שהעני מתרשל במוסר הנער יותר מהעשיר · ואשה תחניף הילד יותר מהאיש · לכן כדי להציל זרע קודש מדינה של גיהנם · ראיתי להזכיר עוד ולעורר אב ואם שלא יתרשלו המוסר הבנים · ובזה יזכו הם וגם בניהם לאורך ימים · ה' יזכנו לביאת משיחנו במהרה בימינו אמן · ויקיים בנו מקרא שכתוב אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי אמן ואמן · (עד כאן דברי ספר אורך ימים) · ובפרקים דלעיל כבר הארכתי הרבה במעלת הענוה ובגנות הגאוה · אך כיון שהזכיר בעל ספר אורך ימים מענין הענוה שהרבה ענפים טובים מסתעפים ממנה · הנני אראך שחיים נמשך לארם ע"י השפלות והענוה · ומזקנים אהבינן דפירשו על פסוק יתן למכהו להי ישבע בחרפה · שהכוונה הבא להבות לחבירו ומשפיל עצמו בפניו ונושה לו לחיו שיכהו מתבייש הככה איך הושפל זה לפניו ונמסר בידו ומניח אותו · ושיעור הפסוק כשיתן האדם למכהו לחי ישבע המכה בחרפה ואינו מכה אותו · הרי שפלותו נתן לו חיים · הלא תראה דבר קשה ניפל ממקום גבוה ונשבר ונייר או נוצה נופלים ואינן נשברים · קלות שבהם הוא מצילם משבירה · עוד דע יש מקום בעולם שבא עליו רוח חוק מאר משבעים שנה לשבעים שנה ועוקר הרים ומשבר סלעים ועוקר האילנות וכל הבתים ובני אדם הנמצאים עומדים על רגליהם

אַן אוג זאָגט עם איז ניט אמת וואס דוא זאגט · דער פירדער צייכן איז דער וואס נאָט ב"ה ניט אים עשירות אוג קינדר אוג איז מצליח אוג ער האלט זיך נידריג קענען נאט אוג קענן ארופן לייט · דער פיפטר צייכן איז או ער האט ניטאן צוא זיין חבר איין אום רעכטע זאך זיך מכניע פאר אים אוג בעט אים איבער מיט ענלד אודר מיט רייד · דער זעקסטער צייכן איז דער וואס דעט מיט נחת מיט זיין הזיז ניזינר אוג מיט אלע לייט אוג איז ערליך אין משא ומתן אוג אין אלע עסקים · דיא אלע זאכן זייזן אויף דיא אמתי ענוה · מכי אין אלע מדות זאל דער מענטש ניין אמיטלען וענ אבער אין כדה פון ענוה זאל ער זיך דער וייטערין בין דעם הינטרשטין ענק · אברהם אבינו האט ניזאגט איך בין ערד אוג אש · משה רבינו האט ניזאגט והאם ניינן טיר נאר · אין פסוק שטייט אוג משה רבינו איז ניוועז זייער אנרוכר ענין · וכל אימליכר ענין איז איין דער באלמיגר אוג אמבלן אוג לערינט פון אימליכין מענטשין אוג איז אימליכן מענטשין דן לכף זכות אוג האט ליב שלום אוג אין אלע ויינע עסקים זאהט ער מקיים צוא זיין דעם פסוק · ואהבת לרעך כמוך) זאלסט ליב האבין דיין חבר או ויא דיך אליין · הקב"ה נאט ב"ה האט דיא ענוה בעשער ליב פון קרבנות · וואדום דיא ענוה איז דער שורש פון אלע גוטע מדות · דאס שטייט אלץ אין ספר אורך ימים · ובפרקים איך האב אין די ערשטרינג פרקים פיל נישטריבין פון מעלות ענוה אוג פון דעם שאנר פון נאוה נאר ווייל דער ספר אורך ימים האט נישטריבען פון ענוה ווען איך דיר אוך זיזין או דורך דער ענוה קומט ארויס לעבין · הוא דוא קענסט זיהן איין האנטי זאך פאלט אראפ פון אהויך אורט ווערט עס צוא ברוכין אוג פאפיר אודער אפעדר פאלט אוג ווערט ניט צו ברוכין דאס איז ווייער גרינגהייט איז ווייא מציל פון ברוך · עוד נאך חיים או עס איז דא איין אודם ואם אלי ויבצינ יאר קומט אשטארקיר וינט אוג רייסט אוים בערג צוא ברעכט שטיינער אוג בייסר את

רגליהם נושא אותם למרחקים מקום שלא נדע · אך בראות אנשי אותו מקום שמתחיל הרוח
הזה נופלים שטוחים על הארץ ואוחזים עצמם בעשב אחד רך מאד ובהיותם נאחזים באותו
עשב אין יכול הרוח להשיאם ונצולים · כי הרוח הזה אינו עומד כי אם כשיעור רבע שעה · אך
כל דבר קשה וכל דבר גבוה מפיל ומשבר ונושא אותם ואין צריך ליסד לארם שנמצא עומד
על רגליו ואפילו נופל אם אינו אחוז באותו עשב הרך דוקא · וזהו בודאי שעשה אלהים להראות
לארם מעלת השפלות שאין דבר קשה יכול לעמוד בפני הרך · תרע רמז נכון למעלה השפלות
שהרי העבר בעבור ירידתו שירד למדרגת עבד קנה שתי מעלות · מעלה ראשונה מתורה שבכתב
שקוראהו עברי שנאמר כי תקנה עבד עברי כשם נדול בענקים אברהם אבינו ע"ה דכתיב
וינד לאברם העברי · מעלה שניה מתורה שבעל פה שקראו אדון שהרי אמרו הקונה עבד עברי
בקונה אדון לעצמו · וכדי שתשפיל ותבניע לבבך הערל אכתוב לך דברי המקובלים ז"ל מיאורעות
האדם בגופו ובנפשו · וז"ל צריך כל ארם להיות זהיר וזריז בעבודת אלהים בשביל שבכל יום
ויום מכריזים ואומרים עד מתי פתאים תאהבו פתי שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם · וכן
התורה מכרזת כן ואין מי שישניח בה · והרי ארם הוא באורח בעולם הזה והוא סיבר שלעולם
יחיה עלי ארץ ויעמוד בה לדורי דורות וכאלו כל העולם היא שלו ואין זובר לא יום המיתה ולא
יום הדין עד שהוא פתאום נמסר להאסר בקולר להפטר לבית עולמו וניתן ביסורין קשין בקרב
שאר נידונין . אם יש לו מליץ אחד הוא ניצל מאותו דין הקשה שנאמר אם יש עליו מלאך מליץ
אחד מני אלף וכו' · ומי הוא המליץ מעשים טובים העימדים לו לארם בעת צרה · ואם לא נמצא
לו מליץ יושר הוא יוצא חייב מן הדין שימות באותו חולי באותו שעה שנתנוהו בקולר א של
מלך מלכי המלכים · בעוד שפותח את עיניו רואה שבאים אצלו שנים שכותבים לפניו כל מה
שעשה בעולם הזה · וכל דבור יהר שדבר בעולם הזה לבטלה כותבים לפניו שנאמר להגיד
לארם מה שיחו · ודז"ל אמרו אפילו שיהה קלה שבין איש לאשתו הוא נידון עליו · והאדם
בעצמו מודה על כל מה שעשה בזה העולם ונם מעשה העבירה שעשה מעידה עליו ואומרת ביום
פלוני ובמקום פלוני בזו השעה עשיתי אוהה עבירה פלונית וכתב ורשם הכל בספר · וקודם
מטירתו כאשר ניתן בקולר של מלכו של עולם בשלא נמצא לו מליץ יושר מיד מלאך המות יורד
ועומר בפניו מצד רגליו וחרב חדה בידו · וכשרואה אותו ההולה ודואה שכל הבית מתלהט מזיו
מלאך המות שהוא אש ונם כלא עינים ושאר הבריות אין רואים אותו כי אם הוא לבדו · ואל

תהמה

א פוגר סיקן נעוהר סכנוים :

הייַער אוג כְּעַנְטְשִׁין טְרָאוְט דָער וויִנְט זַייא אַיְיעִק וַייט אוג אַז דיא לַייט דָער וָעהָן אַז דָר וויִנְט
הייבְּט אָן פַאלִין זַייא אויף וַיידְרי פְּעָנִיכָּר אוף דָער עֶרד אוג האלטִין זִיךְ אָן אִין אַיין גְּרָעזִיל וָאם
אִיז זַייער וַייךְ קָען זַייא דער וויִנְט נִיט טְרָאגִין אוג זַייא וָועִרִין נִיצוּל וָוארום דָער וויִנְט גִיוָועִרט
מִיין נִיט נָאר אַיין פָּעִרטִיל שָׁעָה אָבֶּר אֶלִי הָארטִי אוג רוכִי זָאכִין וַואִרְפְּט עֶר אֶראפּ אוג צוא בְּרָעכְט
אוג מָרָאנְט זַייא אוֹועק · אוג דָאם לָעִרינְט דָעם כְּעַנְטְשִׁין דִי כַּעֲלָה פוּן נִידָעִרְקַייט אַז קִיין
הָארטִי זָאךְ קָעו נִיט בְּשְׁטַיין קָענִין אַוַייקָע זָאךְ · וכדי דַיין הָארץ אוּנְטָר טָענִיג מָאכִין וַיעל אִיךְ
דִיר שְׁרַייבִּין וָואם דיא מְקוּבָּלִים שְׁרַייבִּין · אִיטְלִיכָּער מֶעַנְטְש מוּז נִיזוּאִרְנְט זַיין אִין נָאטָם דִינְקְט
וויִיל אֶלָע מָאג רוּפְט מָען אוים אִיר נָארִין וַייא לָאנְג נָאךְ וָועט אִיר לִיב הָאבִּין נָארִישְׁקַייט קָעָרְט
וויִדָער צוא נָאט אִיר וויִלְדָע קִינְדָר אִיךְ וָועל הַיילִין אַיְיעָר וויִלְדִיקַייט אוג דיא תּוֹרָה רוּפְט אוֹךְ אוּ
אוים אוג קַיינָר פָּרְעִנְט אוֹף אִיר נִיט · והרי פַּאר וָואר דָער מֶעַנְטְש אִיז דָאךְ אוֹיךְ דָער וָעלְט נָאר
אַיין אוֹרְח אוג עָר מֵיינְט אַז עָר וָועט אַייבִּיג לֶעבִּין אוֹף דָער וָעלְט אוג וָועט בְּלַייבִּן שְׁטַיין דִרִינְען
אוֹף דוֹר דוֹרוֹת אוג נְלַייךְ וַוִיא נָאר דיא וָועלְט אִיז זַיין · אוג עָר נִידָענְקְט נִיט אִין דָעם טוֹט אוג
אַין יום הַדִּין בִּיז עָר וָועְרְט בְּלִיצְלוֹנְג שְׁלָאף אוג קְרִיגְט שְׁוָועִרִי יִסּוּרִים אוג אוֹב עָר הָאט אַיין
מַלִיץ וָועְרְט עָר נִיצוּל דָאם אִיז דיא כְּעַשִׂים טוֹבִים וָואם שְׁטַיין פָּאר דָעם כְּעַנְטְשִׁין אִין אַיין
צָרָה אוג זָענִין אִים מְצִיל אוג אוֹיב עָר הָאט קַיין מַלִיץ יוֹעֵר נִיט עָר אַרוּים פוּן דִין עָר זָאל
שְׁטַארְבָּן · דָער וָואם עָפִּינְט דיא צוּנְן זָאךְ אַז עָם קוּמְן צוא אִים מַלְאָכִים אוג שְׁרַייבְּן
פָּאר אִים אַלֶּע וָואם עָר הָאט נִיטָאן אוֹיף דָער וָועלְט אוג אִיטְלֶעכְּם וָואְרְט וָואם עָר הָאט נִידָעְט
אוג דָער מֶעַנְטְש אַלֶּיין אִיז מוֹדָה אוֹיף אַלֶעמִין אוג זָאגְט אִין דָעם מָאג אוג אִין דָער שָׁעָה אוג
אוֹף דָעם אָרְט הָאב אִיךְ נִיטָאן דיא אוג דיא עֲבֵירָה · וקודם אוג פָּאר זַיין מוֹיט אַז עָם וִיעְרְט נִיט

התמה על זה שהרי לפעמים כמה בני אדם רואים מראה אחד ושאר בני אדם שהן אצלם אינן רואים כמו שנאמר בדניאל שהוא לבדו ראה הבראה · והיאך יכול לראותו והכתיב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט · אלא כיון שירד למטה לארץ מתלבש במלבוש גופני כמו המלאכים שבאו אצל אברהם אבינו עליו השלום · ובאותו מלבוש ראוהו · ושלישה מיפין תלוין בהרבו כמו שאמרו רז"ל ממנו מת ממנו מסריח ממנו פניו מוריקות · וכאשר ראה אותו האדם מיד אוחז בשרו פלצות וכל אברי הגוף לא ישקטו מאימתו · ובפרט הלב שנוקש בקרבו כפעמון בשביל שהוא מושל בכל הגוף · ונשמתו הולכת בכל אבריו ונוטלת רשות מכל אבר ואבר כמו אדם הנפטר מחבירו שנוטל רשות ממנו · ואז נופלת זיעה על כל האברים ובכל אבר שהיא נוטלת רשות ופסהלקת כמנו מיד מת אותו האבר · וכן כל האברים לאחר שנוטלת רשות מהם מיד מתים · באותו שעה אופדת הנשמה אוי לי על עולם עובר שלא מצאתי שום עזר לפרותי מן המות אלא רפואתי הם התשובה ומעשים טובים · וקודם שיגיע אותו שעה מתיירא האדם ורוצה להכתר ואינו יכול להחבא כמנו יאז פותח את עיניו ורואהו ומוסר עצמו ונשמתו ביד מלאך המות · באותו שעה נידין האדם בעולם הזה ובצאת נשמתו מן הגוף השכינה עומדת עליו אם נמצא בו תורה ומעשים טובים · ואשרי לאדם שמדבק בשכינה ונשמתו זוכה לעלות למקום קדוש ואוי לכי שמרחיקין ממנו השכינה ולא מתדבקין בה · ובשעה שמוציאין לאדם לקבר כל הכעסים שעשה בעולם הזה כלם מיכנים ומזומנים ועומדים לפניו · ושלשה כרוזים מכריזים אחד בפניו ואחד מימינו ואחד משמאלו ואומרים זה הפלוני מירד בקונו הפושל למעלה ולמטה ולארבע רוחות העולם · מרד בתורה ובמצות ראו מעשיו וראו דבריו טוב היה לו שלא נברא · וקודם שיגיע לקברו כל הפתים הרדים והוגעים מיקומים בשבילו ואומרים אוי לו לזה שנקבר עם המעשים הרעים שעשה שעומדים עליו בשעת פטירתו ומקדימין והולכים לפניו עד הקבר ושם עומדים על גופו · וגם הנשמה הולכת ושוטטת עליו ומתאבלת על הגוף שנפרדה ממנו · וכאשר קברו אותו המלאך דומה עומד וגם יוצאים מתחת ידו שלשה מטונים על היבוש הקבר ושלשה שרביטים של אש בידם ודנין הנשמה והגוף יחד · אוי לו על אותו דין אוי לו על מעשיו

גיפונען קיין מיץ יושר קוקט דער כלאך המות אונ שטעלט זיך פאר אים · וכאשר אונ אז דער מענטש דער זעהט אים חאפט אים אן תיכף איין צישטערניש אין אלי אברים פון זיין גוף אונ זיין נשמה גייט צוא אלי אברים אונ נעמט רשות פון איטליכן אבר ויא אמענטש ואם נייט אויעק פון זיין חבר אונ עם פאלט אשוויים אויף דעם חולה אונ פון איטליכען אבר ום זי נעמט רשות שמארבט דער אבר היכף · באותה אין דער צייט זאנט דיא נשמה ויי אוי צו מיר איך האב ניט גיפונן קיין שום הילף מיך אוים צו ליידין פון טויט מיין רפואה אין נאר התשובה אונ גוטע מעשים אונ איידער עם קוקט דיא ציים פארקט זיך דער מענטש פאר דעם כלאך המית אונ ויל זיך בהאלטן אונ קען זיך פאר אים ניט בהאלטן אונ דענכאלט עפינט ער זיינע אויגין אונ דר זעהט אים ענטפארט ער זיך איבער אין זיין האנט · אין דעד ציים ווערט דער כענטש גימישפט אויף עולם הזה · אונ אז זיין נשמה גייט ארוים פון דעם גוף שטייט דיא שכינה בייא אים אויב עם ויערט בייא אים גיפונן תורה אונ גוטע מעשים · ואשרי אונ וואל דער מענטש ואם בהעפט זיך אין דער שכינה אונ זיין נשמה אין זוכה ארוף צו ניין צוא איין היילינ ארט אונ ווייא צו דעם ואם איז דער שכינה ווייטרט פון דער שכינה · אז מען טראגט דעם כענטשין צום קבר שטייען פאר אים אלי אייני מעשים אונ דרייא כלאכים רופין אוים פאר אים אונ זאגן דער מענטש האט וידער גישפענינט אין שפענינט עך האט ווידר גישפענינט אין דער תורה אונ מצות דעם זיינע מעשים אונ זעהט זיך ויינע בישעפר עך האט ווידר גישפענינט אין דער תורה אונ מצות דעם זיינע מעשים אונ זעהט זיך ויינע דייד בעסר ואלט אים ניטען עך ואל ניט גיוועזן בישאפן ווערין · וקודם אונ איידער ער קומט אין זיין קבר ציטרין אלע מהים פון זיינד ויענין אונ זאגין וייא איז צו דעם ואם עך ווערט באגראבין קיט זיינע כיזע כעשים ואם עך האט גיטאן דעד דיא מעשים שטיין בייא אים בשעת זיין שמארבן אונ ויינע דייד בעסר אים ביז אין קבר אונ דארט שטיין זייא ביא זיין גוף · תם אונ דיא נשמה זיין אויף אונ שוועבט איבער אים אונ קלאגט אויף דעם גוף ואם זיא איז אם גישייד גיוואורן פון אים אונ אז כיען בגראבט אים שטייט דער כלאך דומה אונ פון זיין רשות ניין ארום דרייא כמונים צו משפטין אים מיט הבוט הקבר אונ זיי כישפטין דיא נשמה מים דעם גוף ב אנר ווייא איז אים

מעשיו הרעים. וכמה וכמה דינין שרנין לאדם כשיוצא מזה העולם. הראשון כשנשמתו יוצאת מן הגוף. השני כאשר מעשיו הולכים לפניו ומכריזים עליו. השלישי כשמכניסים הגוף בקבר. הרביעי דין של חבוט הקבר. החמישי דין של תולעים. ואחר השלשה ימים ששוכב הגוף בקבר בריסי נבקעה ופניו יוצאים מבטנו ונוטלים המעיים עם הטינוף שבהם וטורפים אותם על פניו ואומרים לו טול מה שנתת במעיים שלך ממה שאכלת ושתית ולא נתת מהם לעני מכל חגים ומועדים שעשית כל יום כמ"ש וזריתי פרש חגיכם וכו'. ואחר ג' ימים דנין לאדם מעינים שלו ומידיו ומרגליו שעשו העבירות עד ל' יום. ובכל השלשים יום דנין הנשמה והגוף יחד ובשביל כך נמצאת הנשמה בארץ כל שלשים יום שאינה הולכת למקומה נדה שושבת בחוץ כל ימי נדתה. הששי דין גיהנם. השביעי שנשמתו הולכת ומטורפת לשוט בעולם ואינה מוצאת מקום מנוח עד שישלמו ימי עונשה: אלו הן דינין פורחים ובאים על האדם סימן לדבר ויסרתי אתכם שבע על חטאתיכם. ויען כן החי יתן אל לבו לזכור יום המיתה ושבעה דינין הללו וישוב אל ה' וירחמהו אל אלהינו כי ירבה לסלוח להצילו מרדת שחת ע"כ. וכיון דשבעה עידנין אלו יחלפון על האדם צריך השתדלות נמרץ בעוד שיש בידו להקן מעשיו ולצאת מן העולם הזה טהור כדרך שבא טהור משום דכיון שמת נעשה חפשי מן המצות כארז"ל ורמזו כל זה בפרשת משפטים ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. כלומר אילן משפטים דגולגליא תשים לפני כל אדם כדאמרו בזוהר וכו'. כי תקנה עבד עברי יעבוד שש שנים יעבוד בתורה ובמצות משום דהיום לעשותם ואין מחר לעשותם. משום שבשביעי ימי שנותינו בהם ע' שנה יצא מן העולם לחפשי חנם רכיון שאדם מת נעשה חפשי מן המצות. לכן אם בנפו יבא בגפו יצא כארז"ל ברוך אתה בבואך ברוך אתה בצאתך שתהא יציאתך מן העולם כביאתך מה ביאתך בלא חטא כך יציאתך בלא חטא. באופן כשם שבא בגפו בלא חטא כן בגפו יצא מן העולם בלא חטא. אם בעל אשה הוא כלומר אם ת"ח הוא שהתורה נמשלה לאשה כנודע מרז"ל על פסוק מצא אשה וגו' ויצאה אשתו עמו שהתורה יוצאת עם האדם ללוותו עד יום הדין מה שאין כן הבנים והממון. ובלבד שתהיה תורה לשמה. ואם אדוניו שהוא הקב"ה יתן לו אשה ירצה שגזר עליו להיות חכם כארז"ל שגוזרין עליו חכם או טיפש וכן נגזר עליו להיות חכם גרם שלמד והצליח וילדו לו בנים או בנות כלומר קיים מצות עשה ומצות לא תעשה. האשה שהיא התורה שעסק בה וגם ילדיה שהן המצות שעשה תהיה לאדוניה. ירצה תהיה לשמה שמקיימה בעבור לקיים מצות בוראה לא לקבל שכר. ויאמר שהוא יצא בגפו בלי שכר כר' אבהו דקאמר אני אמרתי לריק יגעתי וכו'. ואם אמור יאמר העבר שהוא הגוף הנשמה חוזרת למקומה תחת כסא הכבוד

ואני

אויף זײַנע בײַיִנ כַּעשׂים וכמה פֿיל טאל מִשׁפּט מַען דַעם מָענטשׁן אַוֹן ער גייט אַיִנעק פּון דָר וועלט. דַער עָרשׂטער מִשׁפּט איז אַז זיין נְשׂמה גייט אַרוים פּון דַעם גוף. דַער אַנדַרר איז אַז זַיינע מַעשׂים זַיינען פַּאר אים אוג רופֿן אויס אוף אים. דַער דרִיטער מִשׁפּט איז אַז מַען לַיגט אַרַיין דַעם גוף אין קֶבֶר. דַער פִּירדר איז דער מִשׁפּט פון חִיבּוט הַקֶבֶר. דַער פִּינפֿטער איז דַער מִשׁפּט פּון דִיא וָערים. אוג נָאך דרַייא טָעג וואם דַער גוף לִיגט שון אין קֶבֶר וָערט צו שְׁפַּאלטין זַיין בּוך אוג מָען זָאגט אים נָעם דִיר וואם דוא הָאסט גינָעסין אוג גִימְרִינְקען אוג הָאסט ניט גינָעבין צו קַיין אַרַימַאן. אוג נָאך דַעם דרַיטָען טָאג מִשׁפּט מַען דַעם מָענטשׁן אוף דו עֲבירות וואם עָר הָאט גימַאן מִיט דִי אוגין אוג מִיט זַיינע הָענט אוג זַיינע פים אוג דָאם איז בִּיז דרַייסִיג טָאג. אוג אין דִיא אַלע דרַייסִיג טָאג מִשׁפּט מַען דִיא נְשׂמה מִיט דַעם גוף אין אַיינעם אוג דרום איז דִיא נְשׂמה נָאך אוף דער עָרד אַלע דרַייסִיג טָאג דָאם זִיא גייט גיוּ צוא איר אורט. דַער זָעקסטער מִשׁפּט איז דִיר דין פון גיהִנָם. דַער זִיבָּטער מִשׁפּט איז וָס זַיין נְשׂמה הָאט ניט קַיין מָקום כְּנוּדה בִּיז עָם לָאזן זִיך אוים דִי טָעג פון איר עוֹנָש. דִיא זִיבָּען דִינים פָּלִיהָן אוג קוּמָן אוף דַעם מָענטשׁן דער סימן. (ויסרתי אתכם שבע על חטאתיכם) אִיך וָעל אייך שְׁטְרָאפֿין זִיבָּן עָרלַייא שְׁטְרָאפֿ איבָּער אַיינְרי זִיך. אוג דרִיבָּר זָאל דַער לָעבָּדינר מָענטשׁ גָעבָּן צו זַיין הָארץ צוא גידָענקין דַעם טָאג פון דַעם טוט אוג דִיא זִיבָּן דינים אוג זָאל וויידער קָערין צו נָאט וָעט עָר זִיך דַערבַּארמין איבָּער אים אוג וָעט פַּאר גָעבָּן אים מַצִיל צוא זַיין אים פון גיהִנָם. וכיון וַיייל דִיא זִיבָּען זַיימין נַיינען אויף דַעם מָענטשׁן בִּדַארף עָר זִיך שְׁטאַרק פְלַייסין דָענְמָאלְט אַז עָר הָאט

ואני אהבתי כמוה את אדני שהוא הקב"ה את אשתי שהיא התורה ואת בני שהם המצות לא אצא חפשי מקבלת שכר כמותה · והגישו אדוניו אל האלהים לפני בית דין של מעלה וירשום בו סימן להקימו בתחיית המתים לשלם לו שכר · וכמבואר אצלי ענין זה באורך בחבור פי' על התורה · ויען שאדם מעותד לחטוא כי יצר לב האדם רע מנעוריו ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא · הנני מסדר דרך לפני השב בתשובה ליכנס בו לבא לפני בוראו שירחמהו ויקבלהו כי רצוי נדול הוא · ואייחד לו פרק בפני עצמו :

פרק יח יבא המבקש והחפץ הפתח ליכנס בה לשוב אל ה' · וכה יאמר · רבש"ע אדון הסליחות והרחמים יוצרי מושיעי מגיני וקרן ישעי משגבי לעד · פשפשתי ותקרתי ודרשתי ודקדקתי ולא מצאתי דבר לבא לפניך בתפלה ותהנה שתמחול והסלח ותכפר לעבדך בן אמתך כי אם בהגיד לפניך שהכרתי שפלותי ודלותי דקותי ואפלתי וחסרוני · והברתי מעט מזעיר מרובמותיך ורחמיך והסריך הרבים · ידעתי שאתה אלהי האלהים ואדני האדונים מלך מלכי המלכים מוכתר בכתרי כתרים · חי יחיד ומיוחד על כל המיוחדים בורא יוצר ועושה אין אלוה מבלעדיך אין מלך זולתך · אתה בעובר ובהווה ובעתיד ואין מי שיאמר לך מה תעשה ומה תפעל כי מלכותך בכל משלה · כל דרכיך יושר צדק ומשפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר · אתה חפץ חסד תמיד מצדיק בריותיך מורה חטאים הדרך ילכו בה למצוא חיים · מרחם חנם על כל מעשה ידיך · אתה מעיינו של עולם משגיח בעליונים ובהחתונים השגחתך על הכלל ועל הפרט · זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כנים אבי יתומים ודיין אלמנות האל הגדול הגבור והנורא שומר הברית והחסד לאוהביך ולשומרי מצותך · אל רחום וחנון ארך אפים ורב

נאך אין דיא העכט צוא פֿארעכטען זייני מעשים אוג ארזם צו ניין פון דער ועלט ריין אזו ויא ער איז גיקומן אויף דער ועלט ריין וארום אז ער שטארבט קען ער קיין מצות ניט טון אזו ווי אונזרי הכמים ז"ל האבין גיזאגט · ויען וייל עם איז ניט דא קיין מענטש אויף דער ועלט ואם זאל ניט זינדיגין ועל איך שטעלען איין דרך ואם דער ואם וייל השובה טון זאל ארריין גיין איז דעם דרך ער זאל דורך דעם קענין קומן פאר זיין בששפר אז ער זאל זיך איבר אים דר בארמן אוג זאל זין השובה אן נעמן · אוג ועל צו דעם שרייבן אבזונדרן פרק :

פרק יח יבא המבקש דער ואם בענרט אוג ויל דיא מיר פון השובה זאל ער קומן ארריין צוא גיין אין איר · אוג אזו זאל ער זאגין · רבש"ע דער הער פון דער ועלט הער פון פאר נעבונג אוג דער בארימקייט מיין העלפר מיין בשיצר איך האב ניזוכט אוג האב ניט גיפונגין קיין זאך דער מיט צו קומן פאר דיר מיט גיבעט אז דוא זאלסט מיר מוהל זיין אוג פאר נעבין נאר אז איך ועל זאגין פאר דיר אז איך האב דער קענט מיין נידערקייט מיין ארומקייט מיין פינסטרקייט אוג מיין חסרון אוג האב נאר וייניג דער קענט פון דיין היכקייט אוג דיין רחמנות אוג דייניע פיל חסרים · ידעתי איך ויים אז דוא ביסט אין נאט איבער אלי מלאכים אוג איין הער איבר אלי הערן נאט איין קינינ איבר אלי קינינין · דוא ביסט ניקרייניט מיט פיל קרונן דוא ביסט איין לעבידנר נאט אוג אין איינציינער בששפר עם איז ניט רא קיין נאט חוץ דיר · דוא ביסט אין נאט ניוונן פרייער אייד דיא ועלט איז בשאפין גיווארין אוג ביסט אצונד אוג ועסט זין אין נאט ביז אייביג אין אין עם איז ניט רא אזעלכיר ואם זאל דיר זאגין ואם טוסטו דיין קינינרייך גיוועלטיקט איבער אלמין אלי דייני ועגין זענין דעכט פארטיג דוא טוסט ניט קיין אוג דעכט דוא ויילסט תמיד נאנאר טון דוא מאכסט תמיד גירעכט דיינע בשעפנוש אוג ויזט דיא זינדיגע דעם ועג ואם זייא זאלן ניין צו גרייכן דאם לעבין דוא דער בארימסט זיך איבר אלעם · דוא ביסט דער קוואל פון לעבין דו ביסט איין משגיח אויף דיא אייברשטי אוג היגטרשטי · דיין השגחה איז אוף איטלכן בזונדר · דו שפייזט אוג ביזט כפרנם פון גרוס ביז קליין דוא ביזט דער פאטר פון יתומים אוג דיין פון אלמנות · דוא ביסט דער נאט דער גרוסר אוג שטארקער אוג פארכטיגר דאם דוא היסטט דיא זיכרהייט אוג דאם גינאר צו דיא ואם האבין דיך ליב אוג צו דיא ואם היטן דייני מצוה דו ביסט איין דער בארמיגר נאט אוג איין לייט ועלגר ער דער לעבענרט זיין צארין אוג טוט גינאר אוג אמת · דו קירצט ניט העם שכר פון איטליכן בששפנוש אפילו פו דיא ואם דער צערנן דיך בצאלסט

ודב חסד ואמת וכו' אינך מקפח שכר שום בריה אפילו מהמכעיסים לפניך · מקבל שבים ומשלם שכר לכל צדיק י"ש עולמות ושי"ם עולמות מתנה שנאמר שם עולם אתן לו כדאיתא באותיות ר' עקיבא במתנה שלך תוספת על העיקר · אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך · ואני בשר ודם אפר דם מרה בושה סרוחה רימה גוש עפר נוד מלא צואה כלי מלא בושה וכליסה גוף נגוף מלא אספסוף קצר ימים ושבע רוגז · ריח קימעא מפילני צל פחד ואימה ממיתני · יסודי עפר אחריתי רימה דרכי ליסורין נהיבתי לפשעים מעגלי למיתה לשוב לאין כאילו לא הייתי · אתה מלך מוכתר בכתרי כתרים ואני דל ורזה אביון ונבזה בזוי ושמי שפל אפל ונופל ונערך וחסר · אתה מקור החכמות ואני טיפש אויל סכל כסיל ומטונע · אתה מקור הבינות ואני מקור ההבלים והחסרונות והשבושים הטעיות והכשלות · אתה מקור החסדים ואני מקור הנבלות והכיליות והקמצנות וההקפדות · אתה מקור הגבורות ואני מקור הכיעור והשחרות והדופי והמומים והשינויים · אתה מקור הנצח לנצח נצחים אין לך לא ראשית ולא תכלית ואני מקור ההבל קיר נטוי צל עובר שנותי אין וחיי אפס ותהו · אתה מקור האוד והוד וההדר ואני מקור האופל והחשך והצלמות · אתה מקור היסודות ואני מקור העקירות והדריסות והנפילות והכשלות אתה מקוד המלכות ואני מקור העבדות והשעבוד והסבלות והמשאות הכבדות · וכיון שכן כל מה שאתה מוציא מאוצרותיך להשפיע על האדם אינו אלא כי אם על היותך מקור החסד והרחמים · כי מה אדם מקור החסרונות שישניח עליו מקוד השלמות והמעלות · לכן אל תביא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי · וכשם שנתגדלת ונתרוממת! על הכל · כך יתרוממו חסדיך ורחמיך על יתוש נתוץ כמוני · למחול לי על מה שחטאתי והעויתי ופשעתי לפניך ביום שהוצאתני מרחם אמי עד יום מותי · ה' שמעתי שמעך יראתי ואימת מות נפלה עלי וכל עצמותי התפרדו ונתפקקו כל חוליות שבשדרי והייתי כלא היה וכדבר שלא בא לעולם · ואיך אבוא לפניך לדין כי לא נשאר ממני מאומה · ואם בכחך הגדול תחזור לברוא אותי ותעמידני בעל כרחי למשפט לפניך מה אוכל להשיב כי אם להגיד האמת שאני רשע ואתה צדיק ועם כל החסד שנמלתני בצדקתך רעה גמלתיך · הנה מה שאני עתיד לומר לפניך ביום הדין מעתה בחיים חיותי אני מודה בזה וא"כ למה לך להביא ותכנים ולהעמיד לפני ב"ד הצדק רב הטומאה והמהומה גדול השיקוץ והתלאה מעיפף מבית ומתוץ בחלאת צואת עונותיו · יתגלגלו רחמיך וחסריך אלי לקבלני בתשובה ולטהר טומאת עונותי

זייא אויך זייער שכר פאר זייערע מעשים טובים · דוא נעמסט אן דעם וואס טוט השובה אוג בצאלסט שכר צו אימליכן צדיק וויא אין דא נאך איין נאט אין היכל אוג אויך דער ערד ואס ער זאל טון אזו וויא דיינע מעשים אוג וויא דיין שמאכטייט · ואני איך בין בלוט אוג פלייש אש נאל חערים אשמיק ערד פול מיט בושה אוג שאנד קורצי טעג אוג נאט מיט צארין מיין גרונד אין ערד מיין סוף אין וערים מיין וועג אין צו יסורים מיין שטעג אין צום טוט · דוא ביסט אין מלך ואס אין גיכרייגט מיט פיל ירונען אוג איך בין ארום אוג מאנער מבויה אוג ניידגיר אוג אלץ ואס דו ביסט פון דייני אוצרות צו משפיץ זיין אויך דעם מענטש אין דאס נאר מחמת דוא ביסט דער קוואל פון חסד אוג דער בארמקייט · דרום בעט איך דיך דו זאלסט נית קומן צו משפט מיט דיין קנעכט וארום קיין שום לעבדיג בשעפנעש ועט נית גירעכט זיין פאר דיר · וכשם אוג אזו וויא דו ביסט ניאכפערט אוג ניהייסט איבער אכמען אזו זאלין דער הובן וערן היינע חסדים אוג דיין רחמנות אויך אזו אצושטומני פליג וויא איך בין · דו זאלסט מיר מוחל זיין אויך דעם ואס איך האב ניזינדגט אום נערין אוג בסדיר פון דעם מאג אן ואס דוא האסט מיך אוים גיצוגן פון מיין מיטרם בוך ביז דעם מאג פון מיין טוט · נאט איך האב ניהערט דיין העדנג האב איך מיך נישארכטן אוג טויט שרעקן וענין אויף מיר גיפאלן אוג וויא אזו ועל איך קומן צו פאר דיר צום דין אז פון מיר ועט נאר נית איבר בלייבן אוג אויב מיט דיין גרוסן חס ועסטו מיך וידער בשאפן אוג ועסט מיך מיט ניואלד שמעלן צום משפט פאר דיר נוא ואס קען איך דען מער ענטפרן אז דעם אמת צו זאגן אז איך בין ארשע אוג דוא ביסט ניראכט אוג פאר דיא אלע חסדים ואס דוא האסט מיר ניטאן אזו וויא דיין צדקות איז האב איך דד פאר נאר שלעכטע ניטאן · נון ואס איך ועל זאגן פאר דיר אז דו ועסט מיך ברענגן צום דין בין איך מודה אצונד פאר מיין לעבן · אוג וארום זאלסט מיך פאר דיין ניכעכטין בית דין ברענגן לאו זיך דיין רחמנות אוג דיינע חסדים דר יעקן

עונותי · ואע"פ שהקשיתי לשאול כיון שכל הדעות מסכימים שהחוטא לפני מלך כמוך אין לו בפרה עולמית · אך בטחתי ועל זאת סמכתי שכפי גודל שפלותי כך גודל רחמיך · שאין מחשבותיך דעתך כמחשבות ודעות בני אדם · שכל כך שהם מחייבים אתה מזכה · שהם מקור האכזריות ואתה מקור הרחמים ואיך ישאו ויסכימו קצוות אלו יחד · ובהבטחה זאת השלכתי מסוה הבושת מעל פני ושמתי פני כחלמיש לאחוז בכנפי רחמיך שתרחמני ותקבלני בתשובה לפניך ואל תשיבני ריקם · ולך החסר ולי בושת הפנים והמסך המבדיל שעשיתי עם חשאתי סחה כענן ברוב צדקתך · וחותת ברזל שכניתי עם עונותי הרום ברוב ענותנותך · ומבצר נחושת שהחזקתי עם פשעי · כלה ברוב חסידותך · ותטבלני במקור רחמיך וטהרני בים חסריך וכבסני במימי צדקתך · ורחצני בטל ענותנותך להחיות אותי ולהחזירני בריה חדשה · ואם רבו עלי קטרוגים לעכב על רוע מעללי קבלני בתתירה שתחת כסא כבודך והסהר אותי בצל כנפי רחמנותך ואל המסור יגיע כפיך ביד המשחית צלם דמות תבניתו צורתו כעורב וכשולי קדרה · עשה לכבוד שכינתך שנתנה עצה לברוא אותי שנאמר ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו · חמול ורחם על עבד דופק בדלתי חסדיך ורחמיך ברמעות כמעיינות ואנחות בשברון מתנים ומרירות תאנח · שאין כח במי שעפר יסודו לבנות מה שהרס בחטאיו ומה שקלקל בעינותיו ומה שהחריב בפשעיו אלא ברוב החרטות והודיות ועזיבת דרכי טנופיו · ואתה המתקן והבונה תחשב לפניך הרצון למעשה והמחשבה לפועל והדברים לבנין · ויחשב לפני כאלו כבודך כאלו בניתי בידי ממש מה שהרסתי והחרבות שהחרבתי · כי בידך הכח והגבורה והסלות והמשלהלעשות רצוני ומחשבתי ודבורי מעשהמשׂ· ואם ח"ו עם כל זה לא תקבלני בתשובה כפי חיוב הדין על רוב פשעי ותעובני · אני איני עוזב ואיני מתיאש מרחמיך · כי ידעתיכי אל חפץ חסר אתה ועמך הסליחה ובראת התשובה רטיה מועלת לכל מין מכה וחלי :

רבש"ע אין עוד מענה בפי לדבר לפניך ומה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק . דאף לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו שאין לי על מי להתרעם עליו שגרם בחשאי כדי להשליך עליו חובתי ולהקל ממני המשא · שאם אני מתרעם על אמי שנתקשטה בפני אבי שיתן דעתו עליה ומאותה שעה נתעברה ממנו ונמצא גרמה יציאתי בעולם · אין לי מקום להתרעם עליה כי היא עשתה המוטל עליה במאמר פיך ולי קרמה צוויך כבד את אביך ואת אמך · ואם מתרעם אני על המזלות שמייעו ליצירת אברי אינו יכול דמוכרחים במעשיהם היו שלא לשנות את תפקידם · ואם

מתרעם

אויבך מיר מיך מקבל צו זיין מיט תשובה אוג צו ריינען מייגע זינד · ואע"פ אוג חאמשי איך בעט דא ווייער אשוועדי זאך נאר איך האב מיך פאר זעכרט דרייגן דען ווא גרוים מיין נידערקייט איז אזו נאך פיל גרעסר איז דיין רחמנות וואדרום דיין מחשבה אוג דיין דיעה איז נים אזו ווא דיא מחשבות אוג דיעות פון ליים דאם ווען זיא זענין ווא שולדיג מאכסטו זיא פארט נידעכט דען זיא זענין דער קוואל פון אכזריות אוג דוא ביקט דער קוואל פון רחמנות אוג דורך דעם פאר זעכרונג האב איך אראפ נידוארפין דיא בושה פון מיין פנים צו בגרייפן זיך איז די פליגל פון דיין רחמיות אוג בעט דיך אז דוא זאלקט זיך דער באריכין איבער מיר אוג דוא זאלקט מיך מקבל זיין מים אדעכטער תשובה פאר דיר אוג זאלקט מיך ניט ווידער קערין לייריג אוג דעם צווישין שייד וום איך האב נימאכט צווישין מיר אוג דיר דורך מיני זינד מעק עם אף מיט דיין פיל צדקות את ברוים נידאר אוג טובל מיך מים דיין רחמנות את ניגאר אין ואסער פון דיין צדקות צו מאכן מיך לעבין ווא איין נייא בשעפנישׂ · ואם אוג אויב דיא מקטריגים זענין פיל ניט צו לאזין מיין תשובה · זיא מיין תשובה קבל אונטר דיין כסא הכבוד אוג ענטפר מיך ניט איבער אין דער האנט פון דעם שטן דער באריס דיך איבער דיין קנעכט ואם קלאפט אין דיא טירין פון דיין חסדים את רחמנות מיט טרערין אוג זיפצן · ואם אוג אויב דוא ועכטו ח"ו מיך פארט ניט אן נעמין מיט מיין תשובה מחמת מיני פיל זינד אוג ועכט מיך פאר לאזין אוג ועכט מיך פאר ראזין פון דעכט ועגין ועל איך דיך ניט פאר לאזין אוג בין זיך ניט מייאש פון דיין רחמנות וואדרום איך ווייס אז דוא ביקט אין נאט ואם בענערט אוג דוא האסט בשאפין דיא תשובה ואם זיא אין אזו ווא אין פלאסטר ואם העלקט זוא אלירליא שלעג אוג קראנקהייט · רבש"ע איך האב שוין טער קיין רייר ניט אין מיין מויל זוא זיידין פאר דיר ואם זאל איך זאגין אוג ואם זאל איך מיך גירעכט מאכין איך האב ניט אויף ועמין מיך מתרעם זוא זיין איך זאל אויף אים ארוים וואדפין מייני זינד אוג זאל גרינגר מאכין פון מיר · שאם

זאל

מתרעם אני על מלאך־הממונה על ההריון איני יכול שעל זה שמת אותו וקיים צווך · ואם על הטיפה שנולדתי בו אני מתרעם איני יכול כי בו פתחת דלתי בטן אמי והוצאתני בו ביום בעל כרחי אם מתרעם אני על המילדת שקבלתני ותיקנה אברי איני יכול שדעתה היתה להחיותי נפש לעבדך · והוא עצמו מה שכוונו אבי ואמי והמלאך הממונה על ההריון והמזלות והיום שנולדתי בו להעמיד בריה מוכנת ומזומנת לעשות תורה ומצות לקיים רצון יוצרו · גם אין לי מקום לדקדק ולהתרעם על שום אדם כי לא נתיעצתי עם שום בריה לחטוא לפניך כי נכנסתי חדר בחדר שלא יראני אדם שאפשר אם נתיעצתי עמהם היו מוחים בידי . כלל העולה שאיני מוצא על מי להתרעם שנרם בחטאי כי אם על עצמי בעצמי כי פתאום ראיתי חיה במו ארב ומיד במעונותיו שכנתי רעם עלי בקול ינאונו ולדברו לבי נטיתי · ראיתיהו צוררי ואויבי מבקשי רעתי ועם כל זה לא עזבתיהו עד שהמשלתיהו עלי והכריחני בכל דרכיו הרעים והמקולקלין עד שנטבעתי בטיט היון עד צואתי וכשהגיע הטיט לפי ליכנס בגרוני נתעוררתי לבקש הצלה לנפשי כי ראיתי בצרה אשר מצא לי ואמרתי אולי אוכל נכה בו · ובקשתי אופן הצלתי ביצד ונטה לבי לכל אופני הצלה שיש תחת האפשר ולא מצאתי זולת לקרוא אליך תמיד · שאין מי יוכל לסלוח ולרחם אלא אתה יוצרי וגואלי כי אתה אדון כל הנשמות · נאה לארון לכפר לעבד המתחנן לפניו אע"פ שהרבה העבד להטוא לפניו שהעבד עשה כעבד בזוי והארון צריך לעשות כארון רב הפעולות ובפרט לעבד אשר בשם ישראל יכונה רשם אל נתן בשמו כשם שרי המרכבה מיכאל גבריאל · ומם אברי כל אחד מישראל הם כלי קודש להשראת השכינה כדכתיב ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד שכינה שריא כארז"ל · ואף על פי שיצאו לחולין בטומאת החטאים על ידי טבילת התשובה הם חוזרים לטהרתם · לכן נמסרתי בידך רבון העולמים שתטהרני במה שרינך הצדק מחייב · אך מפיל אני תחינה לפני כסא כבודך שכשם שאתה עושה חסד עמי לקבלני בתשובה לטהרני שיגדל הסדך עלי שלא יהיה טהרתי בטים המרים היסורין והחולאים הקשים כי אם מירוק מעט מעט באופן שאפרע חובתי בלי הרגש שאם ח"ו יהיה טבילת טהרתי במים אדירים והיסורין הקשים יכנסו המים בגרוני ויחנקו אותי ונמצא חרם בידי · ואע"פ שהדין מחייב מירוק עונותי רוב יסורין קשים חלותי היא שיכופו רחמיך על מדותיך ותתנהג עמי במדת החסד שעל החסד נתייסדה עולמך שנאמר אמרתי עולם חסד יבנה · ובהיותך רב־ש"ע עושה חסד עם חוטא כמוני שלא נשאר בי אבר שלא הכעסתיך בו ממני יראו וכן יעשו כל החוטאים לשוב אליך בנושאם ק"ו ממני שקבלתני · וכל שכן כל מי שלא חטא כמוני . ובוכות שממני הם ילמדו לשוב

וָאל אִיךְ מְתְרַעֵם זַיין אוֹיף מַיין מוּטֶער וָאם אִיךְ בִּין גִיקוּמֶן אוֹיף דֶער וָועלְט · זִיא הָאט־גִיטָאן וָאם אוֹיף אִיר אִיז דִיא מְצוָה אוּג אוֹף מִיר אִיז דַיין גִיבּאט הָאלְט עֶרְלִיךְ דַיין פָאטֶער אוּג מוּטֶער · ואם וָאל אִיךְ מְתְרַעֵם זַיין אוֹיף דִיא מַזָלוֹת וָאם הָאבֶּן גִיהָאלְפֶּין צוּא מַיין בֶּשָעפֶּינָעש קֶען אִיךְ נִיט וָוארוּם זַייא הָאבֶּן גִיטָאן זַייעֶר גִיבָּאט וָאל אִיךְ מְתְרַעֵם זַיין אוֹיף דֶעם טָאג וָוען אִיךְ בִּין גִיבּאָרֶן גִיוָואָרין קֶען אִיךְ נִיט וָוארוּם דִיא הָאסְט מִיךְ אוֹים גִיצוּגִן אִין דֶעם וָעלְבִּינָען טָאג מִיט גִיוָואלְד · ואם וָאל אִיךְ מְתְרַעֵם זַיין אוֹיף דֶער הַייבָּאם וָאם זִיא הָאט אוֹים גִינֶעמֶיכְט מַיינֶע גְלִידֶער קֶען אִיךְ נִיט וַיִיל אִיר בְּוָנֶה אִיז גִיוָוען צוּא גוּטִן אוּג דָאם אַיינֶע הָאבֶּן מַיין פָאטֶער אוּג מוּטֶער זִיךְ אוֹיף מְכוּין גִיוָוען צוּ הָאבֶּן אַקִינְד וָאם וָאל מְקַיֵים אוּג מִצוֹת אוּג טָאן דֶעם וִילִין פוּן זַיין בֶּשָעפֶּר אִיךְ הָאב נָאר מְתְרַעֵם צוּ זַיין אוֹיף מִיר אַלַיין . ראיתידו אִיךְ הָאב גִיזֶעהֶן מַיין פַיינְט וָאם בֶּנֶערְט מַיין בֵּייז אוּג הָאב אִים נִיט פָאר לָאזְט בֵּיז אִיךְ הָאב אִים גִימַאכְט גִיוָועלְטִינֶען אִיבֶּער מִיר בֵּיז אִיךְ בִּין אַיין גִיזוּנְקֶן גִיוָוארֶן אִין לַיים בֵּיז מַיין הָאלְז הָאב אִיךְ מִיךְ רֶר וָועקְט צוּ זוּכֶן אַיין בַּשִירְמוּנג הָאב אִיךְ נִיגֶענְבִּין מַיין הָאנְד צוּא אַלֶע אוּמְגִים פוּן בֶּשִירְמוּנג וָאם אִיז מִיגְלִיךְ צוּא קְרִינֶען הָאב אִיךְ מָער נִיט גִיפּוּנֶען נָאר צוּא רוּפֶּן תָמִיד צוּ דִיר וָוארוּם עָם אִיז נִיט דָא אֲוָועלְכֶער וָאם וָאל מֶענֶן דֶער בְּאָרְטֶען נָאר דוּא מַיין בֶּשָעפֶּר מַיין אוֹים לַייזֶער וָוארוּם דוּא בִּיסְט דֶער הֶער פוּן אַלֶע נְשָמוֹת · נאה עָם אִיז שַיין צוּ אֵיין הֶער עֶר וָאל פָאר גֶענְבִּין צוּא־זַיין קְנֶעכְט וָאם בָּעט פָאר אִים חָאסְטֶע דֶער קְנֶעכְט הָאסְט פִיל גִיזִינְדִיגְט פָאר אִים · ובחיותך אוּג אָז דוּא הֶער פוּן דֶער וָועלְט וָועסְט טָאן גִינָאד מִיט אָזוּ אֲוִינֶדֶער וִויא אִיךְ בִּין וָועלֶן אַלֶע זִינְדֶער זָעהֶן אוּג וָועלֶן אוֹיךְ תְשוּבָה טָאן וָוארוּם זַייא וָועלֶן זָאגֶן מָה דָאוֹךְ דוּא הָאסְט מִיךְ מְקַבֵּל גִיוָוען בִּתְשוּבָה וָאם אִיךְ הָאב אָזוּ פִיל גִיזִינְדִיגְט אִיז שׁוִין אַכָּל שָכָן אָז דוּא וָועסְט זַייעֶר תְשוּבָה מְקַבֵּל זַיין וָאם זַייא הָאבֶּן נִיט אָזוּ פִיל גִיזִינְדִיגְט אוּג אִין דֶעם זְכוּת וָאם פוּן מִיר וָועלֶן זִיךְ דִיא זִינְדֶער לֶערֶנֶן תְשוּבָה טָאן

החוטאים אצלך · מחול והעבר פשעי מנגד עיניך כמדתך הטובה שאין אתה מקפח שכר שום בריה · יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי :

והנני מעמיד לפניך דיני האדם ותולדותיו למען דעת הצרות הצרורות העוברים עליו שעם זה יכנע לב השומע וימנע את עצמו מלהטוא · הנה בעת יצירת האדם הוא ית' נותן בח אל כוכבי מעלה ומזלות ההולכים בעגולי השמים שיפעלו כחותם כל אחד כפי תכונתו ומעלת מלאכתו על הבריה שנבראת כפי השעות והרגעים שהולד יוצא לאויר העולם ושנבראת בבטן אמו· ובפרט נפסק הדין מהמזלות והכוכבים הדם ברשותו יתברך כמה יהיו ימי חיי זה הולד הנברא אז בעולם הגשמי כפי שיעור השנים שגזר הוא יתברך אל הנשמה לעמוד בגוף הזה נגד רצונה בהיותה מהענגת מאז כשנבראה בששת ימי בראשית במראות צבאי מרום וזה נקרא אפיסת הבחות · והנה אם לאיזו סבה זה הולד ימות בלא עתו במותה משונה אם ברצונו או על ידי אויביו או דיינים . לא תוכל הנשמה לעלות תיכף אל דייני מרום להתת חשבון מפעולותיה בעה"ז אם טובים או רעים עד אם כלו הימים שיגזרו עליה ממרום להיות בעה"ז · אבל באולי היא תעמוד בגן עדן של מטה או מקום אחר בינוני אשר אינה מתענגת מאומה ובאולי אינה מקבלת צער עד שישלימו כל הימים ההם · (ועיין בכסכת חגיגה פרק א' מעשה מלאך המות על פסוק יש נספה בלא כשפט וכו' יפה ע"ז הדרוש) · אולם יש להאמין כי לא נמנע מכנה צער בהמצאה שהיא משלת מהענוג הקדמון אשר זיכרת היות לה מני אז ומני קדם מששת ימי בראשית שנבראת או לפחות מהתענוג שהיה לה בגוף בעה"ז אם היתה שוכנת בגוף זך ובעל מדות טובות ואיש המורות וירא אלהים · ותוך זה לא תחזר מלתת זיו כחה הנהוג אל הרוח כאלו היתה בגופה ממש· כן אל הנפש כפי כחותיה הנהוגות . והנה הנפש אשר פעולותיה גסות הולכת אל הגוף בקבר ומשהדלת לפעול ואינה יכולה כי נעדר משם כח הנשמה והרוח · ועם כל זה פועלה כפי כחה אף שם מגדלת שערות הגוף וצפרנים וכיוצא באלה · ושם עומדת ובוכה אל הגוף וכבלות הגוף הכלה גם היא נעדר זיו של הנשמה מעליה מכל וכל · אולם כח הרוח מקבל גם היא מהנשמה כל משך הימים האלה כחה הנהוג כאלו יהיה הגוף חי וקיים והולך אל הגוף לפעול בו ובראותה שאינו קם ולא זע חושב שאין זה גופה הקדום · ובכח זכותו והכידותו הולך ומשוטט בעולם לבקשו במשך גלגוליו והתשוטטותו לרוב עוונותיו · לפעמים יפגע בחבורות של מלאכי חבלה אשר גם הם משוטטים בעולם כנראה באויב · ובראותם הרוח הזה לוקחים אותו ומצחקים בו ומשליכים אותו בכף הקלע מחבורה לחבורה ולבסוף משימים אותו באיזה גוף של בני אדם אסיר בבית האסורים שם לא ידע בשכבו ובקומו זולת אהר הכנסו :

והנה בהיותה עלולה ממלאכי חבלה וגם אחר שנאסרה בגוף האדם לא תמנע הנשמה מלהשרות זיוה כנהוג בכל האפשר אל הרוח לקבל וזה למען תזכל לעמוד ולחיות כל ימי הצער ההוא · ובזה האופן יש לרוח ההוא כח לעמוד בהיכל האסורים ההם ולפעול פעולותיה הרוחניות כמנהגם ממש אל הגוף הראשון שלה אם לרע אם למוב · כאשר נמצא בזוהר פ' תצא כי הכת בלא בנים רוהו הולך נע ונד עד שימצא פרוק ומנוחה . הכלית הדברים על הדבר הזה

זאיי כיר כוהל אויף כייגע זינד אזו ווייא דיין גוטע מדה איז ניט צוא קערצין דעם שכר פון איין שום בשעפינש · עם זאל זיין באווילינט דיא רייד פון מיין מויל אוג דאם מראכטונג פון מיין הארץ צוא דיר נאט כיין בשעפר אוג כיין אוים ליייזער · והנני אויך ועל שטעלין פאר דיר דיא דינים פון דעם מענטש דורך דעם ועלט אונטער טענג זיין הארץ אוג ועט זיך פאר מיינן פון צו זינדינן · אין דער צייט אז דער מענטש ועלט בשאפין ועלט אים אוים גיועצט ווייא פיל יאר ער זאל זיין אויף דער ועלט נאך די יארין נאך ווא נאט ב"ה איז גוזר אויף דער נשמה זיא זאל זיין אין דעם גוף והנה אוג אז דער ענטש שטארבט אן זיין צייט קען דיא נשמה ניט ארוף זיין היכל חשבון אפ צוא נעבין פון אירע מעשים ביז עם לאזין זיך אוים דיא טעג ואם זענין אויפין היכל חשבון אפ צוא נעבין פון אירע מעשים ביז עם לאזין זיך אוים דיא טעג ואם זענין אויף איר נענר ניוואארין ויא זאל זיין אויף דער ועלט זיא שטייט אין נן עדן התתתון אדער אויף אנגדר ארט ואם זיא האט גאר קיין תענוג ניט אוג קיין צער טוט מען איר אויך ניט · אבר דאך האט זיא מטילא צער ועון זיא ניידינקט אין דעם תענוג ואם זיא האט ניהאט פריער איידר זי איז בשאפין ניוואארין אדר צום ווייניקטין ואם זיא ויאלט ניהאט ועון זיא ואלט נירוט אין איין לומערן גוף אוג איין נאטם פארכטר אוג דיא נשמה גייט צוא דעם גוף אין קבר ארויס אוג פליקט זיך צוא ווערקין איר ועורם אין דעם גוף גליך ויא בייא זיין לעבין אות ויא מען אבר גיט אוג פון דעסם

תוכל לקחת ההילוך שהרחבתי עד עתה . או הילוך אחר שאומר הזוהר ס' ויתי ותרומה האומר בקוצר רב שהיסים אשר הצדיק פועל איזה מצוה הולכים ומעידין עליו ואז עושים לו מן השמים מלבוש טהור והולך לעמוד לג"ע כפי מדרגתו . וכן יתי הרשעים הולכים להעיד נגדו על חטאיו ואז עושים לו מלבוש של טומאה והם נמדדים הולכים נעים ונדים ואין להם מנוחה . או שתוכל לקחת אליך הילוך אחר הנרמז ברמב"ן בפ' בראשית ואערכנו לפניך בקצרה . השי"ת ברא מן האפס המוחלט יסוד דק מאד אין בו ממש אבל הוא כח מיכן לקבל צורה הנקרא אצל היונים היולי . ואחר ההיולי לא ברא דבר אחר אבל יצר ממנו הצורות ובפרט צורת האדם . באופן שכל חלק קטן או גדול שבגוף האדם ותמונתו ועד שער ראשו יהיה בו מן חיסור הדק ההוא ואפילו שיעות ויכלו החומרים העבים עכ"ז ישאר תמונת הגוף וכל אבריו מן היסוד הדק ההוא הפשיט אשר לא יפגשהו הראות וכ"ש המישוש . והוא מעוטף בנפש החיונית ואותה התמונה הוא חלק בגוף אשר יקבל שכר ועונש הנצחי וזהו שנקרא רוח להיותו יסוד דק פשיט . וכפי דרכינו יוכל להיות זה הנבנם בגופות זרות ועושה מה שעושה עכ"ל . עיין בשרשלת הקבלה (דף פ"ו ע"ב ודף פ"ח ע"א) וכמה ענינים של רוחות ראיתי אני המחבר שנכנסו בגופות ב"א ומגידים בעונשם שעברו מיום מותם עד שנכנסו בגוף תסמר שערת בשר האדם משמוע והכל מהעונשים הנזכרים בתלמוד ובזהר ובמדרשי' ממשפט העונשים המוכנים לנפש החוטאים ומבקשים מן החיים שיבקש להם אופני מנוחה ע"י תפלה אולי יועיל להם . ואע"פ שדרז"ל אינן צריכים חזוק כי הם אמתיים מעצמם כ"מ כדי שיתפעל השומע אכתוב ס"ש בס' החרדים (דף ט"ב) . מעשה היה בקשטיליאה שהיה מזופן לאנשי העיר שור לצחוק במו שהם רגילים להכות ב ולענותו באותו היום . בלילה ההוא בא לאדם אחד יהודי בחלום וראה אביו ואמר דע בני שבעונותי הו"בים גלגלו אותי אחרי מותי בשור יהוא השור המזומן למתר לעינוים וליסורים קשים בצחוק העם . לכן בני פדני והצילני שאני אברח דרך מקום פלוני טרם יהרגוני וטרם ישרפוני ואתה תפדני ולא תחום על ממונך ותשחט השור ההוא כשר ותאכילנו לעניים בני תורה כך הודיעני מן השמים והרשוני להגיד אליך ובזה תחזור נפשי מגלגול בהמה לגלגול אדם ואזכה לעבוד את ה' בע"ה . ומעשים רבים כאלה אירע בישראל שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך . לכן כל איש יחרד ויהיה ירא ורך הלבב בעוד בחיים חיותו שהרשות בידו וידע את אלהיו יכפר עונותיו וישיב חרון אפו ממנו . וכצאת נשמתו ינוח וישקוט ויסתופף בצלו בג"ע כי חנון ורחום הוא ומרבה להטיב ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים

זוענין מאכט זיא דעם גוף וואקסין דיא הָאר אזת די נעגיל אוג נאך אזעלכע גלייכין אוג זיא בלייבט שטיין דארט אזת ווינטט אויף דעם גוף אוג אז דער גוף ווערט פאר לענגט נייט אזויעק דם לוטרקייט פון דער נשמה אין נאנצין . ובספר אין ספר חרדים שטייט אין דער שטאט קשטילאה האט זיך ניטראפין די שפאניר האבין אן גיבריית איין אקם צו שפילין זיך מיט אים אזו וי זי ענגין ניואנט ניוזען אלע יאר צוא טאן אין איין גיוויסן טאג פלענין זייא נעמין איין אקם אוג אים שלאגין אוג פיינינגן . בלילה דיא נאכט וואס פאר דעם טאג אין ניקומן צו איין יהודי זיין פאטער צוא חלים אוג האט אים ניזאגט דו זאלסט ווייסן מיין זון אז דורך מיינע גרוסע זינד בין איך מגולגל ניוואָרן אין איין אקם אוג דאס אוג איז דער אקם ואס איז אן ניבריית אויף מארגין אז דיא שפאניער זאלן אים אן טאן שוועריי ענגוים אוג יסורים דרום מיין זון ליז מיך אוים אוג זאי מיך מציל דען איך ועל אנטלופין דורך דעם אוג דעם ווענ אייזר זייא ועלין מיך האַרנגען אוג אייזר זייא ועלין מיך פר ציקן אוג דוא זאלסט מיך אוים לייזין אוג דוא זאלסט ניט הם האבין אויף דיין נעלט אוג זאלסט קוילין דעם אקם אוג דאס פלייש זאלסט מאכין עסין צו ארומי לייט ווען קענין לערנין אזו האט קען מיר מודיע ניוזען פון דעם היכל אוג קען האט מיר רשות ניגעבין איך זאל דאס דיר זאגין אוג דורך דעם ועסטו ווידער קערין מיין לייב פון איין גלגול בהמה צו מגולגל ועדיין אין אמענטש אוג ועל מ"ט נאטם הילף וזכה זיין צו דינן נאט . אוג אזעלכי פיל מעשים האבין זיך גיטראפין חרעג דיא אלטע לייט ועלין זייא דיר דער צייטין . לכן דרום איטליכער מענטש ואס האט מורא נאט אוג האט אזוייך הארץ אוג זייטט נאט זיין נאט אוג ווען תשובה טאן אויף זייני זינד ועט ער וידער קערין דער גרים צארין פון אים אוג אז זיין נשמה ועט ארוים ניין פון אים ועט ער רופן את ועט זיך בשיצן אין דעם שאטין פון נאט אין גן עדן ואורום ער איז איין דר בארמיגר נאט אוג מערס טום צוא טאן אוג אויף דעם אקט ואס דיא בעלי תשובה שטייען כענין דיא דעקטי צדיקים ניט

צדיקים גמורים יכולים לעמוד · על כן הנני כותב פרק בפני עצמו בענינים מועילים לתקוני נפש האדם לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו :

פרק יט יראה המשכיל ויבין המבין מ"ש הרב בעל ספר החרדים בסוף ספרו דף פ' ע"א וז"ל יש לנו לבקש רפואות ברמים קלים אחר שנמשלו חולי הנפש לחולי הגוף ולפעמים שיעשה הרופא חכם רפואה במאה פרחים הוצאה מכמה מיני רפואות יקרות הערך ופעמים ימצאו מיני רפואות בכסף אחד או בחצי כסף של מיני עשבים מרפאים בדרך סגולה ושמעתי מפי מגידי אמת שאירע בקשטיליאה שאחד משרי המלך הפרתמים בלכתם לצוד ציד להביא בא לר"ה אחר שועל אחד ללכדו ועקץ השועל את רגל השר עקיצה קטנה לא הרגיש בה ביום השני התחיל רגלו לצבות · ביום השלישי צבתה מאד עד סוף הירך ורופאי המלך נלאו לבקש מיני רפואות משונות ברמים יקרים מאד ולא יכולו ונתייאשו ממנו · והיה מצוה מחמת מיתה וכל בני ביתו בוכים · והיה נכנס ערבי אחד ממשרתיו שהיה מביא לו דורון כמנהגו וירא את הצרה הגדולה ואת החולי שאירע לאדוניו וישאל מהם מה החולי הרעה זה פתאום בא לאדוני והיום שלשה ימים ראיתיו שאנן ושלו · ויאמרו לו עקיצה קטנה של שועל הביאה לו את המות הזה · ויאמר להם אל תיראו כי בעזר האל אני מרפא אותו ויקח הוא במהירות אל השדה וילקט מיני עשבים ידועות לו וירץ ויבא אל בית אדוניו ויכתוש את העשבים במכתש וישם על רגל אדוניו פעמים ושלש מיד התחיל להרפא ביום השלישי נתרפא והלך ברגליו וישתוממו הרופאים ויהללו את האלהים אשר ברא מיני סגולות בעשבים · ובזה אנו מבינים מה שאמר רבי אליעזר בפרקי אבות שנשיכתן נשיכת שועל · וכן שמענו כמה מיני חולאים שנמצא להם רפואות בעולם ברמים קלים בדרך סגולה · ועל דרך זה יש לנו לבקש בשדה אשר ברכו ה' הוא הגמרא מיני סגולות ורפואות קלות לרפואת חולי הנפש החלושים שאין בה כח לסבול הרפואות הקשות · והנה מצאנו לרז"ל שאמרו כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו אפילו היה בו שמץ מינות מוחלין לו · והחמירו בזה בזוהר ואמרו שצריך שיזעזע כל אבריו ולענות בקול

שטיין · דרום ועל איך שרייבן אבזונדערן פרק אין דיא ענינים ואם העלפין צו דיא תקונים פון דעם מענטש צו זעהן אין דעם זיסקייט פון נאט אוג צו זיצען אין זיין היכל :

פרק יט יראה המשכיל ער זאל זעהן דער קלוגר אוג זאל פאר שטיין דער פאר שטענדיגער ום ר' ספר החרדים שרייבט אין זיין ספר · מיר גיהערין זיך צו זוכן רפואות פאר וויניג געלט חייל דיא קראנקהייט פון דער נשמה איז גינגליכען צוא דעם קראנקהיים פון דעם גוף · ולפעמים אוג אמאל מאכט איין קלוגער דאקטר איין רפואה פאר הונדערט גולדען · אוג אמאל גיפינט מען פר איין האלבין גולדן מיט רפואות פון קרייטעכצייר ואם זייא היילין דורך אסגולה ושמעתי אוג איך האב גיהערט עם הט זיך גיטראפין אין קשטילאה דיא הערין זענין גינאנגין תאפין חיות האט איין הער באקומן פון איין פוקס אקליינים בים אין פום אוג דעם אנדרין מאג האט אן גיהובין זיין פום גישוואלין צו ווערין דעם דריטין מאג איז ער זייער נשואלין אוג דיא דאקטורים האבין גזובט זייער טייערי רפואות פר פיל געלט אוג האבן אים ניט גיהאלפין ביז זייא האבין אים שון מייאש גיוועז אוג ער האט צווואה גילאזט אוג נאר זיין הויז גיזונד האבין ניטוייגט · והיה איז ארריין גינאנגען צו אים איין טאטער איינער פון זיינע קנעכט אוג האט דער זעהן דיא גרוסע צרה האט ער צוא זייא גיזאגט פארכט זיך ניט ווארום איך ווער אים היילין מיט נאטם הילף : ילד אות איז גינאנגען אין פעלד אוג האט אן גיקליבן קרייטכצער ואם ער האט גיוויסט אוג האט עם צוא קלאפט אין אשטייסל אוג הט עם צו גילייגט צו דעם פום פון זיין הער דרייא מאל האט ער זיך אן גיהובין צוא היילן דעם דריטן מאג איז ער אין נאנצין פאר היילט גיוואירן אוג איז גינאנגען אויף זיינע פים האבן דיא דאקטורים אוג ווינדרט אוג האבן גילובט נאט ום ער חט בשאפין אזעלכי מיני סגולות אין קרייטכצר · אוג אזו אוך האבן מיר גיהערט פיל איריליא קרענקין ואם עם ווערט ניהיילט · וכן אוג אוך דעם דרך גיהערין מיר זוכן אין דיא נמרא מיני סגולות אוג גרינע רפואות צו היילן דאס קראנקהיים פון דער נשמה ואם זיא האט קיין חסרון ניט צוא ליידן דיא שוועדי יסורים אוג נון אותנו חכמים ז"ל האבין ניזאגט אז דער מענטש האט ענטפרט אמן יהא שמיה רבא (מברך וכו') מיט גאר זיין פח אוג מיט גאר זיין כוונה ותען ער זאל אין זיך האבין אפילו איין גרוסע עבירה איז מען אים מוחל .

בקול רם · ומי שירגיל לעשות כן הנה הוא מבושר שנמחלו לו עונותיו אם לא ישוב לכסלה · הרי סגולה אחת · סגולה ב' אמרו שכל הזהיר וזריז בשמירת שבת בכל תנאיו ובכל דקדוקיו אפי' עבד ע"ז כאנוש מוחלין לו שנאמר שומרן שבת מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו · יאל תקשי לך מה הוסיף בעשותו מצות שבת כדי לכפר עונותיו הרי זו אחת מן המצות שהוא חייב בהן דיש לומר דהוי היחידה הוא מכפר וכן בעניית אמן · סגולה ג' יכוין בשירת הים שאומרים בכל יום לאומרה בקול רם ובשמחה רבה כאלו אותה שעה יצא ממצרים · שהרי אמרו במדרש ויסע משה את ישראל מים סוף שהסיעם מעונותיהם שנמחלו על ידי השירה שאמרו שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה מוחלים לו על כל עונותיו · הנה אחר שצונו לומר שירה זו בכל יום כדכתיב ויאמרו לאמר וכדכתב רשב"י ע"ה שרוצה לומר שנאמר אותה בכל יום בשמחה רבה כשעה ראשונה שאמרנו אותה ודאי כח סגולתה כל יום כשעה ראשונה למהדרין · סגולה ד' אמרו חז"ל כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנא' נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע כו' לכן יוכיח האדם את נפשו ויאמר לו למה תסבלי יסורין בעה"ז ובגיהנם על עונותיך הלא טוב לך לסבול חרפת אנוש ונדופיו ולא תענה ותשמח ביסורין אלו כי תועלת רפואה לנפשך וזרח בחשך אורך · כמו שארז"ל הנעלבים ואינן עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים ביסורין עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו · פי' החסיד ששלש סדריגות פירש התנא זו למעלה מזו · ראשונה מי ששומע חרפתו ומשיב אבל אינו מכלים את חבירו בתשובתו · שנית שאינו משיב כלל אך לבו מר לו בקרבו · שלישית ששמח ביסורין הם הדברים של חרפה אשר שמע אולי גם השם יכפר עוונותיו · סגולה ה' היא ההתבודדות שיפרוש במקום מיוחד שלא יראוהו ב"א וישא עיניו למרום אל מלך יחיד עילת כל העילות וסבת כל הסבות כמטרה לחץ כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם · וע"ד זה כאשר הוא יבא לשים פנים אל אלהיו כן הוא ית' ישים אליו ויחדיו ידובקו · כך שמעתי מפי מורי ורבי החסיד הקדוש ר' יוסף סאגיס ז"ל וכך הוא היה עושה · וכן מצאתי לרבינו יצחק דמן עכו שכמה חסידים היו עושים כן בימיו · ודוק ותשכח כן בדברי

אוג אין זאַך שטייט אַז אַלי זײַנע אַבֿרים מוזן צײַטרין בשעת אַז ער זאָגט אָמן יהא שמיה רבא אוג צוא זאָגן דאס מיט אַשטאַרק קול אוג דער ואם ועט זיך ניוויַיגן אַזוי צו טון וועלין אים בוודאי מוחל וערזן זײַנע זינד אוב ער ועט זײַא שון מער ניט טון · סגולה ב דיא אַנדרי סגולה האבין זײַא גיזאָגט אַז דער ואם אין גזהר צוא היטען שבת מיט אלי זײַנע דקדוקים חאטשי וען ער האט גידינט נעמטצען אַזוי וײַא דער דור אנוש אין סען אים מוחל אוג דער עיקר אין מכפר דאס וום ער אין זיך זײַער מזרז דער צו · סגולה ג דיא דריטע סגולה אין בשעת אַז ער זאָגט אלע מאָג דיא שירה (אז ישיר) זאל ער זאגין מיט גרוים שמחה גלייך ווײַא ער אין אצונד ארום גנאנגן פון מצרים · דען אין מדרש שטייט (ויסע משה את ישראל) אוג משה רבינו האט גימאכט דיא ישראל אנועק ציהן פון זײַערי עבירות דם זײַערי עבירות זענין מוחל ניוואָרין אוג אַז וי עס שטייט אין פסוק (ויאמרו לאמר) אוג זײַא האבין גיזאָגט אַז סען זאל דיא שידה זאגין אלע מאָג מיט גרוים שמחה וי זײַ האבין גיזאָגט בשעת אַז זײַ זענין ארוים גינאנגן פון מצו ד · זגולה ד די פערדע סגולה האבין אונזערע חכמים ז"ל גזאָגט דער ואם איז מעביר אויף זײַנע מו ה"א אייגר מוט אים שלעכטע מוט ער אים ניט אף דעם איז סען מוחל אלע זינד · דרום זאל דער מענטש זאגין וואָרום זאל איך ליידן יסורים אין גיהנם בעסער צוא זײַן דאס ואם דער מענטש זידעכט מיך אוג זאל אים ניט מענטפערין · כמו וויא אונזערי חכמים ז"ל האבן גיזאָגט דיא ואם ווערין מאר שעמט פון אנדערי אוג זײַא פר שעכין ניט זײַא הערין זײַער חרפה אוג ענטפערין ניט זײַא טואן מצות ועגן נאטם קיבשאפט אוג פרײַען זיך איוף דיא יסורים ואם גאט שיקט זיי צו · אויך זיי זאגט דער פסוק אוג זיינעליב האבער ועלין אַזוי שויגען וויא די זון · דער תנא איז רא מפורש דרײַא מעלות · די ערשטע איז דער ואם העדט זיין חרפה אוג ענטפערט אים יוא נאר דורך זיין ענטפערן פאר שעמט ער ניט זיין חבר · דיא אנדרי מעלה איז ער ענטפערט אים נאר ניט נאר ער האט עוגמת נפש דער פון ואם ייענר אידעלט אים · דיא דריטע מעלה איז ער פריידט זיך נאך דער מיט ואם ייענר וידעלט אים וארום מחמת דעם ועלין אפשר זײַנע זינד פאר גענטפרט סגולה ה דיא פינפטע סגולה איז ער נאל זיך שויד: אז ליט אוג זאל זיצן אין אבזונדער חדר וויא ליט נאלין אים ניט נעהן אוג נאל אויף

דמב"ם והרמב"ן וחובת הלבבות והר"ר יונה זלה"ה : סגולה ר' ישמח בחשק דברי חכם כשודרש
יראת שמים ודברי אגדה שמושכין לבו של אדם כמו שאמרו חז"ל שבזה ימחול עונותיו .
זחייבים אנחנו לשמוע קול מוכיח דהכי קבלנו בסיני . במסרה ג' ונשמע . א' נעשה ונשמע .
ב' ונשמע קולו בבואו אל הקדש . ג' ונשמע פתגם המלך . קבלנו נעשה ונשמע
עד עולם כל אשר יצונו וגם קבלנו כל עת וזמן יבא מאן דהוא מרבנן ודורש
תוכחה שנשמע קולו בבואו אל הקודש הוא בית הכנסת שנקרא מקדש מעט
לדרוש רבים למה כי לא לדרוש הכבוד כ"א למלך הוא מלכו של עולם . וזהו אומרו
ונשמע פתגם המלך על דרך שאמרו כל מקום שנאמר במגילת אסתר מלך סהם ולא אמר
בהדיא אחשורוש הוא רומז למלכו של עולם אע"פ שאין מקרא יוצא מידי פשוטו.וכן אמר משה
רבינו ע"ה כשאמר ברבים תוכחת האזינו השמים הם העשירים הגדולים על דרך היכום אשר
ברגליהם שפירשו שהממון מקים האדם על רגליו . ותשמע הארץ הם עניים שפלים כארץ ולמה
כי לא תתנו לי הכבוד כי לה' והו שאמר הכתוב כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו . דבר
אחר ונשמע פתגם כבר ידעתם מה שאמר בזוהר בת קול יוצאת בכל יום ומכרזת שובו בנים
שובבים ובת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת אוי לחם לבריות מעלבונה של תורה . דקשה למי
מכריזים והלא אין אנו שומעים כלום אלא ודאי אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי כמ"ש במסכת
מגילה וכן הכא נמי אע"ג דהוא לא שמע מזליה שמע כדכתיב נפלאים מעשיך לשון כיסוי כמו
כי יפלא ממך דבר אפי' הכי ונפשי יודעת מאד וזהו שלפעמים מתעורר באדם רוח טהרה מקול
הקורא לאזן נשמתו. ומ"מ לא יזכה לזה רק השומע בקול החכם המוכיח והיינו דכתיב והיה אם
שמוע תשמע כלומ' אם תשמע למוכיח באזן בשר תזכה לשמע באזן הלב כרוז מלכו ש"ע והיינו
נשמע פתגם המלך שע"י רוח הקדש ידעו בסיני זה הענין ואמרו ודאי נשמע קול מוכיח לפי שאז
נזכה לשמוע פתגם המלך . אמר הנביא ירמיה נחפשה דרכינו ונחקורה זה שאמר במקום אחר
והיה עקב תשמעון ואמרו רז"ל אם תשמרו ותעשו אפי' המצות הקלות שאדם דש בעקביו .
ואמר הכתוב עון עקבי יסובני הכא נמי דרכינו היינו העונות שאנו דורכים ברגלינו ודשים
בעקבנו . ונשוב אל ה' שאם לא ידע החולה מחליו איך יבקש רפואה . והנה חפוש דרכינו
במאמר חז"ל רובם בגזל ומיעוטם בעריות וכלם באבק לשון הרע . לכן יש לדקדק מאד בחומרת
הגזל דאפי' שוה פרוטה נחשב לשפיכות דמים . והעושה מלאכת חבירו בלי אמונה נקרא
גזלן . והסתכלות בעריות עון פלילי הוא ונקרא נואף דכתיב ועין נואף שמרה נשף ויד ליד לא
ינקה רע מגיהנם ואפי' הרהור בעבירה פוגם הנשמה . ועון לשון הרע גדול מנשוא שהוא
שקול בעבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים . וכרי שלא לבא לידי לשון הרע צריך אדם
להרגיל עצמו להיות כאלם כמו שאמרו רז"ל על פסוק האמנם אלם צדק תדברון מה אומנות

יקח

הַיְבִין זַיינָע אוֹנְין צוּ נָאט בַּ"ה אוֹן וְויא עֶר וָעט טוֹאן זַיין הַאֶרץ צוּ נָאט וָעט נָאט בַּ"ה טוּן צוּ אִים:
סגולה דיא זְעקְטִי סְגוּלָה איז עֶר זָאל זִיךְ פְּרַיינען אוֹיף דיא רַייד פוּן אַיין חָכָם אַז עֶר דַרְשָׁתְ יִרְאַת
שָׁמַיִם דָאם דוּרְךְ דָעם וָועֶרין אִים מוֹחֵל זַיינִי עֲבֵירוֹת . אוֹן מִיר זָענְין מְחוּיב צוּ הָעֶרֶן שְׁמָרַאף רַייד
פוּן אַיין מוֹכִיחַ אוֹן אַז הָאט מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה גִיוואגְט צוּא אַלֵי יִשְׂרָאֵל (האויט השמים) אִיךְ עֲשִׁירִים
וָאם אִיר זָענְט הוֹיךְ אַז כְּמָעט וויא דיא הִימְלִין פַּאר נָעמְט מַיינָע שְׁמָרַאף רַייד (ותשמע הארץ אמרי
פי) אוֹן דִי אֶרְמָע לַייט וָאם זָענְין אַז נִידעֶרִיג וִוי עֶרֶד זָאלְט אִיר הָעֶרִין דיא וָאג פוּן מַיין מוֹיל (כי שם
יי אקרא) אִיךְ וָועל אֶן רוּפְין נָאטָם נָאמְן כְּלוֹמֶר אִיךְ וָועל אַיינִיךְ שְׁמָרַאפְן פוּן נָאטָם וָועֶנְן דְרוֹם וָועט
אִיר דָעם כָּבוֹד אֶפּ גֶעבְּין נִיט צוּא מִיר נָאר צוּא נָאט . והנה אוֹן נוּן לָאמִיר זוּכְין אִין דיא רַייד וָום
אוֹנְזערִי חֲכָמִים ז"ל הָאבְּין גִיוָאגְט דָאם רוֹב מַעֲנְטְשִׁין וָועֶרִין גִכְשָׁל אִין גָזֵל אוֹן וַויגִיג וָועֶרִין נִכְשָׁל
אִין זְנוּת אוֹן אַלֵי וָועֶרִין נִכְשָׁל אִין אָבְק לָשׁוֹן הָרָע . דְרוֹם גִיהָעֶר טָעֶן וַיעֶר מְדַבְּרִין צוּ זַיין אִין דִי
תּוֹכְרָא פוּן גָזֵל וָוארוֹם אַז אַיינָעֶר גָזָלְתְ בַּייא דָעם אַנְדָעֶרִין אֲפִילוּ אַיין פְּרוּטָה וָועֶרְט עָם אִים
גִידַעכְּינְט וויא עֶר פַּאר גִיכְט זַיין בְּלוּט אוֹן דָעֶר וָאם טוּט דיא מְלָאכָה פוּן זַיין חַבֶּר אֶן אֲמוּנָה
וָועֶרְט עֶר אֶן גִירוּפְין גָזֵלָן . אוֹן צוּ קְנֶקן אוֹיף עֲרָיוֹת אִיז אַגְרוֹסְע זִינְד אוֹן עֶר וָועֶרְט אֶן גִירוּפְין
נוֹאַף . אוֹן אַז עֶר גִיט גָעלְד פוּן זַיין הָאנְד צוּא אַיין הָאנְד פוּן אַיין אִשָׁה כְּדֵי צוּ קְנֶקן אוֹיף אִיר
וָועֶרְט עֶר נִיט גִירַייגִיגְט פוּן גֵיהִנָּם אוֹן וָועֶן עֶר אִיז אֲפִילוּ נָאר מְהַרְהֵר אִין אַיין עֲבֵירָה אִיז עֶר
פוּגֵם אִין זַיין נְשָׁמָה . ועוֹן אוֹן דִי זִינְד פוּן לָשׁוֹן הָרַע אִיז זַיעֶר גְרוֹם דָעֶן דִי עֲבֵירָה אִיז אַז גְרוֹיס
וויא דיא זִינְד פוּן גָעמְזָן דִיהִנְמְט אוֹן זְנוּת אוֹן רְצִיחָה . אוֹן כְּדֵי עֶר זָאל נִיט קוֹמָן צוּ לָשׁוֹן הָרַע מוּז

דער

יקח האדם כדי להנצל עצמו מלשון הרע יעשה תמיד עצמו כאלם ולא ידבר רק צדק שהיא התורה כדכתיב מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי :

וזה לשון רבינו האי גאון ז"ל בספר מוסר השכל · לשונך שים בפיך נאסרה וכאלם היה בין החבורה · ואל תרפה ארי אסור בחבלך א ואם אותו תשלך ואבלך · ועל שלש תועבות אלה הזהיר הקב"ה בקריאת שמע שצונו לקרוא בכל יום פעמים כדי שנשמור נפשנו מאד מהם · על עון הזנות הזהיר בראיא בפרשה שלישית של קריאת שמע ולא התורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים · ועל עון הגזל הזהיר בפרשה שניה ואספת דגנך ולא של אחרים וכפל הדבר שלשה פעמים לחזק הענין כמו שאמרו רז"ל מגל זו מגל זו מגל זו שלשה פעמים שהיו אומרים במצות העומר כדי לחזק הכא נמי כפל דגנך תירושך ויצהרך לחזק · ועל לשון הרע הזהיר בפרשה ראשונה שכתב תקונה ודברת בם ופירשו רז"ל בם מיעוטא היא בם תדבר ולא ברברים בטלים ולאו הבא מכלל עשה עשה וכל המרבה דברים מביא חטא לשון הרע :

וכן נחפשה דרכינו ונחקורה בשלש תועבות אחרות דתנן הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם · ופירשו ז"ל סתם מן העולם הזה ומן העוה"ב · וגם אלו נרמזו בקריאת שמע ויש לתת עליהם לב בכל יום בעת ק"ש כדי להשמר מהם תמיד · הכבוד מי שהוא עבד לא יתגאה לפני המלך כדכתיב אל תתהדר לפני מלך וכתיב ה' אלחיכם מלככם ואנחנו לפניו תמיד דמלא כל הארץ כבודו · וכתיב האותי לא תיראו אם מפני לא תחילו · וכתיב המכעיסים אותי על פני תמיד ודרך בני אדם להתכבד במלבושים דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותיה ואין נאה ההידור והכבוד אלא למלכו של עולם שנאמר זה הדור בלבושו וכתיב ה' מלך גאות לבש ולר ו זה מצות ציצית בבגדנו והיה לכם לציצית והיה הוא השם כי י"ב צרופין יש לו ג וזה אחד מהם לכם בהיפוך אותיות מלך וראיתם בהיפוך אותיות ויראתם כי העבר לא ילבש גאות אלא יכוין בלבושיו להדר את המלך כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק · ורבי פלוני מציין נפשיה ומצלי דכתיב השתחוו לה' בהדדת קדש ואפ"ה קרי נמי בחרדת ג כדאיתא במסכת ברכות משום אל תתהדר לפני מלך לכבודך אלא לכבודו · ואנו אומרים בכל יום ברוך אלהינו שבראנו לכבודו ולא לכבודנו הרי הרחקת הכבוד · ולב שפל בפרשה שלישית של ציצית והיינו דכתיב מכנף הארץ זמירות שמענו פירשו במדרש דעל כנף הציצית קאמר ולפי זה הארץ רמז לישראל שהם מטפילין עצמן כארץ ועליהם אמרו רז"ל שאמר הכתוב דור הולך ודור בא אלו עובדי גלולים והארץ לעולם עומדת אלו ישראל דכתיב בהו כי תהיו אתם ארץ

א דימה לשון נלחי טורף שפות לשון נחכל : ב לומר לשם קוי"ס : ג שיעמוד בלימה וכילחה וכהרסה :

דער טענטש זיך גיוויינען ער זאל זיין ויא אשטומר אוג ער זאל מיין ניט רייזן נאר דברי התורה · חה דער רבינו האי גאון שרייבט דיין צונג האלט גיבונדן אוג אז דוא ביסט צווישן לייט מאה זיך זיא איין שט מר וארום אז דוא ועסט לאזין זיא צונג רייזן וואם זיא ויל ועט זיא זיך ברענגן אין גיהנם · אוג אויף דיא דרייא עבירות האט נאט ב"ה אונז מזהיר גיוועז אין ק"ש ואם מיר זאגין אלע טאג · אוף זנות האט ער אונז בפירוש אין גיזאגט אין דר דריטר פרשה פון קריאת שמע (ולאותתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם) איר זאלט ניט נאה גיין נאה אייער אונין צו קוקן אוף שיינעוייבר וארום דער פון קומט ארוים זנות · אוגנ אויף דער זינד פון גזל האט ער מזהיר גיוועז אין דער אנה ר פרשה (ואספת דגנך) אוג דו זאלסט זיין קארין אוג ניט קיין פרעמדס · אוג אויף דיא זינד פון לשון הרע הט ער מזהיר גיוועז אין דער ערשטער פרשה (ודברת בם אוג זאלסט רייזן אין דברי תורה אוג ניט קיין דברים בטלים אוג דער ואם ער פיל קומט ער צוא לשון הרע · וכן אוג אז אויף לאמיר זוכין די אנדרע דריא עבירות ואם מיר האבן גילערינט אין אמשנה די קנאה אוג דאם גלוסטייט אוג דער כבוד דאס ציהט אויס דעם מענטשין פון דער ועלט אוג פון יענר ועלט · אוג די דריא ענין אויף קרוקז אין ק"ש · הכבוד דער בבוד איז מרוקז דען דער וס איז איין קנעכט דער בדארף דאה זיך בוראי ניט בגאוה האלטן פאר איין מלך אין די אונין פשישטא פאר נאט · אוג מיר זענין דאה תמיר פר נאט ב"ה וארום זיין כבוד איז פול נאר דיא ועלט אוג דער שטייגר פון מענטשין איז דאם זייא ווערן גיערליכט דורך זייערי מלבושים אוג אויף דעם רמז האט ער אונז גיבאטן מיר זאלין מאכין ציצית אין אונזרע קלייד ער צו וייזין אז ער קלייד זיך אן נאר פון גאטם ועגין ממילא איז קרוקז אז דער מענטש זאל דער וייטערן דעם

חפץ . וכנף הציצית רמז להם לישראל וסימן להשפיל עצמם . והתאוה רמזה בפרשה שניה דכתיב ואכלת ושבעת וכתיב בתריה השמרו לכם פן יפתה לבבכם פירוש פן תמשכו אחר תאות העולם אלא מיד ששבעת משוך ידך . תרגום וכי תרחיב וארי יפתי שאם תמשכו היא גרמה לוסרתם מדרך השם מעט מעט עד שתעבוד אלהים אחרים כענין שנאמר ויאכלו וישתו ויקומו לצחק ופירוש צחוק כולל ע"ז ג"ע ושד כמו שלמדו מן הפסוקים וכן עולה עם המלה סמא"ל . כי מיד בראות השטן כי האדם מוסיף אכילה ושתיה מרקד לפניו להכשילו בכל העבירות . והקנאה רמזה בפרשה ראשונה בפסוק ראשון דקריאת שמע מקובלת בידינו מיעקב אבינו עליו השלום בעת שנסתלק מן העולם צונו וזרזנו על יחוד השם כדאיתא במככת ברכות וכדכתב הרמב"ם ז"ל . ונרמז בכתוב כו׳כתיב הקבצו ושמעו בני יעקב כו׳ דקשה מאי הקבצו הרי אמר להם האספו ואגידה לכם והרי הם לפניו . אלא פי׳ האספו על הגופות ואחר שהיו לפניו צוה אותם שיסירו מלבם קנאה ושנאה והתחרות כאלו הם איש אחד נפש אחת שאם לא יעשו כן אי אפשר לקבל עליהם יחוד שירצה וישרה עליהם כדכתב רשב"י דהיינו והוא באחד ומי ישיבנו דהפסוק קשה להבין דהול"ל והוא אחד מאי באחד אלא רוצה לומר הוא יתברך אינו שורה כי אם בישראל ביהוד לב אחד בלי קנאה דוגמת מלאכי השרת דכתיב בהו כלם אהובים וכלם מקבלים עליהם עול מלכות שמים . ואמרו באבות דרבי נתן דהמלאכים מכבדים זה לזה וכל אחד אומר פתח אתה שאתה גדול ממני . וזהו לשון שכינע שאמרו המקובלים שהוא לשון קיבוץ כמו וישמע שאול את העם . וכל אחד בעת קריאת שמע מייחד לבו עם כל עדת בני ישראל ומדבר אליהם שמע ישראל כלנו באהבה וקשר לב אחד בלי קנאה ושנאה ועתה אנו מקבלים יחוד אלהינו עלינו ואומרים ה׳ אלהינו ה׳ אחד עכ"ל . וכיון שבמעשה העגל אבדו היחוד דשיהפו ואמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלוך ואין דור ודור שאין לוקחים אונמי אחת של עגל לכן צריך כל אחד מישראל כשמייחד השם באמרו ה׳ אלהינו ה׳ אחד לכוון לתקן עון העגל ששתפו דבר אחר . ויעקב אבינו ע"ה כשראה לעשו קרא קריאת שמע כדאיתא במגלה עמוקות . ע"כ נראה לי דרמז לשרו של עשו שהוא סמא"ל שאע"פ שעתיד להחטיא לישראל בעון העגל ולאבד מהם היהוד באומרים העלוך לשון רבים עכ"ו אינו יכול עמו שהרי הם עתידין לתקן עון זה ביהוד של קריאת שמע . ורמזו לזה קרא ק"ש . וגם ישראל לא היו נוצחין במלחמה כ"א בזכות יהוד השם שמיחדים בק"ש כארז"ל והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם שמע ישראל אמר רשב"י אמר להם אפי׳ אין יש בניוכם יכות כי אם קריאת שמע שחרית וערבית וכו׳ . וקודם בואי לכתוב תקוני כמה עבירות חמורות נקרים לכתוב עשרים דברים שצריך שיתחזק בהם הבעל תשובה וירגיל בהם עד שיעשו בו טבע שני כדי שיקבל אח"כ בשמחה סגופי העבירות ויוכל לסובלם ולא יבא לבעוט כתב החסיד הקדוש רבינו יונה ז"ל בספר שערי תשובה עקרי תשובה עשרים (הא׳) החרטה על מעשיו הרעים שעשה ולומר מה עשיתי איך לא היה פחד אלהים נגד עיני ולא יגורתי מפני האף וחימה .

קְבוד פון זיך אוג זאל זיין ענין . והתאוה אוג דאס גלוסטיקייט איז מרומז וארום עם שמייט (ואכלת ושבעת) אוג דוא ועקט ערסן אוג ועקט זאט זיין שמייט וייטער (השמרו לכם) היט אייך (פן יפתה לבבכם) טאמיר ועט איינער הארץ דר ברייטערט ווערין אוג איר ועט נאך צידן נאך דיא גלוסטיקייט פון דער ועלט אוג דאס ועט אייך גורם זיין אז איר ועט אפ קערין פון נאטם דינסט ביקליך וויים ביז איר ועט דינען נעצין חו׳ . נאר וויא דוא ביסט שוין זאט הער אוף צוא עסין וארום וויא דער שטן זעהט אז דער מענטש מערט צוא עסן אוג טרינקן תערט ער דר פון גאנץ פרייליך אוג וויל אים שטרויכלין אין אלי עבירות . והקנאה אוג דיא קנאה איז מרומז אין דעם ערשטין פסוק (שמע ישראל) זאמילט אייך איין איר אלי ישראל מיט ליבשאפט אוג מיט איין הארץ אן קנאה אוג אן שנאה אוג אז מיר ווילין אלע זיין גלייך וויא איין מענטש זענין מיר אוף זיך בקבל דעם יחוד פון אונזער גאט אוג זאגין (יי אלהינו יי אחד) דער גאט וואס איז אונזער דער איז נאר איין גאט . וקודם איידר איך ועל שרייבן דיא תקונים פון דיא הארבי עבירות ועל איך פריער שרייבין צוואנציג זאבין דער בעל תשובה זאל זיך אין זייא שטארקין אוג גיוויזין ביז זייא ועלין ביייא אים בקייבין איין טבע דרי ער זאל דער נאך זיך נעמן מיט שמחה דיא סיגופים ויאס ער בראכף זיך אן טאן סאר דיא עבירות אוג ועט זייא קענין אוים ליידן . דער חסיד רבינו יונה שרייבט דיא עיקרי תשובה זענין צוואנצג . א ער זאל הרטה האבין אוף אלע וייני שלעכט

טמאים בין מהורים פנמו גדול יתענה ר"ו העניות ותשובה . הבא על אשת איש ב"ם יתענה שכ"ה תעניות וסגופים וטבילות ומלקיות כל מה שיוכל המרבה הרי תשובה משובחת . הבא על הנדה יתענה נ"ט העניות כמנין נדה . ועל כל אחד מאלו העבירות ילקה ולבש שק ויתפלש באפר ויעשה מספד כר יותר מאילו מת לו בנו יחידו בכורו מוטל לפניו . שהרי אין לאיש נכבד מנפשו ועוד הרי המלאכים שהיו סביביו רחוקים ממנו ארבע אמות יען כי מנודה לרב מנודה להלמיד וכלם מנדין לרשע הזה אשר פגם בספירותיו ועצב את רות קדשו ובכל יום מכריזין עליו בשמים . הנשבע לשוא ולשקר יתענה שלשים ושבעה תעניות כמנין הבל שיצא מפיו . המקלל את אביו ואמו או מכזה אותם בדברים אז בלתי מכבד אותם עון גדול הוא יתענה ששים תעניות ושק ואפר יציע . אכרו הראשונים תשובה בר"ת העניות שק ואפר בבי הספר . וההעניות צריך צדקה מה שהיה צריך לאכול ביום ההוא יתן לעניים . וכן אמר רבינו שרמה מלבו ז"ל תענית נוטריקון תת עני כארז"ל אנרא דתעניתא צדקה . המדבר בבית הכנסת יתענה ארבעים יום בין רצופים בין מיפלגים כנגד ההורה שניתנה למ' יום וזלזל בה בדברו בבהכ"נ דברים בטלים וכא חשש לספר תורה העומדת בבהכ"נ . הגורם איבוד ממון כאלו הכית אותו ואת אשתו ואת בניו צריך לפרוע כל מה שהפסיד לו בנרטיתו ויעשה שורה של בני אדם לבקש ממנו מחילה וילקה ויתענה יותר משתי שנים ויתודה כל יכיו שנהשב באלו הרג לו ולאשתו ולבניו . הולך רכיל אין לו תקנה כמו הנחש לכן תשובתו לעזוב מעשיו הרעים עזיבה עלמית וישוב בתשובה שלימה ויתודה כל יכיו ויהיו כל עסקיו בתורה ומצות ולשים שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו ולעסוק בעסק מחייתו . הכילבין בני הבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא וצריך להתענות כמה תעניות וילקה וגם יתודה כל ימיו . המכנה שם רע לחבירו שהוא בת

ממיו

זאל תשובה טון . הבא דער ואם האט גיזינדיגט מיט צוין אשת איש זאל ער באכטצן דרייא הונדרט אוג פינף אוג צוואנציג טעג אוג זאל זיך אן טון גרוסי כגופים אוג זאל ברויכן פיל טבילות אוג זאל זיך הייסין שלאגין מלקות וויא פיל ער קען אום ליידין אוג ואם מער איז בעסיר . דר ואם האט גיזינדיגט מיט אנדה זאל פאכטצן ניין אוג פופציג טעג . אוג אויף איטליכר עבירה פון דיא אלי עבירות זאל ער זיך הייסין מלקות שלאגין אוג זאל זיך ועלנערין אין אש אוג זאל ויינט מיט קלאג מערה זועו ניין בן יחיד זאל אים חז' שטארבין אוג ליגין פאר זייני אוגין . הדובר דער ום טט פאלש גישוואורין זאל פאכטצן זיבצן אוג דרייסיג טעג . דער ואם שעלט זיין פאטר אוג כוטר אודר ער האט זייא מבזה גיוועזן מיט רייד דאס איז אנרוסי זינד זאל ער פאכטצן זעכציג טעג אוג זאל זיך אן קליידן איין זאק אוג ועלנערין זיך אין אש . דיא ערשטי הכמים האבן גיזאגט דאס ואדט (תשובה) מאכט (תענית שק ואפר בבי הספר) ; אם איז טייטש פאכטצן אוג אן קלידן איין זאק אוג אש אוג ויינען אוג קלאגין . אוג דער ואם פאכט מוז אועק נעבין צו אדמי לייט דאס ואם דאס עסין פון דעם טאג ואלט אים גיקאכט . אוג אזו האט רבינו שלמה מלכו דם ואדט תענית מאכט (תת עני) דוא זאלט נעבין צדקה צוא איין ארום כאן אזו ויא אונועדי הכמים ז"ל האבין גיזאגט דער עסר פון פאכטצן איז דיא צדקה ואס מען גיט דענמאלט . המדבר דער ואם דעם איז שוין זאל פאכטצן פערציג טעג ויייל ער האט בזלזל גיוזן דיא ספר תורה ואס שטייט אין שול . הגורם דער ואס האט זיין חבר נורם גיוועזן איין שאדין פון נעלט הייסט עם גלייך ווי ער הט ניטייט אים מיט זיין וייב אוג קינדר . מוז ער אים בצאלין דעם שאדין ואס ער האט גיהאט דורך אים אוג מוז אים איבר בעמצן פאר פיל לייט אוג זאל זיך הייסין שלאגין מלקות אוג זאל פאכטצן פער פון צוויא יאר אוג זאל כיהודה זיין ויייל ער ועט לעבין ויארום דאס ועדט אים גירעכינט גליך ויא רציחה . דער ואס נייט ארום רכילות זאגין דער האט בקיעט קין הקנה ניט צוי ויא דער שלאגי איז פאר שאלטין גיוואורין אוף אייביג ער מוז רעכט תשובה טון אוג זאל כיהודה זיין ויייל ער ועט לעבין אוג אלי זיינע עסקים זאלן נאר זיין אין תורה אוג אין מצות אוג מאכין שלום צוישן מאן אוג זייב אוג צווישין מענטשין . המלבין דער ואס פאר שעקט זיין חבר פאר פיל לייט דער האט נים קין חלק אוף עולם הבא אוג ער מוז פאכטצן פיל העניתים אוג זאל כיהודה זיין ויייל ער ועט לעבין . דר ואס נים צוא זיין הבר איין ציא נאטין זאל ער אים בעטין פאר פיל לייט ער זאל אים כוהל זיין אוג זאל זיך הייסין מלקות שלאגין אוג זאל מרידה זיין אוג פאכטצן צום ויינקטין הרייסיג טעג אוג

כמנו יבקש ממנו כחילה בפני רבים וגם ילקה ויתידה לכל הפחות שלשים יום ויצטער כל ימיו
על עון גדול כזה ולא יוסיף עוד. החונף ובעל גאוה יתענה מ' יום וילקה בכל יום. המנבל פיו עון
פלילי הוא ויתחרט ויתודה כל ימיו על רוע מעלליו ויתענה לפחות חצי שנה שני וחמישי ויחשוב
תמיד בלבו שלא נברא פה לאדם כי אם לעסוק בתורה ולדבר חפצי שמים. הגוזל או גונב
ממון חבירו יפרע לו ויבקש ממנו מחילה ויש לו ללקות על זאו זה ולהתענות כמה תעניות כי
על כל עבירה צריך להתענות מ' יום ועל כריתות ומיתות בי"ד כפלים ולצער ולסגף גופו. על
לא תשא יותר מכל. ויהודה בכל יום. ובשמשיב הגזלה יזהר שלא לקבל פקדונות ויתן צדקה
יותר מכל אדם ועשה ג"ח בגופו ובממונו. ויותר משלו לעמלי תורה ואז ימצא כפרה. הלוקח
רבית מישראל צריך להשיב הרבית לו או ליורשיו וילקה ויתודה ויתענה כל הפחות
שנה תמימה. ולא יהוה אפי' לנכרי שנה תמימה בין ברבית קצוצה בין באבק רבית ואפילו
רבית דברים אסור. וכל הנוטל רבית מישראל אינו קם בתחיית המתים כראיתא בתנחומא
לכן יעשה תשובה גמורה. המאנה את הגר צריך לבקש ממנו מחילה וגם ילקה ויתודה
ויתענה ארבעים יום. חטא בראית עין יבכה ער שיזלו עיניו פלגי מים. חטא במאכל ובמשתה
מדברים אסורים או ברבוי תענוגים לבא תמיד במשתאות ובטיולים ירבה בצומות עד שיחלוש
גופו עד שיטרק חלבו ודמו. וגם יתבודד בביתו ויתחבר תמיד עם העניים. חטא בחלול השם
יהודה על פשעיו נגד הרבים ויאמר אל תלמדו ממני שאני חטאתי עויתי ופשעתי רשעתי חללתי
השם באולתי ויתענה כמה וכמה תעניות וילקה ויתודה על עונותיו בכל יום עד יום מותו. (עיין
בתחלת הספר בקונטרס החידושים). כללו של דבר התשובה אין לה קץ ותכלית. כל אותם
ששנינו שאין להם חלק לעוה"ב מיירי כשלא עשו תשובה אבל עשו תשובה כהוגן אין לף
דבר

זאל זיך קיצער זיין וואס ער האט גיטאן אוג זאל שוין מער ניט טאן דיא עבירה. החונף רער וואס
חנפתי אדרר ער האלט זיך בגאוה זאל ער פאסטין פערציג טעג אוג זיך היימין שלאנין כלילות. דר
וום רעט ניבול פה זאל חרטה האבן דרוף אוג זאל מתודה זיין אוג זאל פאסטן מאנטיג אוג דאנרשטאג
צוים ווייניגסטין אהאלב יאר אוג זאל תמיד טראסטין אז עם איז ניט בשאפן גיווארין זיין מול
נאר תורה צוא לערנין אוג צוא ריידן וואס טען בדארף פון גאטם ועגין. הגוזל ער וואס האט
יגזלתי בייא זיין חבר זאל ער אים בצאלין אוג זאל אים בעטין ער זאל אים מוחל זיין דעם צער
וואס ער האט גיהאט אוג זאל זיך היימין שלאנין אוג זאל פאסטן פיל תעניתים. דען ווער
עם איז עובר אויף איין לאו פון דער תורה כיו פאסטין פערציג טעג אוג כיו זיך סיגופים אן טון. אוג אוב ער הט
גישוואורין פאלש דאס איז נאך אגרעסרי עבירה פון אלי עבירות דרום מיו ער דרוף מיר פאסטין
אוג מער תשובה טון. אוב ער האט גיגזלת אוג טוט תשובה זאל ער ניט צוא נעמין קיין פקדון
אוג זאל נעבין צדקה מער פון אלי טענטשין אוג זאל טון גמילות חסד מיט זיין גוף אוג מיט זיין
נעלט אוג זאל מוותר זיין פון זיין געלט צוא דיא וואס לערנין תורה אוג דענמאלט ווט ער האבן
איין כפרה. הלוקח רער וואס נעמט רווחים בדארף ער אום קערין דיא רווחים אוג זאל זיך היימין
מלקות שלאגין אוג זאל מתודה זיין אוג זאל פאסטין איין נאנץ יאר אוג זאל איין נאנץ יאר ניט לייגן
אוף רווחים. אוג רער וואס נעמט רווחים רער שמייט ניט אוף קיין תחנית המתים דרום זאל ער
טון רעכטי תשובה. רער ואס נארט איין נר מיו ער איז איבער בעטין אוג אוך מתודה זיין את
זיך מלקות שלאגין אוג זאל פאסטין פערציג טעג. חטא ווען ער האט גיזונדיגט מיט עסין טריפות
אודער ער האט זיך פיל תענוגים אן גיטאן זאל ער פאסטין בין זיין גוף ווערט שלאף ווערין אוג זאל
זיך תמיד בהעפטין מיט ארומי לייט. חטא אוב ער האט גיזונדיגט מיט חילול השם זאל ער מתודה
זיין פאר פיל לייט אוג זאל זאגין איר זאלט א יק פון מיר ניט אפ לערנן וויארום איך האב גיזונדיגט אוג
ווידער גישפענגט קענין גאט איך האב פאר שוועכט זיין היילין נאטן דורך זיין נארישקויט אוב
זאל פיל פאסטין אוג זאל זיך לאזין מלקות שלאגין אוג אלי טעג זאל ער מתודה זיין אויף זיין ע
עבירות בין זיין טויט. כללו דר בלל איז די תשובה הט נאר זין עק ניט אוג ום מיר האבן גילערנט
אז וייא האבן קיין חלק ניט אויף עולם הבא מיינט מען אז וייא האבן ניט גיטאן קיין תשובה
אבר אז נייא האבן גיטאן תשובה ויא רעכט אין. איז ניט דא קיין שום עבירה ואם תשובה זאל

רפר שיעמוד בפני התשובה • ואם בקשת לידע כחה של תשובה צא ולמד מקין ומאחאב ומאנשי ענתות ומאנשי נינוה ומדוד מלך ישראל ומסנשה ומיכניה המלך שכל אלו עשו תשובה ותתבטלה הגזירה והשבועה • וכן מפרעה שמרד בהקדוש ב"ה ולבסוף עשה תשובה ומלך בניגוה • צא ולמד מריש לקיש ושתי רעיו שהיו גוזלים בהרים ריש לקיש עשה תשובה וירש גן עדן וחביריו שלא עשו תשובה ירשו גיהנם • צריך כל אדם להתפלל שלא יאספ מן העולם בלא תשובה כמו שהתפלל דוד המלך ע"ה אל תאסוף עם חטאים נפשי שפירושו שלא יאספנו מעולם הזה בלא תשובה אלא יניחנו בעולם עד שיעשה תשובה שלימה להכין לעצמו צידה לדרכו כי אין מעשה המצוה בשאול אשר הוא הולך שם • צריך בעלי תשובה שישוב רבים מעון וילמד וידריך בני אדם בדרך ישרה ויזהירם בתשובה ויוכיחם ווריעם עונשן ומתן שכרן איך הקב"ה מקבל תשובה כמו שאמר דוד המלך ע"ה בתפלתו גל עיני וכו' אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו :

מליצת מטטרון • מליצה זו אמר מטטרון שר הפנים • בני אל תחטא בעינים • פן תכשל בזה ובבא • וישקלו במאזנים כעדים שנים • ואל תחטא באזניך • בשמע שוא לפניך שלא ישמע בפני אדוניך • בעת שתעמוד בתחנוניך • ואל תחטא באף וברוח פן תהיה מכל שוב קרח • כי מפניו לא תוכל לברוח • ואל תחטא בפיך ובלשונך כי בעל כנפים יגיד עונך • ולא תועיל כל הונך • לבא ולהתחנן לפני קונך • ואל תחטא בידך • כי איך תעמוד לפני שודרך • כי נופך ושבלך לא תעמוד בגורלך • ואל תחטא ברגלך • ולא תחטא בלבבך • ובעוות מחשבך • ובכליות קרבך • כחך וסודך • ומעשיך יעידו כנגדך • ולא תחטא בלבבך • ובעוות מחשבך • ובכליות קרבך • המלך א בקונך • יודע כל ענינך • ואל תחטא בשאר אבריך ויעידו על כל דבריך • הנה ככלות בשרך • יגידו אמריך • ואל תחטא במשגל • ולא בראיה יופי שגל • כי האביונה ב סופה לרגל • ואל תחטא ברגליך • ורוץ למצוה מעגליך • להרגיל עם צדיק רגליך • ואל תחטא ברוחך זבנשמתך רק עסוק בתורה כפי כוחך • ואל תחטא לפני בוראך • זכור כי הוא בראך • הלא הוא אביך הוא מוראך • והוא יכלכלך • עד זקנה ושיבה לא יעזבך • עד כאן • כתב בספר התרדים [ברף ס"ו ע"א] וזה מצאתי בתוך ספר המקובל איש האלהי חסידא קדישא הרב רבי יצחק לוריא אשכנזי זצוקלה"ה • בספר א' כתיבת יד נק' בית מדות ג מ"כ כל מה שהמצא בדברי ראשונים תוכחות על עון סיגופים ויסורים קשים שלג וחרולים והפסקות ענויים לא נזכרו אלא

א ילקוט : כ סוף כיסי לתכר כמשגל : ג שיט לומו ס' כית מדות פרוש כדסום :

נִיט הָעלְפִּין • זָעה רֵישׁ לָקִישׁ מִיט זַיינִי צִוויִיא חֲבֵרִים וְואם זָענִין גְזָעסִין אוֹיף דִי בָּערג אוּן הָאבֶּן בַּיגַוֹלְהּ לַייט רֵישׁ לָקִישׁ הָאט תְּשׁוּבָה נִישׁאן אוּן הָאט נִירַשְׁתָּ גַן עֵדֶן אוּן זַייני חֲבֵרִים וָואם הָאבֶּן נִיט נִישׁאן תְּשׁוּבָה נָאט זָאל נִיט אִים לָאזִין אוֹיף דָער וָועלְט בִּיז עָר וָועט אַרָעכְטִי הְשׁוּבָה טוּן צוּ אֵן גְרַייטִין אֵן תְּשׁוּבָה נָאט זָאל אִים לָאזִין אוֹיף דָער וָועלְט בִּיז עָר וָועט אַרָעכְטִי הְשׁוּבָה טוּן צוּ אֵן גְרַייטִין זַיין נְשָׁמָה שְׁפַּייז אוֹיף זַיין וַייטִין וָועג • צִידְ דָער בַּעַל תְּשׁוּבָה מוּז אֶפּ הָאלְטִין לַייט פּוּן זַיִנְד אוּן זָאל לָערְנִין אוּן מַדְרִיךְ זַיין לַייט אֵין דָעכְט פַּארְטִינִין וָועג אוּן זָאל זַייא שְׁטָרָאפִין אוּן זָאל זַייא מוֹדִיעַ זַיין דָעם עוֹנֶשׁ אוּן שָׂכָר וָויא נָאט ב"ה נָעמְט אֶן דָיא תְּשׁוּבָה פּוּן לַייט • מִיצִית דִיא מְלִיצָה דָּאט גִיזָאגְט דָער מַלְאָךְ מַטַ"ט שַׂר הַפָּנִים) מֵיין זוֹן זָאלְסְט נִיט זִינְדִינִין מִיט דִיא אוֹגִין וָוארוּם טָאמָער וָועט זָאגִין דַייגָע זִינְד • אוּן זָאלְסְט נִיט זִינְדִינִין מִיט דַייגָע הָעגְט וָוארוּם וַויא וָועלְט אוּן אוֹיף יָענֶר וָועלְט • אוּן זָאלְסְט נִיט זִינְדִינִין מִיט דַייגָע אוֹיף דָער וָועלְט אוּן דוּ וָועלְט שְׁמַיין פַּר דַיין הָער תְּפִלָּה טוּן וָועט דִי תְּפִלָּה נִיט צוּא אוֹיעָרִין וָוארוּם אִין דָער צִייט אַז דוּ וָועלְט שְׁמַיין פַּר דַיין הָער תְּפִלָּה טוּן וָועט דִי תְּפִלָּה נִיט צוּא גַיהָערְט וָועט • אוּן זָאלְסְט נִיט זִינְדִינִין מִיט דָער נָאז אוּן מִיט דַיין מוֹיל אוּן צוּנְג וָוארוּם דָר מַלְאָךְ וָועט וָאגִין דַייגָע זִינְד • אוּן זָאלְסְט נִיט זִינְדִינִין מִיט עָסִין אַז זָאלְסְט אֵן וָועט עוֹה"ב • אוּן זָאלְסְט נִיט זִינְדִינִין מִיט דַייגָע הָעגְט וָוארוּם וַויא וָועלְט שְׁמַיין אַז דַייגָע מַעֲשִׂים וָועלִין עֲדוּת וָאגִין אַקָעגִין דִיר אוּן זָאלְסְט נִיט זִינְדִינִין מִיט דַיין הָארְץ צוּ פָּאר קְרִיכְטִן דַיין מַחֲשָׁבָה אוּן נִיט מִיט אַלִי דַייגִי אִיבְּרִיגִי אֲבָרִים • אוּן זָאלְסְט נ ט זִינְדִינִין מִיט דַיין נְשָׁמָה נָאר לָערִין תּוֹרָה וַויא וַייט דַיין יְכוֹלֶת גְרַייכְט • אוּן זָאלְסְט נִיט זִינְדִינִין פָּאר דַיין בְּשָׁעפָּער גִידַענְק אַז עָר אִיז דַיין בְּשָׁעפָּער עָר אִיז דַיין פָּאטָר אוּן עָר שָׁפִּייזְט דִיךְ בִּיז דַיין עָלְטָר אוּן דַיין גְרַאזְקִייט וָועט עָר דִיךְ נִיט פַּר לָאזִין • כתב דָד סֵפֶר תַּרְדִּים שְׁרַייבְט אִיךְ הָאב גִיפּוּנְן אִין סֵפֶר פּוּן רַב ר' יִצְחָק לוּרְיָא זצלה"ה • עָר שְׁרַייבְט דָם אֵלְץ וָואם דוּא וָועסְט זָעהֶן אִין סְפָרִים וָואם דִיא עָרְשְׁטִי חֲכָמִים הָאבִּין גִישְׁרִיבְּן גִישְׁטְרָאף דַייד אוֹיף דָיִנְד דָאם טָעז זָאל זִיךְ סִיגּוּפִים אוּן שְׁוִוערִי יִסּוּרִים אֵן טוּי אוּן צוּא וועלְנְערִין זִיךְ אִין שְׁנַייא אוּן

למי שאין בן תורה אבל מי שתורתו אומנתו ויודע דעת ויראת ה' זאת היא תקנתו לא יחלש ולא יבטל מלימודו אך יום אחד מן השבוע יתרחק מבני אדם ויתבודד בינו לבין קונו ויתקשר מחשבתו בו כאילו כבר עומד לפניו ביום הדין וידבר לאל ית' רכות כאשר ידבר העבד לרבו והבן לאביו ע"כ · שם דף ע"א ע"א העולם ים סוער ענול תל עפר בתוכו · הנשמה איש עומד על התל ועץ החיים נטוע עליו אם הוא חכם לב יתחזק ויתקשר באילן כי היום או מחר יכו בחזקה גלי הים בתל ויהרס ואם לא יהיה הוא נקשר באילן ישטפוהו בתל היינו דכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר . וכתיב על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא דהיינו מיתה שנאמר למות הוצאות כופי' במסכת ברכות · רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו אליו היינו נשמה אתה סתר לי ע"כ · צריך לכל הבא לשאול השובה שלא להכביד עליו פן יתקשה בעיניו הדברים ובסוברו שלא יוכל לסבול יבעט ויאמר כאשר אבדתי אבדתי · לכן צריך להקל בפניו דרכי התשובה ולומר אין לך אלא עזיבת המעללים הרעים בלבד עד שירגיל זמן בזה ואח"כ להרגילו בהענית מעט מעט וכן בסיגופים השייכים לאותו עון שבידו דכיון שכבר קבל עליו לשוב מן השמים מסייעים אותו ואח"כ כל מה שמכבידים עליו מקבל · רמז לדבר על עון החמור של עגל הקיל הקב"ה בכפרתם וגזר לתת העשיר והעני מחצית השקל לכפר על נפשותם ואח"כ סיגפנו בטלטולים וגליות ונזירות למרק עון העגל כנודע · ואם מיד בשובם היה מודיעם על כל זה היו בועטים אך הקיל הדבר בעיניהם במחצית השקל בלבד ואחר שקבלו עליהם נטהרו ומסייעים מן השמים לסבול עול הגליות וגזרות הרעות על העגל וכארז"ל אין דוד שאין לוקחים אונקיא מעון העגל · הקב"ה יעזרנו ויסייענו לשוב אליו כל ימי חיינו אנס"ו · וכמו שכתב ר"ת בספר הישר ברף י"ו ו"ז ו"ל ודע שכא יקוץ האדם בשום מעשה רק בהתחלתו יכשיאריך בו ימים ושנים יהיה לו הכל מנהג ותדבק בו נפשו ואע"פ שיש בו טורח נדול · כי כן נראה כל המרגיל עצמו לאכול דבר שלא אכל מימיו או דבר אשר ימאסנו או דבר מר אם יתנהג בו ימים אז לא יכבר עליו ויהיה לו כמנהג וידבק בנפשו · ע"כ אומר כי המרגיל נפשו בעבודה אל יתהיל בעניינים קשים כי אם בעניינים קלים ואם לא יוכל לעשותם אע"פ שהם קלים יעשה קצתם וכל אשר ילך יוסיף עליהם · ובראותו כי תקוץ נפשו מהם ימעט ויעשה קצתם ואל יניח הכל

זיצען אין דערנך אוג הפסקות פאסטין דאם אלץ איז נאר צו דעם וואם קען ניט לערנין אבר דער וואם קען לערנין אוג זיצט אוג לערינט אוג ווייסט נאטם פארקט איז זיין הקנה ער זאל ניט מבטל זיין פון לערנין נאר איין טאג אין דער וואך זאל ער זיצן אין אבזונדער חדר אוג זאל פר קניפן זיין מחשבה אין זיין בשעפר נליך ווייא ער שטייט פאר אים אין דעם יום הדין אוג זאל אים וייער בעמין ער זאל אים דיא זינד מוחל זיין אזו ווייא איין קנעכט רעט צו זיין הערין אוג איין זון צוא זיין פאטר · צריך ווען אייגר קומט צו אתלמיד חכם תשובה נעמין מוז ער אויף אים צום אן הייב ניט שוער מאכין די תשובה וארום טאמר ועט ויא שווער זיין אין זייע אויגין אוג וויל ער וועט ביינין אז ער ועט דיא תשובה ניט קענין אויס ליידין וועט ער נאר ניט ועלין תשובה טון · דרום דארף ער פאר אים נרינג מאכין דיא תשובה אוג זאל אים זאנן דו בדארפסט מער ניט נאר צו פאר לאזן דייני שלעכטי מעשים ביו ער ועט זיך דער מיט ניווייגן דער נאך זאל ער אים גיווייגן ביכלעך ווייס צוא פאסטין אוג דער נאך זאל ער אים גיווייגן צלכי סיגופים זיך אן טון ואם גיהערין צוא דער עבירה · וארום וויל ער האט אויף זיך שון פרייער מקבל ניתען דיא תשובה וועט מען פון דעם היכל אים שון העלפין דער צוא אוג דער נאך ואם מען ועט אוף אים שווער מאכין ועט ער שון אויף זיך מקבל זיין · וכמו ויא דער רבינו תם שרייבט אין ספר הישר זאלסט ויסן אז קיין מענטש פאר מיאוסת ניט אין קיין מעשים נאר בשעת ער הייבט ויא אן צוא טאן אבר אז ער טוט ויא עמליכע מאל ווערט דאם אלץ באאי אים איין טבע חאמשע ווען דרינגן זאל זיין נרוים טירהא וארום אזו קען מען ועהן דען דער ואם ניווייגט זיך צו עסין אזוא אזאך ואם ער האט קיין מאל ניט גינעסין אדער אזו אזאך ואם ער מיאוסת זיך עם צוא עסין אדר אבטערי זאך אז ער ניווייגט זיך דרינגן פיל טעג ועט עם אויף אים ניט שייער ווין · דרום ואנ איך אז דער ואם ווייל זיך גיוייגן נאט צוא דינגן זאל ער ניט אן הייבין אין שיערי עניגים נאר אין נרינגע ענינים אוג אויב ער קען אפילו דיא נרינגע זאבן אויך ניט טאן זאל ער טאן אטייל

הכל • והענינים הקלים הם כמו התפלה • והצלה שלו לעזור לעניים כפי יכלתו ולבקר חולים וללוות מתים • אך העניינים הכבדים כגון להתענות בצומות ולהמנע מכל תאוה כשנודמן לו ולהשמר מן האונאה והגזל והשבועה והכעס והקנאה• יש לאדם לחנך את נפשו ולהרגילה כאשר ידגיל האב לבנו ללמד אותו דרך ארץ כי הוא צריך בראשונה ללכד לו העסקים שהן קלים אשר אין בהם טורח ולא יניעה וכל אשר ילך יוסיף עליהם ואז לא יקוץ בהם הבן • אך אם בתחלה ילמדהו העסקים הכבדים יקוץ בהם ויהיה לו סבה למחוסר כל ולא ישוב אליו עכ"ל לענינו • כן הבא לשאול תשובה צריך להקיל מעליו עד שירגיל במועט וילך ויוסיף ברפרישית שאז לא יבא לקוץ ולבעוט :

פרק כ יסוד היסודות ועיקר הכל להשגת שליטות הנפש שלא יוזז האדם מבין עיניו אחרית דבר • כי אחרית כל דבר העה"ז הבל המה כי הכל היה מן העפר והכל חוזר אל העפר • ובעזיבת החמדות העוברות ובטלות לא יוציא זמנו לריק ולא יתום כחו להבל ויוציא זמנו באהבת הבורא ולדבקה בו ולעשות תודתו ומצותיו בכל כחו • כי בהתחיל כך מקטנותו הזמן יעזרהו וכחו יכייעהו וההרגל יבטיחהו שלא יסור עוד לעולם אהבת הקדושה מלבו • וכמו שכתב ר"ת ז"ל בספר הישר דף כ"ו ע"ב וזה לשונו כשיחקור המשכיל על טובת עולם הזה יכיר כי כל טובה אשר נחלקה לו לא יוליך עמו במותו ולא ירד אחריו כבודו אך יניח הכל וילך כבודו נעור וריק • לבד מטובה אחת אם נחלקה לו היא אהבת הבורא זו לבדה תלך לפניו והלך לפניך צדקך • וע"כ אמר דוד המלך עליו השלום אם תדרשהו ימצא לך ואמר ועת לדרוש את ה' • ואמר הנביא דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב • ואנו צריכים לחקור ולשאול למה אמר בהמצאו היש עת שימצא ועת אשר לא ימצא ובשנתבונן ברבר הזה נכיר כי יש עתים אשר ימצא האל לדורשיו ועתים לא ימצא ועל כן אמר דרשו ה' בהמצאו • העת הראשונה שיקנה האדם שכל כמו שנאמר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם • כי טרם שיקנה האדם שכל לא יכיר את בוראו • ועל כן לא ימצא לו• והשנית טרם שיעשה עונות ויכעים אלהיו או לבו ישוב

פון זייא אוג אלע מאל זאל ער קער טאן אבער ער זאל זייא ניט אטעק ווארפן אין נאנצין • והענינים אוג דיא גרינגע זאכן תפלה טאן אוג העלפן ארמי לייט ווי וייט זיין יכולת איז אוג קבקר חולים זיין אוג מתים קלוה זיין • אוג דיא שוועדרי ענינים פאקטין אוג צוא פאר סיידין זיך פון התאות אוג צוא היטין זיך פון נארין לייט אוג פון בזנלנן זייא אוג פון שוועדרין אוג פון כעם אוג קנאה • יש אויך דער קענטש גיהער זיך צו גוויינין זיין לייב ויא איין פאטר גיוויינט זיין זון צוא לערנין אים דרך ארץ • צום ערשטין בדאדף ער אים לערנן דיא גרינגע זאכן ואם אין זייא ניט דא קיין טירתא אבר אן ער ועט אים לערנין דיא שוועדרי זאכין ועט ער בלייבין בייא נאר ניט • אזו אויך אז איינער קומט תשובה נעמין מוז מען אים ערשר גרינג מאכין ביז ער גיוויינט זיך אין דער גרינגר תשובה דער נאך קען ער אלע מאל מער טאן :

פרק כ יסוד היסודות דער יסוד אוג דער עיקר צו נכייכין דאם נאנצקייט פון דער נשמה איז דער קענטש זאל תמיד קוקין ואם ועט זיין דער סוף פון דער נאך • דען דער סוף פון אלע זאכין פון דער ועלט איז אייטל נארישקייט דען אלץ דינג איז ניוואירין פון ערד אוג עם ועט זידר ווערן ערד • אוג זאל פאר לאזין דיא גלוסמקייט ואם ווערין בטל צום סוף אוג זאל ניט ארוים בריינגן זיין צייט אוג כח אויך נארישקייט דען אז ער ועט אזויא אין הייבין פון קלייערהייט ועט דיא צייט אוג זיין כח אים העלפין • אוג דאם רגילות ועט אים פאר זיכערין אז אייביג ועט ניט זיך אף מאן פון זיין הארץ דיא ליבשאפט פון דער קדושה • וכמו ויא דער רביבנו הם שרייבט אין ספר הישר אז דער קלוגער ועט קלערין דאם נוטקייט פון דער ועלט ועט ער דער קענן או דם אלץ ועט ער ניט מיט פירן מיט זיך נאך זיין טויט אוג זיין קבור ועט מיט אים ניט מיט זיין ער ועט דאם אלץ פאר לאזין נאר תרץ איין טובה איז אים אף ניטמיילט ניוואירן דאם איז דיא ליבשאפט פון דעם בשעפר דיא ועט ניין פאר אים נאך זיין טויט ואטר אוג דר נביא הט ניזאגט פארשט נאט אין דער צייט או ער ועלט ניפונן רוקט אים או ער איז נאהענט צוא אייך • אוג או מיר ועלין פאר שטיין ועלין מיר דער קענען או עם איז דא צייטין ואם נאט ב"ה ועלט ניפונען צו די ואם פארשטין אים אוג צייטו ואם ער ועלט ניט ניפונען צו זייא • חשת דיא ערשטי צייט איז דאם דער סענטש

ישר תקי ובלב זך ונקי יצא האל וכשיחטא לו ויעבור על מצותיו לא ימצא לו כי אם אחר עיעה רבה מאד עד אשר יכנע וינקה לבבו מטומאתו בתשובה שלימה . והשלישית בשעה שהצבור מהענים כי תפלת הקהל היא יותר מקובלת מתפלת היחיד . והרביעית מרם שיתחבר לאנשים רעים ולאפיקורסים ותאבר אמונתו ולא תוכל להרפא לעולם . והחמישית בעוד שהוא נמרחב כי בעת צרה ישוב אדם בעל כרחו ולא ימצא לו אלא אם יעשה למען שמו . ועתות לצרה הם בעת חוליו ובעת היותו ביד אויביו או במיצר ובעת היותו עני ואביון ובעת בואו בימים ובעת לכתו בדרכים מסוכנים ובעת עוברו בימים ובעת שתחלש כחו ותאבד עצתו . אלה החמש עתים אשר הקדמנו כשיבקש אדם בהם אז בוראו ימצא לו גם בטרם שיקראנו יענה כמו שאמר והיה טרם יקראו ואני אענה . ועל כן יש למשכיל להזהר באלה העתים בטרם יאבדו מרשותו ואז ינחם ולא יועיל לו . וראוי למשכיל לדעת ולראות כמה עתים נאברו לו וכמה עתים נשארו לו ויטהר באלה הנשארים לו לבקש מהם רצון אלהיו בטרם יאברו כאשר נאברו האחרים והשם יחזירנו לעשות הטוב בעיניו וימצא לנו בכל קראנו אליו עכ"ל . הרי בהתחיל האדם לעבוד לבוראו מקטנותו נמצא עובדו זמן רב עד זקנותו וזה אינו מביאו כי אם שמיד התחיל להשכיל בכל חמדות העולם כי הבל המה ומאס בהם מלהוציא זמן לדרוף אחריהם והרגיל רדיפתו אחר אהבת הבורא . ועוד שכל מואם רדיפת השגת חמדות הגשמיות שחייו הם חיים שאוכל ושותה וישן ולבש במיעוט שיש בו מה שאין כן החומר בהשגת הדברים הגשמיים שלבו בל עמו תמיד ואינו אוכל ושותה וישן שהנשמה היא טורדתו ומה לו לאדם בחיים אלו שאין למדת התמדה קצבה לומר כשיניע למצוא חפץ פלוני ינוח כי כל עוד שכביר מצא ידו עוד

זאל האבין שכל . וואורום אייד'ער ער קריגט שכל דער קענט ער ניט זיין בשעפר אוג דרום וערט נאט ניט גיפונען צו אים . והשנית אוג דיא אנדרע צייט איז אייד'ער ער טוט עבירות אוג ד'ר צערינט זיין נאט דענמאלט איז זיין הארץ נאך דעכט פארטיג אוג דיין אוג טיט אלויטר אוג אריין הארץ פארשט ער צוא נאט דען ווערט נאט ב"ה גיפונען צו אים אבר אז ער זינדיגט אוג איז עובר איף זיינע מצות ווערט נאט ב"ה צוא אים ניט גיפונען סיידין ער מאכט זיין הארץ אונטר טענג אוג ריין טיט ארעכטר תשובה . והשלישית אוג דיא דריטע צייט איז בשעת אז דער צבור פאכט וואורום דיא תפלה פון צבור ווערט מער צוא גיהערט פון דער תפלה פון איין יחיד . והרביעית אוג דיא פערד צייט איז אייד'ער ער בהעפט זיך צוא שלעכטי מענטשין אוג צוא שלעכטי טענטשין אוג צוא אפיקורסים אוג ווען פאר לירנן זיין אמונה ח"ו אוג ווען ניט קענין אייבינ גיהיילט ווערין . והחמישית אוג דיא סינמטע צייט איז אז ער האט נאך הרחבה אוג אין איין עושר דענמאכט אז ער פארשט נאט ווערט ער גיפונען צוא אים וואורום אין דער צייט אז עם קומט אוף אים אצרה מוז ער איבער דאנק תשובה טאן דען ווערט נאט צוא אים ניט גיפונען נאר אז נאט ב"ה ווען עם טאן פון זיין נאטין . אוג דיא צייטין פון אצרה הייסט בשעת אז ער ווערט קראנק אודער ער איז בייא זיין שונא אין די העגט אוג אז ער ווערט זייער ארום אודר אז ער ווערט אלט אודר אז ער נייט אין זעלבי וענין ואם ארט זענין שכיהי רוצחים אודער חיות רעות . אוג אין דיא פינף צייטין ואם מיר האבען קריער נזואנט אז דער מענטש בנערט אין וייא זיין בשעפר דענמאלט ווערט זיין בשעפר נפונען צוא אים נאך אייד'ער ער רופט אים . דרום גיהער דער קלונר גיוואריגט זיין אין דיא פינף צייטען ביז זיין עלטר אוג דער צוא ברענגט אים מער ניט נאר אז ער פאר שטייט אין זיין יונגט אז אלי גלוסטקייט פון דער ועלט וענין אייטל נארישקייט אוג דרך דעם פאר מיאוסת ער אין נייא פון צוא פאר ברענגין צייט צוא זוכען וייא אוג גיוויינט זיך זוכען נאטם ליבשאפט . ועוד דער וום פאר מיאוסת צוא ואגין מורות איז זיין לעבין ערשט איין דעכט לעבין וואורום ער עסט אוג טרינקט אוג קליידר זיך פון דעם ביסעל ואם ער האט . אבר דער ואם גלוסט צוא מורות אוג קיל נעמט איז ער תמיד פאר טראגין אוג עסט ניט אוג טרינקט ניט אוג ואם טוינ אים אזו איין לעבין דען דאם האט נאר קיין עק וויא טער ער האט מער גלוסט ער וויא אייגר טרינקט גזואלצני ואסר וויא

פרק ב

עוד נתוסף לו התאוה כהשותה מים מלוחים כל עוד ששותה מתרבה צמאו וכדרזל אין אדם מת וחצי תאותו בידו . וכיון שכך איך לא יתן המשכיל נגד עיניו שמוציא זמנו לריק למורח להזמין לאחרים כיון שאין יכול להוציא עמו מכל טורחו כי אם התכריכין החוזרין לעפר כמותו . ומה לו לאדם מכל אשר מאסף תחת ידו בעולם העובר אחר שבעת שמוציאים אותו לקוברו תלוי שבחו אם נזדמן מקום עפר תחוח או קשה במקום קבורתו . אם יתעכל בשרו מהר אם לאו . אם במקום לח או יבש כדי שימהר לרום רימה כי טוב לו כי אך בשרו עליו יכאב כי בעוד הבשר עליו יכאב מעקיצת הרימה . ולאיש אשר הכנות אלו למנוחות ושאננות לו מה ירדוף אחר חמדות הגשמיות . האם מועילים לו במותו לומר בית בנו לפלוני במותו בחמודות שמרח להצילו מן הרימה . מטה מכסף ומזהב שמו תחתיו להצילו מתולעת הלבישוהו רקמה להצילו מהרקבון . אדרבא אם כה יעשה לו צעוק יצעק יתאחר בשרו עליו ויכאב לאין מרפא . וכיון שכן מה לאדם להוציא ימי חייו בטורח השגת הדברים הגשמיים להכין לאחרים . ואפשר מכין לאדם שאינו כשר שיכעיס עם טורח ועמלו להקב"ה . כמו שעינינו הרואות כמה נחלו ממון אחרים ועשו עם אותו ממון כל התועבות אשר שנא ה' ונמצא זה הכין להזמין למכעיסי השם וכמה מן העונשים והמשפטים יגיעו לנפשו כל זמן שזה מכעיס לבוראו בממונו במקום אשר היה ראוי לפזר ממנו לעניים ועמלי תורה שכל זמן שמוציאים תורה מפיהם מנוחות ושאננות מגיעים לנפשם ותמצא שהולך עמו יגיעו ועמלו מה צער מגיע לנפש חאדם שלא עסק עם ממונו כראוי לו לעשות . בספרם בין החיים צדקות וחסדים מן המתים שעשו בחייהם ואין מזכירים אותו ביניהם ואם זוכרים ממנו מזכירים ומשחקים ואומרים אל ינוח נפשו של פלוני כשם שלא מצא אדם ממנו מנוחה בעודו בחיים טוב מותו מחייו . ונפשו שומעת ומתאבלת רוצה לחזור בזה העולם ואינה יכולה דואבת בראותה ממונו והונו ביד אחרים ועל זרים מלבושיו ונפשו ערומה מבלי לבוש בבושה ואין מושיע לה חכרה התורה שטרח וכמה נסתכן להשיג כל דבר וכמה חטא להשיגו ועכשיו זרים נהנים ממנו בלי עמל ותורה חורק בשניו ובכה על פניו ואין מנחם לו כי כל מי שעושה הרעה בידיו אין מי שירחם עליו. ואתה בן אדם שים כל זה נגד עיניך וראה בשכרך כי הדברים אמתיים ממשמשים ובאים ותנוח נפשך ממורח יגיעת השנת ההבל ושים כל מגמת נפשך להבין מנוחות לנפשך בעולם שאין קץ ותכלית בו ובחידושי תענוגיו דברים שאין אדם קץ בהם כי מרגע לרגע מתחדשים לאין

סָעֹר עָר טְרִינְקְט אִיז עָר אַלְץ מָעד דָאסְשְׁטִיג . וויא אוּנְזָערי חֲכָמִים דל הָאבְּן גִיוָאנְט עָם אִיז גִיט דָא אַיין מָענְטְש עָר זָאל שְׁטַארְבְּן אוּן זָאל הָאבְּן גִיקרִינְן זַיין הַאלְבְּע תַּאוָה וָאם עָר הָאט גִיקלוּמְט . אוּן וויא זָאל דָער קְלוּגְער נִיט טָראכְטְן אַז עָר פָּאר בְּרָענְגְט זַיין צייט אום זוּכְט צוּא אֵן גְרֵייטְן פּוּן אַנְדֶרי וָעגְן וַיְיל עָר קָען דָאךְ מִיט זִיךְ נִיט מִיט נָעמְן פּוּן אַלי זַיינִי פָּאר מָעגְן נָאר דִיא תַּכְרִיכִים וָאם וָערְן אוֹיךְ אַזוֹ עָרד וויא עָר . ואפשר עָם קָען זַיין אַז עָר גְרֵייט אֵן זַיין נָעלְט נִיט צוּ קִין עָרְלִיכְן מָענְטְש אַז עָר זָאל נָאךְ דָער צָערְנָען נָאט מִיט זַיין נָעלְט וויא מִיר הָאבְּן גִיזָעהָן אַז פִּיל מָענְטְשְׁן הָאבְּן גִירְשִׁיתְּ פַּרעמְד נָעלְט אוּן הָאבְּן גִיטָאן מִיט דָעם נָעלְט אַלָע אום וָעדְרִיקְייט וָאם נָאט ב"ה הָאט פַּיינְט מְמֵילָא הָאט עָר אֵן גִינְגְרֵייט צוּ דִיא נָאטָם צָערְנָערְם אוּן עָר וָעט דָער פָּאר הָאבְּן עוֹנְשִׁים עָר הָאט גִיקְערְט כְּפִּי זַיין זַיין נָעלְט צוּא אַרְמֵי לייט אוּן צוּא דִיא וָאם לָערְנִין תּוֹרָה . מה וָאם פָּאר אַיין צָער גְרֵייכְט צוּ דָעם מָענְטְשְׁן וָאם הָאט נִיט גִימָאן מִיט זַיין נָעלְט וויא עם גִיהָער צוּ זַיין . דָען אַז מָענְטְשִׁין דָער צַיילִין דָאם פְּרוּמְקַיים פּוּן דִיא טוּטָע אוּן פּוּן אִים וָאנְין וויא לָאז זַיין נְשָׁמָה קֵין מְנוּחָה נִיט הָאבְּן וויא קֵין שוּם מָענְטְש הָאט פּוּן אִים קֵין מְנוּחָה גִיהָאט עָם אִיז בָּעסָר אַז עָר אִיז גִישְׁטָארְבְּן . ונפשו אוּן זַיין נְשָׁמָה הָערְט דָם אוּן קְלָאגְט אוּן וָארְנְט זִיךְ אַז זִי זָעהְט זַיין נָעלְט אִיז בַּייא אֶנְדֶרע אוּן פָּרעמְדי לַיְיען אִין זַיְיגָן קְלַיידער אוּן גִידַיינְקְט דִיא טִירָאנ וָאם עָר הָאט זִיךְ מְטָרִיחַ נְיָוען אוּן אִין וויא פִּיל סַכָּנוֹת עָר הָאט זִיךְ אֵיין גִישְׁטָעלְט צוּא קְרִינְן אִימְקִיכְיג וָאךְ אוּן וויא פִּיל עָר הָאט גִידְרִינְקְט צוּא גְרֵייכְן צוּ דָעם גוּטָם אוּן אַצוּנְד הָאבְּן פָּרעמְד דָער פּוּן הֶנָּאה . ואתה אוּן דוּא מָענְטְש טוּא דָאם אַלְץ קָענְן דַיינָע אוֹיגְן אוּן פָּאר שְׁטִיא מִיט דִיין שְׂכָל אַז דִיא בַּייד וָענְן אֲמֶת אוּן וָאלְטְ נִיט זוּכְן נָארִישְׁקַיים אוּן טוּא דִיין כַּוָּנָה אֵן צוּא גְרֵייטְן אַרוּאנְג צוּ דִיין נְשָׁמָה אוֹיף אַזוֹ אַיין עוֹלָם וָאם הָאט קִין עק נִיט . ולמן אוּן כְּדֵי דוּ זָאלְסְט גִיין אִין גוּטָע וָעגְן וָעל אִיךְ דִיר שְׁרַייבְּן זָעקְם אוּן דְרַייסִיג נָאכְן וָאם דָער בַּעל אַזְהָרוֹת הַקּוֹדֶשׁ

ראין מספר • ולמען תלך ברוך טובים אכתוב לך ל"ו דברים שכתב בעל ספר אוהדיה הקדוש והוא ספר מעט הבמות ורב האיכות . כדי שתקנה עמהם מעדנים לנפשך בעלותה למעלה ביוצאה מן הגוף ותתלבש בלבוש זיו ואורה הנעשה מקיום ל"ו דברים אלו וגם תציל את עצמך מל"ו בריתות שבתורה • (א) יהא אדם זהיר לעשות כל מצוה בשמחה גדולה • כתב האר"י זלה"ה האדם שעושה מצוה בלא שמחה נענש שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה • והעיד עליו בעצמו האר"י זלה"ה שעל ידי זה זכה לרוח הקודש • וז"ל הרב מהר"ם אלשיך זלה"ה לעתשים לשמה יש הפרש לפי בחינותיהם זה עובד בשמחה וזה שלא בשמחה וגם לעושים בשמחה זה עושה בשמחה מועטת וזה עושה בשמחה יתירה ממנו וכל המוסיף יוסיפו לו שכרו • ועל דרך זה בחינות לאל דעות ה' אין מספר ועבד היודע ברבו שאפי' הרעות שלו הן טובים לכפר עון ודאי יעבוד בשמחה • (ב) יהא אדם זהיר בתפלתו בכוונה שליטה שבזמן שבית המקדש היה קיים אדם חוטא ומביא קרבן ועכשיו תפלה במקום קרבן • ע"כ ישים אדם אל לבו בשעה שעומד בתפלתו לבטל כל המחשבות זרות שכשם שהמחשבה פוסל בקרבן פוסלת גם כן בתפלה • וכתב בספר הסד לאברהם עכשיו חיוני של השכינה מספיחי תפלה לכן כל מחשבתו של אדם לא יהיה עליו ועל צרכיו רק על השכינה • וזהו לשון ראשית חכמה כל העושה מצוה או מתפלל או עוסק בתורה ישים מגמת נפשו אל השכינה ויאמר תחלה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה והוא וצרכיו כמילא בכלל הברכה • (ג) יהא אדם זהיר בתפלתו וידע באיזה לשון יתפלל • כתב מוהר"ם אלשיך זלה"ה פרשת בהעלותך אותם ב"א העומדים להתפלל על עצמם ואומרים רבונו של עולם אל רחום והנון אתה ארך אפים ורב חסד רחם עלינו ומרבים בתפלה ובתחנונים אותם בני אדם מעוררים מדת הדין עליהם לקטרג לעיין עליהם ונבדקים במעשיהם אם ראוים הם או לאו : אלא כל אדם שרוצה להתפלל על איזה דבר יקדים וידוי תכף בתחלתו בכלל ובפרט ויאמר חטאתי וכו' ואחר זה ירבה בתפלה ותחנונים על צרכיו ואז יקרא וה' יענה • (ד) יהא אדם זהיר כשמרים קולו בתפלתו או בתורתו יתכוין מה שאמר ראשית חכמה בשער הקדושה לחטא קרי אין תשובה ומכל מקום תשובתו הוא על ידי צעקה בתורה ותפלה כמו שנאמר צעקו וה' שמע • (ה) יהא אדם זהיר להתפלל התמיד על זרעו ועל זרע זרעו מעתה ועד עולם שלא יצא ממנו פסול • כמו שאמר בספר שני לחות הברית ז"ל מעשה בחסיד אחד שהתפלל התמיד בחצות הלילה בבכיה שלא יצא ממנו שום פסול וזכה ששבעה בניו זה ת"ת גדולים • וכל מקום שמזכיר בתפלתו יראת השם יהי כוונתו בלבו על זרעו ועל זרע זרעו כנזן

ויתר

שרייבט אוג דורך דעם ועקטו זיך מציל זיין פון דיא זעקם אוג דרייסיג כריתות ואם שמייט אין דער תורה • א ער זאל טאן אימליכע מצוה מיט גרוים שמחה אוג דער האר"י ז"ל האט אויף זיך אליין מעיד גיווען אז דורך דעם ואם ער פלעגט טאן דיא מצות מיט שלמות האט ער זכה גיוואן צו רוח הקודש • ג ער זאל תפלה טאן מיט כוונה וואורום אז ראם בית המקדש איז נישטאנען אזו אמענטש האט גיזיגדיגט האט ער גיברענגט איין קרבן אוג מצוכר איז דיא תפלה אויף דעם ארט פון דעם קרבן דרום זאל דער מענטש אפ לאזין אלע פרעמדע כמחשבות וואורום זיא אמחשבה פסלתי בייא אקרבן אזו פסלת אמחשבה בייא תפלה • אוג דער חסד לאברהם שרייבט די מחשבה פון דעם מענטש זאל ניט זיין אויף זיין בדערפינגש נאר פון ועגין דער שכינה אוג מיט זיין בדרפינגש ועט ער שוין מסיל גיבענשט ועדין • ג ער זאל נידמט זיין זייער מיט זיין תפלה ויא ער זאל זאגין אוג מתפלל זיין • דער מהר"ם אלשיך שרייבט דיא ליט ואם זאגין רבונו של עולם דאס ביסט איין דער בארעמיגר אוג אליט זעלינער גאט אוג טוסט פיל גינאד זאיו זיך מרחם איבער מיר אוג ערין תפלה צו טאן דיא מענטשין דער ועקין אויף זיך דעם מדת הדין • נאר אז אכענטש ויל מתפלל זיין אויף אזאך זאל ער פריער מתודה זיין אוג זאל זאגין (חטאתי וכו') אוג דער נאך זאל ער תפלה טאן אוג דענמאלם ועט נאט אים ענטפרין • ד ער זאל נזהר זיין אז ער הייבט אויף זין קול בשעת דאבענען ארר בשעת לערנען זאל ער כיוין זיין צו פארייכטין די זינד פון קרי ר"ל דזרך דעם אזוי ויא עם שמייט אין פסוק איר שרייט אוג גאט ויעט הערין • ה ער זאל מתפלל זיין אויף זיניי קינדער אוג קינדם קינדער אז קיין שום פסול זאל פון אים ניט ארויס קומען אזו ויא עם שמייט אין של"ה איין חסיד האט תמיד מתפלל גיווען אז האלבע נאכט מיט ניתיין אז עם זאל פון אים קיין פסול ניט ארויס גיין האט ער זוכה גיווען אז זיניי זיבען זין זענען גיווען נרויסע רבנים • אוג ויא ער

ידיד לבבנו לאהבה ולידאה את שמך וכה"נ. (י) יהא ארם זהיר ביומא דדינא בעלמא לא
יתבר בר נש בפני עצמו ולכן בראש השנה לא יתפלל ארם ביחיד. וכן כתב בזוהר פרשה
בשלח אע"פ רצדיקים אינן אינן רשימן תחילה ומתפרעין מניהו לכן שומר נפשו ירחק מהם.
(י) יהא ארם זהיר להקרים לכל דבר תפלתו כי מקודם בקל יותר לבטל הרעה כמו שאמרו
רזלה"ה לעולם יקרים ארם תפלה לצרה על כן נהגו אנשי מעשה קודם שעושים איזה שמחת
נשואין בנו או בתו להתפלל שלא ישלוט מדת הדין ועין הרע. וסנהב נבון הוא. (ח) יהא ארם
זהיר בכוונתו בתפלתו לכוין נגד קודש הקדשים כמו שאמר בשלמה ע"ה שבקש מהשם על זה
שאותו מקום יצליח ויעשה פרי למי שיכוין להתפלל שם וכן ספורש. והיא סגולה גם כן לבטל
הרהורים רעים שיחשוב בלבו כאלו עומד שם היום. עוד סגולה אחרת כתב ספר ראשית חכמה
לבטל הרהורים רעים בתפלה שיחשוב בלבו כאלו עומד בגן ערן ויעלה בוכריתו אותם הצדיקים
שהיה מכירן בחייהם יושבים שם והוא עומר נגדם מרחוק. (ט) יהא ארם זהיר כשניתן פרוטה
לעני ליחד שם הגדול. כי פרוטה היא יו"ד של שם הוי"ה ב"ה ובעל הבית הנותן פרוטה בחמש
אצבעות הוא ה' ראשונה וכשפושט ידו ליתן לעני פשיטות ידו כרמות וא"ו והעני המקבל ממנו
בחמש אצבעות הוא ה"א אחרונה שבשם ובזה נשלם השם. כן כתב האר"י זלה"ה. ואם פתאום
נזדמן לארם עני ופרנס"ת היא מצוכמצת בידו ידע שהקב"ה רוצה להציל מאיזה פורעניות [במעשה
שראבא בספר הזוהר פרשה בהר עיין שם ושם תמצא מעשה נפלא]. (י) יהא ארם זהיר
לחפש ולתקן מעשיו מרי יום ביומו ואלו נקראין בספר הזוהר מארי דחושבנא. ודהיינו
בכל לילה קורם שינה יחשוב ארם בלבו מה שקלקל באותו יום ויעשה תשובה עליו סיד
בחרטה גמורה.

חבת נא וראה מה שאמר בעל עשרה מאמרות [הביאו ספר זרע ברך חדש פרשת וילך] דאפילו
כל פרטי הנועות הארם ואפילו נודד עפעף עין או פוצה פה ומצמץ יחקקו למעלה
ואפי' תרהור הלב ע"ב אל יאמר האדם שאין לחפש אלא על כ"א מעבירות שיש בהן מעשה כגון
גזל וכה"נ. אלא שצריך לפרוש ולשוב גם מרעות הרעיות מן הכעס מן העדוה מן הקנאה מן
התאוה מדיעות המאכלות וכה"נ מהכל צריך לשוב ואלו קשים יותר מן העונות שיש בהם מעשה
שבזמן

דער מאנט אין זיין תפלה יראת השם דהיינו אז ער זאגט דעם פסוק (ויחד לבבנו וכו') אחד אנדערע
פסוקים ום פון יראת השם זאל זיין כוונה אין הארץ זיין אויף זיינע קינדס קינדער. ו ער זאל נזהר
זיין אויף דעם מאנ וואס איז אין יומא דהיינו ראש השנה זאל ער גיט רעבנן ביחידות. ו ער
זאל תפלה מאן איידער די צרה קומט ח"ו דרום זענן זיך נוהג דיא פרוסע ליים או זיא מאבין
בתשובה אין קינר זענן זי פריער מתפלל או דער מדת הדין אוג עין הרע זאל ניט ניוועלטיגין איבער
זיא אוג דם איז איין גוטער מנהג. ח ער זאל אין זיין תפלה זיך מכוין זיין מענין קדשי קדשים
וארום שלמה המלך ע"ה האט גיבעטין פון נאט דדוק אז דאס אלס מזליח זיין צו דעם ואם
איז זיך מכוין דארט מתפלל צו זיין. אוג דאס איז אויך איין סגולה צו מבטל זיין שלעכטע מחשבות
דאס ער זאל מראכטין אין זיין הארץ נליך ויא ער איז אין קדשי קדשים. עוד נאך אסגולה איז
צוא מבטל זיין שלעכטע מחשבות בשעת דאוונין דאס ער זאל מראכטין אין הארץ גליך וי ער
שטייט אין נן ערן אוג זאל האבין איין מחשבה די צדיקים ואם ער האט זיא ניקאנט בייא זיין
לעבין זיצין אין נן ערן אוג נליך ויא ער שטייט אקעגין זיא פון וייטין. ס אז ער גיט איין פרוסה
צוא איין ארימאן זאל ער מיינד דין דעם היילינין שם (הי"ה) אזוי שרייבט דער הארי"ל. אוג
אויב עם האט יך פלוצלינג צוא אסענטשין מזדמן ניוועז איין ארומאן אוג זיין פרנסה איז אויך
נאר בצמצום זאל ער ויסן אז נאט ב"ה ויל אים מציל זיין פון עפים איין פורענות דרום האט ער
אים צוא נישיקט דעם ארומאן. י ער זאל זוכין זיינע ועזען אוג פארעכטן זייני מעשים אלי מאג פר
זיין שלאף זאל ער מראכטין ום פר עבירות ער האט ניטאן אנאנצין מיאג אוג זאל דדוק היכה תשובה
טון סיט ארעכטר תרטה. הכפ זעה ואם דער בעל עשרה מאמרות זאגט או אלע תנועות פון דעם
סענטשין אפילו דיא מחשבות פון זיין הארץ ויערט אלץ אויף דעם היכל אן גישריבן דרום זאל
ער ניט זאגין אז מען בראכט ניט זוכין נאר אזעלכי עבירות ואם מען טוט סיט דיא גליד. גליך
ויא גזלה גניבה אודער אזו אנגליכין. נאר ער מוז זיך אויך אם שיידן אוג תשובה מאן פון עם אוג
פון ערות פון קנאה פון האוה אויך מוז ער תשובה מאן אויף אשלעכטע מחשבה אנדר אזוינ

שבזמן שאדם רגיל בהן קשה לפרוש ועל זה נאמר יעזוב רשע דרכו · ובשיבא איזה הרהור פתאום יעשר בזריזות ויאמר אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה · סעפים שנאתי ותורתך אהבתי · (יא) יהא אדם זהיר בדבורו היוצא מפיו לעשות כשמרת למשמרתו · הבט וראה ידוד המלך ע"ה אמר אם אלהים הסיתך בי אמר הקב"ה כמית קראתני חייך שאתה נכשל וכו' שמכת זה נפלו אחר כך כמה אלפים מישראל בדבר כמבואר בכתובים · (יב) יהא אדם זהיר בדבור חיוצא מפיו יהא ברחילו ורחימו א הבט נא וראה מה שכתב ר"ת בשם התקונים שכל אבר שלא נתקן כראוי חוזר לבא בגלגול אפילו קול ודבור שלא הוציא ברחילו ורחימו להיות השם שלם חוזר בגלגול . ועונש הגלגול הוא מר לנשמה יותר מגיהנם ק"ו בן בנו של ק"ו שומר פיו ולשונו שלא ישמא בלשון הרע וכ"ש בניבול פה ח"ו ראו שמא טמא יקרא · ולכן יחרד כל אדם תרדת גדולה מיום הדין הגדול והנורא ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו ונשמתו כראוי · ולעשות משמרת ומסגרת לשקול את הדבור קודם שיצא מפיו ואז טוב לו · (יג) יהא אדם זהיר במדת השתיקה לשם שמים כי היא רפואה לכלם · ראה תראה מה שכתב בספר החסידים סי' תשמ"ז חל"ל · לולא שבני אדם מגידים מה שרואים היו רואים דברים הרבה כמו שרואים הבהמות שאין מגידות · וכתב שם אדם שינזק ב אם יגיד מה שראה תוך עשרה ימים ככנה לו · וכן כל אדם ישקול דבורו קודם שיצא מפיו · (יד) יהא אדם זהיר שלא לאכול בכל מקום · וכן איתא בזוהר שמות בשביל שאכלו לחם רע עין היה הגלות ת' שנה · וכתב שם אדם הלוהט אחר כעיו והנאת גוף ישחוט עצמו ולא יאכל אצל רע עין · (טו) יהא אדם זהיר מאד שלא יגדד אף בעת צרה . וכתב בספר החסידים אע"פ דתוספת כתבו שנודרים בעה צרה ה"מ דזדות הראשונים שהיו בטוחים בעצמם שלא ישנו את דבריהם מכל מניעות שבעולם משא"כ זדות אחרונים : ואמרו בירושלמי הנודר פנקסו פתוח עליו ששים עצמו חסיד שבטוח לקיימו · על כן שומר נפשו ירחק מהם פן ח"ו יכשל בעון נדרים כי חלוקים בעניניי נדרים ק"ו באם הוא היצה להפר כמה וכמה חלוקי דינים בהפרת נדרים שהעולם עתה אינן בקיאין בהם · וצריך ללמוד אותם בש"ע להיות

א כילתם ומהכנה נסקנ"ם : ב על ידי שדים וכיוצא :

אונ אוו אַנגלייכין דַען אז דַער סָענטש וועדט נִיוואנט אין דיא עַבירות זָענין זייא נָאהָ עָרנָער אונ עָם איו שְׁוועריר אף צו שַׁיידין זיך פון דיא עַבירות וויא פון דיא עַבירות וואם וָערין גיטָאן מיט די גְלַיידער אונ אז עָם קומט פְלוצְלינג עָפּעס אַיין הַרהור צו דָעם סָענטְשין זאל עָר אין שְׁרַייען דרוף מיט וְריוזות אונ זאלין זאגין דַעם פסוק (אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה · סֵעפים שָׂנאתי זתורתך אהבתי) · יא עָר זאל נִיהיט זיין מיט זיין דיבור · יב עָר זאל נִזהר זיין אז דַער דיבור פון דָעם דַאונין זאל זיין מיט פָארכט אונ לִיבְשאפט צו גָאט בָּרוך הוא · דָער רַבינו תם שְׁרַייבט אז אִיטְלִיכָר אַבָּר וואם אִיז נִיט פַּאר דָעכט נִיוואַרין אזו וויא עָם נִיהָער צו זיין מוז עָר מְגוּלְגֵל וְוערן אונ דָער עוֹנָש פון גִלגול אִיז בִּיטָער צו דָער נְשָׁמָה מֶער פון דָעם נִיהִנָם · מִכָּל שְׁכֵן עָר זאל הִישָׁן זיין מויל אונ זיין צונג עָר זאל זייא נִיט מְטַמֵא זיין מיט לָשׁון הָרַע אונ מִכָּל שְׁכֵן מיט נִיבול פה ח"ו וְאַרום דָענְמָאלְט וְעָרט עָר גֵירופין טָמֵא אונ דָרום זאל דָער סָענְטְש זיך שְׁרָעקין פַּאר דָעם יום הַדין צו הִיטין זיין מויל אונ זיין צונג וְעט עָר הִישָׁן זיין נְשָׁמָה פון צָרות אונ צו מאן אַיין הִיטונג אונ אַיין שְׁלָאם צוא וְענין דָעם דִיבור אַיידער עָר גַייט אַרוים פון זיין מויל אונ דָענְמָאלְט וָעט אִים גוט זיין · יג אַמָענְטְש נִיהָער גְזָרָר זיין צו הָאבין אין זיך דיא מִדָה פון שְׁוַייגין דָען דָאם אִיז אַיין רְפוּאה צו אַלעמין זעה וואם שְׁטייט אין סֵפֶר חֲסִידִים וְען דיא סָענְטְשין זאלין נִיט אום זאגן וואם זייא זָעהָן וואלטָן זייא נִיזָעהָן פִיל זאכין · אונ אִיטְלִיכָר סָענְטְש זאל אִיבָּר וָענין זיין דִיבור אִיט עָם גַייט אַרוים פון זיין מויל · יד עָר זאל נִיוואַרינְט זיין נִיט צו עָסין בייא אִיטְלִיכָן סָענְטְשין וָאַרום מָאמָר אִיז עָר אַיין רַע עַיִן · אונ דָער זהר שְׁרַייבְט דָער סָענְטְש וואם אִיז לָהוט נָאהָ פִיל עָסין · וְאל עָר זיך בָּעסיר קולין אונ זאל נִיט עָסין בייא אַיין רַע עַיִן · כה עָר זאל זייָער נִיוואַרנְט זיין קין נָדר נִיט טָאן אָפִילו וויען עָם קומט ח"ו אַצָרה אויף אִים וָאַרום מָאמָר וְעט עָר ח"ו נְכשל וָערין אין זינד פון נְדָרים וָאַרום אין דיא עָנְיינִים פון נְדָרים אִיז דָא פִיל חִילוקים וואם אִיז נִיט מִכָּל שְׁכֵן אַז עָר וויל זיך מַפֵּר זיין דָעם נֵדר אִיז בְּוַודַאי דָא פִיל חִילוקים וואם דָער עוֹלָם אִיז נִיט בָּקִי אִין וי צו קָען מָען מיתיר זיין דיא נְדָרים צו זיין · אונ דָם אִיז נִיט קין קְלַיינָע זאך דָרום אִיז בָּעסָער דָר

בקי בהם אם ראויים להתירם אם לא וכי לא דבר קטן הוא על כן טוב להרחיק ממנו כמטחוי קשת שלא יכשל · הבט וראה מהתפארת ישראל יעקב אבינו ע"ה נכשל בזה ואם בארזים נפלה שלהבת וכו' · ואם רוצה לקבל עליו יאמר בלי נדר ואפילו הכי מצוה לקיימו כמו שכתב בספר שני לוחות הברית ז"ל מכל מקום הוא בכלל מוצא שפתיך תשמור ושב ורפא לו ·

(טז) יהא אדם זהיר כשבא למדת חסידות ופרישות שלא לנטות ימין או שמאל ממילי דחסידות שמתוך כך יכול להוסיף קדושה יום יום ורוח הקודש מסייעתו להתגבר ממדרגה למדרגה אף כשהוא אדם חלש הוא הנותן ליעף כח מה שאין כן כשסותר דבר אחד מהחסידות ופרישות אז רוח הקודש מסתלקת ממנו ושוב לא יכול לעמוד בקדושתו מחמת חולשת הכח · (ועיין מזה זוהר פ' תרומה בפס"ק תקחו את תרומתי) · (יז) יהא אדם זהיר כשמוכיח איזה אדם על מעשיו הרעים שלא להזכירו העבירה בפירוש כי אם דרך רמז כמו שכתב הזוהר פ' קדושים ובתוספתא · וכן הוא ברז"ל הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים יכול אפילו מתבייש על ידו ת"ל ולא תשא עליו חטא · ומשמעות הזוהר שם דוקא בפעם ראשון יזכור רק דרך רמז · (יח) יהא אדם זהיר שלא לדבר דלטורין על ישראל אפילו ישראל אינן עושים רצונו רצה הקב"ה לזכות את ישראל לדבר עליהם דבר טוב וראיה מפורשת מאליהו הנביא כדאיתא ברז"ל ומגדעון ג · וכל שכן שירגיל אדם עצמו בסדרה זו לדון את חבירו לכף זכות לעולם · ואפילו בתוכחה יהא נזהר מלדבר שמץ רע על ישראל · שעל ידי שאמר משה רבינו עליו השלום לישראל תרבות אנשים חטאים יצא ממנו בן בנו שנעשה עבר לע"א · וכן נ"כ הובא בספר החסידים באזהרה גדולה על זה ·

(יט) יהא אדם זהיר להיות סן הנעלבים ואינן עולבים ראה דוד המלך עליו השלום ששמעי בן גרא קלל אותו בקללה נמרצה ורצה אבישי לפגוע בו ואמר לו דוד הנח לו כי אלהים אמר כו' אולי יראה ה' בעניי וכו' ואף שסקל עליו באבנים ובעפר אפילו הכי לא הניח לעשות לו דבר · ואמרו בסדרש באותו פעם נמנו בבית דין של מעלה להיות דוד אחד מארבעה במרכבה · (כ) יהא אדם זהיר בסרת הענוה מאד ויתרחק מהגאוה ברבור ובמעשה ובמחשבה דאפילו במחשבה נקרא תועבה שנאמר תועבת ה' כל גבה לב וכ"ש בדבור וכ"ש במעשה · הבט וראה מה שארז"ל בשביל שאמרו המלאכים משחיתים אנחנו נדחו ממחיצתו אף על גב שתוך כדי דבור חזרו ואמרו שה' שלחם · גם מה שאמרו רז"ל בחזקיה עליו השלום על ידי שאמר לישעיה מארץ

ג כמו שתמהו חו"ל כשתמה לגיסו לפני סקב"ס כי עזכו כניהן בית יבראל תמה לו ותח לגיסע בן שפס תמשה נכניה מתחיי ושה תמהו שת"ל סקב"ס עד שתחס מקטרג על בני לן לדרכן דמשק שסיס מקום של עו"ג וביו עובדים שם ע"ג כמיון יעוס שממס·וכמדרש תנחומא לימה כגדעון שתמה לו סקב"ס דין הוא שתגלס לו תני בכבודי עליו שנתמה ויפן תניו זיתמה לו לך נכתן זס יש כן כח לגמד כישראל על ישראל בזכותן שם נגלגלן :

פון צו דָעָר וַייטֶערִין זִיךְ קְרִיעָר זָאל נִיט גִישְׁטָרוֹכְלְט וָוערִין אוּנ אַז עָר וִויל מְנַדֵּר זַיין זָאל עָר זָאגִין אִיךְ וִויל דָאס גָעבִין בָּלִי נֶדֶר אוּנ פון דֶעסְט וָוענִין אִיז עָס אַמְצָוה מַקְיִים צוּ זַיין · פז אַז דָעָר מְעַנְטְשׁ קוּמְט צוּ דָעָר מִדָּה פון תְּמִידוֹת זָאל עָר גֵיוָוארוּנְט זַיין עָר זָאל נִיט אַוֹועק גַייגִן פון דִיא זָאכְן פון תְּמִידוֹת וְוארוּם דוּרְךְ דָעם וָוענִין מָעָרִין הַייליגְקִייט אַלָע טָאג · אוּנ דָעָר רוּחַ הַקוֹדֶשׁ וָוענְט אִים הָעלְפִין צוּ שְׁטָארְקִין זִיךְ פון אַיין מַעֲלָה צוּ דָעָר אַנְדֶערְער אוּנ דָאסְטָשְׁ עָר אִיז אַיין שְׁלָאפִיר וָוענְט נָאט ב"ה אִים נָעבִין כּחַ אָבָּער אַז עָר טוּט נִיט אָפִילוּ אַיין זָאךְ פון תְּמִידוֹת וּפְרִישׁוֹת וָוערְט דָעָר רוּחַ הַקוֹדֶשׁ פון אִים אָפ גִיטָאן אוּנ עָר וָוענְט שוין מָער נִיט קָענִין שְׁטִין אִין זַיין הַייליגְקִייט מַחֲמַת זַיין כּחַ וָוערְט שְׁלָאף · יז אַז עָר שְׁטָראפְט אַיין מָענְטְשִׁין זָאל עָר אִים נִיט דָעָר מַאנְן בְּפִירוּשׁ דִי עֲבֵירָה וָואס עָר הָאט וִיטָאן נָאר עָר זָאל אִים זִי דָר מַאנִין בְּדֶרֶךְ רָמְז אַבָּר אַז עָר פָאלְגְט אִים נִיט מֵעֵג עָר אִים שוין דָעָר מַאנִין דִי עֲבֵירָה בְּפִירוּשׁ · יח עָר זָאל גֵיוָוארִינְט זַיין נִיט צוּא רֵיידִין שְׁלֶעכְטֶם אוֹיף יוּדִין וְוארוּם נָאט ב"ה וִויל מְזַכֶּה זַיין דִיא יִשְׂרָאֵל מָעַן זָאל אוֹיף זַייא רֵיידִין גוּטְן אוּנ טָאל שָׁבֵן אַז דָעָר מְעַנְטְשׁ זָאל זִיךְ גֵיוַוייגְנִן מִיט דָר מִדָּה זַיין חֲבֵר דַן זַיין לְבַף זְכוּת אוּנ אָפִילוּ בְּשָׁעַת אַז עָר שְׁטָראפְט דָעם עוֹלָם זָאל עָר אוֹיךְ גֵיוָוארִינְט זַיין פון צוּ רֵיידִין שֶׁלֶעכְטְן אוֹיף יוּדִין · יט עָר זָאל זַיין פון דִיא וִם וָועדִין פָּאר שָׁעמְט פון אַנְדֶרֶע אוּנ עָר פָּאר שָׁעמְט נִיט קֵיין אַנְדֶרִי · זָעה דִיא מִדָּה פון דָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה דָעָן שִׁמְעִי בֶּן גֵּרָא הָאט אִים גִישָׁאלְטִין אוּנ הָאט גֵיוָוארְפִין שְׁטֵייגָער אוּנ עָרד אוֹיף דָוִד אוּנ פון דֶעסְט וָועגִין הָאט דָוִד נִיט גִילָאזְט טָאן צוּ שְׁמְעִי קֵיין שוּם שְׁלֶעכְטְן · כ עָר זָאל הָאבִין דִי מִדָּה פון עֲנָוָה אוּנ זָאל זִיךְ דָעד וַייטֶערִין פון נָאָוָה מִיט רֵיידִין מִיט וָועָרְק אוּנ מִיט דָער מַחֲשָׁבָה וְוארוּם אַז אֵיינָער הָאט נָאָוָה מִיט דָער מַחֲשָׁבָה וַיערְט עָר אוֹיךְ

רחוקה באו אלי נענש . ראה תראה כמה תבבר העבודה והשומר נפשו ירחק ממנו . וכתב בספר שני לוחות הברית האדם המקבל בלבו להיות עלוב ואינו עולב שומע חרפתו ואינו משיב אין צריך רב ללמדו שהשבינה מלמדתו . (א) יהא אדם זהיר כשדורש ברבים וקונה שם טוב לא יהנה לבו ח"ו מזה כמו שמצינו ברז"ל באחר מי' הרוגי מלכות ששאלו ממנו חבריו מפני מה נענש במיתה חמורה כזו וא"ל שמא כשדרשת ברבים נהנה לבך והסכים עמו . ע"כ מאד מאד יהא נזהר בו ואם יבא איזה הנאה בלבו מחמת מספר שבחיו וערב לו ישים אל לבו תכף בתוך הדרש ויאמר לבי לבי הרחק מן הכבוד כמה וכמה אנשים שהיה להם כבוד וגדולה ועברו ומתו והיו כלא היו . וכן בכל מצוה או תורה לא יהנה ח"ו מן הבריות על אשר עשה אותו רק ישמח שמחת מצוה על אשר זכה לעשות מצוה זו לשם שמים ויאמר בפה מלא בתוך הדרש וכל שכן מקודם לשם יחור קודשא בריך הוא ושכינתיה ועל ידי זה ינצל מהמכשול ומרין הקשה . וגם יראה להשמר מעין הרע בדרש כי שכית החק ראיה בזה . (ב) יהא אדם זהיר בכבוד הספרים ובזמן שבא על אדם הוא בשביל בזוי הספרים כמ"ש רז"ל המכבד את התורה וכו' . וכתב בספר החסידים אדם שיודע שיפיח בשינה אל ישכב תוך חדר של ספרים אם לא שמכסה אותם . (ג) יהא אדם זהיר כשבא לו בשורה טובה יאמר בזריזות הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו . כתב בעל שני לוחות הברית אע"ג דהיא הנאה מועטת יהיה עליו כסרובה וישבח ה' עליו . (ד) יהא אדם זהיר לשמור נפשו שלא יהא גרמא בנזיקין בהלויית המת שלא יפגע בנשים . ובזוהר פרשת ויקהל נשבע הוא בשבועה גמורה ואמר דרובא דעלמא מתו בלא עתם בשביל שלא שמרו נפשם מזה . עיין שם באריכות ושומר נפשו ירחק מהם . (ה) יהא אדם זהיר כשיוצא לדרך לפרוע נדריו ואל ישהה נדריו (כמו מעשה דההוא טעיא במדרש ילקוט קהלת) . צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו . (ו) יהא אדם זהיר לחדש חדושי תורה ויראה להשיג יותר מהשגתו ויתפלל למי שהחכמה שלו . דכשם שחייב אדם בפריה ורביה כך חייב אדם בפריה ורביה בתורה שנאמר ישרצו המים ואין מים אלא תורה . ויהא זהיר לחדש חדושים להיותם חקוק על לבו והוא עטרה לראשו כשהולך לעולמו והרפה ובושה גדולה לנשמתו כששואלין אותו מה חידש בלמודו ואינו יודע . וזה רמזו רז"ל כל השוכח דבר אחד מששנתו וכו' וכן שמעתי

אומרים

גירופין אום ווערדיג אוג כּפל שׁכן אז ער האלט זיך בנאוה סיט דעם ביידין אוג סיט דיא ווערק דער של"ה שרייבט דער מענטש ואם נעמט אויף זיך אז יען אייגער ועט אים פאר שעמען ועט ער אים ניט פאר שעמען צוריק דער בראדף ניט האבין קין רבי וארוס דיא שכיחה ועט אים לערנן . כא אז אמענטש דרשוף צווישן פיל לייט אוג קריגט איין גוטן שם זאל ער דער פון קיין הנאה האבן אזו גיפינען מיר אין דער נמרא אוג אז עם קומט עפים איין הנאה אין זין הארץ סתמת דך עולם לזגט אים זאל ער זיך טראכטין אין זיין הארץ מיין הארץ דער ווייטר זיך פון בבוד דען וי פיל מענטשין האבין ניהאט כבוד אוג ענין גישמארבין אוג ענין נליוך ויא ניא ואמטין נאר ניט ניוזען אויף דער ווילט . אוג אויך אין אלע מצות ואם ער טוט אודך ער לערנט תורה זאל ער קיין הנאה ניט האבין ח"ו פון דיא לייט ואם לזבין אים נאר ער זאל זיך קריען ואם ער האט זכה ניוזען צו טוען דיא מצות פון נאטם וענין אוג פאר דך דרשה זאל ער זאגן (לשם ירוד קובי"ה ושכינתיה) אוג דורך דעם ועט ער ניצול ווערין פון דעם שחערין דין . כב ער זאל נזהר זיין בספרים כבוד אן טאן אוג ואם עם קומט אמאל אויף אמענטשין בזיון איו דם סתמת דעם בזיון פון דיא ספרים ואם ער האלט ניט ערליך . דר ספר חסידים שרייבט אמענטש זאל ניט שלאפין אין דעם תדר וי ספרים זענין ער זאל דיא ספרים צו דעקין . כג אז עם קומט אים אן אנוסה בשוגה זאל ער זאגין מיט זריזות (הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו) האטשע דיא בשורה איז איין וויניגע הנאה זאל עם בייא אים זיין וויא פיל אוג זאל נאט ב"ה דרויף לזיכין . כד בשעת ער איז קלה איין דעם תדר וי ספרים זענין ער זאל דיא ספרים צו דעקין . כג אז עם קומט אים אן אנוסה בשוגה . אוג דך זאל ער ניט בענגנין אין דיא וייבר וארום ראם איז פאר אים אגרויסע סכנה . אוג דך זוהר שרייבט אז דאם רוב מענטשין שמארבן ניט אין זייער צייט ווייל זיא האבין זיך ניט גידאם דער פון כה אז ער גייט אין ווען זאל ער נזהר זיין פריער צוא בצאלין זייגע נדרים אוג זאל ניט אפלייגין זיין נדר . כו ער זאל מחדש זיין אין דער תורה אוג זאל בעטין צו דעם ואם דיא חכמה איז זין אז ער זאל אים העלפין ער זאל קענין עפים מחדש זין אין דער תורה אוג דיא חידושים זאל ער תמיד גידענקין אוג דם ועט זיין איין קרון צו זיין קאפ אויף יענר ועלט אבר אז סען פרעמט אים ואם ער האט מחדש גיוזען אין זין לערנן אוג ער זייסט ניט האט ער גרויס תרפה אוג בושת

אומרים על הרב רבי שמואל קאידונובר ז"ל שמצאו אותו חוזר חדושיו בעת קבוץ . (כו) יהא אדם זהיר לראות תמיד לדרוף אחר חבירו להחזירו למוטב כמ"ש בזוהר דאלמלי הוו ידעי עלמא כמה שכרו גדול היו רודפים אחריו תמיד כמי שרודף אחר כסף וזהב . ובפרט בעבירה המפורסמת בין המון העם בעוונותינו הרבים בעבירות המפורסמות בתורה הירא והחרד דבר ה' לקנאות קנאת ה' צבאות לפקח עם אותם אנשים להדריכם בדרך ישרה וגם להודיעם עונש העבירה כמה עונשו גדול מאוד אולי ואולי יתנו מקום לדבר להרהר תשובה בלבם ולסור מדרכם הרעה והחי יתן אל לבו הלא סוף אדם למות ומי יודע מה ילד יום והכל לפי חשבון . גם רוב המוני העם מניחים תפילין על המצח ולא על המוח וצריך אזהרה גדולה על זה ולא יוסיף עוד . (כח) יהא אדם זהיר כשהוא חלוש ואוכל בזמן שראוי להתענות יכין לבריאות הגוף לעבודת בוראו דזה כלל גדול בתורה בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך דצריך האדם לשמור גופו וחי בהם והיא היא עבודת הבורא שלא יהא חי' כמאבד עצמו לדעת דאין לו חלק לעה"ב . וכן יאמר בפה מלא כשישום לפניו לאכול אין אני אוכל להנאת גופי רק לבריאת גופי לעבודת בוראי אע"פ שהקב"ה יודע מחשבות מ"ם בזה הדבור בורא מלאך חדש גם מסלק מעליו מדת הדין והוו תשמרת מכל דבר רע . והבלל כל מעשיך יהיו לשם שמים וטוב לך : (כט) יהא אדם זהיר שלא לשמוח עצמו בעולם הזה . ועיקר חיבוט הקבר בא על זה . הבט וראה מה שאמרו רז"ל במדרש הצור המים פעלי מעיר אני עלי שמים וארץ אין כל בריה יודד לידי צער אלא מתוך שאוכל ושותה ושמח הוא ואשתו ובניו . כי גם אמרו במדרש אברהם לא שמח בעולמו יצחק לא שמח בעולמו . ע"כ כל אדם יזהר שלא יתענג עצמו ביותר ולסגף עצמו כל מה דאפשר לתקן פגם העבירות והחי יתן אל לבו כמה וכמה מעשים רעים עשה כל ימיו בעולם מיום הולדו והפגם הגדול שקלקל האדם בעוה"ז בחטאו מנעוריו עד היום הזה ושב ורפא לו . (ל) יהא אדם זהיר לדבר דברי תורה אחר אכילתו אחד המרבה ואחד הממעיט . ואם אין ספר מצוי לו יהא חקוק על לבו בעל פה איזה משנה או דין מש"ע וראוי לומר דין זה מש"ע . אדם השומע ברכת המזון ולא אכל כשאומר המברך נברך שאכלנו וכו' יאמר הוא ברוך ומבורך שמו תמיד לעולם ועד ד' . ובעשרה יאמר ברוך אלהינו ומבורך שמו המיד לעולם ועד . ועל זה המחשבה טובה מצרף כאלו

ד ופר טעם ל"ו שכל מי שחיט יודע זס כוסת ט

כי עָר זָאל זאָגען זײַן חֲבֶר מְחַזִּיר לְמוּטָב זײַן וויא עָם שְׁטַייט אין זוהַר זָען דיא מְעַנְטְשֶׁן זָאלֶן ווִיסֶן וויא גְּרוֹיס דָעָר שְׂכַר אִיז וְואס טָען אִיז מַחֲזִיר בְּתְשׁוּבָה זײַן חֲבֶר וְואלְטִין זײַא נָאךְ דָעם תְּמִיד נָאךְ גַיַאגְט וּבְפָרט אוֹיף אזָא אַיין עֲבֵירָה וְואס דיא פְּרָאסְטָע לַיים טוּען בְּפָרְהֶסְיָא אוּנ מַיינָען אַז עָם אִיז נָאר קַיין עֲבֵירָה נִיט בַּדַארְף עָר זַיי בְּוִדַּאי דְרוֹיף שְׁטְרָאפֶן אוּנ זַיי מוּזַיע זַיין דָעם עוֹנָש וְום זַיא וָעלֶן הָאבֶּן פּוּר דָעָר עֲבֵירָה דָעָן טָאסְטָער וָעלֶן זַיא אִים צוּ הָעֶרֶן אוּנ וְעלֶן תְּשׁוּבָה טָאן אוּנ וָעלֶן אָפּ קְעֶרֶן פּוּן זַייעָר בַּייזָן וָעג . אוֹךְ דָם רוֹב פְּרָאסְטֶי מָענְטְשֶׁן לַייגָען תְּפִילִין אוֹף דָעם שְׁטָענְדָן אוּנ נִיט אוֹיף דָעם מוֹחַ טָען זַיא דְרוֹיף מְזַהִיר זַיין זַיא זָאלֶן אַזוֹ נִיט טָאן . כה אַז עָר אַיז שְׁלַאף אוּנ עָסְט אִין דָעָר צַייט וְואס טָען דָאךְ פָּאסְטִין זָאל עָר אִין זַיינָען הָאבֶּן אַז עָר עָסְט פּוּן וָעגָען זַיין גוּף זָאל גִיזוּנְד זַיין צוּ נָאסְט דִינְסְט וְואנְדָם דָעָר מָענְטְשׁ בַּדַארְף הִיטֶן זַיין גוּף דְרוֹם אַז עָר פָּאר שְׁמַייט עָר הָט קַיין פַּחַ נִיט צוּ פָּאסְטִין זָאל עָר עָסֶן אוּנ אַז עָר וָעצְט זִיךְ עָסֶן זָאל עָר זָאגען אִיךְ עָם גִיט פּוּן וָעגָען דָעָר בַּאגָאה נָאר כְּדֵי מִיין גוּף זָאל גִיזוּנְד זַיין צוּ נָאסְט דִינְסְט . דָעָר גְּלֵל אִיז אַלָע דַייגָע מַעֲשִׂים זָאלֶן זַיין פּוּן נָאסְט וָעט דִיר גוּט זַיין . כו עָר זָאל נְזָהֵר זַיין נִיט צוּ פַּרַייגָען זִיךְ אוֹיף דָעָר וָעלְט אוּנ דָעָר עִיקָר חִיבּוּט הַקֶּבֶר קוּמְט דְרִיבֶּר . זָאה וָום עָם שְׁמַייט אִין סִדְרָשׁ קַיין שׁוּם מֵיעָנְטְשׁ קוּמְט נִיט צוּ צָעָר נָאר מַחֲמַת עָר עָסְט אוּנ טְרִינְקְט אוּנ טוּט זִיךְ אַן תַּעֲנוּגִים דְרוֹם זָאל דָעָר מֵענְטְשׁ זִיךְ קַיין אִיבֶּעְרִינְע תַּעֲנוּגִים נִיט אָן טָאן אוּנ עָר זָאל טְרָאכְטָן וויא פִּיל שְׁלֶעכְטָע מַעֲשִׂים עָר הָאט וְיטָאן אוֹיף דָעָר וָעלְט אוּנ זָאל תְּשׁוּבָה טָאן וָעט אִים נָאסְ ב"ה מוֹחֵל זַיין . ל עָר זָאל גִיוָואהְרִינְט זַיין צוּ רַייזִידִין דִבְרֵי תוֹרָה נָאךְ זַיין עָסֶן סַאיי פִּיל סַאיי וַיינִיגְ אַז עָר הָאט נִיט צַייט . אוּנ אַז עָר הָאט קַיין סֵפֶר נִיט זָאל עָר זִיךְ אוֹיס לֶערְנָען אוֹיסְן וַיינִיגְ אִיין מִשְׁנָה אִדֶּר אַיין דִין פּוּן דָעם שֻׁלְחָן עָרוּךְ אוּנ זָאל עָם זָאגָן נָאךְ דָעם עָסֶן . וָעגָן אַיינֶר הָעָרְט מְזוֹקָן בֶּענְטְשִׁי אוּנ עָר הָאט נִיט גִינָעסֶן מִיט זַייא . בְּשַׁעַת אַז דָעָר זָאגְט נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלוֹ זָאל עָר זָאגָן בָּרוּךְ וּמְבוֹרָךְ שְׁמוֹ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעד . אוּנ אוֹיךְ זַייא וָעגָן אַיין מָגָן זָאל עָר זָאגָן בָּרוּךְ

• ברך במזמן · ואם אוכל עם אחרים ואומר דברי תורה על השולחן לשם שמים לוכות הרבים מה טוב · ויזהר שלא ישהה אחר אכילתו הרבה בישיבה אחת בלי הפסק רק ד' אמות רקשה לגוף מאד : (לא) יהא אדם זהיר שאינו יכול לסגף עצמו בתענית ובמה יתרצה עבד אל אדוניו כתב בשל"ה יבחר יום אחר על כל פנים בחודש ויתבודד בחדר וישפוך לבו לפני ה' בתפלה ותחנונים ווידוים כבן המתרצה בפני אביו ושב ורפא לו : (לב) יהא אדם זהיר לקדש אכילתו ייחשב לו כקרבן ולכוין להוציא ניצוצי קדושה מהמאכל ומאד מאד צריך ליזהר בברכת הנהנין · הבט וראה מה שכתב האר"י ז"ל כמה יש ליזהר בברכת הנהנין שמא אביך מנולגל בו תמצא אתה הורגו דכמה נשמות מגולגלים בדומם צמח חי בלתי מדבר ולכן כשמברך בכוונה מעלה הנשמה ממדרגה למדרגה · ולא כהמון עם החוטפים הברכה בשיניהם ומבליעים בלשונותם והברכה לא כדת וכהלכה אוי להם מיום תוכחה : (לג) יהא אדם זהיר להתרחק מספק איסור אכילה ושתיה כי כל עמל אדם לפיהו בשביל פיהו · בר"ח חסידים הראשונים מרחיקין ע' דרכים מספק איסור אכילה ושתיה · ואותם אנשים המוזהים אוי להם ואוי לנפשם מיום הדין וכל ישראל ישכיעו ויראו ולא יוסיף עוד ג (לד) יהא אדם זהיר לומר פ' קרבנות בכל יום כמו שאמרו רז"ל כל העוסק בתורת עולה וכו' · ובמדרש הנעלם אמרו האי מאן דמרכר בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ענינא דקודבניא ויכוון בהו ברית כרותה דאינון מלאכי דמדכרין חוביא דבר נש לא יוכל למעבד ליה בישא אלא טבא עכ"ל · גם בפ' הקטורת ז"ל הזוהר אמר רבי שמעון אי בר נש ידעי כמה מעליא עובדא דקטורת קמי קודשא בריך הוא הוי נטלי כל מלה והוי סלקי עטרה על ראשייהו ככתרא דדהבא · (לה) יהא אדם זהיר בהסתכלות נשים · וכתב בר"ח הרואה אף שלא בכוונה באשת איש ונהנה בראיה נענש באותו העולם קל וחומר בן בנו של ק"ו שלא יכוין להסתכל ולהנות ח"ו · אך כי לא נתנה תורה למלאכי השרת ולאו כל אדם זוכה להתבודד תמיד בחדרו שלא להסתכל בילוד אשה · ע"כ אותם אנשים המובלעים בין הנשים כבני ביתו ישים אל לבו החלה לבטל כל הרהורים וכל מחשבות זרות שלא יהנה ח"ו שלא יענש לעתיד עין תחת עין · כמ"ש בזוהר ממונה אחד קאים על קברו ותבר ליה עיניו של זה וכמה נחשים ועקרבים

אֱלֹהֵינוּ וּמְבוֹרָךְ שְׁמוֹ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד · אוֹן אוֹיף דָּעָר גוּטָע מַחֲשָׁבָה וָעָט אִים גָאט בְּ"ה רָעכְנָן גָלַייךְ וִיא עָר הָאט נִיבָּענְטְשָׁט כִּיט אַיין מְזוּמָן · אוֹן אוֹיב עָר עָסָט כִּיט אַנְדֶרָע זָאל עָר זָאגִין דְּבָרֵי תוֹרָה בַּיא דָעם טִישׁ כְּדֵי כְּזוּבָּה הָרַבִּים זַיין · לא דָעָר וָאם קָען נִיט פַּאכְטִין זָאל עָר זִיךְ אוֹים דָעָר וַיילִין אַיין מָאג אִין חוֹרֶשׁ אוֹן זָאל דָעם מָאג זוּצָען אִין אַבְּזוּנֶדֶר חֶדֶר אוֹן זָאל אוֹים נִיסָען זַיין הָאָרץ פָּאר גָאט ב"ה כִּיט נִיבָּעט אוֹן וִידוּיִם אַוו וִיא אַיין זוּן בָּעט זַיין פָּאסָער אוֹן זָאל חֲרָטָה הָאבִּין אוֹיף זַיינָע עֲבֵירוֹת אוֹן תְּשׁוּבָה מָאן אוֹיף דָעָן וָיא דָעָן וָעָט אִים גָאט זַייא מוֹחֵל זַיין · כִּי עָר זָאל הַייטִינְן זַיין עָסָן וָעָט עָם אִים גִירַעכִינְט זַיין וִיא אַקְרְבָּן אוֹן זָאל נְזַהֵר זַיין בְּרָכוֹת צוּ מַאכִין אוֹיף אִיטְלִיכָעם עָסָן דִיא בְּרָכָה וָאם סָען בִּרַארְף · דָעָר האר"י ז"ל שְׁרַייבְט דוּא מוּזָם זַייעָר נְזַהֵר זַיין אִין דִי בְּרָכוֹת אִיבָּעָר דָם עָסָן אוֹן נִיט אַוו וִיא דִי וָאם חַאפִּין דִיא בְּרָכָה אוֹן דִיא בְּרָכָה אִיז נִיט אַוו וִיא רָעכְט אוֹן זַייא וָעלִין דְּרוּיף נִישְׁטָרַאפְט וְיעָרִין · לֹא עָר זָאל זִיךְ דָר וַייטָעָרִין אֲפִילוּ פּוּן אַוו אַיין עָסָן אוֹן וַייא צוּ זַייעָר נָשָׁמָה פּוּן דָעם יוֹם הַדִּין · לֹא עָר זָאל נְזַהֵר זַיין צוּ זָאגִין אִלִי טָאג דִי פָּרָשָׁה פּוּן דִי קָרְבָּנוֹת וִיא אוֹנְזֶרֶע חֲכָמִים ז"ל הָאבִּין גִיזָאגְט דָעָר וָאם וָאגְט דִיא דִינִים פּוּן אַיין קָרְבָּן עוֹלָה אִיז גָלַייךְ וִיא עָר אִיז כָּקְרִיב אַיין קָרְבָּן עוֹלָה · אוֹן דָעָר זוהר שְׁרַייבְט רַבִּי שִׁמְעוֹן הָאט גִיזָאגְט וָעָן דָעָר מָענְטָש זָאל וִיסָען וָאם פַּאר אַסַייעָרָע זָאךְ דִיא קְטוֹרֶת עָנְגִין פַּאר גָאט ב"ה וָאלְטִין זַיי גִינוּגָן אִיטְלִיכָעם וָאוְרְט אוֹן וָאלְטִין עָם גִימַאכְט וִיא אַיין גִילַדֶנָע קְרוֹן · לֹה עָר זָאל נְזַהֵר זַיין פּוּן צוּ קוּקִין אוֹיף וַייבָּר · דָעָר רַאשִׁית חָכְמָה שְׁרַייבְט דָעָר וָאם זְעהָט אַיין אִשָּׁת אִישׁ אוֹן הָאט אֲפִילוּ זִיךְ נִיט כְּתִכְוִין נִיזָען צוּ זָעהָן דִיא אוֹן עָר הָאט הָנָאה פּוּן דָעם זָעהָן וְיעָרְט עָר גִישְׁטָרַאפְט · אִיז שׁוֹן אֲפִשִׁיטָא עָר זָאל זִיךְ נִיט מְתָכְוִין זַיין צוּ קוּקָן אוֹיף אַיין אִשָּׁה נָאר דִיא תּוֹרָה אִיז דָאךְ אַבָּעָר נִיט נִיגְעבָּן נִיוּואָרן צוּא מַלְאָכִים אוֹן נִיט אִיטְלִיכָעָר מָענְטָש אִיז זוֹכָה צוּ וִיצִין הַמִּיד אֲלַיוֹן אִין אַבְּזוּנְדֶר חֶדֶר אַז עָר זָאל נִיט קוּקִין אוֹיף קַיין אִשָּׁה אוֹן דָאם רוֹב מָענְטְשִׁין בְּדַארְפִין גַיין אוֹיף דָעם מָארְק צוּ זוּכִין פַּרְנָסָה אוֹן דָאךְ אִיז דָאךְ דָא וַייבָּער דְּרוֹם זָאל עָר פָּרַיעָר מְבַטֵל זַיין אַלְע שְׁעָעמָטָע מַחֲשָׁבוֹת אַז עָר זָאל נִיט

ועקרבים דכלהו עקצי ליה ע"כ שומר נפשי ירחק מהם · (לו) יהא אדם זהיר מבעס כי עונשו מר מאוד · האר"י זלה"ה הקפיד בענין הכעס יותר מכל העבירות ואולי אין לו תקנה כי הוא תמיד ככלב שב אל קיאו · בזוהר דא איהו בר נש דמריר במריה ואסור לאתקרבא בהדיה כי בסה הוא נחשב עבודת גלולים אתחשב האי בר נש ומאן דאתחבר עמיה כמה דסתחבר בע"ג ממש בגין דע"ג ממש שריא בגויה דעקר קודשא עלאה ושרי באתריה אל זר · עוד שם ממונין נטלין אילין מילין בישין כל אלין דזרק בר נש ברוגזא וסליק ואמר דא הוא קורבנא דסלניא דקריב לסטרא דיקן וכרוזא קראין בכל אילין רקיעיא ויי לפלניא דאויל בתר אל זר ופלח לאל אחר וכרוז קארי ומנא תנינא אוי להם כי נדדו ממני זכאה איהו בר נש דאסתמר מאורחייהו עכ"ל · הבט נא וראה עד כמה תכבר העבודה הפנם הגרול של מדה רעה כעס על כן היזא והחרד לדבר ה' ישים אל לבו תמיד דברי הזוהר הנזכר לעשות גדרים ומשמרת למשמרת שלא יכשל עוד בפגם הגרול ונפשו כעפר לכל תהיה ושב ורפא לו · הרי לך ל"ו דברים שתתנהג בהם לסור ממוקשי מות ואע"פ שיש מהם קשים לכאורה לקיימם ההרגל בהם נעשה טבע שני · הבט וראה רמז נכון על פסוק שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד מה השמן הזה איט יוצא בי"א ע"י כתישה וזהו שמן זית זך כתית ירצה נעשה זך ע"י הכתישה וזהו לרעת וללמד בני אדם שילמוד לכתת ולהדניל את עצמו במצות כדי שיאיר נשמתו לפני הקב"ה . וזה להעלות נר תמיד הנשמה שנקראת נר דכתיב נר ה' נשמת אדם יעלה ויאיר לפני ה' · ובפרט שגוף האדם רומז אל המנורה שתי אוזנים ושתי זרועות ושתי ארכובות הם כנגד ששה קנים הבולטות מן הגוף שלשה מול צד ה והגוף עצמו קנה האמצעי והרעת שבראש מאיר לכל · (עיין באורך בספר שני לוחות הברית ואכלת כנפשך שבעך בענין דוגמת המנורה לגוף אדם קראהו משם) · הרי דעת האדם מאיר לאדם להדריכו בדרכי השם ולעשות אופנים לגרש מקרבו היצר המגעו ע"י ההרגל כמחובר דכל הרגל נעשה טבע שני :

פרק כא יום המיתה ויום הקבורה

שים בן אדם נגד עיניך וחשוב כאלו בא עת פקודתך ואתה מת מוטל על גבי קרקע באמצע הבית ובאילו אשתך ובניך ובני

ה ג"ל דכ"ג שלשה מיד ימין ושלשה מיד בשמאל

קיין הַנָּאָה הָאבֶּן פּון רָעם וואם ער זעהט שׁיינע ווייבער ברי ער זאל ניט גישׁטראפט ווערין איבּר רָעם וואם ער האט ניקוקט אויף פרעמדע וייבער · אוג דער וואם וויל היטן זיין לייב זאל זיך דער וייטערין פון צוא קוקין אויף פרעמדע וייבער אוג הַנָּאָה צו האבין דער פון · יו ער זאל ניעמד נוהר זיין קיין כּעס ניט צו ברויכין · דער האר"י זללה"ה האט מקפיד גיוועזן אויף דער עבירה טעג פאר אלע עבירות · אוג דער האט אפשר נאר קיין תקנה ניט מחמת ער טוט אלע מאל ווידר די עבירה · דער זהר שרייבט דער וואם ברויכט כעס איז מודד אין נאט ב"ה אוג מען טאר ניט גינעהנן צוא אים רען ער איז ניראכינט פאר איין רעכטן נעמצין דינער אוג דער וואם בהעפט זיך צו אים איז גליך ויא ער בהעפט זיך צו דער נעמצין דינסט וייל דאס רועט אין אים · אוג אין אלע היסלען רופט מען אוים וייא צו דעם דאוזין וואם הט גרינט צו דיא נעמצין · אוג דאס אנדרע מאל רופט מען אוים וייא צו ויא דען ייא זענין ואזין פאר ואנזיקט פון מיר · ואל דעם מענטש ואם ער ווערט גיהיט פון זייער ויעג · נוא זעה ויא גרוים אוג שוער איז דער גרויסער פנם פון דער שלעכטר מדה פון כעס דרוס דער וואם פארכט זיך אוג ציטערט פאר נאט זאל ער תמיד גיריינקען די רייד פון דעם זהר אוג זאל וזכין נדרים אוג גרוים היטונג או ער זאל שון ניט נכשל ווערין אין דעם גרוסן פנם אוג זיין לייב זאל זיין צו אלע אזו ויא ערד אוג זאל תשובה טאן ווען אים נאט ב"ה מוחל זיין · נוא האסט דא זענקס אוג דרייסיג זאכין ואס דו זאלסט זיך אין זיי נוהג זיין כדי דרדך זיי אף צו טאן פון זיך דעם שטרויכלונג פון דעם טויט · אוג האסטש צווישן די זאכן איז דא אזעלכע ואס דאכט זיך דיר או עס איז שוער מקיים צו זיין · פון דעסט ועגין או דו ועסט זיך גיוויגין מיט זיוא ועט עם בייא דיר ווערין ויא איין טבע :

פרק בא יום המיתה דעם טאג פון דעם טויט אוג פון דער קבורה טוא דוא מענטש קענין רייניע אויגין אוג טראכט נכייך ויא דיין ציים פון צו שטארבין איז ניקומען אוג דו ביסט גישטארבין אוג ליגסט אוף דר ערד אין מיטן שטוב · אוג גליך ויא דיין וייב מיט דייני קינדר

ביתך וכל אוהביך ורעיך יושבים אצלך ומסבבים לך בקינות עדוכות ובקול בכיה ממרר את שומעיהם · ונשמתך מרחפת על גבי גופך הולכת מראש לרגלים ומן הרגלים לראות מקום לחזור ליכנס בגוף ואינה יכולה · מתאכלת ושותקת ודוממת כאשה עטופה שחורים על אלוף נעוריה הולכת מבית לעליה ומן העליה לבית לראות מקומות הטורגלות לישיבתה ביושבה עם הגוף · משם נוסעת אל מקום אוצר חמדותיה ומלבושי הפארתה · ומצטערת ודואגת היאך תניחם והיא ערומה וערתק גופו מבלי לבוש מוטל ערום כאבן שאין לה הופכים · ודמה גם נגד עיניו כאלו באים לרחצו במים קרים ואין חוששים עוד עליו על הציונה ומלבישים אותו בהכריכין בלבר מכל עמלו אשר עמל ומכל הטורח אשר טרח כל ימי חייו ושאר מלבושיו הנחמדים וממונו מוכן ומזומן לבעל אשתו · ודמה לו כאלו מניחין אותו בארון ועל כתף יסבלוהו מתיאים אותו מביתו על מנת שלא להחזיר · ואשתו ובניו צועקים אחריו בקול יללה אינו חוזר פניו אליהם ואין משיב להם כמו שהיה רגיל בחייו בצאתו מביתו שאשתו ובניו היו שואלים ממנו בחזרתך תביא כל חמדה וכל מין מאכל ועל כל דבר היה משיב להם הן הן · ועתה יוצא ושותק · יורדים עמו עד הקבר מכסים אותו בעפר על פניו ואינן יכולים להושיעו צועקים אבי אבי ומשיב אין להם עד שמתיאשים ממנו והחזרים לביתם בידים רקניות ממנו · הוא נשאר בקבר בדד מושבו להורב ביום ולקרה בלילה לשמיר ולשית יהיה ובנשף בערב יום עליו יצעקו כציורים א אין מקום לנוס ואין חוך להנצל שם · והנפש העלובה מטפסת וזורדת מטפסת ועולה על הגוף הוך קברו אולי תוכל ליכנס בו · טורחת בזה עד ג׳ ימים בראותה כריסו מתבקעת מתיאשת ממנו הולכת לבית ומבית לקבר עד ז׳ ימים · וכראותה כי אין תקוה פורחת באויר העולם לבקש מקום מנוח למצוא מרגוע לה מפצרת לעלות למעלה מרוצאת מסך מבדיל וחומת נחשת שעשה עם עונותיו שאינה יכולה לעבור · פוגעים אותה מלאכי חבלה

א סס מלאכי חבלה

אונ דיין הזיו גזינר זיצן בּיי דיר מיט אַקול פון ניזיין וום דם פר ביטערט צוא דיא וואס הערין עס · נשמתך אונ דיין נשמה שוועבט ארום דיין גוף זיא גייט פון דעם קאפ צוא דיא פים אונ פון די פים צוריק צו זעהן איין ארט וויא זיא זאל קענן אריין גיין אונ גוף אונ זיא קען ניט קלאגט זיא וויא איין אשה אוף דעם מאן פון איר יוגענט וואס האט זיא פר לאזט · זיא גייט צוא דיא ערטר וואס זיא איז גיוואגט ניוואארין דארט צו זיצן מיט דעם גוף צוא איר גליקסקייג אונצרות אונ איר שוויגע מקבוּשים : ומשטרת איז זיא זיך מצער אונ זארגט זיך וויא זיא וואס זייא אונטק נלאזט אונ זיא נאקט · אונ זיין גוף ליגט נאקיט וזא אשטיין · אונ ער זאל זיך אוים מאלן גלאזט אונ זיא איז נאקט · אונ זיין גוף ליגט נאקיט וזא אשטיין · אונ ער זאל זיך אוים מאלן גליוך וויא פען קומט אים טהר זיין אונ קליידן אים נאר אין מיט הבריכים אונ דיא איבריגע גלוקטיגע קלייד אונ זיין עלר איז אין גיבריוט צוא דעם מאן וואס זיין זייב ועט עמן · ודמה ער זאל זיך אוים מאלן גליוך וויא פען ליגט אים אין דעם ארן אריין אונ מראגין אים אויף דיא אקסלין זיין זייב אונ קינדער שרייען מיט אביטר קול אונ ער קען ניט אום קערין צוריק זיין פנים צו זייא אונ ניט ענטפרין זייא ויא ער איז ניוואגט ניוועזין או ער פלעגט ארוים גין פון זיין הויז פלענין זיין זייב אונ קינדר פרענין פון אים אונ ער פלעגט זייא ענטפרן אויף איטליכר ואוה · ודמה אבר אצונד גייט ער ארום אונ שוויגט · זי גיין מיט אים בין דעם קבר אונ בדרעקן אים מיט ערד אויף זיין פנים אונ קענן אים ניט העלפין זי שרייען מיין מאטר מיין מאטר אונ קיינר ענטפרט זייא ניט בין זייא קערין וידער אהיים מיט לידיגי העגט אונ ער בליבט אין קבר אלין אונ דיא מלאכי חבלה שרייען אויף אים ער האט קין אורט ניט צו אנטלופין אונ קין לאך דארט ניצוזל צו ערין · והנפש אונ דיא מאר שעמטי נשמה נידרט אויף דעם גוף אין זיין קבר ארין מאטר ועט זיא קענן ארין גיין אין אים אונ זיא איז זיך אז מטריס בין דרייא טעג ער נאך אז זיא ועהט ניט פלויגט זיך ארוים אין דער לופט פון דער ועלט צו זוכן זיך איין רואונג זיא שמארקט זיך ארוף צו גין בויך אין קבר אריין בין זיבן מאל · וכראותה אונ אז זיא ועהט אז עס איז נאר קין האפטג ניט פלויגט זיא ארוים אין דער לופט צו זוכן זיך איין רואונג זיא שמארקט זיך ארוף צו גין אויף דעם היכל ניפיגט זיא איין צוויפאך שייד אונ איין קופרני ואאנט וואס ער האט ניטאכט דורך זייג ער עבירות בענינין זיא די מלאכי חבלה אונ שמטמין זיא מיט נרוסי יסורים נאך איר רשעות

רוחים ורוחפים אותה מיד ליד באימות ופחדים ובשפטים גדולים כפי רשעותה · ובת שלום השבעה הולכים בניו ואשתו לבקר את קברו והנה עלה כלו קמשונים כסו חרולים וגדר אבניו של קברו נהרסה. אשתו נותנת עליו בקולה אולי יענה ובניו בבכיה ממשמשים על קברו אולי ירגיש ואין קול ואין עונה · נוסרים ברעתם אם יוכל היה לדבר היה משיב בנים (שובבים) שאיני חוזר עוד אליכם עד עולם עוד לא תראוני פני נהפכו לעפר ויתפרדו כל עצמותי לא נשאר בו צורה ולא ניף ולא דמות הגוף · מיד חוזרים לביתם ומניחים לו שם · הוא מתעסק בדיני וחשבונו ומשפט נפשו והם מתעסקים בדרכי חיים במשתאות ומעדנים ושולים ובנינים ונשואי בנים בנונים בשמחות וגיל · הנה כל זה ידמה אדם חמיד נגד עיניו וכנגיע יצרו · אם אבן הוא נמוח ואם ברזל הוא מתפוצץ · וכל זה כללו רז"ל בדבור אחד לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר וכו' עד יזכור לו יום המיתה רמזו בזה שיזכור וישים נגד עיניו כל מה שיגיע לו ביום המיתה עד קברו בנזכר · לכן לא אמר יזכור לו המיתה דמשמע שיזכור שימות בלבד · דמזה בלבד אינו מתפעל כל כך להכניע יצרו · כ"א שיזכור וישים נגד עיניו כל הנעשה לו ביום המיתה שבדמיון זה אולי יתפעל להכניע היצר הקשה כברזל והצר הצורר תמיד בלי השקט כלל · והנני מסדר לפניך בן אדם סדר נפלא ונורא והוא דרך וידוי ותחינה ובקשה לבא עמה לפני יוצר הכל · ומה טוב ומה נעים שתהיה שגורה בפי כל אדם לאומרה תמיד · שמועלת לכמה מעלות הנשמה ולסליחה ולכפרה וגם לשבח והלול לאל נורא עלילה · כאשר עיני הרואה יראו מישרים ושפת אמת תכון לעד :

ה' אלהי אשר יצרתני ובראתני ועשיתני והוצאתני מאין ליש · צור כל העולמים המתלבש בעשר ספירות בלימה · מוכתר בכתרי כתרים · מקום החכמה והבינה בעל החסד והגבורה תפארת ישראל · תפארתך לנצח נצחים הוד והדר לבשת · יסוד כל היסודות מלכותך בכל משלה · בראת שמים וכל צבאם הארץ וכל אשר בה על ידי שכינת עזך · ומכל הבריאות עולה תמיד הלול וקילוס כתרים על ראשך · מודה אני לפניך צורי וגואלי מושיעי מגני החאה גמורה שלימה בכל רעיוני וכל מחשבותי ובחכמתי ובבינתי ובדעתי ובשכלי ובהשכלתי ובנפשי וברוחי ובנשמתי ובכחי ובגבורתי ובבריאותי ובאמצי ובחזקי ובגופי ובעירי ובבשרי ובדמי ובעצמותי ובגידי ובעורקי ובכל אברי ובדבורי ובמאמרי ובקולי ובהבל פי · ובראייתי ובהסתכלותי ובעיוני ובריחי ובטעמי ובמשושי ובעריכותי וכל תנועתי · בעמידתי ובקומי ובהילוכי ובמצבי ובשכבי ובהקיצי · ובהתעוררי ובשארי כל הפרטים הנמצאים בגופי · בכלם מודה ומעיד אני שאם (יהיו) כל העולמות שבראת ויש בכחך לברוא וכן המספר הזה יהיה תוך חלילה לעד לעולמי עולמים יהיו מלאים תרדל כך תרדל ותרדל מתחלק לשיעור מספר מלא כל העולמות פיות · וכל פה ידבר תהלות בשיר ושבחות כלם בבת אחת תמיד לא יחשו לעד ולנצח נצחים במרוצת הדבור בשיעור שאדם דובר דבור אחד הם אומרים אלף דברי שירה· עדיין אינן יכולים להגיע לספר התחלת שבח אחד מסדותיך · כ"ש וק"ו בן בנו של ק"ו שבח כל המדה ואין לעלות על לב וברעיון ובמחשבה שבח מדותיך ראין חקר וקץ ותכלית ולך לבדך

נאך · אז עם לאזט זיך אוים שטעה נייט זיין וייב אוז קינדער צו בעזוכן זיין קבר אוג זעהן אז אויף נאר זיין קבר איז אויפ ניינאנזין דערנייר מראכטן ניא ווען עד זאל קאנין רייזין ואלט ער ניטמפרט קערט אייך אום אהיים מיינע קינדער דען איך ווען מיך שוין צו אייך ניט אום קערין בין אייביג אויר וועט מיך שוין ניט זעהן · מיר קערין ניא זיך אום אהיים אוג לאזין אים דאדט לינין אוג ער איז עוסק איז זיין דין אוג חשבון אוג ניא זענין עוסק אין לעבין אוג שפאצירן אוג בנינים אוג מאכין תתונה זיערי קינדר מיט ניואנג אוג פרייד · חטח ראם אלץ זאל דר מענטש אוים קאלין זיך תמיד קענין זיינע אוינין אוג דען ווען זיין יצה"ר אונטער טעניג ווערין אוב ער איז אשטיין ווען ער צו ריבן ווערין אוג אויב ער איז איינן ווען ער צו בראכין ווערין · אוג ראם אלץ האבין אונזרי חכמים ז"ל אין נישטעלט אין זיין ואדט לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע אייבג זאל דער מענטש מאכין צערגין דעם יצר טוב אוף דעם יצה"ר אוג אויב דר יצר הרע ויל ניט אנוועק גיין פון אים יזכור לו יום המיתה זאל ער אים דער מאנין אלץ ואם ווען אים נרייכין אין דעם מאג פון דעם טויט דען דורך דעם ווען אפשר אונטר טענג ווערין זיין יצר הרע ואם ער איז האדט ויא איזין · והנני אוג נן איך ווען פאר דיר כיברר זיין איין תפלה דורך וידוי אוג גיבען צו קוקין פאר דעם נאט ואם האט אלץ בשאפין אוג ויא גוט אוג ויא זיס איז אז דיא תפלה זאל ניוויינטליך זיין אין דעם טויל פון אינטליכין מענטשין צו זאנין ויא דען ויא העלפט

גלוחות · כי נעלית על כל השבחים ועל כל התהלות והגדולות ונתקדשת על כל הקדישות ונתרוממת על כל התרוממות והתנשאת על כל התנשאות ונעלית על כל הברכות והטהרות ונתגברת על כל החסדים והצדקות והמשפטים והמוסרים · כי ממך הכל שאתה מקור לכלם וממך נובעים ויוצאים ומתפוררים ומתפרדים למקומות אשר אתה חפץ · כי מלכותך בכל משלה ואין אלוה מבלעדיך ואין צור זולתך אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך · וכל הנאצלים והברואים והיצורים והנעשים מהמדרגה היותר גדולה שבשמי השמים עד שלשול קטן שבארץ כלם מכירים יודעים ומבינים ומנידים ומעידים על אלהותך ויחוד שכינתך כי אין זולתך אלוה בורא ויוצר ועושה כרצונו · ואין מי שיאמר לך מה תעשה ומה תפעל וממך מקוים ומיחלים כלם חיות ומזון ביודעם שאתה בראתם וחיותם ומיהתם בידך ויודעים ומעידין באמת דסמא"ל ובת זוגו הבל המה מעשים תעתועים וכאפס ואין נחשבו הבל ואין בם מועיל עבד רשע מורד ברבו דרכו חשך וחלקלקות · המה יאבדו ואתה תעמוד וכלם כבגד יבלו הוא ובת זוגו המרשעת וכל חיילותיו · והאלילים כליל יחלוף ועובריהם יכסו פניהם קלון בושה וכלימה תכסה עליהם · ואתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור · כי אתה המלך הגדול והקדוש ארון הכל דן כל נברא לתת לכל אחר כדרכיו וכפרי מעלליו כי מלך אוהב צדקה ומשפט אתה · מלך אביר מלך ברוך מלך גדול מלך דגול מלך הדור מלך ותיק מלך זך מלך חנון · מלך טהור מלך ישר מלך כביר מלך לעד מלך מלכים · מלך נורא מלך סועד מלך עוזר מלך פודה מלך צדיק מלך קדוש מלך רם מלך שומר מלך תומך מלך שוכן עדי עד מלך רחום מלך קדמון מלך צייר מלך פוקד מלך עשיר מלך סומך · מלך נוצר חסד מלך ממית ומחיה מלך לומד זכות ישראל מלך כבוד מלך יוצר מלך מהולל מלך חומל מלך זוכה מלך ומזכה מלך המושיע מלך דובר צדקות מלך נואל מלך בורא מלך אדיר · מלך אמיץ מלך תם מלך בונה עולמות ומחריבן מלך שומע תפלה מלך גבור מלך רם ונשא מלך דובר שלום מלך קונה שמים וארץ מלך המתגאה על כל גאים מלך צח מלך ומולך לעד מלך פודה מלך זוכר זכיות ישראל מלך עליון מלך חסיד מלך סיבל ומאריך אפו מלך טוב מלך נשגב מלך יראוי מלך מפוחד מלך כובש כעסו מלך לובש רחמים · מלך אחד יחיד ומיוחד על כל המיוחדים מלך בוחר בטובים מלך גומל חסדים מלך דורש עמו ישראל מלך המשפט המאיר לכל העולמות מלך ווחרן זן ומפרנס בשפע מלך זכרן זכר עניים ושפלים · מלך חושק להטיב מלך טובל ומטהר מכאים · מלך יועץ מלך כהן מלך לוחם מלחמות ישראל מלך מנצח ומנוצח · מלך נעים מלך סוגר ופותח מלך עונה בעת צרה · מלך פודה ומציל מלך צופה ומביט הכל מלך קרוב לכל קוראיו מלך רוצה בתשובת השבים מלך שובר ארזים מלך תמים דעות :

ויאמר זהו השיר שאומרים בכל יום בבסא הכבוד לאדון אלהי ישראל · גם כשהנשמה עילה למעלה פותחת פיה ואומרת תהלה ושירה וברכה ושבח וניצוח והלל והודאה לפי שאמר והיה העולם · אזכרה אלהים ואהמיה כי בך נפשי חסיה · ועילום וניגון וגילה ורינה ודיצה וחדוה וששון ושמחה ואהבה ואחוה וריעות ונוי ונועם וענוה ואמת וצדק ויושר וכגולה ופאר ועוז ועילוז ועילוץ ונחת ונוחה ונחמה שלום ושלוה ובטח והשקט ושאנן ומובה וחן וחסר ורחמים ויופי ותואר והדר וחמלה וחנינה וזיו חוהר ועיטור ונוגה ואור ונפלאות וישע ורקח טמולח ומאור ואדירות ועריצות ועזר כח וגבורה ויקר וחוזק ותוקף ומשלה וזוטע זרועותיו וזיו וזהר ומחזה ולבח טוב ולבבות ופרות ונביאה וקריאה וגבורה וחיל וגדולה וקדושה וטהרה ונקיות ומלכות והוד והדר וכבוד ותפארת לאדן אלהי ישראל מלכנו · אל מעוטר ברק אזר אמתת הנמצאות אדון העניינים הנצחיים נתיב הידיעות והמושכלות מבוע החסדים סגולה הצדקות הבלתי משוערות נעימת הקולות פועל האורות והאפלות · בידך אפקיד רוחי ופי תהיה מאושר ומיושר מרוחך הנצח · לא אירא מחרב לשונות רמיה · למען חסדך עשה לשוני כחץ שחוט וכח זכרוני יהיה בפועל תמיד ונפשי תהיה מזומנת בהגדות האמתות ויסינך הנאדרת תסעדני בקולות ובלמידה תרננני בזריזות בפתיחה ומבוא ומחשבה תועיל לי באגדה ובשמיעת רוחנית ונבואות בעצות נפלאות בהשכלות מניעות הדברים הנכבדים · אמן :

ובהיות שאתה ה' אלהי האלהים ואדוני האדונים מלך מלכי המלכים ואני בשר ודם בושה סרוחה ריחה נוף עפר גוף נגוף תכלית המיאוס והריחוק ועכ"ז חטאתי לפניך

צו דער נְשָׁמָה אוּן צו מְכַפֶּר זַיין זַייִנֶי עֲבֵירוֹת אוּן אוֹיךְ צו לוֹבֶּן צו דָעם פָּאַרְכְּטִינְגָן נָאט . וּבְחִיתּ דִי
נָאט מִין נָאט בִּיסְט אַיין נָאט אִיבֶּר אַלֶע מַלְאָכִים אוּן אַיין הֵער אִיבֶּר אַלֶע הְעָרִין דוּ בִּיסְט אַיין
קְדוֹשׁ אִיבֶּר אַלֶע דִי גְרֶעסְטֶי מְלָכִים אוּן אִיךְ בִּין דַאךְ בְּלוֹט אוּן פְלַיישׁ פָּאר שְׁעְכְט אוּן כְיאוּס

איך יהיה לי פנים לבקש מחילה וסליחה לפני כסא כבודך. אע"פ שכל ימי היותי חי על האדמה יתהפכו דמעות עיני ליסים ונהרות לטבול בהם תמיד לטהר חלאת עונותי ויעשו עצמותי כעצים למערכה לשרוף תמיד כל אברי ואשפוך דמי כדם הקרבנות והקטר חלבי בקרבי ויעלה עשן ממוזבח לבבי מרתיחות אש הקודחת שנבערה בי מהתעניות והסגופים. ואם אני בעצמי אשים תכונת תבנית צורתי כמזבח בדי שאש תמיד תוקד עליו לא תכבה. לא יספיק כל זה לתת לי מקום ופנים לבא לפניך שתחמול לי על כל מה שהפעסתיך. אך לקחתי חוזק בעצמי ועצה בלבי למצוא מקום ופנים לשוב אליך בשומי בדעתי שאדרבה כפי גדלך ומעלתך ורוממותך כך גודל ענותנתך ורחמנותך וכפי מעיט דלותי דקותי שפלותי ואפלתי והייתי כלא הייתי וכאלו לא היה הווית מציאותי כך היה שיעור דעתי ושכלי בעת שחטאתי לפניך. שנמצא שהייתי כלא הייתי. גם ידעתי כי אשמתי לא תוסיף לך ומחילתי לא תחסר ממך. אנא אלהי מחול לי מה שלא יוסיף לך וחן לי מה שלא יחסר ממך. ועוד נתחזקתי לבא אצלך ובטחתי שתרחמני לסלוח לי בעצת כליותי שיעציני עזרוני באמרותם אמצוני בעצתם ובדבריהם העמירוני. ויענו ויאמרו לי. בן אדם מה לך נרדם בכובד עונותיך קום קרא אל אלהיך בתשובה ובודאי יקבלך. שעל התשובה נתייסד עולמו ועל איש כמוך נקרא רחום והנון נושא עון ועובר על פשע לא על שומרי תורתו מאלף ועד תי"ו. ובשומעי דבריהם כי נעמו השלכתי מסוה הבושה מעל פני ונתעוררתי ונתחזקתי לבא לפניך לבקש מחילה וסליחה וכפרה אע"פ שלא הנחתי עבירה שלא עשיתי אשמתי בגדתי בו' עד סוף הוידוי. ויהי רצון מלפנין. מלכי ואלהי שהכנעת אמירת הוידוי הזה לפניך יחשב כאלו דנתי בשבעה מדורי גיהנם עד שיעור מירוק כל מה שחטאתי לפניך. ואם ח"ו הרביתי לפשוע עד שדין מחייב לנעול דלתי התשובה לפני. קבלני בחתירה שתחת כסא כבודך כאשר

קבלת

אשכנז ערך איין גראבען גוף און פון דיקט ועגין האב איך גיזינדיגט פאר דיר נוא ווי אזו קען איך בעטין פאר דיין כבוד אז דוא זאלקט מיר פאר נעבין מיינע זינד דען ווען אפילו אלע מיינע טעג ואם איך לעב זאלין פאר קערט ווערין דיא טרערין פון מיינע אוגין צו ימים אוג מייכן צו טובלין זיך אין זיי צו ריינגין אין זיי מיינע זינד אוג מיינע בייגר זאלן ווערן אזו ווי האלץ צו פר ברענן תמיד מיינע אברים אוג זאל פאר גיסין בלוט אזו וויא דאם בלוט פון קרבנות אוג מיין חלב זאל זיך בייכרין אין מיר אוג עם זאל אויף ניין אין רוך פון דעם מזבח פון מיין הארץ עם זאל אויף אים תמיד ברענין פיער עם זאל ניט פאר לאשין ווערן ועט דאם אלץ ניט גנוג זיין צו קומן פאר דיר בעטין דיך אז דוא זאלקט מיר מוחל זיין אויף אלמין ואם איך האב דיך דר צערינט: אך נור איך האב גינומן איין שטארקייט אין מיין הארץ צוא ווידער קערין צו דיר דאם איז איך קראכט אז אדרבא לויט דיין גרוסקייט אוג דיין מעלה אוג דיין הוקקייט אוג גרוס איז דיין ענווה אוג דיין רחמנות אוג לוט מיין ארומקייט אוג מיין פינהטרקייט אזו איז ניטען מיין שכל אין דער צייט אז איך האב גיזינדיגט פאר דיר. אויך ווייס איך אז מיינ זינד ווען דיר ווערין אים ניט נאט ניט שאדין טון אוג אז דוא זאלקט מיר מוחל זיין ווען דאם דיר נאט ניט הסר מאכן איך בעט דיך מיין נאט ווייא מיר מוחל מיינ זינד. ועור נאך בין איך גישטארקט ניווארין צו קומן צוא דיר בעטין דיך דורך דער עצה פון מיינ ווען ווען ווייא האבין ניגעבין אוג האבין מיר ניזאגט דוא מענטש שמייא אוף רוף צוא דיין נאט מיט תשובה אוג מיט ווידוים דען ער ועט דיך בוודאי מקבל זיין דען אויף תשובה האט ער גינרוגד פעקטיקט זיין ועקט אוג אויף אזו איין מענטש ווייא דוא ביסט ווערט ער גירופין איין רחום וחנון ער פאר גיבט דיא זינד ניט אוף דיא ואם היתן זיין תורה פון (אלף) ביז (תיו) וואורום צוא דיא בראוף ער ניט פאר נעבין. אוג אז איך האב גיהערט דיא דייר האב איך ארא גיוואורפין דיא בושח פון מיין פנים אוג בין גיוואורין גישטארקט צוא קומן פאר דיר צוא בעטין מחילה אוג סליחה אוג כפרה. אוג תאטשי איך האב ניט אוסין גילאזן קין שום עבירה ואם איך האב ניט גיטאן. אשמתי אוג זאל זאגין דיא וידוי פון אשמנו. אוג דער נאך זאל ער זאגין (ויהי רצון) אוג עם זאל זין דער ויללן פון פאר דיר מיין מלך אוג מיין נאט אז דיא הכנעה פון דער וידוי ואם איך זאג פאר דיר זאל גירעכינט זין גליך איא דוא האסט מיך דן גיווען אין דיא זוכן מדורי גיהנם ביז דעם שיעור עם זאלין צוא ריכן ווערין אלץ זאם איך האב גיזינדיגט פאר דיר: ואם אוג אויב ח"ו איך האב ניכערט צוא זינדיגין ביז

דשר

קבלת למנשה ולשאר הפושעים כמוהו בשובם אליך • מחול לי מה שחטאתי והעויתי ופשעתי
לפניך בין באתם בין ברצון בין בכפיד על דברי תורה ועל דברי סופרים • ועל כל נדר וסיג בין
חמור ובין קל • שמכיר אני בסכלותי ואולתי ושטותי כי הסכלתי עשו ושטותי גרמה לי ועצת יצרי
בלבלו דעתי וכהו עיני והייתי ממש כמשתגע וכאילו לא הייתי בין החיים וכמעט אנוס ביצרי
הייתי • ועל זה סמכתי שתקבלני בתשובה כמדתך לעשות חסד תמיד כי על זה בראת עולמך
דכתיב אמרתי עולם חסד יבנה :

ובחיות שהאדם אשר מחומר קרוץ מעותד לחטוא מתגרת יצרו בקרבו תמיד יום ולילה
לא ישבות לכן מפיל אני התחנתי לפני כמא כבודך ה' אלהי ואלהי אבותי אברהם
יצחק ויעקב שתעשה עמי אות לטובה כמדתך להטיב תמיד ואיתך חפץ במות המת• יודע אני
נאמנה שאף על פי שמסרת הבחירה ביד האדם ללכת בדרך שלבו חפץ מטוב ורע עם כל
זה גלוי לפני כמא כבודך אחרית כל אדם אם יהיה טוב או רע ואם יצא מן העולם צדיק או
רשע • ואין ידיעתך מכריח לשום אחד משני הדרכים • לכן אם גלוי וידוע לפניך שחס וחלילה
סופי למות חייב • מרציני הטוב בלב שלם ובנפש חפיצה רוצה אני שתכריע ימי ושנותי
ותן אותם הוספות על ימי עושים רצונך וכריתות ימי ושנותי יהיה מחילה וסליחה וכפרה על
כל מה שהבעסתיך במעשי מיום היותי עד היום הזה ואזכה לראות באור החיים ונפשי תהיה
צרורה תחת כמא כבודך אמן • ואם עתיד אני למית זכאי זך בלי שמרים חף אני ולא עון בי
מעתה וכעכשיו הוסף ימים על ימי ושנים על שני בבני חיי ומזוני עוסקים בתורה ובמצות
לשמה ושפע רב כדי לעבדך תמיד בשמחה רבה בלי עצבות כלל ולהיות זוכה ומזכה
אחרים עמי • ולפרסם ולרומם ולגדל אלהותך בכח אשר תתן לי ואוכה לראות בביאת משיח
בן
דָּוִד אֵיז מְחַיֵּיב צוּא פַּאר עָלִיכָן דִּיא טִירָן פּוּן תְּשׁוּבָה פַּאר סִיר זַייא סִיךְ מְקַבֵּל דּוֹרְךְ דָּעם
אֶרֶט וְאם דּוּא הָאסְט וִיכַּאכְט אוּנְטֶר דַיין כִּבּוּד פּוּן וָועגִין צוּא מְקַבֵּל זַיין דִּיא תְּשׁוּבָה פּוּן
מְנַשֶּׁה • זַאי סִיר מוֹחֵל וְואם אִיךְ הָאב גִיזִינְדִיגְט פַּאר דִיר מַאי בְּאוּנֶם אוּן מַאי סִיט מִיין וְויל
מַאי אוּם נָעֲרִין מַאי בְּכִיוּד מַאי אוֹף דִיא רַייד פּוּן דָּך תּוֹרָה מַאי אוֹף דּוּא רַייד פּוּן דִי חֲכָמִים
דָּעַן אִיךְ דָּער קָעֵן אִין מַיין נַארִישְׁקֵייט אוּן כַּיין שְׁטוּת וְוארוּם אִיךְ הָאב סִיךְ בֶּנַארִישְׁט אוּן מַיין
שְׁטוּת הָאט סִיר גוֹרֶם גִיוֶוען אוּן דִיא עֲצוֹת פּוּן מַיין יֵצֶר הָרָע הָאבִין פַּאר סִישְׁט מַיין דַּעָה אוּן
הָאבִין טִינְקְעל גִימַאכְט מַיינִי אוּגִין אוּן אִיךְ בִּין גִיוֶוען וִיא אֲמְשׁוּגָע אִין בֵּין בְּמַעַט נַגַייט גִיוֶוען
דּוֹרְךְ מַיין יִצְהַ"ר • אוּן דְּרוֹף הָאב אִיךְ סִיךְ סוֹמֵךְ גִיוֶוען אַז דּוּא וָועסְט מְקַבֵּל זַיין מַיין תְּשׁוּבָה
וִויא דִיא מִדָּה אִיז צוּא טוּאן הָכָא אוּן דְּרוֹף הָאסְטוּ בְּאשַׁאפִין דַיין וָועלְט • וּבחיות אוּן וַייל דָּער
מֶענְטְשׁ אִיז אֵן גִיבְּרֵייט צוּ זִינְדִיגֶן דּוֹרְךְ זַיין יֵצֶר הָרָע דְּרוּם מַאךְ אִיךְ פַּאלִין מַיין גִיבַּעט פַּאר
דַיין כִּבּוּד נָאט כַּיין גָאט אוּן דָּער נָאט פּוּן מַיינָע עֲלְטֶרִין אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב • אַז דּוּא
זָאלְסְט מִיט מִיר טוּאן אֵיין צַייכֶן צוּ גוּטֶן אַז וִויא דַיין מִדָּה אִיז תָּמִיד גוּטְס צוּא טוּאן אוּן דִיא
וִוילְסְט נִיט אַז דָּער רָשָׁע זָאל שְׁטַארְבִין אִיךְ וִויס בֶּאֱמֶת אַז חָאטְשֵׁי דּוּא הָאסְט נִיגָעבִין דִי בְּחִירָה
דָּעם מֶענְטְשֶׁן צוּ גַיין אִין דָּעם וָועג וָום זַיין הָארְץ וִויל פּוּן דָּעסְט וָועגֶן אִיז אַנְפַלְעקְט פַּר דַיין כִּבּוּד
כְּבוֹד דָּער סוֹף פּוּן אִיטְלִיכֶן מֶענְטְשֶׁן אוֹב עָר וָועט זַיין גוּט אוֹדֶר שְׁלֶעכְט אוּן אוֹב עָר וָועט אֲרוֹם
גַיין פּוּן דָּער וָועלְט אֵיין צַדִּיק אוֹדֶר אֵיין רָשָׁע • אוּן דָּאם וָואם דּוּא וִויסְט דָּאם צְווִיגֶנְט נִיט צוּא
קֵין שׁוּם מֶענְטְשֶׁן עָר זָאל מִוֶּן גַיין אִין אֵיין וָועג פּוּן דִיא צְוֵויא • וָועגִין • לכן דְּרוּם אוֹיב דּוּא
וִויסְט אַז מַיין סוֹף אִיז הֵם וְחֶלְיֵה צוּא שְׁטַארְבֶּן אֵיין רָשָׁע וִויל אִיךְ מִיט גוּטֶן וִויזֶן תִּיכֶף שְׁטַארְבִין
אוּן דָּאם זָאל זַיין אֵין כַּפָּרָה אוֹיף וָואם אִיךְ הָאב דִיךְ דָּער צָעֲרִינְט מִיט מַיינִי מַעֲשִׂים בִּיז הַיינְטִיגִין
פָּאג אוּן אִיךְ זָאל זוֹכֶה זַיין צוּא עוֹלָם הַבָּא אוּן כַּיין נְשָׁמָה זָאל זַיין אוּנְטֶר דַיין כִּבּוּד הָכָא הַכְבוֹד אָמֵן •
אוּן אוֹיב אִיךְ זָאל זוֹכֶה זַיין צוּא עוֹלָם הַבָּא אוּן כַּיין נְשָׁמָה זָאל זַיין אוּנְטֶר דַיין כִּבּוּד הָכָא הַכְבוֹד אָמֵן •
אִיךְ דִיךְ זַייא סִיר נָאךְ מוֹסִיף יָאהְרִין מִיט קִינְדֶר אוּן לֶעבִין אוּן פַּרְנָסָה • זְעלְכִי קִינְדֶער וָואם זָאלִין
עוֹסֵק זַיין אִין תּוֹרָה אוּן מִצְוֹת פּוּן גָאטְס וָועגִין אוּן זָאלְסְט סִיר גָעבִין פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע כְּדֵי אִיךְ זָאל דִיךְ
תְּסִיר דַיינָען מִיט גְרוֹיס שִׂכְחָה אִיךְ זָאל זוֹכֶה זַיין אוּן אַנֶדֶרֵי אוֹךְ מְזַכֶּה זַיין מִיט סִיר צוּא מְפַרְנֵס
זַיין דַיין גָעטְלִיכְקֵייט מִיט דָּעם כֹּחַ וָואם דּוּא וָועסְט סִיר גָעבִין אוּן אִיךְ זָאל זוֹכֶה זַיין צוּא וָועכֶן
מֹשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף אוּן מֹשִׁיחַ בֶּן דָּוִד אוּן וִויא דָאם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וָועט גִיבּוּזט וָועדִין אָמֵן • עִם זָאל

שבט פרק בא מוסר

בן יוסף ומשיח בן דוד ובבנין בית המקדש אמן . יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי :

ובחות שענין הכעס הוא רע עד מאד כאשר הזכרתי בפרק דלעיל מזה [סימן ל"ו] והוא נרמא למנוע לאדם להכניע את לבבו הערל . אכהוב לך מענייני ביטול הכעס . שכתב בספר תוצאות חיים (דף צ"ו וצ"ז) וזה לשונו . הרוצה שלא יהיה כעסן ילך אחר עיקר הדברים הנאמרים או הנעשים לו להכעיסו . ולא ישים לבו ודעתו אחר מראה עיניו או משמע אזניו אלא אחר פעולת האומרים או העושה אותם . אם הוא כסיל ובער תתקרר דעתו ותתיחת כעסו כי יאמר שוטה הוא זה דבריו לא בהשכל רק כצפצוף העופות או נביחת הכלב וכיוצא . ואם הוא חכם ומשכיל יחשוב ויכיר כי לטובתו אומר לו ויקבל דבריו וישמח בהם . ואם הדברים או המעשים בלתי ראוים והגונים או באו מצד עצמו שאמרם או עשאם ויבא משכיל או כסיל חכם או סכל ויזכירם . לא יסתכל אל המזכירים רק אל המעשים הואיל והוא מכיר כי אמת הוא שאמרם או עשאם והבא לו תועלת גדול בזה כי יתקן את מדותיו . עוד עצה טובה להקל את הכעס ולעצור אותו . שכאשר יהיה לאדם כשא ומתן עם אחד לא טוב . יהיה מוסכם בלבו הסכמה שלימה לסבול ממנו כל מיני עלבון ברבור ובמעשה כי כאשר ימתין האדם מחבירו שיעליבהו ברבור ובמעשה לא יבא לו פתאום ולא יכעום . כן יעשה עד שינצל ממנו כמוצל משור המועד ביומו ניסן ובזה יהיו חייו חיים טובים . גם דברים המביאים את האדם לידי הכנעה ובטול הכעס . כאשר יחשוב בחליפתו ובוא אליו המות במהרה והפסק תאותיו ותקותו וצורת עמדו בקברות . וגם כאשר יעבור על לב האדם מה שהוא חייב לו מהעבודה האלהית רוב חסדיו עליו וגודל טובו והתעלמותו אליו מהמצות השמעיות והשכליות וקצורו בהם והפסק טובותיו ואמתלאותיו ב יום החשבון וחרטתו במעמד הגדול יכניע וישבר רוחו . וכמ"ש ומי מכלכל את יום בואו והכי איתא בזוהר (פרשת מקץ דף ר"א ע"ב) . כאשר יתן

ב סי' שלח יסיף לו סענס לפטור האדם

זײַן בַּוויליקט דיא רַייד פון מַיין מויל אוּן דאס טראכטונג פון מַיין האַרץ פאַר דיר גאַט מַיין בַּשעפֿער אוּן מַיין אויס ליעזער . בֿיז אַהֲרֹן אין די תְּפִלָּה . ובהיות אוּן ווייל דער בַּעס אין זײַער אַשלַעכטי מִדָּה דרום וָעל אין שרייבן פון דיא זאכן וואס זענען מבשר דעם בַּעס וואס עם שמייט אין סַפֿר הַנְצָאוֹת חַיִּים . תרוצה דר וום ווייל ניט זײַן קיין בֶּעמָן זאל ער נאך נייַן נאך דעם עיקר פון דיא רַייד וואס זענען אים ניט ערעט אודר ניטאן צוא דער צערנן אים . לְמָשָׁל ווען אייגער זידעלט אים זאל ער ניט טון זײַן האַרץ אוף דיא רַייד וואס ער העלט נאר ער זאל פאר שמיין אויב דער וואס זידילט אים אין אין נאר ווען זײַן בַּעס אפ ניקילט ווערין ווארום ער ווען זיך טראכטין דער אין אשומה אוּן זײַנע רַייד זענין ווי אהונט ביקט . אוּן אויב דר וואס זידילט אין אַיין קרוגער זאל ער טראכטין אז ער זאגט עס אים פון זַיין טובה ווענין אוּן זאל מקבל זַיין זַייני רַייד אוּן זאל זיך פריַען מיט זַייא . אוּן אוב ער האט ניטאן שלעכטי מעשים אוּן עס ווען קומין אַיין קלוגער אודער אין נאר אוּן ווען אים זַייא דער מאנט זאל ער ניט קוקן אוף דעם וואס ער דער מאנט אים דיא שלעכטי מעשים נאר אויף דיא מעשים וואס ער האט ניטאן ווייל ער דער קענט דאך אז עם אין אמת אוּן דער פון ווען אים נאך קומן אנרוים הילפונג וארום ער ווען פארעכטין זיני מעשים . ווד נאך אין גוטע עצה אין גרינגר צוא מאכין דעם בַּעס אוּן אים אַיין האלטין . אז אמענטש ווען האבין אין משא ומתן מיט ניט קיין גוטען מענטשין זאל בייא אים בליבין אין האַרץ צוא ליידין פון יענים אלירלייא תרפות אוּן בזיונות אוז ווען צוא אים ניט קומן פליצלונג אוּן ווען ניט ארין קומן אין בעס ביז ער ווען פון אים ניצול ווערין אוּן דורך דעם ווען זַיין אגוט לעבין . גם אויך זענין רא זאכין וואס ברענגין דעם מענטשין מבטל זַיין דעם בַּעס . אז ער זאל טראכטין ווי דער מוים קומט גיך אוּן זאל אויך טראכטן דם נישטאלט ויא ער ווען זַיין אין קבר . אוּן אויך אז דער מענטש טראכט וואס ער איז שולדיג צוא נאט פון וענין זַיין פיל ניגאר אוּן זַיין גרוים גוטץ וואס ער האט אים ניטאן אוּן ויא ער האט ניקערצט אין זַייני מצות אוּן בייא דעם חשבון ווען ער קיין שום ענה ניט האבין נוא פאטרין זיך את ווען דענמאלט חרטה האבין אויף וואס ער האט ניטאן דעם ווען צוא ברַאכין אוּן אונטער מענג ווערין זַיין האַרץ . והכי אוּן אז שמייט אין זוהר אז דער מענטש ווען טראכטן אז זַיין בשעפֿער ערינט אויף אים אויף דעם וואס ער האט ניזינדיגט מיט זַיין

האדם אל לבו שבוראו כועס עליו על מה שחטא בגאותו וכעסו וכל מעשיו בספר נכתבים ואין עוד
נסחק מהרה · כמה יבוש ויכלם לעתיד בראות מעשיו חקוקים לפניו ואיך לא יבוש שיכריזו
עליו מלמעלה פלוני עבד ע"ז וכיוצא · ואין לך דבר שיבטל הרבקות יותר מהכעס ועל ידי
הכעס הסתלק ממנו הנשמה · עוד מהדברים המבטלים את הכעס כי כאשר יספרו בגנותו אם
יהיו לו מה שעשה · יודה על נפשו בקיצורו ואל יחזור אחר אמתלאות להנקות ממנו ולזכות
עצמו · ואל ישתדל להכלים המספר ואל יאשימנו על אשר גלה אותו · אבל יאמר לו שאין זה
אלא שיעור קטן מרוע מעשיו נגד מה שלא ידע ממנו ושאילו היה נגלה לו רוע מעלליו ועונותיו
היה בורח ממנו · ויודה לו על אשר גלה עליו מעט מהרבה ליסרו כדי שישוב · ואם מה שיספרו
עליו שקר האומרו עליו מאבד זכיותיו · עוד מהדברים המבטלים את הכעס הם כאשר יסתכל
האדם כמה קלקולים נמשכים מהכעס. כי מי שהוא כועס פתאום ולא יאריך אפו יבא
לידי שפיכות דמים. (ומעשה גדול בספר החסידים סי' תרנ"ח ע"ש ובפרק קמא דגיטין
ובפרק ב' דשבת דברים רבים כהמה על הכועס ומטיל אימה יתירה בתוך ביתו). גם נראה לי
לבטל הכעס · מיד בעת כעסו ישים נגד עיניו צורת בניו שמתו לו והשתנות פניהם שנשתנו
בחלים · ואם לא מתו לו בנים ישים נגד עיניו כאלו רואה בניו מתים מוטלים לפניו · מיד ישקוט
מכעסו · ואם בחור הוא שלא נשא עדיין אשה בעת התחלת כעסו ידמה ויצייר נגד עיניו חלל
חרב שחוט לפניו ועדיין מפרפר ודמו שותת ממקום השחיטה ומיד ינוח מכעסו · גם נראה לי
לתיקון כל העבירות אם ת"ח הוא ישתדל להרבות חדושים בלימודו ועל ידי החדושים נבנים
עולמות ושמים חדשים כראיתא בזוהר · ונמצא בונה החרבות שהחריב בעונותיו הרי מתקן מה
שקלקל בונה מה שהרס · ואם אינו בר הכי לחדש יחזיק בידי המחדשים שיעסקו ויחדשו לשמו
דשלוחו של אדם כמותו · ואם אין ידו משגת להחזיק בממון ישתדל בכחו לשמש ת"ח
המחדשים חדושי תורה ויכין לפניהם הספרים וכל מיני הבנה באופן שלא יפסיק להם דבר מלתדיש
ובזה יהיה גם לו חלק בחדושי התורה שמתחדשים מסבת הבנותיו · גם יתחרט על העבר שלא
עסק בתורה לחדש בה · וישתדל בבניו שיעסקו בתורה ויחדשו בה חידושים · ויזכך לשמוע
לדרשנים האומרים חדושי התורה ויעצב בלבו איך הוא לא זכה לזה ויאכזר בינו לבין עצמו

הלואי

נאוה אוג מיט זיין בעם אוג אלי זיינ׳ מעשים ווענין פר שריבין אין אבוך אוג זיין ויבר ווערט ניט
אפ ניטעקט אוג ויא ער ועט מאר שעמט ווערין נאך זיין טוט או ער ועהט מאר זיך אלי זיניטעשים
נישריבין אוג סען ועט אוף אים אום רופן פון דעם היכל דער דאוינר אין איין רשע · עוד אוך איו
מבטל דעם בעם או סען ועט אים דער מאנען ואם ניטאן ניט קיין גוטי זאכין ואלי ער מודה
זיין אוג ואל ניט פאר שעמין דעם ואם דער ציילט עם אות ואל אים ואנין או דם וס דו דר ציילסט
פון מיר איו דאם נאר אקלייניקיים פון מיני שלעכטי מעשים ואם דוא ווייסט ניט אוג ווען דו ואלסט
זוסין פון אלי מיני שלעכטי מעשים ואלסטו מאר מיר אנטלאפין ניוואירין · אוג ואל אים ראנקן אוף
דעם ואם ער האט אנפלעקט אביסיל פון זיני עבירות צוא שמראפין אים בדי ער ואל דרוף תשובה
טאן ואם אוג או׳ב מען ואנט איוף אים ליגען בראדף ער בוודאי דרויף ניט צערנין ווייל · ניעניר
פארלירט דוקך דעם זיני זכיות · עוד אויך איו מבטל דעם כעס או דער ואם האלט ניט אייין זיין בעם קען כומען צוא רציתה ·
שלעכטי עם קומט ארום פון בעם או דער ואם האלט ניט אייין זיין בעם קען כומען צוא רציתה ·
גם אוך ואל ער טון בשעת בעם קענין זיני אויגין דם נישטאלט פון זיני קינדר ום וענין נישטאנין
אוג אויב בייא אים וענין קינדר ניט נישטארבין ואל ער טון מראכטין גליך ויא ער ועהט זיני
קינדר נישטארבן ועט ער תיבף נישטילט ווערין פון זיין בעם אדער ער ואל בשעת אן הייב בעם
זיך אום מאלין גליך ויא פאר אים ליגט אייין מת ועט זיין בעם תיבף נישטילט ווערין · גם אויך צוא
מתקן זיין אלי עבירות · אויב ער איו אין תלמיד חכם ואל ער טראכטין פיל פשטים מחדש צו זיין
אין דר תורה אוג ואלין עוסק זיין אין דר תורה פון זיניט ווענין ווארום דר שליח פון בעם טענטשין
איו גליך ויא ער אלין · אוג אויב ער פר סאג ניט ואל ער זיך פליסין צוא באדינן תלמידי חכמים
אוג ואל מאר זיא אן נרייטן ספרים עם ואל ויא קיין שום זאך ניט אפ גיין צום לערנין אוג דוקך
דעם ועט ער אויך האבין אין חלק אין דער תורה · גם אוך ואל ער תרטה האבין ואם ער האט ניט
גילערנט אוג ואל ואגין הלואי אויך שכל גיהאט אוך או קחדש צו זיין אין דער תורה ויא

הלואי יהיה לו השכלה כדי לחדש כמוהו אפילו חדוש אחר ולמות אחר כך . ומחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה ובפרט שמתאוה לזכות לחדש ואף על פי שאחר כך ימות . ותראה רמז לדבר אחר מעשה הענל שע"ג כולל כל עבירות שבתורה . ויקהל משה את העם הזכיר להם ענין שבת לרמוז להם שיקהלו קהלות בדבים לדרוש בשבתות ובמועד הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת כשארז"ל ועשה זה כדי שעל ידי חדושי הדרושים יתקנו ויבנו החורבות שהחריבו בעשיית הענל.שאין דבר שיוכל לתקן ולבנות ההריסות כ"א החדוש' שאדם מחדש בתורה.ולמפורסמות אינן צריכות להרבות בראיות. שהרי כשם שתחלת בנין העולם היה על ידי התורה כדרז"ל אמרה תורה בי היה מסתכל הקב"ה וברא את העולם וכו' כך תיקון ההריסות בו על ידי העונות אינו אלא כי אם ע"י התורה הקדוש ברוך הוא יזכנו בה לעולם אמן סלה ועד. ואם אמור יאמר האדם מה יכולת יש בהבל היוצא מפי שאין בו ממש לתקן ולבנות בניינים הבט וראה שיש כח בדבור היוצא מפי מלך שלטון להמית ולהחיות לבנות ולהרוס אע"פ שבדבור עצמו אין בו ממש כי אינו אלא קול הבל שהוציא מפיו . וכן תראה הראיה אין בה ממש ומי שרואה בעין הרע ממית בראייתו . והיענה מבטת בעיניה ראיה תדירית בביציה ומכח הראיה מחממת אותם ומוציאה אפרוחיה . וכן הרוח אין בו ממש כי אם קול הברה נשמע ממנו ופועל לשבר הרים ולפרק סלעים ולהסיל ארזים . כל שכן וקל וחומר בן בנו של ק"ו הבל היוצא מן התורה שבה נברא העולם שנבנים שמים מחודשים . וכל הדברים הרוחניים אין דעת האדם יכול לצייר נגד עיניו כפעולה הגופניות כי אין לאדם לעסוק להשיג דעת הבורא כי יוציא כל זמנו לריק וכל כך שיחשוב שהשיג דבר ימצא עצמו רחוק רחוק כרומית בן בחיי אביו שירצה להגיע למספר שניו של אביו יוציא זמנו לריק . שכל שנה ושנה שיעבור עוד עליו נמצא רחוק עוד משני אביו . כך הרוצה לחקור להשיג דעת המקום אין לו לאדם כי אם לקיים מה שצוה עסק התורה ומצותיה ודברי חכמים שפירשוה כי דבריהם אמת כקדוש ברוך הוא ותורתו שהוא אמת והם אמרו שעל ידי הבל היוצא מפי האדם נבנים שמים חדשים בודאי שכך האמת . ואין לנו עסק כי אם לקיים דבריהם . וכחולה הזה שאין לו הברח לידע בסממנים שנותן לו הרופא כי אם לעשות מה שמצוה עליו לאכול ולשתות מהן בזה דוקא תלוי רפואתו ובריאתו . ומצאתי ראיה לדברי שהתורה היא תרופה לכל חטא ועון . בזוהר בפרשת קרושים (דף פ' ע"ב רפום מנטובה) וז"ל כל מאן דאשתדל באורייתא אע"ג דאתגזר עליה עונשא מלעילא על עונותיו ניחא ליה מכל קרבנין דעלמא ועלון וההוא עונשא אתקרע ובגין דילעי בת לשטה קוב"ה אתפיים בהדיה . ת"ח לא אתדכי ב"נ לעלמין אלא במילין דאורייתא בגין כך מילין דאורייתא לא מקבלין טומאה בגין דההוא קיימא לדכאה לאלין מסאבין ואסותא באורייתא

זײַא אוג אַיין גוטי מַחַשָׁבָה אִיז נָאט ב"ה מְצַרֵף צוּ אַיין מַעֲשֶׂה . נָאט וָאל אוּנְז מְזַכֶּה זַיין דִר תּוֹרָה אוֹיף אַייבִּיג אָמֵן . הבט וָעה אַז אִין דֶעם דִיבּוּר וָאם נַייט אַרוּים פּוּן דֶעם מוּיל פּוּן אַיין מֶלֶךְ אִיז אִיז פַאר הַאנְדִין כּחַ צוּ טַייטִין אוג צוּ בּוּיעֶן הָאטְשִי דֶער דִבּוּר אַלַיין אִיז דָאךְ נוּר אַיין קוֹל אוג אַזוֹ אוֹיךְ דִיא רְאָיָה אִיז דָאךְ קַיין מְמָשׁוּת נִיט אוג קָען קַיין טַייטִין מִיט דֶער רְאָיָה . אוג דָאם עוֹף (בּת הַיַעֲנָה) קוּקט אִין אִירִי אַייֶער אוג מִיט דֶער רְאָיָה דֶר וַואַרעמְט זִיא זַייא אוג צִיהט אוֹם הִינְדֶלֶעךְ פּוּן זַייא . אוג אוֹיךְ דֶער וִינְט אִיז קַיין מַמָשׁ אִין אִים אוג עֶר קָען צוּ בֶּרֶעכִין מָעֶנֶן בַּייטֶער אִיז שׁוֹן בְּוַדַאי אֲפִשִׁימָא אַז דֶער קוֹל פּוּן דֶער תּוֹרָה וָאם מִיט אִיר אִיז בְּשַׁאפִין נִיוּוַארִין דִי וֶועלְט וָערְט דֶער פּוּן בְּוַדַאי נַייבִּיט נַייאִי וֶועלְטִין וָאם קַיין מָעֶנְטְשִׁינְם שְׁכָל קָען עֶם נָאר נִיט אוֹים מַאלִין קֶעגִין זַיִי אוֹיפִין . אוג דֶער מָעֶנְטְש גִיהֶער נָאר מְקַיֵים זַיין וָאם נָאט ב"ה הָאט נַייבֶאמִין צוּ לֶערְנִין הַתּוֹרָה אוג אִירִי מִצְוֹת מְקַיֵים צוּ זַיין אוג דִיא רֶייד פּוּן דִיא חָכְמִים וָאם הָאבִּין זִיא בְּשַׁייד וָוארוּם וַייֶערִי רֶייד זֶענִין אֱמֶת אַזוֹ וִויא גָאט ב"ה מִיט זַיין תּוֹרָה אִיז אֱמֶת אוג זַייא הָאבִּין גִיזָאגְט אַז דוֹרְךְ דֶעם קוֹל וָאם נַייט אַרוּים פּוּן דֶעם מָעֶנְטְשִׁינְם מוֹל וֶועלְט נַייבּוּט נַייאִי הַיִמְלִין אִיז בְּוַדַאי אַזוֹ דֶער אֱמֶת אוג מִיר בֶּראַרְפִין מְקַיֵים צוּ זַיין זַייֶערִי רֶייד אַזוֹ וִויא דֶער קְרַאנְקִיר בֶּדַארְף טוֹיעֶן וָאם דֶער דָאקְטוֹיר זָאגְט אִים אַן צוּ עֶסְן אוֹדֶער מְרִינְקִין פּוּן דִי רְפוּאוֹת וָאם עֶר נִיט אִים אִין דֶעם הָעֶנְגְט נָאר אַן זַיין רְפוּאָה אוג זַיין נִיזוּנְדְהֵייט . ומצאתי אֵיךְ הָאבּ אַיין רַאָיָה גִיהוֹנֶען אַז דִיא תּוֹרָה אִיז אַרְפוּאָה צוּא אֶלִי עֲבֵירוֹת פּוּן זוֹדֶר עֶר שְׁרֵייבְט דֶער וָאם לֶערְנְט תּוֹרָה הָאטְשִי וֶוען עֶם אִיז אוּיף אִים נְגִיעַ גִיוּוַארִין אַיין עוֹנֶש אִיבֶּער זַייני עֲבֵירוֹת אִיז דִי תּוֹרָה כְּכַפֶּר מָעֶר פּוּן אֶלִי קָרְבָּנוֹת אוג דֶער גְזֵר וֶועלְט צוּ רִיסֶען . אוג פּוּן וֶועגֶען וָאם עֶר טִיהט זִיךְ אִין דֶר תּוֹרָה פּוּן נָאטֶם וֶועגֶן וֶועלְט עֶר צוּא אִים אִיבְּו

אשתבח ע"ב • וכן בתקונים (תקון כ"ב דף ס"ה ע"א) • ועיין לקמן פרק ס"ד :

פרק כב יראה האדם ויסתכל האילנות וצמחי האדמה עשבים פרחים וציצים ופיני שושנים בימי הקיץ עומדים דשנים ורעננים והאילנות מעונים פירות וכל צמח האדמה נוחנים ריח עומדים בצביונם ובמקומיתם כל רואיהן מתעדנין בהם • סי יאמר ומי יחשוב שיכול ליפול בהם העקירות והיבשות והכליון • ועכ"ז עינינו הרואות שבהגיע זמן החורף הכל כלה ונפסד • כל העשבים והפרחים חוזרים לעפר דק וכל אילן עלהו יבול והלחלוחית סר מהם עד שחזר לעץ יבש • והאדם הנמשל לעץ דכתיב כי האדם עץ השדה • ונמשל לחציר דכתיב כל הבשר חציר וכל חסדו כציץ השדה • איך יבטח בהונו ובמסתו ורוב בניו ובריאות גופו • שכשם שמעותד הכליון על העץ והחציר כך יפול עליו • שבעוברו מחצי שניו ולמעלה נבנם לבחינת ימי החורף כאילן ומתחיל בו הערד ואפיסת הכחות וזיו פניו משתנים ומבעו מתהפך ומתהיל למאום בהכרות העולם ובטעמי המאכלים כאדם שמתחיל בו חולי מתחיל למאום בכל מאכל אף שהוא מוטעם • וכיון שכן למה לא יתפום האדם ההפך כדי לבא אל המנוחה • רציני לומר שמיד בבואו בעולם יתפום המודח בעבודת הבורא ויעמוד ערום מכלי לבוש בחמדות הגופניות • ויוציא כל זמנו על התורה ועל העבודה כדי שכשיבאו ימי החורף הם היסים שיוצא מן העולם יתחיל לפרוח ולטעון פירות מפרי מעשיו הטובים שעשה ולתת ריח כפרחים וציצים סחדושי התורה שהידש בעמלו • ויעמוד בצביונו ימים אין מספר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול לעולם ועד וכל אשר יעשה יצליח • גם יעשה האדם הפך האילן שבזמן שמתלבש בענפים ועלין ופירות דהיינו בימי הקיץ זמן הטיול והתענג או יפשיט עצמו האדם מכל התענוגים אף שהזמן גורם יתגבר על יצרו ויפשיט עצמו מכל הטא ועון • ובימי החורף שהאילנות מתפשטים מכל פרי ועלה או ישהדל להלביש עצמו בלימוד התורה בכל כחו • כי הלילות ארוכים והיום מעונן והמטר יורד ואין לו מקום לצאת ולבוא אנה ואנה יוציא כל זמנו לעשות לבוש לנפשו סתורה ומצות • כי הזמן נותן לו יד ואין מקום ליצרו לפתותו בטילי ובתענוגי הזמן כי אינן נמצאים אז • ובפרט כראות האדם שאם יחטא בימי החורף יכפל עונשו כיון שאין הבגות לחטוא וחוטא • שאינו דומה החוטא בזמן הקיץ שנמצאים התענוגים והטילים שנמצא הזמן נותן לו

ניבֿעמען • אוג די רפואות ווערין נאר ניפוגן אין דער תורה :

פרק כב יראה האדם דער מענטש זאל עהן ויא דיא בייכר אוג גראז אוג רויזין זאגן אוג זכר פריש דיא בייכר זענין בעשיינט מיט פירות אוג אלע נעווייקס שמייגן מיט זיער גישמאלט עס איז איין פערנעניגן פון זיא אוג עם קומט ויטער ווערט אלץ פאר ועלקט אוג דיא בלעטר פאלין אפ אוג די פייכקייט ווערט גיטינגערט • והאדם דער מענטש איז גינלידען צוא אבוים אוג צו גראז ויא זאל ער אבטחון האבין אויף זיין נוטס אוג נעלט אוג אוף דעם קראפט פון זיין גוף דען אזו ויא אויף דיא בייכר אוג גראז אזו אויך אויף דעם מענטש אין האלב פון זיינע יארין גייט ער אריין אין ויטער אוג זינע כוחות הייבין אן שלאף צו ווערין אוג זיין פנים אוג זיין טבע ווערט פאר עגדערט אוג הייבט אן צוא פאר מיאוסען אין דער ועלט אוג אין דיא טעמים פון עסין ויא אמעגטש ווען הייבט אן קראנק צו ווערן פאר מיאוסתּ דאם עסין ום עם איז נאנץ גוט • וכיון אוג וארום זאל דער מענמש זיך ניט בעסיהען צו קומן צו דעם רואוג דאם הייבן ויא ער קומט אויף דער ועלט זאל ער זיך מסתרים זיין אין נאסם דינקט אוג זאל זיך דער וייסערין פון גלוסטייט אוג זאל לערנען תורה אוג נאט דינען כדי אז עם ועט קומען דיא טעג ווען נאך האלבע יארין ועט אן הייבין צו בלינען דיא פירות פון זינע נוטע מעשים אוג דיא חידושים ווען ער האט מחדש גיוואן אין דער תורה מיט זיין מירקייט אוג ועט שמיין אין זיין גישמאלט אזו פיל טעג ווען האבין נאר קיין צאל ניט אוג ווען ער ועט טאן ועט ער באגלידן • גם אויך זאל דער כענמש אום זומער ווען אין די צייט פון שפאצירין אוג התענוג דענמאלט זאל ער זיך אפ טאן פון אלע התענוגים אוג פון אלי עבירות • אוג אום וינטער זאל ער זיך פלייסין אין תורה לערנען מיט זיין כח ויייל דיא נעכט זענין לאנג אוג דיא טעג זענין ואלקענדיג אוג דענין זיין דאם רוב זאל ער פאר ברענגן נאר זיין צייט אין התורה אוג מצות ויייל דענמאלט גלוסט אים ניט צו גיין שפאצירין אוג התענוגים זיך אן טאן • ובפרט בפרט זאל דער מענמש פאר שמיין דאם אז ער ועט זינדיגין אין ווינטר טעג ווען ווערין ניט גיפוגן דיא פיל התענוגים אוג שפאצירין איז

יד סיוע לחטוא שלא יהיה עונשו כל כך כהחוטא ביסי החודף שלא נמצא בו רוב התענתים והטילים שבודאי החוטא בו יכפול עונשו שהרי הוא עצמו מגרה יצר הרע עליו. ונראה דעל זה היה סתרעם הקב"ה על ישראל באומרו אסוף אסיפם נאם ה' אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה והעלה נבל ואתן להם יעברום. דקשה אומרו לאוספם ולהבריתם בזמן שאין פירות באילנות אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה ואפי' עלה נבל. ולא כן שהרי בחדש אב נלו בזמן שאילנות טעונים פירות כדי שיסצאו ברדכים לאכול ביוצאם בגלות וישבו בצל האילנות באורל' דשזה הטעם הגלם בחדש אב. ועוד נדקדק בכפל אסוף אסיפם. אסנם הכוונה הוא שסתרעם הפסוק שחטאו בזמן שלא היה נותן להם הזמן יד לחטוא דהיינו ביסי החודף שאין פרי ואין עלה באילן לשייל ולהתערן. ואין זו אלא שהיו סגרים הם עליהם את היצר הרע ולכן ראוים לעונש כפול. ושיעור הפסוק אסוף אסיפם בכפל הרומז לעונש הכפול משום שבזמן שאין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה וגם העלה נבל דהיינו ביסי החודף גם בזה הזמן ואתן להם שהיא התורה יעברו לכן אסוף אסיפם בעונש כפול. שאם רוב חטאתם היו ביסי הקיץ יסי תענוג שהזמן מסייעתם התרשתי:

הנה כדי שיוכל האדם לבא בניצוח עם יצרו ידמה אדם עצמו לאחת מן האבנים היקרות הסגליות דמצד הגוף החומרי שלו הוא כאבן עצבה דסוף סוף אבן דומם היא אין בה לא טעם ולא ריח. ומצד נשמה הטהורה שבו הוא כסגולת האבן היקרה שיש אבן סגולתה להחכים הנושא אותה עליו. ויש אבן שנותם הצלחה לכל נושא אותה כנודע מחכמי המחקר בסגולת האבנים היקרות. (עיין ברבינו בחיי ז"ל באבני האפוד). ובזה בבא יצרו לפתותו שיחטא ויעשה מה שלבו חפץ ולא יגיע לו מהעונש כיון שנשמתו מסקום קדוש חוצבה מתחת כסא הכבוד והיא סגולה יקרה איך יחכן שיפול בה עונש ההרפה והכליון באומרו לו כן יתן דעתו אל הגוף דסוף סוף אבן דומם הוא ובאבן יפול בו השבידה והחסר. ואם יבא לפתותו שלא לקיים שום תורה ומצוה כיון שהוא גוף עפר אבן דומם ומה שכר יכול להגיע לאבן. יתן האדם דעתו לסגולה הגנוזה באבן כמדובר שהיא בחינת הנשמה שבו שהיא חשובה ויקרה מעותדת לקבל שכר. ובזה פי' מוהר"ש אוזירה ז"ל על משנת עקביא בו' הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון: מאין באת מטפה סרוחה וכו'. דלמה תנא והדר מפרש. דהוי ליה למיסר סיד מאין באת מטפה סרוחה. אלא שחילק לרמוז על צד הגוף ונשמה שאם יבא לחטוא באומרו שנשמתו מסקום עליון ולא יגיע לו עונש יחשוב שבא מטפה סרוחה ומה מעלה יכול להשיג בקיום התורה יחשוב שנשמתו מסקום קדוש. וזהו דקאמר החלה סתם מאין באת לרמז על תנשמה שבאה מתחת כסא הכבוד. תראנו משם יותר מפורש. גם כדי שימנע האדם עצמו מלחטוא יחשיב ברעתו שכשם שאם יגיע לו מכת חרב וכדומה מרגיש צער נדול ולכן משתדר עצמו שנגע לא יקרב באהלו. כך אין ראוי שיעשה הוא עצמו צער זה לחבירו כיון שמכיר בגודל הצער. על דרך ואהבת לרעך כמוך. והנה כיון שאם ירעב או יוכה מצטער

א כ"ל דמסר כהן ואם יבא למטוח כלומרו כיון שבוא מטפה סרוחה מה מעלה וכו'

מאר איך יעשה כך אל חבירו · שהנה בחטאו רעב כי יבא בעיר דבר כי יבא והן כל חולי וכל מכה כי בחטאו נתפסים כולם בכל הרעה הבאה כיון שכל ישראל ערבים זה לזה ובשוטו כך נגר עיניו תמיד שבחטאו מזיק לחבירו מה שאינו רוצה לעצמו יפרוש מלחטוא ואני יחטא יחזור מיד לתקן הנזק שגרם כדי שלא להזיק לאחרים כאשר אינו רוצה לעצמו · והוא ע"ד שפירשו המפרשים ז"ל על פסוק אם כסף הלוה את עמי את העני עמך · ירצה כשבא לתת לעני יחשוב בנפשו שאם הוא עני ויתנו לו מעט מצטער הרבה ובזה ירבה במתנות לתת די מחסורו אשר יחסר לו אפי' סום לרכוב עליו אם היה למוד בזה · וזהו את העני עמך כלומר יקח העניות לעצמו לחשוב אם הוא יהיה עני ירצה שירבו לו במתנה כמרובר ובזה ירבה לתת וכו' · ועל זה אמרו חכמים ז"ל דכל התורה כולה תלויה בואהבת לרעך כמוך מאי דסני לך לחברך לא תעביד · דכיון שאין עושה לחבירו מה שאינו רוצה לעצמו מונע עצמו מלחטוא כדי שלא תבא רעה לעולם על חטאו ונלקים כולם והוא דבר שאינו רוצה לעצמו · נמצא שבואהבת לרעך כמוך תלויה כל התורה שע"י כך אינו עובר על דבר מן התורה ומקיימה כדי שיבא לעולם טוב ולא רע דבר הרוצה לעצמו כמדובר · ולמוד ארם מחיה אחת שעודה טוב מאר ובראותה עצמה בעת מיתתה עומרת על אם הדרך מקום שעוברים שם ב"א ומתה שם כדי שימצאו אותה ויהנו מעורה · ולמה לא יהיה יתרון אל האדם שהכל נברא בשבילו שיהנו מכנו בחייו ובמותו · שבהיות האדם עובד האלהים מגן על דודו בזכותו שנזונין בעבורו · על דרך שאמרו רבותיני ולה"ה כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וכו' · וגם במותו מתפלל על החיים והקב"ה עושה בעבורו · כראיתא בזוהר אילולי תפלתם של המתים על החיים לא היו קיימים · גם כשהחיים מזכירים הצדיקים המתים בעת צרתם הקב"ה עושה בשבילם שהרי במעשה הענל אמר מרע"ה בתפלתו זכור לאברהם ליצחק וליעקב וכו' ונענה · ואם חס ושלום ימות ארם חייב מה יענה ליום הדין שהחיה טוב ממנו שהרי החיה יש הנאה ממנה במותה מה שאין כן ממנו לא בחייו ולא במותו · ילמוד ארם מן הזמירה ומגאר"ה בלעז שלא להפסיק פיו מעסק התורה ולהלל ולזמר להקב"ה בלתי חפסק ואע"פ שימות בעמלו על דרך ארם כי ימות באהל · שהרי הזמורה בימי הקיץ משוררת באילן בלתי הפסק עד שמתבקעת כריסה ואינה חוששת על מיתתה כרי לזמר ואף על פי שאינה מקבלת שום שכר על זה · כ"ש וק"ו שלא יפסיק ארם פיו מעסק התורה ואע"פ שימות לא ישים לבו על זה בערך דיש לו שכר בעמלו · וכמו שמבואר אצלי בחיבור של הרושים שהיברתי על מאמר חש בראשו יעסוק בתורה וכו' רקשה לכאורה שעינינו הרואות שארם החושש

דָאם בַּייו וָואם עָר וויל זַיךְ נִיט טָאן וָועט עָר עָס זַיין חַבָּר אויךְ נִיט טָאן דוּרְךְ דָעם וָועט עָר נִיט זִינְדִיגִין כְּרֵי דוּרְךְ זַיין זִינְד זָאל נִיט שְׁלָעכְט זַיין אויךְ דָער וָועלְט אויךְ וָועט עָר טָאן מְצוֹת כְּרֵי אוֹף דָער וָועלְט זָאל קוּמִין גוּטֶם דוּרְךְ אִים · ולמוד דָער מָענְטְש זָאל זִיךְ אַף לָערְנִין פּוּן אַיין חַיָה וָואם אַיר פָּעל אִיז זַייעָר גוּט אוּן וָוען זִיא פָאר שְׁמַייס דָאם זִיא מוּז שְׁמָארְבִּין שְׁטָעלְט זִיא זִיךְ אויף אַזוֹ אַיין אֶרְט וָואם מָענְטְשִׁין נִיטְן כְּרֵי לַייט זָאלִין הֶנְאָה פּוּן אִיר פָּעל · אוּן וָוארוּם זָאל דָער מָענְטְש נִיט זָעהֶן אַז מָען זָאל פּוּן אִים הֶנְאָה הָאבִּין בַּייא זַיין לָעבִּין אוּן נָאךְ זַיין טוֹט · אוּן אַז דָער מָענְטְש דִינְט גָאט וְועָרְט פּוּן וָועגִין זַיין זְכוּת נִישְׁפַּייזְט זַיין דוֹר · אַזוֹ וִויא אוֹנְזֶרע חֲכָמִים הָאבִּין גִיזָאגְט אַיין בַּת קוֹל אִיז אַרוִים גִינַאנְגִין אַז גָאר דִיא וָועלְט וָוערְט נִישְׁפַּייזְט · פּוּן וָועגִין דָעם זְכוּת פּוּן רַבִּי חַנִינָא בֶּן דוֹסָא · אוּן אויךְ נָאךְ זַיין טוֹט אִיז עָר מִתְפַּלֵל אויף דִיא לָעבִּידִיגְע אוּן נָאט ב"ה טוּט גוּטֶם אויף דָער וָועלְט פּוּן זַייגְט וָועגִין · אַזוֹ וִויא עָס שְׁמַייט אִין זוֹהַר דָם דִי מֵתִים זָענִין מִתְפַּלֵל אויף דִיא לַעבִּידִיגִי אִבֶּר וָען עָר שְׁמַארְבְּט ח"ו אַיין רָשָׁע וָום וָועט עָר עָנְטְפָּרִין צוּם יום הַדִין אַז פּוּן דָאט מָען קַיין הֶנְאָה נִיט בַּייא זַיין לָעבִּין אוּן נִיט נָאךְ זַיין טוֹט · ילמוד דָער מָענְטְש גִיהָער זִיךְ אַף לָערְנִין פּוּן דָעם פּוּיגֶל זְמִירָה אַז עָר זָאל נִיט מַפְסִיק זַיין זַיין טוֹיל פּוּן צוּא לָערְנִין תּוֹרָה אוּן צוּ לוּיבִּין צוּ נָאט ב"ה אוּן זָאל נָאר נִיט אוּף הָערִין · וְוארוּם דִיא זְמִירָה זִינְגְט אוּם זוֹמֶר צוּ נָאט ב"ה אויף אַיין בּוּים אַן אויף הָערִינְג אוּן זִיא זָארְגְט נִיט אויף אִיר לָעבִּן אוּן הָאטְשִׁי זִיא נָעמְט דָאךְ קַיין שוּם שְׁכַר נִיט דָרוִיף אִיז שוֹן אַכְּט שָׁכֵן דָער מָענְטְש גִיהָער נִיט אויף הָערִין צוּ לָערְנִן אוּן וָועט פִּיל שְׁכַר דָער פָּאר הָאבִּין · וכמו אוּן אַזוֹ וִויא אִיךְ הָאב מְפוֹרָש גָיזָעגְן דָעם מַאמָר אִין דָער גְמָרָא (חש בראשו יעסוק בתורה) הָאטְשִׁי זַיין קָאפ טוּט אִים וַיִיא פּוּן

החושש בראשו אע"פ שיעסוק בתורה אין כאבו עובר ממנו ואיך אמר חש בראשו יעסוק בתורה כאלו בעסקו בתורה כאבו מתרפא ואינו כן שעינינו רואות שאין הכאב עובר ממנו . אלא הכוונה לומר שאין עת שיכול האדם ליפטר מן התורה אפי' כשהוא תולה . וזה הוא חש בראשו יעסוק בתורה כלומר אע"פ שיהיה לו מיחוש ראש יעסוק בתורה וכן חש בכל גופו . ובעשותו כך שגם בשעת המיחוש והכאב עוסק בתורה ואינו חושש רואה השם בצערו ומרפא אותו שנאמר רפאות תהי לשרך וכו' אך אפי' בשעת החולי אין צריך להפסיק מזמר התורה ק"ו מהזמירה שאינה חוששת על מיתתה כדי לומר . ופי' החכם השלם כמהר"ר ירידיה אבולעפייא נר"ו בזה רע"ז כוון דהמע"ה בפסוק זמירות היו לי חקיך בבית מגורי . כלומר הייתי מזמירה לומר בלימוד חקיך בלי הפסק ולא חשתי על חיי מזמירה זו . והנה דורשו לשבח ונכון . וזהו שארז"ל כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו . כלומר אפילו הדברים שתראה שהן מיותר בעולם כגון יתושים ופרעושים וכזמירה וכיוצא בה דע שהרי הם בכלל הבריאה כארז"ל במדרש . ובראם לכבודו שילמדו מהם לירא את השם הגבבר והנורא ולעבדו ולדבקה בו . על דרך מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו . שכמה דברים נלמד מהם כנזכר ברז"ל וכענין הזמירה כנזכר . גם אל ישים אדם לבו על ששתנים פניו ומשחירים בעסק התורה והמצות וכארז"ל אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן משחיר פניו עליה דכתיב שחורות כעורב כו' בערך שע"י צער זה קונה אריכות ימים ווהר וקירון פנים בעולם שבלו טוב שכלו ארוך· ילמוד מחיה א' שיש שביצים שלה מועילים לרפואה וכשרודפים אחריה ללוכדה בעבור הביצים יודעת שע"ז רודפים אחריה מה עושה עוקרת אותם בשיניה בעה הרדיפה ומשלכה אותם ובזה נמנעים מלרדוף אותה וניצלת החיה בזה · הרי חיה זו אינה חוששת לצער השעה וסובלת אותו כדי לקנות חיים כ"ש וק"ו שאין לאדם לחוס על צער השעה עסק התורה והמצות כדי לקנות חיים ארוכים ותענוגי הנשמות בעולם שכלו טוב וארוך · ילמוד ג"כ מהשועל שהוא מלא ערמות ותחבולות לבקש מזונותיו ולשמור חייו להציל את עצמו מיד כל רודף אותו ומבקש מיתתו והוא חכם וערום לעמוד על שמירתו · גם האדם ילמוד ממנו להיות ערום ביראה חכם בשכלות אלהיות· יחשוב תחבולות ביצד יבא לידו קיום כל מצוה לשמור חייו שלא יפול ביד מלאך המות · ילמוד האדם מן הדבורה שמהפכת העשב בפיה לדבש סתום ומשליכה בפיה בבורת להנאת העולם · שאם היתה מוציאה דרך בית הרעי היתה אסורה משום היוצא מן הטמא טמא (עיין בכל בו) . כ"ש וק"ו שיש כח בארם על ידי עסק התורה להפוך בהבל היוצא מפיו הסר למתוק להפוך מדת הדין למדת רחמים להסתיק הדינין ושיהנו כל העולם ממתקו ודבשו · ולכן הקב"ה משבח לכנסת ישראל כשהם טובים נופת תטופנה שפתותיך כלה · שעל ידי

דַעסְט וְעַנְן (עַסוק בַּתורה) זאל עֶר עוסֶק בַּתורה זיין אוג אַז עֶר הָט אַנְגְרַד קְרַאנְקַייט זאל עֶר אוֹך פון דַעסְט וְעַנְין לַעֲרְנִין וָעט נָאט וָעהֶן אין זַיין צָעַר אוג וָעט אִים הַיילִין · וזהו אוג דָם אִיז וָם אוּנְזְרִי חֲכָמִים ז"ל הָאבְּין נִיזָאגְט אַלֶץ וָאס נָאט הָאט בַּשאפִין אִיז פון זַיין כָּבוד וְיַעַנְן בְּרִי מָעַנְטְשְׁין זָאלֶן זִיך פון זַייא אָפּ לַעֲרְנֶן צוּ פָארְכְטִין זִיך פַאר נָאט אוג צוּ דִינְעַן אִים אוג צוּא בַּהַעפְטִין זִיך אִין אִים · גם אויך זָאל דָער מָענְטְש נִיט טוּן זַיין הָארְץ אויף דָעם וָאס זַיין פָּנִים וָעְרְט פַאר עֲנְדָעְרְט מַחֲמַת עֶר לַעֲרִינְט הַתורה אוג טוט מִצְוות וָארום מַחֲמַת דָעם צָעַר קוּמְט עֶר זִיך לַאנְגְעַ טָעג אוף עוֹלָם הַבָּא אוּת אַלְטְעַר. פָּנִים אוף אוּ אַיין עוֹלָם וָאס אִיז אַייטֶל גוּט . ילמוד דָער מָענְטְש זָאל זִיך אָפּ לַעֲרְנִין פון אַיין הַיָה וָאס אִירְע בִּיצִים הָעלְפָן צוּא אַיין רְפוּאָה אוג אַז מָען יָאגְט זַייא וַייקְט זַיא אַז עֶס אִיז וָעְנִין דִיא בִּיצִים רַייקְט זִיא עֶס אִיז אום מִיט דִיא צַיין אוג וַארְפְט אַוועק אוג וָעְרְט נִיצוּל אוג לַייד עֶס כְּדֵי זִיא זָאל בְּלִיבְּן לָעְבְּן · אַפְשִׁטְא דָער מָענְטְש נִיהָעְר נִיט חֵס הָאבְּן אוף דָעם צָעַר בְּשַׁעַת עֶר לַעֲרִינְט תּוֹרָה אוג מִצְוות כְּדֵי צוּא קוּמְען זִיך לַאנְג לָעְבְּן אוג תַּעֲנוּגִים צוּ דָער נְשָׁמָה אוף עוֹלָם הַבָּא · ילמוד עֶר זָאל זִיך אָפּ לַעֲרְנִין פון אַיין יוּנְגְעַר וָאס אִיז פוּקְם וָאס עֶר אִיז פול מִיט עֲרְמות אוג תַּחְבּולות צוּא זוּכְען זַיין שְׁפִּיז אוג הִיטְען זַיין לֶעְבְּן גְּהָעְר דָער מָענְטְש זִיך אָפּ לַעֲרְנִין צוּ זַיין קְלוּג אִין נָאטְם פָּארְכְט עֶר זָאל מְרַאכְטְן תַּחְבּולות וויא אַזוּ עֶר זָאל מְקַיֵים זַיין אַלָע מִצְוות צוּא הִיטְן זַיין לֶעְבְּן כְּדֵי עֶר זָאל נִיט אַרַיין פַאלֶן אוג דִיא הָעְנְט פון שְׁטָן · ילמוד עֶר זָאל זִיך אָפּ לַעֲרְנִין פון דָער בְּיִיהָן וָאס זַיא מַאכְט אִין אִיר מול דִי בָּלוּמְן וָאס זַיא עֶסְט צוּ זִיסְן הָאנִיק אוג וַארְפְט עֶס אַרום פון מול אִין בִּיהָן שְׁמַאק כְּדֵי דִי וָעלְט זָאלֶן דָער פון הָנָאה הָאבְּן אָפְשִׁטָא אַז דאך דָער תּוֹרָה לַעֲרְנִין קֶען דָער מָענְטְש מִיט דָעם הָאבְּן וָאס נַייט אַרום פון זַיין מול פַאר

השפתים ששונים בתורה ממתיקין הדינים כרבש ונופת צופים ומושך הנאה לכל העולמות · ופי׳ החכם השלם כמהר״ר ידידיה אבולעפייא נר״ו שנלמוד גם מהדבורה שאינה מוציאה הרבה שלדרך בית הרעי מקום טמא שיהיה תורתו בטהרה כדי שילמדו ממנו תורה · כארז״ל על פסוק כי מלאך ה׳ צבאות הוא אם דומה ת״ח למלאך השם תורה יבקשו מפיו ואם לאו לאו · גם יש ללמוד אפי׳ מהנחש הרשע המקולל לעבודת הבורא שהרי הנחש טורח להזיק אע״פ שאינו מגיע לו שום תועלת כארז״ל אומרים לנחש ארי טרף ואוכל אתה מה הנאה יש לך כו׳ כ״ש וק״ו בן בנו של ק״ו שראוי לאדם שיטרח להמשיך תועלת לו ולכל העולם שהוא זוכה לשכר הצפון ובשבילו ניחן העולם כנודע · ואם ח״ו יקלקל מעשיו מזיק לו ולכל העולם ואז הוא יותר רע ומר מן הנחש הארור · לפי שהנחש כשמזיק לאחרים אע״פ שאין לו תועלת גם נזק אינו מגיע לו · לא כן האדם המקלקל דרכיו שמגיע נזקו לזולתו ולעצמו שנמצא מלבד שאין לו תועלת גם הגיע לו נזק רב ועונש קשה שמאבד שכר עוה״ב ונידון במשפטי גיהנם וכמה מהביוש מגיע לרשע ביום הדין בהיותו גרוע מהנחש שאין לו תקנה כארז״ל כלם מתרפאים לעתיד חוץ מן הנחש · גם אל יקל בעיני האדם איזה דבור שיכול ללמוד או איזה חדוש שחידש בתורה אפילו שהוא קטן אל יקטן לו בעיניו אלא יגדלהו ויחשבהו בעיניו דוהו מביאו לטרוח לחדש עוד עד שירגיל ויחדש חדושים גדולים וסודות נפלאים ויטע בכל העולמות נטיעות ואילנות גדולות מחדושי תורתו עד שיעשו גנות ופרדסים · ילמוד מן הזורע זרע קטן כחרדל וזרעים אותו ונעשה אילן גדול השרשים וענפים זעירין ופירות ונשעים מענפיו נטיעות עד שנעשים גנות ופרדסים לרוב · ומי גרם לכל זה שלא הקטין האדם הזרע בעיניו לבזותו ולפרקו להשליכו אלא נתגדל בעיניו וזרעו ושמרו עד שגרם לכל זה כך החדוש בתורה אפילו קטן הוא כזריעה כמדובר והדבר מובן · ומה טוב ומה נעים כל חדוש שיחדש האדם בתורה אפי׳ חדוש קטן להעלותו כרגע על הספר בדיו למען יעמוד ימים רבים שלא ישכחהו · כמו שראיתי בהקדמת ספר אחד שאדם שאינו כותב חדושיו בתורה בעבור שהוא קטן בעיניו עתיד לתת דין וחשבון על זה · משום שאומרים לו בפנקס הסהורות כותב אדם מה שחייבים לו וחייב לאחרים אפי׳ ער חצי פרושה אומרים לו וכי יותר חביב היה בעינך

חצי

קָערין דָעם מִדַּת הַדִּין אוֹף מִדַּת הָרַחֲמִים אוּן נָאר דִיא וָועלְט זָאלְן הָאבְּן פּוּן זַיין זִיקְקִייט · אוּן דְרוֹם לוּבְט גָאט דִיא יִשְׂרָאֵל אוּן דַיינְע לְעִפְצָן טְרִיפָּען וְיסְקַיִיט וְוארוֹם דוּרְךְ דִיא לְעִפְצָן וְאם לְעַרְנָן תּוֹרָה מַאכְן זַייא זִים דִיא דִינִים אַוּ וִוי הָאנִיק אוּן צִיהֹ הָנְאָה פּוּן אַלְע וָועלְטָען · גם אוֹיךְ פּוּן דָעם שְׁלאנְג דָער פָּאר שְׁאלְטָנער טָען מָען אָפּ לְעַרְנָן צוּא נָאטָם דִינְקְט דָען דָער שְׁלאנְג אִיז מְזִיק אַנְדָרָע חָאטְשָׁע אִים קוּמְט דָער פּוּן נָאר נִיט אַרוֹס · וְאל דָער מָענְטְש זִיךְ בְּמָרִיחַ זַיין צוּא צו צִיהָן אַהִילְפּוּנְג צוּ זִיךְ אוּן צוּא נָאר דָר וָועלְט דָען פּוּן זַיינְט וָועגְן וָועלְט גִשְׁפַּייזְט אוּן אוֹב עָר וָועט ח״ו שְׁלְעכְטָע מַעֲשִׂים טוּן וָועט עָם שְׁאדָן טוּן צוּא אִים אוּן צוּא נָאר דִיא וָועלְט אוּן דָער אִיז עָרְגָער פּוּן אַשְׁלאנְג וָוארוֹם דָער שְׁלאנְג אִיז מְזִיק צוּ אַנְדָרָע אוּן עָר הָאט קֵין שְׁאדָן נִיט דָער פּוּן אִבְּר דָר מָענְטְש וְואם טוּט שְׁלְעכְטָם גָרַייכְט זַיין שְׁאדָן צוּא אַנְדָרָע אוּן צו זִיךְ וָעלְבְּטְם אוּן וִיא פִיל בִּיזִיק וָועט גְרַייכָן צוּ דָעם רָשָׁע בְּאִיי דָעם יוֹם הַדִּין אֵז עָר אִיז עָרְגָער פּוּן דָער שְׁלאנְג · גם אוֹךְ וְאם דָער מָענְטְש אִיז מְחַדֵּשׁ אִין דָער תּוֹרָה וְאל דָאם אִין זַיינְע אוֹנְן נִיט קְלִיין זַיין נָאר עָר זָאל דָאם גְרוֹם אוּן הָשׁוּב הָאלְטָן אוּן דָאם וָועט אִים בְּרָעגְנָן זִיךְ כְּטָרִיחַ צוּ זַיין עָר וְאל נָאךְ מְחַדֵּשׁ זִיין גרוֹסָע חִידוּשִׁים · ילמוד עָר וְאל אָפּ לְעַרְנָן פּוּן דָעם וְואם מָען זַייעט אַיין וְאמִין וְואם אִיז גְרוֹיס זִי אַיין אַרְבִּיס וָערְט דָער פּוּן אַגְרוֹסָר בּוּם אוּן פּוּן זַיינְע צְוַויִיגְן פְלַאנְצְט מָען נָאךְ פְלַאנְצוּנְג בִּיז עָם וָערְן קִיל גָערְטְעָנָר אוּן דָאם אַלְץ אִיז וְואם בִּיי דָעם מָענְטְשָׁן אִיז נִיט קְלִיין גְוועזָן דָאם וְאמָן אוֹועק צוּא וַוארְפָען נָאר עָר הָאט גְזַייעט אוּן גְהִיט בִּיז עָם אִיז גְוואקְסָן וַיין גָערְטָענָר · אַז אוֹךְ דָאם וְואם דָער מָענְטְש אִיז מְחַדֵּשׁ אִין דָער תּוֹרָה חָאטְשָׁע דָאם אִיז נָאר זַייעְנִיג וָועט עָר אַלְע מָאל מְעָר מְחַדֵּשׁ זַיין בִּיז עָר וָועט מְחַדֵּשׁ זַיין גְרוֹסָע חִידוּשִׁים · אוּן וִיא גוּט אִיז אַז וְואם עָר אִיז מְחַדֵּשׁ אִין דָער תּוֹרָה זָאל עָר אוֹף שְׁרַייבָּן כְּדֵי עָר זָאל עָם נִיט פָּאר גָעסָן אַוּ וִיא עָם שְׁטַייט אִין סֵפֶר דָאם דָער מָענְטְש וְואם שְׁרַייבְט נִיט זַייגִי חִידוּשִׁים וָועט עָר דָער פָּאר אִפּ גָעבָּן דִין אוֹת חָשְׁבּוֹן וָוארוֹם מָען זָאגְט אִים אַיין הָאלְבָע פְּרוּטָה הָאסְטוּ יוא פָּאר שְׁרִיבָּן אִין בּוּךְ וַייל דוּא הָאסְט מְזַרָא גָאנְצְט מָאכְר וְועקְט דוּא פָּאר גָעסָן אוֹת דָאם וְואם דוּא הָאסְט מְחַדֵּשׁ גָעסָן אִין דָער תּוֹרָה הָאסְט

חצי פרוטה שכתבת אותה שלא לשכור לאבדה מהדוש של תורה אפי' שיהיה קטן . לכן צריך אדם לכתוב כל מה שמחדש בתורה שלא ישכח ואפילו חדוש קטן . ונראה דזהו שארז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו . ירצה תלמודו דייקא שמביא בידו כל מה שלמד וחידש שלא שכחו וכיצד שכתבו שעל ידי כך אינו נשכח אותו חדוש מן העולם ומוליכו בידו בכותו . וזהו נ"כ כוונת התנא כל השוכח דבר אחד ממשנתו כאלו מתחייב בנפשו . שהכוונה כל השוכח דבר אחד ממשנתו דייקא שהוא משנתו שחידש . וכיצד לא ישכח יכתוב אותו על הספר שכל זמן שישכח רואה ויזכור . ויש תועלת גדול מחדוש אפילו קטן לקשר עמו איזה ענין או לבוא להבין עמו ענין גדול . והוא משל לאבנים הקטנים שמשימין בבנין אבנים גדולות בין אבן לאבן להעמיד הבנין ונמצא שהאבנים הקטנים גורמים בקיום הגדולות שלא יפלו ויעמוד כל הבנין הגדול . כך ע"י חדוש קטן נבנה בנין גדול . וזה מעשה בכל יום בין החכמים ובפרט בין כת חכמים הדורשים רשומות שע"י חדוש או הקדמה קטנה בונים מגדל אחר חזק בנוי לתלפיות נחמד למראה ומתוק לנפש . לכן אין לבזות מלכתוב חדוש אפילו קטן . וגם אין לבזות משמוע אפי' חדוש קטן שהכל בכלל תורה הוא . ילמוד אדם מן החתול לעשות אופנים שלא ליפול ביד נחש הקדמוני הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות . אלא יעשה אדרבא שהנחש ימסור בידו . הרי החתול כשרואה נחש חופר הפירה בארץ שיעור אורכו ואח"כ מתהיל לעמוד נגד הנחש להורגו ומתחיל להכותו בצפורניו . וכראותו שהנחש רץ כנגדו מיד מתפשט בתוך החפירה באופן שאין הנחש יכול להתקשר בו ודוחקו להמיתו ומשם מן החפירה נכה בו בצפורניו עד שמחלישו וממיתו . כך יבקש האדם תחבולות כשכים בצרו להנצל עצמו מיד הנחש הוא יצר הרע . דכשם שיש תחבולה להמית הנחש הידוע הבא משורשו כך יש תחבולה לעקר השורש עצמו הוא נחש הוא יצר הרע ע"י התורה וקיום מצותיה ובהזכרת יום המיתה כארז"ל והקב"ה בעבור חסדיו ורחמיו הרבים ירחיקהו ממנו אמן . ילמוד אדם דרך ארץ מסרטן של ים שאינו אוכל כי אם בשתי אצבעות . כי כמה מהדופי לאותם בני אדם האוכלים בכל האצבעות כאשר ראו עיני ונמאסים כל האוכלים עמו עד שידם מסלקים מן האכילה כרוב המיאוס . ובפרט אם ת"ח הוא מחלל תורתו וגורם לכל רואיו שיאמרו טוב שלא היינו ת"ח אוי להם ואוי על נפשם שהתורה נהפך להם לרועץ ב מרורות פתנים בקרבם טוב להם שלא יצא שם חכם עליהם טוב להם שלא יצאו לאויר העולם . ובדרז"ל למדנו צניעות מן הנמל ולברות מן

ב לעמר .

מיין מורא ניט נישאמט טאמר ועמטו עם פאר גענן אוג האמט עם ניט אויף גישריבין אין בוך ונראה דאם איז דער פשט ואם די חכמים ז"ל זאגין מען רופט אום אוף דעם היכל וואול דעם ואם קופט אהער אוג האט זיין לערנין אין זייני הענט . דאם איז דאם ואם ער האט מחדש גיוועז הט ער עם ניט פר גענן מהמת ער האט עם אויף גישריבן אוג דורך דעם ועזרט עם ניט פאר גענן פון דער ועלט . ילמוד דער מענטש גיהער זיך אף צו לערנין פון איין קאץ צו טון ועלכי אופנים אז ער זאל ניט ארויס פאלין אין דיא הענט פון יצה"ר נאר אדרבא ער זאל נאך טון ועלכי תחבולות אז דער שטן זאל איבר גיענטפרם ווערין צו אים אין דיא הענט . דען דיא קאץ אז זיא זעהט איין שלאנג נראבט זיא אוים אגרוב אין דער ערד זיא זאל קענין ארויס אוג פון דעם גריבל שלאגט זיא אים מיט דיא נענגיל ביז זיא טייט אים . אזו אויך זאל דער מענטש זוכן תחבולו . ער זאל זיך קענין מציל זיין פון דער שלאנג דאם איז דער יצר הרע דורך תורה אוג מצות אוג צוא גידענקין דעם טאג פון דעם טוט דורך דעם קען מען אים אויס רייסן . נאט ב"ה זאל אים דער וויטרין פון אוגן דורך זיין גינאד אוג דורך זיין קיל חסדים אמן . ילמוד דער מענטש גיהער זיך לערנין דרך ארץ פון (סרטן) ואם עסט נאר מיט צוויא פינגר דען עם איז דא מענטשין ואם עסין מיט אלי פינגר אוג דיא ואם עסין מיט זייא ועזרט זייא דאם עסין פאר מיאוסת ביז זייא הערין אויף צו עסין אוג אז דער ואם עסט אן דרך ארץ איז איין תלמיד חכם פאר שטועכט ער זיין תורה אוג אלי ום זעהן אים זאגין בעסער איז ואם מיר זענין קיין תלמידי חכמים ניט וייא איז צו זייא דען די תורה ועזרט זייא פאר קערט צו ביטערקייט עם ואלט בעסיר גיוועז אז עם ואל ניט גיוועז ארוים ניין אויף זייא דער שם פון חכם עם ואלט בעסיר גיוועז זייא ואלין ניט גיוועז גיבארין ועזרין . ובדרז"ל אוג שנאמר חכמים ואנין סיר בראשכם אף לערנין נעשייעט צו זיין פון אקעמיל אוג צו אנטלופין פון גוך

ואלין

השפתים ששונים בתורה מתיקין הדינים כרבש ונופת צופים ומושך הנאה לכל העולמות • ופי' החכם השלם כמהר"ר ידידיה אבולעפיא נר"ו שנלמוד גם מהדבורה שאינה מוציאה הרבש"ך בית הרעי מקום טמא שיהיה תורתו בטהרה כדי שילמדו ממנו תורה • כארז"ל על פסוק כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה ת"ח למלאך השם תורה יבקשו מפיו ואם לאו לאו • גם יש ללמוד אפי' מהנחש הרשע המקולל לעבודת הבורא שהרי הנחש מורה להזיק אע"פ שאינו מגיע לו שום תועלת כארז"ל אומרים לנחש ארי טרף ואוכל אתה מה הנאה יש לך כו' כ"ש וק"ו בן בנו של ק"ו שראוי לאדם שיטרח להמשיך תועלת לו ולכל העולם שהוא זוכה לשכר הצפון ובשבילו ניחון העולם כנודע • ואם ח"ו יקלקל מעשיו מזיק לו ולכל העולם ואז הוא יותר רע ומר מן הנחש הארור • לפי שהנחש כשמזיק לאחרים אע"פ שאין לו תועלת גם נזק אינו מגיע לו • לא כן האדם המקלקל דרכיו שמגיע נזקו לזולתו ולעצמו שנמצא מלבר שאין לו תועלת גם הגיע לו נזק רב ועונש קשה שמאבד שכר עה"ב ונידון במשפטי גיהנם וכמה מהביוש מגיע לרשע ביום הדין בהיותו גרוע מהנחש שאין לו תקנה כארז"ל כלם מתרפאים לעתיד חוץ מן הנחש • גם אל יקל בעיני האדם איזה דבור שיכול ללמוד או איזה חדוש שחידש בתורה אפילו שהוא קטן אל יקטן לו בעיניו אלא יגדלהו ויחשבהו בעיניו דזהו מביאו לטהרות לחדש עוד עד שירגיל ויחדש חדושים גדולים וסודות נפלאים ויטע בכל העולמות נטיעות ואילנות גדולות מחדושי תורתו עד שיעשו גנות ופרדסים • ילמוד מן הזורע זרע קטן כחרדל וורעים אותו ונעשה אילן גדול השרשים וענפים זעירין ופירות ונוטעים מענפיו נטיעות עד שנעשים גנות ופרדסים לרוב • ומי גרם לכל זה שלא הקטין האדם הזרע בעיניו לבזותו ולפרקו להשליכו אלא נתגדל בעיניו וזרעו ושטרו עד שגרם לכל זה כך החדוש בתורה אפילו קטן הוא כזריעה כמדובר והדבר מובן • ומה טוב ומה נעים כל חדוש שיחדש האדם בתורה אפי' חדוש קטן להעלותו כרגע על הספר בדיו למען יעמוד ימים רבים שלא ישכחהו • כמו שראיתי בהקדמת ספר אחד שאדם שאינו כותב חדושיו בתורה בעבור שהוא קטן בעיניו עתיד לתת דין וחשבון על זה • משום שאומרים לו בפנקס הסהורות כותב אדם מה שחייבים לו וחייב לאחרים אפי' עד חצי פרוטה.אומרים לו וכי יותר חביב היה בעינך

חצי

עָרִין דָעם מִדַת הַדִּין אוֹף מִדַת הָרַחֲמִים אוּג נָאר דִיא וָועלְט זָאלָן הָאבָּן פּוּן זַיִן יִרְקַיוּט • אוּג דְרוּם לוּבְט נָאט דִיא יִשְׂרָאֵל אוּג דַיינָע לַעפְצָן טָרִיפָען וְזַמְקַיוּט וָוארוּם דוּרְךְ דִיא לַעפְצָן וָואס לַעְרנָן תּוֹרָה מַאכָן זַיא זִיךְ דִינִים אַזוֹ וִוי הָאנִיק אוּג צִיכְט הָנָאָה פּוּן אַלָע וָועלְטָען • גם אוֹיךְ פּוּן דָעם שְׁלַאנְג דָער פָּאר שְׁאלְטָענָר טָען אָפּ לַעְרנָן צוּא נָאטְט דִינְקְט דָען דָער שְׁלַאנְג אִיז מִזִיק אַנְדָרָע חָאטְשָׁע אִים קוּמְט דָער פּוּן נָאר גִיט אַרוּם • וְאל דָער מָענְטְש זִיךְ בִיטְרִיחַ זַיִן צוּא צוּ ציהָן אַהִילְפוּנְג צוּ זִיךְ אוּג צוּא נָאר דָר וָועלְט דָען פּוּן זַיִנְט וָועלְט וָועלְט דִי וָועלְט גְשְׁפַּייִט אוּג אוּב עָר וָועט ח"ו שְׁלָעכְטָע מַעשִׂים טוּן וָועט עָם שְׁאדָן טוּן צוּא אִים אוּג צוּא נָאר דִיא וָועלְט אוּג דָער אִיז עָרְנָער פּוּן אַשְׁלַאנְג וָוארוּם דָער שְׁלַאנְג אִיז מִזִיק צוּ אַנְדָרָע אוּג עָר הָאט קֵיין שְׁאדָן נִיט דָער פּוּן אָבָּר דָר מָענְטְש וָאס טוּט שְׁלָעכְטָס גְרַייכְט זַיִן שְׁאדָן צוּא אַנְדָרָע אוּג צוּ זִיךְ וָעלְבְּסְט אוּג וִויא פִיל בִּיוִיט וָועט גְרַייכָן צוּ דָעם רָשָׁע בְּאִיי דָעם יוֹם הַדִּין אַז עָר אִיז עָרְנָער פּוּן דָער שְׁלַאנְג • גם אוֹךְ וָאס דָער מָענְטְש אִיז מְחַדֵּשׁ אִין דָער תּוֹרָה וָאל דָאס אִין זַיִנָע אוֹנְן נִיט קְלִיין זַיִן נָאר עָר זָאל דָאס גְרוֹס אוּג חָשׁוּב הָאלְטָן אוּג דָאס וָועט אִים בְּרָעכְנָן זִיךְ בְּמָתְרִיחַ צוּ זַיִן עָר זָאל נָאךְ מְחַדֵּשׁ זַיִן גְרוֹסָע חִידוּשִׁים • יְלמוּד עָר זָאל אָפּ לְעַרְנִין פּוּן דָעם וָאס עָר זָאל אַין זָאמִין וָאס אִיז גְרוֹיס יְי אִיין אַרְבִּיס וָועְרְט דָער פּוּן אַגְרוֹסָר בּוּם אוּג פּוּן זַיִנָע צְוַוייִגִן פְּלַאנְצְט מָען נָאךְ פְּלַאנְצוּנְג בִּיז עָם וָועְרָן פִיל גָעְרְטָענָר אוּג דָאס אַלְץ אִיז וָאס בִּיי דָעם מָענְטְשָׁן אִיז נִיט קְלִיין נְוָועְן דָאס זָאמָן אַוְועק צוּא וַאְרְפָען נָאר עָר הָאט גְזַייעְט אוּג גְהִיט בִּיז עָם אִיז גְוָוארָן וִויין גָעְרְטָענָר • אַז אוֹךְ דָאס וָאס דָער מָענְטְש אִיז מְחַדֵּשׁ אִין דָער תּוֹרָה הָאטְשָׁע דָאס אִיז נָאר וִויינִיג וָועט עָר אַלָע מָאל מָער מְחַדֵּשׁ זַיִן בִּיז עָר וָועט מְחַדֵּשׁ זַיִן גְרוֹסָע חִידוּשִׁים • אוּג וִויא גוּט אִיז אַז וָאס עָר אִיז מְחַדֵּשׁ אִין דָער תּוֹרָה זָאל עָר אוֹף שְׁרַייבָּן כְּדֵי עָר זָאל עָם נִיט פָּאר גָעסָן אַזוֹ וִויא עָם שְׁטַייט אִין אִיין סֵפֶר דָאס דָער מָענְטְש וָאס שְׁרַייבְּט נִיט זַיִנִי חִידוּשִׁים וָועט עָר דָער פָּאר אָפּ גָעבָּן דִין אוּג חֶשְׁבּוֹן וָארוּם מָען זָאגְט אִים אַיין הָאלְבָּע פְּרוּטָה הָאסְטוּ יוֹא פָּאר שְׁרִיבָּן אִין בּוּךְ וַיִיל דוּא הָאסְט מִדָּא גָהָאט מְאכְט וָועְקְט דוּא פָּאר גָעסָן אוּג דָאס וָאס דוּא הָאסְט מְחַדֵּשׁ נָועָן אִין דָער תּוֹרָה הָאסְט

חצי פרוטה שכתבת אותה שלא לשכוח לאבדה מחדוש של תורה אפי׳ שיהיה קטן . לכן צריך אדם לכתוב כל מה שמחדש בתורה שלא ישכח ואפילו חדוש קטן . ונראה דזהו שארז״ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו . ירצה תלמודו דייקא שמביא בידו כל מה שלמד וחידש שלא שכחו וכיצד שכתבו שעל ידי כך אינו נשכח אותו חדוש מן העולם ומוליכו בידו במותו . ויהו ג״כ כוונת התנא כל השוכח דבר אחד ממשנתו כאלו מתחייב בנפשו . שהכוונה כל השוכח דבר אחד ממשנתו דייקא שהוא משנתו שחידש . וכיצד לא ישכח יכתוב אותו על הספר שכל זמן שישכח רואה ויזכור . ויש תועלת גדול מחדוש אפילו קטן לקשר עמו איזה ענין או לבוא להבין עמו ענין גדול . והוא משל לאבנים הקטנים שמשימין בבנין אבנים גדולות בין אבן לאבן להעמיד הבנין ונמצא שהאבנים הקטנים גורמים בקיום הגדולות שלא יפלו ויעמוד כל הבנין הגדול . כך ע״י חדוש קטן נבנה בנין גדול . וזה מעשה בכל יום בין החכמים ובפרט בין כת חכמים הדורשים רשומות שע״י חדוש או הקדמה קטנה בונים מגדל אחד חזק בנוי לתלפיות נחמד למראה ומתוק לנפש . לכן אין לבזות מלכתוב חדוש אפילו קטן . וגם אין לבזות משמוע אפי׳ חדוש קטן שהבל בכלל תורה הוא . ילמוד אדם מן החתול לעשות אופנים שלא ליפול ביד נחש הקדמוני הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות . אלא יעשה אדרבא שהנחש ימסור בידו . הרי החתול כשרואה נחש חופר הפירה בארץ שיעור אורכו ואח״כ מתהיל לעמוד נגד הנחש להורגו ומתחיל להכותו בצפורניו . וכראותו שהנחש רץ כנגדו מיד מתפשט בתוך החפירה באופן שאין הנחש יכול להתקשר בו ודוחקו להמיתו ומשם מן החפירה ככה כו בצפורניו עד שמחלישו וממיתו . כך יבקש האדם התבונות כשכים בצדו להנצל עצמו מיד הנחש הוא יצר הרע . דכשם שיש תחבולה להמית הנחש הידוע הבא משורשו כך יש תחבולה לעקר השורש עצמו הוא נחש הוא יצר הרע ע״י התורה וקיום מצותיה ובהזכרת יום המיתה כארז״ל והקב״ה בעבור חסריו ורחמיו הרבים ירחיקהו כמנו אמן . ילמוד אדם דרך ארץ מסרטן של ים שאינו אוכל כי אם בשתי אצבעות . כי כמה מהדופי לאותם בני אדם האוכלים בכל האצבעות כאשר ראו עיני ונמאסים כל האוכלים עמו ער שידם מסלקים מן האכילה כרוב המיאום . ובפרט אם ת״ח הוא מהלל תורתו וגורם לכל רואיו שיאמרו טוב שלא היינו ת״ח אוי להם ואוי על נפשם שהתורה נהפך להם לרועץ ב מרורות פתנים בקרבם טוב להם שלא יצא שם חכם עליהם טוב להם שלא יצאו לאויר העולם . ובדרז״ל למדנו צניעות מן הגמל ולברות מן

ב לענר .

קיין מורא ניט גיהאט טאמר ועטטו עם פאר גענין אונ האבט עם ניט אויף גישריבין אין בוך ונראה דאם איז דער פשט ואם די חכמים ז׳ל זאגין כיען רוקט אום אוף דעם היכל ואול דעם ואם קוקט אהער אונ האט זיין לערנין אין זייני העגט . דאם איז דאם ואם ער האט מחדש גיוועזן הט ער עס ניט פר גענטן מהמת ער האט עס אויף גישריבן אונ דורך דעם ועזרט עם ניט פאר גענן פון דער ועלט . ילמוד דער מענטש גיהער זיך אף צו לערנין פון אין קאץ צו טון ועלכי אופנים אז ער זאל ניט אריין פאלין אין דיא העגט פון יצה״ר נאר אדרבא ער זאל נאך טון ועלכי תחבולות אז דער שטן זאל אים ניבר גיענטפרט ועזרן צו אים אין דיא העגט . דען דיא קאץ אז זיא ועהט אין שלאנג גראבט זיא אוים אנרוב אין דער ערד זיא זאל קענין אריין אונ פון דעם גריבל שלאנט זיא אים מיט דיא נענגיל בין זיא טייט אים . אזו אויך זאל דער מענטש זוכן תחבולו׳ ער זאל זיך קענין מציל זיין פון דער שלאנג דאם איז דער יצר הרע דורך תורה אונ מצות אונ גידענקין דעם טאג פון דעם טוט דורך דעם קען אים ויסין . נאט ב״ה זאל אים דער ווייטרין פון אונז דורך זיין גינאד אונ דורך זיין פיל חסדים אמן . ילמוד דער מענטש גיהער זיך לערנין דרך ארץ פון (סרטן) ואם עסט נאר מיט צווייא פינגר דען עם איז דא מענטשין ואם עסין מיט אלי פינגר אונ דיא ואם עסין מיט זייא ועזרט זייא דאם עסין פאר מיאוסת בין זייא הערין אויף צו עסין אונ אז דער ואם עסט אן דרך ארץ איז איין תלמיד חכם פאר שטועכט ער זיין תורה אונ אלי ום זעהן אים זאגין בעסער איז ואם מיר ענגין קיין תלמידי חכמים ניט ונייא איז צו זיא דען די תורה ועזרט זייא פאר קערט צו ביטערקייט עם ואלט זיא בעסיר גיוזן אז עס ואל ניט גיוזן ארוים ניין אויף זיא דער שם פון חכם עם ואלט בעסיר גיוזן זיא זאלין ניט גיוזן גיבארין ועזרין . ובדרז״ל אונ שנגדי חכמים זאגין מיר בדארפין נעשטיעט צו זיין פון אקעמיל אונ צו אנטלופין פון גנב

ואלין

מן הגזל מן הנפלה שבורחת מן הגוזל · גם נלמד ממנה ביטול הבטלה שכל היום טורחת למאכלה בזריזות ושלשה בתים יש לה כדי לתת מאכלה באמצעית שלא ישלוט בה הרקבון · כלל העולה שאע"פ שהתורה הקדושה דרכיה דרכי נועם ומודיעה לאדם דרכי החיים והדרך ארץ השלם והמעולה עכ"ז נתן הקב"ה טבע מוטבע בב"ח מדברים מעולים כנזכר · כדי שיתפעל האדם על ידם לקיים דרכי התורה בראותו שאם יעשה בהפך הוא פחות מהבעל חי בלתי מדבר ההולך על ארבע · שהרי נמצא בהם דברים מעולים מר"א ומהרחקת הגזל והנזק כמדובר מה שאין בו · ע"י כך ירוץ לתורה ללמוד ממנה להיישיר בדרכיו לקנות שליטות המדות ודרכי נועם הנותנים עלוי והתרוממות לנשמתו לעלות בסולם התורה עד בסא הכבוד מקום שמשם חוצבה להתקשר בקונו · כדאיתא באזהר זכאה חולקא דצדקיא דמתקשרים נפש ברוח ודוח בנשמה ונשמה בקוב"ה ע"כ · והאדם מקרש ד' חלקו שבו ע"י התורה שהתורה תתחלק לד' אותיות נקודות טעמים ותגין וכל חלק מאלו נותן כח וקדושה לד' חלקיו עור ובשר עצמות וגידים · דארבע חלקי התורה מקושרים בר' אותיות הוי"ה שנכללים בהם י' ספירות בליטה · וכיון שאדם עוסק בתורה שהיא מתחלקת לארבעה דברים כנזכר יושפע על ד' חלקיו ועל ד' יסודותיו והכל מהשפעת י' ספירות הנכללים בד' אותיות השם הגדול כמדובר · שהנה עשר ספירותיו ית' נכללו בד' אותיות שמו הגדול רקוצו של יו"ד רמז לכתר ונוף היו"ד רמז לחכמה והה' רמז לבינה והוי"ו רמז לשש ספירות והה"א אחרונה רמז למלכות · וכשרצה לברוא העולם בתחלה בעולם הבריאה ברא ד' עמודים רמז כי הם תחת ממשלת י' ספירות · וכן בעולם היצירה ד' מחנות שכינה וכן בעשיה ארבע יסודות רוחניים נשמיים בסוד אבי"ע אצילות בריאה יצירה עשיה · ותתן שכל באדם שיתן אל לבו דשמא דמריה עליה די בראו מד' יסודות שורשם ד' אותיות שמו הגדול . וזהו שאמרו האבות הן הן המרכבה כל אחד לברו בפרט וכלם הרכבה אחת דרך כלל אברהם בחסד בו סתגלה הוי"ר יצחק בגבורה בו מתגלה הה"א יעקב בוי"ו ובה"א אהרונה ינל יעקב בה"א ישמח ישראל בוי"ו כמבואר בזוהר· וכשיצאו ישראל ממצרים וקרבו לסיני וזכו להיות מרכבה דרך פרט כך אחד לברו לכך אמר להם בלשון יחיד אנבי ה' אלהיך כי לכל אחד דבר (ידרמב"ן ז"ל) וז"ל ה' אלהיך מושל עליך בד' יסודותיך כל אות ביסוד שלו יו"ד ביסוד המים ה"א ביסוד האש וי"ו ביסוד הרוח ה"א ביסוד העפר וכשהשורה שבינתו ביניהם עשאם ד' דגלים כלם יחד מרכבה דוגמת ד' מחנות שכינה שביצירה חזר לדבר אליהם דרך כלל בפ' קדושים אני ה' אלהיכם נגד אנבי ה' אלהיך איש אמו ואביו תיראו ונגד כבד את אביך וכן כלם כספו' בדרז"ל · (ע' בס' החסידים דף ט"ו דברים צודקים לזה) · הרי עיני כל משכיל רואה מעלת האדם ושבעבורו נבראו כל הנבראים ולכן כלם נותנים עוז וסיוע לאדם שמהם ילמד להיישיר דרכו ולהעמיד ולקיים כל הבריאה כנו"ל · כמה יש ללמוד מן החיות ומן הבהמות כרכתיב מלפנו מבהמות ארץ ושלמה המע"ה מוכיח לעצל מן הנמלה וכמה וכמה יש ללמוד מהם · עיין בחכמי המחקר בדברים הסגוליים המוטבעים בבריות אשר ילמוד מהם האדם לתקן מדותיו כדי שלא להיות פחות ונעדר מהם · כי חסרון גדול יניע לנפשו ביום הדין כנמצאה בבמה או חיה שלם ממנו אוי לאותה בושה וכליסה · למה לא ילמד אדם משמים וארץ ימים ונהרות מדברות ואילנות ועשבים ובהמות וחיות ועיפות ושקצים ורמשים שכלם יודעים וככירים לבוראם ואומרים שירה לפניו בכל יום כל אחד השירה השייך לו כמבואר בספר פרק שירה · ולמה יגרע מהם להתרשל בעבודת בוראו כיה שהטיב

הקב"ה

זאלין מיר אפ לערנין פון דער נמלה וואס זיא אנטלויפט פון גזל אוך ועדט פון איר אפ גילערינט זיא מען זיהער ניט לייריג ניין וואדום זיא איז זיך מטריח מיט זריזות אן גרייטין זיך שפייז · כלל דך כלל איז או תאטשי דיא תורה איז מודיע צוא מענטשין דיא ועגין פון לעבין אוג דרך ארץ פון דעמט ועגין האמ נאט ב"ה ארריין גינעבין איין טבע אין דיא בשעפינש נוטי זאכין קרי דר מענטש זאל זיך דער פון אפ לערנן מקרים זיין די ועגין פון דער תורה ער זאל ניט ערנער זיין פון די בשעפנישן ואס קענין ניט ריידן אוג ניין אויף פיר פים · אוג ועט לויפן צוא דער הורה לערנין צוא רעכט פארטיגין זיין ועג צו שאפין זיך גוטע מדות אוג זיכע ועגין ואס זייא נעבין איין מעלה צוא זיין נשמה אויף צו ניין בין דעם כסא כבוד ואס זיא איז פון דארט בשאפין ניזואריין · למה ואדום זאל דער מענטש זיך ניט אפ לערנין פון היכל אוג ערד ימים אוג מדברות אוך בייטר אוג נראז אוג בהמות אוג חיות אוג עופות ואס זייא אלע הענין זייער בשעפר אוג זאגין שירה אלי טאג ווי אם שמייט אין פרק שירה אוג ואדום זאל דער מענטש פויל זיין אין דער דינסט פון זיין בשעפר

ניסין פרק ד' דתרנגולתא ברא נקיט שמירא משרא דימא ונותן כו משום דנאמן בשביעתיה ג' ומאי עביד ביה ממטי ליה לטורא דלית בהו ישוב ד' ומנח להו אשינא דמירא ופקע טורא ונקיט מיתי ביזרא דאילנא ושדי התם ה והוי ישוב ' והייני דמתרגמינן נגר טורא ו' הרי כמה טורח לעשות חסר לעולם אף על פי שאין לו צורך ממנו ' (עיין עוד מעניינים אלו בפרק ל') :

פרק כג יבהר האדם ויבקש הדרכים היותר נאים ומשובחים לקיום המצות · כי עשייתם בדרך היותר נאות והמשובח מאירים הנשמה ומסירין ממנה החלודה שנעשה עליה כמסך מברזל מעשיית העבירות · כי העבירות מלכלכין נפשו של אדם ושנאוי לפני השם ולפני כל מלאכיו עד שירחץ וינקה הטומאה שדבק בנפשו והוא על ידי קיום המצות · וכן אכתוב לך התנאים שאדם צריך ליזהר בכל מצוה ומצוה לעשותה כהלכתה כדי שתקובל לרצון לפני מלכנו יוצרנו ית' ולא ייעול בכיסופא לעלמא דאתי · והם י"ז תנאים (הביאם הרב בעל ספר התרדים ז"ל בדף ו' ע"א באורדלפי שמאריך בראיות על כל תנאי ותנאי) · ואני אביאם בקיצור נברץ כי אין כוונתי כי אם שידע האדם התנאי לקיימו לזכך נפשו ואם ירצה לידע סקוד כל תנאי יראהו בספר הנ"ל · (התנאי א') שיעשה כל מצוה ומצוה בבחנה לצאת ידי חובתו כדפסקו הרי"ף והרמב"ם מצות צריכות כוונה · (התנאי הב' והג') לעשות המצוה ביראה ובאהבה רבה כדאמר רשב"י ז"ל כל פקודא דלאו איהו ברחילו ודחימו לאו פקודא היא · (התנאי הד') השמחה הגדולה במצוה · דכל מצוה ומצוה שתזדמן לו דורונא דשדר ליה קב"ה ולפי רוב השמחה יגדל שכרו · ועילה האר"י ז"ל לאיש סודו שזכה לכל אותה חכמה בעבור השמחה שהיה משמח בעשיית כל מצוה · (ההנאי הה') שיעשה המצוה כולה ולא מקצתה · כארו"ל אם התחלת גמור · עוד אכתוב המתחיל במצוה ואינו גומרה מורידין אותו מגדולתו וקובר אשתו ובניו · (ההנאי הו') הדקדוק הגדול במצוה לעשותה בתקנה וכל פרטיה הקריקיה כמצותה · (ההנאי הז') הריצה והדריפה לקראת מצוה רכתיב דרך מצותיך ארוץ כי הרחיב לבי · (התנאי

ג שמלמיט כשנאמנ ט : ד של זמים ולינעמ נכחפרנם נס : ה המפנקנ מפס כמין הרין ומניח בכ זמ ל'לנטה חוזק לשם ונדנים שם לינעמ ומסנרנם מכס : ו הרנוס של דוכיפה נער מוכח פי' נוקפ ציים ונלפ"ו נהלני"ן מוכיר"ם

נָאךְ דָעם אז זיא בַּהֶעפְט זִיךְ מיט איר מאן טויבילט זיא זִיךְ אין ים אוג נאךְ כָּער זיא צָעריסְט אוף זנות · גם אויךְ לַיערין אֶפּ פון טובָּן וְאם זַייא בְּהֶעפְטן זִיךְ נָאר צו זַייַער זיוג · אויךְ וָאל עָר אֶפּ לַערנין פון איין האן וְסְ עָר בְּעט פָּריער איבָּר · אוג אז וְעטסט נִיפוּנן אֶפּ צו לָערנין פִּיל גוטָע וַאכין פון בְּשָׁעפְנִיש וָוס קָענין נִיט רַייַדין · אוג וויא וְעט דר פָּענְקְשׁ קָענין בְּשְׁטיין בְּייא דָעם יום הדין אז עָר איז עָרְנָעָר פון די בְּשָׁעפְנִיש וְאם קָאנין נִיט רַייַדן · אין פְּקַק לי וָועלן מִיר נָאךְ דָער פון שרייבָּן :

פרק כג יבהר האדם דָער מָענְקְשׁ וָאל אויס דָער יַיילין אוג זיכין דָעם וָועג וָאם איז מָער זִיס את

נִילִיבְּט צו מְקַיים זַיין די מִצות דָאם וָועט מאכין לַייכטין זַיין נָשָׁמה אוג וָועט פון איר אֶפּ טָאן דָעם פְּנֵם וְאם איז נִיזוארין אויף איר דורְךְ דיא עֲבירה וָאם עָר הָאט נִיטָאן וָארום דיא עֲבירות ריכטין איין די נָשָׁמה פַּאר נָאט אוג פַּאר אַלי זַייני מַלְאָכִים בִּיז עָר וָאל זִיךְ רַיינְענין פון דָער טומְאָה דורְךְ דיא מִצות אוג אויךְ וָועל שרייבין וָאם דָער מָענְקְשׁ בְּדַארְף נִיזְהָר זַיין אין איטְלִיכָע מִצְוָה צו טָאן זיא אזו וויא איר דין איז דָאם זיא וָאל אן נינכין וָוערין פַּאר אוגְנְד בְּשָׁעפָּר אוג מיר וָאלין נִיט קוּמין אויף עוֹלָם הַבָּא מיט חֶרְפָּה ח"ו · דיא תְּנָאים וָעגין זיבְּצין אין סֵפֶר חֲסִידים אויךְ וָועל זַייא שרייבָּן בְּקִיצור · א עָר וָאל טָאן איטְלִיכי מִצְוָה מיט כַּוָּנָה אז זיא דָער רי"ף את דָער רמב"ם פְּקָקְתְּ אז דיא מִצות מוז טָאן מיט כַּוָּנָה · ב ג צו טָאן די מִצְוָה מיט גְּרוים יִרְאָה אוג אַהֲבָה · ד עָר וָאל טָאן דיא מִצְוָה מיט גְּרוים שִׂמְחָה גְּלִיךְ זיא נָאט ב"ה הָאט אים צו נִישִׁיקְט אַמַּתָּנָה אוג וויא מָער גְּרוים די שִׂמְחָה איז אז גְּרוים אין זַיין שָׂכָר אוג דָער הארי"ז הָאט נָאנְט אז עָר הָאט וזכה ניוָוען צו גָאר זַיין חָכְמָה וְעגין דָער שִׂמְחָה וָאם עָר הָאט נִיהָאט בְּאוי איטְלִיכי מִצְוָה · ה עָר וָאל די מִצְוָה טָאן אין נָאנְצין וי חזל הָאבין נִיזָאגְט אז די הָאכְט אין נִידוּבְּין איין מִצְוָה זאוי וי גומר אות דָר וְסְ הַיבְּט אן אַמִּצְוָה אוג אז וויא נִיט גומר נָעמְט מען אים אויְעק זיין נְדוּלָה אוג עָר בָּאנָאכְט זיין וַיִּיב אוג קִינְדָר חז"ו · ו עָר וָאל זַייער מְהַדֵּק זיין צוא טָאן די מִצְוָה אז וי איר דין איז מיט אלי דִקְדוּקים אוג פְּרָטים · ז עָר וָאל זוכין צו טָאן דיא

הח')כל מצוה שיכול הוא לעשותה בידו יעשנה בידו ולא ע"י שליח דמצוה בו יותר מבשלוחו: ובצורכי שבת הי' האמוראי' בעצמם עוסקי'.(התנאי הט') המצוה שתבא לידו תחלה יעשנה ולא יניחנה עד שיעשה אחרת תחלה כדאמרו אין מעבירין על המצות • (התנאי הי') לא יעשה שתי מצות כאחת שמא לא יוכל להזדרז בשניהן כדאמרי' אין עושין מצות חבילות חבילות • (התנאי הי"א) שיזהר בכבוד המצות דכתיב גבי מצות כסוי הדם וכסהו בעפר בטה ששפך יכסה דהיינו ביד ולא ברגל • ובתנחומא פרשת ויגש אמר רשב"י אמר הקב"ה הוו מכבדין את המצית שהם שלוחי ושלוחו של אדם כמותו אם כבדת אותם כאלו לי כבדת ואם בזית אותם כאלו לו בזית • (התנאי הי"ב) שלא יחסיך המצוה אלא בהגיעה לידו ימהר לעשותה ולא יאמר מחר אעשנה • וראיה מאברהם וישכם בבקר ויהושע על שנתעצל א נתקצרו מחייו עשר שנים • (התנאי הי"ג) הוא הדור מצוה שנאמר זה אלי ואנוהו ודרשו רז"ל התנאה לפניו במצות אתרוג נאה סוכה נאה טלית נאה וכן בכל המצות• ואמרו הדור מצוה עד שליש במצוה• ב (התנאי הי"ד) שיהא מכתין ומשתוקק מתי תבא המצוה לידו לקיימה דכתי' ולמדתם אתם ושמרתם לעשותם לשון המתנה כמו ואביו שכר את הדבר • (התנאי הט"ו) זריזות נדול במצוה כל דבר שמצותו ביום יקדים בבקר לעשותם וילפינן מאברהם ג וכל מצוה שמצותו בלילה יקדים בתהלת הלילה • (התנאי הט"ז) שישתדל האדם לעשות המצוה בחבירה ולא ביחיד • שעל מצות ליטוד התורה נאמר חרב אל הבדים ונואלו חרב על שונאיהם של ת"ח שעוסקים בתורה בר בר וכן בכל המצות יש שכר יותר בהיות המצוה נעשית על ידי רבים • כדאמרו בכסכת פסחים במצות קרבן פסח שחט השוחט וקבל הכהן נותנו לחבירו וחבירו לחבירו כדי שיתעסקו רבים במצוה וכו' • (התנאי הי"ז) שלא יעשה המצוה חנם אלא יקנה אותה בשכר שלם ולא יקפיד כלל כדי להעביר רוח הטומאה (כראיתא בזוהר פרשת תרומה • עכ"ל בקיצור נמרץ • (עיין במקומו יותר באורך כמדובר) • ובהקדמת הרוקח מצאתי דברים שייכים לחבור הנכבד הזה המדריכים לאדם אל היראה ואהבת בוראו • וראיתי להביאם וז"ל • אין אהבה כאהבת השם • אין למד כלמד התורה • אין עטרה בענוה • אין זכר כשם טוב • אין ריוח בעשיית המצוה • אין חן בקיום התורה • אין זכות כמזכה

א כמלמת לרן ישראל לפיכך מי שכר שכיס פתוח ממשה רביט • ב כך שניט כס"ק דכ"ק ופי' רש"י שתם מונח כ' לתמרוגים לקנות וסף כדור מתניהו יקח הכדור תם לין מיקרין לותו יותר מצלים מלגיו כדמי תניהו • ג כדכתיב ויסכם לנכרים נבקר •

מִצְוָה • ח אִיטָלְיֶכִי מִצְוָה וָאם עָר קָעֶן אַלַיין טָאן זָאל עָר זִיא טָאן אַלַיין אוּנ נִיט דוּרְךְ אַיין שָׁלִיחַ זִיא דִיא אַמוֹרָאִים הָאבִּין אַלַיין עוֹסֵק גִיוֶוען אִין צָרְכֵי שַׁבָּת • פ דִיא מִצְוָה וָאם אִיז גִיקוֹמִין צוּ אִים זָרְיָעָר זָאל עָר זִיא פְּרִיעָר טָאן • י עָר זָאל נִיט טָאן צְוַיייא מִצְוֹת בַּאֲנֵנר וְאוּרוּם עָר וָעט זִיךְ נִיט קָעֶנֶן מְזַרֵז זַיין אִין בֵּייֶדֶע • יא עָר זָאל נְזָהֵר זַיין דִיא מִצְוָה צוּ טָאן בְּדֶרֶךְ כְּבוֹד לְמָשָׁל בֵּייא דָער מִצְוָה כִּיסוּי הַדָּם עָר זָאל צוּ דָעקֶן דָם בְּזוּט מִיט דָער הַאנְד נִיט מִיט דָעם פּוּס • אִין תַּנְחוּמָא שְׁמַיִים נָאט ב"ה הָאט נִיזָאגְט אִיר זָאלְט עָרְלִיךְ הַאלְטֶן מַיינִי מִצְוֹת אִיז גְלַיִיךְ וְוִיא אִיר הַאלְט מִיךְ עָרְלִיךְ אוּנ אוֹיב אִיר וָעט זַיי מְכַזֶּה זַיין אִיז גְלַיִיךְ וְוִיא אִיר זַיידְ מִיךְ מְכַזֶּה ח"ו • יב אִז עָם קוּמְט אִים פָּאר אַמִצְוָה צוּ טָאן זָאל עָר זִיא הַיכְּף טָאן אוּנ זָאל נִיט זָאגֶן אִיךְ וָעל זִיא מָארְגֶן טָאן • בֵּיי אַבְרָהָם שְׁמַיִים וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבּוֹקֶר) אַבְרָהָם הָט זִיךְ גִיפָּעַרְדְט נָאנְץ פְּרִיא מָקֶנֶם צוּ זַיין דִיא מִצְוָה פּוּן נָאט • יג עָר זָאל זוּכֶן צוּ בָּאשֵׁיינֶן דִיא מִצְוָה דָאם הַייסְט עָר זָאל זִיךְ קוֹפִין אַשֵׁיינִים אָתְרוֹג אַשֵׁיינִי סוּכָּה אַשֵׁיינָעם טַלִּית אוּנ אוֹיךְ בַּייא אַלָע מִצְוֹת • יד עָר זָאל גְלוּכְטִין וָעֶן עָם וָעט אִים פָּאר קוּמֶן אִמִצְוָה זִיא מְכַזֶּה זַיין • פו עָר זָאל הָאבֶּן גְרוֹיס זְרִיזוּת דִי מִצְוָה וְאם מָעֶן בַּדַארְף טָאן בַּייא טָאג זָאל עָר טָאן אִין דָר פְּרִיא אוּנ וָם מָעֶן דַארְף טָאן בַּאי נָאכְט זָאל עָר טָאן תְּחִלַּת הַלַּיְלָה • פז עָר זָאל זִיךְ פְלַייסִין דִי מִצְוֹת צוּ טָאן צְוִוישֶׁין לַייט אוֹךְ דִיא מִצְוָה תּוֹרָה לְעֶרְנֶן זָאל מָעֶן לֶעֶרְנֶן מִיט אַחֲבָר אָדָר מִיט תַּלְמִידִים אוּנ אַזוֹ אַלֵי מִצְוֹת אִיז בְּעִסִיר א דִי מִצְוָה וְוֶערְט גִיטָאן דוּרְךְ פִיל לַייט וְוִיא בַּייא דָעם קָרְבָּן פֶּסַח אַיינֶר הָאט אִים גִיקוֹילְט אוּנ דָער כֹּהֵן הָט קַבֵּל גִיוֶוען דָאם בְּלוּט אִין אַבֵּלִי אוּנ הָאט זִיא גִינָעבִּין צוּ זַיין חַבֶר אוּנ דָר חַבֶר הָט זִיא גִינָעבִּין צוּ זַיין חַבֶר בְּדֵי פִיל לַייט זָאלִין עוֹסֵק זַיין אִין דָער מִצְוָה • יז עָר זָאל דִי מִצְוָה קוֹיפִין פַּאר נָעלְט אוּנ זָאל נִיט טָאן דִי מִצְוָה אָן קָאסְטִין פּוּן נָעלְט • ובהקדמת אִין דָר הַקְדָמָה פּוּן סֵפֶר רוֹקֵחַ הָאב אִיךְ נְפוּנֶן אִיזעלְכִי זאכֶן וָם בְּרֶ יְנָנִין דָם מָענְטְש צוּ דָר פָּארְכְט אוּנ לִיבְּשָׁאפְט פּוּן זַיין בְּשָׁעפֶּ • עָם אִז נִיט קֵיין דִיבְּשָׁאפְט וִי דָ כִּי בְּשָׁאפְט פּוּן נָאט• עָם אִיז נִיט דָא קֵיין קְרוֹין וִי דָקְעַנִיוּוֹת• עָם אִז נִיט קֵיין בָּעסֶרְיִיד

את הרבים . אין קרבן כשבירת הלב . אין חכמה כחכמת התורה . אין יראה כיראת הבורא . אין שמחה כשמחת מצוה . אין קדושה כפרישות . אין בקשה כסליחת העון . אין מדה כבושת הפנים . אין חסר כהוכחת חבירו . אין אמונה כהצנע לכת : אין דרך כגמילות חסדים . אין כושר כארך רוח . אין יושר כמיושר לשמים . אין חסיד כשמירה מן החטופה . אין תם כמכבד בני ביתו . אין מדה כעובר על פשע . אין אמונה כאמונת היחוד . אין לקח כשבירת הלב אין עבודה כעבודת האל . אין ערב כעריבת הדעת . אין רצון כריבוק חכמים . אין לאהוב כלב טוב . אין לשנוא כגאוה . אין קשה כמחלוקת . אין רע כלשון הרע . אין לרחק כמדבר גדולות . אין שיחה בטלה בלי אשמה . אין ישיבת עמי הארץ בלי לצון . אין מושב לציים בלי עון . אין עמידת הרקים בלי זדון . אין כת פריצים בלי רשע . אין קלות ראש בלא ניאוף . אין מחלוקת בלא פשע . אין הרהור חטא בלא חלול השם . אין אשמה בלא איבה . אין לעג כמו ליצנות . אין עבירה כמו עוות . אין זדון כמו זדון שבועה . אין רשע כמו עין רע . אין תיעוב כחלקת לשון . אין שונא כיצר הרע . אין אוב כחשק תאוה . אין אוהב אמתי מן יצר טוב . אין למעלה מלב טוב . אין ערמה מן עומד בנסיון . אין ירוח מן הזכירה . אין רשף ד מן רשף היראה . אין חוזק מן החכירות בתחלתו . שמע בני מוסר אביך אהוב בוראך אשר אספך להגות בתורה בכל לבבך עשה מצותיו בכל עת . זכור יראתו בכל זמן ברכהו בכל רגע . הכר בוראך בארך בורך . קדש עצמך במותר לך . טהר עצת לב רעיונך נקה עצמך מכל חטא בכל מדה

ד גהלי gh :

זָכָר וְיוא אַיין גוּטָר שָׁם . עָם אִיז נִיט קַיין רָוַח וויא מִצְוֹת צוּ טָאן . עָם אִיז נִיט קַיין חֵן וְוִי דִיא תּוֹרָה מְקַיֵּים צוּ זַיין . עָם אִיז נִיט קַיין זְכוּת וויא מְזַכֶּה הָרַבִּים זַיין . עָם אִיז נִיט קַיין קְרֶבֶּן וְוִי אַיין צוּ בְּרָאכְטן הָאָרץ . עָם אִיז נִיט קַיין חָכְמָה וויא דִיא חָכְמָה פּוּן דָעָר תּוֹרָה . עָם אִיז נִיט קַיין קְאַרְכְט וויא דִי קְאַרְכְט פּוּן נָאט . עָם אִיז נִיט קַיין שִׂמְחָה וויא דִי שִׂמְחָה פּוּן אֲמָצְוֹה . עָם אִיז נִיט קַיין הַיילִיקְייט וויא דָאס אֶפּ שַׁיידוּנג פּוּן דָר וָועלְט . עָם אִיז נִיט קַיין גִיבָּעט וְוִי צוּ בָּעטִין נָאט ב״ה עָר זָאל אִים פָּאר נָעבְּן זַיינֶע עֲבֵירוֹת . אין מדה עָם אִיז נִיט דָא אַזוֹ אַיין גוּטֶ וויא אַבּוּשַׁת פָּנִים צוּ זַיין . עָם אִיז נִיט קַיין בָּעסָערָר חָסָר פּוּן צוּ שְׁטָראפִן זַיין חָבֵר . עָם אִיז נִיט קַיין בָּעסָערָר וָועג וויא גְמִילוּת חֲסָדִים צוּ טָאן . עָם אִיז נִיט קַיין בָּעסָערָם פּוּן דָעם וָואס הָאלְט אַיין זַיין בַּעַם . עָם אִיז נִיט קַיין רָעכְט פָּארְטֵיָנֶער וויא דָער וָואס אִיז רָעכְט פָּארְטִיג . עָם אִיז נִיט קַיין פְּרוּמָער וויא דָער וָואס הִיט זִיךְ פַּאר חֲנוּפָה . עָם אִיז נִיט קַיין תֹּם וויא דָער וָום הָאלְט עָרְלָעךְ זַיין הוּיז גִיזִינְד . עָם אִיז נִיט דָא קַיין בָּעסִירָע מִדָּה וויא דָער וָואס אִיז מוֹחֵל דָעם וָואס זִינְדִיגְט קָעגִין אִים . עָם אִיז נִיט קַיין גְלַייבּוּנג וויא דָער וָואס גְלַייבְט אִין דָעם אַיינְצִיקְייט פּוּן נָאט ב״ה . אין רצון עָם אִיז נִיט קַיין וִוילִין וויא דָער וָואס בֶּהָעפְט זִיךְ אִין דִיא הָכְמִים עָם אִיז נִיט דָא צַיעלָעם לִיב צוּ הָאבִּין וויא אַיין גוּט הָאַרְץ . עָם אִיז נִיט דָא אַזעלָעם וָואס קָען זָאל פַּיינְט הָאבִּין וְוִי נָאָוֶה . עָם אִיז נִיט דָא קַיין עָרְנָעָרָם פּוּן מַחֲלוֹקֶת . עָם אִיז נִיט דָא קַיין שְׁלֶעכְטָעָרָם פּוּן אַיין בַּייזְע צונג . עָם אִיז נִיט דָא קַיין דָבָרִים בְּטֵלִים אָן אַיין זִינְד . אַז קָען זִיצְט מִיט עַמֵּי הָאָרָצִים אִין אַיינִיגְקָען עָם נִיט זַיין אָן לַיצָנוּת . אַז קָען זִיצְט אוּת קָען שְׁפָּעט קָען עָם נִיט זַיין אָן אִוזִינְד . אַז אַיין בִּיטָה פּוּן שְׁלֶעכְטִי לַייט קוּמָן זִיךְ צוּ זָאמָען קָען דָאס נִיט זַיין אָן רִשְׁעוּת : עָם אִיז נִיט דָא קַיין מַחֲלוֹקֶת אָן אַיין זִינְד . אין עָם אִיז נִיט דָא קַיין עֲבֵירָה וויא עַוּוֹת . עָם אִיז נִיט דָא קַיין פָּערְבָּרָעכְן וְוִי שָׁאלְש שְׁוּוערִין . עָם אִיז נִיט קַיין שְׁלֶעכְטִיקְייט וויא אַיין בֵּייז אוֹיג עָם אִיז נִיט קַיין אוּם וִירְדִיקְייט וויא אַיין פָּאלְשִׁי צונג עָם אִיז נִיט דָא קַיין שׁוּנָא וויא דָער יצה״ר . עָם אִיז נִיט קַיין בָּעסָערָר לִיב הָאבָּן פּוּן דָעם יַצֶר טוֹב . עָם אִיז נִיט דָא קַיין בָּעסָערָם פּוּן אֲנוּט הָאָרץ . עָם אִיז נִיטָא קַיין נְרָסָרִי עָרְכָה פּוּן דָעם וואס בַּשְׁטָייט אִין אַיין נְסָיוֹן . עָם אִיז נִיט קַיין גְרָעסָר פַּייעָר פּוּן דָעם פַּייעָר וָאס אַייעָר בְּרָעכְט צוּ גְאטָם פָּארְכְט . עָם אִיז נִיט דָא קַיין שְׁטָארְקָערָם פּוּן דָעם פְּרוּמְקִייט בְּשָׁעת אַז אַיינֶר הַיבְּט אָן פְּרוּם צוּ וָוערִין . שמע הָער צוּ מַיין זוּן דִיא שְׁטָראף פּוּן דַיי׳ פָּאטָר הָאב לִיב דַיין בָּשָׁעפָר וָאס עָר הָאט דִיךְ בַּשָׁאפִן טוּא זַיינִי מִצְוֹת אַלֵי צַייט גִידַייְנְק זַיין פָּארְכְט אַלֵי צַייט בָּעמְקְט אִים אַלֵי רֶגַע דָער קָען דִיךְ בָּשָׁעפָר אוּנ גִידַייְנְק פּוּן וָאנְען דו בִּיסְט גִינוּמֶן גִיוָוארֶן אוּנ גִידַייְנְק דַיין גְרוּב וָאס דוּ וָועסְט אַהִין גַיין . הַיילִיג דִיךְ אָפְּילוּ אִין אַזעלְכִי וָאבִּין וָאס וָענִין מוּתָר צוּ דִיר . הַיילִיג דִיךְ

ומדה תן תודה · נהג האמת באהבת חסד ראשית חכמה יראת ה' בכל דרכיך דעה בזרעך ·
יראיהשם תירא ותאהוב · נגד עיניך שים אהבת קונך · ותן שכר למרוצת רגליך יו"ד כ"ף
כ"ף ל המ"ד המרה הזאת תמיד בלבבך · ודע כי הוא רואה דרכך וישר ועשה צדק הצנע
לכת עם אלהיך חוק בתורה ובקש שלום ואמץ במעשים טובים בבחך אמץ ביחוד השם
ובאהבתו · ועתה בני שמע בקולי ואשרי אדם שומע לי · אהוב את ה' אלהיך לבך תשית
לדעתו וליחדו · עבוד עבודתך עדי ערב זכור אהבתו בכל עת ראה הוא נצב לקראתך השתחוה
לו הוא אביך קנך הוא עשך ויכוננך · טהר עצמך מכל סיג נהוג עצמך במדת תרומיות ו אלמדך
ואתה תוסיף לקח · אשרי תמיד מפחד לבו בחשק בודאו עשות מזמותיו ליוצרו · זוכר אהבת
צורו רצון תאות עושו הומה בשיחת לבו קורא שונה ולומד · טוען עול יראתו נבוה בעיניו
ומואס בהבלי הנאת העולם נכה לבב מרוכא רוח · הוא משכיל בכתו כובש יצרו יוצרו לנגדו
תמיד · נאמן רוח מכסה דבר וצדיק באמונתו יחיה ידבר בנחת עם כל הולך בתמימות לבו
ומנהיג בניו כשורה דרך הישר מורה הוא מקרב קרוביו חסד רודף צדק זוכה ומזכה כל בלקיחת
דברים טובים · עושה בקשת אשתו מכבדה ודבק בה ומשיא לבניו ובנותיו סמוך לפרקן · עינו
מזבה בשלו שמח בטובת אחרים ואוהב שכניו ורעיו ומלוה לעני ברוחקו ונותן צדקה בסתר
ומעשיו לשם שמים · ותמיד משכים ומעריב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ולומד שם ומתפלל
בכוונת חלב אשרי בניו נפשו בטוב תלין · בני לדברי הקשיבה אל ההרהר אחרי הבורא אל תאמר
סה היה אל תדרוש במיפלא ממך ואל תחקור במכוסה ממך · אל ימהר לבך לחשוב אל
תדבר על צדיק עתק אל תפנה אל מדעתך אל תשכח כל גמוליו אל תשליט בך אל זר יצרך ·
אל תתבייש במעשיך אל תפן אל און התאוה · אל תתאו למטעמותיו אל תאמר אחטא
ואשוב · אל תעמוד בדבר רע אל תמנע טוב מבעלים אל תוסף על דבריו · אל יצא שבועה
מפיך אל יגבה לבך עליך בגאוה אל תלך במראה עיניך אל תחשוב תרמית בלבבך · אל

ה ל"ל שתמר בדרך מליצה כלשון יו"ד כ"ף פשוטה כ"ף כפופה למד : ולמו כזה יו"ד שבוף סיגר כרע כמו שדרכו חז"ל
על ויגר בבני יהודה"ן ברמז לי"ם ולישב"ל · ישמר יפרך כפוף כלומר שכיעבו ותלמוד במדה טובה לכוף יצרך תמיד בלבבך ·
ו כלומר במדות משובות ונמוסות :

פון אַלי זינד · אין איטלילכן שטאנד גיב אים אלוי־בונג · זאיי זיך נוהג מיט אמת אוג האב ליב
גיינאד צו טאן אין אלי דיניי ועגין קען נאט ב"ה דיין בשעפר · פאר נאטם פארכטיגי זאלסטו זיך
פארכטין אוג טוא גירעכטיקייט אוג גייא בצניעות מיט דיין גאט · שמארק זיך אין דער תורה אוג
בגער שלום אוג שטארק זיך צו טאן מעשים טובים מיט דיין כח פעסט דיך אין דעם איינציקייט
פון נאט אוג אין זיין ליבשאפט · ותתה אוג אצונך מיין זון הער מיך ועט דיר וואל יזין · האב ליב
נאט ב"ה דיין הארץ זאלסטו טאן צו וויסין אים אוג אים צו איינינין גידיינק זיין דינסט אלי צייט בוק
זיך צו אים ער איז דיין פאטר ער הט דיך בשאפין רייניג דיך פון אלי זינד זאיי זיך נוהג אין חשובי
מדות וואל דעם ויאם זיין הארץ טראכט תמיד אוג גידיינקט דיא ליבשאפט פון זיין בשעפר אוג
פאר מיאוסתי אין דיא נאריששקייט פון דעו ועלט ער בצוינגט זיין יצר הרע זיין בשעפר איז
תמיד קענין אים אוג רעט בנאת מיט אלי מענטשין אוג פירט זיניי קינדער כשורה ער איז מקרב
זיניי קרובים אוג זוכט חסד אוג צדקה אוג איז אליין זוכה אוג אנדרי אויך מזבה אוג טוט דאם פר
לאנג פון זיין וייב אוג האלט ער עדליך אוג איז ער נעטרייא אוג מאכט חתונה זיניי קינדר אין
דער דעכטער צייט ער פרייט זיך אין גוטץ פון אנדרי האט ליב זיניי שבנים אוג ליים איין ארוים מאן
בשעת עם איז אים אייגג אוג ניט צדקה בסתר אוג אלי זיניי מעשים זענין פון נאטם ויענן · אין
דער פריא אוג אויף דער נאכט נייט ער אין בית המדרש אוג אין שול איין אריין אוג לערינט האדם
אוג דאוונט מיט כוונה צו דעם איז וואל דער ועט האבין עולם הבא · בני מיין זון זאלסט ניט
מהרהר זיין נאך דעם בשעפר פאר ום ער גוט דעם גוטץ אוג דעם שלעכטץ דוא זאלסט ניט
פארשטין אין זעלכם ואם איז פאר הוילין פון דיר דיין הארץ זאלסטו ניט אליין צו טראכטין דוא
זאלסטו ניט מיידין אויף אוין צדיק שלעכט רייד · זאלסט ניט פאר גענטן אלי זיינע מעשים ואם
ער האט ניטאן דיר זאלסט ניט מאכין גיוועלטיגין אין דיר דיין יצר הרע · דוא זאלסט ניט זאגין איך
וועל זינדיגין אוג הישובה טון דוא זאלסט ניט פאר מיידין קיין גוטץ פון דעם ואם דו קענסט אים
טון · דוא זאלסט ניט מערין אויף די ר ייד פון גאט · ער זאל ניט ארוים נין קין שבוה פון דיין

תעיז פניך וכבבך אל תרבה תרבר גבוה אל תנשא עצמך אל תגביה לדבר בצואר . אל תרבה לדבר דברים בטלים . אל תתן תפארת לעצמך אל תתרוש על רעך רעה אל תריב עם אדם אל תוכח לץ פן ישנאך אל תאשר בדרך רעים אל תשב בסושב לצים אל תלך בדרך אתם אל ישיאך יצרך להטיא . אל תהי חכם בעיניך אל תתחר במרעים אל תרף משמוע מוסר אל תהנה אם יכבדוך אל תבקש גדולה וכבוד אל תט ימין ושמאל . אל תחמוד יופי אשה אל ישט אל דרכיה לבך אל תקחך במהק דבריה . אל תיגע להעשיר אל תהיה רע עין אל תגלה סוד אל תקנא בעושי עולה אל תסגור דלתותיך מן הצדקה . אל תונה עני ואביון אל תתן את פיך להטיא את בשרך אל תטוש תורת אמך ואל תם מאמרי פיך . אמת למוד פיך לך בדרך טובים ענין תהי בהילוכך זכור תתחסר בישיבתך רבה להתנאות בביאתך תהא ערום ביראה סור מרע ועשה טוב . כבד נא הוריך בקש שלום בין איש לרעהו תוכיח את עמיתך תרריכהו בנחת לשמים תזכה בכל דבריך הרחק מלצים ופוחזים תרבק ביראת שמים תשבר רוחך ותאותך תקרע סנור לבך . תבכה על רוב חטאתיך תודה ותעזוב רשע תחנן לבורא על רוב פשעיך לסלוח לעוניך כרוב רחמיו ההפלל אליו ליתן יראתו על פניך ליקח אהבתו בלבך לעבדו בשמחה . תבקש רחמים על עצמך ועל אשתך ועל בני ביתך שלא יבא אחר מהם לידי עבירה ולא לידי דבר מכוער וחטא ולא יהא להוט אחר גרונו ולא לעסוק בהבלי שוא כי אין חפץ לבורא באכילה ושתיה מה יתרון שיעמול לרימה ותולעה . אם תחטא מעט יהא בעיניך הרבה ותשוב . אם תעשה תורה ומעשים טובים תאמר לכך נוצרת . הכר בוראך מי בראך ירא ה' עושך חשוב כי מלא העולם כבודו . לך בענוה וכובד ראש . אל תתחבר ללצים אל תשב עם מדבירים דברים בטלים יהא סורא מלכך בין עיניך תן לבך כי רואה כל מעשיך

חוקר

מול . אל עָם וְאַלבֿיט קוּמָן אין דיין האָרץ נאָוה דו זְאָלְסְט ניט מְרַאכְטִין קיין שְׁלעכְטְין אין דיין האָרץ דוא זְאָלְסְט קיינֶם ניט מְעִיו זיין . וָאלְסְט ניט רַיינֶן דְבָרים בְּטֵלים זְאָלְסְט זיך ניט בְּאַרִיכֶן . דוא זְאָלְסְט ניט טְרַאכְטְשִׁין אויף דיין חֶבֶר קיין בייז . דו זְאָלְסְט זיך ניט קְרִינֶן מיט קיין מיעְנְטְשֶׁן . זְאָלְסְט ניט שְׁמְרַאפְּשִׁן קיין שְׁפָּעטֶר וְוארום מְאכְט וָעט עָר דיך פִּינְט הָאבֶן זְאָלְסְט ניט זִיצֶן צָוישִׁין לֵצִים . דוא זְאָלְסְט מִיט דַיא נַיט גיין אין וָעג . דוא זְאָלְסְט ניט זיין קְלוג אין דַיינִי אוֹנִין . זְאָלְסְט זיך ניט רַייצֶן מִיט דַיא רְשָׁעִים . זְאָלְסְט הָעדֶן שְׁמְרַאף רַייד . זְאָלְסְט קיין הַנָּאה ניט הָאבֶן אויב מֶען וָעט דיך מְכַבֵּד זיין . זְאָלְסְט ניט בְּנָעדֶן קיין גְּדוֹלָה אוֹג כָּבוד . זְאָלְסְט ניט גְלוֹסְטֶן קיין שַׁיינְקַיִט פון אַיין אִשָּׁה זִיא זָאל דיך ניט בְּנָעמֶן מִיט אירי זִיסִי רַייד . זְאָלְסְט זיך ניט בָּעמִיהֶן רַייך צוּא וָערֶן . זְאָלְסְט ניט זיין קיין רַע עַיִן . זְאָלְסְט ניט אַנְפַּלְעקֶן קיין כּוֹד . זְאָלְסְט ניט מְקַנֶּא זיין אַ דַיא וָאם טוּעֶן אוּם רָעכְט . זְאָלְסְט ניט פָּאר שְׁלִיסֶן דַיינִי טִירִין פון צְדָקָה צוּא נְעבֶן . זְאָלְסְט ניט נַארִין קיין עָנִי וְאָבִיוֹן . זְאָלְסְט ניט פָּר לָאזִין דִיא מְנָהָגִים פון יִשְׂרָאֵל . זְאָלְסְטוּ ניט אוֹתָק נֶיינִין פון מַיינִי רַייד . אמת לֶערֶן דיין מוּיל צו וְאוּנִין אֱמֶת נַייא אין רָעם וָעג פון דִי צַדִּיקִים . אין דיין נַאנְג זְאָלְסְטוּ זיין אַיין עָנְיָו . זָאי קְלוג אין נָאכְט פָּארכְט . קֶער אַף תון בַּייו אוֹת טוּא נוּטְץ הָאלְט עָרְלִיךְ דיין פָּאכְט אוג מוּטֶר . זיך שָׁלוֹם צו מַאכִין צְוִישִׁין מַאן אוג וַייב שְׁמְרַאף דיין גְּעלֶן בֵּאזֶ אִים טְרָעכְטִין מִיט נַתָּה צו נָאט . דָר וַייטֶר זיך פון שְׁפָּנְטִירֶם בַּהָעכְט זיך אין נָאכְט פוּרכְט צו בְּרָעזֶ דיין תַּאֲוֶה צו רַיים דִם פַּאר שְׁלִיסוּנְג פון דיין הָארֶץ . תבכה זְאָלְסְט וַיינֶן אויף דַיינִי פִּיל זִינְד זַאיי סְתָּדֶה אוג פַּאר לָאז דיין רְשָׁעוּת בָּעט דָעם בָּשָׁעפֶר עָר זָאל דיר פַּר נָעבִין דַיינֶע פִּיל זִינְד בָּעט פָּאר אִים עָר זָאל נָעבִין זיין פָּארכְט אויף דיר צו נָעמִין זיין לִיבְּשָׁאפְט אין הָארֶץ צו דִינֶען אִים מִיט שִׂמְחָה . תבקש בָּעט נָאט אוף דיר אוג דיין וַייב אוג קִינְדֶר אוג דַיין הוּז גִיזִינְד אַז קַיינֶר פון זַייא זָאל ניט קוּמֶן צו אַיין עֲבִירָה אוג ניט צו קיין מִיאוּסִי זַאךְ . אוג זְאָלְסְט ניט לְהוּט זיין נָאךְ פִּיל עָסֶן אוג מְרִינְקֶן וָארום דֶער בַּשַׁעפֶר בְּנָעדְט ניט אין פִּיל עָסֶן אוג מְרִינְקֶן . אויב דו הָאכְט גְוִינְדִיגְט אֲבִיסֶל זָאל דָאם בַּיי דיר פִּיל זיין אוג זְאָלְסְט דְרוּיף תְּשׁוּבָה טוּן . אויב דו וָעסְט מַאן כְּ עֲשִׂים טוֹבִים אוג וָעסְט תּוֹרָה לֶערֶנֶן זְאָלְסְטוּ זָאגִין אַז דְרוּיף בִּיסְטוּ בְּשַׁאפְּין גְּוָוארִין . דֶער קֶען דיין בְּשַׁעפֶר פָּארכְט זיך פַּאר נָאט וָאם עָר הָאט דיך בְּשַׁאפְּין טְרַאכְט אַז זיין כְּבוד אִיז פִּיל דִי נַאנְצֶע וָעלְט . זְאָלְסְט ניט זִיצֶן מִיט דַיא וָאם רַיידִין דְבָרִים בְּטֵלִים דִי פָּארכְט פון נָאט זָאל זיין קְעגִין דַיינֶע אוֹגִין גִידֶענְק אַז עָר זָעהְט אַלֶע דַיינִי מַעֲשִׂים עָר פָּארְשְׁט תם הָארֶץ אוג פְּרִיבְט

חוקר לב ובוחן בליות יודע כל מחשבותיך חשוב כי הוא בראך וספרנסך הוא עשך לו עבד עולם על כן תהא יראתו על פניך השמר לך לבלתי תחטא התהלך לפניו והיה תמים ויסצא לבבך נאמן לפניו כי אין לו חפץ בכסילים אנשי לצון ואנשי רקים ההולכים אחרי יצרם ומתפרנסים בהשק תאותם החושקים בעידון העולם שוא והבל ובאנשי לצון אין יראה · הנה בבא עליהם רעה איך יצעקו לאל ולא ישמע תחת כי שנאו דעת ויראת ה' לא בחרו · המדריך את עצמו בענוה וביראה הוא מתחכם ביראה א. תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא · את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח עבר מלך כמלך ומכבדו כמקביל פני הכבוד · אדם ילוד אשה לבך תן אל הגמול והחסר שעשה עמך יוצרך מיום היותך ורע ליתה סרוחה לבנונית ראה אל תבא בפיו טובה לו . אביך ואמך עובוך והוא אספך ובראך ושמרך עד אשר יצאת מבטן . בעת שמחתך דעהו תעלה טורא על לבבך וירעדו כל אבריך · עבדו את ה' בשמחה וגילו ברעדה במקום גילה שם תהא רעדה כי ברוע פנים ייטב לך · וחשוב כי הבורא אצלך שויתי ה' לנגדי תמיד · כשאתה מתפלל עמוד באימה וחשוב לפני מי אתה עומד לפני מי אתה מדבר · אם דאגה בלבבך תשיחנה מדעתך בעת תפלתך כי בעומדך לפני מלך הגדול אין לחשוב דאגתך כי אם מיראו ואהבתו · לפי שרבים חטאו נפשם בבית תפלתם יושבים כאבלים ופיהם כתום בל ישוררו לה' צבאות ידונו באש לא נופח על זאת · כי על כן בכל דרכיך דעהו אל הפנה יראת אלהים מלבך · אם מזונותיך מצומצמים חשוב כי בנשיטה שנתן באפי ובהבל פי נתן לי עוני לטובתי לצרוף אותי בכור עוני · אם יחזרו פניך ז' על עסק המצות חשוב דמך הנזרק כדמים הנזרקים ע"נ מזבח · אם יסורין באים עליך קבלם באהבה ובשמחה וחכם ביראתו כי הוא ארוניך ואתה עבדו קנוי לו . הוי מודה לו על כל מרה ומרה · אם נתן לך עושר ונכסים וכבוד אל גרום לבך מאחיך האביון כי לא תרע מה ילד יום ושניכם יצאתם ערומים

ו מס נייטש מוזן

דיא ניזן ער ווייסט אלע זייגע מחשבות · טראכט אז ער האט דיך בשאפן אוז איז דיך מכרנם אוז האט דיך גימאכט פאר אין אייבינין קנעכט צו אים דרום זאל זיין פארכט זיין אוזף דיר · היט זיך דו זאלסט ניט זינדיגן אוז זאיי נאנץ מיט אים אוז דיין הארץ זאל זיין גיטרייא פאר אים וואורום ער ווייל ניט אין די נאדין דיא שפעטירם אוז אין דיא שלעכטע לייט וואם ניישן נאך זייער יצר הרע ואם זיי גלוכטין אין די תאוות פון דער פאלשע ועלט · אוז זיין די שפעטירם איז ניט דא קיין נאטם פארכט נן אז עם וועט אוזף נייא קומן דאם שלעכטץ ועלין זייא שרייאן צו נאט אוז ער ועט זיא ניט הערין ווייל זיא האבין פיינט שכל אוז נאטם פארכט זיי פר לאזט · פר נאט זאלסטו מוא האבין אוז פאר אחלמיד חכם זאלסטו אוזף מורא האבין אוז דר ואם האלט ערליך איין תלמיד חכם איז נלייך ויא ער האלט ערליך נאט ב"ה · אדם דו מענטש טו דיין הארץ צו דעם חסד ואם דיין בשעפר האט ניט דיר גיטאן פון ערשטין טאג אן דו זאלסט אים קיין בעסי טובה ניט זיין · נאט ברוך הוא האט דיך בשאפן אוז הם דיך גיהיט בי דו ביסט ארום גנאנגין פון דיין מוטערם בויך · אין דער ציים פון דיין שמחה זאל אוזף נייז דיין פארכט אוזף דיין הארץ אוז אלי דייגע אברים זאלין ציטערן · דינט נאט ניט פרייד אוז פרייט זיך ניט ציטערניש אוז טראכט אז דער בשעפר שטויט נעבין דיר · אז דוא ביסט מתפלל שטייא ניט פארכט אוז טראכט פאר ועמן דו שטויקט פאר ועמן דו רעדסט אויב דו האסט אין זארג אין דיין הארץ זאלסטו ויא אזעק רוקן פון דיין דעה בשעת אז דוא טוסט תפלה וואורום אז דו שטויקט פאר אז אין נרוסין כילה- דראקסטו ניט צו טראכטין דייגע נאר זיין פארכט אוז זיין ליבשאפט · דען עם איז דא פיר לייט האם אז ויא קומן אין שול אריין זיצין ויא וויא אבלים אוז וויער כויל איז פר טאכט זייא לויבן ניט צו נאט ברוך הוא דיא ועלין דרויף נישמשפט ועלין אין נידנם· אם אויב דייני שפריז איז בצמצום טראכט אז רם אז פון דיין טובה ועגין בדי ער זאל דיך אויס לייטערן אין דער שעסט פון ארומקייט צוא פאר נעבין דייני זינד · אויב זייא ועלין דיך מכייש זיין איבער דעם ואם דוא ביסט עושק אין מצות דיין בלוט ואם איז פאר נאסין ניזואדין דורך דעם בזיון ויא דאם בלוט פון קרבנות אוז זאיי עם מקבל ניט ליבשאפט אוז ניט פרייד אוז זאיי קלוג אין נאטם פארכט וואורום ער איז דיין הער אוז דוא ביסט זיין קנעכט · אם אויב ער האט דיר ניגעבין עשירות אוז כבוד זאל דיין הארץ ניט ועגין דער הויבן פון דיין ברודער דעם ארומאן וואורום דוא וייסט דאז

מן הבטן ובצאתך מן העולם על עפר תשכב כמוהו במקום רימה ותולעה על פיך יצאו ועל פיך יבואו · וגם בחייך שמא אתה תצטרך לבריות כמוהו · אם תתייסר בבניך יהיו בעיניך כאלו הרגתם בחטאיך ואל תתרעם על מדותיו כי כי כל מאן מיאן בישולחי דיניו · ודע כי בקרבך קדוש לכך נהת עצמך בקדושה ובפרישות ובטהרה · וכשאתה מוכיר שם הנכבד והנורא ידעדו כל אבריך וכוון לבך אל בוראך כשאתה עומד בתפלה וקודם שיצא הדבור מפיך חשוב פירוש ביאורו · אם רעיונך בא לך באמצע תפלתך החרש עד שתכין לבך ביראת הבורא ודקדק כל היבה ותיבה לנענע שפתיך ולהרגיש הדיבור שלא תטעה כאלו אתה מונה מעות שאתה נותן כוונה והבנה למנין · כשאתה עומד בתפלה אמור מה אני ספון לתת עטרה למלך הכבוד להזכיר שמו הגדול ולבש חרדה כמ״ש אברהם הנה נא הואלתי לדבר אל ה׳ ואנכי עפר ואפר · הלא בני מעלה ייראו ויבהלו מפניו וסביביו נשערה מאד אף אני קרוץ מחופר לא בינת אדם לי נבזה בחיי ונמאס במותי . אקרע סגור לבי ואבוא פתחיו ביראה ובענוה כי כל מקום שמצינו גדולתו מצינו ענותנותו מרום וקדוש אשכן ואת דכא ושפל רוח · ע״כ בעוד רוחך בתוכך חשוב ביראת בוראך גול על ה׳ מעשיך ויכונו מחשבותיך יראת ה׳ מקור חיים לסור ממוקשי מות · ותסיר עצמך מן הטהירות ומן העקשות ומן הנאוה ומן העצלות . אחוז בענוה ובשלום ואל תקנא בעושי עולה כ״א ביראת ה׳ כל היום והיא אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת יראת ה׳ הוא אוצרו · ואם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו הלא עיני ה׳ המה משוטטות בכל הארץ · ודע כי מנוסה ח יש בנוי ובגבורה ובכבוד ובקנאה ובחכמה ובעושר ובעתי ובתוקף יצר העבירה · ודע כי המצוה וחיראה מכבין אש היצר והתורה תבלין להסיר המחשבה רעה עכ״ל :

ואתה בן אדם אל יפתך יצרך לומר הים אני אם תנין אם כח אבנים כוח אם בשרי נחוש כי תשים עלי עול הכבד הזה לשמור כל הכתוב לעיל כי לא יספיקו לי ימי לילי ובלי אביר ה

ח שדגיים הלו כלו לך לנסיון מתם ס׳ :

ניט וואם מיט דיר ועט זיך נאך טאן אונ איר זייט דאך בייַדע נאקעט ארוים ניגאנגען פון אי יער מוטערם בויך אונ אז דוא ועסט שטאַרבין וועסטו לינין אין דער ערד אזו וויא ער אונ טאמר ועסטו נאך בייא דיין לעבין בדארפין צוא לייט אזוי וויא ער · אם אויב דוא ועלכט ניטשטראפט מיט קינדער ואל דאם זיין אין דיינו אוגין נגלייך וויא דוא האסט וויא ניהרגתּ דורך דיינו זינד אונ זאיי ניט מתרעם אויף זיינו מדות אונ אז דוא דער מאנסט נאסט נאפין ואלין ציטערין אלי דיינו אברים אונ אז דוא טוסט תפלה זאיי מכוין דיין הארץ צוא דיין בשעפר אונ אייידער דער דבור ניט ארוים פון דיין מויל פאר שמייא דם מייטש פון אים · אם אויב אין מיטן דאבנען קומט דיר אין שלעכטי מחשבה הער אויף תפלה צוא טאן בין דוא ועסט בערוהיגין דיין הארץ אונ זאיי מדקדק איטליכם ואלט ארוים צו רייידין כדי דוא ואלסט זיך ניט טועה זיין גלייך וויא דוא ציילסט נעלט גיסטו דאך בחדאי דיין כוונה צוא דעם ציילין · אז דוא שטעלסט זיך דאבנין ואלסטו זאגין ואם בין איך נאר חשוב צוא נעבין אין קרון צוא נאט ב״ה צוא דער מאנן זיין גרוסין נאמין פאר דעם ואם דיא מלאכים פארטן זיך אונ שרעקן זיך פר אים אונ די מלאכים ום וענין ארוים אים ציטערין זיי ער פר אים מכל שכן איך ואם איך בין אוים ליים איך האב ניט קיין פאר שטאנד איך בין מבוזה ביי מיין לעבין אונ פאר מיאוסתּ נאך מיין טויט · אקרע איך ועל צוא רייסין דעם שלאם פון מיין הארץ אונ ועל קומין פר אים מיט פארכט אונ ענוה ואורום וויא מיר ניפינן דאם גרוסמקייט פון נאט ניפּיש מיר זיין ענויות עם שטמייט נאט ב״ה איך הויך אונ היילינ שטמייט דער ביי איך טוא רוגן מיט דעם ואם הט אניידערינ נימיט · אונ טוא דיך אפ פון ניבקמייט אונ פון קרומקייט אונ פון נאוה אונ פון פוילקייט האלט דיך אין ענוה אונ אין שלום אונ זאיי ניט מקנא אין דיא ואם טוען עולות נאר אין נאסם פארכטיני · וד אונ ויים אז שייגקט אונ שטארקייט אונ כבוד אונ הכמה אונ עושר אונ ארומקייט אונ דאם שטארקייט פון יצר הרע דיא אלי זאכין קומין פון נאט צו פרובין דעם מענטש · אונ די מצוה אונ יראה פאר לעשין דאם פיי ער פון דעם יצה״ר אונ דיא תורה איז אסגולה אפ צוא טאן דיא בייזע מחשבות · ואחה אונ דוא מיענטש דיין יצר הרע זאל דיך ניט איבר רייד צו זאגין בין איך דען אוו שטארק איז דען מיין כח פון שטיינער אונ מיין פלייש פון קופר ום דוא טוסט אוף מיר

אכילה ושתיה ובלי שינה כדי שאוכל לקיים ולשמור כל זה והלואי ואולי . כי לא מלאך אני שאין לפניו אכילה ושתיה וגם לא שינה כי תשים עלי העול הכבד והקשה הזה כי לא אוכל שאת ' דע באמת כי אלה הדברים בכלל פתוי היצר הרע הם כי הוא אשר מכביד הדברים בעיניך כדי שתבעוט בכל ולהבניסך ברשתו . תדע שהרי רוב הדברים הנזכרים בפרק זה שמירתם בשב ואל תעשה רובם שתחשוב ביחודו ית' ואהבתו תמיד ולא תזיק לחברך ותתרחק מעושק ומרמה ותנועה כזאת ודבר אחר מאלו כולל כמה דברים מהנזכר עמו ונמצא שבנקל מתקיימים בהיות רובם בשב ואל תעשה כמדובר . ומעט מזעיר מהם באים לכלל מעשה והוא לפרקים ובזמנים מחולפים כגון עשות משפט וצדק להציל עשוק מיד עושקו וכדומה שאין זה מעשה בכל יום כי אם כשיזדמן . והגם שנאמר ויצויר שכל הדברים הנזכרים כלם הם בכלל עשה ששייך מורה בהם למה יכבד הדבר בעיניך ואינך משים נגדך מעלת שכר המזומן לך על זה בעולם שבולו טוב בעולם שכולו ארוך אשר עין לא ראתה אלהים זולתך . אם מלך יאמר לך כל מה שתמנה מריטרים מבקר עד ערב ביום אחד יהיו לך בודאי שלא תאכל ותשתה ולא תישן ולא תנוח ולא תשקוט רגע כדי שלא להפסיד באותו רגע מה שתוכל למנות מהיזנרים ואינך חושש לכובד הטורח לחמדת הריוח . ואע"פ שהוא דבר ספק שאפשר שטרחת כל היום שלא יתקיים בידך כי תפסיד אותו או ננבים יבואו לך ונם במותך אינה הולכת עסקך עכ"ז אינך חושש לשום אחד מאלו הדברים ואת טודח כל היום. כ"ש וק"ו בן בנו של ק"ו שאין לחוש לטורח קיום המצות כיון דשכרו ודאי ומובטח בידך לעולם בחייך ובמותך שהוא דבר שאין יד זולתך יכול לשלוט בו ובאין סוף וקץ ותבלית. ואדרבא צריך להקל בעיניך הדברים ולא לעול ולמשא דבערך רבוי ונדל השכר הוא דבר מועט אפי' שלא תנוח רגע מכל ימי חייך בטורח עשייתם ובפרט שאין עליך טורח כל המלאכה לנמוד כי יש הרבה מסייעים לך בקיום כל דבר ודבר שאתה מקיים . שהרי הבא לטהר מסייעים אותו מן השמים קוב"ה וכל מלאכיו וכיון שכן מה נתנע לך מהטורח . ומה גם שבהיות אדם שפל מאליו מתקיימים

סיר דעם שוערין יאה ואם פריער איז ניטשטאנן מיינע אלע טעג אונ נעמט ועלין סיר ניט נגוע זיין וען איה ואל אפילו ניט עמען אונ טרינקן אונ ניט שלאפין ועט ניט גינוג זיין צוא מקיים זיין אונ כל היום שלא יתקיים בידך כי תפסיד אותו או נגבים יבואו לך ונם במותך אינה הולכת עסקך עכ"ז אינך חושש לכובד הטורח לחמדת הריוח . ואע"פ שהוא דבר ספק שאפשר שטרחת היזען דם אלע טעג דען איה בין ניט קיין מלאה איה ועל עם קומראי ניט קענין דער טראגען . רע זיים באמת או די ריד וענין פון דעם יצר הרע ער מאכט שווער דיא זאכין אין הייני אונין בדי ער זאל דיך מאנגן אין זיין נעץ . זאלסט ויסן או פיל זאכין פון דעם פרק מענסטו זייא היטין דיך דעם דוא זאלסט זיצין אונ ניט מאן ניטמו זייא מקיים דהייט דוא זאלסט תמיד טראכטן אין דעם אייגציקייט פון נאם ב"ה אונ אין זיין ליבשאפט אונ זאלט ניט שוידין מאן צוא זיין חבר . אונ זיך דער ווייטערין פון נזילה אונ ניט כיידין קיין לשון הרע אונ דברים בטלים אונ נאך פון אועלכי נליכין . נאר אפייל פון זייא מוכטו מאן אונ דאם זענין נאר צו צייטין דהיינו צוא מאן משפט אונ צדק צוא מצייל זיין איין מענטשין ואם ועדט גרופט אונ נאך אועלכי נליכין ום דם בדאדפסטו אלי מאן אלי מאנ נאר או עם ועט זיך דיד דאס אמאל מרעטין . והגם אונ אפילו או די אלי זאכין ואם פריער שטייען מוז מען מאן מיט מירחא ואחרים זאל דם בייי דיר שוער זיין דער מאן דיך דעם גרוסין שכר ום איז דיר אן גיבדייט אויף עולם הבא ום קיין אויג הט עם ניט גיזעהין נאר נאם אניין ועין מען זאל דיר זאנין ויא פיל נעלט דיא ועסטו אפ ציילין אין איין מאנ ועט דם זיין דיקם ואלסטו דאך בזוזאי ניט גיענסטן אונ ניט ניטרונקין אונ ניט נישלאפין אונ ניט גירוסט איין רנע אונ ואלסט ניט זארג ניהאבט צוא דער שוועד מירחא ואם דוא האסט כוחמת דם נלוקסיקיט פון דעם נעלט אונ תאטשי עם איז סינלוך או דער ריוח ועט בייא דיר קיין קיום האבין אונ אויך או די ועסטו שטארבין ועט דאך דאס ניט דיר נאך ניין . איז שון בזוזאי אפשיטא או דוא מקוסטו ניט זארג צו האבין צו דער מירחא ואם דוא ועסטו האבין דיא מצות מקיים צו זיין חייל דיין שכר איז דאך ניוזים אונ איז פאר יוכרש בייא דיר אויף אייבינ בייא דיין לעבין אונ נאך דיין מוזים מען דאם איז אזו אזאך ואם קיין האנט קען דרינין ניט ניטעלטיקין . ארכבא די מירחא נאר נאך דיין שכר ויא מיין דייני אונין אונ ניט פאר אין די מירחא נאר ויינין . בקצם עם איז אויף דיר

כל הדברים הנזכרים משום שנחשב לו כאלו מקריב כל הקרבנות כדארז"ל על פסוק זבחי אלהים רוח נשברה . ובהיותו נקי מכל חטא ועון ע"י שפלותו דומית המקריב כל הקרבנות קונה בחינת רוחניית בעצמו ומואס ברע ובוחר בטוב כטבע הרוחניי ובזה מאליהם מתקיימים כל הדברים . ונראה דזה יהיה כוונת הפסוק בפ' ויקרא אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם . שהכוונה אדם כי יקריב שההקרבה יהיה מכם ומעצמכם וכיצד שתשפילו את עצמכם וזהו נקרא קרבן לה' ונחשב לכם בקניית השפלות כאלו הקרבתם כל הקרבנות שמן הבהמה ומן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם וד"ק . ובפירוש הפרשיות פירשתי פנים הרבה על פסוק זה . הכלל העולה שהמכביד בשינוי קיום עבודת הבורא עצת יצרו הוא למונעו . יתהיל ליכנס בעבודה ויראה איך מסייעים אותו ויקל בפניו . ומה גם שכל דבר הנעשה בשמחה אפילו דבר קשה יקל ועבודת הבורא צריך שיעשה בשמחה . וכיון שכן מה כובד ימצא בקיומו . ועוד לא בשביל שאם אדם לא יכול לקיים כל לא יקיים כלל . כל אחד ואחד יקיים מה שיכול ונמצא בין כל ישראל מתקיים הכל שכלם נפש אחד כדארז"ל על פסוק כשבעים נפש ונוגע הועלת לכל אחד במה שמקיים חבירו . דזהו משל לאחד שאינו יכול לאכול מאכל טוב ליוקר מציאותו לא בשביל זה לא יאכל משאר המאכלים שישיג ידו ויכות . כלל העולה דכשם שמבקש אופנים שלא יגיע נזק לגופו כך צריך לבקש אופנים בכל יכולתו שלא יגיע נזק לנפשו . שעם נזק הנפש גם לגופו מזיק כי כיון שגרם חלודה בנפשו אינה יכולה להאיר לגוף וכלה ונפסד . ואע"פ שכדי שלא יגיע נזק לנפש צריך מירוק הגוף אל יחוש לזה משום שע"י מירוק זה עושה הנפש פרי והוא כמשל כל זרע הנזרע בארץ שאינו בא לכלל צמיחה כ"א שתהמרק ותסריח אח"כ צומח ויוצא פרח ויצץ ציץ וכיון שכן אם יהוש על בריאת הגוף מעולם לא יצמיח הנפש שום צמיחה לעלות למדרגת רוח ונרוח לנשמה כנודע . אשר על כן שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך לבקש אופן להבין על מה פגמת בגלגול שעבר ובאת להקן . דע שכל מצוה מכל המצות אשר תתאוה נפשך לשקוע בה יותר מאחרות . תדע באמת שבה פגמת תחלה ושלחך השם עוד בעוה"ז להשלימה לכן אל תרף ממנה ועשה אותה בשלמותה בכלליה ופרטיה ובכל נדריה וסיגיה ואל תסיר אותה מנגד עיניך תמיד ודע שיזדמנו עליה הרבה מונעים בה והם שלוחי סמא"ל הרשע למנוע לך שלא תשלימנה ותקבל עליה עונש במותך ותהזור פעם אחרת בזה העולם ותטעום טעם המיתה פעם אחר פעם על ידו . הלא תראה בחכמי התלמוד דשאלו מהם במה היית נזהר חד אמר במצות ציצית וחד אמר בהשכמת בית הכנסת וכיוצא בזה דקשה וכי בציצית היה נזהר ולא בשאר

ניט ניוואַרפֿן נוכּר זיין אַלי מִצוֹת אוּנ נָאר די תּוֹרה אוים צוּ לָערנין . הכלל דָער כְּלַל אִיז דָר וואָס מאַכט שְׁוֶער פַּייא זיך מקיים צוּ זיין נָאטָם דינָקט דָאס אִיז דִיא עָצָה פּוּן זיין יֵצֶר הָרַע צוּ אֶפּ הָאלטָן אִים פּוּן נָאטָם דינקט . אוּיך אִיטְלִיכָע זָאך וָאס וָערט גִיטָאן מִיט שִׂמְחָה וָעלן דִיא זָאך אִיז וויא שְׁוֶער אִיז זִיא נְרִינג אוּנ נָאטָם דינקט מוּז זיין מִיט שִׂמְחָה דרוּם אִיז דָאס דָאך ניט שְׁוֶער . אוּנ אוּיך וַיִיל עָר קָען ניט מקיים זיין אַלי מִצוֹת דרוּם זָאל עָר נָאר ניט מקַיים זיין . וויִ נִשִׁיקט זיך עָם . לָאז עָר מקיים זיין וָואס עָר קָען אוּנ אַלָע יִשְׂרָאֵל צוּ זַאמין זָענין מקיים אַלי מִצוֹת וָוארוּם אַלָע זָענין וויא אַיין מָענטש אַזוֹ וויא אוּנזֶרי חֲכָמִים נְיזָאגט . כלל דָער כְּלַל אִיז אַזוֹ וויא דָער מָענטש זוכט אוֹפנים עָם זָאל ניט גְרַייכן קיין שְׁוֶערקייט צוּ זיין נוּף אַזוֹ בְּדֶרֶךְ עָר זוכן אוֹפנים אַז עָם זָאל ניט גְרַייכן קיין שְׁוֶערקייט צוּ זיין נְשָׁמָה וָוארוּם מִיט דָעם שְׁוֶערקייט פּוּן זיין נְשָׁמָה טוט עָר זיין גוּף אוּך שְׁוֶערקין וַיִיל עָר אִיז גוֹרם אַיין פְּגָם צוּ זיין נְשָׁמָה קָען זִי ניט לִייכְטָן צוּם גוּף וָוערט דָער גוּף פָּאר דָאנְקין . אוּנ חָאטְשִׁי צוּ גְרַייכן אַמָעלָה צוּ דָער נְשָׁמָה מוּז עָר דָאך צוּא רַייבין זיין גוּף זָאל עָר דְרוּיף ניט זָארְג הָאבין וַיִיל דוּרך דָעם וָועט זיין נְשָׁמָה בְּרָנְגין פֵּירות . אוּנ דָאס אִיז נִיגְלָעכין צוּ אַיין זַאמין וָואס מָען זַייעט קָען עָם ניט שְׁפָּרָאצין בִּיז עָם וָוערט פְּרֶיעָר צוּ רִיבּן אוּנ דָר נָאך שְׁפָּרָאצט עָם בְּלִיהוּנְג אַז דָער מָענטש וָועט זָארְג הָאבין אוּיף דָעם גוּזְנדְרַייט פּוּן זיין גוּף וָועט דִי נְשָׁמָה ניט שְׁפָּרָאצין קיין שוּם שְׁפָּרָאצונְג צוּ קוּמין צוּא רַעד כַּעלָה פּוּן רוּחַ אוּנ צוּ דָער רַעכטָער נְשָׁמָה . דרוּם וָועל אִיך דִיר אַיין עֲצָה נָעבין צוּ פָּאר שְׁטיין וָואס הָאסט פּוּנָם ניוָועין אין פְּרֶיעָרדִינְגען גְלוּוּל . דִיא מִצְוָה וָואס דִיר גְלוּסְט זיך מָער צוּ טָאן אין דָר הָאכְטוּ פּוּנָם ניוָועין פְּרֶיעָר הָאסט דִיך נָאט נִישִׁיקְט דִי מִצְוָה מקַיים זיין דרוּם זָאלְסְטוּ זִיא ניט אָפּ לָאזין אוּנ טוּא זִיא אין נַאנְצין . הלא קָענְסְט זָעהן דִיא

בשאר מצות ח"ו • אלא שהיו משיגים בחכמתם הרמה על המצות שבאים לתקן והיו שוקעים בה תדיר לתת עיני השגחתם עליה לקיימה בשלמות • ואע"פ השאר המצות היו מקיימים בשלמות אך המצוה שעליה באו היה כל מגמתם עליה לא היו פוסקים מלהזכירה לבקש אופנים לקיימה בכל חלקי היותר נאות שאפשר • ולכן אם לבך מתאוה ללמוד מקרא יותר ממשנה או בהפך וכן אם תאוה נפשך ללמד תלמוד יותר מקבלה או קבלה יותר מתלמוד ממה שתאוה נפשך דע שעל זה באת ואחז בה לעשות עיקר לימודך בזה • ואפשר דעל זה רמזו רז"ל באומרם אין אדם לומד תורה אלא במקום שלבו חפץ שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו • ירצה באיזה חלקי התורה שתאוה נפשו יותר שם ילמוד כגון במקרא או במשנה או תלמוד או קבלה או אגדה משום שבודאי החלק הזה בא לקיים בפעם הזאת • וכמו שראיתי בכתבי האר"י זלה"ה שמודיע"ם אלשיך זצ"ל רצה ללמוד קבלה ואמר לו שבגלגול שעבר היה חכם בחכמת הקבלה ולא בא בגלגול זה כי אם להשלים עצמו בדרוש כי בקבלה אין לו צורך כי כבר השלים • וכפי זה נמצא שאע"פ שתראה רבים רבים לקיים כנזכרים לעיל וכדומה אל תפתיד לך הדיבור לומר איך אני יכול לקיים כל זה • דאפשר שרובם ככולם נשלמת בהן בגלגול שעבר ועכשיו באת על קיום קצתם או כמה מהם • והן אותם שהאוה נפשך בהם וגם שתראה הרבה מונעים לך עליה מלקיימם דכיון שעליהם באת מזמין לך סמא"ל הרשע מונעים כדי שלא תשלים עצמך כמדובר • לכן החזק עצמך במוסרי זו אל תרף נצרה כי היא חייך • וכל אדם שחושק ומתאוה נפשו לקבלה ולא לתלמוד או לאגדה ולא לקבלה או תלמוד ויש לו דחק ומצטער לו על זה עתיד ליתן את הדין שגורם לנשמה זאת שלא תעשה שליחותה כדי להשלים חלק מן התורה שחסר בפעם ראשונה שבא לעולם • וכן ראיתי בחכמי האמת :

דָּאָס זָל הָאט מָען נִיפְּרָעגְט אִין וָאס זַיט אִיר נָזְדָּר גִיוָוען הָאט אַייָער גִיוָואגְט אִין מִצָּות צִיצִית אִיז דָּאךְ קְשָׁה אִיז עֶר דָּעָן נָאר נָזְדָּר גִיוָוען אִין צִיצִית אוּנ נִיט אִין אַנְדְרֵי מִצָּות ח"ו נָאר זַייא הָאבִּין גִיוּוִיסְט מִיט חָכְמָה אוּיף וָועלְכִי מְצָוָה זַייא זָענִין גִיקוּמֶן מְתַקֵּן צוּא זַיין הָאבִּין זַיי גִינָעבִּין זַיי וַיעֶר הַשָּׁגָתָה גִיוּוִיסְט מִיט חָכְמָה אוּיף וָועלְכִי מְצָוָה זַייא זָענִין גִיקוּמֶן מְתַקֵּן צוּא זַיין הָאבִּין זַיי גִינָעבִּין זַיי וַיעֶר הַשָּׁגָתָה זַיא אִין נַאנְצִין מְקוֹמוֹת צוּ זַיין אִין דַּיא אִיבְּרִגִי מִצוֹת הָאבִּין זַייא אוּיךְ נִיט אָפּ גִילַאזְט • ולכן דְּרוּם אַז דַּיא גְּלוּסְט צוּ לֶעֶרְנִין מְקֻבָּל אֶרֶד נֶמֶרָא וָאלְמוּד וְיסִין אַז דְּרוּיךְ בַּיסְטוּ גִיקוּמֶן אוֹף דֶּר וָועלְט אוּנ וָאלְסְט מַאבִּין דַּיין עִיקָּר לֶעֶרְנֶן דְּרִינֶן • וכפי אַז דוּ וָעסְט מָען דָּאךְ מְקוֹמוֹת זַיין סַיל וָאבִּין וָאל דָּאס דַּיךְ נִיט שְׁרֶעקִין דָּעָן עִם אִיז מִינְגְלִיךְ אַז דָּאס רוֹב הָאסְטוּ שׁוֹין מְתַקֵּן גִיוָוען אִין פְּרַיעֶרִין גִלְגוּל אוּנ בַּיסְטְ נָאר גִיקוּמֶן אַמַּיל פּוּן זַיי מְקוֹמוֹת זַיין • וגם אוּנ אוּיךְ אִין וָועלְכִי מְצוֹת דוּ מֶרעְסְט שְׁוֶועריגְקַייטֶן בַּיסְטְ נָאר גִיקוּמֶן אַמַּיל פּוּן זַיי מְקוֹמוֹת זַיין אוּנ נִיט אוּיךְ דִּיא מְצוֹת מְקוֹמוֹת זַיין אוּנ דֶּר שְׁמָן מַאכְט דִּיר מְנִיעוֹת בְּדֵי וָאלְסְט נָאךְ אָמָאל מִזִּין מְגוּלְגֵל וְעֶרִין ח"ו דְּרוּם שְׁמַארְק זִיךְ אוּנ הִיט זַיא וָארוּם זַיא אִיז דַּיין לַעֲבִּין • וכ"ז אוּנ אִיטְלִיכֶר מֶענְטְש וָאס אִים גְּלוּסְט לֶעֶרְנִין נֶמֶרָא אֶרֶד אַנְדֶּרְהַא אוּנ לֶעֶרְנְט נֶפֶש אַנְדֶּרְש דֶּעֶר אִיז גוֹרֶם זַיין נְשָׁמָה זָאל נִיט טָאן אִיר שְׁלִיחוּת מַשְׁלִים זַיין אִיר חֵלֶק הַתּוֹרָה וָאס זַייא הָאט נִיטְמֶענֶרְש זַיין אִין פְּרַיעֶרִין גִלְגוּל • אוּנ אַז שְׁנַייבִּין אוּיךְ דִּי נְקֻבֵּי הַקַּבָּלָה :

תם ונשלם חלק ראשון